

3 1761 07974515 4

UNIVERSITY
OF
TORONTO
LIBRARY

34
Nullius inspecto elogio] Quid sit *elogium* docuimus. *Custodiarum elogia* sunt, quae Graeci consulti vocant παρασημειώσεις iudicum inferiorum pedaneorum atque etiam praetorum. Ita videtur capienda vox *elogium*, ut in lege sexta Dig. de iudiis et exhibit. reorum. At quum scribit Tertullianus Apologetico: *Vestros contestamur actus, qui iudicandis custodiis praesidetis, qui sententias dispungitis.* Possumus id verbum aliter interpretari, sit *elogium*, non sententia inferioris iudicis, sed commentariensis pittacium, quo iudici breviter exponitur quidquid de reo comperisset. Ita enim fuit mos statim post legem Imperatorum Gratiani, Valentiniani et Theodosii, cuius haec sunt verba: *Nisi intra tricesimum mensem semper commentariensis ingesserit numerum delictorum, varietatem delictorum, clausorum ordinem, et vincitorum, officium viginti auri libris nostro iubemus inferre.*

A calvo ad calvum duci] Hoc est, ut dicitur. Ita recte hic vertunt Graeci, ὑπὸ τοῦ Φαλακροῦ τοῦ Φαλακροῦ πάντας αὐτοὺς σφαγῆναι.

Votum exegit ab eo] Imo vero ab eo, qui non voluit enim fuere: adi ad Dionem, qui aliquot non

Quoad praecipitaretur ex aggere] Quod ad aggere, quod ciorum fuisse locus videtur. Plutarchus in Numa de supplicio Vestalium: Ἡ δὲ τὴν παραδεινίαν καὶ τὴν σα, ζωσα κατορύττεται, παρὰ τὴν Κολλίην ἐκ τῆς πύλην. Ἐν ᾗ ἐστὶ τις ἐντὸς τῆς πόλεως ὁ Φρύξ παρὰ τῆς πόλεως καλεῖται δὲ χῶμα διαλέκτου τίνων. Possumus et ἀπλῶς de quocunque aggeri in urbe fuit (multos autem certum fuisse) interpretari.

Aut bestiarum more quadrupedes cavea] Confirmat et Dio lib. 59. p. 647. qui ita refert, equitis cuiusdam illustris supplicio, τὸν τε πατέρα μηδὲν ἀδικήσαντα εἰς τε γαλεάγραν ὥσπερ καὶ συγχροῦς καθεῖρε, καὶ ταῦτα διέφθειρεν. Gr

videtur hoc factum a Caio: nam Callisthe-
achi, Telephori Rhodii et aliorum Graeco-
s narrantur cruciatus. Praeter historicos lege
de Ira lib. 3. c. 17. qui etiam libro eodem
saevitiae exempla ponit, *inscriptiones fron-*
tiarum immanium caveas.

medios ferra dissecuit] Medietatem accipe
itudinis et staturae: sed latitudinis, corporis.
medios ducto a capite, principio, ferra dis-
secutus poeta apud Clementem Alexandrinum:

ἐκ πυθέσθαι τῆς ἐμῆς χρήσεις Φρενός,
ἂν καταλθῶν, οὔτε κρατὸς ἐξ ἄκρου
οὐδὲ καθίεις πρόνας εἰς ἄκρους πόδας,
οἷς ἂν.

olim Orientalibus, etiam Iudaeis supplicium;
sacra historia scimus et extranea quoque. Dio
786. de rebellantibus in Africa Iudaeis sub Tra-
λὸς δὲ καὶ μέσους ἀπὸ κορυφῆς διέπριον. He-
a dicitur *μεγέρα*, *megea*. Inde nomen unius
Μέγαιρα. Nam Furiae suppliciorum praefides.
tes supplicio filior. interesse cogebat] No-
Dioni: sed saevius est, quod narrat Seneca de
c. 35.

sq. ling. rursus induxit] Dio lib. 59. p. 647.
quasi factum saepius ab eo, sed in iis, quos
ulius raptos feris obiecerit: καὶ ὅπως, inquit,
ρήσασθαι μήτε αἰτιάσασθαι τι δυνήσῃσι, τὰς
ὅτῶν προαπέτεμε.

28. *Misit circum insulas — contrucidarent*] *Misit*
actam a Caio exulum suorum, et in Legatio-
um, et contra Flaccum narrat Philo: caus-
vel occasionem, quam Suetonius ait, apud
leges.

mandum ceteris traderent] Dio: περιέσχον
βουλευτήν καὶ διέσπασαν.

LL
S9449Wo

C. SUETONII TRANQUILLI
O P E R A

TEXTU AD CODD. MSS. RECOGNITO

CUM

IO. AUG. ERNESTII
ANIMADVERSIONIBUS
NOVA CURA AUCTIS EMENDATISQUE

ET

ISAACI CASAUBONI
COMMENTARIO

EDIDIT

FRID. AUG. WOLFIUS.

INSUNT

RELIQUIAE
MONUMENTI ANCYRANI

ET

FASTORUM PRAENESTINORUM,

VOL. IV.

LIPSIAE
IMPENSIS CASP. FRITSCH.
1802.

22452
2313192

RECEIVED
LIBRARY

UNIVERSITY OF TORONTO

1914

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF TORONTO

IS. CASAUBONI

IN

SUETONII LIBRUM III.

ANIMADVERSIONES.

Cap. i. *Atta Claudio gentis principe*] Secuti sumus Vaticanum cod., cui et Pithoeanus consentit et Memmianus. Viterb. Lissaei et princeps Rom. a *Tatio*, adstipulante nonnihil et Dionys. Hal., qui Claudia gentis auctorem nominat *Τῖτον Κλαύδιον* lib. 5. Liviani codd. vulgo *Appium*, alii *Attium*, ut Iulius Paris, et veteres Taciti librī: ut de Vaticanis testatur Lipsius. In re tam vaga et crepera nihil pro certo posse affirmari puto. Est vero *Atta* vox vetus Sabina originis Graecanicae, ut pleraeque Sabinorum: nam et ipsi absque dubio ἀνέκαθεν Dores fuerunt e Peloponneso orti. Doctissimi viri praenomen id fuisse scribunt: ego cognomen potius arbitrer, et ita Festus vocat. *Atta* est παρὰ τὸ ἄττειν, quod subsilire significat, nusquam ferme pedem figere: unde ἄττειν δεῦρο κακείσε· et apud Iulianum, ὥςπερ οἱ ταχύτατοι τῶν ὀρνίθων, ἧ ἂν ἐθέλωσιν, ἄττοντες. Ex eo intelligimus, qui proprie dicantur *attae*: nempe οἱ ἄττοντες, qui inter ambulandum stare nesciunt, sed semper quasi subsiliunt: quod necessario iis evenit, qui non ὅλω ποδὶ βαδίζουσι, sed in primos pedes existunt. Festum emenda in hac voce. Ait: *Attae appellantur, qui propter vitium crurum aut pedum plantis insistant, attingunt magis terram quam ambulant.* Scribe, *plantis non insistant*, prorsus necessaria

emendatione: nisi malis restituta in integrum voce, quae excidit, scribere, *aut pedum primis plantis insistant.* Atque hoc melius: nam et in Petri Danielis Aureliani Onomastico ita scriptum: *Atta, qui primis plantis ambulat: quod nomen ab attingendo impositum videtur:* ridicula sane nominis origination. Ceterum attarum vitio contrarium est τὸ τῶν πτεροβάτων, quorum Hippocrates meminit: istos veteres Latini *talipedare* dixerunt.

Post reg. exact. sexto fere anno] Ad unguem ferme quadrat supputatio Dionysii: qui Claudii sive Clausi adventum refert in a. U. C. CCL, regifugium CCXLIV.

Locumque sibi ad sepulturam] Reperi annotatam in Viterb. alteram lectionem *lucum*: quae mihi non placet, nec convenit, ut puto, veterum theologicis opinionibus.

Quo significatur lingua Sabina fortis ac strenuus] Glossarium: Nero, ἀνδρεῖος. Iam diximus, Sabinam veterem linguam non aliam fuisse a Graeca. Graeci hominem bonis lacertis vocant νευρώδη. Dicaearchus in Clementis Protreptico Herculem describit, σχιζέιν, νευρώδη, μέλανα, et νευροῦν accipiebant pro robustum reddere et validum. Verbum est artis gymnasticae: quo usus eleganter Chrysostomus in posteriorem ad Corinthios: Εἰς τὸ ἐτέρους ἀλείφειν πρόεισι καὶ νευροῦν. Utraque vox proprie de gymnastis usurpatur. Inde Νεύρων, ut Γάστρων, Κεφάλων, Χείλων. Nero a Νεύρων, sicut et A. Gellius innuit, disoluta diphthongo et imminuta: ut *periri*, unde *experiri*, a πειρᾶν: sic *nervus* a νεύρον.

Cap. 2. *Multa etiam secus admissa in remp.]* Pithoei et Turneb. libri, *sequius*. Vaticanus *secius*: non *siri secus*. Viri docti alii aliud probant. Atqui non magni interest, aut potius nihil, quomodo scribatur. *Secus* est ἐκὰς: ut ἐξ, *sex*, aliaque multa; in Glossario exponitur ἐτέρως καὶ πλησίον. Non male: nam vicina

non dicuntur nisi quae sunt ἐνάς, et naturam separatam habent. Porro ut Graecis ἄλλο et ἕτερον. Latinis *aliud* per εὐφημισμὸν ponitur in significatione mali, sic et *secus* usurparunt pro κακῶς. Sallustius: *Si focus accidat huic reip.* et *pallum*. At *secius* et *sequius* promiscue scribebant, ut *cocus* et *coquus*, et his similia, vel Quintiliano monente.

Claudius Nero advenientem ex Hispania] In codd. nonnullis exstat ea lectio, quam testatur Torrentius in optimis libris sibi repertam: *Tiberius Nero*. Certum est, Claudium eum, qui Consul Asdrubalem devicit, Caii praenomine ab historicis affici vulgo, non Tiberii. Exstatque id praenomen etiam in fragmento factorum Capitolinorum: sed in nominibus non semel dissentit ab aliis Suetonius: sive id factum eius incuria, sive quod ita sentiret.

Claudius Appius Regillianus] Viterb. *Claudius Regillanus*. Turneb. *Claudius Rigillianus*.

Ilyciam viatorem suum] Memm. *Ilycian*. Viterb. *Iliciam*. Lislacii *Ilyriam*. In Fastis Capitolinis *Glicias* vocatur.

Navem obhaerentem Tiberino vado] Plinius lib. 7. c. 35. Simile factum Silvani episcopi narrat Socrates Scholasticus lib. 7. c. 37. *Obhaerentem* autem, non *adhaerentem*, omnes libb. habent.

Palam optaverit] Memmii liber et Lislacii, *optaverat*.

Praeterea notissimum est] Memmii, Pitthoei et Lislacii codd. cum Vaticano *notatissimum*.

Virgo Vestialis fratrem] Nil censeo mutandum in tanto Mss. consensu: nam in omnibus nostris ita scriptum, non *patrem*, ut apud Ciceronem et alios historicos.

Cap. 3. *Insertus est et Liviorum familiae*] Res nota est, neque dubia lectionis huius fides: codex tamen optimus Memmii, *intersertus est et Laeviorum sa-*

miliae, quod et Pithoeus ex eodem libro vel aliis annotaverat.

Cap. 4. *Pater vero Tiberii*] Viterb. Cuiacii, Pithoei et Liffaei, *Pater Tiberii Nero Quaeslor.*

In quæis Narbona] Scribe *Narbo*, et ita volueramus: nam praeter historicos etiam Mss. omnes sic habent.

Faseium usu prohibitum] Contra morem rectorum provinciarum, qui comiores erant et haberi volebant. Cicero in epist. ad Cornificium, qui ei Anitium commendat negotiorum suorum causa legatum in Africam legatione libera: *In primis quod ei carissimum est, dignitatem eius tibi commendo: idque a te peto, quod ipse in provincia facere sum solitus, non rogatus, ut omnibus senatoribus lictores darem: quod idem acceperam et noveram a summis viris esse factitatum.*

Cap. 5. *Kal. Decembris*] Dio: Τῇ ἑκτῇ ἐπὶ δέκῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνός. Lib. 57.

Cap. 6. *Infantiam pueritiamque — exercitatum*] Nihil variant libb. veteres, non placet tamen haec lectio: nam ut concedamus, *luxuriosam infantiam* posse dici τὴν ἔχουσαν ταχεῖαν εἰς αὐτὴν τελείωσιν: tamen Suetonii ea mens non est: qui non aliud notare voluit, quam quod Tacitus lib. 6. Annal. in elogio Tiberii, c. 51. *Casus prima ab infantia ancipites: nam proscriptum patrem exsul secutus, ubi domum Augusti privignus introiit, multis aemulis conflictatus est:* plane geminus huic locus. Doctissimi viri, Pithoeus et Ursinus emendabant *laboriosam*. Sic apud Plinium in Panegy. c. 84. *laboriosus et exercitus* iunguntur: *Intelligimus, Caesar, quantum tibi pro laboriosa ista statione et exercita debeamus:* ego tamen non improbem Torrentii coniecturam, fuisse olim *luxuriosam*: videtur enim corrupisse hunc locum prava consuetudo scribendi & pro aliis literis, quemadmodum lib. superiore diximus. Habent etiam Mss. *exercitatum*, non *exerci-*

tam, quod potius postulet traditio veterum litteratorum. Caper, *exercitus laboribus, exercitatus studiis*. Idem tradit Servius ad 5. Aeneid. 182. Sed haec observatio magnis scriptoribus negligitur: nisi mendose multa hodie scribantur, ut apud Tacitum 14. Annal. c. 56. *Factus natura et consuetudine exercitus, pro exercitatus*. Histor. 1. c. 68. *Inventus facta armis et more militiae exercita*, et aliis multis locis.

Flamma repente e sylvis undique exorta] Quod non raro in montibus evenire solet. Thucydides lib. 2. Ἡδὴ γὰρ ἐν ὄρεσιν ὕλη τριφθεῖσα ὑπ' ἀνέμων πρὸς αὐτὴν, ἀπὸ ταυτομάτου πῦρ καὶ φλόγῃ ἐπ' αὐτοῦ ἀνῆκε. Lucretius lib. 1. vf. 896.

*At saepe in magnis fit montibus, inquis, ut altis
Arboribus vicina cacumina summa terantur
Inter se, validis facere id cogentibus austris,
Donec fulserunt flammae flore coorto.*

Idem lib. 5. vf. 1095.

*Et ramosa tamen cum ventis pulsa vacillans
Aestuat in ramos incumbens arboris arbor,
Exprimitur validis extritus viribus ignis,
Et micat interdum flammae fervidus ardor.*

Manilius lib. 1. vf. 859.

*Sunt autem cunctis permisti partibus ignes,
Ac silice in dura viridique in cortice sedem
Inveniunt, tum sylva sibi collisa crematur.*

Praefedit et Actiacis ludis] Plerique omnes Mss. *hastlicis*: alii *Atticis*, quidam *Actiacis*, quod secuti sumus, ut in dubio: etsi nihil Dio de Tiberio in mentione ludorum Actiacorum, quos ait per ipsum Augustum et Agrippam, ipsius in consulatu eius anni collegam, fuisse curatos. Sic ille init. lib. 53. τὴν πανήγυριν τὴν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ γενομένην ψηφισθεῖσαν ἤγαγε μετὰ τοῦ Ἀγρίππου.

Et Troian. circens., ductor — puer. maiorum] Dio ibidem: Καὶ ἐν αὐτῇ τὴν ἵπποδρομίαν διὰ τε τῶν

παιδίων τῶν εὐγενῶν καὶ διὰ τῶν ἀνδρῶν ἐποίησε. Sed quaero, si in hoc ludicro praesedit Tiberius, qui posuit turmae ductorem agere? aut igitur vicarii operam usum oportuit, aut excidit e contextu Suetonii verbum fuit.

Puerorum maiorum] Hi sunt, qui Graecis dicebantur ἀγένειοι, mediae inter puerilem et virilem aetatis. Ita Graeci saepissime separant ἀθλήματα ἀνδρῶν, sive τελείων, ἀγενείων et παιδίων. Ipse Tiberius, si, ut videtur, de primis ludis Actiacis sentit Tranquillus, annum aetatis decimum tertium nondum compleverat. Sin de secundis capiamus, annum tunc agebat decimum septimum. Porro Troiae ludus maiorum minorumque puerorum edi solitus ab Augusto, ut scribit Suetonius.

Cap. 7. Adeo contentis — oculis profectus est] Expressit pluribus verbis, quod uno Graecorum ditissima lingua, κυλοιδίῳ: quod de eo dicunt, quibus e contento intuitu rei amatae oculi tument. Theocritus Idyll. 1, 57. — — οἱ δ' ὑπ' ἔρωτος Δῆθα κυλοιδίοντες ἐτώσια μοχθίζοντι. Scholiastes minus recte, qui tumens oculorum causam facit insomniam, cui amor occasionem praeberit. Συμβαίνει, ait, τοῖς ἀγρυπνοῦσιν ὥς ἐπίπαν οἰδαίνειν τὰ κοῖλα, ἤγουν τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅπερ οἱ πολλοὶ ἀναγκασίως δι' ἔρωτα πάσχουσι. Verius est, causam συνεχῇ huius tumoris esse, spirituum opticorum collectionem et contentionem: quae nascitur ex affectus vehementia.

Cap. 8. Regem Archelaum] Meminit Dio obiter lib. 57.

Curam administravit annonae] Velleins 2, 94. Quaestor undevicesimum annum agens capessere coepit remp., maximamque difficultatem annonae ac rei frumentariae inopiam ita Ostiae atque in urbe mandato vitrici moderatus est, ut per id, quod agebat, quantus evasurus esset, eluceret.

Cap. 9. *Deinde ducto ad Orientem exercitu*] A. U. C. DCCXXXIV. Dio lib. 59. Velleius lib. 2, 94.

Et barbarorum incurfionibus — inquietam] Narrat Dio in actis anni DCCXXXV, miffum in Gallias Agrippam plane easdem ob cauffas, ἔν τε γὰρ ἀλλήλοις ἐστασίαζον, καὶ ὑπὸ τῶν Κελτῶν ἐκκκοῦντο. Agrippae fuçceffiffe videtur Tiberius. Velleius omifit hanc hiftoriam: qui ftatim reverfum Tiberium ex Oriente, bello Rhaetico Vindelicoque praefectum fuiffe narrat.

Exin Rhaeticum Vindelicumque] Dio in actis anni DCCXXXVIII, lib. 54.

Inde Pannonicum] Vide ad lib. fuperiorem c. 21.

Inde Germanicum geffit] Narrat Tiberius apud Tacitum 2. Annal. 26. *ſe novies a D. Auguſto in Germaniam miſſum*: prima vero illius traiectione Rheni caeſi, quam refert Dio in actis anni DCCXLVI.

Breucos] Viterb. et Liſl. *Brennos*: Memmii et Pithoei, *Breucos*. Alii *Brennos*. Eadem diverſitas obſervata nobis in veter. codd. Graecorum hiftoricorum.

XL millia] Sunt codices, in quibus ſcriptum CX. Perperam: praeter ſcriptos codd. Eutropius ſignat hanc lectionem.

Traiecit in Galliam] Vide ad lib. ſup. c. 21.

Et ovans] Dio lib. 55. in anno DCCXLV: Ὁ Τιβέριος τῶν τε Δαλματῶν καὶ τῶν Παννονίων ὑποκινηſάντων τι αὐτῷ, κρατήſας, τὰ ἐπὶ τοῦ κέλτος ἐπινίκια ἔπεμφε. Vide eundem et ſub ſinem lib. prioris.

Et curru urbem ingreſſus eſt] Kal. iſtis Ianuariis, anno conſulatus ſui ſecundi et Cn. Piſonis, U. C. DCCXLVII. Dio lib. 55. et Velleius.

Etiam tribunit. poteſtatem in quinquenn. accepit] Videtur dicere Suetonius, delatam fuiſſe Tiberio tribunitiam poteſtatem anno DCCXLVIII, in quem incidit alter eius conſulatus. Dio lib. 55. inſequentem annum conſicit: ac ſtatim accepta tribunitia poteſtate Rhodum ſeceſſiſſe indicat. Quare ordinem temporum ſequitur Suetonius.

Cap. 10. *Vitato assiduitatis fastidio*] Aliquoties hoc factum ab Augusto notat Dio, ut in anno DCCXXXVIII, quum abiit in Gallias. *Εἰς τὴν Γαλατίαν*, inquit, ὤρμητε πρόφασιν, τοὺς πολέμους τοὺς κατ' ἐκεῖνα κινηθέντας λαβὼν, ἐπειδὴ ἐπαχθῆς πολλοῖς ἐκ τῆς ἐν τῇ πόλει χρονίου διατριβῆς ἐγεγόνει. Atque hoc inter instrumenta conservandae augendaeque maiestatis a multis scimus et traditum et usurpatum.

Quidam existimant] Haec causa vulgo credita. Dio dicto loco, et similiter Velleius 2, 99. *Quum C. Caesar sumpsisset iam virilem togam, Lucius item maturus esset viris, ne fulgor suus orientium iuvenum obsisteret initiis, dissimulata causa consilii sui, comineatum ab socero atque eodem vitrico acquiescendi a continuatione laborum petiit.*

Cap. 11. *Rhodum enavigavit, amoenit. — captus*] Ea causa esse videtur, cur Rhodum fere soliti Romani procères, qui praesenti statu rerum non laetarentur, secedere. D. Brutus in epist. ad M. Brutum et C. Cassium lib. 11. ad Famil. 1. *Quid ergo est, inquis, tui consilii? Dandus est locus fortunae: cedendum ex Italia, migrandum Rhodum.* C. Mutius Ciceroni lib. 11. ad Famil. 28. *Mihi quidem si optata contingent, quod reliquum est vitae, in otio Rhodi degam: sin casus aliquis interpellarit, ita ero Romae, ut recte fieri semper cupiam.* De secessu Tiberii in hanc insulam praeter alios Manilius lib. 4. vl. 761.

*Virgine sub casta felix terraque marique
Es Rhodos, hospitium recturi principis orbem,
Tuque domus vero Solis, cui tota sacrata es,
Quum caperes lumen magni sub Caesare mundi.*

Forte quodam in disponendo die] Scribe cum Memmiano, *Forte quondam in disponendo die.*

In disponendo die] Notemus utilissimum morem; neque enim aliter temporis ratio constare potest: sic et apud Graecos diligentissimus quisque et prudentissimus.

Vetus scriptor apud Stobaeum: *Ξενοκράτης διαίρων ἕκαστον μέρος τῆς ἡμέρας εἰς πρῶξιν τινα καὶ τῇ σιωπῇ μέρος ἀπένευε.* Sic *disponere aetatem* apud Senecam epist. 51.

Quidquid aegror. in civit. esset, visitare se velle] Comitas non abhorrens a moribus Tiberii. Velleius narrat simile quid de eodem, 2, 114. *Nemo e nobis gradumve nostrum aut praecedentibus aut sequentibus imbecillus fuit, cuius salus aut valetudo non sustentaretur Caesaris cura: tanquam distractissimus ille tantorum onerum mole huic uni negotio vacaret animus.* Quare non probo lectionem quorundam librorum doctis nonnullis probatam *agrorum*, quam in nullo nostrorum reperimus. Taceo, quod verbum *visitare* de agris parum apte diceretur.

Citatumque pro tribunali voce praeconis] Mos Plutarcho notatus in Bruto: *Λέγεται τοῦ κήρυκος, ὥςπερ εἰώθειν, ἀπὸ τοῦ βήματος τὸν Βροῦτον ἐπὶ τὴν δίκην καλοῦντος, τὸ πλῆθος ἐπιδήλως στενάζει.*

Vel utcumque merita] Tacitus 5. Annal. 17. *Ipsius, quoquo modo meriti, gravem casum miseratus.*

Secundum locum facile curantibus] Ita Viterb. et prima edit., quae lectio placuit. *Curare* vox familiaris Sallustio et Tacito et cum quarto casu et sine eo. Ut in Iugurthino, c. 46. *In postremo C. Marius cum equitibus curabat: iterum c. 40. Ubi quisque legatus aut tribunus curabat, eo acerrime niti: et statim: nam is in ea parte curabat.* Propertius 4, 2, 59. *Pastorem ad baiulum possum curare.* Alii codd. etiam Memmianus, *tutantibus: sic fere tueri scholam* in lib. de Grammaticis.

Cap. 12. *At velandam ignominiam]* Appianus 4. *Ἐμφουλ. in simili re εἰς εὐπρέπειαν.*

Nemine cum imper. aut magist. tend. quoquam] Velleius 2, 44. *Ita septem annos Rhodi moratus est, ut omnes, qui proconsules legatique in transmarinas*

profecti provincias, visendi eius gratia ad eum convenientes, semper privato (si illa maiestas privata unquam fuit) fasces suos summiserint, fasque sint otium eius honoratius imperio suo.

Quin diverteret Rhodum] Grollotii codd. *deverteretur Rhodum.*

Quum visendi gratia traiecisset Samum] Aliter ille insignis Tiberii adulator Velleius 2, 101. C. Caesar in Syriam missus, convento prius Tiberio Nerone, cui omnem honorem ut superiori habuit. Dio item aliter, qui Chium venisse Tiberium ait, non Samum: Τοῦ δὲ Καίου σταλέντος εἰς τὸν πρὸς Ἀρμενίους πόλεμον ὁ Τιβέριος εἰς Νέον ἐλθὼν, αὐτὸν ἐθεράπευσε. Et nota verbum ἐθεράπευσε, ac cum Velleio confer.

Per quosdam beneficii sui centuriones] Ad lucem sententiae ponenda ὑποστιγμη haec verba. *Beneficia* in re militari sunt profectiones ad altiore gradum. Est autem loquendi genus venustum. Sic fere Ovidius 2. Amor. 13, 22. *Digna est, quam iubeas muneris esse tui.* Haec beneficia fiante rep. a rectoribus provinciarum concessa, non aliter rata erant, quam si iidem rectores Romam reversi, triginta diebus post rationes relatas, sua beneficia ad aerarium detulissent. Quod lege Julia cautum testatur Cicero epist. quadam ad Messenium, idque vocabant *deferre aliquem in beneficiis ad aerarium.* Vide eundem pro Archia.

Cap. 17. *Al. Lollio offensor*] Qui in eo itinere exinctus est, morte incertum fortuita an voluntaria. Lege Velleium.

Cap. 14. *Variis captaret ominibus*] Captare omen proprium est μαντικῆς τῆς διὰ κληδόνων, quam describit elegantissime Pausanias in Achaicis: lib. 7, 22. Ὁ ἀφινόμενος ἐρωτᾷ πρὸς τὸ οὗς τὸν θεόν, ὁποῖόν τι καὶ ἐνάστω τὸ ἐράτημά ἐστι· τὸ ἀπὸ τούτου δὲ ἄπεισιν ἐν τῆς ἀγορῆς ἐπιφραξάμενος τὰ ὦτα· προσελθὼν δὲ εἰς τὸ ἐκτὸς τὰς χειρὰς ἀπέσχευ ἀπὸ τῶν ὠτων, καὶ ἥς τις ἀνὴρ ἐτα-

κούσῃ Φωνῇ μάντευμα ἡγεῖται. *Qui ad consulendum venit, deum ad aurem interrogat, prout habet unusquisque argumentum eius interrogandi: deinde aures manibus obturans, exit e foro: ubi autem foras ventum, manus aufert ab auribus: et quam primam audiverit vocem, eam oraculi loco habet.* Apuleius de deo Socratis: *Videmus plerosque, qui non suoapte corde, sed alterius verbo reguntur: qui ex angiportu reptantes, consilia ex alienis vocibus colligunt, et, ut ita dixerim, non animo, sed auribus cogitant.* Similes modi captandi omina et in templis deorum, et alibi in veterum scriptis possunt observari. Sed hic κατὰ χρηστικώτερον pro quovis genere μαντικῆς usurpatur.

Ignota scilicet tum adhuc Caesarum potestate] Quae potestas speciem principatus habuit, non regni formam. Vide lib. seq. c. 22.

Apud Philipp. sacratae olim victric. legion. alae] Dio in anno DCCXXXIV: Καὶ ἤδη γε ὁ Τιβέριος καὶ περὶ τῆς μοναρχίας ἐνενόει, ἐπειδὴ πρὸς τοὺς Φιλίππους αὐτῷ προσελαύνοντι θόρυβός τέ τις ἐκ τοῦ τῆς μάχης χωρίου, ὡς καὶ ἐν στρατοπέδῳ ἡκούσθη, καὶ πῦρ ἐν τῶν βωμῶν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου ἐν τῷ ταφρεύματι ἰδρυθέντων αὐτόματον ἀνέλαμψε.

Sponte subitis collucere ignibus] Hoc magni alicuius venturi boni indicium habitum. Apud Appianum inter signa futurae Seleuci potentiae recensetur ἡ ἐστὶ αὐτοῦ ἡ πατρία, οὐδενὸς ἄψαντος ἐκλάμψασα πῦρ μέγα. Virgilius 8. ecl. 105.

Adspice, corripuit tremulis altaria flammis
Sponte sua, dum ferre moror, cinis ipse: bonum sit.
 Servius ad hunc locum: *Hoc uxori Ciceronis dicitur contigisse: quum post peractum sacrificium libare vellet, in cinere visa est flamma, quae flamma eodem anno Consulem futurum ostendit eius maritum: sicut Cicero in suo testatur poemate.* Narrat et Plutarchus in Cicerone hanc historiam: sed multa in eius

narratione diversa. Vide amplius Eulsiath. ad principium *Ῥαψωδίας ε.*, ubi et Tiberii meminit, sed, ut videtur, non istius.

Ut in consultation. — talos aureos iaceret] Explorandi futurorum causa soliti veteres in certos fontes varia conicere: exemplum habes apud Pausaniam in Laconicis de aqua Inus dicta. Aliud genus *ὔδατος μαντικῶ* fuit, cuius meminit Sozomenus 5. c. 19. Fuere item genera alia, quorum geographi meminerunt et historici. Talos vero in consultationibus eiusmodi solitos adhiberi, declarat *ἀστραγαλομαντέων* appellatio: sed de his alibi fusius.

Aquila nunq. antea Rhodi conspecta — asfedit] Plinius lib. 10. c. 19. *Rhodus aquilam non habet.* Sic de aliis animalibus in litteras relatum est, nunquam in certa loca esse illa ingressa. Avem noctuam Creta non habet, inquit Solinus. Fuit et Romae Herculis sacellum in foro Boario, quo neque canibus, neque mulcis erat ingressus: et similia his apud veteres non pauca. De ista vero aquila Apollonides poeta, ut videtur, aequalis illorum temporum, lib. 1. Anth. c. 60.

Ὁ πρὶν ἐγὼ Ῥοδίοισιν ἀνέμβατος ἱερὸς ὄρνις,

Ὁ πρὶν κερναφίδαϊς αἰετὸς ἱστορίη,

Ῥυτίπειτῇ τότε τερσὲν ἀνὰ πλατὺν ἡέρ' ἀερθεῖς,

Ἦλυθον, Ἠλίου νῆστον ὅτ' εἶχε Νέρων.

Κείνου δ' αὐλίσθη ἐνὶ δώμασι, χειρὶ συνήθης

Κρέντορος, οὐ Φεύγων ζῆνα τὸν ἐσσόμενον.

Testimenta mutanti tunica ardere visa est] Simile ostentum non semel sibi oblatum Damascius scripsit in vita Isidori philosophi. Ἐμοί, ait, ἐνδυομένῳ τε καὶ ἐκδυομένῳ, εἰ καὶ σπάνιον τοῦτο συμβαίνει, συμβαίνει δ' οὖν σπινθήρας ἀποπρήξιν ἐξαίσίους, εἰσθ' ὅτε καὶ κτύπον παρέχοντας. ἐνίστε δὲ καὶ φλόγας ὅλας καταλάμπειν τὸ ἱμάτιον, μὴ μέντοι καίούσας, καὶ τὸ τέρας ἀγνοῶ εἶθ' ὃ τελευτῇται. Eo loco scriptor ille, ut apparet ex reliquiis apud Photium, eruditissimus, plura similium ostentorum exempla, de veteri historia collegerat: quare ne

istud quidem, quod Tiberio Rhodi evenerat, praetermissum ab eo fuerat. Sed aliter Graecus rem narrat quam Suetonius: non enim tunicam, sed asinum Tiberii visum ardere scribit ex Plutarcho. Sic ille post expositionem de Severi equo similem historiam: Καὶ Τιβερίῳ ὄνον, ὡς Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεύς Φησιν. ἔτι μειρακίῳ ὄντι, καὶ ἐν Ῥόδῳ. ἐπὶ λόγοις ῥητορικοῖς διατρίβοντι, τὴν βασιλείαν διὰ τοῦ αὐτοῦ παθήματος (σπινθῆρας ἀφιεῖς ἀπὸ τοῦ σώματος) πρόσεμήνυσσε.

Thrasyllum quoque mathematicum] Hic philosophiam profitebatur, non curiosas istas artes: eoque nomine primum fuisse in contubernium Tiberii admissum, innuit Themistius orat. 12. et Suetonius ipse hoc loco, *Thrasyllum, ut sapientiae professorem, contubernio admoverat.* De eo vetus scholialtes Iuvenalis ad Sat. 6. *Thrasyllus multarum artium scientiam professus, postremo se dedit Platonicae sectae, ac deinde mathefi; qua praecipue vixit apud Tiberium, cum quo sub honore eiusdem artis familiariter vixit: quem postea Tiberius in insula Rhodo praecipitare voluit in pelagum, quasi conscium promissae dominationis. Quem dolum, quum praesensisset, fugit.* Experimentum, quod hic narrat Suetonius, referunt paullo aliter Tacitus 6. Annal. Dio lib. 55. et Cedrenus.

Cap. 15. *Statim e Carinis — transmigravit*] Ex Ciceronis ad Atticum epistolis scimus, morem eum fuisse nobilium adolescentum, ut mox a virili sumpta in proprias aedes a patre emigrarent: non enim aliter suam dignitatem satis tueri posse videbantur. Propterea Domitianus a patre correptus, c. 2. *quo magis aetatis et conditionis admoneretur, habitabat cum patre una.* Quod igitur Tiberius filio post assumptam liberam togam domo statim ei cedit, dignitati illius consultum hac ratione voluit, quando sibi omnes ad rempublicam aditus praecclusos videbat.

Caio et Lucio intra triennium defunctis] Non displiceat *biennium*, ut docti emendant ex ipso Suetonio lib. 2. c. 65. vel interpretare triennium de intervallo temporis a reditu Tiberii ab exilio voluntario, ad illud, quo uterque horum iam excefferat: huic interpretationi eruditorum hominum ut potius assentiar, consensus facit omnium librorum cum edita lectione, quam et Memmianus agnoscit.

Adoptatur ab Augusto] Dio lib. 55. et fufiffime mancipium Tiberium Paterculus 2, 105. et 104.

Aliter quam ut peculio referret accepta] Significat, Tiberium ea bona, quae sibi testamentis amicorum relinquerentur, possedisse, non tanquam legatarium aut heredem: nam eo titulo acquifisset patri, non sibi: verum iure peculii, quasi accepta a patre et concessa sibi fuissent.

Cap. 16. *Data rursus potest. — in quinquennium*] Dio lib. 55. Τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ τὴν δημοκρατικὴν εἰς ἑνὴν ἔτη δούε. Videtur legendum ex Suetonio εἰς πέντε ἔτη.

Delegatus pacandae Germaniae status] Vix satis Latinum videtur. Lego, *delegatus pacando Germaniae statui*, vel *delegatus pacandus Germaniae status*. Sic fere in Caligula: *Ad componendum Orientis statum expulsus*. Trogus sive Iustinus lib. 42. c. 5. *Quum in Syriam ad componendum Orientis statum venisset*. Utrumque dicimus, et *delegare alicui negotium*, et *delegare aliquem negotio*.

Et quamq. saepius revocaretur — perseveravit] Unde nata illa suspicio Augusti, quam tangit Dio lib. 55. Ὁ Αὐγουστος ὑποπτεύσας εἰς τὸν Τιβέριον, ὡς δυναθέντα μὲν ἂν διὰ ταχέων αὐτοῦς κρατῆσαι, τρίβοντα δὲ ἐξεπιτηδῆς, ὥς ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐν τοῖς ὅπλοις ἐπὶ τῷ τοῦ πολέμου προφάσει ᾗ.

Regnumque Noricum] Meminit Velleius lib. 2. c. 105. *Ipse a Carnunto, qui locus Norici regni proximus ab hac parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere in Marcomannos orsus est*.

Cap. 17. *Quas ob res triumphus — honores*] Refert Dio lib. 56. in anno DCCLXII. Triumphavit autem Tiberius anno tantum DCCLXV.

Positumque in Septis tribunal] Dio in actis anni DCCLXXII, initio lib. 56. Ὁ Τιβέριος ἐς τὴν Πρώμην ἀνεκομίσθη, καὶ αὐτῷ καὶ ὁ Αὔγουστος ἐς τὸ πρό-
ἄστειον ἀπαντήσας ἤλθέ τε μετ' αὐτοῦ ἐς τὰ Σεπτὰ, κα-
ταῦθα ἀπὸ βήματος τὸν ὄνμον ἡσπάσατο. Ex Suetonio
disces, quomodo haec verba accipienda sint. Et for-
tasse scripserat ἀπήντησε, non ἀπαντήσας.

Cap. 18. *Semper alias sui arbitrii*] Ἰδιογνώμων
καὶ αὐθάδης.

Ut sedens in cespite nudo cibum caperet] Ca-
tonem Uticensem imitatus, de quo Plutarchus: Ἐδείπνει
δὲ καθήμενος ἄφ' ἧς ἡμέρας τὴν κατὰ Φάρσαλον ἔγνω
ἦτταν· καὶ τοῦτο τῷ λοιπῷ προσέθηκε πένθει, τὸ μὴ κα-
τακλιθῆναι πλὴν καθεύδων.

Praecepta sequentis dici omnia per libell. daret] Ita soliti etiam in urbe, qui diligentius curam aliquam publice administrabant. Iulius Frontinus de aquaeduct. urb. Romae: *Tam amplum numerum utriusque fami-
liae, solitum ambitione aut negligentia praepositorum
in privata opera diduci, revocare ad aliquam disci-
plinam et publica ministeria instituimus, ut pridie
quid esset actum, dictaremus; et quid quaque die
egissent, actis comprehenderetur.*

Cap. 19. *Quamvis minimum — permetteret*] Non praetermittit hanc vere magnam boni ducis laudem Vel-
leius 1, 2, 97. *Peragratusque victor omnes partes Ger-
maniae sine ullo detrimento commissi exercitus, quod
praecipue huic duci semper curae fuit. Et alio loco
idem plenis velis c. 115. Nihil in hoc tanto bello, ni-
hil in Germania aut videre maius, aut mirari magis
potui, quam quod Imperatori nunquam adeo ulla op-
portuna visa est victoriae occasio, quam damno amissi
pensaret militis, semperque visum est gloriosum, quod
esset tutissimum etc.*

Cap. 20. *Botonem Pannonium ducem*] Dio Dalmatiae, non Pannoniae regem facit: perperam; ut observat et Scaliger, quem vide ad numerum Chronici Eusebiani MMXXIII.

Dedicavit et Concord. aedem] Anno DCCLXIII. Dio lib. 56. Τῷ δὲ ἑξῆς ἔτει τότε ὁμονόειον ὑπὸ τοῦ Τιβερίου καθιερώθη, καὶ αὐτῷ τότε ἐκείνου ὄνομα, καὶ τὸ τοῦ Δρούσου τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τεθνηκότος ἐπεγράφη.

Cap. 21. *Ac non multo post lege per Cons. lata*] Quibus Consulibus lata haec lex sit, notatum non reperio. Ex Velleio colligas latam anno DCCLXV, Cons. Germanico Caesare Tib. F. et C. Fonteio Capitone: nam in eum annum incidit triumphus Tiberii. Ita autem Velleius lib. 2, 121. *Quum senatus populusque Rom. postulante patre eius, (Tiberii) ut aequum ei ius in omnibus provinciis exercitiisque esset, quam erat ipsi, decreto complexus esset: in urbem reversus, iam pridem debitum, sed continuatione bellorum dilatum, ex Pannoniis Dalmatiisque egit triumphum.*

Spirantem adhuc Augustum reperit] Vide lib. sup. ad c. 98.

Qui sub tam lentis maxillis erit] Viterb. lectio, *qui sub tam lentis vexillis erit.* Perspicue male: nam vulgatum retinent omnes ad unum bonae notae codices. Non etiam probo *edit pro erit*, ut habetur in quibusdam libris, aut *ederet*, ut in vett. editis nonnullis. Declarat providus senex ἐμφατικώτατα, futurum statum populi Rom. sub Tiberio: fore enim similem ei, quem bellia aliqua saeva dentibus prehensum tenet, et longo cruciatu vexat prius quam conficiat: hoc vocat *esse sub maxillis lentis.* At *sub lentis maxillis edere*, assine esset illi Graecorum ἀνάλωις γνάθοις ἀλῆθαι, quod huic loco non videtur convenire.

Morum eius duritatem] Scripti quidam *duritatem*: minus recte. Infra c. 51. Augustus vocat *acerbitatem* et intolerantiam morum.

Vel etiam ambitione tractum] Tacitus lib. 1. c. 10. *Ne Tiberium quidem caritate aut reip. cura successorem adscitum, sed quoniam adrogantiam saevitiamque eius introspexerit, comparatione deterrima sibi gloriam quaesivisse.* Dio lib. 56. Τοσοῦτον δ' οὖν τὸ σύμπαν ἀλλήλων διήνεγκαν, ὥστε τινὰς καὶ ἐς τὸν Αὐγουστον ὑποπτεῦσαι, ὅτι ἐξεπίτηδες τὸν Τιβερίον, καί-περ εὖ εἰδὼς ὁποῖος ἦν, διάδοχον ἀπέδειξεν, ἵνα αὐτὸς εὐδοξήσῃ.

Ut tali successore desiderabilior ipse — fieret] Livius lib. 24. c. 5. *Verum enimvero Hieronymus velut suis vitiis desiderabilem efficere vellet avum Hieronem, primo statim conspectu omnia quam disparia essent, ostendit.*

Reip. causa adopt. se eum] Velleius lib. 2. c. 104. *In Neronis adoptione, illud adiectum, his ipsis Caesaris verbis: Hoc, inquit, REIP. CAUSSA FACIO.*

Ἐμοὶ καὶ ταῖς Μούσαις στρατηγῶν] Haec Viterb. et aliorum codd. scriptura; quam reddunt suspectam vetustiora omnia exemplaria, quae litteras plures exhibent. Memmianus ita, ἔμοι καὶ ταῖς μούσαις (pro μούσαις) δις τε στρατηγῶν: fortasse corrigendum ἄριστα στρατηγῶν. Reperisse aiebat in uno Franciscus Pithoeus, ἄριστε στρατηγῶν: ego in nonnullis regiae Bibliothecae, καλὲ στρατῆρ. Sed non convenit ille casus: in aliis legitur, ἔμοι καὶ τοῖς ἄλλοις στρ. In Viterb. erat haec interpretatio: *mihī et meis tuisque commilitonibus*: quasi inventum esset in Graeco, ἔμοι καὶ τοῖς ἐμοῖς τε καὶ σοῖς συστρατιώταις: quod non video, qui quadrare huic loco queat.

Dux νομιμώτατε] Quid est dux νόμιμος? An qui disciplinam militarem severissime regit? Atqui νόμιμος est potius legitimus et secundum leges constitutus. Sic fere νόμιμος μάχη apud Plutarchum, iusta et legitima acies: cui opponuntur κλοπαὶ πολέμου, quae etiam Latinis furta et latrocinia vocantur. Fortasse scripserat

Augustus, dux *γωνιώτατε*, quod idem est ac *γωνιωτάτε*: aut dux *μενωτότατε*, constantissime et fortissime. At ex vestigiis primae edit. suspicetur aliquis scribendum: *εὐφρέστατε* aut *εὐβουλέστατε*.

[*Et ordinem aestivorum tuorum*] Restituimus hunc locum pessime acceptam in omnibus editionibus.

[*Καὶ τοταύτην ῥαθυμίαν*] Liber Fr. Pithoci *ἀποθυμίαν*. Memmianus *ἀπρεθυμίαν* pro *ἀποθυμίαν*: significat animos legionariorum in praesentis militiae conditionibus non acquiescentes sub extrema Augusti temporis: quod statim post eius obitum Pannonicae et Germanicae legiones declararunt.

[*Succurritque versus ille Homericus*] Atqui duos ponit; sed non dubito, Augustum Ciceronis aliorumque more solum principium Homerici loci posuisse: quem postea margini adscriptum scribarum *περιεργία* integrum inseruit.

[*Si tu non valebis*] Malim (quod et Torrentio placere video) *si tu modo valebis*. In Mss. *modo* et *non* simili fere compendio notantur.

Cap. 22. *Quos codicill. dub. fuit — reliquisset*] Omnes hos rumores tangit Dio lib. 57.

[*Tiberius renuntiandi tribuno — quod imperasset*] Mos militiae, ut sive tribunus sive centurio, iussus aliquid exsequi, id factum Imperatori vel duci teneretur renuntiare. Eum morem dilerte Tacitus in hac re notat: tangit iterum Suetonius in Claudio, sect. 29., quibus omnibus in locis formula sollemnis usurpatur: IMPERATOR, FACTUM QUOD IMPERASTI.

Cap. 25. *Iure aut. tribunit. pot. coacto senatu*] Tacitum lege. Tribuni ius habuerunt cogendi senatus, A. Gellius lib. 14. c. 7. et 8.; sed non quoties vellent. Ideo Augusto iam tribunitia potestate praedito alio decreto patrum opus fuit, ut quoties vellet, senatum cogere posset iure. Dio in actis anni DCCXXXII: *Ἐπὶ τοῖς τοῖς ὑπὸ τῶν εὐφρονοῦντων ἐπηρεῖτο, ἄστε καὶ τὸ τῆν*

βουλὴν ἀφροΐζειν ὅσῳις ἂν ἐθελήσῃ, λαβεῖν. Posita perit hoc ius iis, qui veteris tribunatus speciem retinebant. Dio notat in fragmentis: Μετὰ τοῦτο ὅτε τὰ περὶ τοὺς υἰέας ἐπεμψεν, οὔτε ὑπὸ τῶν ὑπάτων, οὔθ' ὑπὸ τῶν στρατηγῶν συνήλθομεν· οὐ γὰρ ἔτυχον παρόντες, ἀλλ' ὑπὸ τῶν δημάρχων, ὅπερ ἐν τῷ χρόνῳ τρόπον τινα ἤδη κατελέλυτο.

[*Quoniam sinistra fortuna*] Memmianus et alii veteres; [*Quoniam atrox fortuna*].

Cap. 24. *Principat. — neque occup. confestim*] Veteres quidam, *neque occupare aperte confestim*: inestur eam vocem, quod subicit de specie dominationis assumpta. Id enim nisi aperte fieri non poterat.

[*Neque agere dubitasset*] Scribens etiam ad milites et rectores provinciarum tanquam certus Imperator: quum privato id esset nefas. Lege Tacitum.

[*Et et specie dominationis*] *Speciem* refer ad stationem militum: *vim* ad superiora.

[*Dix tamen recusavit impudentissimo animo*] Ita distinguitur hic locus in vetustissimis libris; tamen non displicet altera lectio, quae post verbum *recusavit* ponit distinctionem etc. Ovidius de Tiberio, 4. ex Ponto 13, 27.

*Esse parem virtute patris, qui fraena rogatus
Saepe recusati ceperit imperii.*

et i. Fast. 553.

*Inde nepos natusque dei, licet ipse recuset,
Pondera a caelesti mente paterna feret.*

[*Ut ignaros, quanta bellua sit imperium*] Vopiscus de Saturnino tyranno, c. 10. *Et quum eum animarent vel ad vitam vel ad imperium, qui induerant purpuram, in haec verba disseruit: Nescitis, amici, quid mali sit imperare. Gladii et tela nostris cervicibus impendent, imminent hastae undique, undique spicula, ipsi custodes timentur, ipsi comites formidantur: non cibis pro voluptate, non iter pro auctoritate, non bel-*

la pro iudicio, non arma pro studio. Adde, quod omnis aetas in imperio reprehenditur.

Callida cunctatione suspendens] Tacitus 1. Annal. 2. *Tiberio suspensa semper et obscura verba.*

Ceteros quod polliciti sint — tarde polliceri] Simile est Ciceronis istud de Epicureis, 2. de Finibus: *Ceteri, inquit, existimantur, dicere melius quam facere: hi mihi videntur facere melius quam dicere.*

Sed ipsum quod praestet] Ita Lislæi codd. nec aliter Rob. Stéph. editio.

Cap. 25. *Ut aequar. — praetor. Germaniciani]* Sic melius quam ut vulgo etiam in Mss. habetur *praetoriani Germanicianis*. Sed omnino legendum, ut reperi postea in veteri editione optime de litteris meriti viri Rob. Stéph. *ut aequae stip. praetorianis. Germaniciani quidem etiam principem detrectabant.* Aliter sententia non constat. Exercitus in Germania postius *Germanicus*, non *Germanicianus*, Tacito aliisque antiquioribus dicitur: at milites eius exercitus, et ut Graeci dicunt *οἱ ἐκ τῶν στρατοπέδων τῶν ἐν Γερμανίᾳ*, *Germaniciani* iisdem appellantur: posteriores scriptores hanc distinctionem non observant.

Summaque vi Germanicum] Auctor lectio Lisl. cod. *Germanicum filium Drusi, qui tum.*

Partes sibi — tuendas in rep. depoposuit] Tangit historiam Asinii Galli, quae apud Tacitum et Dionem.

Simulavit et valetudinem] Lislæi cod. *asimulavit*, hoc est: *ἐπὶ δὲ προεποιήσατο.*

Secundo demum anno in senatu coarguit] Tacitus et Dio in anno DCCLXIX.

Pro secesspita] Sic Romani vocant, quod Graeci *μαχηρίδιον θυτικόν*, ut Lucianus in Piscatore. Pollux, *σφαγίδας, κοπίδας* et *πελέκεις* in eum usum recenset. Veteribus Latinis *acieris* propria ei ministerio fuit, quam *ἀξίονην ἱεροφάντου* vertunt Graeci magistri.

Cap. 26. *Paullo minus quam privatum egit*] Potest tolli τὸ *quam*, lib. 6. c. 40. *Talem principem paullo minus XIV annos perpassus terrarum orbis*, sed et retineri: Petronius c. 107. *Qui ignotos laedit, latro appellatur; qui amicos, paullo minus quam parricida*: nisi ibi quoque et similibus in locis tollenda ea vocula: *paullo minus*, ὀλίγου δεῖν. Aliquanto post, *quod paullo minus utrumque evenit*.

Vix unius bigae adiect. honor. passus est] Ne id quidem permissum fuisse scribit Dio: Οὕτως, inquit, διὰ πάντων ὁμοίως δημοτικὸς ἦν, ὥστε ἔτι ἐν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ γίνεσθαι τι παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐπέτρεπεν.

Et ne mensis September, Tiberius — vocarentur] Ex Dione legendum, *Et ne mensis November Tiberius, September Liv. voc.* Sic ille lib. 57. Τῷ Τιβερίῳ τῆς βουλῆς ἐγχειμένης, καὶ τὸν γοῦν μῆνα τὸν Νοέμβριον, ἐν ᾧ τῇ ἔκτῃ ἐπὶ δέκα ἐγεγένητο, Τιβέριον καλεῖσθαι ἀξιούσης, καὶ τί, ἔφη, ποιήσετε, ἂν δεκατρεῖς Καίσαρες γένωνται;

Civicam in vestibulo coronam] Dio lib. 53. Valerius Maximus lib. 2, §. c. ult. *Ceterum ad quercum pronae manus porriguntur, ubi ob cives servatos corona danda est: qua postea Augustae domus sempiterna gloria triumphant.*

Cap. 27. *Ut neminem senator. — admiserit*] Ne equitem quidem ex illustribus. Dio: Εἴποτε ἐπὶ τοῦ δόφρου ἐκομίζετο, οὐδένα οἱ παρακολουθεῖν οὐχ ὅπως βουλευτὴν, ἀλλ' οὐδ' ἱππέα τῶν πρώτων εἶα.

Cap. 28. *Sed adversus convitia*] Melius codd. *Lislaei: sed et adv. convitia.*

Si hanc fenest. aperueritis] Eleganter sic etiam Graeci: Clemens Paedagogi lib. 3. Ὡς μὴ ἀνόλαστον αὐτῶν τὸ λέγων γενόμενον πλατείας ἀναπετάσῃ κλισιάδος τοῖς εἰς ἡδυσπάρτειαν φερομένοις. Paullo aliter Cassiodorus lib. 8. *Ideo beneficiis nostris quasi quandam ianuam cogitavimus dare quacstorem.* Legas et ia-

nam cogitationis ingredi lib. 5. eiusdem prudentissimi scriptoris.

Cap. 50. *Et qua forma — rescribi placeret*] Scripta lectio, et ad quam formam regum.

Lectica quond. introl. aeger, com. a se removit] Lectica veli aetate Tiberii vulgata res fuit et usurpata etiam mediocribus civibus: in aditu tamen curiae nemini temere usurpata, nisi causa cogeret fontica, hoc est, vel animi, vel corporis aegritudo nimia. Ideo scribit Tacitus de Libone Druso 2. Annal. c. 29. *Die senatus metu et aegritudine fessus, sive ut tradidere quidam, simulato morbo, lectica delatus ad fores curiae, innisusque fratri, etc.* De Tiberio commemorat Dio in anno DCCLXX: Οὕτω κακῶς διέκειτο, ὥστε ἐν σκιμποδίῳ καταστέγω ἐς τὸ συνέδριον ἐκπομισθῆναι· νομιζόμενον γάρ που καὶ τοῖς ἀνδράσιν, ἣν ποτὲ τις αὐτῶν ἀσθενῶς ἔχων ἐκεῖσε ἐξίει, κατακείμενον αὐτὸν ἐσφέρεσθαι καὶ τοῦτο καὶ ὁ Τιβέριος τότε ἐποίησε καὶ διελέχθη γέ τινα ἐκ τοῦ σκιμποδίου προκύψας.

Comites a se removit] Ita moris fuit, ut, qui sella aut in lectica veherentur, non principes solum, sed et alii, turbam comitum τῷ Φορείῳ παρεπομένων, ut loquitur Lucianus, haberent. Iuvenalis Sat. 7, 141.

*Respicit haec primum qui litigat, an tibi servi
Octo, decem comites, an post te sella, togati
Ante pedes.*

Cap. 51. *Iterum censente*] Cod. Lisl. *Item censens se*: nec displiceat censens. Idem mox, non obtinuit pro obtinere non potuit. Aut scribam obtineri, retenta voce censente.

Ut legati ex Africa adierint eos] Dubito, an huc pertineant Taciti verba Annal. lib. 3. c. 35. *Proximi senatus die, Tiberius per litteras castigatis oblique patribus, quod cuncta curarum ad principem relicerent, M. Lepidum et Iunium Blaesum nominavit, ex quis proconsul Africae legeretur.*

Cap. 52. *Quod non de reb. gest. senat. scriberent*] Mos sub libera rep. perpetuo servatus, cum eadem extincta sublatus. Notant Tacitus et Dio non uno loco. Exemplum dedit primus Agrippa, de quo scribit Dio in anno DCCXL: Οὔτε ἔγραψεν ἀρχὴν ἐς τὸ συνέδριον ὑπὲρ τῶν πραχθέντων οὐδέν· ἀφ' οὗ δὲ καὶ εἰ μετὰ ταῦτα νόμῳ τινὶ τῷ ἐκείνου τρόπῳ χρώμενοι, εὖς' αὐτοὶ τῷ νομῷ ἐπέστελλον.

Quodque de tribuendis — donis ad se referrent] Tacit. Annal. 5, 21. *Eo proelio Rufus Helvius gregarius miles servati civis decus retulit, donatusque est ab Apronio torquibus et hostia. Caesar addidit civicam coronam, quod non eam quoque Apronius iure preconfulis tribuisset, questus magis quam offensus.*

Consuetudinem antiquam retulisset — memorandi] Hoc ea oratione fiebat, qua populo post initum honorem novi magistratus gratias agebant: Plutarchus in Aemilio: Εὐωχότων τῶν τὴν ὑπατείαν λαβόντων, οὗον ἀνδρομολογεῖσθαί τινα χάριν, καὶ προσαγορεύειν Φιλοφρόνως τὸν δῆμον ἀπὸ τοῦ βήματος. Αἰμίλιος εἰς ἐκκλησίαν ἐπαγαγὼν τοὺς πολίτας, ἔφη. Ab hoc fonte manarunt orationes panegyricae, quibus principi gratias in senatu agebant Kal. Ian. novi Consules. Plinius in Panegyrico auctor est, factum fuisse super hoc senatus consultum; cuius alibi mentionem factam non reperio. Sic autem ille: *Sed parendum est senatusconsulto, quo ex utilitate publica placuit, ut Consulis voce, sub titulo gratiarum agendarum, boni principes, quae facerent, recognoscerent: mali, quae facere deberent.* Idem mos etiam in praesidibus provinciarum servatus, ad tempora Claudii: de quo Dio lib. 58. Κατέλειπε τοὺς ἀρίστους μηδελίαν οἱ χάριν ἐν τῷ συνεδρίῳ γινώσκειν. ἕπερ κατὰ τι ἔθος ἐποίουν.

Exsequias usque ad rogam frequentavit] Videntur Imperatores in funeribus virorum illudrium ad laudationem tantum, quae fiebat in foro venire soliti, nec

interesse officio, quum efferrentur e rostris ad bustum extra urbem. Propterea civile et δημοτικὸν in Tiberio habitum, quod ad rogum usque se cum ceteris conferret. Sic accipiendum, quod de Druso eius filio observat Dio: Ὁ Δροῦτος τὰ τῇ ὑπατείᾳ προεήμουντα ἐξίτου τῷ συνάρχοντι ἐξετέλεσε, καὶ κληρονόμος γε ὑπό τινος κατὰλειψθεις, τὸ σῶμα αὐτοῦ συνεξήνεγκε. Ubi συνεκφέρειν significat, exsequias usque ad rogum cum aliis frequentare. Nec soli Imperatores funus extra urbem sequi spernebant: sed multi alii. Cynthia apud Propertium de suo funere loquens, 4, 7, 29.

*Si pignit portas ultra procedere; at illud
iussisses, lectum lentius ire meum.*

Litteras publicas sine subscript. ad se dederant] Quenam ista subscriptio sit, unus me docuit Dio: non enim est nominum, ut putare aliquis possit; sed praeteritionem intelligit clausulae solitae adiici litteris ad principem, qua felicitas illi optaretur. Verba Dionis sunt: Οἱ Ῥωδίων ἄρχοντες ἐπιστείλαντές τι αὐτῷ οὐχ ὑπέγραψαν τῇ ἐπιστολῇ τοῦτο δὲ τὸ νομιζόμενον, εὐχὰς αὐτῷ πειούμενοι. Privatarum litterarum subscriptio apud Graecos est: Ἐρῶ σο, ut apud Latinos Vale: similis sententiae formula epistolas ad Imperatores clauderat. Puto fuisse, Εὐτύχει διὰ παντός, ut in extrema relatione Demetrii Phalerei ad Ptolemaeum Philadelphum.

Diogenes Grammat. disput. sabbat. Rhodi solitus] Etsi observatio hebdomadum, quae hodie obtinet, ante tempora Theodosii vulgo recepta non fuit: annotare tamen licet, multo ante tale aliquid Graecos praesertim et Asiaticos in functionibus vitae quotidianae solitos observare. Quod quia imitatione Iudaeorum, qui iam tum per orbem sparsi erant, institutum est, etiam sabbati nomen multi retinuerunt. Eiusmodi est, quod hic Suetonius ait, Diogenem Grammaticum solitum Rhodi sabbatis disputare: sic septimo quoque die seriae pueris solitae in scholis concedi. Lucianus, Pseudologia: Καὶ ὁ

μὲν Κοθορόν τινὰ εἶπεν· ὁ δὲ Ἑβδόμην. ὅτι ὥςπερ οἱ παῖ-
 δες ἐν ταῖς ἐβδόμαις κῆκεῖνος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἔπαιζε.
 καὶ διεγέλα. A. Gellius lib. 15. c. 2. *Is in convivii*
iuvenum, quae agitare Athenis hebdomadibus lunae
solemne nobis fuit, simulatque modus epulis factus, et
utiles delectabilesque sermones coeperant, tum silentio
ad audiendum petito loqui coeptabat. Idem servatum
 etiam in aliis rebus. Vulcatius Gallicanus in Avidio Cas-
 sio, c. 6. *Exercitium septimi diei fuit omnium mi-*
litum, ita ut sagittas mitterent, et armis luderent.
 Lampridius in Alexandro Severo, c. 45. *Capitolium*
septimo die, quum in urbe esset, ascendit, templa fre-
quentavit. Disputat etiam Clemens Alexandrinus Stro-
 matum lib. 5. Ὅτι τὴν ἐβδόμην ἱερὰν οὐ μόνον οἱ Ἑβραῖοι,
 ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἵσασιν. Sed ante Clementem scri-
 psit Iosephus, iam sua aetate adeo increbuisse septimi
 diei observationem ex Iudaico ritu, ut neget, urbem ul-
 lam aut Graecorum aut Barbarorum, hoc est, non Grae-
 corum, vel gentem omnino ullam posse reperiri, quae
 cessationem ab opere diei septimi in suos mores non re-
 cepisset. Insignis plane locus: ideo verba ipsa Iosephi
 proferam: Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ πλήθουσιν ἤδη πολὺς ζῆλος
 γέγονεν ἐκ μακροῦ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας· οὐδ' ἔστιν
 οὐ πόλις Ἑλλήνων οὐδ' ἡτιςοῦν, οὐδὲ βάρβαρον οὐδὲ ἐν
 ἔθνος, ἐνθα μὴ τὸ τῆς ἐβδομάδος, ἣν ἀργοῦμεν ἡμεῖς, τὸ
 ἔθος οὐ διαπεφοίτηκεν, lib. poster. contra Apionem.

In septimum diem distulerat] Sic etiam rhetores
 declamationibus suis certum diem soliti assignare. Iuve-
 nalis 7. Sat. 160.

Nil salit Arcadico iuveni, cuius mihi sexta

Quaque die miserum dirus caput Annibal implet.

Suetonius in libello de illustribus Grammaticis de M.
 Antonio Gniphone: *Docuit et rhetoricam, ita ut quo-*
tidie praecepta eloquentiae traderet, declamaret vero
non nisi nundinis.

Hunc Romae salutandi sui causa — adstantem] Simillima huic historia est, quam de Polemone sophista et Imperatore Antonino Philostratus narrat in Sophistis.

Boni pastoris esse, tondere pecus non deglubere] Batonis Dalmatae interrogati a Tiberio cur rebellasset, responsum fuit: Ἐπὶ γὰρ τὰς ἀγέλας ὑμῶν Φύλακας οὐ κύνους, οὐδὲ νομέας ἀλλὰ λύκους πέμπετε. Dio lib. 55. et iterum lib. 56. Omnino videtur id responsum Tiberio occasionem huius dicti dedisse, quod idem Dio lib. 57. ita vertit: Αἰμιλίω Πήκτω χρήματά ποτε αὐτῷ πλείω παρὰ τὸ τεταγμένον ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἧς ἦρχε πέμψαντι, ἀνταπέστειλεν, ὅτι κείρεσθαι μου τὰ πρόβατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι. Pro *deglubere* dixit ἀποξύρεσθαι. At Latina vox proprie *exdérere* significat, ut in Glossario vertitur: sed ad sententiam potius Dio quam ad proprietatem verborum attendit: nam etsi minus est ἀποξύρεσθαι quam *deglubere*, si spectetur propria vocum significatio, tamen translatae hae voces idem significant: nam etiam *κείρειν*, quod *tondere* est, interdum pro eo, quod *deglubere* Tiberius dixit, Graeci ponunt. Maximus Tyrius sermone 40. Καμβύσης δ' ἦν καὶ αὐθις Ξέρξης ἐν ποιμένων ἀγαθῶν πονηροὶ λύκοι, κείροντες τὴν ἀγέλην, καὶ τῆς ἐπιστήμης ἀπεληλαμένοι. Dio Chrysostomus περὶ βασιλείας orat. 4. Tiberianum hoc apophthegma pulcherrime illustrat: Αὐτὸ δὲ τοῦτο ἔοικε δηλοῦν Ὅμηρος καὶ ὅταν ἐγκωμιάζων τινὰ λέγει τῶν βασιλέων ποιμένα λαῶν· τοῦ γὰρ ποιμένος οὐκ ἄλλοτι ἔργον ἢ πρόνοια καὶ σωτηρία, καὶ Φύλακαὶ προβάτων ὥστε κατοπτεύειν, οὐ μὰ Δία καὶ σφάττειν καὶ δέρειν. καίτοι ἐνόητε πολλὰ πρόβατα ἐλαύνει μάγειρος εἰς ὠνησόμενος, ἀλλὰ πλείστον διαφέρει μηχανικὴ καὶ ποιμενικὴ. Pro *deglubere* dixerunt et *reglubere* veteres. Glossarium: *Reglubo*, ἐκδέρω. In Lisl. cod. non *deglubere* scriptum erat, sed *deglutire*: perperam, est offendere memini eam lectionem etiam alibi.

Cap. 33. *Paullatim principem exercuit*] Viterb. *exemit*, sine dubio ex ea lectione, quam nos in Memmiano, Turnebus olim in suis reperit et annotavit, *exservit*, quam et Pithoei codd. habent: in quibus libris etiam locus hic ex c. 11. *In quo exercuisse ius tribunitiae potestatis visus sit*, corruptus ita, *ex servis eius*, veterem lectionem arguit fuisse, *exercuisse ius*. Neque aliter hic codices regiae bibliothecae. Sic *divinitas exerta* apud Tertullianum etc. *hostes exerti*, et *exerta auctoritate* aliquid facere, Codice Theodof. tit. de haereticis. Est vero elegans loquendi genus, *principem exserere* sive *exercere* pro facere τὰ τοῦ αὐτοκράτορος, gerere se pro principe, quam Φράσιν miror cuidam viro docto sic visam insolentem, ut ferre apud Tacitum nequiverit *exulem agere*, et mutandum censuerit. Atqui sic et Latini et Graeci loquuntur, ut apud Maximum Tyrium ἀποθέμενος τὸν θρατήν, apud Dionys. Halic. διασημαίνειν τὸν ὀβρώδοῦντα, apud Philonem τὸν κατήγορον ὁμολογεῖν, et e recentioribus Graecis apud Nicetam fere singulis paginis: cuiusmodi sunt τὸν ὅλον στρατιώτην ἀποτεισάμενος et ὑποσημαίνειν τὸν ζῶντα, item ὑποδῦναι τὸν πρεσβευτήν. Et lib. 1. vitae Andronici Comneni, οὐ περὶ πολλοῦ τὸν ἡγεμόνα ἐτίθετο, id est, non magni fecit ducatum suum. Nec minus eleganter Latini, ut Noster in Vitellio, c. 17. *ministratorem exhibere*. Seneca epist. 31. *Quem promiserat, exhibet*. Plinius in Panegyrico: *Recipere se in principem*. Valerius Max. lib. 5, 8, 1. *Exiit patrem, ut Consulem ageret*. Lib. 8, 8, 2. *In rebus seriis Scaevolam, in scurrilibus lusibus hominem agebat*. Lib. 9, 4. extr. 1. *Nec fuit ei pudori filium, civem, hominem dissimulare*: et passim poetae.

Magistratibus pro tribunali — consiliarium] Tacitus lib. 1. Annal. 75. *Nec patrum cognitionibus satiat, iudiciis assidebat in cornu tribunalis, ne Praetorem curuli depelleret, multaque eo coram adversus*

ambitum et potentium preces constituta: sed dum veritati consulitur, libertas corrumpebatur.

Assidebatque mixtim] Reperimus et iuxtim.

Vel ex adverso parte primori] Tacitus modo: In cornu tribunalis. Dio sic: Ἐδίδκαζε μὲν οὖν ὥςπερ εἶπον, ἐπεφοίτα δὲ καὶ ἐπὶ τὰ τῶν ἀρχόντων δικαστήρια, καὶ παρακαλούμενος ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀπαράκλητος, καὶ ἐκείνου μὲν οὖν τῇ ἐκυτῶν χώρα καθῆσθαι εἶα, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ βιάθρου τοῦ κατάντικυρος σφῶν κειμένου καθίζων, ἔλεγεν ὅσα ἐδόκει αὐτῷ. Habes elegantissime expressum et Taciti superiorem locum et Suetonii quoque.

Cap. 34. Corinthiorum vasorum pretia] Vide Tacitum 5. Annal. in actis anni DCCLXXV.

Annonamque macelli — negotio popinas] Prorsus contraria his scribit Tacitus 3. Annal. 55. Auditis Caesaris litteris, remissa Aedilibus talis cura: luxusque mensae, a fine Actiaci belli ad ea arma, quis Ser. Galba remp. R. adeptus est, per annos centum profusis sumptibus exerciti paullatim exolvere.

Pridiana saepe ac semesa opsonia apposuit] Sextus Aurelius de Alexandro Severo: Huius mater eo filium coegerat, ut illata quamvis permodica, si mensae prandioque superessent, quamvis semesa, alteri convivio reponerentur. Sic scribendus ille locus ex Historia miscella.

Affirmans omnia eadem habere quae totum] Ex intima philosophia promptum est hoc dictum: et profecto videtur Tiberius ingeniose ad ciborum sapes referre scholae Hippocraticae dogma, de quo medicos disferentes audiverat. Hippocratis placitum est, omnium in animali partium eam esse consensionem inter ipsas, ut nulla pars sit aliarum principium, sed in singulis omnia inesse, quae in una aliqua. Initio libri de locis in homine scribit divinus senex: Ἐμοὶ δοκεῖ ἀρχὴ μὲν οὖν οὐδεμία εἶναι τοῦ σώματος, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως ἀρχῇ

καὶ πάντα τελευτῇ· κύκλου γὰρ γραφέντος ἀρχὴ οὐχ εὐρέθη. Hanc autem partium mutuam affectionem ipse appellat ὁμοθυμίην, quasi *gentilem quandam cognationem* dicas. Ait igitur lib. eodem: Τοῦ σώματος τὸ σμικρότατον πάντα ἔχει ὅσα περ καὶ τὸ μέγιστον. Et mox: Ἐν τῷ σμικροτάτῳ πάντα ἐν τὰ μέρεα· quae fere sunt Tiberii verba; etsi mens alia.

Quotidiana oscula prohibuit edicto] Arbitror Tiberium minime comem Imperatorem, ut eum Plinius lib. 35, 4. vocat, quum oscula quotidiana gravarentur, ne superbiae hoc ipsi tribueretur, si solus consuetudinem aspernaretur, edictum hoc promulgasse. Puto etiam, Valerium Max., qui assentatione eius principis parum Velleio concedit, in Tiberii gratiam haec scripsisse lib. 2, 6, 17. *Ne Numidiae quidem reges vituperandi, qui more gentis suae nulli mortalium osculum ferebant. Quidquid enim in excelsa fastigio positum est, humili et irrita consuetudine, quo sit venerabilius, vacuum esse convenit.*

Item strenarum commercium] Strenas et dandi accipiendique strenarum nomine vices. Sic lib. 4. *commercium mutui supri*: et apud Valer. Max. lib. 5, 3. extr. 5. *dandi et accipiendi beneficii commercium*: apud Solinum, *spiritalia commercia*, pro spirationis et respirationis vicissitudine. Paulo aliter dictum a summo vate, *belli commercia Turnus sustulit ista prior*. De hoc autem edicto Tiberii Dionis verba sunt in anno DCCLXX: Ὁ Τιβέριος, ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὴν νομηνίαν τινὲς ἀργύριον αὐτῷ προσήνεγκαν, οὔτε ἐδέξατο, καὶ τι καὶ γράμμα περὶ αὐτοῦ τούτου ἐξέτετο, ῥήματί τινι μὴ Λατίνῳ χρησάμενος. Strenas vocat Dio ἀργύριον et hic et alibi, nimis laxa appellatione: sed vocem Latinae parem Graeci non habent. At Graeci magistri finxerunt vocem appositissimam Romanae consuetudini exprimentae. Glossarium: *strenua*, εὐχρησμός, θαλλός. Scribe *sirena*, et confer interpretationem cum verbis Festi:

Strenam vocamus, quae datur die religioso omnis boni gratia. Vide, quae observamus in animadversionibus in Athenaeum, lib. 3. c. 18. In Lisl. cod. *strenua* pro *strena* scriptum hic reperi, ut in Glossario.

Ultra non reddidit] Quidam codd. *tulit*. Notat eo libro Dio sub principium: Τούτου ἔνεκα ἔξω πονταῖς νομικταῖς εἰργε, ἵνα ἀργύριον παρ' αὐτῶν μὴ λαμβάνῃ· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν Αὐγούστον ἐπὶ τούτῳ ἐπῆναι διὰ τὸ πολλὴν μὲν δυσχέρειαν ἐν αὐτῷ, πολλὴν δὲ καὶ ἀνάλωσιν ἐν τῇς ἀντιδόσεως γίνεσθαι.

Cap. 35. *Matron. prof. pudic., quib. accusator*] Nullum ius novum hoc edicto instituitur, sed mos maiorum desuetudine abolitus in usum revocatur: nam olim liberum fuisse maritis et cognatis privato concilio in nocentes feminas animadvertere, nemo nescit; huic autem edicto Tiberii videtur praebuisset occasionem Titidius Labeo, quem narrat Tacitus Annal. lib. 2, c. 95. fuisse accusatum, quod in uxore *Vesilia delicti manifesta violationem legis omisisset*. Factum id Romae Coll. Silano et Nolano.

Equiti Rom. iurisiurandi gratiam fecit] Memini, Iacobum Cuiacium ad Novellam 51. de mulieribus scenicis, tractare hunc locum. Quare inde petatur, cenfeo, illius explicatio.

Lenocinium profiteri coeperant] Apud Aediles: cuius moris causam erudite explicat Lipsius ad Tacitum 2. Annal. Vide etiam Tertullianum de Pallio.

Pridie sortitionem ductam] Ita Memmianus recte, non *sortitione*.

Cap. 36. *Iudaicosque ritus compescuit*] Calpurnius Seiani impulsus: fusc Philo Iudaeus orat. ad Caium. Vide Cornelium Tacitum in anno eorundem Consulum et Iosephum.

Coactis, qui superstitione ea tenebantur] Intelligo de civibus tantum Romanis: neque enim Iudaeis suam religionem iivit ereptum Tiberius.

Cap. 37. *Inprim. tuend. pacis — curam habuit*] Huc refero, quod de Tiberio Philo scribit: 'Ο μηδὲν σπέρμα πολέμου, μήτε κατὰ τὴν Ἑλλάδα, μήτε κατὰ τὴν βάρβαρον ὑποτυφόμενον εἰσας, τὴν δὲ εἰρήνην καὶ τὰ τῆς εἰρήνης ἀγαθὰ παρασχόμενος ἕχρι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς ἀφθόνη καὶ πλουσίῳ χειρὶ καὶ γνώμῃ.

Aliam a Cottii regno] Regnum Cottii est, quam Strabo Κοττίου γῆν vocat in gentium Inalpinarum descriptione. Male praeceunt, qui *Cotis* scribi volunt. *Cotys* longe alius a Cotto, vel Cottio.

Abolevit et ius moremque asylosum — erant] Si vere haec Suetonius, sequitur, ut post haec tempora nulla usquam templa fuerint in toto imperio Romanorum asyli iure praedita. Sane apud Pausaniam in descriptione Graeciae observabamus, quoties serè de hoc iure templi alicuius auctor loquitur, dici id olim fuisse, hoc est, iam non esse: an propter hanc Tiberii legem? Sed Tacitus, qui fuscè rem narrat lib. 3., modum huic rei dicit adhibitum, non autem ius omne penitus sublatum: quod nec fit verisimile.

Thrasycypolim Thracem] Scio, Graecos Ῥακυπόριν nominare, ut Dionem: sed constanter per *Th* Mss. nostri. Lisl. quidem diserte *Thrasycypolim*. Viterb. vero *Thrasibolum*.

Cuius etiam regn. in provinciae formam rededit] Strabo lib. 12. Τελευτήσαντος τὸν βίον Ἀρχελαίου τοῦ βασιλεύσαντος ἔγνω Καῖσάρ τε καὶ ἡ σύγκλητος ἐπαρχίαν εἶναι Ῥωμαίων τὴν μεγάλην Καππαδοκίαν, et Tacitus non uno loco, aliique historici.

Cap. 38. *Et prope quotann. profect. praepararet*] Tacitus non minus eleganter quam vere Annal. lib. 1. *Ceterum ut iamiamque iturus legit comites, conquirit impedimenta, adornavit naves. Mox hiemem aut negotia varie caussatus, primo prudentes, dein vulgum, diutissime provincias fefellit. Vide eundem in actis anni DCCLXIII, lib. 3. et lib. 4. init. Sic ait*

idem magnus scriptor: *Exin vetus et saepe simulatum proficiscendi in provincias consilium refertur.*

Cap. 39. *Constanti — quasi neq. redit. unquam*] Tacitus 4, 58. *Ferebant periti caelestium, iis motibus excessisse Romam Tiberium, ut reditus illi negaretur. Unde exitii causis multis fuit properum finem vitae coniectantibus vulgantibusque.*

Incoenante eo, complura — delapsa sunt] Placet nimis ista lectio, quam adversus eruditissimorum hominum sententiam firmat super consensum Mss. omnium, etiam Turonensis, auctoritas Latine loquentium: nam ut nosler *incoenare* pro ἐνδείπναι sive intus coenare posuit, sic Columella *impascei* pro ἐνέγειν, aut, ἐνέπεσθαι, lib. 2. c. 18. *Ac neque suam velimus impascei, quoniam rostro suffodiat et cespites excitet.* Lib. 6. c. 5. *Itaque quum ablegabuntur, in ea loca perducendi sunt, quibus nullum impascitur pecus.* Sic apud Statium lib. 8, 195. *Thebaid. infervare.*

An tibi felices lucos miseratus Averni

Rector, et Elysias dedit infervare volucres?

Cap. 40. *Apud Fidenas supra XX hom. millia*] Non Fidenatium, ne erres: sed peregrinorum, qui ludorum causa eo convenerant. Nam Fidenae ea tempestate paene vacuae incolis fuerunt. Horat. 1. Ep. 11, 7.

Scis, Lebedus quam sit Gabiis desertior, atque Fidenis vicus.

Juvenalis 10. Sat. 100.

Huius, qui trahitur praetextam sumere mavis,

An Fidenarum Gabiorumque esse potestas?

Ne quis se interpellaret — submoverat] Nempe egressum semel urbe. Tacitus 4. Annal. 67. *Caesar, dedicatis per Campaniam templis, quamquam edicto monuisset, ne quis quietem eius irremperet, concursusque oppidanorum dispositio milite prohiberentur.*

Cap. 41. *Non tribunos militum — mutaverit*] Tacitus 1, 80. *Id quoque morum Tiberii fuit, conti-*

nuare imperia, ac plerosque ad finem vitae in eisdem exercitiis aut iurisdictionibus habere. Causae variae traduntur. Alii taedio novae curae semel placita pro aeternis servavisse; quidam invidia, ne plures fruerentur. Sunt, qui existiment etc. Vide c. 68.

Cap. 42. *Quasi civitatis oculis remotus*] Veteres quidam remotis. Probo remotus: ut apud Ciceronem locus arbitris remotus.

Cum Pomponio Flacco] Is est, de cuius obitu Tacitus Annal. lib. 6, 27., ubi Syriae propractor appellatur.

Praefecturam urbis confestim detulit] Non dissimile exemplum lib. 4. c. 18.

Cap. 43. *Cubic. plurifariam — lascivissimarum*] Scribe, *dispositis tabellis*. Clemens Alexandrinus Προ-
τρεπτικῶ ad Graecos: Ἄλλ' οὐ ταῦτα Φρονοῦσιν οἱ πολλοί· ἀπορρίψαντες δὲ τὴν αἰδῶ καὶ τὸν φόβον, οἴκοι τοὺς τῶν δαιμόνων ἐγγράφονται πασχητισμούς· πινακίους γοῦν τιτι καταγράφουσ μετεωρότερον ἀνακειμένους προσεσχρηκότες ἀσελγείας τοὺς θαλάμους κεκοσμήμασι, τὴν ἀπολασίαν εὐσέλπειαν νομίζοντες· καὶ πρὸ τοῦ στήματος κατακειμένοι, παρ' αὐτὰς ἐτι τὰς περιπλοκάς, ἀφορῶσιν εἰς τὴν Ἀφροδίτην ἐνεῖνην, τὴν γυμνὴν τὴν ἐπὶ τῇ συμπλοκῇ δεδεμένην. Propertius verissime 2, vi. 19.

Quae manus obscenas depinxit prima tabellas,

Et posuit casta turpia visa domo:

Illa puellarum ingenuos corrumpit ocellos,

Nequitiaeque suae noluit esse rudes.

Meminit et Ovidius in Mataeotechnia et Suetonius in vita Horatii. Pie vero et sapienter concilii in Trullo patres vetuerunt, tabulas pingi lascivas et τὴν ὕβρσιν καταγοητευούσας, ut scribitur canone centesimo.

Ne cui — exempl. impetratae schemae deesset] Haec lectio est codd. Viterb. Memmii et Pithoei: nec multo aliter Lissaei: malim tamen *imperatae schemae*. Schema hic significat, quod apud Clementem in his ver-

his: Ἡ δὲ ἀναΦανδὸν τῆς ἀκολασίας ἔλκε τὰ σχήματα ἀνάγραπτα πανδημεὶ θεώμενοι οὐκ αἰσχύνοσθε. Deinde: Ἐπ' ἴσης ἐγγραΦόμενοι τὰ Φιλαινίδος σχήματα, ὡς τὰ Ἡρακλέους ἀθλήματα. Legi etiam in Graecorum commentariis haec verba: Ἀστυάνασσα Ἑλένης θεράπαινα· ἥτις πρώτη ἐξεῦρεν Ἀφροδίτην καὶ ἀπόλαστα σχήματα. Latini poëtarum nequissimus quisque *figuram* hoc sensu saepe usurpavit. Non celabo lectorem, in optimis codd. ita scribi hanc locum: *Ne cui in opera edenda impuratae scenae exempla deessent.*

Paniscorum et Nympharum habitu] Clemens eodem loco: Οἱ καὶ αὖ καὶ ἄλλαι ὑμῶν εἰσόνες, πανισκοί τινες, καὶ γυναῖκες πόροι, καὶ σάτυροι μεθύοντες, καὶ μορίων ἐντάσεις, ταῖς γραΦαῖς ἀπογυμνούμεναι, ἀπὸ τῆς εὐπρασίας ἐλεγχόμεναι.

Caprineum dictitabant] Forte, *καπρὸν eum dictitabant.* Sed totum locum ita scribo: *Palamque iam et vulgo, nomine insulae abutentes, Caprinum (vel Caprium) eum dictitabant.* Quidam codd. *caprona dictitabant.*

Cap. 45. *Quam perductam*] Membranae, *prae-ductam*: melius et verius, *productam.* Nam lenonium verbum est *producere*, Ciceroni, Plinio, aliis, pro *προαγωγεύειν.* In Vespasiano c. 22. *productae pro concubitu festertia quadringenta donavit.*

Cap. 46. *Pecuniae parcus ac tenax*] Dissentit Tacitus non uno loco, ut lib. 1. c. 75. *Resistentibus aerarii Praetoribus subvenit Caesar pretiumque aedium Aurelio tribuit, erogandae per honesta pecuniae cupiens: quam virtutem diu retinuit, quum ceteras caueret.* lib. 5. c. 18. *M. Pisonem ignominiae exemit, concessitque ei paterna bona, satis firmus, ut saepe memoravi, adversum pecuniam.* Dissentit et Dio, lib. 57. p. 608., cuius haec verba: Ἐλάχιστα εἰς αὐτὸν δαπανῶν, πλεῖστα εἰς τὸ κοινὸν ἀνήλπισκε· πάντα μὲν ὡς εἰπεῖν τὰ δημόσια ἔργα, τὰ μὲν ἀνοικοδομῶν, τὰ δὲ ἀποκο-

συνῶν, πολλὰ δὲ καὶ πόλεσι καὶ ἰδιώταις ἐπαρηῶν. Et statim, Πᾶν τε ὃ ἐδώρετό τισιν, εὐθὺς καὶ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἤριθμεῖτο.

Quam non amicorum, sed Graecorum appellabat] Imposuerunt operis nostris Antverpienses editi., quae ex coniectura Turnebi *gratorum* pro *Graecorum* edunt: mihi vero ea lectio non probatur: nam *Graecorum* habent omnes libb. veti., quibus usi sumus, etiam Memmianus. Graecos vocat; quos palliatos lib. i. c. 48., qui locus conferri cum isto debet. In comitatu principum virorum semper fuere Graeci, iique ut plurimum litterati et philosophi: Ἐν γὰρ τι καὶ τοῦτε τῶν πολλοπισμῶν ἐδόκει, ut vere Lucianus ait. Tales erant isti Graeci: de quibus iterum Suetonius c. 56. *Nihilo lenior in convictores Graeculos, quibus vel maxima acquiescebat*: quod etsi vere scriptum Suetonio, scimus tamen, quantum semper et Graecos et eorum linguam contempserit Tiberius: quare non mirum, amicorum nomen iis fuisse negatum: et Graecos vel Graios εὐτελισμοῦ χάριν fuisse nuncupatos. Fuit autem mos procerum Romanorum, ut ituri in provincias magnum secum amicorum numerum Roma abducerent. Auctor primus, ut videtur, eius moris Scipio: de quo in Hispanias eunte Appiani sunt verba: Ἐθέλοντάς τινες ἐπηγάγετο καὶ πελάτας ἐν Ῥώμῃ, καὶ Φίλους πεντακοσίους, οὓς εἰς Ἱλὴν καταλέξας ἐκάλει Φίλων Ἱλην.

Cap. 47. *Neque opera ulla magnifica fecit*] Nova quidem non fecit, sed facta ornavit magnifice, et vetustate dilapsa restauravit: ita Dio: aliter Velleius, insigni, ut semper, adulatione.

Quo peracto] Omnino scribendum, *Quo pacto*, nec aliter in Mil. offendimus.

Pudore deterruit, in his Ortalum] Non a petendo quidem, sed a probando deterritus Ortalus.

Cap. 48. *Publice munificentiam bis — exhibuit*] Miror tam severam affirmationem, *bis omnino*. Atqui

Suetonium ratio fugit: saepius enim publice munificus Tiberius fuit, sicuti statim sumus ostensuri.

Proposito millies HS. gratuito in triennii tempus] Dio lib. 57. in anno DCCLXXXV: Τὸ πρῶμα τὸ κατὰ τὰ δανείσματ' ἐμπόριστε, καὶ διερχιλίας καὶ πεντακοσίας μυριάδας τῇ δημοσίᾳ ἔδωκεν, ὥστε αὐτὰς ὑπ' ἀνδρῶν βουλευτῶν ἀποκαὶ τοὺς δεομένους ἐς τρία ἔτη ἐνδανείσθῃσι. *Rem foenebrem moderatus est, ac milles HS. gratuito proposuit, ut ex ea pecunia senatores in tres annos sine usura, quod opus esset, egentibus mutuo darent.*

Et rursus quibusdam dominis insularum] Refert hanc largitionem Tacitus in anno DCCXC. Ego vero aliam principis eiusdem reperio illi simillimam: narrat enim Dio Cass. Sex. Papinio et Q. Plantio, qui erat annus DCCLXXXIX, stagnasse Tiberim plana urbis iuxta Circum et collem Aventinum: esseque relabentem secutam magnam aedificiorum stragem: Tiberium milles HS. contulisse ad sublevandam inopiam eorum, qui damnum fecissent. Meminit eiusdem munificentiae et Tacitus in illius anni actis (6. Annal. 45.); sed nonnihil a Dione dissentiens: incendium enim fuisse ait, non Tiberis exundationem: in ceteris plane consentit. Sic ille: *Idem annus gravi igne urbem adscit, densa parte Circi, quae Aventino contigua, ipsoque Aventino, quod damnum Caesar ad gloriam vertit, exsoluit domuum et insularum pretiis: milles sestertium ea munificentia collocatum: tanto acceptius in vulgum, quanto modicus privatis aedificationibus.* Nec mirum sane Imperatorem damna fortuitis calibus accepta a civibus aliqua largitione esse prosecutum; quum traditum ab Augusto morem, donandi pecunia urbes terrae motu afflictas, Tiberius tenuerit, ut constat factum in XII urbibus Asiae.

Pest duplicata ex Augusti testamento legata] Id qua ratione acciderit, ex Taciti Annal. lib. 1. c. 56. discas.

Cap. 49. *Quod part. rei familiaris — haberent*] Vetns fuit Romae lex, qua amplius quam sexaginta sestertia in auro vel argento pollidere vetitum: eam legem temporis tractu abolitam restituit Caesar dictator, anno DCCV, ut narrat Dio lib. 41. Puto, et Augustum aliquid de modo habendarum pecuniarum constituisse, quod propius ad loci huius sententiam faceret: eius tamen legis mentionem nusquam reperi apud veteres.

Sed et Vononem, regem Parthorum] Tacitus Anal. lib. 2. c. 68. aliter narrat hanc historiam, et Tiberium culpae absolvit.

De cogendo ad restituendam libertatem Augusto] Tale aliquid cogitasse Drusum, colligas ex his Taciti lib. 1. c. 55. *Drusi magna apud pop. Rom. memoria, credebaturque si rerum potitus foret, libertatem red-diturus.* Vide initium lib. 5.

Cap. 50. *Ut titul. suis quasi — adiiiceretur*] Dio lib. 57. Ἄλλοι καὶ τὸν Τιβερίον ἀπ' αὐτῆς ἐπιμαθεῖσθαι ἐσηγήσαντο. ὅπως, ὥσπερ οἱ Ἕλληνες πατρώθεν, οὕτω καὶ ἐκείνος μητρώθεν ὀνομαζήται. Tacitus 1. Annal. 14. *Multa patrum et in Augustiam adulatio: alii PARENTEM, alii MATREM PATRIAE appellandam, plerique, ut nomini Caesaris adscriberetur IULIAE FILIUS, censebant.*

Quare non parentem patriae appellari] Dio de Livia: Καὶ πολλοὶ μὲν ΜΗΤΕΡΑ αὐτὴν ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ, πολλοὶ δὲ καὶ ΤΟΝΕΑ προσαγορεύεσθαι γνώμην ἔδωκαν. In antiquis nummis superbissimus simul et ineptissimus, hic illius titulus invenitur: IULIA AUGUSTA GENTRIX ORBIS.

Cap. 51. *E sacratio protulit*] Scripserat Beroaldus, videri legendum *e sacretario*: deinde exstitere, qui inventam a se in veteri libro eam lectionem in litteras referrent. At nostri omnes *sacrario*: idque melius: intelligit non tablinum Augusti, aut Liviae; sed vero sacrum, id est, locum Augusto consecratum, ubi eius

imago habebatur a Iulia uxore quondam ipsius, tunc sacerdote: eo loci videtur Iulia pretiosissima κειμήλια ab Augusto sibi relictā habuisse: alia notione *sacrarium principis*, in leg. ult. §. *Legatis* D. de muneribus et honor., et alibi. *Secretarium*, vix saeculo eo nota vox, in Codice aliud significat.

Toto quidem triennio, quo — matre absuit] Ita scriptum in Memmiano et Viterb. non, ut in plerisque, *adsuit*. De *triennio* interpretibus assentior, potius quam erudito viro, qui emendat *biennio*: quum enim neutra lectio exacte tempus definiat, quo vixit Livia post exitum Tiberii, quod spatium est biennii et paucorum mensium, nihil temere mutandum, consentientibus omnibus Mss. cum vulgata lectione.

Et in aniliam condemnato] Sic omnino legendum: neque multo aliter veteres libb., in quibus *Antiliam* perscriptum offendimus, in Memmii vero optimo, *in antliam*. Meminit huius supplicii Artemidorus lib. 1. c. 50., cuius verba quum pridem ad hunc locum annotassemus, reperimus postea occupatum id ab eruditiss. Lipsio lib. 2. Electorum 15. Sic autem Artemidorus: Οἷδά τινα, ὃς ἔδοξε τοῦ παντός σώματος ἀτρέμα μένοντος τοὺς πόδας αὐτοῦ μόνους βαστάζειν, καὶ προβαίνειν μὲν μηδὲ βραχὺ, ὅμως δὲ κινεῖσθαι συνέβη αὐτῷ εἰς ἀντλίαν καταδικασθῆναι· καὶ γὰρ τοῖς ἀντλοῦσι συμβέβηκε, διαβαίνειν μὲν ὥς βαδίζουσιν, αἰεὶ δὲ μένειν ἐν τῷ αὐτοῦ τόπῳ.

Cap. 52. *Ad negotiorum consuetudinem rediit*] Quod Tacitus dicit lib. 1. c. 6. *repetere solemnia*, et c. 7. *rediit ad munia*, B. Chrysostomus alicubi, ἀπτεσθαι τῶν συνήθων. Ovidius in alia re, *ad solitum ibit opus*.

Nisi ea secreta obstarent] Nihil variant vet. codd. Sententia postulat scribi, *nisi ea secreta ablata forent*, vel, ut visum Torrentio, *ni Seianus secreta obstaret*. Adi ad Tacitum.

Per quae multifariam increpitum] Regium exemplar unum et Politiani, *inscriptum*. Notus motus ex aliis Suetonii locis. Deinde habent regii codd. *celeberrime acclamatum est*, non *creberrime*, pro coetu celeberrimo et frequentissimo coeuntium undique hominum.

Cáp. 53. *Si non dominaris — accip. existimas]* Calpurnius Flaccus Declamatione 6. *Sceleratis ingentis et plusquam civilia cupientibus, non dominari iustar servitutis est*. Eleganter etiam Cyprianus in epistola ad Donatum: *Paseibus ille oblectatus et honoribus, privatus et inglorius esse non potest: hic stipatus clientium cuneis, frequentiore comitatu officiosi agminis honestatus, poenam putat esse, quum solus est*. Nec abludit Senecae dictum epist. 15. *Denique ut nihil illis fortuna detrahat, quidquid non acquiritur, dampnum est*. Nec illud Plutarchi Pyrrho de Tarentinis, δουλείαν, τὸ μὴ πρὸς ἡδονὴν ζῆν, ἐκάλουν, neque illud in convivio sapientum: esse quosdam homines, qui εἰ μὴ τὰ πάντων ἔχουσιν, ἰδιωτῶν ἀνα καὶ βασιλέων, ὑπ' ἐνδεείας ἀπολείσθαι νομίζουσιν. Paulo aliter Iason tyrannus apud philosophum Politicorum lib. 5. Ἰάσων ἔφη πεινῶν, ὅτε μὴ τυραννοῖ, ὡς οὐκ ἐπιστάμενος ἰδιώτης εἶναι, ἐφυρεν, quum tyrannidem non obtineret; ut qui privatus esse nesciret. Placet autem valde, quod docti viri ante nos annotarunt, versiculum Graecum, quo Tiberius est usus, verbatim a Suetonio esse expressum, Εἰ μὴ τυραννεῖς, τέκνον, ἀδυνατεῖσθαι δοκεῖς; quo videtur alluisse Iulianus epistola quadam ad Bostrenos: Οἱ δὲ εἰς τοσοῦτον λυσσομανίης ἤκουσιν καὶ ἀπονοίας, ὥστε, ὅτι μὴ τυραννεῖν ἔξεστιν αὐτοῖς, παροξυνόμενοι πάντα κινεῶσι λίθου.

Quum praestructum utrumque consulto esset] Tacitus aliter, *donec advertit Tiberius, forte, an quia audiverat?* lib. 4.

Per vim, ore diducto, insulciri cibum iussit] Offendit eruditissimos viros vox *insulciri*, videturque iis reponendum *inferciri*: miram, quid eos moverit: an ne-

gabunt esse Latinam vocem *insulcire*, pro *inculcare*? Seneca epist. 114. *Non desinit Arruntius omnibus locis hoc verbum insulcire.* Omitto, quod *fulcire* cibis diligentissimi auctores sermonis Latini dixerunt.

Imputavit etiam, quod non laqueo — abiecerit] *Imputare* Suetonio, Tacito, Juvenali, Plinio, Quintiliano et aliis scriptoribus inferioris aevi valet, postulare aliquid gratiae apponi sibi. Tacitus lib. 6. c. 25. verbo *iactare* in eadem sententia usus: *Iactavit Caesar, quod non laqueo strangulata, neque in Gemonias projecta fuerit.*

Proque tali clementia interponi — agerentur] Mos tyrannorum, notatus Dioni, non uno loco in historia proscriptionis triumviralis.

Cap. 54. : *Ut tomentum — tentaverit mandere*] Est plane mirum, quod Tacitus 6. Annal. 25. ait, *Drusum his se miserandis alimentis, mandendo e cubili tomento, nonum diem detinuisse.* Simile est, quod refert Herodotus Calliope de Persis Eleunte obsessis: *Οἱ ἐς πᾶν ἡδὴ κακοῦ ἀπικμένοι ἔσαν οὕτω, ὥστε τοὺς πόρους ἔψοντες τῶν κλινέων, ἐσιτέοντο.* Etiam apud Plutarchum in Bruto milites quidam Caesariani ὑπὸ λιμοῦ τῶν ἰστίων καὶ σχοινίων ἐσθίουσιν διακίνονται. De iisdem scribit Appianus, per quinque dies tolerasse ipsos famem *λιχωμένους τὴν πίτταν, ἢ ἰστίων ἢ κάλων διαμασσωμένους.*

Ambor. sic reliq. dispersis, ut — colligi possent] Dio lib. 57. aliter tradit: eius enim de Druso et Agrippina a Tiberio occisis haec sunt verba: *Ὡς καὶ ἐκείνους πεφονεύσθαι ἔμαθον, ὑπερήλχθησαν διὰ τε τοῦτο, καὶ ὅτι καὶ τὰ ὀστέα αὐτῶν οὐ μόνον οὐκ ἐς τὸ βασιλικὸν μνημεῖον κατέθετο, ἀλλὰ καὶ κρυφθῆναι που κατὰ γῆς ἐκέλευσεν, ὥστε μηδέποτε εὑρεθῆναι.* Fuit autem saevissimorum hominum mos, reliquias eorum post obitum spargere, quos vivos vehementer odissent: cuius rei exempla in historia ecclesiastica et sanctorum martyrum,

multa. Sic magni illius Pyrrhi disiectae reliquiae, ut et historici testantur, et Ovidius in Ibin, vl. 303.

*Nec tua quam Pyrrhi felicius ossa quiescant,
Sparsa per Ambracias quae iacuerè vias.*

Allusit iterum idem poeta in fine ipso librorum de Ponto, 4, 16, 47.

*Ergo summotum patria proscindere, livor,
Desine, neu cineres sparge, cruento, meos.*

Potest huc referri, quod scribit Valerius Max. 9, 2, 1. de Sylla: *Quinque millia Praenestinarum interficienda, protinusque per agros dispergenda curavit.* In cod. Viterb. scriptum erat, *amborum sic reliquias dispersas*, pendente oratione a verbo *putant*, quod praecessit. Eamque lectionem adiuvat cod. Lisl., ubi mendo-se scriptum, *reliqua dispersa*.

Cap. 55. *Nepotemque suum ex Druso*] Tiberium. Vide c. 62.

Cap. 56. *Nihilo lenior in convictores Graeculos*] Quorum tamen quosdam eximie et constanter, ut videtur, amavit: in his vel praecipue Potamonem philosophum, cui patriam repetenti viatici loco tales dedit litteras: Ποτάμωνα τὸν Λεσβώνακτος εἵτις ἀδικεῖν τολμήσει, σκεψάσθω, εἴ μοι θυγήσεται πολεμεῖν.

Zenonem quendam] Mss. Viterb. Memmii, Pithoei et Groslotii constanter Zenonem: utrumque nomen Graecis in usu.

Prim. a contubern. removit, deinde — compulit] De hoc fortasse accipi debet, quod scribit Iulianus in Caesaribus de Tiberio: Ἀλλὰ σε ἔλξει τῶν ὤτων· λέγεται γὰρ αὐτὸς καὶ γραμματιστὴν τινα τοῦτο ἐργάσασθαι.

Cap. 57. *Saeva ac lenta natura*] Putabam scrib. *Saeva ac truculentà natura*. Sed repugnantibus libb. nihil muto. *Lentus* dicitur, qui non facile movetur: unde *lente ferre iniurias* apud Ciceronem. Seianus apud Tacitum lib. 4. Annal. c. 71. de eodem: *Gnarus lentum in meditando, ubi prorupisset, tristibus dictis atrociora*

*facta coniungere. Est vero lenta natura, quae lentitudo una voce dicitur. Ita appellant Romani, quam ἀργησίν Graeci. Cicero 4. Tusc. 19. Irum videri negant, qui irasci nesciat, eamque, quam lentitatem nos dicimus, vitioso lentitudinis nomine appellant. Recte parens linguae Latinae dixit, vitiosum nomen esse lentitudo. Est vero non unum, sed duplex lentitudinis genus. Nam interdum de eo dicitur, qui prae supore quodam irasci nesciat: et tunc haec lentitudo ἀργησίν quaedam. De hac Cicero sentit, et in parte vitii poni ait: interdum lentitudo, sive *natura lenta*, eum affectum ac genus irae designat, quem Graeci νότος, quasi *dormientem iram* appellant. Ea est, quam Seneca ait, *saevam manu, verbis parciolem*: nec non *altam gravemque et introrsus versam*. Haec ita odiosa est, adeoque grande malum, ut eius comparatione simplex ira, et quae se statim promit, virtutis nomen invadere non erubescat. Inde illud est apud M. Tullium 1. de Legibus, *bonorum virorum esse admodum irasci*: et ait idem scribens ad Atticum lib. 1. ep. 17. *Irritabiles animos esse optimorum saepe hominum, et eosdem placabiles: et esse hanc agilitatem, ut ita dicam, mollitiamque naturae plerumque bonitatis*. Ita Horatius sese ait fuisse, *irasci facilem, tamen ut placabilis esset*. Et Augustinus in Confessionibus patrem suum describit, *sicut bonivolentia praecipuum, ita ira fervidum*. Igitur *lenta natura* in hoc Suetonii loco est contrarium eius, quam Cicero *agilitatem*, Augustinus *fervorem* nuncupant. Propertius 3, 6, 19.*

Non est certa fides, quam non iniuria versat:

Hostibus eveniat lenta puella meis.

Qui locus huc facit maxime.

Theodorus Gadareus] Meminit quidem Strabo lib. 16. Theodori cuiusdam Gadarei rhetoris industria: sed an de eo hic loquatur Suetonius, quaeri potest. Vix enim per temporum rationem licet. Accedit eo, quod non desunt e veteribus, qui huius dici auctorem

non Theodorum Gadareum, sed Alexandrum Aegaeum faciant: quamquam illi de Nerone, non autem de Tiberio pronuntiatum istud fuisse narrant. Apud Suidam duobus locis ex Dione aut alio scriptore antiquo haec recitantur: Ἀλέξανδρος Αἰγαῖος ἐκάλει τὸν Νέρωνα πηλὸν αἵματι πεφυραμένον.

[Πηλὸν αἵματι πεφυραμένον] Ita omnino melius quam πεφυρμένον: etsi ita bis Suidas et Aeschylus in Agamemnone, αἵματι δ' οἶνος ἐφύρθη. Arrianus Disfertatt. lib. 1. Τοῦτο τὸ σωματίον οὐκ ἔστι σὺν ἄλλῃ πηλὸς κομψῶς πεφυραμένος. Persius, *nam et molle lutum es*. In Mss. Viterb. Pith. et Liss. adiecta est interpretatio, *id est, lutum a sanguine maceratum*. Φύραμα Graecis dicitur *intritum* sive *harouatum*: et apud Strabonem ac Plutarchum Φυρᾶν πηλὸν in lib. de solertia animalium: quod et Φύραμα μαλάττειν dicunt; ut Epiphanius contra Ophitas lib. 1. Si cui placet πεφυρμένον, favet illud Hesiodi: Γαῖαν ὕδρι Φύρσειν, ἐν δ' ἄν. θρώπου θέρμεν αὐδήν.

[Scurram, qui praetereunte funere] Scurrae et mihi olim ad exsequias adhiberi soliti. Vide in Vespasiano, c. 19.

[Flato mort. mandar] Ita scriptum in Viterb. *claro*, pro qui efferebatur, ut similia lib. 1. exponebamus. In aliis libb. est *clare*, quod non satis convenit narrationi Dionis: Προσελθὼν τις πρὸς νεκρὸν διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐκφυρόμενον, καὶ πρὸς τὸ οὗς αὐτοῦ προσκύψας ἐψιθύρισε τι.

[Sub idem tempus consulente Praetore] Tacitus 1. Annal. 72. in anno DCCLXVIII, qui fuit alter annus Tiberiani imperii: *Max Tiberius consulente Pompeia Macro Praetore, an iudicia maiestatis redderentur, exercendas leges esse respondit.*

Cap. 58. *Statuae quidam Augusti — imponeret*] Invaluerat ea aetate mos, veteres statuas μεταρρυθμίζειν in aliam formam, capite et titulis permutatis, *surdo*, ut

loquitur Plinius lib. 55. c. 2., *figurarum discrimine*. Ita Caligula simulacra numinum tota Graecia conquiliavit, quibus, capite dempto, suum imponeret: ait Suet. lib. 4. c. 22. Nusquam autem factum id legibus aut frequenter aut inverecundius, quam apud Rhodios: de quorum statuis urbani homines dicere soliti, eas esse Iulianis similes: "Ὡςπερ γὰρ εὐσύνων ἕνασπον ἄλλοτε ἄλλον εἰσεῖναι, καὶ τοὺς ἀνδριάντας αὐτοῖς ἄλλοτ' ἄλλα λαμβάνειν πρόσωπα, καὶ μικροῦ θεῶν ὑποκρινομένους εἶσθαι." Plura in hanc sententiam apud Dionem Chrysost. in Rhodica oratione, ubi multis rationibus conatur philosophus ille Rhodios a perversa ea consuetudine avertere. Reperio etiam, non dempto capite, titulos mutari solitos, quod μεταγράψειν Pausanias dicit in Atticis. Τὰς Μιλτιάδου, inquit, καὶ Θεμιστοκλέους εἰκόνας εἰς Πρωκτῆν τε Ἄνδρα καὶ Θράκη μετέγραψαν. Et in Corinthiacis refert idem, Orellis veterem statuam, mutato titulo, Imperatori Augusto fuisse consecratam. Auctor est Hieronymus, moris fuisse, ut victorum tyrannorum statuae, mutato capite, victoribus consecrarentur: sic ille Comm. in Habacuc prophetam lib. altero: *Si quando tyrannus detruncatur, imagines quoque eius deponuntur et statuae: et vultu tantummodo commutato ablatoque capite, eius, qui vicerit, facies superponitur, ut manente corpore capitibusque praecisis, caput aliud commutetur.*

Ut alterius imponeret] Iplius Tiberii, si hic est Granus Marcellus, de quo Tacitus lib. 1. c. 47. Addubitandi causa est non levis: quum damnatum reum scribat noster, Tacitus absolutum: sed potest non absurda fortasse ex ipsis Taciti verbis peti solutio, qui non simpliciter scribit reum fuisse absolutum, sed sic: *tulit, absolvi reum criminibus maiestatis*: potuit igitur fieri, ut in gratiam Tiberii damnetur Granus, etli alius quaesitus sit praetextus, quam maiestatis crimen.

Circa Augusti simulacrum servum occidisse] Voluit enim Tiberius novo numini patri suo non minus re-

verentiae praefari, quam ceteris diis, quorum templa, aras, statuas et effigies perfugium praebuisset servis, quos inclementes domini persequerentur, notum est.

Vestimenta mutasse] Pars honoris, qui more maiorum diis exhibebatur, erat, ut in eorum conspectu neque diceretur neque fieret quidquam, in quo esset aliquid obscenitatis, ut disputat Athenaeus lib. 8. Arrianus Dissertatt. lib. 2. c. 8. Ἐν ταυτῷ Φέρεται τὸν Θεόν, καὶ μολύων οὐκ αἰσθάνη, ἀκαθάρτοις μὲν διανοήμασι. ῥυπαραῖς δὲ πράξεσι· καὶ ἀγάλλεται μὲν τοῦ Θεοῦ παρόντος, οὐκ ἂν τόλμήσαις τι τούτων ποιεῖν, ὧν ποιεῖς· αὐτοῦ δὲ τοῦ Θεοῦ παρόντος ἔσωθεν, καὶ ἐφορῶντος πάντα, καὶ ἐπακούοντος, οὐκ αἰσχύνη ταῦτα ἐνθυμούμενος καὶ ποιῶν, ἀναισθήτε τῆς σαυτοῦ φύσεως καὶ θεοχόλῳτε. Plutarchus in Quaest. Romanis: Ἐν ταῷ καὶ ἱερῷ γυμνοῦν ἑαυτὸν ἀθέμιτόν ἐστιν. Idem translatum ad honorem hominum: Valerius Max. 2, 1, 7. *Manifestum igitur est tantum religionis sanguini et affinitati, quantum ipsis diis immortalibus tributum, quia inter ista tam sancta vincula non magis quam in aliquo sacrato loco nudare se, fas esse credebatur.* Inde patuit ad calumniam hic locus: tributum enim impietati, quomodo ante notabamus, crimen maiestatis solitum fuisse illis temporibus appellari, quod et Dio observat lib. 57. Similis historia in vita Domitiani apud Xiphilinum de ea muliere, quae occiditur ἀποδυσασμένη ἐναντίον εἰκόνης τοῦ Δομιτιανοῦ.

Eodem die decerni sibi passus est, quo — erant] Mira huius Principis semper fuit curiositas circa observationem dierum. Eius generis est, quod refert notatque Tacitus Annal. lib. 6. c. 25. in Agrippinae supplicio: *Eodem die defunctam, quo biennio ante Seianus poenas lussit, memoriaeque id prodendum addidit Caesar.*

Cap. 59. *Specie gravitatis*] Iulianus Caesaribus: Τιβέριος σεμνὸς τὰ πρίσωπα καὶ βλοσυρὸς, σῶφρόν τε ἄμα καὶ πολεμικὸν βλέπων.

Ut nonnulli versiculis quoq. — futura] Tacit. 1. Annal. 72. *Hunc quoque asperavere carmina incertis auctoribus vulgata in saevitiam superbiamque eius, et discordem cum matre animam.* Non est dubitandum, haec ipsa carmina intelligi, quae noster non est passus interire.

Adspice felicem sibi, non tibi] Tria haec postrema disticha coniungi debent, cetera separari: seorsum enim quodque eorum suam sententiam absolvit.

Nec non Antoni] Respicit decretum, quo declaratus hostis patriae Antonius: id enim mire saevitiam eius, 'quando' in urbem reversus est, intendit.

Regnabit sang. multe, ad regnum — ab exilio] Verum et prudens dictum, quod multorum principum experientia confirmat. Uberrimam exemplorum sylvam suppeditat historia Imperatorum Constantinopolitanorum, qui invicem trudere se et solio delicere soliti; si quando, quod saepe accidit, resisterentur, nullum saevitiae, feritatis et immanitatis genus non exercebant: vel vide, quae de uno Andronico Comaneno narrant historici, praesertim Nicetas, aut quae de Iustiniano Rhinotincto scribunt alii. Causas quaerere libet. Quibus in exilium pelli proceribus contigit, eos factione pullos necesse est, proindeque multos habere inimicos, quod in Sylla, Mario et Antonio verum est: vel magno rerum praesentium fastidio atque odio cessasse, quod in Tiberio accidit: deinde certum est τοὺς ἀτυχούστας (quod Aelianus eleganter ait) ἐξερριπῶσθαι, atque efferrari. Laberius olim vere:

Mens incorrupta miseria corrumpitur:

Mutat se bonitas irritata iniuria.

Nec parum prudenter Otho apud Tacitum 1. Histor. c. 21. inter metus sui causas ponit, principis ingenium longo exilio efferratum: et in 1. Annal. c. 4. sapienter adaeque reformidat populus Rom. *trucem Agrippam, et ignominia accensum.* Simile quid de Caesare Gallo

etiam Marcellinus initio 14. Sed interior causa est, quod qui patiuntur vel exilium vel aliam calamitatem, ii dum asidue cogitant de vindicta inimicorum suorum, paulatim habitum induunt hominis crudelis, saevi, feri; quem animi habitum postea rerum potiti, in eos primo, quibus sunt offensi, exerunt, deinde in alios: vel quia ipsis semel ἀποτεθριωμένοις saevitia placet, et pretium est; vel quia dum aliquos occidunt, novos subinde sibi hostes creant. Ita quotidie seges olefcit exercendae illius serinae naturae. Adde, quod omnes in adversis iniqua experiuntur hominum iudicia, quasi dignissimi sua poena sint, ut verissime Velleius ait: inde vilitas et contemptus calamitosorum apud omnes: inde calamitosorum adversum omnes odium et κότος, ac diu τεθρητυρισμένη ὀργή.

Cap. 60. *Perfricari eodem pisce faciem iussit*] Alludit hoc factum Iulianus: Οἰμώζων μὲν εἶν εἶπεν, ἐν μονῇ νησιδίου (τὰς Καπραίᾳς αἰνιστόμενος) τὸν ἄθλιον ἀλίᾳ ψηχέτω.

Exploratore vias] Hoc genere ministeriorum utebantur procures Romani non solum in viis agrorum, sed etiam in urbe; puta, quum ad balnea irent, aut alio quo. Lucianus Nigrino: Πολὺ δὲ ἐν τῇ πόλει τοῦτο καὶ τοῖς βαλανείοις ἐπιχωριάζον· προϊούτας γάρ τινες τῶν οἰκετῶν δεῖ βεῆν καὶ παρυγγέλλειν προσοῦσθαι τοῖν ποδοῖν, ἢν ὑψηλόν τι ἢ κοῖλον μέλῳσιν ὑποβαίνειν, καὶ ὑπομιμνήσκειν αὐτοὺς τὸ καινότερον, ὅτι βαδίζουσι.

Stratum humi ad necem verberavit] Ita moris, et in securi percutiendis, et in fustii puniendis. Tacitus 1. *Annal. prostratos verberibus multant.*

Cap. 61. *Nullus a poena homin. cessavit — facer*] Et Graecorum et Romanorum vetus mos fuit, ut diebus festis abstineretur a suppliciis, ut notamus lib. sup. ad c. 57. Quin hoc quoque observare licet, diebus solemniorum festorum victos fuisse solutos. Ulpianus ad Demosthenis illa verba: Πολλὰς πενταετηρίδας ἐν τῷ δεσμωτη-

ρίαν διατρίψαντα ex oratione κατὰ Τιμοκράτους, sic notat: Οὐχ ἀπλῶς τοῦτο εἶπεν, ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ πάντες εἴη ἤγετο τὰ Παναθηναῖα· τότε δὲ ἐξῆν ἀφεῖσθαι τοῦ δεσμοῦ τοὺς δεσμιώτας διὰ τὴν πανήγυριν, ὡς ἔγνωμεν ἐν τῷ κατὰ Ἀνδρотиάνου. Idem fiebat et Romae. Livius lib. 5. in descriptione Iecustlernii, quod primum factum est in urbe anno CCCLV: *Hic cum inimicis quoque benigne ac comiter sermones habiti, iurgiis ac litibus temperatum, vinctis quoque dempta in eos dies vincula.*

Animadversum in quosd. ineunte anno novo] Anno DCCLXXXI Kal. tractus in carcerem illuliris eques Rom. ac mox supplicio affectus. Tacitum vide lib. 4.

Obiectum et historico] A. Cremutio Cordo.

Quod Brutum Cassiumque ultimos Roman. dixisset] Prior illud Brutus dixerat in planctu super iacente Cassio: auctor Plutarchus in Bruto, p. 1005. Est hoc quoque a Graecis acceptum: exiat enim vetus de Cleomede oraculum in haec verba apud Pausaniam lib. 6. Eliac. c. 9. "Ἐσχατος ἡρώων Κλεσαῖός τις Ἀστυταλαιεύς. Pausaniae lib. 8, 52. dicitur Philopoemen ἔσχατος Graecorum εὐεργέτης. Procopius lib. 2. Persicorum, de Aëtio et Bonifacio notis ducibus ex historia: Ἐς τοσοῦτον μεγαλοφυχίας καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἠνέτην. ὥστε εἴ τις αὐτοῦ ἐνέκτερον ἄνδρα Ῥωμαίων ὑστάτου εἶποι, οὐκ ἂν ἀμάρτανον· οὕτω τὴν Ῥωμαίων ἀρετὴν σύμπασαν ἐς τοῦτω τῷ ἄνδρι ἀποκεκρίσθαι τετύχηκε.

Viginti uno die — pueri et seminae] Omnino corruptus numerus est, etli, quid restituendum sit, difficile est affirmare. Magnitudinem stragis exprimit Tacitus lib. 6. c. 19. in anno DCCLXXXVI: *Tiberius incitatus suppliciiis, cunctos, qui carcere attinebantur accusati societatis cum Seiano, necari iubet. Iacuit immensa strages, omnis sexus, omnis aetas, illustres, ignobiles, dispersi aut aggregati.* Fortasse scribi debet CC et viginti.

Immaturae puellae] Notatum Dioni in filia Seiani: Τάτε παιδίᾳ αὐτοῦ κατὰ δόγμα ἀπέθανε, τῆς κόρης, ἣν τῷ τοῦ Κλαυδίου υἱεῖ ἐγγεγυῖκει, προδιαφθαρείσης ὑπὸ τοῦ δημίου, ὡς οὐχ ὅσιον ἐν παρθενευομένην τινὰ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἀπολέσθαι. Similis religio triumviros incesst, quum proscriptionis tempore praetextatum quendam, ut posset occidi, iusserunt induere togam virilem, ut narrant Appianus et Dio. Ex antiquis Martyrologiis scimus, in beatissimis virginibus, quae sanguinem pro Christo Domino nostro fuderunt, idem saepe fuisse factitatum.

Precanti cuidam poenae maturitatem] Imo facpius factum patet ex iis, quae de Afinio Gallo narrat Dio.

Nondum tecum in gratiam redii] Dio: Δήσας τινὰ τῶν ἐταίρων ἔπειτα λόγου περὶ τῆς θανάτωσης αὐτοῦ γενομένου ἔφη, ὅτι οὐδέπω αὐτῷ διήλλαγμαί.

Adstante mensae inter copreas] Copreae sunt homines βωμολόχοι, γελωτοποιοὶ et scurrae. Ita autem legendum esse, et hic et in Claudio c. 8., pridem docuit ex Dione Iosephus Scaliger in Castigationibus ad Festum. Tanti viri sententiam qui refellere conantur, nihil aliud quam in errore pertinaciam produnt; nam certo certius ita scripsisse Suetonium, fuisseque eam vocem in aulis principum Romanorum iam inde a temporibus triumvirorum in usu, quod ex eiusdem Dionis lib. 50. constat. Vox est Graecae originis, etsi veteribus Graecis non usitata, ut *aretalogus*, *dictarium*, *elogium*, *catasta*, et sexcentae hoc genus. Graeci κοπρίους ἄνδρας vocant, vel κοπρολόγους, ut Suidas: Ἀστυνόμοι, οἷς ἔμελε περὶ τῶν ἀλλητριῶν, καὶ ψαλτριῶν, καὶ κοπρολόγων, id est, ἀστυνόμοι dicebantur, quibus curae erant tibicines, saltatrices et copriae: sed et κοπρία Graeci recentiores. In Actis Synodi Oecumenicae tertiae Ephesi habitae, Tom. 1. sect. 10. Οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ κακῶς ἡμᾶς λέγουσιν οἱ κοπρίαί τῆς πόλεως, Χαιρήμων, Βλῆτωρ, Σω-

Φρονᾶς, καὶ τὸ τοῦ Φυρατοῦ Φλαβιανοῦ παιδαγωγῆλλον. Copreas eleganter Hebraice dixeris *עֲבִירָה, gillulim*, qua eiusdem originis voce Hebraei deos falsos significant. Est vero mos Graecorum, in omni vilitate explicanda similibus vocibus aut loquendi generibus uti: ut in illo improbo dicto Heracliti, quod Strabo, Plutarchus et Cedrenus referunt, *Νέκυνες νοκρίων διαβλητότεροι*. Abdias Historiae Apostolicae lib. 6.: *Audi, Domine rex, ista stercorea abiicienda sunt, et ex tuo regno emundanda, ne forte omnibus putredinem generent*: Τὰ κόπρις ταῦτα ἐμβλητέα σοι. Romanos voce *copriae* usos, nihil mirum: qui dixerint etiam *copron*. Varro apud Nonium: *Non Hercules potest, qui Augiae agebat copron*: neque errant meo iudicio, qui eiusdem Varronis ista sic legunt apud Nonium: *Omnes videmur nobis esse belli, festivi, superdae, quum simus copreae*. Laudatur etiam Laberius in *Coprino*; nam ita manu exarati, apud Nonium, ubi editum *Cophino*. Glossae Isidori: *Scurra, qui incopriatur: Scurrula, qui incopriat*. Quare desinant polihae homines eruditi in duobus his Suetonii locis aut *copreas* aut *tropaeos*, aut nescio quas alias ineptias comminisci. Mirum sane post tam expressam Dionis affirmationem, repertos esse, qui in clarissima luce caecutirent.

Cur Paconius] Hic est M. Paconius, qui C. Silano proconsulatum Asiae administranti legatus fuit, ac postea inter alios plures eum accusavit. Tacitus Annal. lib. 3.

Cap. 62. *Veneno interemptum — cognovit*] Iudicium fecit Apicata, Seiani uxor, post mariti et liberorum caedem sese interfectura.

Deinde errore — et occidi, ne divulg. iniuriam] Videtur de eo loqui, cuius similem casum narrat Dio, etsi paullo aliter: non enim errore factum, sed iniuste accusatum eum fuisse. Verba eius: "Ἐπερον μέντοι τινὰ καὶ πάνυ ἰσχυρῶς βασανίσας, ἔπειτα γινώσκ' ὅτι ἀδίκως κατηγοροῦμαι καὶ πάνυ σπουδῇ ἀπέκτεινεν, εἰπὼν ὅτι χαλεπωτέρως ὑβρίσται ἢ ἄντε καλῶς δύναισθαι εἶναι."

Et Thraseyllus consulto, ut aiunt] In his est Dio, qui pluribus explicat.

Et Tiberium ut ex adult. concept. aspernaretur] Tangit hoc et Dio: Τιβέριον τὸν ἐκγονον διὰ τὴν ὑποψίαν· οὐ γὰρ ἐπιστεύετο τοῦ Δρούσου παῖς εἶναι.

Cap. 63. *Unum et alter. consulares — dimittere]* L. Aelium Lamiam et L. Arruntium intelligo, quorum ille anno DCCLVI Consul fuit, hic anno DCCLIX. De utroque Tacitus Annal. 6, 27. fine anni DCCLXXXVI: *Extremo anni mors Aelii Lamiae senere censorio celebrata; qui administrandae Syriae imagine tandem exsolutus, urbi praesuerat. Genus illi decorum, vivida senectus, et non permissa provincia, dignationem addiderat. Exin Flacco Pomponio, Syriae propraetore, defuncto recitantur Caesaris litterae, quis incusabat, egregium quemque et regendis exercitibus idoneum, abnuere id munus: seque ea necessitudine ad preces cogi, per quas consularium aliqui capeffere provincias adigerentur. Oblitus Arruntium, ne in Hispaniam pergeret, decimum iam annum attineri.* Hunc Tiberii morem notat Dio his verbis, de obitu praefecti urbis, cui Lamia successit, loquens: Καὶ Λούκιον ἀντ' αὐτοῦ Λαμίαν (inepte vulgo et interpretes ταμίαν ἀνθελιστο, ὃν πρόπαλαι τῇ στρατιᾷ (emenda Συρία) προστάξας, κατεῖχεν ἐν τῇ Ῥώμῃ· τοῦτο δὲ καὶ ἐφ' ἐτέρων πολλῶν ἐποίει, ἔργῳ μὲν, μηδενὸς αὐτῶν δεόμενος, λόγῳ δὲ δὴ, τιμᾶν αὐτοὺς προσποιούμενος. Obser-
vamus, Tiberii exemplum multos principes esse secutos. Tacitus in rebus Neronis, a. U. DCCCVIII, lib. 13. c. 22. *Syria P. Anteio destinata, et variis mox artibus elusus, ad postremum in urbe retentus est.* Idem Histor. lib. 2. c. 65. in principatu Vitellii: *Cluvius comitatu principis adiectus, non adempta Hispania, quam rexit absens, exemplo L. Arruntii, quem Tiberius Caesar ob metum, Vitellius Cluvium, nulla formidine retinebat.* Eadem calliditate usum Domitianum ex eodem

Tacito in vita Agricolae apparet: mansisseque eum morem diu, ex simillimo loco Dionis in fragmentis rerum Macrini Imp. intelligimus.

Cap. 65. *Pudenda miserandeque oratione*] Epistolam principalem ad senatum, vocant *orationem* saepe historici. Iuvenalis de hac oratione 10. Sat. 71. — *verbosa et grandis epistola venit et Capreis*. Sic et Dio: *ἐν τούτῳ ἡ ἐπιστολὴ ἀνεγνώσθη· ἣν δὲ μακρά.*

Speculabundus ex alijfina rupe identidem signa] Emendavimus ex Mss. hunc locum: vulgo enim mendosissime distinguunt post *identidem*, ac scribunt, *signaque*. Eli vero *ἀρχαῖσμός*, *speculabundus signa* pro speculans. Sifenna in quarto Historiarum: *Populabundus agros ad oppidum pervenit*. Vide A. Gellium.

Signa quae ne nuntii morarentur — mandaverat] Signa sunt taces accensae, quibus usi veteres in signo dando, mirabili plane industria: nam prorsus, prout quidque factum erat, aut novi acciderat, ita ignibus sublatis significabant, quasi litteris scriptis. Totum artificium aperuit cum cura nobis Polybius, sed illa summi scriptoris disputatio ita hodie affecta est, ut paucissimi rem inde possint discere. Nos omnia (*Φθόγος δ' ἀπέστω καὶ Νέμεσις*) purgavimus, et copiose pridem exposuimus, remque fecimus planissimam, ut amici multi norunt, tu in his, magne Themidis et Musarum sacerdos, Philippe Canai, qui mihi saepe edendi eius prudentissimi scriptoris auctor et suavor existit. Animus non deest: voluntas etiam superest: otium καὶ τὸ ἀμέριμνον hactenus semper defuerunt, quod nostra scripta produnt nimis.

Villa quae vocatur Iovis] Memmianus Iovis. Sed quum Tiberius eam insulam XII villarum nominibus infederit, ut loquitur Tacitus 4. Annal. 67. non displicet conjectura existimantium, his villis nomina fuisse XII deorum.

Cap. 66. *Proferret ultro atque vulgaret*] Non praetermittit Dio lib. 57. Ζητῶν καὶ ἕκαστον ἀκριβῶς ὅσα ἠγιάζοντο Φλαύρως περὶ αὐτοῦ εἰρημέναι, αὐτὸς αὐτὸν πάντα τὰ ἐξ ἀνθρώπων καὶ ἔλεγε· καὶ γὰρ εἰ ἀπορή- τῳ τις καὶ πρὸς ἓνα διαλέχθη, καὶ τοῦτο ἐδημοσίευσεν, ὥστε καὶ ἐς τὰ κοινὰ ἀπομνήματα ἐστράφεται. Id est: *Inquirens diligenter singula, quae de se in malam partem locutus esse aliquis diceretur, omnia maledicta ipse sibi ingerebat, quae cuicumque mortalium possunt competere: nam si vel in occulto quis cum quoquam de eo esset locutus, id quoque publicabat, adeo ut etiam in acta publica referretur.*

Monentisque ut voluntaria morte — satisfaceret] Eadem mens illorum fuit, qui, quum in Neronem con- inrassent, capti non solum crimen ultro fatebantur, sed etiam imputabant: *tamquam aliter illi non possent nisi morte succurrere, dedecorato flagitiis omnibus*, ut scribit noster lib. 6. c. 36. In eam sententiam legitur in epistolis Phalaridis: Σώματος ἀρρώστειαν θεραπεύει τέχνη, ψυχῆς δὲ νόσον, ἰατρὸς ἔσται θάνατος. Corporis infirmitatem curat ars: animi morbo medicinam facit medicus unus, mors. Nec dissimilis sententia apud Tacitum 6. Annal. 49. *Iisdem diebus, Sex. Papinius consulari familia, repentinum et informem exitum delegit, iacto in praeceps corpore. Causa ad matrem referebatur, quae pridem repudiata, asensationibus atque luxu perpulisset iuvenem ad ea, quorum effugium nonnisi morte inveniret.*

Cap. 67. *Quid scribam vobis, Patres conscripti*] Adi Tacitum Annal. 6, 6., ubi idem initium epistolae Tiberii, *vere*, ut ille ait, *insigne habetur*; et quidem paulo aliter scriptum.

Praescisse haec eum peritia futurorum] Fuit enim, ut Iosephus quoque notat, mire deditus curiosis artibus, et sciendi futura avidissimus. Iuvenalis 10. Sat. 92.

— — — — — tutor haberi
Principis angustia Caprearum in rupe sedentis
Cum grege Chaldaeo.

Vide c. 69. Dio: Ὁ Τιβέριος ἐμπειρότατος τῆς διὰ τῶν ἄστρον μαντιῆς ἦν.

Quod sane ex oratione eius colligi potest] Exstat apud Tacitum Annal. 4, 38. civilis admodum Tiberii oratio, cuius posrema fere verba sunt: *Deos deasque precor, ut mihi ad finem usque vitae quietam et intelligentem humani divinique iuris mentem duint.*

Quod priusquam eveniat, opto, ut — eripiat] Simile eiusdem votum apud Dionem: *Optabat*, inquit, τοσοῦτον καὶ ζῆσαι καὶ ἀρξαι χρόνον, ὅσον ἂν τῷ δήμῳ συμφέρον.

Cap. 68. *Staturae quae iustiam excederet*] Tacitus 4. Annal. 57. *Erant, qui crederent in senectute quoque corporis habitum pudori fuisse, quippe illi praegracilis et incurva proceritas.* Quid est autem statura iusta? Auctores sunt Varro, A. Gellius et Solinus, summum modum adolescendi humani corporis esse *septem pedes*. Ex quo intelligimus, iustam staturam longe intra septem pedes fuisse: id confirmat mos vetus in tironum dilectu servatus, quorum proceritatem fuisse semper exactam, ita ut *senos*, vel certe *quinos pedes*, et *denas uncias* habere probarentur, Vegetius scriptum reliquit lib. 1. c. 5. Nec multo aliter Imp. Valentinianus et Valens, qui in titulo Cod. Theod. de tironib. dilectum haberi iubent, *in quinque pedib.* et *septem uncias usualibus*. Iusta igitur statura aestimatione Romana senum pedum circiter fuit: quem modum servatum in Nerone scribit Suetonius in conscribenda *ex Italicis senum pedum tironibus nova legione, quam Magni Alexandri phalangem appellabat.* Unde dubium non est, plerosque Italicos ea statura non fuisse: qui autem excederent, erant proceritate notabiles: quare etiam qui septimum pedem implebant, gigantum loco habebantur. Sidonius Apollinaris lib. 8. epil. 9.

*Hic Burgundio septipes, frequenter
Flexo poplite supplicat quietem.*

Idem in carmine ad Catulinum, 13, 19.

*Spernit senipedem stylum Thalia,
Ex quo septipedes videt patronos.*

Ibidem mox gigantes vocat:

*Tot tantique simul gigantes
Quot vix Alcinoi culina ferret.*

Quibus in locis videtur Sidonius de pede Romano sensisse: nam aliarum gentium pes brevior. Quare etiam novem pedes alios in historia Graeca reperimus: cuiusmodi fuit Proaeresius ille sophista insignis, de quo in vita scribit Eunapius, tantae illam proceritatis fuisse, quantum vix animo concipere aliquis valeat, nedum facile credere. Tum addit: *Ἀνεστημέναι γὰρ εἰς ἑνατον πόδα κατεφάνετο· ὥστε πολυσσὸς ἐδόκει παρὰ τοὺς μεγίστους ὀρώμενος τῶν κατ' ἐκυτὸν ἀνθρώπων.* Ad nonum enim pedem assurgere eum apparebat; adeo ut colossus quidam esse videretur, cum eiusdem aetatis hominibus, qui procerissimae staturae erant, collatus. Sic corrigendus est hic Eunapii locus, in vulgatis libris foeda menda corruptus, quae virum doctissimum, eius interpretationem, in errorem induxit. Sed et decem pedum homines historia Graeca memorat, ut Nicetas Andronicum Comnenum: sed mensurae diversae. Apud Capitolinum Maxim. Iun. c. 2. legimus, fuisse Maximum pedum octo et prope semis: quod, si accipiamus de mensura veteri Romana, valde insigni proceritate fuerit. Porro hunc locum Suetonii imitans Eginhardus de Carolo Magno ita scribit: *Corpore fuit amplo atque robusto, statura eminenti, quae tamen iusam non excederet: nam septem suorum pedum proceritatem eius constat habuisse figuram.*

Capillo pone occipit. submissiore, ut — obtegeret]
Tacitus, *nudus capillo vertex.* Talis fere fuit, quae vocatur Gracis *Hectorea coma.* Lycophron vs. 1132.

— — — νυμφίους ἀρνύμεναι
 Τοὺς Ἐκτόρειοις ἡγλαϊσμένους κόμῃς.

Scholia: Ἐκτόρειος κόμη, ἢ τὰ ὀπίσθεν καθεμένα ἔχουσα, τὰ δὲ ἔμπροσθεν κεκαρμένα.

Quod gentile in illo videbatur] Capitis capillos alii calamistro intorquebant, alii in gradus quosdam formabant, quidam in σειράς distinguebant, nonnulli pone cervicem submittebant: quod videtur indicare Suetonius his verbis fuisse factum a plerisque ex gente Claudia. Lib. 6. c. 51. de Nerone: *Circa cultum habitumque adeo pudendus, ut comam semper in gradus formatam, peregrinatione Achaica etiam pone verticem submitterit.* Ovidius *Mataeotechniae* 3, 141.

Alterius crines humerō iacentur utroque:

Talis es assumptā, Phoebe canore, lyra.

Martialis 4, 41.

— — — — mollesque flagellent,
Colla comae: tortas non amo, Flacce, comas.

Facie honesta, in qua tamen crebri — tumores] Tacitus 4. Annal. 59. *Ulcerosa facies, ac plerumque medicaminibus interstincta. Subtiles tumores* interpretor, ut apud poetam, *ardentes papulas*: putoque, intelligi eminentias non exulceratas: nam viri docti coniectura emendantis *substilles tumores* acutior, nisi fallor, quam verior. At in Mss. Viterb. Memm. et Lisl. *subiti* scriptum offendimus, non *subtiles*: neque aliter olim editum a Roberto Stephano: fortasse non male; ut intelligamus illas papulas, sive illae ἐνθύματα fuerunt, sive ἰδρῶα, non semper faciem eius deturpasse, sed per intervalla intumuisse aut detumuisse. Hanc porro deformitatem cutis non in facie tantum Tiberii collocat Iulianus, sed toti corpori attribuit: eiusque causam immodicum Veneris usum assignat. Sic autem ille: Ἐπιστραφέντος δὲ πρὸς τὴν κατέδραν, ὥφθησαν ὀτειλαὶ κατὰ τὸν νῶτον μυρίαί, καυτῆρές τινες καὶ ξέσματα καὶ πληγαὶ χαλεπαὶ καὶ μύλωπες ὑπὸ τῆς ἀκολασίας καὶ ὠμότητος, ψωρὶς τινες καὶ λειχήνες, οἷον ἐγκακαυμένοι.

Oculis, qui, quod mirum est, noctu — viderent]
 Magis equidem Plinium miror diserte negantem ulli alii genitorum mortalium fuisse hanc naturam: nam quorsum in scriptis veterum mentio fieret huius oculorum vitii, (Dio in Tiberio ἀβλωπίαν nominat, medicorum nonnulli νυκταλωπίαν: cuius proprium esse scribant ἡμέρας μὲν μὴ ὁρᾶν, νυκτὸς δὲ βλέπειν, verum νυκταλωπίαν aliter alii interpretantur) si nullum unquam eius exemplum fuisset visum? Quid? quod de integra gente idem scriptum legimus? Solinus c. 20. *Albanorum glauca oculis, id est, picta inest pupilla: adeo ut nocte plus quam in die cernant.* Cuius tamen rei penes illum fides esto.

Sed ad breve, et quum primum — patuissent]
 Verba haec superioribus addita, et fidei plurimum narrationi conciliant, et miraculo, quod tantopere Plinius praedicat, detrahunt non parum. Solet enim multis accidere, ut e somno evigilantibus lucis strictura quaedam oculis affulgeat. Galenus hoc de se et familiari quodam suo commemorat. Sic enim scribit lib. 7. de Hippocratis et Platonis scitis: Καὶ οἶδα γέ τινα τῶν οὕτω παθόντων, διηγούμενον ἡμῖν. ὡς πρὶν παθεῖν ἀνοιχθέντων τῶν βλεφάρων ἐώρα φῶς πολὺ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν. ὅπερ ἀμέλει καὶ μοι καὶ πολλοῖς ἄλλοις ὑπάρχει. Vides rem pro vulgari et quae plerisque accadat, haberi: quare etiam Alexander Aphrodiseus eius rei, ceu translationis, causam quaerit explicatque, Problematum lib. 2. quae est. 69. Equidem vix putem, reperiri aliquem posse, naturae praesertim calidioris atque igneae, cui non aliquando in adolescentia id evenerit: mihi certe et quum iunior eram per saepe, et nunc quoque aliquando id ipsum solet accidere: neque multi dies erant, quum haec scribebam, ex quo mihi annis quinquaginta maiori, e profundo somno atque somnio evigilanti, lux clara lectum opplere visa, sic ut reducto conopeone explorarem, ecquid in cubiculo lumen aliquod esset accensum.

Verum haec lux, vel potius resplendescencia, ut momiam aliquam fecerit, quod non ita frequenter accidit; diuturna tamen non fuit. Ut igitur diutius aliquis luce illa fruatur, et in tenebris videat, legat, taliaque praefiet, id vero non iam translatitium, sed plane miraculosum est. Atque huiuscemodi oculos Tiberius dicitur habuisse fortasse et Asclepiodorus philosophus, cui praeceptor Proclus. Hic enim in densis tenebris et adstantes dignoscebat, et litteras legebat, ut in Bibliotheca narrat Photius: sed non dicit Photius, evigilanti tantum hanc illi adfuisse facultatem: quare diversa res est. Simile quid patri suo Iulio Caesari Scaligero, sibi que ad annum duntaxat vicesimum tertium, solitum contingere scribit Iosephus Scaliger. Idem etiam de se narrare mihi solitum memini doctissimum alium, maximaeque famae virum.

Incedebat cervice rigida et obstipa] Hic est, qui Graecis dicitur βυσούχην: nam βύειν est stipare. Pollux lib. 2. n. 135. Βυσούχην δὲ ὁ τοὺς ὤμους ἀνέλκων, τὸν δὲ αὐχένα συνέλκων, ὃν ἐπίβουλον Ἀριστοτέλης Φυσιογνομεῖ. Bene convenit Tiberio. Persius de simili forma 3. Sat. 80. *Obstipo capite et sigentes lumine terram.* Contrarii sunt his, qui rigida cervice, capite retrorsum adducto incedunt, quos Graeci σιμοτραχήλους nominant. Talis incessus arrogantium et vana gloria elatorum; quos ait summa elegantia Arrianus in Epicteto sic ambulare, quasi veru deglutissent. Τί, inquit, ὁμῶν ὀβελίσκον καταπιὼν περιπατεῖς; ἤθελον ἴνα με καὶ οἱ ἀπαντῶντες θαναμάζωσιν.

Adducto fere vultu plerumque tacitus] Συνδραπὸς ὡς πλῆθει, καὶ τὰ πολλὰ σύνουζ. *Adducere vultum*, Latine scribentibus est, ad gravitatem componere: qui habitus accedit ad tristitiae speciem: at *obducere frontem*, sive *vultum* de moesto dicitur aptius quam de gravi. Iuvenalis Sat. 9. *Occurrit fronte obducta, cum Marsia victus.*

Et excusare tentavit saepe apud — ac populum] Tacitus 1. Annal. c. 10. *Etenim Augustus, paucis ante annis cum Tiberio tribunitiam potestatem a patribus rursus postularet, quamquam honora oratione quaedam de habitu cultuque, et institutis eius iecerat, quae velut excusando exprobraret.*

Naturae vitia esse, non animi] Hoc vult ille apud Demosth. in orat. κατὰ στεφάνου ψευδομαρτ., qui similes in habitu et incessu suo arrogantiae notas excusans, Ego, ait, οὐ τῶν εὐτυχῶς πεφυνότων ἐμαυτὸν κρίνω.

Quamvis trigesimo aetatis anno — medicorum] Tacitus 6. Annal. 46. *Gravescente valetudine nihil e libidinibus omittebat, in patientia firmitudinem simulans: solitusque eludere medicorum artes, atque eos, qui post tricesimum aetatis annum ad internoscenda corpori suo utilia vel noxia alieni consilii indigerent.* Non sero virum doctum ad haec verba Taciti, Plutarchi locum in libro, qui inscribitur Ὑγιεινὰ παραγγέλματα, emendantem: nam scripsisse Plutarchum eo loco ὑπὲρ ἐξήκοντα γεγονώς ἔτη, probamus ipsius testimonio: qui in libello, An seni capeienda sit respublica, manifestissime vulgatam lectionem tuetur, sic scribens: Οὐ γὰρ ὡς Τιβέριος ὁ Καῖσαρ ἔλεγε τὸ τὴν χεῖρα τῷ ἱατρῷ προτείνειν ὑπὲρ ἐξήκοντα ἔτη γεγονότας, αἰσχρὸν ἐστίν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ τὴν χεῖρα τῷ δήμῳ προτείνειν, ψῆφον αἰτοῦντας ἢ φωνὴν ἀρχαιρεσιάζουσιν. Nihil hic mutandum esse, argumentum ipsum disputationis declarat: de senibus enim sermo est. Quare ne altero quidem in loco quidquam vitii subesse possumus suspicari.

Sine adiumento consiliove medicorum] Non tamen ut omnem penitus medicinam respueret. Nam Damocrates in descriptione antidotorum, de una illarum specie loquens, quam ἐφεκτικὴν appellat, quod vim sistendi sanguinis eximiam habebat, testatur, ea plurimum esse usum Tiberium, alia autem nulla. Sic ille: Ταύτῃ Τιβέριον τὸν Σεβαστὸν χρώμενον λέγουσιν, ἄλλην μὴ πεπωκέναι ποτέ.

Cap. 70. *Euphorionem et Rhian. et Parthenium*] Suspiciabar legendum *Euphronium*, quem scripsisse Priapeia auctor Strabo: sed vera est lectio vulgata. Sic apud Graecos Parthenius et Euphorion poetae elegiaci iunctim nominantur propter similitudinem poetæos. Lucianus de conscribenda historia: Καίτοι ποιητῆς ὧν παρθεῖ τὸν Τάνταλον καὶ τὸν Ἰξίονα, καὶ Τίτυον καὶ τοὺς ἄλλους· εἰ δὲ Παρθένιος ἢ Εὐφορίων ἢ Καλλίμαχος ἔλεγε, πόσοις ἂν, οἷε, ἔπεσι τὸ ὕδωρ ἔχρη πρὸς τὸ χεῖλος τοῦ Ταντάλου ἤγαγεν; εἴτα πόσοις ἂν Ἰξίονα ἐκύλισε; Ex his verbis et aliorum scriptorum Graecorum testimoniis possumus coniectura assequi, qualia fuerint, et horum poetarum, et Tiberii, qui eos imitatus est, poemata. Euphorionis maxime poesin refertam veteribus fabulis fuisse (quod placebat Tiberio) et Cicero innuit, qui poetam obscuram nominat lib. 2. de divinatione: et fragmenta, quae hodie apud poetarum interpretes exsunt. Puto tamen, eo potius nomine probatos esse hos poetas Tiberio, principi libidinosisimo, quod amatoria tractaverant; quod hodieque testantur utcumque tituli poematum ab illis editorum, quae apud Suidam et alios leguntur. Sane Euphorionis poemata vulgo Romae ita probata, ut passim a parum sobriis cantarentur. Quare Cicero *cantores Euphorionis* appellat homines, qui mollium id genus scriptorum lectione oblectantur. Locus est in tertia Tusculana, ubi post allatos versus e tragoediis Ennii lamentabiles, addit: *O poetam egregium! quamquam ab his cantoribus Euphorionis contemnitur*. Exstat hodieque Parthenii liber, quo mirabiles amantium casus recenset. Missus est ad Cornelium, de quo Suetonius in vita Augusti.

Inter veteres et praecipuos auctores dedicavit] Moris fuit, magnorum virorum imagines per genera distinctas habere: ideo utuntur veteres particula *inter* in hac re. Vitruvius, *inter deorum sedes dedicari*. Suetonius lib. 9. epist. 16.

*Quum meis poni statuas perennem
Nerva Traianus titulis videret,
Inter auctores utriusque fixam
Bibliothecae.*

Scriptorum imagines ac statuae separatae erant ab aliorum simulacris, qui aliis artibus hoc praemium meruissent. Ipsi quoque scriptores distincti generatim fuerunt: quod eximie declarat locus Taciti de statu Germanici loquentis lib. 2. Annal. Parthenius, qui hic narratur inter veteres dedicatus, adeo tum vetus non fuit, ut Suidas, Tiberio imperante adhuc vixisse, tradat.

Minois exemplo] Scripti quidam *maiorum exemplo*, inepte: nam ad antiquissimas fabulas de Minoe respicit, ut locum attendenti planum erit. Dio narrat lib. 56. sed nulla mentione facta huius imitationis. Eximie vero rem aperit Plutarchi locus in commentario salubrium praeceptorum: 'Ο Μίνως, inquit, καὶ τὸν αὐτὸν ἀφείλε τῆς θυσιᾶς, καὶ τὸν στέφανον ὑπὸ λύπης. Est igitur Minois exemplo rem divinam facere, quum neque tibia adhibetur, neque corona capiti imponitur.

Cap. 71. *Abstinnitque maxime in senatu*] Nec minus apud populum. Suave est, quod super hoc Dio refert, Tiberium edicto quondam frenas prohibuisse: in quo usus erat voce non Latina (Graecam fuisse suspicamur nos) deinde noctu recordatum eius dictionis, poenituisse, et ad omnes mox linguae Latinae peritos viros retulisse.

In quod. decreto — quum ἐμβλημα recitaretur] Aliud agebat vir doctissimus et Italiae suae ocellus, quum scribebat, hoc loco legendum esse πρόβλημα, non ἐμβλημα: nam ut taceam libb. veteres, ratio, quae adducitur, vana est: nempe videre se negat, cur in decreto patrum ἐμβλημα nominandum fuerit: id vero facile Tacitus doceat, qui de moderandis sumptibus conviviorum et suppellectilis tractatum in senatu testatur, Annal. lib. 3. c. 52. Sed defendendae huic lectioni sufficit unus

Dio, cuius haec sunt lib. 57. Ἀπεῖπε δὲ, inquit, καὶ χρυσῷ σκεύει μηδέν. πλὴν πρὸς τὰ ἱερὰ νομίζειν· ἐπεὶ τε διηπόρησάν τινες, εἰ καὶ τὰ ἄργυρὰ τὰ χρυσοῦν τι ἐμβλημα ἔχοντα ἀπηγορευμένον σφισὶν εἴη νεκτῆσθαι, βουληθεῖς, καὶ περὶ τούτου τι δόγμα ποιῆται, ἐκώλυσεν ἐς αὐτὸ τὸ ὄνομα τὸ τοῦ ἐμβλήματος, ὡς καὶ Ἑλληνικόν, ἐμβληθῆναι, καίτοι μὴ ἔχων ὅπως ἐπιχωρίως αὐτὸ ὀνομάσθ. *Vetuit aureo vase quomquam nisi ad res sacras uti: et quum dubitarent quidam, an etiam argentea, quae emblemata aliquod aureum habebant, essent prohibita; cupiens de ea re edictum facere, vetuit, in eo usurpari vocem emblemata tamquam Graecam: licet dictionem nullam haberet Latinam, qua id significaret.* Haec Dio: sed cur ἐμβλημα, inserta non dicetur Latine? praesertim quum ea voce priores Tiberio usi sint. Lege magnum Scaligerum ad Manilium.

Militem quoque — nisi Latine respondere vetuit] Non militem, sed centurionem, ait Dio. Ἐκατοντάρχου, inquit, Ἑλληνιστὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ μαρτυρῆσαι τι ἐδελέσσαντος, οὐκ ἠνέσχετο, καίπερ πολλὰς μὲν δίκας ἐν τῇ διαλέκτῳ ταύτῃ καὶ ἐκεῖ λεγομένας ἀκούων, πολλὰς δὲ καὶ αὐτὸς ἐπερωτῶν.

Cap. 72. *Bis omn. secess. temp. — redire conatus]* Atqui Dio triplicem eius accessum ad urbem narrat sub finem lib. 57.

Erat ei in oblectamentis serpens draco] Etiam serpentes, inimicum illud humano generi animal, circumstantur, et vel per se, vel arte et industria hominis mansuescunt. Hi sunt, quos Plutarchus in Alexandro appellat χειροθήτεις ὄφεις. Auctor est Philostratus, Aiaci Locro fuisse draconem mansuetum, cubitorum quinque: quo ille utebatur convivore et comite insiar canis. Sic ille: Εἶναι ὁ δὲ αὐτῷ καὶ χειροθήτῃ ἐράκοντα. πεντάκτῳ τὸ μέγεθος, ὃν ἐκτρέφειν τὸ καὶ ἐκτρέφειν τῷ Αἰάντι, καὶ ὁδῷ ἡγεῖσθαι καὶ ἐκονομαρεῖν, οἷον κύνα. Notum etiam, quod de parvis vel parvis serpentibus nar-

rant Graeci, ut Aristophanis scholiastes Plato, Suidas, et alii. Sed qui proprie dracones in genere ἐρυσσινῶ nominantur; ii fere veneno carent. Nicander de hac specie: Οὐ μὲν ἔγ' αὐτῶς Ἐγχέλυας ἤλγυνε; καὶ ἦν ἐν-
 πυχλῶ χαλεφῶ. Lege Plinium lib. 29. c. 4. Huius generis erant; quos nominabant dracones Epidaurios, et quos Pellaeos; de quibus illustris Luciani locus in Alexandro: Ἐνταῦθα ἰδόντες ὁράοντας παρμεγέθεις ἡμέ-
 ρους πάνυ καὶ τιθασσοῦς, ὡς καὶ ὑπὸ γυναικῶν τρέφε-
 σθαι, καὶ παιδίοις συγκαθεύδειν, καὶ πατούμενους ἀνέ-
 χεσθαι, καὶ θλιβομένους μὴ ἀγανατεῖν, καὶ γάλα πί-
 νειν ἀπὸ θηλῆς κατὰ ταυτὰ τοῖς βρέφεσιν, ὥνουνται τῶν
 ἐρπετῶν ἐν τῷ κάλλιστον, ὀλίγων ὀβολῶν. Id est: *Quum*
in Macedonia vidissent dracones permagnos, man-
suetos admodum et cicures; ut etiam a mulieribus
alerentur, cum puerulis cubarent, calcati tolerarent,
pressi non irritarentur, lac etiam e mamma, infantium
more, sugerent; unum istorum serpentum, eumque
pulcherrimum, paucis obolis sibi comparant. Istius generis dracones Romanis proceribus et nobilibus semi-
 nis fuisse in deliciis praeter hunc Tranquilli, testantur alii aliorum auctorum loci. Martialis lib. 7. enumerans bestias voluptatis caussa haberi solitas:

Si gelidum collo vestit Gracilla draconem:

Lusciniae tumulum si Telefina dedit.

Nec praetermittendus Senecae locus e lib. 2. de Ira, c. 31., cuius me aliquando admonuit I. Philippus Pareus, adolescens eruditissimus. Sic ille: *Adspice elephantorum*
iugo colla submissa taurorum pueris pariter ac semi-
nis persultantibus tergum impune calcata, et repentes
inter pocula sinusque innoxio lapsu dracones.

Rediens ergo propere Campaniam] Ita omnes meliores libri. Viterb. et vulgati *prope Camp.* Ursinus e suis *propere in Camp.* sed *redire Campaniam*, ut Virg. 1. Aen. pr. *Italiam venit*: et ita loqui solitum B. Hieronymum atque alios eximios scriptores, observat Ios. Scaliger ad Eusebium suum.

Insians in medico triclinio] Magis ex more fuit, ut princeps salutantes ad ianuam cubiculi sians exciperet, et dimitteret, ut alicubi notat Dio. Spartianus de Hadriano, *Ad convivium venientes senatores sians excepit.*

Assistente lictore] Et prima editio, et manu exarati libri sic habent: quod monco propter virum doctum, cui tolli ista aut mutari placuit, sine causa: non enim, ut existimat, otiosa sunt haec verba isto loco. Nam quod adhibuisse lictor Tiberio dicitur, vel maiestati principali consultum, vel commodi eius causa factum, ut ei senex et infirmus inniteretur.

Cap. 75. *Octavo et septuagesimo aetatis anno*] Consentit etiam Tacitus: at Dio: Ἐβίω, inquit, ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη, καὶ μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας ἑννέα.

Tertio et vigesimo imperii] Satis liberaliter: alii parcus, qui solos viginti duos annos tribuunt. Iosephus Orig. lib. 15. ad biennium adiicit menses quinque, dies tres: Dio, menses septem, et dies totidem: Clemens, menses sex, dies XIX.

Nonnulli pulvinum iniectum] Tacitus magis probabiliter: *Macro intrepidus opprimi senem iniectu muliae vestis iubet, discedique a limine.* Dio similiter: Ἰμάτια πολλὰ καὶ παχέα ὡς καὶ θερμασίας τινὸς δεομένην προσέβαλε. In vitis Imperatorum Germanicorum reperimus similis tragoediae exemplum: nam Fridericum II. circa annum Domini MCCL a Mansfredo filio naturali narrant exinctum, pulvino in os iniecto: quo etiam levi genere vitam ferunt ademptam Ioanni X. Romano Pontifici, qui circa annum DCCCCXIII pontificatum inierat.

Cap. 74. *Cinis e favilla et carbonibus — illatus*] Lego *illatis*: neque enim cinis ad calefaciendum cubiculum inferri solet, sed favilla et carbones. Ita autem calefaciebant triclinia, quoniam in iis camini non erant. Plutarchus de Alexandro: Ἐν χειρῶν καὶ ψύχει τῶν

Φίλων τινὸς ἐστιῶντος αὐτὸν. ἐσχάραν δὲ μικράν, καὶ πῦρ ὀλίγον εἰσενέγκαντος, ἢ ξύλα ἢ λιβανωτὸν εἰσενέγκειν ἐκέλευεν.

Extinctus et iam diu frigidus exarsit] Plutarchus Erotico: Ἄν ἐν οἰκίᾳ νύκτωρ σέλας ἴδωσιν, θάτον ἡγοῦνται καὶ θαυμάζουσιν.

Cap. 75. *Ut ad primum nuntium — clamitarent*] Placet lectio cod. Lisl. *Tiberius in Tibertm.* De primo nuntio an Suetonio credi par est? nonne enim fieri solitum, ut primi de morte tyranni nuntii suspensis auribus excipiantur ob metum? Quare etiam scribit Iosephus 1, 18. de morte Tiberii: Ῥωμαῖοι μὲν δὴ πύσται (male editum, πίσται) τῆς Τιβερίου τελευτῆς, εὐφρονοῦνται μὲν τῷ ἀγαθῷ τῆς ἀγγελίας, οὐ μὴν πιστεύειν γε θάρσος ἦν αὐτοῖς. Simillima Tranquillus in morte Caligulae lib. prox. c. ult. et de eodem Iosephus.

Nam quum senatus consulto] Ante annos XV factum erat hoc consultum senatus, Coll. Valerio Messala et Aurelio Cotta, Dio.

Atellam potius deferendum] Negant dignum, qui Romae sepeliatur, quam ita cupide deseruisset, et a qua tam pertinaciter abstinuisset: proiciendum igitur in aliquod Campaniae municipium, qua tantopere vivus delectabatur. Atellam autem nominant potius quam aliud, alludentes ad flagitiosam eius vitam: talis enim Atellanorum vita et mores: unde sunt *Atellanae fabulae* nuncupatae.

Et amphitheatro semivstilandum] Viterb. et Liffiaci, *semivstilandum*: duplex contumelia his verbis continetur. Voluit enim non cremari Tiberium, sed amburi tantum et leviter curari eius funus, ut fiebat in mendicis, qui a vespillonibus raptim in Esquilis cremabantur: vide lib. seq. de Caii funere: gravissimum vero de amphitheatro: nam ibi fontes igne consumi soliti, ut infra lib. 4. c. 27. et Philo contra Flaccum, alique.

Cap. 76. *Ac militibus universis*] Praetorianis, legionariis, urbanicianis, et vigilibus sive sparteolis. Nam his quoque aliquid Tiberii testamento fuisse legatum, auctor Dio: Τοῖς τε ἀστυνομῶς καὶ τοῖς νυκτοφύλαξι τὰ κατελείφθεντα διέλυσε.

Plebiq̃ue Romanae viritim, atque — magistris] Dio: Διένειμε τῷ δήμῳ τὰς πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ χίλιας μυριάδας· τοσαῦτα γὰρ αὐτῷ κατελείφθησαν. *Populo divisit festertium quadringenties quinquagies: tantum enim illi relictum fuerat.* Videntur ea summa utrumque legatum comprehendi, et quod populo viritim datum, et quod vico-magistris relictum: de quo diximus libro priore.

IS. CASAUBONI

IN

SUETONII LIBRUM IV.

ANIMADVERSIONES.

Cap. i. *Et post eam consulatum statim gessit.*] Distingue ante *statim* sic: *a Tiberio patruo adoptatus, quaesturam quinquennio ante quam per leges liceret, et post eam consulatum, statim gessit.* Levissima emendatio grande momentum affert ad historiae fidem; quae siare hic non potest, si *τὸ statim* referatur ad consulatum: nam inter Germanici quaesturam et eiusdem consulatum anni septem interiecti. Refer igitur ad superiora, et intellige, statim ut adoptatus est Germanicus, quaesturam eum gessisse. Haec germanissima est huius loci sententia. Clare arguit ratio annorum, si attendimus: nam et adoptio Germanici et quaestura in eundem incidunt annum DCCLVII, qui Coss. habuit Sex. Aelium Catum et C. Sentium Saturninum. De adoptione liquet ex Velleii ceterorumque historicorum testimoniis: de quaestura arguit, quod dicitur quinquennio ante, quam per leges liceret, eam consecutus: nempe anno undevigesimo factus Quaestor Germanicus: sic enim Tiberius, cui idem contigit privilegium, *Quaestor, undevigesimum annum agens, capeffere coepit remp.*, inquit Velleius. Id aetatis Germanicum fuisse, quum est adoptatus, intelliget statim, qui cum dicto anno DCCLVII vel eum contulerit, quo natus est, vel eum, quo denatus. Alter est annus urbis DCCXXXVIII, alter DCCLXXII, aetatis ipsius quartus et trigessimus.

Prius quam honorem iniret] Iniit apud urbem Achaiae Nicopolim, anno DCCLXXI.

Quum Armeniae regem devicisset] Iulio Lipsio ut assentiamur, ac scribamus, *regem dedisset*, vel *devicisset*, flagitat, non postulat Taciti narratio. Omnium tamen librorum in edita lectione mira constantia.

Cap. 3. *Omnes Germanico corporis — virtutes*] Magnum et rarum elogium: in quo tamen consentiunt historici. Tacitus lib. 2. c. 73. pluribus persequitur illius laudes: etiam cum Alexandro Magno comparatione facit. Dio paucis verbis non pauciora dicit lib. 57. Κάλιστος μὲν τὸ σῶμα, ἄριστος δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἔφυ, παιδείᾳ τε ἄρα καὶ βίῳ διέπρεπε, προδότης τε καὶ σωφρονέστατος ἦν. Dilaudat eundem et Iosephus Orig. lib. 18. c. 8. Unus Velleius per adulationem principis turpissimam ausus laudato ab omnibus iuveni ignaviae maculam adspargere.

Formae minus conveniebat gracilitas crurum] Quod inter praecipua olim habitum, quae bonam formam corrumperent: fuitque hic habitus urbanorum diceriis semper obnoxius. Seneca, In sapientem non cadere iniuriam, lib. 2. c. 16. *In capitis mei levitatem iocatus est, et in oculorum valetudinem, et in crurum gracilitatem, et in staturam.* Infra lib. 6. Neroni tribuuntur inter alia vitia corporis, *gracillima crura.* Vide et in Domitiano, c. 18. Sic in Aristotele notatum, quod esset ἰσχυροσκελής, id est, *persilis*: nam ita comici vocarunt. Glossarium: *Persilis*, μακροσκελής. Plautus, *iodella cruseula*: Eubulus Comicus, κοψύχου σκέλη: alii, στρουθόποδας. Contra, quibus inferiores corporis partes erant crassiores, καλακτίδας, Αἰγυπτίαι; vocabant: quod de Zenone Stico est dictum. Quemadmodum autem crurum gracilitatem, sic etiam manus vel brachii inter deformitatis notas ponebant. Chrysost. in epistolam Pauli ad Ephesios: Οὐχ ὥσπερ ὅτι καὶ ἐν τῇ σαρκὶ πολλὰ ἔχουσιν ἐλαττώματα: ὁ μὲν ἐστι χαλός, ὁ δὲ διεστραμμένους ἔχει τοὺς πόδας. ἑτέρος χεῖρα ἐκράν.

Ha quoque paulatim -- rectatione post cibum] Gracilitatem vel corporis totius, vel partis ut crurum, duobus potissimum modis curari posse, Galenus docet, *dropace* et *convenientibus exercitationibus*. Lege illius magni doctoris Ὑγιεινῶν lib. 5. Meminit et lib. 6. atque alibi.

Oravit causas etiam triumphales] Nihil auri sumus mutare: Viterb. tamen cod. et Pithoei habent *triumphalis*: quam lectionem amplector ut verissimam. Dio iubet, cui refragari durum: notat ille in actis anni DCCLXV, Germanicum etiam Consulē causas orasse. Καὶ αὐτὸς μὲν, αἰτ, οὐδὲν ἄξιον μνήμης ἔπραξε, πλὴν ὅτι καὶ τότε ὑπερεδίκητεν. Lapsi sunt graviter viri docti, qui hoc loco ὑπερεδικεῖν, quod lippi norunt et tonfores significare *patrocinio suo aliquem defendere*, interpretati sunt, *potiores ferre partes*: non dubito, id notare voluisse Dionem verbis illis, quod hic Suetonius observat. Sed inflat eruditissimus Torrentius, et triumphalem Germanicum orasse causas negat, qui statim a triumpho ad Orientis statum componendum sit pulsus. Respondemus viro doctissimo; triumphalem dici non eum tantum, qui triumphavit: sed et illum, qui triumphalia ornamenta sit consecutus: quae nactum esse Germanicum ex bello Dalmatico ante consulatum suum primum, testis Dio lib. 56. Τῷ Γερμανικῷ αἵτε νικητήριαι τιμαὶ ἐδόθησαν καὶ αἱ στρατηγικαί.

Domi forisque civilis] Iosephus idem aliis verbis: Τὴν ἀξίωσιν κτώμενος τοῦ βούλεσθαι ἴσος πᾶσιν εἶναι.

Colligere sua manu et comportare] Quod Tiberius arripit in occasionem criminandi alias invisi iuvenis. Tacitus.

Ut Pisoni decreta sua rescindentī -- quam] Aliter Tacitus 2. Annal. 69. et verius, ut puto: *At Germanicus Aegypto remeans, cuncta, quae apud legiones aut urbes iusserat, abolita, vel in contrarium versa, cognoscit: hinc graves in Pisonem contumeliae.*

Amicitiam ei more maiorum renuntiaret] Et Augusti quoque exemplo, qui fecit idem in Cornelio Gallo, lib. 2. c. 66.

Cap. 4. *Quarum virt. fructum uberrimum tulit*] Fructus virtutum suavissimus, amor omnium. Genuina sententia apud optimum poetam Statium Papinium in Soteriis pro Ruilio Gallico, 1. Sylv. 4, 57.

*Quae tibi sollicitus persolvit praemia morum
Urbis amor? quae tum patrumque equitumque no-*
tavi

Lumina, et ignarae plebis lugere potentes?

Cap. 5. *Tamen longe maiora — iudic. in morte*] Exstat in hanc sententiam vetus epigramma:

Parce, hospes, tumulo, Caesar Germanicus hic sum:

Saepe etiam ignotis ipse dedi requiem.

Quod si quem tumuli nihil huius gratia tangit,

Admoneat, patriae fraude quod hic iaceo:

Sed iaceo, quamvis non vitae, at plenus honoris:

Hoc uno ingratus, quod genui patriae.

Testata est mores lacrimis plebesque patresque:

Haec sunt sinceri iudicia ingenii.

Secundum horum versuum explicant superiora Suetonii verba, *Sicubi clarorum virorum sepulcra cognosceret, inferias manibus dabat*: quantum versum ita potius scribam, *At moveat, patria fraude quod hic iaceo*: elegantius, et ad fidem historiae convenientius.

Lapidata sunt templa] Quos honore auctos volebant, sive deos, sive homines, ἐφ' ὅλλοβόλου: et contra per contumeliam lapidibus petebant et deorum et hominum imagines. Tacitus 1. Histor. 55. *Primani Quintanisque turbidi, adeo ut quidam saxa in Galbae imagines iecerint*. Hinc illa theatralis lapidatio, de qua multa nobis dicta Animadv. in Athenaeum lib. 6. c. 11.

Cap. 6. *Ne quid gestientes — moraretur*] Pars maior libb. et quidem meliorum, *morarentur*, hoc est, expectandum haberent. *Moror* utrumque significat, et facere et pati moram.

Cunct. nec temere opinantibus — Tiber. saevitiam] Eadem sententia Dionis diserte sic scribentis: Τιβέριος ἐν ἐπὶ τὸ ἐφεδρεῖον οὐκέτ' εἶχεν, ἐς πᾶν τ' οὐρανίου τῶν πρόσθεν εὐργασμένων αὐτῷ πολλῶν ὄντων καὶ καλῶν τιμωστῇ. Tacitus: *Morum quoque tempora illi diversa: egregium vita famaue quoad privatus, vel in imperiis sub Augusto fuit; occultum ac subdolum fingendis virtutibus, donec Germanicus ac Drusus superfuere.*

Cap. 8. *Ego in actis Antii invenio editum*] Dio quoque in castris non natum, sed eductum ait: verum, si ex fide eidem traditum, Germanicum primum suum consulatum in otio urbano consumpsisse, causa non est meo iudicio, cur Plinio potius quam Suetonio in hac controversia assentiamur. Etsi non clam me est, virum doctum multis probabilium argumentorum machinis huius opinionem prope afflixisse. Sed mihi per videtur mirum, si post cladem Varianam, Tiberium ad Germanicos exercitus summa celeritate festinantem, Germanicus cum uxore sua sit comitatus: nonnihil etiam impellit me, ut Suetonio potius assentiar, exquisita haec diligentia, qua usum cum patet in pervestiganda huius rei veritate: quam quidem ille solus serio, certe post Plinium et Tacitum, quaesivit.

Si vellet, ut retineret] Memmianus lacunam exhibet sic, *si vellet . . . . ut retineret.* Fortasse, *si vellet uti, ut retineret.*

Quae sola actorum restat — auctoritas] In Mss etiam nostris locus est corruptus: ex vestigiis Viterb. et Memmiani videtur scriptum fuisse, *quae sola auctoritas restat publici instrumenti*: nam vox actorum ex superscripta interpretatione orta videtur.

Cap. 9. *Apud quos quantum praeterea*] Forte scribendum propterea.

Quam ablegari eum] Etiam in Memmiano scriptum oblegari pro ablegari sine dubio.

Represso ac retento vehiculo] Memmianus reprehendo, ut sit pro saepius apprehenso. Tacitus sic 1. Annual. 41. *orant, obsistunt, rediret, maneret.*

Cap. 10. *Comitatus est patrem — expeditione*] Viterb. et in *Syriacam expeditionem.*

Et inde vicef. aetatis anno accitus — a Tiberio] Convenit cum calculo Taciti, qui in actis a. DCCLXXXVI 6. Annual. 20. ita scribit: *Sub idem tempus C. Caesar discedenti Capreas avo comes, Claudiam, M. Silani filiam, coniugio accepit.*

Perinde oblitter. suor. — nihil quidq. accidisset] Tacitus ibidem: *Immanem animum subdola modestia regens, non damnatione matris, non exilio patrurum rupta voce.*

Quae vero ipse pateretur — transmittens] Tacitus lib. 6. c. 45. de Caio: *Nam etsi commotus ingenio, simulationem tamen falsa, in sinu avi perdidicerat. Novi Tiberii ingenium; puto tamen hic scribendum in sinu aviae: intelligit enim, nisi fallor, primam Caii educationem: non autem in sinu Tiberii avi, sed Antoniae, aviae et Liviae Augustae, proaviae, ad vicessimum aetatis annum fuit educatus. Quare de Livia interpreter, muliere, ut novimus, omnium artium istius generis peritissima: nec obstat, quod proavia illa fuit, non avia: semper enim Romani scriptores cognationum appellationes laxae et libere usurparunt, ut omnibus est notum, qui eorum scripta serio πεπατήμασι.*

Ut non immerito sit dictum] Eius dicti auctor Passienus. Tacitus ibidem.

Cap. 11. *Et ganeas atque adulteria — obiret*] Memmianus codex, Liss. et Viterb. ita legunt, non *ambiret*, ut in aliis. *Adulteria* pro feminis adulteris, ita dictum, ut coniugia pro coniugibus, et alia id genus. At in libb. Urlni scriptum *ganeas atque popinas*: quam lectionem nusquam reperimus, et putamus, ab his esse excogitatam, qui insolentiam vulgatae lectionis non con-

coquebant. *Capillamentum est* πηνίχη. Auctor Satyrici: c. 110. *Evocatumque me non minus decoro exornavit capillamento: imo commendatior enituit, quia flauorum corymbio erat.* Puto scribendum, *quia flaveo ornatum corymbio erat.* Suetonius in Othone c. 12. *galericulum* vocat.

Ut aliquoties praedicaret — Caium vivere] Dio lib. 58. p. 655. cati senis vaticinium ita narrat: Ἦγνόει μὲν γὰρ οὐδὲν οὐδὲ τῶν κατὰ τὸν Γαίον, ἀλλὰ καὶ εἶπέ ποτε αὐτῷ διαφερομένῳ πρὸς τὸν Τιβέριον, ὅτι σύ τε τοῦτον ἀποκτενεῖς καὶ σε ἄλλοι. Propterea Philo narrat, saepius deliberasse Tiberium de tollendo Caio.

Cap. 12. *Enniam Naeviam, Macronis uxorem]* Liflæi cod. alterum tantum nomen agnoscit, quod in mulieribus est usitatus: *Naenniam* enim scribit non sine vitio. Dio lib. 58. p. 639. Ἐννίαν Θρασύλλην vocat: maritum vero eius Νεούριον Σεργώριον Μάκρωνα. Unde scripserim hoc loco *Enniam, Naevii Macronis ux.*, vel *Herennii Macr.*: ita enim nominatur ab aliis. Memmianus, *Enniam Naeviam.*

Per hanc insinuat Macroni] Praeter historicos vide Philonem contra Flaccum.

Cap. 13. *Populum Rom. vel — hominum genus]* Brevius lib. Pithoei, *vel dicam hominum genus competent.*

Prope afflictæ domus] *Affligere* Suetonio gravius quam vulgo apud Ciceronem et alios multos sonat. In Vitellio c. 3. *Mater missum ad legiones et appellatum Imperatorem pro afflictio statim lamentata est.* In Vespasiano c. 8. *Per totum imperii tempus nihil habuit antiquius, quam prope afflictam nutantemque remp. stabilire:* proprie *affligere* est cum siletu sive sono ad terram dare, quod Graeci προσηύξειν dicunt. Homerus interdum δουπεῖν, ut δεδουπότος Οἰδιπόδας. Minus recte in Glossario: *Adfligere, ζημιῶν, et adfligi, καταπονεσθαι:* non enim assequitur vim vocis, ut sere solet.

Inter altaria et victimas ardentesque laedas] Ita moris fuit prodire obviam viris principibus. Docuit nuper Lipsius testimonio aliquot veterum scriptorum: quibus pauca lubet adicere. Originem rei docet M. Tullius: nam primitus deis hic honos exhibitus, quum transferrentur eorum imagines: sic ille lib. 4. in Verrem: *Quid hoc tota Sicilia est clarius, quam omnes Segestianas matronas et virgines convenisse, quum Dianā exportaretur ex oppido? unxisse unguentis? complexisse coronis et floribus? thure odoribusque incensis usque ad agri fines prosecutas esse?* Deinde ad homines idem est translatum: etque hoc adulationis genus antiquissimum. Quintus Curtius lib. 5. de Alexandri ingressu in Babylonem loquens: *Plures obviam egressi sunt: inter quos Bagophanes arcis et regiae pecuniae custos, ne studio a Mazaeo vinceretur, totum iter floribus coronisque constraverat, argenteis altaribus utroque latere dispositis, quae non thure modo, sed omnibus odoribus cumula- verat.* Plutarchus in Dione: Βουλόμενος δὲ καὶ δι' ἐαυτοῦ προσαγορεύσαι τοὺς ἀνθρώπους, ἀνῆλθε διὰ τῆς Ἀχραδινῆς, ἐκατέρωθεν παρὰ τὴν ὁδὸν τῶν Συρακουσίων ἱερεῖα καὶ τραπέζας καὶ κρατῆρας ἰστάντων· καὶ κατ' οὗς γένοιτο προχύτας τε βαλλόντων, καὶ προστρεπομένων ὥσπερ θεὸν κατευχθεῖς. Iustinus lib. 24. *Arfinoe praegressa virum, diem festum urbi in adventum eius indicit — aras ubique, hostiasque disponi.* Religiosius multo Athenienses, qui excepturi Attalum, sacerdotes et victimas praepararunt, templeque omnia aperuerunt, ut ipse diis, non Athenienses ipsi ut deo sacrificaret. Polybius: Ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθε κατὰ τὸ Δίπυλον ἐξ ἐκατέρου τοῦ μέρους παρέστησαν τὰς ἱερείας καὶ τοὺς ἱερεῖς· μετὰ δὲ ταῦτα πάντας μὲν τοὺς νεοὺς ἀνέβησαν ἐπὶ πᾶσι δὲ θύματα τοῖς βωμοῖς παραστήσαντες, ἡξίωσαν αὐτὸν θύσει. Quamquam adulationibus foedis erga potentes, nulli populo concessisse Athenienses, satis probavit Athenaeus lib. 6. et nos ad illum. Sed redeo ad aliorum adulationem, cuius praec-

terea testis Suetonius lib. super. c. 98. *Fortè Puteolanum suum praetervehenti vectores nautaeque de navi Alexandrina, quae tantum quod appulerat, candidati coronatique et thura libantes, fausta omnia et eximias laudes congefserant*: mitto locum in Galba c. 18. Meminit et Appianus Ἐμφυλίων lib. 5. narrans Octavii et Antonii in urbem adventum post factam inter se pacem, παροδεύουσιν αὐτοῖς ὅτ' αὖ σωτήρσιν ἐγγίνοντο θυσίαι. Sic interpretor, quod scribit Philostratus lib. 5. c. 9., quum Aegyptiacos nomos peragraret Vespasianus Imperator, non solum prodiisse illi obviam omnes cuiuscunque aetatis aut conditionis homines: sed sacra etiam detulisse: Προσιόντι δὲ τῷ αὐτοκράτορι, τὰ μὲν ἱερὰ πρὸ πυλῶν ἀπήντα, καὶ τὰ τῆς Αἰγύπτου τέλη, καὶ οἱ νόμοι καὶ οὗς Αἴγυπτος τέτμηται, Φιλόσοφοί τε ὡσαύτως, καὶ ἡ σοφία πᾶσα. Addidit Suetonius, *taedasque arden- tes*: quod erat aliquanto civilius et usitatus. Servius ad lib. 5. Aeneidos: *In honorem regum cum facibus procedebatur a populo*. Plutarchus in Pompeio: Τοὺς δὲ ἀπαντῶντας πανταχόθεν οὐδεὶς ἐχώρει τόπος, ἀλλὰ ὁδοί τε κατεπλήκοντο, καὶ ἡῶμαι καὶ λιμένες ἐν- ωχουμένων καὶ θυόντων· πολλοὶ δὲ καὶ στεφανοφοροῦν- τες ὑπὸ λαμπάδων ἐδέχοντο, καὶ παρέπεμπον ἀνθοβολού- μενον. Herodianus lib. 4. c. 8. describens ingressum Ca- racallae Alexandriam: Ἀρωμάτων δὲ παντοδαπῶν καὶ θυμιαμάτων ἀτρίδες εὐωδίαν παρεῖχον τοῖς εἰσόδοις· δα- δουχίαις τε καὶ ἀνθέων βολαῖς ἐτίμων· τὸν βασιλέα. Ammianus lib. 21. *Eumque suburbanis propinquantem amplis nimiumque protentis, militaris et omnis gene- ris turba cum lumine multo et floribus votisque fau- stis, Augustum appellans, et dominum, duxit in regi- am*. Imperatoribus autem Christianis idem genus hono- ris postea esse exhibitum passim illorum historiae testan- tur: nam sive ipsos, sive eorum laurata, sive cadavera defunctorum fustibus excipiebant. Corippus lib. 2. *Transitus ob causam multi pia thura cremabant*. At-

que idem honos postea etiam episcopis est exhibitus: idque iam inde a temporibus primis florentis ecclesiae: nam B. Cyrillus in epistola ad presbyteros Alexandrinos, quae exstat in Actis concilii Ephesini, narrat, se a concilio Ephesi habito redeuntem tanta alacritate omnium exceptum esse, ut passim sibi mulieres praeirent, thuribula manibus tenentes: "Ὡστε, inquit, καὶ τὰς γυναῖκας θυμιατήρια κατεχούσας προηγέσθαι ἡμῶν. Simile est, quod de cereis accensis in Hilar. ecclesiast. observamus, quos initio moris fuit rebus sacris praeire. Sozomenus lib. 8. de apparatu choreae ab Ioanne Chrysostomo institutae, σταυρῶν ἀργυρᾷ σημεῖα ὑπὸ κηροῖς ἡμμένοις προηγούντο αὐτῶν. Mox ad ipsorum episcoporum honorem cerei sunt adhibiti. Sic eidem B. Chrysostomo cum cereis obviam procedit populus Constantinopolitanus. Theodoretus lib. 5. c. 34. "Ἀπαντες ὑπήντησαν τὰς ἐν κηροῦ λαμπάδας προάπτοντες. Sozomenus lib. 8. Ἐν ψαλμωδίαις δὲ πρὸς τὸ συμβὰν πεποιημέναις ὑπαντήσας ὁ δῆμος, (ἔφερον δὲ κηροὺς ἡμμένους οἱ πλείους) ἄγουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Gregorius in eius vita capite centesimo: Ἦν τότε καθορᾶν τὴν πόλιν πᾶσαν χεομένην πρὸς τὴν ἀπάντησιν, καὶ πλήρη μὲν πορθυσίων τὴν θάλασσαν· πλήρω δὲ τὰ πορθυσία λαμπάδων καὶ ἀρωμάτων καὶ μύρων. B. Cyrillus de se in illa epistola, cuius modo meminimus: Ἐξελθόντας δὲ ἡμᾶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προέπεμφαν μετὰ λαμπάδων· λοιπὸν γὰρ ἦν ἐσπέρας. Videtur quidem Cyrillus dicere, ideo funalia esse accensa, quia nox erat: sed praeter hanc causam alia fuit; quod honoris Cyrilli causa id faciebant, et testandae laetitiae: ideo sequitur, καὶ γέγονε πολλὴ θυμωδία καὶ λυχναψία ἐν τῇ πόλει. Talia multa in eadem historia leguntur: nec non in conciliis Patrum, ut in Nicena synodo secunda. Denique apud Cedrenum et id genus scriptores passim leges, θυμιάμασι καὶ κηροῖς προπέμπειν, et, μετὰ κηροῦ καὶ λαμπάδων καὶ ἀρωμάτων.

Super fausta nomina] Sic placet cum Mss., non *omina*. Iosephus vocat ἐπιβοήσεις εὐφήμους. Eusebius, βοὰς εὐφήμους.

Pullum, et pupum, et alumnium appellantium] Plane sunt nutriculis usitatae blanditiae in demulcendis infantulis: *pullus* respondet illi Graecorum ὑποκορισμῶ, quo νεοττούς et νεόττια puerulos vocabant. Theophrastus in characteribus: Χρηστοῦ πατρός νεόττια!

Cap. 14. *Consensu senat. et irrump. — turbæ*] Dio lib. 59. p. 640. Ὑπὸ τῶν ὑπάτων καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν προπαρεσκευασμένων εἰ. Neque verba Suetonii ita accipienda sunt, quasi in senatum admissa esset haec tumultuans turba, quam probabilius est, dum patres deliberant, ad fores curiae mansisse: mox, factum decretum applausu et acclamationibus magnis excepisse.

Nepotem suum coheredem ei dederat] An bonorum tantum Tiberii coheredes sunt relictī, an etiam imperii? non temere quaerimus: videntur enim inter se non consentire veteres scriptores. Dio quidem init. lib. 53. nepoti traditum imperium scribit, τῷ Τιβερίῳ τῷ ἐγγόνῳ τὴν αὐταρχίαν κατέλιπε. Contrarium affirmat Iosephus: apud quem Caio temp. committit Tiberius moriens, et his verbis utitur: Ὡ παῖ, καίπερ μοι συγγενεστέρου Τιβερίου ἢ κατὰ σὲ ὄντος, σοὶ Φέρων ἐγχειρίζω τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν. Utique communicatum tradit Philo leg. ad Caium p. 995. Τὸν γὰρ ἀνεψιὸν καὶ ποιωνὸν ἀπολειφθέντα τῆς ἀρχῆς κτείνει. Et scribit idem, si paullulum advixisset Tiberius, mutaturum fuisse, ac sublato Caio solum heredem imperii relicturum suum nepotem. Philonem arbitror vera dicere, qui quam iis temporibus vixerit, et Romae etiam Caii temporibus sit versatus, ignorare, quod factum erat, non potuit: quare interpretationem vocis *coheredem*, quam quidam afferunt, non probo: neque sane averfus Diō ab hac sententia, qui delatam Caio successionem imperii a Tiberio alibi expressis verbis scribit.

Supra centum sexaginta millia — tradantur] Minus mirabitur, qui horum Philonis verborum memin-
nerit: Οὐδὲν γὰρ ἴσθαι ἕτερον κατὰ πόλεις, ἢ βαμους, ἱε-
ρεῖς, θυσιάς, λευχειμονοῦντας, ἐστεφανωμένους, Φαι-
δρους, εὐμένειαν ἐξ ἱλαρχῆς τῆς ὕψους προφκίνοντας, ἐορ-
τάς, πανηγύρεις, μουσικοὺς ἀγῶνας, ἵπποδρομίας, κά-
μους, παννυχίδας μετ' αὐλῶν καὶ κιθάρης, τέρψεις, ἀνέ-
σεις, ἐκχειρίδας, παντοίας ἡδονὰς διὰ πάσης αἰσθήσεως.
Ibidem habes de morbo Caii, quae non sine fructu et
voluptate cum iis conferas, quae Suetonius narrat.

Qui depugnatuos se armis — proposito voverent] Opinio veterum fuit, mortem morte posse redimi: ex
qua persuasione multa introducta: mitto fabulas poeta-
rum et Deciorum devotiones, aliaque ex antiqua histo-
ria, vel recente barbararum gentium: cuiusmodi est mos
ille in Canariis observatus, devovendi sese, ac statim
mortem obeundi pro salute novi principis: ut narrat
Aloysius Cadamustus c. 8. Ex eo fonte istud est, quod
aegrotos periculo posse eripi putarent, si vitam suam
illius loco proiecissent. Iuvenalis Sat. 12. vs. 115. de he-
redipeta, qui orbo adulatur aegrotanti:

*Alter enim, si concedas mactare, vovebit
De grege fervorum magna et pulcherrima quaeque
Corpora, vel pueris, et frontibus ancillarum
Imponet vittas, et si qua est nubilis illi
Iphigenia domi, dabit hanc altaribus.*

Inde est etiam, quod narrat Suetonius in Nerone, c. 36.
*Stella crinita, quae summis potestatibus exitium por-
tendere vulgo putatur, per continuas noctes oriri coe-
perat: anxius ea re, ut ex Babilo astrologo didicit,
solere reges talia ostenta caede aliqua illustri expia-
re, atque a semet in capita procerum depellere, nobi-
lissimo cuique exitium destinavit: nec ob aliam causam
institutum, ut pro salute principis committerentur gladi-
atores: quod in Claudio diserte notat Dio, alique con-
firmant. Exstat et inscriptio vetus, quae continet titulum,*

quo proposito, duae legiones capita devoverunt pro salute Traiani bello Dacico periclitantis. Bellonarii quoque pro salute Imperatoris sanguinem se fundere dicebant, ut est apud Tertullianum in Apologetici c. 25. Postremo inde est illud loquendi genus frequens in adulationibus principum, *devotus numini maiestatique tuae*, quod explicat Dio, *οὐ καθ' ὁσιότητά*: eum vide lib. 53. De P. Afranio ac Potito, qui pro salute Caïi capita sua devoverunt, idem lib. 53.

Aquilas et signa Caesarumque imagines adoravit] Augusti et Caïi, Dio.

Cap. 15. *Ad transferendos — cineres festinavit*] Frater hic est Nero, de quo cap. 7. Exstat hodieque urna, in qua huius cineres Romae olim servabantur et colebantur, cum hac inscriptione:

OSSA.

NERONIS. CAESARIS.

GERMANICI. CAESARIS. F.

DIVI. AUG. PRON. FLAMIN.

AUGUSTALIS. QUÆSTORIS.

Nec minore scena Ostiam] Similem scenam lege apud Plutarchum in Demetrio, quum eius reliquias filius excipit, et per aliquot Graeciae insulas atque urbes traducit.

Medio ac frequenti die] Principis moderatio fuit, quod cives inquietare noluit indicto funebri officio: honori tamen matris fratrisque in eo consuluit, quod horam diei elegit frequentem. Id tempus Graeci vocant *πλήθουσαν ἀγοράν*: quod Paulus lib. 4. sententiarum finit a secunda ad decimam horam. Dio quoque Chrysostomus in secunda de gloria, *πλήθουσαν ἀγοράν* circa decimam constituit et manifesto separat a meridie. Verum nihil obstat, etsi pars ea diei frequentissima, quin et medius dies possit dici frequens. Itaque nihil mutandum censeo.

Duobus ferulis Marfaleo intulit] Male, qui mutant in *forulis*. Sic appellat Pompatius, ut dicam cum Tertulliano, instrumentum, in quo cineres erant, quum inferrentur in Mausoleum, ob similitudinem aliquam ferulorum triumphalium: utraque enim sic erant composita, ut elata gestari omnibusque oliendi possent. Paulio aliter Statius lib. 6. Thebaid. 126.

*Portant inferias arsuraque ferula primi
Graiorum, titulisque pios testantur honores.*

At apud Plinium lib. 10. c. 10. *ferula funerum* aliter interpretandum. Sueton. vocem *tropaeum* non multo aliter usurpat extrem. lib. 1. in funere Iulii.

Carpentumque, quo in pompa traduceretur] Mos, de quo diximus lib. 1. c. 76. ad illa verba: *Tensam et ferulum circensi pompa.*

Die virilis togae adoptavit — principem iuventutis] Dio lib. 59. p. 645. Τῆς ἰσχυρῆς καὶ περ ἐς τε τοὺς ἐξέμβους ἐγγραφεύτα, καὶ τῆς νεότητος προκριθεύτα, καὶ τέλος ἐσποιηθέντα ἀνεχρήσατο. Sed vide ante omnes Philonem.

Ut omnibus sacramentis adiiceretur] Ita libb. quidam optinae notae, ut et editio vel. Rob. Stephani. At manu exarati, ut Pühoci, Grossetii, *afficeretur* vel *afficerentur*, ut Viterb. et Cuiacii, quod ipse testatus est ad Novellam 124. notans, similiter dixisse, *adfici iurando*, Imperatores in Codice (de iurei. propt. calunn. leg. 2. §. quod observavi.) Scribo igitur *omnibus sacramentis adficerentur*, UT NEQ. ME. Dio explicat τοὺς ὅρκους φέρεσθαι καὶ εἰς ἐκείνας. Declarat planius hunc locum Xiphilinus in Severo: Ἡρώων Περτινίκῃ κατεσκευάσας, τότε ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τε ταῖς εὐχαῖς ἀπάσχις καὶ ἐπὶ τοῖς ὅρκοις ἀπασιν προσέταξεν ἐπιλέγεσθαι. Non dissimilis honos est, quo matrem Helenam defunctam adfecit Constantinus Magnus. Euseb. in eius vita lib. 3. Οὕτω δὲ ἀξιόματι βασιλικῷ τετίμηκεν, ὥς ἐν ἀπασιν ἔθνεσι παρ' αὐτοῖς τε τοῖς στρατιωτικοῖς τά-

γακσιν Αὐγούσαν βασιλίδι ἀναγορεύεσθαι. In Novellis Iulianiani exstat formula iurisiurandi, ab iis exigendi, qui magistratum aliquem adirent: ibi adstringit se, qui iurat, ad fidem servandam, et omne servitium praestandum non solum Imperatori, sed etiam Augustae uxori. Ὁμνυμι ἐγὼ τὸν Θεὸν ὡς κατὰρὸν συνειδὸς καὶ γνησίαν δουλείαν Φυλάξω τοῖς θειοτάτοις, καὶ εὐσεβεστάτοις ἡμῶν δεσπόταις, Ἰουστινιανῷ καὶ Θεοδώρῃ τῇ ὁμοζύγῳ τοῦ κράτους αὐτοῦ.

NEQ. ME LIBEROSQ. MEOS — EIUS] Scribendum est *habebo*, ut est in Memmiano et aliis: non aliter Dio legit, qui vertit: ὅτι καὶ σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων, καὶ ἐκεῖνον καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ προτιμήσουσιν, ὥμοσαν.

Commentarios ad matris — causas pertinentes] Scribendum fortasse, *ad patris, matris, frat.* Ita sane Dio, τοῖς συστάσιν ἐπὶ τε τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, τοὺς τε ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Cetera in hac periodo audebo praestare integra et sine macula: quae tamen viri magni emendare conati varie. Est, cui placeat, non, ut libri omnes praeferunt, *convectos in forum*, sed *convectus in forum*: proflus, si quid video, contra Latinitatem. Est, qui contendat legendum *coniectos in focum*, non autem, *convectos in forum*, et contra veterum librorum fidem, et, ut reor, auctoris mentem. Ego puto, Caligulam, ut melius minimum hunc ageret, non in foco intra aedes, sed palam in foro chartas quasdam cremasse: nam quae ad multorum securitatem fiunt, ea publice fieri solita: sic legimus optimos principes tabulas veterum fisci debitorum non in Palatio, sed in foro concremasse. Aufonius: *Tu argumenta omnia flagitandi publicitus arde- re iussisti. Videre in suis quaeque foris omnes civitates conflagrationem salubris incendii.* Spartianus in Hadriano: *Ex reliquis ingentes summas remisit, syngraphis in foro Traiani, quo magis securitas omnibus roboraretur, incensis.* Cedrenus in Anastasio: Πυρὶ ἐν τῷ ἵππο-

δράω ἐναντίον πάντων κατέκλυσε τὰ τῆς τοιαύτης συντελείας κατάγραφα.

Concremavit] Imo cremare simulavit: ita enim accipiendum. Vide Dionem et infra c. 30.

Cap. 16. *Ne profundo mergeret*] Reperio hoc genus supplicii in eiusmodi personis solum usurpari; ut de Cleomene tyranno et Periandro narrat Athenaeus lib. 10.

Rationes imperii ab Aug. proponi — publicavit] Paene ad verbum Dio lib. 59. p. 646. Τούς τε λογισμούς τῶν δημοσίων χρημάτων μὴ ἐντελειμένους ἐν τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ ὁ Τιβέριος ἐξεδίμησε πάντας κατὰ τὸν Αὔγουστον προσέγραψε. Ubi vides, quid inter Dionem et Suetonium intersit: nam Dio per absentiam Tiberii tantum, non toto eius principatu intermissas has rationes ait. Scribo autem in superiori loco, *προέγραψε, publicavit, non προσέγραψε, adscripsit.*

Centesimam auctionum Italiae remisit] Restituimus hunc locum ex cod. Lislacii, qui cum Dione consentit: nam ille in eodem plane sermone ita scribit: τὸ τέλος τῆς ἐκατοστῆς κατέλυσε. Vide locum; probabis: vulgati libri *ducentesimam, ἀποστερήτως*, cum ita multi Mss. habent, atque in his Memmianus.

Multis incendiorum damna supplevit] Dio ibidem: ἐμπρησίῳ τινα μετὰ τῶν στρατιωτῶν κατασβέσας, ἐπήρκεσε τοῖς ζημιωθεῖσιν.

Ut Antiocho Comageno] Huic patrium regnum Comagenen restituit, et hoc amplius maritima Ciliciae dedit: de huius morte Tacitus Annal. 2.

Mulier libertinae octoginta donavit] Emendavimus depravatam multorum libb. lectionem, *octingenta* ex veteri Rom. aliisque, in quibus ita scriptum est: nec sefellit acumen Torrentii alterius lectionis absurditas.

Decretus est ei clypeus aureus] Id est, clypeata imago. Macrobius lib. 1. Saturnal. c. 5. de iocis Ciceronis: *Quum in ea provincia, quam Q. Cicero frater*

rexerat, vidisset clypeatam imaginem eius, ingentibus lineamentis usque ad pectus ex more pictam, (erat autem Quintus ipse siaturae parvae) ait: frater meus dimidius maior est, quam totus. Vocarunt has imagines et *scuta*. In Panegyrico Constantino Augusto, Conlian-
iii F., dicto: *Merito igitur tibi, Constantine, Imperator, et senatus signum dei, et paullo ante Italia scutum et coronam, cuncta aurea dedicarunt.* Ubi sic iunguntur scuta et coronae, ut apud Philonem in his verbis, Legatione ad Caium: *Σιωπῶ τὰς συμπρησθείσας τῶν αὐτοκράτορων τιμὰς ἀσπίδων καὶ στεφάνων ἐπιχρύσαν.* Sed de his clypeis plura ante nos viri docti.

Cap. 17. *Pueris ac feminis fascias purpurae]*
Depravata lectio huius loci *fascies* pro *fascias*, quam multi annotarunt, et nos quoque in Viterb. reperimus, orta est ex consuetudine quorundam veterum scribentium *fascneas* pro *fascias*: quomodo scriptum est in cod. Lisl. At certum est, *fascias* esse veram lectionem. Videntur autem intelligi insitae purpurae vel conchylii, quae asfui vestibus e panno solebant. Propterea feminis dantur et pueris, quos scimus fuisse praetextatos. Habuerunt feminae et pectorales fascias, sed quae, ut puto, ab his erant diversae. Verum de fasciis ad librum secundum plura notata nobis. Beroaldus vero suaviludius plane est, qui de tegumento crurum et pedum hunc locum interpretatur.

Cap. 18. *Sparsit et missilia variarum rerum]*
Cuiusmodi illa sunt, quae describit Statius elegantissime lib. 1. Sylv. carm. ult. Sed de Caligulae missilibus scribit Iosephus in historia caedis eius: *Πολλῆς δὲ ὀπώρας ἐπιχεομένης τοῖς θεωροῖς, καὶ πολλῶν ὀρνέων, ἐπόσκει τῇ σπανίῳ τίμῃ τοῖς κτωμένοις.*

E Gelotiana apparatus circi prospicientem]
Haec vera scriptura est huius loci, quam pridem asseruit rex ille criticorum Turnebus, et nos asserimus nunc iterum auctoritate libb. bibliothecae regiae et Memmia-

ni (in quibus omnibus liquido sic scriptum ipsi vidimus) et Petri Pitthoei: favent quoque, etiam corrupti, codd. Viterb. ac Grofflotii, in quibus scriptum *lege Lotiana*. Tolle peccantem litteram *L*, totidem postea restabunt, quot vera lectio constiat. Ne igitur audiamus inconcin- nas, meo quidem animo, aliorum emendationes. Gelo- tiana vel domus vel insula illis temporibus nota in urbe fuit, ad Circum, ut arbitror, maximum. Ac licet conti- cere ex ea inscriptione, quam Turnebus profert, in ea habitasse partem servitii Caesariani. Eum lapidem subie- cimus et nos:

SYMPHORO
TESSERARIO
SER. CAESARIS.
DE. DOMO. GELO
TIANA. FECIT
PHILODESPOTUS
SER. CAESARIS
EX. HERMAEO
FRATRI. B. M.

Cap. 19. *Aemulatione Xerxis*] Hoc existimat etiam Seneca lib. de brevitate vitae, c. 18.

Cap. 20. *Syracus. hasticos ludos, et — miscellos*] Viterb. et Grofflotii *Atticos*, Memmii et Pitthoei *Asiicos*. Dio hoc tantum, *Θέας τινὰς ἐν τῷ Λουγδούνῳ ἐπέτελεσε*. Sunt vero ludi *asyci*, quos Graeci ἀστυκὸς ἀγῶνας no- minant. Ita iudicat criticorum Homerus Iosephus Scali- ger: in cuius libris de emendatione temporum, quum de asycis, tum de Miscellis plura studiosus lector inveniet.

Cap. 22. *Reges, qui efflic. causa — advenerant*] Agrippam et Antiochum, ex Dione lib. 58.

Speciemq. principatus in regni form. converteret] *Speciem* vocat *insignia*, quae Tacitus 4. Annal. 41. *in- ania* dicit, D. Lucas, Polybius et Athenaeus, *Φαντασίαν*. *Species principatus* est ornatus Imperatoris Romani, qui proprie *princeps* appellatur, et imperium *principatus*:

sic enim initio Augustus instituit, ut ex Tacito norunt eruditi. Sic *regni formam* vocat insignia, quibus reges olim utebantur ad indicandam maiestatem regiam, puta diadema, purpuram, sceptrum, et cetera hoc genus. Vide Eutropium in Diocletiano.

Datoque negotio] Memmius Regulus praefectus ei negotio. Iosephus.

Inter quae Olympici Iovis] Scribe cum codice Memm. et Viterb. et apud Livium *Olympii Iovis*: nam ita Graeci. Dio: Ἀγαλμα ῥέθηκε τὸ τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου ἐς τὸ ἐαυτοῦ εἶδος μετασθῆναι. Iosephus narrat fuse lib. 19. c. 1.

Aede Castoris et Pollucis — transfigurata] Dio lib. 59. p. 662. Τὸ τε Διοσκούριον τὸ ἐν τῇ ἀγορῇ τῇ Ῥωμῆϊ ἐν διατεμνὼν διὰ μέσου τῶν ἀγαλμάτων, εἰσοδὼν δι' αὐτοῦ ἐς τὸ παλάτιον ἐποιήσατο, ὅπως καὶ πυλωροὺς τοὺς Διοσκούρους, ὡς γε καὶ ἔλεγεν, ἔχη.

Et quidam cum Latialem Iovem consalutaverunt] Dionis verba ita emenda: Δίε Λατιάλιόν τε αὐτὸν ὀνομάσκει, τὴν τε Καισωνίαν τὴν γενναῖαν καὶ τὸν Κλαύδιον; ἄλλους τε τοὺς πλουσιωτάτους ἱερέας προσέθετο. Vulgo editum -διάλιόν τε. Notum est, in Latinis libris et *Latialis* et *Latiaris* hoc Iovis cognomen scribi: quare etiam Graeci quidam in hac voce *r* retinuerunt, ut Porphyrius: Περὶ ἀποχῆς in hoc notabili loco: ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν, inquit, τίς ἀγνοεῖ κατὰ τὴν μεγάλην πόλιν τῇ τοῦ Λατιαρίου Διὸς εὐρεῖ σφαζόμενον ἄνθρωπον; Tertullianus adversus Gnosticos: *Et Latio ad hodiernum Iovi, media in urbe humanus sanguis ingustatur.* Quo ex loco possumus apud Dionem minore mutatione scribere Δίε Λάτιον.

Simulacrum stabat aureum iconicum] Graecum est, εἰκονικόν: ut mirer valde, *iconium* legi in omnibus fere Mss.; at Memmii recte *iconicum*.

Amiciebatur quotidie veste] De cultu divino a Caio assumpto, lege, quae scribit Philo Legatione ad Caium: narrat et Dio non obscure.

Ditissimus quisque] Dio loco paullo ante descripto, τοὺς πλουσιωτάτους ἱερέας προσέθετο. Vide in Claudio c. 8.

Iticibus comparabant] Non igitur fuit istud sacerdotium perpetuum, ut sere erant Romae, sicut notatum est nobis ad librum secundum.

Hostiae erant phoenicopteri, pavones, tetraones] Breviter Dio, ὅρουδες αὐτῷ ἀπαλοὶ τινες καὶ πολυτίμητοι καὶ ἐκαστὴν ἡμέραν ἐθύοντο. Quibus verbis appositissimi commentarii vice est hic Suetonii locus. Τετράων notum avis nomen ex Athenaeo et Hesychio: neque his in libris ulla diversitas. Quare errant, qui mutant in *erythrotaones*: quos si roget aliquis, cur ita censeant, nimis certum, non aliud suae sententiae argumentum allaturos, quam quod in Plinii loco e lib. 10. c. 22. malint *erythrotaones* cum paucis, iisque mendosis codd. legere, quam viris doctis assentiri, qui veram ibi lectionem *tetraones* asseruerunt.

Εἰς γαίαν Δαναῶν περὶ σε] Multum hoc loco variant exemplaria: Viterbiense hoc tantum, quod *Εἰς* in principio non habet: quare legebam Ἀἴαν Δωδώνην περὶ σε. Quod hemistichium apud Homerum hodie, nisi decipit me memoria, non exstat: sed videtur esse διάφορος γραφὴ prioris homin versuum Ὀδυσσ. σ, 33.

Πέμψω σ' Ἥπειρόνδε βαλὼν ἐν γῇ μελαίνῃ.

Εἰς Ἑχέτον βασιλῆα, βροτῶν δηλήματα πάντων.

At codd. Pithoei et Lislaci sicut omnino a Turnebo: vel potius a Turnebo, ut coniicio, inspecti, occasionem ei praebuerunt censendi statuendique ex Dione esse locum emendandum, hoc modo, Ἥ μ' ἀνείρ' ἢ ἐγὼ σε. Manifesta enim sunt in illis exemplaribus eius lectionis vestigia: etsi ita depravata, ut, absque Dione foret, non facile videatur aliquis potuisse conjectura assequi veram γραφὴν. In Memmiano tamen certissima eius scripturae invenimus vestigia et omnino ita scribendum.

Cap. 23. *Liviam Augustam proaviam*] Fortasse an *Iuliam Augustam proav.* Vide ad libri superioris caput ultimum. Philo Ἰουλίαν Σεβαστὴν προαύμνην.

Ausidium Lingonem] Omnino *Lurconem* scribendum: nam in Viterbiensi, Pithoei et Croflocii, *Izygonem* offendi.

Repente immisso tribuno militum, interemit] Longe aliter Philo, cuius narratio plane miserabilis: mandatu Caii tribunos et centuriones quosdam venisse ad adolescentulum Tiberium: infisse, ut seipso interficeret; neque enim fas esse, ut soboles imperatoria per alium tolleretur: illum, qui neminem adhuc occidi vidisset, et in summa rerum imperitia propter aetatem versaretur, primo ab iis, qui venerant, petisse, ut sibi aliquis cervices, quas protenderet, amputaret: dein quum irritae eius preces essent, orasse, ut se docerent, qua corporis parte ferrum immitteret, ut quam citissime moreretur. Ita edoctum ab iis se occidisse.

Cap. 24. *Cum omnibus sororibus suis — fecit*] Omisit, quod maxime est horrendum. Eutropius 7, 12. *Stupra tribus sororibus suis intulit: ex una etiam natam filiam cognovit.*

Eadem defuncta iustitium indixit] Meminit obiter Philo: τὰ ἐργαστήρια τῶν Ἰουδαίων συγκεκλεισμένα διὰ τὸ ἐπὶ Δρουσίλλῃ πένθος ἀναβρῆξαντες.

In quo risisse, lavisse, coenasse — capitale suit] Eleganter Dio conditionem illorum temporum paucis explicat: alios enim fuisse accusatos, quod eam non lugerent, ὡς ἄνθρωπον, quum esset homo: alios, quod lugerent, ὡς θεόν, quum esset dea. Deinde exemplum subicit: impietatis arcessitum fuisse, et periisse, qui calidam vendidisset. Scribendum autem *capital*, non *capitale*, ut in cod. Lisl. et Pithoei.

Rursusq. inde propere rediit, barba — promisso] Seneca Consolat. ad Polybium c. 36. *Idem ille Caius furiosa inconstantia, modo barbam capillumque sub-*

*mittens, modo Italiae ac Siciliae oras errabundus per-
metiens, et nunquam satis certus, utrum lugeri vellet,
an coli forem.*

Per numen Drusillae] Ita Memmianus, Viterb.
Pithoei et Groffot., non nomen.

In caussa Aemilii Lepidi] Faciunt ad huius loci
lucem, quae de hoc Lepido observat Lipsius ad librum
Taciti lib. 14.

Tres glad. in nec. suam praepar. — consecravit]
Ex veteri more, quo gladios delinatos insigni alicui fa-
cinori, aut per quos aliquid memorabile patratum esset,
consecrabant. In Vitellio c. 10. *pugionem, quo se Otho
occiderat, in Agrippinensem coloniam misit Marti de-
dicandum.* Lucianus in Tyrannicida: Οὐκ ἂν τὸ ξί-
φος ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀνεθήκατε; οὐκ ἂν μετὰ τῶν θεῶν
ἐκείνο προσευχήσατε; Quod ait de *addito elogio*, in-
telligit titulum adiectum, ut sere semper fieri solitum in
rebus consecrandis. *Elogium* est omnis brevis scriptio,
ut *πικάνιον*, notoria, titulus statuae aut quicumque alius,
et id genus omnia, ut libro primo docuimus. Nec satis
recte docti viri, quia elogium saepe vocatur titulus pu-
niendorum, propterea in ea significatione hanc vocem
isto loco acceperunt.

Cap. 25. *Lolliam Paull. C. Memmio — nuptam]*
Eusebius in Chronico numero MMLVI: *Caius Memmii
Reguli uxorem duxit, impellens eum, ut uxoris suae
patrem esse se scriberet.* Ait Eusebius, *scriberet*, nem-
pe in dotali instrumento, nam ut omnia acta legitime
viderentur, omnia solemnia sunt servata: maritus igitur
pro patre fuit, qui eam Caio desponsavit, dotem dixit,
et ad novum maritum perduxit. Auctor Dio. Hinc
intelligimus Suetonii sequentia verba, *perductam a ma-
rito coniunxit sibi.*

Cap. 26. *Quosdam summis honoribus — millia]*
Scribo accurrere. Id enim significat, quod Graeci ver-
bo *παρὰθέρειν*, ut Plutarchus in Lucullo de Tigra-
ne:

Βασιλεῖς δὲ πολλοὶ μὲν ἦσαν οἱ θερμαπεύοντες αὐτὸν· τέσσαρες δὲ οὐδ' αἰεὶ περὶ αὐτὸν εἶχεν ὥσπερ ὀπαδοὺς ἢ δορυφόρους, ἱππότη ἐλαύνοντι πεζοὺς παραθέοντας ἐν χιτωνίσκοις. Appianus pro eo dixit παρατροχάζειν 3. Bellorum civil. et in Syriacis. Lucianus παρέπεσθαι τῷ Φορεῖ. Eutropius lib. 9. c. 24. Pulsus Galerius et ad Diocletianum profectus, quum ei in itinere occurrisset, tanta insolentia a Diocletiano fertur exceptus, ut per aliquot passuum millia purpuratus tradatur ad vehiculum cucurrisse. Iuvenalis eundem morem tangit Sat. 10, 44.

— — *Hinc praecedentia longi
Agminis officia, et niveos ad frena Quirites.*

Vide Suetonium lib. 7. in Galba, c. 6. erant vero alii, qui praecederent: de quibus alibi notavimus.

Ad pedes stare succinctos linteo] Et in sacris popae, et in privatis epulis ita ministrabant coqui et alia vilia capita.

Fuitque per triduum — resp.] Notatu dignum, Consules etiam sub Imperatoribus vocari *summam potestatem*, etsi certum est, imaginem tantum veteris potentiae eos retinuisse: mansit tamen id decus nomini Consulium usque ad ultimos fere Imperatores. Iordanus de rebus Gothicis: *Factusque est Consul ordinarius, quod summum bonum. primumque in mundo decus edicitur.* Similia his apud Cassiodorum. Sed non praetermittendus S. Patris Chrysostomi locus in hanc rem eximius, in 10. homil. super epist. ad Hebr. Τί γάρ, ait, εἶπέ μοι. μέγα νομίζεις; ποῖον ἡγῇ μέγα ἀξίωμα εἶναι, τὸ τοῦ ὑπάτου; οὐδὲν γάρ τούτου τοῦ ἀξιώματος μείζον νομίζουσιν οἱ πολλοί. Dignitatem consularem statuit supra omnes alias privatorum, nulla excepta. Simillimum est, quod apud Procopium legimus Perficorum lib. 1. de illo infelici Ioanne, quem vocat ἄνδρα ἐς τῶν ὑπάτων ἀναβεβηκότα τὸν ὀφθρον· οὐ μείζον εἶναι οὐδὲν ἐν γε τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ δοκεῖ. Consulatu, inquit, maior di-

gnitas in Romana republ. sive imperio nulla esse existimatur.

Caussiam discordiarum ferens] Iosephus idē missilibus a Caio sparsis loquens: 'Ο Γάτος ἡδονῇ τὰς περὶ αὐτῆς ἐδεσσεύετο: πύλας καὶ διαπύργους, εὐκλειστὰς αὐτὰ τῶν θρωπῶν. De his pugnis propter missilia Seneca epistola 74. *Prudentissimus quisque, quum primum induci videt munuscula, a theatro fugit, et scit magno parva consistere.*

Decimas maturius dabat, ut — occuparentur] Quenam illae decimae sint, et quaesiverunt ante nos eruditissimi viri, et nos quoque ea cura non leviter habuit exercitos. Frustra: nihil enim comminisci possum, quod hunc mihi locum satis explicet. An fuit hoc aliquod tribui nomen, quod Caius in hos usus soleret vertere, ut propterea vocentur *decimae* missilia, quae ex decimis essent comparata? Sane etiam privatis fuit moris; decimas bonorum suorum interdum aut Herculi pollucere, aut in similes alios usus impendere. Cicero de Officiis lib. 2. *Orestis nuper prandia in semitis decimae nomine, magno honori fuerunt.* An scenici ludi aliqui ad honorem Herculis pertinuerunt, et ideo datae eo tempore decimae polluctarium hereditarium? Sed verius puto locum esse corruptum. Lego autem, *inter plebem et equitem, caussiam discordiarum ferens, tesseras decima maturius dabat.* Videtur vox *tesseras* initio confusa fuisse cum praecedenti voce *ferens*, propter aliquam soni similitudinem: deinde omissa ab iis, qui locum voluerunt emendare: unde postea secuta depravatio vocis *decimas* pro *decima*. Sententia, quam restituumus, appositissima est, ac, ut puto, vera: nam tesserae aliaeque missilia non ante finitos ludos spargebantur. Ludis totum diem ad decimam usque fuisse occupatum, et per se probabile in illo tanto furore veterum circa ludos, et insuper probamus auctoritate Sueton. lib. 6. c. 21. *Utque consistit peracto principio, Nioben se*

cantaturum per Clinium Rufum consularem pronuntiavit, et in horam fere decimam perseveravit. Sic Paulus Iurisconsultus tempus, quo res aguntur in foro, ad decimam usque producit. Non collegisse autem sparsa missilia solos plebeios, sed etiam equites ac senatorii ordinis viros, docet Suet. clare in Domit. c. 4. qui locus cum isto conferendus. Atque haec quidem nostra est super istis verbis vetus sententia: cuius cur nos poeniteat, ne nunc quidem causam videmus ullam: etsi non nescimus repertos esse, qui vehemens studium nostrum bene merendi de litteris secius interpretarentur, et coniecturam istam nostram ἀπειρουάως exciperent. At contra reperti sunt alii, qui emendationes a nobis propositas sic probarent, ut eas, leviter solum mutatis signis, pro suis venditarent.

Rabidis feris vilissimos senio confectos] Distinguendum, *vilissimos, senio confectos*, ut in Viterb. pro vilissimos quosque homines, et propter senium inutiles. Quantum fallatur Torrentius in emendando hoc loco, quae mox dicemus, arguent: et clamat Dio, qui ait: τοῖς θηρίοις. Quare neque *rabidas feras* neque *tabidas*, ut illi placet, ferre possumus.

Gladiator. quoq. pegmares, patres — subiiciebat] Grande crudelitatis documentum historia continet, quae hic narratur, in qua tamen modus aliquis notatur fuisse servatus. Crudelitas in eo est, quod immerentes cives Romanos aliosve sorte oblatos, feris obiciebat: modus in eo, quod vilissima quaeque capita ei exitio destinata. Declarat id Suetonius accurata eorum enumeratione. Subiici enim solitos vilissimos quosque homines ac senio confectos, gladiatores quoque pegmares, nec non patres familiarum notos, sed debiles et ἀναπήρους. In qua enumeratione merito quaerunt docti viri, quinam sint *gladiatores pegmares*? Neque ullus locus temere magis criticos exercuit: quorum tamen sententiis animus noster acquiescere non potest: neque laudamus eos, qui

quidquam censent hoc loco mutandum. Quod si facien-
dum putarem, sequeretur Viterb. cod. legeremque *pygma-*
rem. Ita ibi scriptum et adiectum scholion, eam vocem
a Graeca dictione *pygma*, quae pugnum significet, de-
duci: tum interpretaretur *pygmæres τοῦ πεντομάχου* vel
πυγμῆ μονομαχοῦντας. Sic Graeci pugilum certum ge-
nus nominant, ut lib. 2. notavimus. Illi sunt, de qui-
bus loquitur Scribonius Largus c. 25. *in cunctis tot.*
Præcipue vero ad pectoris et lateris dolores prodest,
ex qualibet causa factos, uti contusione, quae frequen-
ter gladiatoribus accidere solet in luctationibus. Pla-
ne exprimit *πεντομάχους*, qui medium quoddam genus
fuerunt inter pugiles Graecorum et Romanorum gladia-
tores. Verum puto lectionem alteram *pegmares*, quae
in plerisque omnibus codd. habetur, esse veriore. *Gladiatores*
pegmares interpretor, quos de ruina are-
na dimisit, ut Petronius loquitur: qui in pegmate po-
pulo exhibiti, felici quodam sidere superstites ei specta-
culo fuerunt. *Pegmata* in re ludorum dicta lignae
quaedam moles, quae machinamentis occultis attolle-
bantur, deprimebanturque; super iis producti per ludos
facinorosi homines, quales gladiatores fere erant, ut vel
inibi pugnam inter se committerent, vel spectati a po-
pulo, mox solutis compagibus pegmatis, casu suo in so-
veam, ubi vel ignis vel ferae erant, populum oblectarent.
Hoc ex Strabone, Petronio, Apuleio et Claudiano
probare possem, nisi occupassent viri doctissimi, Iose-
phus Scaliger et Iustus Lipsius, qui de pegmatis istis
ludicris diligenter quæsierunt. At illud non probamus,
quod iisdem illis placet, rescribendum hic esse *pegma-*
tos: quæ enim derivatione, aiunt, quove exemplo a
pegmate pegmares? enimvero ut *σχῆμα*. *γλῶσσομα*,
et similia; duobus modis Latini enuntiant, sic et *πῆγμα*:
tam enim *pegma*, *pegmae*, quam *pegmatis* illectere pos-
sis. Inde ergo *pegmaris*, certa analogia, ut a *palma*
palmaris, ab *ala* *alaris*, ab *epistola* *epistolaris*:

quam vocem male quidam mutant apud Martialem in lemmate *de charta epistolari*. Similia his multa Dio, qui lib: 58. sic scribit: Ὑπὸ δὲ δὴ τῆς αὐτῆς ὁμότητος, ἐπιλειπόντων ποτὲ τῶν τοῖς θηρίοις ἐν καταδίκῃς δικομέ-
νων, ἐκέλευσεν ἐν τοῦ ὄχλου τοῦ τοῖς ἰκρίοις προσεστη-
κότος συναρπασθῆναι τέ τινας, καὶ παραβληθῆναι σφί-
σι. Eadem eadem de re loquitur cum Suetonio: non ta-
men eadem dicit. Nam assentiri non possum doctissimo
viro, qui *ἰκρία* interpretatur *pegmata*. Nunquam enim
ita usus ea voce Dio, ut diligenter observatum nobis:
sed pro theatrorum sedilibus ligneis, ut eo loco, quem
notamus lib. 2. ad caput 45. aut pro tabulis, quibus
aliquis locus conspuitur: ut paullo post in lacuum de-
scriptione, quos in usum Naumachiae excavavit Caius:
quare hic quoque *ἰκρία* interpretor *spectacula*, et istum
Dionis locum comparo cum altero potius Suetonii in
Domitiano c. 11. *patrem familias detractum e spe-*
ctaculis in arenam canibus obiecit. Nihil igitur *de*
gladiatoribus pegmaribus Dio. Addit Suetonius, *pa-*
tres familiarum notos: quod cur de lanistis interpre-
tentur doctissimi viri, causam comminisci non queo:
imo, ut exillimo, nulla est. Quare enim non accipie-
mus in propria significatione, pro cive Romano, aut
quocunque alio, qui Romae habitet, habens familiam?
Sic lib. 2. c. 59. *Nonnulli patrum familiarum testa-*
mento caverunt, ut ab heredibus suis praelato victi-
mae titulo in Capitolium ducerentur. Reperio et *sa-*
miliaris ἀπλῶς hoc sensu dici. Festus: *Familiaris Ro-*
manus, privatus Romanus: idem statui debet de simili
loco, quem modo protulimus ex c. 10. vitae Domi-
tiani. Non celabo lectorem, in codicibus Memmii et
Lislaei fuisse hanc lectionem, *Patres familiarum notos*
in bonam partem, ex adiecta, ut arbitror, eruditi ali-
cuius interpretatione.

Cap. 27. *Et custodiarum seriem recognoscens]*

Dio lib. 59. p. 657. non sine haesitatione narrat, ἰδὼν
ποτε ὄχλον εἴτε δεσμωτῶν, εἴτε καὶ ἄλλων τιτῶν.

Nullius inspecto elogio] Quid sit *elogium*, iam docuimus. *Custodiarum elogia* sunt, quae Graeci Iurisconsulti vocant *παρastreϊώσεις* iudicum inferiorum, ut pedaneorum atque etiam praetorum. Ita videtur hic accipienda vox *elogium*, ut in lege sexta Dig. de custodiis et exhibit. reorum. At quum scribit Tertullianus in Apologetico: *Testros comestiamur actus, qui quotidie iudicandis custodiis praefidetur, qui sententiis elogia dispungitis*. Possumus id verbum aliter interpretari: ut sit *elogium*, non sententia inferioris iudicis, sed commentariensis pittacium, quo iudici breviter exponebat, quidquid de reo comperisset. Ita enim fuit moris. Exstat lex Imp. Graciani, Valentin. et Theodos. A. A. A. cuius haec sunt verba: *Nisi intra tricesimum diem semper commentariensis ingesserit numerum personarum, varietatem delictorum, clausorum ordinem, aetatemque victorum, officium viginti auri libras aera-rio nostro iubemus inferre*.

A calvo ad calvum duci] Hoc est, σΦαγήναι. Ita recte hic vertunt Graeci, ὑπὸ τοῦ Φαλακροῦ μέχρι τοῦ Φαλακροῦ πάντας αὐτοὺς σΦαγήναι.

Votum exegit ab eo] Imo vero ab eis; plures enim fuere: adi ad Dionem, qui aliquot nominat.

Quoad praecipitaretur ex aggere] Qui suppliciorum fuisse locus videtur. Plutarchus in Numa, de supplicio Vestalium: Ἡ δὲ τὴν παρεντίαν καταισχύνουσα, ζωσα κατορύττεται. παρὰ τὴν Κολλίην λεγομένην πύλην. Ἐν ἣ ἐστὶ τις ἐντὸς τῆς πόλεως ὄφρυς γεώδης. παρατείνουσα πέτρῃ· καλεῖται δὲ χάσμα διαλέκτω τῇ Λατίνων. Possumus et ἀπλῶς de quocunque aggere, qui in urbe fuit (multos autem certum fuisse) interpretari.

Aut bestiarum more quadrupedes cavea coercuit] Confirmat et Dio lib. 59. p. 647. qui ita refert, exposito equitis cuiusdam illustis supplicio, τὸν τε πατέρα αὐτοῦ μὲν ἀδικήσαντα εἰς τε φαλακράν ὥσπερ καὶ ἄλλους συχοὺς καθεῖρε, καὶ ταῦτα ἐπέφθειρεν. Graecorum

imitatione videtur hoc factum a Caio: nam Callisthenis, Lyfimachi, Telephori Rhodii et aliorum Graecorum similes narrantur cruciatus. Praeter historicos lege Senecam de Ira lib. 3. c. 17. qui etiam libro eodem c. 3. inter saevitiae exempla ponit, *inscriptiones frontis, et bestiarum immanium caveas.*

Aut medios ferra dissecuit] Medietatem accipe non longitudinis et staturae: sed latitudinis, corporis. Sic enim medios ducto a capite, principio, ferra dissecabant. Vetus poeta apud Clementem Alexandrinum:

Ἄ ὁ ἐκπυθέσθαι τῆς ἐμῆς χρήσεις Φρενός,
Οὐτ' ἂν καταίθων, οὔτε κρατὸς εἰς ἄκρου
Δεινούς καθεῖς πρόνας εἰς ἄκρους πόδας,
Πύθοις ἄν.

Familiale olim Orientalibus, etiam Iudaeis supplicium, quod ex sacra historia scimus et extranea quoque. Dio lib. 68. p. 786. de rebellantibus in Africa Iudaeis sub Traiano: Πολλοὺς δὲ καὶ μέσους ἀπὸ κορυφῆς διέπριον. Hebraeis ferra dicitur מֵגֶרָה, *megera*. Inde nomen uilius Furiarum Μέγαιρα. Nam Furiae suppliciorum praefides.

Parentes supplicio filior. interesse cogebat] Notatum et Dioni: sed saevius est, quod narrat Seneca de Ira lib. 2. c. 35.

Abscissaq. ling. rursus induxit] Dio lib. 59. p. 647. sic narrat, quasi factum saepius ab eo, sed in iis, quos de spectaculis raptos feris obiecerit: καὶ ὕπως, inquit, μήτε ἐπιβρόχασθαι μήτε αἰτιάσασθαι τι δυνήσῃσι, τὰς γλώσσας αὐτῶν προαπέτεμε.

Cap. 28. *Misit circum insulas — contrucidarent*] Caedem factam a Caio exulum suorum, et in Legatione ad Caium, et contra Flaccum narrat Philo: causam tamen vel occasionem, quam Suetonius ait, apud illum non leges.

Lacerandum ceteris traderent] Dio: περιέσχον τε τὸν συμβουλευτὴν καὶ διέσπασαν,

Cap. 29. *Quam ut ipsius verbo utar ἀδιατρεψίαν*] In vulgatis codd. adiectum est interpretamentum, *hoc est, inverecondiam*: quod et in codice Viterbiensi offendimus et Memmiano: estque non adeo ineptum, ut quibusdam videtur. Quid enim aliud ἀδιατρεψία, quam rigidus animus, qui neminem revereatur, et proinde nemini parcat? quod Graeci Athenienses τυγχάνειν αἰδοῦς et νέμειν αἰδῶ vel αἰδεῖσθαι dicere solent: ἀδιατρεψία est contrarium τῆς εὐτροπῆς. Appianus de bellis Punicis: Ἐμελλεν οὖν τοὺς ὑπάτους εἰς εὐτροπήν ἢ ἔλθον ἄξειν. Verbum διατρέπειν est adducere aliquem, ut mutet sententiam. Arrianus in Dissertationibus Epicteti lib. 1. Οὐδὲ ταῦτα ἱκανὰ κινῆσαι τινος, καὶ διατρέψαι πρὸς τὸ μὴ ἀπολιπεῖν τὸν τεχνίτην. Plutarchus: Οὐδὲ τῇ τοῦ Πομπηίου Μάγνου Φωνῇ διατραπέντες. Inde ἀδιατρεψία pertinacia in exsequendo malo semel cogitato. Similis vox ἀνεπιστρεψία apud Arrianum eundem initio libri secundi. Nec dissimile verbum ἀνεπιστρεπτεῖν in sexta Diogenis Laertii historia.

Praetorium virum ex secessu — desiderantem] Per litteras aut per amicos. Particulam *ex* et Memmianus et alii omnes tuentur libri et sententia ipsa multo magis: neque audiendus vir doctus, qui tolli iubet sine causa.

Propagari sibi commicatum] Pars librorum prorogari.

Rationem se purgare dicebat] Graecum est ἐκκαθάραι λογισμὸν, quod in Evangelio dicitur συναίρειν λόγον. Plutarchus in libro, Quomodo distinguas adulatorem ab amico: Καὶ πιστὸς ἔρατος ὑπηρέτης, καὶ περὶ λύσιν πόρων ἀκριβής, καὶ πύου δαπάνης ἐκκαθάραι λογισμὸν οὐκ ἀμελής. Sic τὴν ἀμφιλογίαν ἀποκαθάραι apud eundem in commentario de amore inter fratres, et ἐκκαθάραι καὶ διαλύσαι τὰς ἀμφιλογίας, in Agesilao.

Cap. 30. *Ita feri, ut se mori sentiat*] Falluntur, qui putant, ex Turnebi conjectura esse hanc lectionem:

nam et exarati manu nonnulli sic habent: quod et Urfinus testatur, et nos ita correctum in Memmiano offendimus, manu antiquissima: et ita vetustissima editio Lugdunensis, nec non Parisiensis Rob. Stephani.

Quum Tetrinius latro postularetur] Melius sic scriptum puto in Mss. quam ut vulgo *Latro*, quod esse cognomen Porciae gentis scimus, non Tetriniorum: nec est absurdum, istum, qui postulatur ad ferrum, insignem aliquem latronem fuisse, damnatum in arenam.

Et deflevit edicto, et eos, qui — execratus est] Nihil mulo; tamen Viterb. lectio haec est: *Et deflevit, et eos edicto, qui spectare sustinuisſent, execratus.*

Cap. 32. *Saepe in conspectu — habebantur*] Viterb. *vel comissantis serie, quaeſt.* mendose: neque enim satis Latinum putem, *seriem comissantis* pro agmine et thiaso *παμαζόντων*. Doctissimo Petro Fabro *saevae* visum scribendum, non *seriae*: non etiam displiceat, *serio quaeſtiones, et per tormenta habebantur.*

Miles decollandi artifex] Sub Imperatoribus inventum istud artificium: Lucanus lib. 8, 672. de milite, qui Pompeium decollavit:

Tunc nervos venasque secat, nodosaque frangit
Offu diu: nondum artis erat caput ense rotare.

Quum multos e litore invitasset — praecipitavit] Placet quorundam libb. lectio, *e ponte pro repente*: quod tamen non reiicio; ac fortasse scribendum, *repente e ponte omnes praecipitavit.* Dio lib. 59. p. 653. Συχνούς τῶν εταίρων ἐς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς γαφύρας ἔρριψε.

Quosd. gubernacula apprehendentes — in mare] Dio paullo aliter: Συχνούς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐν πλοίοις ἐμβόλους ἔχουσι, προπλεύσας κατέδυσε, ὥστε καὶ ἀπολέσθαι τινάς.

Succinctus poparum habitu] Plutarchus in Aemilio Paulo describens apparatus sacrificii: Οἱ δὲ ἄγοντες

τοὺς χρυσοῦρας τροφίας βοῦς νεανίσκοι. περιζώμασιν εὐπαρύφοις ἐσταλμένοι, πρὸς ἱερουργίαν ἐχώρου.

Cap. 33. *Cunctantem flagellis discidit*] Ille est Apelles Afcalonita tragœdus, in quem adeo invehitur Philo in Legatione ad Caium. De eius caede ibidem habentur hæc verba: Ὁ μὲν ὑπὸ Γαίου σιόησιν δαΐταις ἐφ' ἐτέραις αἰτίαις καὶ στρεβλούμενος καὶ τροχιζόμενος ἐν περιτροπῇς ὥσπερ ἐν ταῖς περιοδιζούσαις νότοις.

Tam bona cervix, simul ac iussu, demetur] Dirissimæ immanitatis dictum. Sed in historia Turcarum factum legimus hoc etiam dicto crudelius. Capta Constantinopoli, reperta est inter captivas virgo nobilis, exquisitissimæ formæ, cui nomen Irene. Hæc ad Sultanium Muhammed II. adducta, ita illum cepit, ut per aliquot annos cura rerum omissa aut remissa, nihil nisi Irenen cogitaret: quum male audire apud suos eo nomine coepisset, eiusque ignaviam Mustapha liberius increpasset: tyrannus, advocata concione, prodit in medium, Irenen cultu superbissimo adornatam manu tenens: deinde exposita omnium oculis eius formæ, ac verbis etiam dilaudata, ut se virum probaret, adversus omnes affectus sortem, prebensa misellæ coma, in ipso vestigio caput illi amputavit.

Cap. 34. *Fecitque posthac viventium — poni*] Causam edicti huius Cæii aperit nobis insignis Dionis locus in vita Claudii, cuius similem constitutionem refert: sic ille: Ἐπειδὴ τε ἡ πόλις πολλὰν εἰκότων ἐπληροῦτο (ἐξῆν γὰρ ἀναλίσκην τοῖς βουλομένοις ἐν γραφῇ καὶ ἐν χαλκῷ λίσθω τε δημοσιεύεσθαι) τὰς τε πλείους αὐτῶν ἐτέρωσέ ποι μετέδρακε, καὶ ἐς τὸ ἔπειτα ἀτηγόρευσε, μηδενὶ ἰδιώτῃ, ᾧ ἂν μὴ ἡ βουλὴ ἐπιτρέψῃ τούτο ποιῶν ἐξεῖναι, πλὴν εἴ τις ἔργον τι φιλοδομητὸς εἴη, ἥ καὶ κατασκευάσκειτο· τούτοις γὰρ δὴ τοῖς τεισυγγενέσιν αὐτῶν ἵστασθαι ἐν τοῖς χαρίσις ἐκείνοις ἐβόηκε. Id est, *Ut quoniam urbs imaginibus replebatur (licebat enim omnibus, qui vellent, pictura, ære, lapideque suam*

*publicare effigiem) plerasque illarum alio quo trans-
tulit sanxitque in posterum, ne quis privatus sine
permisso senatus id faceret: nisi si quis opus aliquod
aut fecisset, aut etiam refecisset: his enim cognatis-
que eorum monumentum sui aliquod iis in locis pone-
re permisit.*

Ne quid respondere possent praeter eum] Pridem
doctissimis hominibus negotium fecit hic locus: de quo
quum ad Iosephum Scaligerum retulissem, responsum
illud tuli: ipsius enim verba ponam. *In Caligula lego
indubitate: ne quis respondere possit, praeter eum.
Fox tyrannica, sed satis acuta: se sublaturum Iuris-
consultos, ita ut ipsius voluntas sit pro iure: et nemo
superfit, qui consulatur, praeter eum, hoc est, Caligu-
lam. Quemadmodum enim in animo habebat Caligu-
la omnia exemplaria Liviana et Virgiliana abolere,
ita etiam omnes Iurisconsultos: ut nemo superesset,
qui de iure consuli et respondere posset praeter eum,
nempe Caligulam. Propterea subiicit Suetonius, quasi
scientiae eorum omnem usum aboliturus. Haec Scali-
ger: Memmianus et omnes meliores alii libri firmant
lectionem. In nonnullis est, *ne qui respondere pos-
sint.**

Cap. 55. *Cn. Pompeio — Magni cognomen]*
Nullam in ullis codd. varietatem hic annotamus, nec sa-
tis scio, quam recte doctissimus Ursinus luxata haec
esse, et loco suo mota illa verba *stirpis antiquae*,
pronuntiavit: etsi non diffiteor, probabilem esse illius
emendationem, scribentis paullo ante, *nobilissimo cuique
stirpis antiquae ademit*. Hic autem est Cn. Pompeius
Magnus, qui postea gener fuit Claudii, ut libro se-
quente narratur: et notat Dio in rebus Claudii, ubi
hoc quoque commemorat.

Ob egregiam corporis amplitudinem — dictus]
Non male fortasse scripseris, *ob corporis amplitudinem
et egregiam speciem*. Utrumque voce *Colossiferos* ele-

ganter exprimitur: amplitudo corporis, priore parte compositae huius dictionis: forma venusta et amabilis, posteriore. Miramur igitur non parum, quid moverit viros eruditissimos, ut hanc lectionem, adeo manifesto veram et veterum libb. auctoritate confirmatam, sollicitarent.

Thraci et mox hoplomacho] Melius scripseris *Threci*, et ita in cod. Pithoei.

Effedario Porio] Iunius Philargyrus in lib. 5. Georg. 204. Latini poetae: *Effeda vehiculi vel currus genus, quo soliti sunt pugnare Galli. Caesar testis est libro ad Ciceronem tertio. Multa millia equitum atque effedariorum habet. Hinc et gladiatores effedarii dicuntur, qui curru certant.* Malim vero scribi, *Effedario Oporio*; aut *Poro*:

Ob prosperam pugnam] Scribe, *post prosperam pugnam*, ex Viterb. Pithoei et Memmii.

Cap. 36. *Quibusd. absent. — maritor. referri*] Horum alterum fuit ex more: repudia enim in acta referebantur: alterum contra leges erat. Adi ad Iuriconsultos, quorum haec propria est cognitio.

Cap. 37. *Nepotinis sumptibus omnium*] Libri quique optimi, *nepotatus sumptibus*.

Pretiosissimas margarit. aceto liquefactas] Memmii, Cuiacii et Lisl. codd. *pretiosissima margarita aceto liquefacta*. Utrumque dici, notum est.

E fastigio basilicae Iuliae] De hac basilica legant studiosi, quae diligenter annotavit praestantissimus Scalliger, ad Chronici Eusebiani numerum MDCCCCLXXI.

Et de cedris Liburnicas] In solo Memmii libro reperi lectionem Turnebo annotatam, *de ceris*: unde ille faciebat *deceres*, id est, *δενύρεσις*, quod perplacet: etsi alteram lectionem damnare iure non possumus.

Totumque illud Tiberii Caesaris — absumpsit] Dio et in summae numero, et in temporis spatio, quo haec opes sunt absumptae, dilentit: scribit enim sub

initium lib. 58. Πέντε γοῦν μυριάδας μυριάδων καὶ πενταποσίας καὶ ἐπτάκις χιλίας, ὡς δὲ ἕτεροι ὀκτώ τε καὶ διαχιλίας καὶ πενταποσίας τεθνηταυρισμένους εὐρών, οὐδὲ ἐς τὸ τρίτον ἔτος μέρος ἀπ' αὐτῶν τι διέσωσεν. Ex quibus verbis apparet, diverse tradi solitum pecuniarum modum, quas Tiberius confiscatas reliquit: aliis scribentibus fuisse vicies ter millies sestertium: aliis tricies et ter millies sestertium: ita namque efferri Latine debent Graeca verba Dionis, non, ut interpretes vertunt: qui de summa, quam auctor ait, plurimum sua interpretatione deterunt. De hac autem pecunia a Tiberio cumulatam loquitur auctor oraculorum Sibyllinorum: quo loco de Tiberio et Nerone hos versus fundit:

Εἷς μὲν πρέσβυς ἐὼν, σιγήπτρων ἐπὶ πούλῳ κρατῆται,
Οἰκτρότατος βασιλεύς, δὲ χρήματα νόσου ἀπαντα
Δώμασιν ἐγκλείσει τηρῶν, ἵν', ὅταν ᾗ ἐπανεέλθῃ
Ἐν περάτων γαίης ὁ Φυγὰς μητροκτόνος ἐλθῶν,
Ταῦτα ἅπασι διδοὺς πλοῦτον μέγαν Ἀσσίῃ δῆσῃ.

Vides vanum Sibyllae vaticinium, vel potius ἀνιστορησίαν boni illius viri, qui multo post Neroniana tempora zelo propagandae religionis Christianae sub nomine Sibyllinorum ea carmina fecit et publicavit. Norat ille, ingentem pecuniae vim a Tiberio esse congestam: at eius non meminerat, quod hoc loco scribit Tranquillus. Ideo imaginario illi Neroni falso tribuit, quae omnes Historiae Caligulae.

Cap. 38. *Iulii et Augusti diplomata — deflebat*] Haec scriptura est omnium libb., nec probo emendationem scribentium *delebat*: nam vel *deflebat* retineam, et cum Torrentio interpreter de mimico gestu, quo solitus uti Caius in elevanda auctoritate horum diplomatum: vel cum Lipsio scribam *deslabat*: quam scripturam sciolus aliquis inventam in optimo Memmii libro corruperat: ita tamen, ut illius clarissima invenerimus vestigia et certissima. Sic fere κατὰ Φυσῆν positum notabamus apud Epiphanium, lib. i. κατὰ Μαρκσιῶν· Γυναῖκες, ὡς ὁμοίως ταῖς λοιπαῖς ἐπετῆρευσσε, παραπερίθειν

μελεύων αὐταῖς προφητεύειν, καὶ καταφυσήσασθαι καὶ καταθεματίσασθαι αὐτὸν ἐχαρίσθησαν τοῦ τοιούτου θιάσου. Idem enim valet eo loco καταφυσῆν, quod apud Sophoclem πτύειν, et vulgo καταπτύειν, *aspernari, contemnere*. Scholia eius poetæ in Antigonen ad illa verba, v. 1246. Πτύσας προσώπῳ κ' οὐδὲν ἀντειπών. Οὐ κυρίως προσπύσας τῷ πατρί· ὡς καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ συνηθείᾳ Φαμέν κατέπτυσεν αὐτοῦ, ὃ ἐστὶ, κατεφρένῃσε τῶν λόγων αὐτοῦ. Porro voce, qua usus Caligula, exprimitur gestus fastidientis et contemnentis: nam ita erat moris. In Martyrologio veteri id dicitur *exsufflare*: in Ianuario. *In Achaia sancti Satyri martyris, qui transiens ante quoddam idolum, quum exsufflasset in illud, signans sibi frontem, statim idolum illud corruit.* Sulpitius Severus, scriptor politissimus, negat eam vocem satis Latinam. Locus est dialogo tertio, ubi de Martino loquens: *Vidit, inquit, post tergum Avitiani daemonem mirae magnitudinis aspidem: quem eminus, (ut verbo, quia ita necesse est, parum Latino loquamur) exsufflans, Avitianus se exsufflari existimans, Quid me, inquit, sancte, sic adspicis? Utiur eo verbo et S. Augustinus saepe.*

Arguebat et perperam editos census] Lego, *perperam editi census*. Considera: aliter sententia stare non potest. In censum omnia bona erant deferenda: qui fallebant, aut aerarii fiebant, et in Caeritum tabulas referrebantur, aut vacuabant ipsi bonaque eorum. Eo spectavit Caius, eo Suetonius.

Testamenta primipilarium] Imo omnium centurionum. Ait enim Dio lib. 59. p. 651. Πάσας ἀπλῶς τὰς τῶν ἐν τοῖς ἐκατοντάρχοις ἐστρατευμένων οὐσίας, ὅσοι μετὰ τὰ ἐπινίκια, ἃ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔπεμψεν, ἄλλῃ τινὶ αὐτὰς, καὶ μὴ τῷ αὐτοκράτορι καταλελοίπεσαν, αὐτὸς ἐαυτῷ καὶ ἄνευ ψηφίσματος εἰσέπραξε. Similia alia fisci iura, aut iniurias potius, historici et Iurisconsulti referunt. Videtur autem Suetonius primipilarium tantum

fecisse mentionem, quia horum potissimum expetitae hereditates: ut eorum, ad quos pleraque commoda militiae solita pervenire. Vegetius lib. 2. c. 21. *Primipili centurio postquam in orbem omnes cohortes per diversas administraverit scholas, in prima cohorte ad hanc pervenit palmam, in qua ex omni legione infinita commoda consequitur.* Inter alia autem primipilarii commoda ea fuerunt, quae ex militum testamentis consequabantur. Fere enim milites, qui in castris testamenta condebant, amicis commilitonibus, in primis autem primipilaribus sua relinquebant. Quintilianus lib. 6. c. 5. de ritu: *Optima est simulatio contra simulationem: qualis illa Domitii Afri fuit. Vetus habebat testamentum: et unus ex amicis recentioribus sperans aliquid ex mutatione tabularum, falsum tabulam intulerat, consulens eum, an primipilaris ei testamento suaderet ordinare suprema iudicia.* Est hic locus subobscurus: sed potest primipilaris testamentum bisariam accipi: vel pro eo testamento, quo miles herede primipilari instituto, commilitonibus partem bonorum legavit: vel pro testamento, quo primipilaris Imperatorem scripsit heredem, amicis legata dedit. Utrovis modo accipias, clara mens huius captatoris.

Venenatas macteas] Ita prima editio et nonnulli Mss. Athenaeus lib. 4. et 14. *ματτύην* appellat: sed quum a *μάττειν* vox sit deducta, tam potest *c* in hac dictione ferri, quam in aliis eiusdem originis, ut *μάττης*, *μάττης* et *μάττης*. Obstat tamen, quod affinem vocem *mattici* scribimus, non *mactici*. Memnianus et multi, *matteas*.

Auctione proposita reliquias — venditavit] *Reliquiae spectaculorum* sunt gladiatores, qui spectaculo superfluites remanserant. Dio vertit lib. 59. p. 656. *τοὺς περιγενομένους τῶν μονομάχων*. Erant et quaedam reliquiae circensium: quarum facit idem obscuram mentionem. Subiicere *ἀπλᾶς* pro, subiicere hastae.

Exquirens per se pretia, et usque eo extendens]
 Dio ibidem: Αὐτός τε ἐπὶ τοῦ πρῶτου κατεξόμενος,
 καὶ αὐτὸς ὑπερβάλλων.

Cap. 39. *Quidquid instrum. veteris aulae erat]*
 Minus mirandum, quia alii quoque principes idem fecerunt: etsi non eandem ob causam. Capitolinus in vita M. Antonini Philosophi c. 17. *Quum ad hoc bellum omne aerarium exhausisset suum, neque in animum induceret, ut extra ordinem provincialibus aliquid imperaret; in foro divi Traiani auctionem ornamentorum imperialium fecit, vendiditque aurea pocula et crystallina et myrrhina: vasa etiam regia, et vestem uxoriā sericā et auratā, gemmasque etiam, quas multas in repensorio sanctiore Hadriani repererat: et per duos menses haec venditio celebrata est.*

Compererat provincialem — interponeretur] Ammianus Marcell. lib. 15. c. 6. *Homines enim eruditos et sobrios, ut infausos et inutiles vitant quoque: accedente quod et nomenclatores assueti haec et talia venditare mercede accepta, coenis quosdam et prandiis inserunt subditios, ignobiles et obscuros.*

Cap. 40. *Pro eduliis]* Cuiacii lib. et e regis antiquiss. nec non Memm. edulibus, non minus Latine. Ibidem, *certum statutumque, non statum: at Memm. statum.*

Ex gerulorum diurnis quaestibus] Geruli sunt οἱ μισθοῦ φέροντες, ut vocat Appianus 4. Ἐμφυλ. Attici προὔνεικους καὶ περιδίνους: Latini etiam baiulos et gerones, ut Cicero in epistola quadam ad Atticum.

Ex capturis prostitutarum] Capturae Latinis dicuntur mercedes artium sordidarum et obscenarum. Seneca pater Controversiarum lib. 1, 2. *Pretia stupri accipisti, et manus, quae diis datura erat sacra, capturas tulit.* Idem lib. 10, 4. in ea de debilitato mendicante: *Tibi captura quotidiana non respondet: apparet nondum satis hominibus, miserum videri.* Sic

apud Valerium Max. lib. 5. c. 4. lib. 6. c. 10. lib. 9. c. 4. Graeci *μισθωμα* proprie vocant: docent enim Graeci Critici, ita differre *μισθωμα* et *μισθόν*, ut illud sit captura proprie, vel pretium flagitii aut sceleris. Atque ita distinguit eas voces disertissimus scriptor Philo contra Flaccum: Ὁ δὲ ἐνεπορεύετο τὴν λήθην τῶν δικαστῶν, τοὺς μὲν νικᾶν ὀφείλοντας, γράφων ἐν ἡττημένοις, τοὺς δ' ἡττᾶσθαι, μετὰ τὸν ἐπάρατον μισθόν, ἢ κυριώτερον εἰπεῖν τὸ μισθωμα, ἐν νενικημένοι. Exstat eiusdem magni scriptoris et commentariolus, cuius index περὶ τοῦ μισθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ προσδέχσθαι. In quo capturas huiusmodi *λήμματα* *αἰσχρὰ* nominat. Sic accipienda vox *μισθωμα* apud Aelianum *Ποικίλης* lib. 4. c. 12., ubi si aliter capias, quam de captura meretricis, friget tota sententia, aut potius nulla est: alii Graeci *ἐμπολάς*. Glossar. Graeco-Lat. *ἐμβολή*, *captura*, scribe *ἐμπολή*, ut in altero Glossario recte scriptum. Dio Chrysostomus sermone de invidia priore: Πορνοβοσκῶ δὲ οὐ κερδαλεώτερόν τε καὶ ἄμεινον πρὸς τὴν ἐμπολήν, μόνον ἔχειν τοῦτο τὸ εἶδος; Artemidorus lib. 1. c. 80. Ἀγαθαὶ δὲ καὶ ἐπὶ ἐργαστηρίων καθεζόμεναι ἐταῖραι, καὶ πιπράσκειν τι καὶ δεχόμεναι ἐμπολάς. Xiphilinus in Pseudoantonino, de quaestu meretricio loquens, quod illud munus instituerat in Palatio, *χρήματά τε παρ' αὐτῶν συνέλεγε, καὶ ἐγαυροῦντο ταῖς ἐμπολαῖς*. Sic interpretor apud Athenaeum titulum comoediae Ephippi, *Ἐμπολή*. Habet et lingua Hebraea propriam huic rei vocem, *נֶטָח*, *etnah*: unde Graeci suum *ἐόνον* derivarunt: quod donum amatorium significat, et praemium amoris, sed honesti: non enim est ab ἥδω, ut nugaces Grammatici Graecorum somniant.

Ut tenerentur publico — fecissent] Vetus malum et probrum multarum rerumpubl. pretio vendere honestatem publicam: nam et Athenis *πορνικὸν τέλος* fuit, ut ex oratione Aeschinis contra Timarchum sciimus. Imperatoribus plerisque fuisse id genus lucri non

ingratum, ex Lampridio in Alexandro Severo et Iuriconsultis certum est. Vide XI, 40. Cod. de Spectaculis et scenicis et lenonibus, et Novellam 14. de lenonibus: cui non parum lucis attulerit, qui cum c. 59. lib. 3. Evagrii Scholastici eam contulerit. Similiter aliae quoque artes et sordidae et sceleratae pretio tolerabantur, eratque beneficiariorum principis et curiosorum inquirere, atque in matriculas suas referre eos, qui tali de causa publico tenerentur. Tertullianus in libro de fuga in persecutione: *Εγείλιο δολendum αν ερυβεσενδου σιτ, quum in matricibus beneficiariorum, et curiosorum, inter tabernarios et lanios et fures balnearum, et aleones, et lenones, Christiani quoque vectigales continentur.* Iustinus Apologia altera de manigonibus catamitorum et lenonibus loquens: *Καὶ τούτων μισθοὺς καὶ εἰςφορὰς καὶ τέλη λαμβάνετε, δέον ἐκκρίψαι ἀπὸ τῆς ὑμετέρας οἰκουμένης.* Similiter mathematici et planetarii pretium dependebant, ut artem possent vanissimam profiteri. Habes exemplum apud B. Augustinum lib. 4. Confessionum, c. 5. in illo optimo sene, qui dicit, se iuvenem ita eam artem didicisse, *ut eius professionem primis annis aetatis suae deferre voluisset, qua vitam degeret:* quid sit alicuius artis professionem deferre, explicant superiora Tertulliani verba. Quod autem genethliaci et curiosarum artium professores certum vectigal pensitantes tolerarentur, declarat et Suidas: ex quo discimus, Alexandriae (qua in urbe frequens fuit id genus hominum) *βλακεννόμειον* proprio nomine esse appellatum tale tributum: qua appellatione stultitia consultoribus Astrologorum exprobrabatur. *Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, inquit, τέλος τὸ βλακεννόμειον, ὃ οἱ ἀστρολόγοι τελοῦσι· διὰ τὸ τοὺς μικροὺς εἰσιέναι πρὸς αὐτοὺς.*

Nec non et matrimonia obnoxia essent] Vectigali instituto, quod legitimo matrimonio iuncti penderent, quoties liberis operam darent.

Cap. 41. *Lupanar in Palatio constituit*] Dio de Messalina Claudii lib. 60. p. 686. Ἡδὴ γὰρ καὶ ἐπ' οἰκήματος ἐν τῷ Παλατίῳ αὐτὴ τε ἐκαθέζετο, καὶ τὰς ἄλλας τὰς πρώτας ἐκείδιζεν. Xiphilinus in Avito, καὶ τέλος ἐν τῷ Παλατίῳ οἴκησά τι ἀποδείξει. et quae sequuntur: piget enim talia describere. Est autem in amborum narratione tanta similitudo, ut videatur Avitus Caligulae exemplum per omnia secutus.

Cap. 44. *Commoda emeritae militiae — rescidit*] Omnino certae et indubitatae fidei est haec lectio, quam auctoritate Dionis ante nos Torrentius et Lipsius, duo rei litterariae lumina, stabiliverunt. Mirum sane, omnes veteres scribere *sexcentorum*, quae absurda lectio nata sine dubio est e vocis *senum* accentu.

Adminio, Cinobellini, Britannorum regis, filio] Aliam scripturam Orosius suggerit lib. 7. c. 5. *Quumque ibi Minocynobellinum, Britannorum regis filium* etc.; sed scribendum ex fide librorum Suetonii, *Quumque Adminium, Cinobellini, Br. regis, filium*. Forte etiam in nomine *Adminius d* pro *r* irrepfit: nam in Germania et Belgio atque, ut puto, etiam in Britannia usitatum iam olim, ut nunc quoque, nomen fuit Arminius: vide Tacitum.

Monitis speculatoribus] Ita codd. Memmii et Pithoei, Cuiacii vero *spiculatoribus*: aliter Groslotii, ubi est *saepēculatoribus*.

Cap. 45. *Deficiente belli materia*] Eleganter Philostratus de vita Apollon. 5, 2. de bellicis rebus Caii, ὁ εἰσυννομανῶν, καὶ λυδίζων τὴν στολὴν, καὶ πολέμους νικῶν οὐκ ὄντας.

In hoc quoque mimo] Etiam Philo furiosi huius facta commemorans, *δραματοργίαν, μῦθον, et μιμίαν* vocat.

Atque inter haec absentem — obiurgavit edicto] Egregium vero facinus et imitatione dignissimum. Atque adeo non desuit, qui imitaretur. Antoninus Cara-

calla, Antiochiae vitam per otium et omnia voluptatum genera traducens, ὠύρετο. ait Xiphilinus Epit. lib. 78. p. 878. ὡς ἐν μεγάλοις ὁήτισι καὶ πόντοις καὶ κινδύνοις ὄν. καὶ τῇ γερούσιᾳ ἐπετίμα, τάτε ἄλλα καὶ φαστωναύειν σφᾶς λέγων.

Cap. 46. *Postremo, quasi perpetraturus bellum*] Confer cum Dione, qui copiose narrat.

Nemine gnaro ac opinante] Scrib. aut opin. ut poscit Latinitas, et Mss.

Cap. 47. *Galliar. quoq. procerissimum quemque*] Persius 6, 45.

— — — *missa est a Caesare laurus*
Insignem ob cladem Germanae pubis: et aris
Frigidus excutitur cinis, ac iam postibus arma,
Iam chlamydas regum, iam lutea gausapa captis,
Effedaque, ingentesque locat Caesonia Rhenos.

Et ut ipse dicebat ἄξιον θριάμβητον] Scribe ἄξιον θριάμβευτον. ut habet cod. Viterb.: non enim dicimus θριάμβέω. ut στρατηγέω, unde ἄξιον στρατήγητος apud Dionem lib. 45.

Cogitque non tantum rutilare — comam] Tacitus de Domitiano in Iulii Agricolae vita c. 59. *Inerat conscientia, derisui fuisse nuper falsum e Germania triumphum, emptis per commercia, quorum habitus et crines in captivorum speciem formarentur.*

Cap. 48. *Inermes, atque etiam gladiis depositis*] Viterbiensi nostro codici debetur haec emendatio, nam vulgati omnes *dispositis*. Perperam. Memmianus recte ut Viterbiensis.

Capulum gladii crebro verberans] Non probo γραφὴν Viterbientem, *crebro vibrans*. Sic νόπτων τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους in similibus minis apud Appianum Ἐμφυλ. lib. 4.

Cap. 49. *Siquidem proposuerat — commigrare*] De Antio supra, c. 8. De profectione Alexandriam, Philo: Διέγωνας μὲν γὰρ, ὡς λόγος, πλεῖν εἰς Ἀλεξάνδρειαν

τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ. Item: Τοῦτο δὲ πράξειν ἔμελλεν ἐν παράπλῳ κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον ἀποδημίαν· ἄλεκτος γάρ τις αὐτὸν ἔρως κατεῖχε τῆς Ἀλεξανδρείας, εἰς ἣν ἐπόθει σπουδῇ πάσῃ παραγενέσθαι. καὶ ἀθιμώμενος πλεῖστον χρόνον ἐνδίκαιηθῆναι. Caussam consilii vide in sequentibus: meminit et Iosephus.

Cap. 50. *Pallido colore*] Scribe, ut in libris Cuicij et Pithoei, *colore expallido*, neque aliter regia exemplaria, et Memmii.

Subita defectione ingredi] Mirum, unde illa inepta lectio, quae vulgatas fere omnes editiones obsidet, in quibus *devectione* scriptum pro *defectione*. Nam et prima editio et insecuta longo post intervallo Rob. Steph. et omnes Mss. sic recte legunt. In iisdem constanter *gradi* vel *gredi* corrupte pro *ingredi*.

Invocare identidem lucem] Εὐχεσθαι ἡμέραν εἶναι, ut in c. 27. Actorum.

Cap. 51. *Diversissima in eodem vitia*] Dio breviter indicat, πρὸς πάντα, inquit, ἐναντίος ἐπεφύκει.

Ad minima tonitrua et fulgura connivere] Liss. codd. *conruere*. Non semper autem ita affectus fuit bonus hic Imperator: ausus enim interdum non solum vultum attollere: sed etiam ταῖς βρονταῖς ἐκ μηχανῆς τινος ἀντιβροντᾶν, καὶ ταῖς ἀστραπαῖς ἀνταστράπτειν, καὶ ὁπότε κεραυνὸς καταπέσοι, λίθου ἀντακοντίζειν: auctor Dio lib. 59. p. 662. Sed omitamus istum ἀταρτηρόν, Φρένας ἡλὸν, et notemus potius veterum consuetudinem admodum laudabilem: moris enim fuit quum tonaret, aut fulgeret, aut terra moveret, continuo pro mutua salute diis vota fundere. Didici ex Philostrato, cuius haec sunt de vita Apollonii lib. 6.; loquitur de Antiochenis Syris, et terrae motu, qui, dum ipsi in concione sunt, factus est, σεισμῳ δὲ γενναίου προσπεσόντος ἐπτηξαν, καὶ ὥς περ ἐν εἰσηγημαῖς εἶωθεν, ὑπὲρ ἀλλήλων ᾗξαντο.

Proripere se e strato — condere solebat] Eo solebant se abdere, qui latere vellent. Basilii: ἐὰν τὴν

Θύραν κατέλθῃ τις, ὁ χρεώστης ὑπὸ τὴν κλίνην. Plautus Calina 3. vl. 32. *Infectatur omnes domi per aedes, nec quemquam prope ad se finit adire: ita omnes sub arcis, sub lectis latentes metu mustitant.* Dignus sane locus, qui Caligulam adeo furiose insolentem reciperet: nam quod hodie fieri videmus, ut sub lectis vetera calceamenta condantur, idem olim quoque fiebat. Lucianus in commentario de mercede conductis: Νῦν μὲν γὰρ, ὥσπερ τὰ καινὰ τῶν ὑποδημάτων ἐν τιμῇ τινι καὶ ἐπιμελείᾳ ἐστίν, ἐπειδὴν δὲ πατηθῇ πολλάκις καὶ ὑπὸ τοῦ πηλοῦ ἀναπλασθῇ, ὑπὸ τῇ κλίνῃ ἀθλίως ἐβρίσκειται, κόρων ὥσπερ ἡμεῖς ἀνέπλεω. Ideo avari Eucliones suas auro repletas ollas in eum locum abdebant, ut ait Bassilius in homilia Lazicis habita. Eodem et in repentino metu se recipiebant, quod de Caligula ait nosier: neque defunt similia in historiis exempla, praeter modo et alata. Sic et Zacharias protospatharius a Iustiniano Rhinotmeto missus, ut Sergium V. coerceret, resistente clero et populo Romano, *sub lectum Pontificis ingressus se abscondit*, ait Anastasius.

Transmarinas sibi superfuturas provincias] Scribe, *transmarinas certe sibi*, ut in cold. Torrentii, et omnibus nostris, etiam Memmiano.

Si victores Alpium iuga occuparent] Figura est, πρὸς τὸ σημαίνουσιν. Praecessit enim, *audita rebellione Germaniae*: at viri docti locum censent emendandum, et scribendum *Germanorum*, quibus non assentior. Infinita sunt hoc genus apud optimos scriptores: notum apud summum vatem. Ὡς τέκνον, et quae variis locis congerit Eustathius. Pausanias Arcadicis: Νῦν δὲ προσλαβόντες Ἀχαιῶν στρατὸν καὶ Ἀργεῖον ἡγεμόνα ἐπ' αὐτῶν. Ait ἐπ' αὐτῶν, quasi praecessisset στρατόν.

Cap. 52. *Manuleatus et armillatus. — processit]* Seneca de Caio 18. *Haec ipse perlucidus, crepidatus, armillatus*: locum vide in libro de constantia Sapientis.

Nonnunquam focco muliebri] Et quod erat indignius, non erubuit foccatus maxima negotia tractare, ut quani de capite consularis viri Pompeii Penni audiret. Seneca de Beneficiis lib. 2. c. 12.

Plerumque vero aurea barba fulmen tenens] Philonem suadeo legas, qui luse narrat: non alio commentario huic loco est opus.

Cap. 53. *Eloquentiae plurimum attendit]* Iosephus in elogio Caii, Antiq. Ind. 19, 2. "Ἄλλως δὲ ῥήτωρ τε ἄριστος, καὶ γλώσση τῇ Ἑλληνι καὶ Ῥωμαίοις πετρῷ σφόδρα ἡσηγημένος. Vide cetera.

Commissiones meras componere] Vocem *commissiones* et morem committendi exposuimus ad lib. 2. c. 89. Ea notione accipi hic quoque debet haec dictio, certe potest. Vocantur enim scripta Senecae, *commissiones merae*, ut, si Graece dicas cum Isocrate, λόγοι πρὸς τὰς ἐπιδείξεις καὶ ἀγῶνας γεγραμμένοι. Imo vero *commissiones* sunt ἀγώνισματα, quo sensu dixit Thucydides de opere suo, κτῆμά τε ἐς αἰὲ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ἐύγκειται. Ita accipit et philosophus in libro de Poetica, ἀγώνισματα γὰρ ποιοῦντες καὶ παρὰ τὴν δύναμιν παρατείναντες μῦθον, πολυλόκις διαστρέφειν ἀναγκάζονται τὸ εὐεξῆς. Et Polybius lib. 3. in aureo dicto et dignissimo, quod ubique, non ibi tantum legatur: Ἱστορίας γὰρ εἰς ἀφ᾽ ἑλῆ τις καὶ διατί καὶ πῶς, καὶ τίνος χάριν ἐπράχθη, καὶ τὸ πραχθὲν πόττερα εὖλογον ἔσχε τὸ τέλος, τὸ κατὰλειπόμενον αὐτῆς ἀγώνισμα μὲν, μάθημα δὲ οὐ γίγνεται. Quod Thucydides voce ponderosa valde κτῆμα dixit, Polybius magis aperte μάθημα. Plinius Epist. lib. 7. scribens ad Celerem, et superiorem Thucydidis locum imitans, vocem ἀγώνισμα ita expressit, *Historiam debere recitari, quae non ostentationi, sed fidei veritatisque componitur*. Melius sane quam Quintilianus, qui lib. 10. eundem locum adumbravit his verbis: *Totum historiae opus non ad initium rei pugnamque praesentem, sed ad memo-*

riam posteritatis, et ingenii famam componitur: sed nemo felicius Caligula: prorsus enim, ut diximus, ἀγνώσματα sunt commissiones.

Et harenam esse sine calce] Credo, quod sententias plerumque loqueretur, breves et nulla admodum connexionione inter se cohaerentes. Tale quid voluit et Quintilianus, quum in Seneca reprehendit, *quod rerum pondera minutissimis sententiis fregisset*: de quo genere dicendi vide eiusdem doctoris iudicium lib. 8. c. 5. Diversa ratio est, cur dicat Epiphanius, haereticos σχοιζὶν ἐξ ἄλλου πλέκειν, ex harena funiculos nectere, in suis scriptis, dum sacrae scripturae loca male componunt.

Cap. 54. *Thrax et auriga — atque saltator]* Sive *Threx*, ut in scriptis sere. Adverte autem quatuor artium Caio adamatarum nomina, de quibus eodem ordine, ut semper solet, deinceps agit.

Magno tiliarum et scabellorum crepitu] Saltatores et saltatrices quum in scenae pulpito saltabant, praeter ictum pedum varia instrumenta sono edendo apta adhibebant: sere enim iungebantur, ut Lucianus Περὶ ὀρχήσεως indicat προύματα, περιέσματα, et ποδῶν κτύπος. Inter alia organa eius generis et *scabelli* fuerunt. Eam vocem non magis Latinam puto esse quam *barbitus*, *sambuca*, *nabia*, et alia pleraque omnia instrumentorum musicorum nomina: quae simul cum usu rerum, quas significant, in civitatem Romanam sunt admissa. Assentior autem doctissimo amicissimoque Scaligero, qui scabellos, sive scabella, esse putat apud Suetonium et Arnobium, quos Hispani et Aquitani *cascabellos* dicunt; quam dictionem Rabbi Iona usurpat in explicatione vocis Hebraicae כַּס. Augustinus de Musica lib. 4. *Quaero ex te, utrum possint copulati sibi pedes, quos copulari oportet, perpetuum quendam numerum creare, ubi nullus finis certus appareat: veluti quum symphoniaci scabella et cymbala pedibus feriantur, certis quidem nu-*

meris, et his, qui sibi cum aurium voluptate iunguntur, sed tamen tenore perpetuo: ita ut si tibias non audias, nullo modo ibi notare possis, quousque procurrat connexio pedum, et unde rursus ad caput redeatur. Erat hoc unum e crepitaculorum generibus, quibus vel cum musicis organis, vel inopia eorum, ut notat Scholiastes Aristoph. ad Ranas, utebantur. Talis fuit testarum crepitus, item acetabulorum tinnitus, sive ὄξυβάφων μουσικῇ, et illa Ἀρσάων μουσικῇ, καὶ Φοινίκων προύματτα, de quibus multa notamus ad Athenaeum, propediem, velit modo τὸ κρεῖττον, edendum.

Cap. 55. *Thracas quondam*] Lislæi cod. *Threacas quosdam*. Memnii, *Thresēs*.

Agitatori Cythico comissione] Ex vestigiis corruptae lectionis in antiquis libris, satis certum est, *Eutycho* scribi debere. Politiani tamen liber sic: *Agitatori Pythico comissione*.

Incitato equo] Magna hominis docti et historiae Romanae callentissimi hallucinatio, non uno loco affirmantis, scribendum esse *Incitati equo*. Nimirum oblitus erat eorum, quae pridem apud Dionem absque dubio legerat de hoc equo.

Nomine eius invitati] Et Incitati equi nomine alii invitari soliti, et ipse Incitatus a principe. Dio: "Εν τῶν ἵππων, ὃν Ἰγνίτατον ὠνόμαζε, καὶ ἐπὶ δεῖπνον ἐκάλει.

Consulatum quoque dicitur destinaſſe] Id serio affirmat Dio: prorsus enim facturum eum Consulem fuisse, nisi mors occupasset. Καὶ προεπιτιχνεῖτο καὶ ὕπατον αὐτὸν ἀποδείξειν· καὶ πάντως ἂν καὶ τοῦτο ἐπεποιήκει εἰ πλείω χρόνον ἐζήκει.

Cap. 56. *Quum placuisset Palatinis ludis*] Cur ad stabiliendam huius loci scripturam, quae in plerisque libris corrupta est, uti malit Torrentius Dionis auctoritate quam Iosephi, causam non video: nihil enim dilucidius narrari potest, quam ut facit Iosephus. Nos autem Dionis locum de institutione horum ludorum sine

lib. 56. eo proferemus, ut nonnihil optimo scriptori la-
cis demus: Ἡ Λιούβα ἰδίαν δὴ τινα αὐτῷ πανήγυριν ἐπὶ
τρῆς ἡμέρας ἐν τῷ Παλατίῳ ἐποίησεν, ἣ καὶ δεῦρο αἰεὶ
ἐπ' αὐτῶν τῶν αἰεὶ αὐτοκρατόρων τελεῖται. Editum est ἣ
καὶ δευτέρῃ αἰεὶ. Facilis emendatio: sed quam neque in-
terpretes viderunt, neque viri doctissimi, qui de laudis
Palatinis scribentes eum locum descripserunt. At nape-
rus corrector ne illud quidem scivit, οἱ αἰεὶ αὐτοκρατορες
genus dicendi Graccorum perelegans, qui Latine sit ver-
tendum. Mirum vero Beroaldi stuporem, qui verba Io-
sephi de institutione horum ludorum male accipiens, in
honorem Caesaris dictatoris fuisse institutos auctore Iose-
pho scribit: atqui de Angulio, qui primus imperium fun-
davit et munivit, sensisse Iosephum declarant, quae mox
subiicit: Ἐθυσ ἱεῖρας τῷ Σεβαστῷ Καίσαρι, ὃ δὴ καὶ τὰ
τῆς Θεωρίας ἦγετο. Sed ignoscendum Beroaldo, qui Io-
sephum Graece non legerat. In dierum numero, per
quos celebrati in Palatio Iudi, dissentit aperte a Dione
Iosephus: verum ille locus est corruptus, ut alia multa
in eo nobilissimo scriptore, quae curari non possunt, nisi
ab eo, qui trium linguarum studio ingenium probe sub-
egerit et excoluerit.

Osculandam manum offerret — modum] Hanc
vulgatam lectionem confirmant omnes nostri codd. etiam
Memmii: neque audio virum doctum eam mutantem, et
monstra quaedam verborum hoc loco comminiscentem.
Nam, quae tanta haec est omnia mutandi prurigo, quum
neque in verbis, neque in sententia ulla sit difficultas, et
in edita lectione libri omnes consentiant? Inter alios ir-
ridendi modos est, quae *sauna* proprie dicitur: cum ge-
nu aliquo mimico exprimitur, id quod volumus obicere
ei, quem ridemus. Tria eorum genera notavit elegan-
ter Persius Sat. 1. manu pincentem ciconiam exprimere,
opposito temporibus pollice auriculas asininas estringere,
et linguam castigare instar siccantis canis. Similis hic *san-*
na intelligitur: quod Suetonius elegantissime exprimit per

formatam et commotam manum in obscenum modum. Qui meminerit eorum, quae de infami digito apud veteres leguntur, et eorum, quae de voce *συμαλίζειν* Graeci scholiastae notant, praesertim ad illa ex Pace Aristophanis, *Καὶ τὸν δορυξόου οἶον ἐσυμαλίσεν*, facile animo concipiet, quale hoc fannae genus fuerit. Neque est operae, pluribus ista explicare. Obscurius idem Suetonius similem Pyladis fannam refert lib. 2. c. 45. nam ita locus ille accipi debet.

Cap. 57. *Capitolium Capuae*] Non Romae solum Capitolium fuit, sed et aliis in locis: tandemque ea voce omnes arces promiscue appellatae videntur. Sidorius Apollinaris:

*Salve Narbo potens salubritate,
Urbe et rure simul bonus videri,
Delubris, Capitoliis, monetis.*

Idem alibi:

*E quibus primum mihi psallat hymnus,
Qui Tholosanam tenuit cathedram,
De gradu summo Capitolorum
Praecipitatum.*

Cella Palatini atrienfis] Viterbienfis, *Palatini* minore *p.* Recte: quum de atrienfi intelligat Palatii et domus Imperatoris, non autem Apollinis Palatini. *Cellas* Latini vocant omnia gurgustiola infimae fortis hominum. Tales erant cellae servorum, ut atrienfis huius et ianitorum: quae erant adstructae magnarum domorum aut insularum foribus. Earum mentio apud Vitruvium, Petronium, Suetonium in Vitellio et alios. Graeci *cellam* vocant *οἴκημα*. Ita enim vertere debes apud Appianum et Pollucem τὸ τοῦ πολυποῦντος οἴκημα, alii κλισίον, de quo notat Eusebius ad ultimum lib. Ὁδυσσ. Κλισίον οἰκετικὸς οἶκος ἐστὶν εὐτελής, καὶ οἶόν τις κλισία, περὶ ἣν εὐαῶς ἔχουσιν. Sic quas Romani cellas meretricias, Graeci vocant κλισία, ut Demosthenes pro Ctesiphonte: Ἡ μήτηρ σου τοῖς μεθυσμένοις γάμοις ἐν τῇ κλισίᾳ τῇ πρὸς

τῷ Καλαμίτῃ ἥρωϊ χρωμένη. Vocant et στέγας, item στέγος, vel τέγος. Quare quum legis apud Graecos πόρναις ἐπὶ τέγους, vel ἐπὶ στέγους ἐστῶσας semper de cellulis meretriciis debes intelligere: quod propterea moneo, quia etiam doctissimos viros in his errare animadverto. Sic ergo accipe, ut pauca de multis exempla proferam, in epistola apocrypha Ieremiae, δώσουσι δέ ἀπ' αὐτῶν καὶ ταῖς ἐπὶ τοῦ τέγους πόρναίς, id est, *dabunt ea illis etiam meretricibus, quae in cellis prostant*: non, ut magni viri verterunt, *quae sub tecto ipsorum sunt*. Clemens Alexandrinus Paedagogi lib. 3. Ἐπὶ τέγους ἐστᾶσι παρ' αὐτοῖς τὴν σάρκα τῇ ἐαυτῶν εἰς ἕβριν ἡρόνῃς πιπράσκουσαι γυναῖκες. Idem Στρωματέων lib. 3. Αἱ προστῆνται τοῦ τέγους πόρναι ἀναλόγην εὐδεχόμεναι τοὺς βουλευμένους ἅπαντας. Qui locus me movet, ne in hoc loquendi genere τέγος exponam *pergulam*: quum alioqui sciamus ex Plauto, in pergulis eas solitas fiare more multorum artificum, qui in pergulis se publicabant, ut in officinis. Quare *pergulas* et *officinas* iungunt Impp. leg. quarta Cod. Theod. de excusationibus artificum, sed eas pergulas potius intelligunt Graeci, quum τὰς ἀπὸ τῶν ἐργαστηρίων ἐταίρας memorant, ut Artemidorus non semel, aliique: at τέγος, vel στέγος Graeci Grammatici etiam οἰκημα exponunt: et προστῆναι τοῦ τέγους ita dictum Clementi, ut προστῆναι τοῦ οἰκήματος aliis. Chrysostomus in homilia de Babylā: Τὰς ἀπὸ τέγους γυναῖκας ἀναστῆσας ἀπὸ τῶν οἰκημάτων, ἐν οἷς προσετῆμεσαν. Metaphraσεις in viā B. Athanasii, οἷα γυναῖον ἐν δημοσίῳ τέγους ἀργυροσθέν, *ceu muliercula e publico lupanari mercede conducta*. Apud Chrysostomum homilia in Matthaeum 31. et alibi, αἱ ἀπὸ στέγους sunt prostituta scorta: sed de his haecenus.

Sacrificans respersus est phoenicopteri sanguine] Non ipsum, sed Asprenatem sanguine respersum, qui cum eo caesus est, narrat Iosephus.

Ludis, quibus rex Maced. Philippus occisus est] Iosephus aliter narrat; sed qui, puto, rem non satis animo conceperat: scribit enim: 'Ομολογεῖται δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἐπείνην γενέσθαι, ἐν ᾗ Φίλιππον τὸν Ἀμύντου Μακεδόνων βασιλέα πτείνει Παυσανίας εἰς τῶν ἐταίρων, εἰς τὸ θάκτρον εἰσιόντα. Quanto verisimilius, ut narrat Suetonius!

Cap. 58. *Nono Kalendas Febr.*] Qui erat dies ultimus ludorum Palatinorum. Iosephus. At Zonaras longe aliter.

Hora quasi septima] Ὥρα ὥς ἐς ἐβδόμην: nam ita et Graeci loquuntur; at in Mss. nostris *fere*, non *quasi*. Pro *septima* scribendum *nona*, si sequimur Iosephum; nisi contra malit aliquis apud illum rescribere *ἐβδόμην* ex Suetonio: sed verius est, fruatur uterque sua παραδόσει.

Cunctatus, an ad prandium surgeret] Iosephus paene ad verbum: Ἐνδοιάζοντος Γαίου, εἴτε παραμένειεν εἰς τέλος τῇ θεωρίᾳ διὰ τὸ τελευταίον εἶναι τὴν ἡμέραν, εἴτε λουτρῷ χρησάμενος καὶ σίτῳ, εἴτα ἐπανόιοι κατὰ καὶ πρότερον. Cum his non consentit Dionis nec Zonarae narratio: qui inter spectandos ludos eo ipso loco eum aliosque edisse ac bibisse tradunt.

Marcente adhuc stomacho] Melius sic Viterb. quam *marcescente*, ut vulgati. In Glossario censeo scribas, *Marcidus* et *marcens*, τετηκώς, νωθῆς ἀπὸ κραιπάλης.

Tandem suadentibus amicis egressus est] Minucianus et Asprenas auctores et impulsores fuere. Iosephus.

Quum in crypta, per quam transeundum erat] Dio στενωπὸν vocat, Iosephus στενωπὸν ἡρεμηκότα. Idem στενὰς ὁδοὺς, quum ait, στενῶν οὐσῶν τῶν ὁδῶν, καὶ ὁ δὲ ἐπραξαν τὸ ἔργον. At Suetonius paullo post *domum*, non semel.

Pueri nobiles ex — Asia evocati] Lib. i. c. 39. *Pyrrhicham saltaverunt Asiae Bithyniaeque principum*

liberi. Dio de ludis Claudii lib. 50. p. 680. Παρά-
 χην τε Ἀσιανοὶ παῖδες μετέπειτροι ὠρχήσαντο. Iose-
 phus de istis lib. 19. c. 1. "Ἀνα καὶ παῖδας αὐτῶν ἐλάσαν
 ἐκ τῆς Ἀσίας κατανοήσαν, πομπῆς αὐτῶν ἐκείθεν γενε-
 μένης, ἐπὶ ὕμνοις μυστηρίων, ἃ ἐπετέλει. Ἕνιοι καὶ κατὰ
 πύρριχισμούς, αὐτῶν ἐν τοῖς θεάτροις ἔβαινον. Dio evoca-
 tos e Graecia et Ionia scribit, ut hynumum de laudibus
 Caii factum canerent.

Duplex dehinc fama] Compara cum Iosepho:
 nam Dio rem brevius stringit: neutram famam sequitur
 Iosephus.

Cervicem gladio caesum graviter percussisse] Iose-
 phus: Μεσσηγύς τοῦ τε ὤμου καὶ τοῦ τραχήλου φερόμε-
 νον τὸ ξίφος ἐπέσχεν ἢ κλεῖς προσωτέρω χωρεῖν.

Cornel. Sabinum alterum e coniuratis tribunum]
 Non ita Iosephus, apud quem leges parum honestum
 Sabini huius elogium. At Dio consentit Suetonio: qui
 praebeat ei abunde testimonium magni viri.

Caio Iovem dante, Chaeream — Accipe ratum]
 Nempe signum: quasi diceret, Optas, ut Iupiter, cuius
 nomen das pro tessera, te servet ac protegat: (nam
 omnium semper ea mens est, qui nomina superum tesserae
 loco dant) en votum tuum ratum. Dictum εἰρωνικῶς
 vel etiam simpliciter et serio absque ironia: quia Caligulae,
 flagitiis omnibus et sceleribus dedecorato, non nisi
 morte poterat succurri, ut dictum est de Nerone. Vide,
 quae notamus ad Tiberium c. 66. Potest etiam ita ac-
 cipi: *Accipe ratum*, quod do nempe, hoc est, mortem.
 Sic mortem ratam dixit Livius lib. 45. *Noxa liberati
 interfectores; exilium pulsus aequè ratum fuit, ac
 mors interfectis.* Quod autem viri docti pro *ratum* cor-
 rigendum censent *iratum* in tanto omnium librorum con-
 sensu, non temere illis assentiendum putem.

Nam signum erat omnium, Repete] Viterb. *Re-
 pente.* Minus placet.

Cap. 59. *Vixit annis XXIX*] Imo XXVIII tantum, cum mensibus quatuor, et diebus XXIV.

Imperavit triennio — diebusque VIII] Exactissime putata ratio, a die excessus Tiberii. Clemens Alexandrinus Stromat. lib. 1. Τιβέριον διαδέχεται Γάιος Καῖσαρ ἔτη τρία, μῆνας ἰ', ἡμέρας οὐτά. At Iosephus: τέταρτον ἐνιαυτὸν ἡγεμονεύσας Πομπηίων λείπονται τεσσαρῶν μηνῶν. Dione an eius exscriptores peccarint in isto numero, haud facile dixerim; imperasse autem, ait, triennio et menses novem et dies XXVIII: sed forte tempora aliter putavit Dio, nempe a die, quo de imperio Caii factum fuit decretum senatus. Epiphanius ait, annos III, menses IX, dies XXII, vel, ut in eodem scriptum alibi, ἡμέρας κθ'.

Gladio a centurione confossa] Lupum, qui Caesoniam occidit, Iosephus non centurionem, sed e tribunis unum ait fuisse.

IS. CASAUBONI

IN

SUETONII LIBRUM V.
ANIMADVERSIONES.

TI. CLAUDIUS DRUSUS CAESAR] In titulo huius libri quinti codex Viterbii olim descriptus, pro DRUSO cognomen NERONIS habet. Sic Dio: Οὕτω Τιβερίου Κλαύδιος Νέρων Γερμανικὸς ὁ τοῦ Δρούσου τῆς Λιουλίας παῖς. Aliter Suetonius c. 2.

Cap. 1. Τοῖς εὐτοχοῦσι καὶ τρίμηνα παῖδιά] Viterb. εὐτοχοῦσι. An fuit scriptum, εὐτοκοῦσι? Sed cum vulgatis consentit Dio lib. 48.

Fossas novi et immensi operis effecit] Scriptura Viterb. *fossas magna vi et immensi operis effecit*; de quo loquendi genere lib. 2. dictum ad caput secundum. Memmianus *navi et immensi*. Non puto, Latine satis posse dici, *navum opus*. Quod autem viri doctissimi et rerum Germanicarum Belgicarumque peritissimi, fossam Drusianam Rheni fluminis alveum illum esse volunt, quem ab anne, cui Rhennus miscetur, *Iselam* hodie nuncupant, esto penes eos huius assercionis fides: nam ex Suetonii illis verbis aut Taciti in 1. Annal. id non dicas.

Species Barbarae mulieris humana amplior] Dio, γυνή τις μέλιν η̃ κατὰ ἀνδρῶπου φύσις. Usam sermone Latino, non notasse Dionem, miror.

Post praetaram confestim inito consulatu] Anno tantum interiecto: Praetor fuit anno DCCXLIII, Consul DCCXLV.

Per municipiorum coloniarumque primores] Ab aestivis castris ad hiberna gestarunt tribuni et centuriones: deinde susceperunt οἱ καὶ ἐκάστην πόλιν προῶτοι. Dio lib. 55. initio: corpus toto itinere pedibus praegrediente Tiberio, lib. 3. c. 7.

Ad urbem devectum] *Ad hoc loco valet in:* nam urbi fuit illatum, non ad urbem tantum. Doceo argumento certo funebris laudationis, quam ei de more pro rostris peregit Tiberius: at Augustus non in urbe, sed ad urbem, eum laudavit in circo Flamínio. Causam docet nos Dio lib. 55. p. 549. Ἐξεστρατεύετο γὰρ, inquit, καὶ οὐκ ἦν οἱ ὅσιον μὴ οὐ τὰ κατὰκοντα ἐπὶ τοῖς κατεργασμένοις παρ' αὐτὴν τὴν εἴσω τοῦ πωμηρίου εἴσοδον ἐπιτελέσαι. *Quia res bello gesserat, fas ei non erat, ea praetermittere, quae post bella confecta in ipso pomœrii introitu de more praestabantur:* quid intelligat Dio, non est obscurum, vel utcunque versatis in historiae Romanae lectione: praecipua siquidem cura urbem ingredientibus post victoriam partam fuit, Iovi Capitolino aliisque diis gratias in ipsorum templis agere: quod Augustus, funesta ipsius domo, facere non poterat; ideo ad urbem mansit. Dionis mentem parum belle interpretes expresserunt. Sed insuper non ferendus castigator nuperus, qui offensus triplici negatione in superioribus verbis, iubet nos locum emendare. At Plato vetat: utri potius obsequemur? Vetat Plato, quum scribit in Menone, οὐκ ἀντιτίθεμαι μὴ οὐ καλῶς λέγεσθαι. In epistola ad Dionysium, οὐ γάρ ἐστι τὰ γραφέντα μὴ οὐκ ἐκπεσεῖν, et cum familiaribus Dionis, τὸ δὲ οὐδαμῶς ῥᾶδιον, πολλὰ κακὰ δρῶντα τοὺς ἄλλους, μὴ οὐ καὶ πάσχειν αὐτὸν πολλὰ ἕτερα. Et passim Plato. Vetat ipse Dio, cuius ista sunt lib. 57. Μηδ' ἀπαρνήσασθαι τινος δυναμένου τὸ μὴ οὐ καὶ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἡδέως εὐφραγεῖν. Legi etiam apud Iosephum lib. 19. Origg. Ἐβραδύνει το οὐδὲν μελλήσει τῇ κατ' αὐτὸν, ὥστε μὴ οὐκ εἰς καιρὸν δεδιακονῆσθαι τοῖς ἀπεσταλκίσι. Et apud Epipha-

nium, scriptorem alioqui pium doctumque magis quam elegantem, οὐ δύνηται μὴ οὐχὶ τοῖς χρῆσθαι. Possem alia sexcenta his similia Graecorum scriptorum afferre, nec pauca etiam Latinorum: sed aliud iam agamus. Male enim in eadem historia accipiunt ista verba Dionis interpretes: Προπυθόμενος ὁ Αὐγουστος, ἔτι νοσεῖ ὁ Δροῦσας, οὐ γὰρ ἦν πόρρω, τὸν Τιβερίου κατὰ τάχος ἐπεμφεν. Erant Ticini Augustus et Tiberius, quum ad eos de morbo Drusi nuncius est allatus: quo accepto, Tiberium statim ad fratrem misit. Auctor Valerius Max. lib. 5. c. 5. Male igitur illi, ἐπεμφεν, *accerpsit*, non solum contra τὸν ἐλληνισμόν, sed etiam contra historiae fidem.

Exercitus honorariam ei tumulum excitavit] Dio: Τιμὰς καὶ εἰπόνων καὶ ἀψίδος νεοταφίου τε πρὸς αὐτῷ τῷ Πήγῳ λαβόν. Tacitus Annal. lib. 2. c. 7. de Germanico verba faciens profecto ad liberandum obsidione castellum Lupiae flumini adpositum: *Tumulum nuper Varianis legionibus fiructum, et veterem aram Druso sitam disiecerant: restituit aram, honori que patris princeps ipse cum legionibus decucurrit.*

Marmoreum arcum cum tropaeis] Dio simpliciter ἀψίδα nominat: alibi ἀψὶδα τροπαιοφόρον.

Et Germanici cognomen ipsi posterisque eius] Dio: Γερμανικὸς μετὰ τῶν παίδων μετονομασθεῖς.

Non minus gloriosi quam civilis animi] Velleius Paterculus 11, 97. Cuius ingenium utrum bellicis magis operibus, an civilibus suscepit artibus, in incerto est.

Cap. 2. Iulo Antonio, Fabio Africano, Cassi.] Constante scripti libri Iulio: ut apud Dionem bis in fronte et sine ipso lib. 54. Ἰουλίῳ pro Ἰούλου. Perperam. Errare vero Suetonium, qui Africani cognomen Fabio tribuat, quod fuit Iuli Antonii, ex Dione eodem et Cassiodoro pridem observatum a doctissimo Sigonio: qui etiam fastos Siculos citat, in quibus ita scriptum legimus: 13. A. K. Ἰού. ζ'. ἐπ' Ἀφρικανῷ καὶ Μαξιμου

τὸ β'. In Graecis Excerptis Chronici Eusebiani, quae publicavit Iosephus Scaliger, invenio hos Consules ita notatos: ΙΟΥΛΙΟΣ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ ΦΑΒΙΟΣ ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ. Quod equidem vehementer admiror.

Ulli publico privatoque muneri] Scrib. *privatove.*

Barbarum et olim superiumentarium] Falluntur interpretes, qui putant *superiumentarium* et *iumentarium* idem significare: quae sententia a veritate tantum abest, quantum homo distat a brutis. *Iumentarius* dicitur, qui praest iumentis eaque curat, ut *asinaris* ὁ ἐπὶ τῶν ὄνων vel ὁ πρὸς τῇ τῶν ὄνων ἐπιμελείᾳ, ut quidam auctores loquuntur: possis et magistrum iumentorum dicere, ut apud Victorem, *magister pecoris camelorum*, qui et *camelarius* dicitur apud Victorem Uticensem: at *superiumentarius* est is, qui praefectus est iumentariis. Ut Graeci ἐπὶ usurpant in officiis denotandis, ita Latini *super* aut *supra*; sic qui in Caesarum aulis obvenientes hereditates administrabat, aut vigesima hereditatum praepositus erat, dictus *super* vel *supra hereditates*, ὁ ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν. Scribonius Largus c. 41. *Hoc Anteros Tiberii libertus supra hereditates remediatus est.* Similiter *supra velarios*, in veteri inscriptione, quae Neapoli visitur, (apud Gruter. DXCIX, 8.) SUPRA. VELARIOS. DE. DOMU. AUG. qui et *praepositus velariorum* dicebatur: alius lapis, (ibid. 8.) TI. CL. THALLUS. PRAEPOSITUS. VELARIORUM. DOMUS. AUGUSTANAE. FECIT. SIBI. ET. FILIIS. SUIS. L. L. POST. EORUM. Denique ut primicerius iumentariorum dicitur hic *superiumentarius*: sic stationariorum, de quibus multa in Codice, praepositum vocabant *superstationarium*: eius mentio apud Optatum Milevitanum lib. 1.

Cap. 4. *Si est ἄρτιος, ut ita dicam, ὁλόκληρος]* Haec scriptura nostrorum omnium: nisi quod sere *artius* pro ἄρτιος scriptum est in Mss. Scripserim, *si est*

ἄρτιος, et, ita dicam, ἐλόκληρος. In hoc loquendi genere τὸ ut solet interdum omitti: ut libro priore c. 1. *populum Rom. vel dicam hominum genus. compot. fecit.* In Memm. artius et *holoclerus* Latinis characteribus.

Quin per eosdem articul. et gradus — fuit] Scipius cum Viterb. Alii *perducendus*, et *perductus*; non male, sed illud aptius: sic προάγειν et προηγμένα vocabula Stoicorum Cicero vertit *producere ad dignitatem et producta.* Articulos et gradus vocat, quae A. Tullius 2. Tusc. 26. *puncta*, quum dicit, *omnibus punctis honorem colligere.*

Μὴ προϋποκειμένου ἡμῶν] Mutavimus priorem lectionem, secuti codices manu exaratos, qui omnes nostri et aliorum sic habent: elegantior erat et ἀπτινω τέρα vulgata, μὴ προϋποκείμενον ἡμῶν. Supple ὅν.

Cap. 6. *Circa festeria vices*] Scrib. *circa festertium vices*, ut in scriptis nostris: vel *circiter*, ut in aliis.

Cap. 8. *Interdum ferula flagrove — a copreis*] Lislæi codd. *interdum ferulae flagro velut per ludum.* In eadem liquido scriptum *a copreis*: quam veram esse lectionem diximus ad lib. 3. c. 61. De his copreis sentit Tacitus Annal. lib. 12. c. 49. *Erat Cappadociae procurator Iulius Pelignus ignavia animi, et deridiculo corporis iuxta despiciendus: sed Claudio perquam familiaris, quum privatus olim conversatione scurrarum iners otium oblectaret.* Legimus enim ita cum Lipsio: cuius emendationem habemus pro verissima. Non celabo scripturam, quam inveni in codice Viterbiensi, etsi monstrosam plane, *excitabatur a copreis* (recentior manus fecerat *capreis*: sed certa manebant prioris scripturae vestigia) *XL trophæis.* Memmianus ita prorsus, ut edidimus.

Cap. 9. *Sed ne discriminibus quidem caruit*] Iosephus de Claudio lib. 19. c. 2. Κινδύνοις οὐτι μετρίοις ἐπὶ τῆς Γαίης ἀρχῆς ὠμοληκότα.

Etiam vitae periculum adiit] Dio: Τὸν Κλαύδιον ἀπέκτεινεν ἄν, εἰ μὴ κατεφρόνησεν αὐτοῦ· τὰ μὲν τῇ φύσει, τὰ δὲ καὶ ἐν προνοίᾳ πολλὴν νωθεῖαν προσποιημένου.

Sestertium octogies pro introitu — impendere] At Dio ait, centies sestertium, lib. 58. p. 662. Κλαύδιον ἄλλους τε τοὺς πλουσιωτάτους ἱερέας προσέδετο, πεντήκοντα καὶ διακοσίας ἐπὶ τούτῳ παρ' ἐκάστου μυριάδας λαβών. Postquam coepere Imperatoribus tamquam diis templa exstrui, redempta statim sunt ab improbissimis adulatoribus sacerdotia illa vi magna pecuniae, non in urbe solum, quod testatur haec historia, sed etiam per provincias. Declarat Arriani locus, quem tractamus lib. 2. ad c. 17. et vetus ille lapis, quem Capuae descripsisse aiunt viri docti, positus a quodam, qui gratis eum honorem esset consecutus: quod haec verba indicant: HUIUS. ORDO. DECURIONUM. OB. MERITA. EIUS. HONOREM. AUGUSTALITATIS. GRATUITO. DECREVIT.

Venalis pependerit sub edicto praefectorum] Videtur ex veteri iure servatum in causis fiscalibus, ut qui non solverent, ipsi bonaque ipsorum venum exponerentur edicto praefectorum aerarii. Hi sunt, qui pependisse dicuntur: non quorum bona solum in tabula proscripta fuerunt.

Cap. 10. *Quinquagesimo anno imperium cepit]* Philostratus in vita Apollonii lib. 5. loquens de Claudio: Καὶ τοι πεντηκοντούτης ἐς τὸ ἄρχειν παρῆλθεν, ὅτε νοῦς μάλιστα ὑγιαίνει ἀνθρώπων. Idem et Dio.

In diaetam, cui nomen est Hermæum] Frustra est vir doctus, qui ad hunc locum probare ninitur falsum esse, quod de διὰ in ζῷ mutari solito in nonnullis vocibus erudite Cuiacius aliique observarunt: nam quare negat, quod tot locis et exemplis asserunt Grammatici Graeci? Οἱ γὰρ Αἰολεῖς, inquit, τὸ διὰ, ζῷ Φασί· καὶ τὸν διάπλουτον ζάπλουτον. Reperies apud eos.

dem et *ζαβάλλω* pro *διζβάλλω*, et *ζαβουλώ* ab eadem origine pro calumniatore et infidioso, et id genus plurima. Hermaeum vero, cuius hic meminit, illud est, opinor, cuius mentio in inscriptione veteri, quam superiore libro descripsimus, quum de Gelotiana domo tractarem: nam ut domus Gelotiana, sic et Hermaeum videtur inhabitatum a parte familiae Caesarianae.

Prorepfit ad solarium proximum] In antiquissimis membranis regiae bibliothecae, Memmii et Cuiacii, *scolarium* scribitur. An fuit aliquis in urbe locus eo nomine? an destinatum habendae scholae locum, cuiusmodi fuit domus Catilinae in Palatio Augusti, vocabant *scholarium*? eadem analogia *vestiarium* dixerunt et similia. Quidam *scalarium*.

Latentem discurrens forte gregarius miles] *Gratum* vocat Iosephus: nec gregarium, sed praetorianorum unum.

E studio sciscitandi, quisnam esset, agnovit] Iosephus explicat: Προσῆλθε τε ἐγγύτερον, καὶ ὑποχωρεῖν ἤξιωκός ἐπέπειτο, καὶ καταλαβὼν ἐπιγυρῶζει. Accedit Gratus propius, ac quum illum rogaret Claudius, ut recederet, instare coepit: ita apprehensum eum agnovit.

Et quia ferri diffugerant] Omnes nostri, etiam Memmii et Cuiacii, quia sui diffugerant. Iosephus: Ἐπεὶ καὶ οἱ τὸ Φορσεῖον αὐτοῦ Φέροντες, περὶ τὴν ἀρπαγὴν αὐτοῦ παραγενομένης Φυγῆς, ἔσωζον αὐτούς. Leticarii eius, dum ipse rapitur, oblata fugae facultate, se periculo eripuerant. Quod ait, vicissim succollantibus, id eleganter significat, quod pluribus verbis Graeci dicunt, ἀμοιβαίως ἐπὶ τῶν ὤμων Φέρειν. per vices ferre super humeros, quo modo alicubi loquitur Eusebius.

In castra delatus] Errat Iosephus, ut videtur, qui in Palatium statim fuisse delatum narrat.

Accitusque et ipse — quae viderentur] Liber Cuiacii, *ad censenda quae iud.* Scribendum etiam *per tribunos populi*, ut liquido scriptum est in Viterbiensi, et docet Iosephus, *οἱ πρεσβευταὶ Οὐγγράνιος καὶ Βροῦχος· ὁ ἡμαρχοὶ δὲ ἦσαν ἀμφοτέροι.* Dio alios quoque cum tribunis pl. missos refert.

Unum rectorem iam et nominatim exposcente] Malim, *et nominatim eum poscente.*

Promisitque singulis quina dena sestertium] Nihil muto; tamen Iosephum si audimus, vicena millia dedit: ait enim: *Δαρεῖται τοὺς σωματοφύλακας πεντακισχιλίαις δραχμαῖς κατὰ ἑκάστου ἀνδρα. τοῖς τε ἡγεμόσιν αὐτῶν ἀνάλογον τοῦ ἀριθμοῦ. καὶ τοῖς ὅποι ποτὲ στρατοπέδοις ὑπισχρεῖται τὰ ὅμοια.* Huius liberalitatis nulla apud Dionem mentio: fallitur enim eruditissimus Torrentius, qui huc refert verba accuratissimi eius scriptoris, quibus centenos nummos militibus praetorianis ait fuisse donatos. Nam eius donationis alius fuit titulus, nempe natalis imperii eius: quem diem soliti Imperatores prosequi aliquo donativo: neque primo die imperii ea summa data, sed anno primo vertente mos ille institutus, et deinceps per singulos annos imperii Claudiani servatus. Declarant Dionis verba: *Ἐν τε τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ αὐτοκράτωρ τῷ προτέρῳ ἔτει ἀπεδείχθη, αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἐξαίρετον ἔπραξε, πλην ὅτι τοῖς δορυφόροις πέντε καὶ εἴκοσι δραχμας ἔδωκε, καὶ τοῦτο ἔπειτα κατ' ἔτος ἐποίησε.* Hoc vero munus, quod hic narratur et apud Iosephum, quasi merces fuit traditi imperii, et proinde statim est persolutum.

Cap. 11. *Veniam et oblivionem — praestitit]* Renovato Atheniensium exemplo induxit omnium *ἀναγκάσαν*, inquit Dio, et Orosius lib. 7. c. 4.

Iusiurandum — quam PER AUGUSTUM] Sive, ut frequentior formula fuit, *PER GENIUM AUGUSTI.* Sic *per genium Caesaris* aut *salutem* iurabant, iam inde ab Augusti temporibus, quando hoc primum

fuit institutum, ut notissimus Horatii versus probat 2. Epist. 1, 16. *Inrandasque tuum per nomen ponimus aras.* Quod autem hic Suetonius de Claudio observat, id Tertullianus in more positum fuisse omnibus asseruit. Ait enim Apologetici c. 28. *Citius apud vos per omnes deos, quam per unum genium Caesaris peieratur.*

Cap. 12. *Silentio ac — religione transegit*] Dio lib. 60. p. 668. Οὐδὲν ἐξαίρετον ἔπραξε.

Ut sibi in curiam — tribunosque militum] Hoc primus Tiberius petierat et impetraverat post caedem Seiani. Tacitus lib. 6. c. 15. *Dein redditis absentiae causis admodum vagis, flexit ad graviora et ad offensiones ob rempublicam coeptas: utque Macro praefectus, tribunorumque et centurionum pauci, secum introirent, quoties curiam ingrederetur, petivit, factumque large et sine praescriptione generis aut numeri, senatus consultum.*

Cognitionib. magistratuum ut unus — interfuit] Quos magistratus potissimum intelligat, declarat Dionis de eadem re locus lib. 60. p. 667. Πολλάκις δὲ καὶ τοῖς ὑπάτοις τοῖς τε στρατηγοῖς καὶ μάλιστα τοῖς τὴν διοίκησιν ἔχουσι συνεξετάζετο, καὶ ὀλίγα παντελῶς τοῖς ἄλλοις δικαστηρίοις ἐπέτρεπε. Saepe etiam cognitionibus Consulum et Praetorum, eorum maxime, qui aerarii curam gerebant, intererat, ac pauca aliis iudiciis committebat. Miratus sum aliquando praetermissum in hoc albo Praetorem urbanum, cuius maxima fuit in urbe iurisdictio: verba tamen Dionis alio trahere non possis; nam στρατηγοὶ οἱ τὴν διοίκησιν ἔχοντες vel οἱ ἐπὶ τῆς διοικήσεως, semper apud eum scriptorem de Praetoribus aerarii intelligendum, ut declarant quum alii loci, tum hic in eodem libro: Τοὺς στρατηγούς τοὺς ἐπὶ τῆς διοικήσεως καταλύσας, ταμιείαις αὐτὴν κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐπέτρεψεν. Id est, Praetoribus aerarii solutis, Quaeclioribus eam curam antiquo more tradidit. Non igitur causa erat, cur nuperus emendator versionem Xylandri in crustaret.

Excusavit, quod propter angustias — stantes]

Atqui hic mos videtur fuisse servatus, ut qui principem alioquerentur, starent. Quare etiam Consules in senatu verba ad illum facturi, de curuli surgebant ac descendebant: quos tamen civiliter admodum solitos excipi a Claudio, notatum Dionii reperio. Τῶν ὑπάρχων, inquit, ἐν τῷ συνεδρίῳ καταβάντων ποτὲ ἀπὸ τῶν δίφρων, ἵνα διὰ χειρῶσιν αὐτῷ, προσεξάνεστη τε καὶ ἀντιπροσῆλθε σφίσιν. Eodem pertinent et quae sequuntur paullo post: ubi notat idem Dio, Claudium, si quando aliquid in curia recitaret, solitum propter corporis imbecillitatem sedere: sed, si qui surgebant in senatu, diutius stetissent, eum quoque assurrexisse.

Cap. 13. *Neque aquila ornari]* Sic in omnibus codd. etiam Turonensi, non *aquilae*. Quod apud Orosium, hunc locum describentem, legitur: nec dubium, fuisse plures aquilas: sed an omnes in hoc ostento conspiraverunt?

Neque signa convelli moverique potuerunt] Melius *convellere potuerunt*, et ita exscripsit Orosius.

Cap. 14. *Ius et Consul et extra honor. — dixit]* Dio lib. 60. p. 667. assiduitatem tantam fuisse ait in iure dicendo, ut singulis ferme diebus, aut cum toto senatu aut solus, in foro quidem ut plurimum, sed et alibi sedens pro tribunali ius redderet.

Etiam suis suorumque diebus solemnibus] Huc pertinet, non ad sequentia verba, locus Dionis de diebus, quibus sponsalia filiarum suarum Claudius celebravit: Καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐδίδασκε καὶ ἡ βουλὴ ἡθροίσθη. De diebus privatarum solemnitatum notavimus lib. 2. ad c. 53.

Cap. 15. *Absentibus — facillime dabat]* Nove dictum *absentibus* ἀπλῶς, pro quoties altera partium aberrat: sed Dio lib. 60. p. 684. rem pluribus exponens causam reddit, cur hoc a Claudio ita factum. Ἐπειδὴ, inquit, πληθὺς τε δικῶν αὐύθητον ἦν, καὶ οὐκ ἀπύκτων

ἐπ' αὐταῖς ἔτι (malim οἷ τι) προσδοκῶντες ἐλαττωθῆσαι, προεῖπε διὰ προγράμματος, ὅτι καὶ κατὰ ἀπόντων αὐτῶν ἐντὸς ῥητῆς τινὸς ἡμέρας διαάσει, καὶ ἐνεπέδωσε τοῦτο. Etiam illud elegans, *dabat, pro litem dabat*: nam ita explendum hoc genus loquendi apud Cicero-
nem, Plinium, et alios.

Cum machaera mensaque lanionia] Lislæi cod. *lanioniaria*. Memmii, *lanionia*. Graeci ἐλεὼν vel ἐπι-
κόπανον una voce dicunt, item ἐπίξηνον, ut apud Ari-
stophanem in Acharnensibus, act. 2. sc. 2, 38.

Κ' ἂν γε μὴ λέγω δίκαια, μηδὲ τῷ πλήθει δοκῶ,
Ἵτέρ ἐπιξήρου θελήσω τὴν νεφελὴν ἔχων λέγειν.

Unde apparet, ex more veteri esse, quod mensae lanio-
niae in hos usus adhibentur. Cassandra apud Aeschylum
in Agamemnone vl. 1286. de suo supplicio loquens:

Βωμοῦ πατρός μ' ἀντεπίξηνον μένει
Θερμῷ κοπέσσης Φανίῳ προσφάγματι.

Orta inter advocatos levi contentione] *Membra-
nae, levi concertatione.*

Mortuus est, inquit, Puteolis] Ita scriptum in
Viterb. quomodo et in aliis libris legi tellantur viri do-
cti: at Pithoei Lislæique codices vulgatam confirmant,
puto, licuit. Quae scriptura plus aceti atque acuminis
videtur habere. Atque hoc regiae bibliothecae antiquis-
simus codex firmat: ubi sic liquido scriptum; nec multo
aliter in regijs alijs duobus, antiquae item manus. In his
ita corruptus est locus: *Mortuus est inquit puteoli
cui talius gratias agens*. Vel ex his constat, veram le-
ctionem esse, *puto, licuit*. Ita prorsus liber amplissimi
Memmii.

Cap. 16. *Gessit et censuram intermissam diu*] Ad hanc Claudii censuram refero cum Iosepho Scaligero
verba Eusebii in Chronico ad numerum MMLXI: *De-
scriptione Romae facta sub Claudio, inventa sunt ci-
vium Romanorum LXXIII centena, XLII millia.*

Quum orantibus familiaribus dempsisset — exstet] Quid adeo ridiculi visum fuerit Suetonio contineri hoc Claudii dicto, equidem non intelligo: nam mens certe illius paret optima fuisse. Quum enim precibus amicorum condonaret illi censoriam notam; sui tamen iudicii cupiit exstare aliquod testimonium: neque dubium est, idem variis rationibus factum saepius a Censoribus. Simile est, quod narrat Dio lib. 40. p. 150. de Appio Censore, qui quum nota dignum Curionem censeret, ac notae tamen gratiam rogatu quorundam facturum se promississet, sententiam de eo suam in senatu prius apernit. Haec ita Dio narrat, ut nos quidem emendamus: Τὸν μὲν τοι Κουρίωνα μελλήσαντα καὶ αὐτὸν ἀπαλειφθῆσθαι ἐξητήσατο μετὰ τοῦ Παύλου, οὗπερ συγγενὴς ἦν· καὶ ὃς οὐ διήλειψε μὲν αὐτὸν διὰ τοῦτο· τὴν μὲν τοι γνώμην, ἣν περὶ αὐτοῦ εἶχεν, ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ. Scriptum est in vulgatis libb. καὶ ὃς οὐ διήλλαξε. Cuius scripturae mendum non observatum ab interpretibus, traxit eos in errorem. Neque enim Dionis mentem assequuntur.

Splendidum virum — sermonis ignarum] Simillima historia est, quam de legato Lyciorum quodam, oriundo quidem e Lycia, sed nato Romae, narrat Dio lib. 60. p. 676., cui historiae subiungit haec verba: Συχνούς δὲ δὴ καὶ ἄλλους ἀναξίους (apertior sententia fuerit, si scripseris ἀναξίως) τῆς πολιτείας ἀπήλασε. Id est: Multos quoque alios nullo suo merito, in peregrinitatem redegit.

Cap. 17. *Leviorem maiestati principali titulum*] Plerique antiquorum, *principalem*: unde Torrentius, *maiestati principis talem titulum*. Duo regii consentiunt: tertius *principali*.

Neque tentatam ulli post divum Iulium] At exstitit nuper Romae, qui argumento aliquot locorum Horatii et unius e commentariis Pseudo-Servii probare conaretur, falsam esse hanc Tranquilli sententiam. De

Horatio satisfactum pridem per Torrentium aliosque viros eruditos: Suetonium vero abunde tueatur unius Taciti auctoritas, idem tradentis in libro de vita Iulii Agricolae. Sed sumne ego inscius et ineptus, qui hominis rationem habendam censeam, cuius scripta praeter insignem otii abundantiam nihil habent, quod mireris? O factum male! quod non ante centum quinquaginta annos nati sunt et ille Iurisconsultus, et qui similia scribunt: poterant videri aliquid scisse, aliquid disisse.

Quare a Messilia Gessoriacum usque — confecto] Vel, ut Dio ait, partim pedesiri itinere, partim fluminibus vectus: sic ille: Καταπλεύσας ἐς τὰ Ὠστια, ἐκείθεν Μεσσαλίαν παρεκομίσθη· ἀνυπεῦθεν τὰ μὲν περὶ τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν ποταμῶν πορευόμενος πρὸς τὸν Ὠκεανὸν ἀφίκετο.

Parte insulae in dedition. recepta] Orosius 7, 6. *Ibique, ut verbis Suetonii Tranquilli loquar, sine ullo proelio ac sanguine intra paucissimos dies plurimam insulae partem in deditionem recepit. Orcadas etiam insulas ultra Britanniam in Oceano positas Romano adiecit imperio.*

Intra paucissimos dies] Sedecim ait Dio lib. 58.

Currum eius Messalina uxor — secuta est] Emen-
da Dionem in hac sententia. Narrat ille, senatum, ac-
cepto nuntio de subacta per Claudium Britannia, inter
alios honores Claudio uxoriq[ue] eius Messalinae tribu-
tos, permisisse Messalinae carpenti usum. Supplendum
autem diebus festis et ludorum circensium, sicut supra
scriptum de matre Claudii: *Decernendum curavit ma-
tri carpentum, quo per circum duceretur*, verba Dio-
nis: Ἐψηφίσαντο τῇ Μεσσαλίῃ τὴν προεδρίαν, ἣν καὶ ἡ
Λιούβα ἐσχέκει, καὶ τῷ καρπέντῳ χρῆσθαι ἔδωκαν. Ad-
dendum vero, aut certe subintelligendum, ἐν τοῖς πανη-
γύρεσι χρῆσθαι ἔδωκαν. Ex ipso Dione paullo post
p. 688. de Paulina Lollia, altera Claudii coniuge: Καὶ
ἡ μὲν ταχὺ καὶ αὐτὴ Μεσσαλίᾳ ἐγένετο, καὶ μάλιστα

ὅτι καὶ τιμὰς ἄλλας τε καὶ τῷ καρπέντων ἐν ταῖς πανηγύρεσι χρῆσθαι παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβεν. Tacitus Annal. lib. 12. c. 42. *Suum quoque fastigium Agrippina extollere altius: carpento Capitolium ingredi: qui mos sacerdotibus et sacris antiquitus concessus, venerationem augebat seminae.*

Secuti et triumphalia ornamenta — adepti] Iam enim invaluerat mos, ut ex eodem bello vel triumphos, vel triumphalia certe ornamenta comites expeditionum consequerentur: non ita olim, ut diximus ad lib. 2. c. 38. Hic vero notat Dio, triumphalia ornamenta adeptos esse per Claudium, non solum consulares viros ex senatoribus, sed alios quoque dignitate longe inferiores.

Cap. 18. *Repraesentaturus pro opera]* Viterb. Lisl. et vetus Rob. Steph. *repraesentans.*

Arctiore autem annona] Tacitum vide in anno DCCCIV, Annal. 12, 43. Meminere et scriptores ecclesiasticae historiae famis huius: quae ea esse videtur, cuius mentio in Actis c. 11, 28.

A turba — fragminibusq. panis instratus] Non desunt in historia Augustorum exempla similis furoris, Marcellinus Comes Indictione 14. consulatu Antiochi et Bassi: *Hoc tempore dum ad horrea publica Theodosius processum celebrat, Imp. tritici in plebem ingruente penuria, ab Orientis populo lapidibus impetitus est.*

Fragminibus panis ita instratus] Cuiacii cod. et Viterb. Memmii et Rob. Stephani, *infectatus:* et ita describunt Orosius et Paulus Diaconus, sive Anastasius.

Ut aegre, nec nisi postico evadere — valuerit] Lib. 8. de Othone c. 6. *Proripuitque se postica parte Palatii ad constitutum.* Orosius et Diaconus *pseudothyrum* vocant.

Cap. 19. *Pro conditione cuiusque civibus]* Corrupisse hunc locum foedissime, qui Suetonium in capita distinxerunt, recte Torrentius monuit: nam ad navium fabricatores, de quibus ante dictum, hae Claudii con-

stitutiones sunt referendae: leget, qui me audiet, quae super his eruditissime observata sunt a clarissimo amplissimoque viro Petro Fabro Semestrium lib. 1. c. 25. Totum autem locum sic scribe: *Et naves mercaturae causa fabricantibus magna commoda constituit pro conditione cuiusque: civibus, vacationem legis Papiae Pop-paeae: ita scriptum paullo minus in cod. Viterb. tantum illud civibus e libro Cuiacii est: nam in Viterb. est civis. Possis et civi scribere, et mox Latino ius Quiritium, sic habet Lislacii cod., et Memmii.*

Cap. 20. *Opera — quam necess. quam multa]* Haec scriptura cod. Viterb. Memmii et Pithoei aliorumque. *Quam multa* aequè Latinum ac *quam plurima*. Itaque censentibus tollendum *quò* *quam* ante *multa* non assentior, etsi in quibusdam codd., ut Lislacii, non exstat. Vetus Politiani, *perquam multa fecit*, eleganter.

Item emissarium Fucini lacus] Negat perfecisse Dio: frustra enim sumptus maximos in eam rem esse factos. De hoc opere et de portu, Ostiae facto, consule Plinium lib. 36. c. 15.

Curtio et Aludino] Viterb. Memmii, Pithoei et Lislacii, *Albudigno*: vide Frontinum de Aquaeductibus.

Rivum Anienis novi lapideo opere] Peccat vir doctus, qui lectionem probat, quam et nos reperimus in cod. Viterb. *novo lapideo opere*: nam passim apud veteres Claudia aqua et Anio novus coniunguntur. Dicitur et Anio nova, ut in sequenti inscriptione:

TI. CLAUDIUS. DRUSI. F. AUGUSTUS. GERMANICUS. PONTIF. MAXIM.

TRIBUNICIA. POTESTATE. XII. COS.
V. IMPERATOR. XXVII. PATER. PATRIAE.
AQUAS. CLAUDIAM. EX. FONTIBUS.
QUI. VOCABANTUR. CAERULEUS. ET.
CURTIUS. A. MILLIARIO. XXXXV.
ITEM. ANIENEM. NOVAM. A. MILLIARIO. LXII. SUA. IMPENSA. IN. URBEM. PERDUCENDAS. CURAVIT.

Ad introitum profundo iam solo] An potius *sal-*
lo: nam portum ἀγχιβαθῇ intelligit, cui proprium est
profundum salum.

Cap. 21. *Pompeiani theatri, quod — restituerat]*
Dio lib. 60. p. 669. sic narrat, quasi scenam incendio
absumptam Tiberius refecisset, (quod et Velleius lib. 2.
c. 150. scribit) Claudius autem dedicasset: Ἀπέδωκε τῷ
Πομπηίῳ τὴν τοῦ Θεάτρου μνήμην· καὶ αὐτῷ καὶ τὸ τοῦ
Τιβερίου ὄνομα ἐν τῇ σκηνῇ προσθεῖς ἔγραψεν, ἐπειδὴ
καυθεῖσαν αὐτὴν ἀνωποδομήσει· τὸ γὰρ ἐαυτοῦ ἐνεῖναι
μὲν οὐχ ὅτι κατεσπένδασεν, ἀλλ' ὅτι καὶ καθετέρωσεν
αὐτήν· ἄλλω δὲ οὐδενὶ ἐνεκόλαψεν: quae tamen verba
non negant, imo affirmant potius, Claudium et refecisse
eandem scenam, quam et Tiberium, et dedicasse.

Quum prius apud superiores aedes supplicasset]
Non aliter scriptum in omnibus codd. nostris, neque
puto mutandum: *superiores aedes* videtur appellare
partem illam theatri, in quam soliti conscendere Impe-
ratores missilia sparsuri. De eo Dio in historia Tui:
Σφαίρια ξύλινα μικρὰ ἄνωθεν εἰς τὸ Θεάτρον ἐβρίπτει.
Id est: *Ligneos globulos parvos* (tesseras intelligit) *de*
superiore loco in theatrum iaciebat. Similiter e basi-
lica, sive regia, quae foro imminabat, populo missilia
iaciebant. Iosephus Origg. lib. 19. c. 1. loquens de
coniuratis in Caium, occasionem captantibus tollendi eius:
Καὶ ὑπὲρ τῆς βασιλικῆς ἰστάμενον, καὶ δῆμον χρυσίου
καὶ ἀργυρίου χρήματα διαβρίπτουντα ὥσαι κατὰ πεφα-
λῆς παρῆν· ὑψηλὸν δὲ ἐστὶ τὸ στέγος εἰς τὴν ἀγορὰν φέ-
ρον. Illum theatri locum eruditi quidam viri putant
κορυφὴν appellari Dioni lib. 49. in munificentia Agrip-
pae Aedilis describenda: Σύμβολά τέ τινα εἰς τὸ Θεάτρον
κατὰ κορυφὴν ἐβρίψε· τῷ μὲν (ita recte scriptum, non,
ut iidem emendant, τὸ μὲν) ἀργύριον, τῷ δὲ ἐσθῆτα, τῷ δὲ.
ἄλλο τι φέροντα. Sed falluntur, qui ita sentiunt: nam
κατὰ κορυφὴν ῥίπτειν est, de superiore loco in caput
inferiorum iacere. Sic apud Polybium lib. 8. Ταῖς τῶν

κατὰ κορυφὴν λίθων καὶ δοκῶν ἐμβολαῖς διασφαίρεσθαι. Ceterum, quod Suetonius ait, supplicasse Claudium in superioribus aedibus, antequam spectatum in inferiora descenderet; refero eo, quod narrat Dio, Claudium iis ludis triumphali veste initio tantum esse usum (nempe dum rōm̄ divinam faceret) ludis vero in praetexta veste praefuisse. Verba Dionis ita scribe: Οὐ μὲν οὐδὲ τῇ στολῇ τῇ ἐπινικίῳ παρὰ πᾶσαν τὴν πανήγυριν, καὶ τοι ψηφισθέν, ἐχρήσατο, ἀλλ' εὐθὺς ἐν ἀρχῇ (perperam libb. editi, ἐν αὐτῇ) μόνον, τὰ δὲ ἄλλα ἐν τῷ περιπορφύρῳ ἱματίῳ διέπνευσεν. Haec nos olim ad hunc locum. Nunc vero placet magis Lipsii interpretatio, qui Veneris aedem Pompeiano theatro adiunctam putat intelligi. Tertullianus in libro de spectaculis: *Pompeius Magnus solo suo theatro minor, quum illam arcem omnium turpitudinum exstruxisset, veritus quandoque memoriae suae censoriam animadversionem, Veneris aedem superposuit.*

Propria senatoribus constituit loca — solitis] Prorsus interpretamenti eget vox illa *promiscue*, quod non aliunde mutuari debemus, quam ex comparatione verborum Dionis lib. 60. p. 669. hac ipsa de re agentis: Ἐν δὲ τῷ ἵπποδρόμῳ, ἑώρων μὲν που πρότερον ἰδίᾳ, καὶ κατὰ σφᾶς ὡς ἑκαστοι, τό τε βουλευὼν καὶ τὸ ἵππευον καὶ ὁ ὄμιλος, ἀφ' οὗπερ τοῦτο ἐνομίσθη, οὐ μέντοι καὶ τεταγμένα σφίσι χωρία ἀπεδέδεικτο· ἀλλὰ τότε ὁ Κλαύδιος τὴν τε ἑδραν τὴν νῦν οὖσαν τοῖς βουλευταῖς ἀπέκρινε, καὶ προσέτι τοῖς ἐθέλουσι σφῶν ἐτέρωθί που καὶ ἐν γε ἰδιωτικῇ ἐσθῇτι θεάσασθαι, ἐπέτρεψε. Id est: *Spectabant quidem iam ante in circo separatim et per se singuli ordines, senatorum, equitum, et plebis, ex quo primum id institutum fuit: non tamen certi loci singulis ordinibus assignati fuerunt. At tunc fecerit Claudius senatoribus eas sedes, quas nunc quoque obtinent; fecitque ipsis potestatem, si vellent, alio quocunque loco in vulgari veste spectandi.* Hic est

sensus Dionis, cuius verba male accepisse videtur eruditissimus vir, qui de hac re tota cum cura disputat ad cap. 12. lib. sequentis.

Nec ullo spectaculi genere communior — erat] Hoc est μάλλον κοινὸς καὶ ἐπιεικὴς ἦν: ut de eodem Claudio loquitur Dio lib. 60. p. 672. Magis tamen explicat hunc locum, quod paullo post de eodem principe scribit ξυγγραφεὺς ille diligentissimus: Σφίσι κοινῶς τε τῇ θῆρ συνῆν, καὶ παρεῖχεν ὅσα ἐβούλοντο. Quorum locorum comparatione confirmatur vulgata lectio huius loci, quae in omnibus quoque scriptis exstat, *communior*, non *comior*; ut videri queat, atque adeo visum quibusdam legendum esse, sicut in Vespasiano c. 22. *et super coenam autem et semper alias comissimus multa ioco transigebat.* Verum ibi quoque Viterb. cod. praefert *communissimus*. Servius ad 8, 275. COMMUNEQUE VOCAT DEUM, humanum, beneficium, Φιλάνθρωπον: unde et communes homines dicimus.

Adeo ut oblatos victoribus aureos] Moris fuit victoribus aurigis aurum postulare: quod postea etiam equis victoribus coeptum postulari. Capitolinus in Vero Imperatore c. 6. *Volucris equo prasino mortuo sepulcrum in Vaticano fecit. In huius equi gratiam primum coeperunt equis* (ita omnino legendum, non equi) *aurei vel bravia postulari. In tanto autem equus ille honore fuit, ut ei et a populo prasinianorum saepe modius aureorum postularetur.*

Prolata sinistra] Alii libb. *sinistraque*: sorte, *sinistra quoque*; ut in eo sit Claudii ἀσχημοσύνη, quod non solum dextram extra togam proferret, sed etiam sinistram.

Accersitis iocis] Id est, frigidis, longe petitis, ἀνοικείοις, οὐκ ἐπιτετευγμένοις. Memmii et Pithoei cod. *arcessitis*.

Qualis est ut quum Palumbum] Sic Viterb. et Pithoei: magis tamen vulgata placet, sine *ut*, vel, ut in aliis libris, *qualis est hic, quum*.

Praefeditque paludatus] Lislæi cod. *paludamentatus*. Memmii *paludatus*.

Ave, Imperator, morituri te salutant] Dio lib. 60. p. 687. legit *salutamus*: Χαῖρε, αὐτοκράτορ, οἱ ἀπολούμενοι σὲ ἀσπαζόμεθα.

An omnes igni ferroque absumeret] Sic omnes membranae, etiam Memmianae; non, ut viro docto placitum emendare, *vi ferroque*.

Duodenarum triremium singulae] Numerus est aperte corruptus: Dio lib. 60. p. 687. Οἱ δὲ ναυμαχῆσαντες θανάτῳ δὴ καταδεδιχασμένοι ἦσαν, καὶ πεντήκοντα ναῦς ἐκάτερον εἶχον, οἱ μὲν Ῥόδιοι, οἱ δὲ Σινελοὶ ὀνομασθέντες. Ita fuerit legendum *quingugenarum*. Firmat Taciti narratio.

Exciente buccina Tritone argenteo — emerferat] Duplex hic artificium: quod repente e medio lacu excitatur Triton: et quod prodit iste non mutus, sed canorus, ac buccina sonans. Illud per machinam factum annotat Suetonius: hoc vero rationibus artis hydraulicae organarii effecerunt, quos scimus aquae vi et impulsu omnis generis voces atque organa suavissima imitatione exprimere, sicut ex Hierone novimus et Vitruvio. Atque hoc spectaculum transtulit Claudius in naumachiam suam e theatris. Nam ibi soliti produci Tritones buccina mugientes. Cornelius Severus in Aetna vl. 291.

*Nam veluti resonante diu Tritone canoro,
Pellit opus collectus aquae, victusque movere
Spiritus, et longas emugit buccina voces,
Carmineque irriguo magni cortina theatri
Imparibus numerosa modis canit arte regentis,
Quae tenuem impellens animam subremigat undam.*

Non igitur necesse est, quod olim suspicati sumus, legere, *exciente buccina Tritone argentea*: quasi fuerit hic Triton homo Tritonis ornamenta gestans: cuius σκευήν docet nos luculenter Nonnus Dionysiacorum lib. 36.

Τρίτων δ' εὐρυγένειος ἐβόμβεεν ἡθάδι νόχλῳ,
Ἀνδροφύης ἀτέλεστος ἀπ' ἰχθύος ἐγγλοος ἰχθύς.

Cap. 23. *Addito abrogavit*] Plane scriptum in Memmii, Lisslaei codd. et veteri Rob. Stephani edit. *addito*, non *edito*, aut *edicto*, ut in libb. aliis sere reperitur. In iisdem *obrogavit* offendimus, non *abrogavit*. Utrumque manifesto rectum. Iacobus vero Cuiacius, profundissimae vir eruditionis, ausus hic facinus παρακεκινδυνευμένον, huiusmodi lectionem sibi fabricabat: *Capiti Papiae Poppaeae legis, quasi sexagenarii generare non possent, edicto abrogavit*. Mirari hunc Alexandrum liceat nobis: imitari non lubet: de re ipsa vide Ulpianum tit. de solidi capacitate, et recentiores Iurisconsultos.

De maiore negotio acturus, in curia — sedebat] Dabunt et accipient magnam lucem collata cum hoc loco Dionis lib. 60. p. 675. verba, loquentis de supplicio affectis a Claudio: Ἐκρίνοντο δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ, τοῦ δὲ Κλαυδίου, τῶν ἐπάρχων τε καὶ τῶν ἐξελευθέρων αὐτοῦ παρόντων· τὴν μὲν γὰρ ἐξήγησιν ἐν μέσῳ τῶν ὑπάτων ἐπὶ δίφρου ἀρχικοῦ ἢ καὶ ἐπὶ βάρου (tribunicium subsellium intellige ex Suetonio) καθήμενος ἐποιεῖτο· μετὰ δὲ τοῦτο αὐτός τε ἐπὶ τὴν συνήθη ἔδραν μετήρχετο καὶ ἐκείνοις οἱ δίφροι ἐτίθεντο· καὶ ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν μεγίστων (Suetonius, *de maiore negotio acturus*) ὁμοίως ἐγίνετο. Ex eiusdem auctoris lib. 42. discimus, Caesari dictatori summi honoris loco decretum fuisse a senatu, ut in subselliis tribunicis sedere ei liceret: qui honos postea etiam aliis est delatus.

Commeatus a senatu peti solitos beneficii sui fecit] Senatus enim consultum curavit Claudius faciendum, quo ea sibi potestas concederetur. Auctor Dio. Elegans est dicendi genus, quo utitur hic Tranquillus. Sic apud Iustinum lib. 13. *Et ut munus imperii beneficii sui faceret*. lib. 24. *Non quoniam eripere his regnum, sed quod id facere muneris sui vellet*: et alibi non semel.

Cap. 24. *Ornam. consularia — indulisit*] Quam institutum est ab Augusto, ut mutato veteri more sala-

ria certa euntibus in provincias darentur, simul etiam hoc institutum, ut procuratores Caesaris a numero pecuniarum, quas acciperent stipendii nomine, appellationem sortirentur. Hoc ita clare Dio lib. 55. p. 506. declarat, ut mirer, tam prolixè quaesivisse quosdam, qui isti sunt *ducenarii procuratores*.

Senatoriam dignitatem recusantibus] Vel oblatam, quoties senatum legeret Claudius, vel iure acquisitam, quando aliquis tribunatum gesserat: vide lib. 2. c. 40.

Detractaque Ostiensi et Gallica provincia] Hae sunt provinciae, in quas solitus mittere Quaestores Augustus. Docuit me Dio lib. 55. p. 551. Ταμίᾱς ἔν τε τῇ παραλίᾳ τῇ πρὸς τῇ πόλει καὶ ἐν ἐτέροις τισὶ τῆς Ἰταλίας χωρίοις ἄρχειν ἐποίησε καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πλείω ἔτη ἐποίησε. Id est: *Quaestores praefecit orae maritimae ad urbem* (haec est Ostiensis provincia) *et quibusdam aliis Italiae locis, idque in plures annos ab eo servatum.* Inter ista Italiae loca pars aliqua Galliae Cisalpinae fuit. Atque haec est Gallica provincia quaestoria, quam Suetonius hoc loco intelligit. Torrentii conjectura emendantis *callium provincia*, etsi erudita est et acuta, non placet tamen nobis, repugnantibus omnibus scriptis libris: a quorum scriptura nunquam nisi plane necessariis de causis recedendum esse, scio mihi assensurum ea eruditione virum: nam quod ait ille, qui *Gallicam provinciam* nominat ἀπεριορίστως, eum omnem Calliam intelligere: id vero, pace illius dixerim, inane prorsus est: nam ex verbis ipsis Suetonii apparet, non de quavis Gallica provincia eum loqui, sed de quaestoria. Quare nihil in verbis obscuri esse potuit attendentibus.

Triumphalia ornamenta] Facilitatem hanc Claudii in dandis triumphalibus ornamentis breviter notat etiam Dio: Ἐνεῖμε τὰς ἐπινικίους τιμὰς ἀφθονότατα καὶ ἐπὶ προφάσει τῆς ἐλαχίστης.

Cap. 25. *Equestres militias ita ordinavit*] Hunc quoque locum ad tractatum Polybii de militia Romanorum explicamus. Viri docti coniecturam, qui nuper emendavit *Semestres militias*, non probamus; quum et alibi saepius militiarum equestrium fieri mentionem liceat observare: ut lib. 2. c. 10. et in Plinii vita eiusdem auctoris; item apud Velleium.

Instituit imaginariae militiae genus — numerum] Ita Mll., vulgo *supra numerum*. Diversi ab his sunt supernumerarii illi equites peditesque, quorum meminit Vegetius: item illi ὑπεράριθμοι σχολήριοι, quos instituisse Iustinianum in ordinanda militia Palatina, refert Procopius. Mentio habetur supernumerariorum in Cod. Theodosiano, de Palatinis sacrarum cognitionum et rerum privat. lege 15. et 17.

Quum quidam aegra et affecta — exponerent] Antiquorum haec fuit dira immanitas, ut et recens natos infantes liceret vel tollere vel exponere ad caedem; et liberos aut servos aegrotos exponere taedio curandi. Atque hoc ius tam barbarum non statim sustulerunt Christiani Impp., sed cum progressu temporis. Vide in Cod. Theodosiano titulum de expositis.

Ingratos et de quibus — revocavit in servitutem] Ergo ex constitutione Claudii omnes ingrati potuerunt in servitutem revocari? Cave putes, neve temere assentiaris Suetonio, qui rem certa conditione concessam laxè et ἀπειροπλότως enuntiat. Unus enim tantum est casus, quo libertus redigitur in servitutem patroni, ex hac constitutione Claudii: si delatores submiserit, qui patrono libertatis facerent quaestionem. Vide legem 5. Dig. de iure patroni.

Puteolis et Ostiae singulas cohortes — collocavit] Sub Othone stationem habebat Ostiae cohors septima decima. Tacitus Histor. 1, 80. *Septinam decimam cohortem e colonia Ostiensi in urbem acciri Otho iusserat.*

Civitatem Romanam usurpantes] Arrianus Dissertationum Epicteti lib. 3. c. 22. Οἱ τῆς Ῥωμαίων πολιτείας καταψευδόμενοι πολάζονται πικρῶς.

Provincias Achaïam et Maced. — transtulerat] De Achaïa in rebus Tiberii dubitanter narrat Dio lib. 57. Καὶ γὰρ ἡ Μακεδονία, ὡς δέ τινες Φασι, καὶ ἡ Ἀχαΐα ἀκληρωτεὶ προσετάσσοντο. Semper autem Dioni ἄρχοντες κληρωτοὶ dicuntur, quos populus ad regendas provincias suas mittebat: αἵρετοὶ ἄρχοντες, quos princeps suis praeficiebat. Caussam earum appellationum explicat ipse diligenter lib. 53. Sic igitur in Claudio lib. 60. p. 680. constitutionem hanc illius exponit: Τὴν τε Ἀχαΐαν καὶ τὴν Μακεδονίαν αἵρετοῖς ἄρχουσιν, ἐξ οὗπερ ὁ Τιβερίου ἤρξε διδομένας, ἀπέδωκεν ὁ Κλαύδιος τότε τῷ κλήρῳ. Factum anno DCCXCVII.

Sedentes in senatu] Notum loquendi genus, quod observamus etiam apud Graecos. Lucianus περὶ ὀρχήσεως: Καταβάς γὰρ εἰς τὸ μέσον, ἐν τῇ βουλῇ δύο ὑπατικῶν μέσος ἐκαθέζετο. Aristophanes pro eo dixit ἐν βουλευτικῷ, illo versu in Avibus: Κἄθ' ὅρῃ ἄνδρα τῆς γυναικὸς ἐν βουλευτικῷ. Sic alibi *in equite spectare*, pro *federe in equestribus*.

Druidarum religionem apud Gallos — abolevit] Hoc est, edicto iussit aboleri exercerique vetuit. Sed non obtinuit Claudius. Nam multo post scribit Tertullianus Apologetico: *Maior aetas apud Gallos Mercurio profecatur*. Sic in Africa aliisque locis vetitae a Romanis ἀνθρώποθυσίαι, nihilominus tamen longum tempus in occulto perseverarunt, ut praeter Cypriani magistrum alii Patres scripserunt, nec silet Porphyrius.

Cap. 26. *Plantiam Urgulanillam*] Amplexi sumus lectionem, quam ex libro veteri profert Torrentius: cuius clara vestigia in cod. Pithoei, in quibus scriptum vacillante manu hic quidem *Urgulanillam*, mox vero *Ergulanillam*. In Vuerb. scriptum liquido *Herculanillam*: sed quod manifestò apparet, ἐκ δευτέρως Φροντί-

δογ: nam prius aliter exaratum fuerat principium eius dictionis, et quidem utroque loco. In regjis exemplaribus duobus *Virgulanilla*: in tertio *Herculanilla*.

Quatenus sibi matrimonia male cederent] *Quatenus* scriptum in Mss., non *quatinus*, ut praecipit Festus, et scribi observavimus in antiquis Iuvenalis membranis, quarum copiam nobis fecit V. Cl. et amicissimus Dionysius Gothofredus, Iuriconsultus. Eandem scripturam constanter servatam in veteribus libris Pauli Diaconi de gestis Longobardorum, et aliis nonnullis notare inter legendum meminimus. At apud Florum et alios non paucos non minore constantia *quatenus* pro quoniam, exaratum reperias.

Subornavit proximo senatu, qui — eam uxorem] Plane istum Claudii munus multis post saeculis retulit Michael Imperator: qui uxore mortua coelibatum initio professus, mox in Euphrosynae virginis Christo devotae amorem pellectus, ne levitatis notam subiret, subornavit, qui cogendum Imperatorem censeret ad ducendum uxorem. Urgere igitur senatus: ille recusare et abominari. Quid multa? vix tandem multis senatus precibus exorari se passus Imperator est. Lege Cedrenum.

Dandamque ceteris veniam — habebantur] Non est dubium, ante hanc constitutionem Claudianam incesta Romae esse habita coniugia, sive patru cum fratris filia, sive avunculi cum fratris sorore. Utriusque coniunctionis eadem est et par ratio. Neque sunt audiendi, qui tradunt, illa quidem fuisse permissa, at non ista. Haec quoque Claudii constitutio non diu obtinuit; hoc est, non ultra Nervam, de quo scribit Xiphilinus e Dione: Ἐνομοθέτησε δὲ ἄλλα τε καὶ περὶ τοῦ μὴ εὐνοχίζεσθαι τινα, μήτε ἀδελφιδῶν γαμεῖν. *Constitutiones quum aliis de rebus fecit, tum de non castrandis maribus, et ne fratris filiam ducere uxorem liceret.* Atque hunc Dionis locum opportune suggestit mihi Fredericus Okeni Guntherus, adolescens Germanus: quem

praestantissimi viri Ioannis Caselii commendatio quum mihi primum conciliaffet, sua mox virtus et eruditio carissimum reddiderunt.

Cap. 28. *Nec minus Felicem*] Claudium Felicem, qui et Antonius Felix in lib. 5. c. 9. Histor. Tacito dictus. Notus homo e sacra Actorum historia, Iosepho, aliis.

Trium reginarum maritum] Ad amores vagos Felicis eruditi homines referunt. Ita simile fuerit illi de Iulio Caesare, *omnium mulierum virum fuisse*. At *maritum* hic Suetonius ait, non *virum*. Hoc igitur sine dubio significare voluit, pullo huic Veneris tres diversis temporibus nupuisse regio sanguine prognatas mulieres. Drusillam Iudaeam, Agrippae regis sororem, ductam in uxorem a Felice, Iosephus narrat lib. 20. Antiquitt. Sunt, qui existiment, de altera eiusdem uxore loqui Tacitum in lib. 5. c. 9. Histor. sic scribentem: *Antonius Felix, per omnem saevitiam ac libidinem ius regum servili ingenio in Iudaeae provincia exercuit, Drusilla, Cleopatrae et Antonii nepte, in matrimonium accepta: ut eiusdem Antonii Felix progenes, Claudius nepos esset*. Neque potest dubitari, quin vera sit haec sententia: nisi probetur Agrippa Magnus praeter Cypron Phaseli filiam, alteram quandam uxorem habuisse, Cleopatrae et Antonii filiam: quod nemo veterum, opinor, scriptum reliquit.

Cui spectacula publice edendi ius tribuit] Id enim iuris promiscui non fuit, sed ratio census habita: exstat namque apud Tacitum senatus consultum, quo *cantum, ne quis gladiatorium munus ederet, cui minor quadringentorum millium res esset*, lib. 4. c. 63. Annal. Spectata etiam persona: neque enim id fuit libertini generis hominibus permissum, saltem in urbe, ut declarat hic locus: neque alias vilibus hominibus, unde illa indignatio duorum aequalium poetarum Iuvenalis Sat. 3, 54.

*Quondam hi cornicines, et municipalis arenae
Perpetui comites, notaeque per oppida buccae;
Munera nunc edunt.*

et Martialis 3, 11.

Das gladiatores, futorum regule cerdo:

Quodque tibi tribuit subula, fica rapit.

Ac super hos Polybium a studiis] Seneca Conso-
latione ad hunc ipsum, c. 24. *Eum animum esse, tu
credis, fratris tui, ut te velit abducere ab occupatio-
nibus tuis, id est, a studio et Caesare?* Sed de hu-
ius ministerio in aula Claudii ibid. c. 26.

Quaestoriis praetoriisque ornem. — passus est]
Scribe e Memmiano et pluribus aliis, *honorari libens
passus est.*

Cap. 29. *His, ut dixi, uxoribusque addictus]*
Non placet, quod quidam existimant, reiiciendas esse
voces, *ut dixi*: respicit enim sine dubio, quae scripsit
ante c. 25. Huc pertinet, quod elegantissime Philo-
stratus ait, de Claudio loquens in vita Tyanei lib. 5.
Ἀλλὰ καί ποτε θελόντες δὲ ὦν πολλὰ μεираκιώδη ἔπαθε
καὶ μηλόβοτον γυναῖκας τὴν ἀρχὴν ἀνῆκεν. Et iterum
paullo post: Ἐννοῶν τὸν χρηστὸν Κλαύδιον ὡς ὑπὸ γυ-
ναίων ἐμβροντηθεὶς, ἐπελάθετο τοῦ ἄρχεῖν, ἀλλὰ καὶ
τοῦ ζῆν. Venustissime etiam Iulianus, qui Claudium abs-
que uxore et libertis suis ait esse instar earum persona-
rum, quae in fabulis mutae introducuntur. Id enim
δορυφόρημα Graeci vocant in hoc proverbio: Ἔστι γὰρ,
ait, ἐκείνων, δίχα τουτὶ τῆς τραγωδίας τὸ δορυφόρημα
μικροῦ δέω φάναι καὶ ἄψυχον. Simillime Plutarchus in
extremo Alexandro, Arridaem, qui mortuo illo ali-
quamdiu aliis, sibi nunquam rex fuit, δορυφόρημα regiae
maiestatis vocat, quasi dicas simulacrum et mutam ima-
ginem. Ἦν γάρ, inquit, de Perdicca loquens, ἐκεῖνος
εὐθύς ἐν δυνάμει μεγίστη, τὸν Ἀρρίδαϊον ὥπερ δορυ-
φόρημα τῆς βασιλείας ἐφελκόμενος. Apud Athenaeum
et Lucianum δορυφόρημα idem valet ac κωφὸν πρόσωπον.

Datorum officiorum codicillos] Principes enim officia deferebant, missis traditisve codicillis. Postea adiecta sunt codicillis etiam insignia, de quibus multis locis Iustinianus in Novellis et assatim in Notitia utriusque Imperii, et in eorum temporum historicis persaepe. Graeci interdum Latina voce utuntur, et *καδικέλλους* vocant, ut Arrianus Dissertationibus Epicteti lib. 3. c. 9. interdum *πινακίδας*. Sic accipi ea vox debuit apud eundem Arrianum lib. 1. c. 10., ubi de quodam loquens, qui ab exilio revocatus et Romam tendens, in itinere Epicteto affirmaverat, se pedem nunquam in aula positurum. Νῦν οὖν, inquit, τί ἐποιήστε; πρὶν εἰλθεῖν εἰς τὴν Ῥώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ παρὰ Καίσαρος πινακίδες· ὁ δὲ λαβὼν πάντων ἐκείνων ἐξελάθετο, καὶ λοιπὸν ἐν ἐξ ἑνὸς ἐπιστεσώρευκεν. Synesius epistola quadam ad fratrem: Μετὰ τὸν ἡμερώτατον καὶ φιλοσοφώτατον Πεντάδιον τὰς πινακίδας, αἷς ἡ πολιτεία σύνθημα ποιεῖται τῆς Αἰγυπτίας ἀρχῆς, Εὐθαλής ὁ Λαοδικεὺς ἔχει λαβὼν. Sozomenus lib. 7. c. 24. δέλτους vocat. Et lib. 9. c. 7. quum ait, ὡς δέοι δέλτους αὐτὸν τιμῆσαι στρατηγοῦ δυνάμεως ἐκατέρας. Cassiodorus non semel *chartas*. Suetonius in Vespasiano c. 8. *litteras*. Symmachus Epistolarum lib. 2. *sacras litteras*. Ita accipienda vox *γράμματα* apud Herodianum lib. 1. c. 6. hoc loco: Ἐγκειμένων δὲ τῶν περὶ αὐτὸν θεραπόντων, οὐκ ἔτι μὲν τοῖς φίλοις οὐδὲν ἐκοινώσατο, ἐμπέμφας δὲ γράμματα, καὶ διανείμας, οἷς ἐδοκίμασε τῆς ὀχθῆς τοῦ Ἰστροῦ τὴν πρόνοιαν, προστάξας τε αὐτοῖς ἀνέχειν τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομὰς, ἐπαγγέλλει τὴν ἑξοδον. Doctissimus Politianus interpretatur, litteras Romam missas a Commodō: nos putamus, codicillos intelligi, quibus varia variis officia mandavit Commodus, quum exercitus suos ordinaret, quos erat mox relicturus. Ad huiusmodi codicillos dignitatum alludens Basilus in homilia de hominis fabrica, Σύ μέντοι, inquit, παρὰ Θεοῦ ἔλαβες οὐκ ἐν ξύλοις γεγραμμένην, οὐδ' ἐν πτυξὶ Φθαρταῖς σιγῶν παρκα-

ναλώμασιν (ἀρχῆς ἐξουσίαν) ἀλλ' ἀνάγραφτον ἢ Φύσις ἔχει τὴν θείαν Φωνήν, Ἀρχέτωσαν. Sic litteris missis traditisve dignitatem adimebant, ut apud Zosimum lib. 4. de Valentiniano Arbogastem exauctorante, δέδωκεν αὐτῷ γράμματα τῆς ἀρχῆς παραλύοντα. Unde est, *epistolam vel codicillos ab aliquo auferre*, pro exauctorare et dignitate spoliare, ut in lege 20. Cod. Theodof. de decurionibus. In historia veteris ecclesiae διατέμπειν κατὰ ταιρετικὸν hoc sensu non raro legere memini.

Cap. 30. *Auctoritas dignitasque — vel sedenti*] Eginhartus de Carolo Magno: *Unde formae auctoritas ac dignitas tam stanti quam sedenti plurima inerat.* Radevicus de Friderico I. Imperatore: *Tali corporis forma et dignitas et auctoritas tam stanti quam sedenti acquiritur.* Porro *dignitas formae* in viro idem quod pulchritudo in femina, ut observat Agraetius e Cicerone pro Coelio: atque ita Iacobus Cuiacius interpretatur *dignitas certa* apud Papirium Iustum leg. pen. D. de decurionibus. Velleius Paterculus de Pompeio: *Fuit hic forma excellens, non ea, qua flos commendatur aetatis, sed ex dignitate constanti.*

Opimis cervicibus] Quod signum esse hominis ἀναισθήτου, consentiunt omnes τῆς Φυσιогνωμονικῆς auctores, et confirmat unice hoc exemplum.

Practerea linguae titubantia — tremulum] Adde et manus ex Dione: qui linguae titubantiam ex tremore capitis profectam scribit: Τὸ δὲ σῶμα, inquit, νοσώδης, ὥς τε καὶ τῇ κεφαλῇ καὶ ταῖς χερσὶν ὑποτρέμειν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῷ Φωνήματι ἐσφάλλετο.

Cap. 32. *Ut plerumq. sexcenteni — discumberent*] Memmianus corrupte *sefcenti*. Mihi non displicet Iussii Lipsii coniectura, *sexageni*, maxime propter vocem *plerumque*. Neque enim sit mihi verisimile, Claudianis plerisque convivii tantam interfuisse turbam.

Flatum crepitumque ventris in convivio emittendi] Ita Viterb., non *efflatum*, ut vulgo: cod. Lislæi, et

flatum. Vere autem docuit ad Catullum Scaliger ex Cicerone et optimo Glossario, *flatum* hunc proprio nomine *vifionem* Latinis dici, et τὸ βθεῖν *vifire* vel *vif-fire*. Probat hoc ipsum veteris commentatoris elegans et acuta nota ad Horatii ista verba in Arte, *Quamvis est monitus*. Hic scribit ille, *Quamvis est, pro quamvis sit propter cacemphaton: ut Maro, quamvis sit rustica Musa*. Plane cacemphaton, quod intelligit vetus hic magister, est eiusmodi, quale Cicero notat (lib. 9. ad Fam. epist. 22.) in voce *divisio*. Quorum neutrum assequetur, qui veterem hanc vocem ignoraverit.

Cap. 33. *Pinna in os inderetur — stomachum*] Fit hodie, et factum olim. Apud Suidam scriptum ex Aristophanis Scholiis, εὐθασιν οἱ δυσχερῶντες πτέρω χρῆσθαι πρὸς τὸ εὐχερῶς ἐμεῖσαι. Galenus et alii Graeci medici πτερῶν καθεύει εἰς ἑμῶν παροξύνειν τὴν γαστέρα. Vide ad Athenaeum lib. 11. c. 10.

Solitus etiam in gestatione ludere] Falluntur, qui occasione loci cuiusdam e Prosperi Chronico legendum suspicantur, *gestatione ludere*, non *in gestatione*: nam auctoris hic nostri non minus scriptura liquida et certa, quam mens plana et aperta. *In gestatione* est, interea dum gestaretur, vel in ipso gestamine; ludere autem in gestatione nihil vetabat. Seneca epist. 15. *Gestatio et corpus concutit, et studio non officit: possis legere, possis dictare, possis loqui, possis audire*. Idem epist. 29. *Ostendit mihi lepidum philosophum Aristonem, qui in gestatione diserebat*. Pessime hic codices nonnulli, *in gestatorio*.

Cap. 34. *Poenasq. parricidarum repraesentabat*] Hoc est, sine dilatione exigebat. Valerius Max. lib. 6. c. 5. *Quum liceret culpam vel dissimulare vel errore defendere: poenam tamen repraesentare maluit, ne qua fraus fieret iustitiae*. Ab hac mente interpretor in Apologetico Tertulliani, *poteslatem repraesentaneam, poteslatem repraesentandi poenas contemtorum imperatoriae*

maiestatis. Verba doctoris Afri sunt: *Maiore formidine et callidiorē timiditate Caesarem observatis, quam ipsum de Olympo Iovem. Et merito, si sciatis. Quis enim ex viventibus non cuilibet mortuo potior? Sed nec hoc vos ratione facitis, potius quam respectu repraesentaneae potestatis. Idem libro de patientia: Non illi saltem civitati, quae eum recipere noluerat, iratus est: quum etiam discipuli tam contumelioso oppido caelestem ignem repraesentari voluissent.*

Et meridie dimisso ad prand. pop. persederet] Dio: Τὸς διὰ μέτου τῆς θύας παρὰ τὸν τοῦ ἀρίστου καὶρὸν κατασκοπόμενους ἤδιστα ἐθεώρει.

Si autōmaton, vel pagma — cessisset] Petro Fabro placet alicui pro aliud. Quid si ita? *tale aliquid alicui.*

Induxit et unum — sicut erat togatus] Lego, *sicut erat, togatum.*

Cap. 55. *Nisi explorato prius cubiculo]* Viterb. *scrutato prius cubiculo.*

Cap. 56. *Foedum in modum — confugit]* Tacitus II. Annal. 35. *Trepidabatur nihilominus a Caesare: quippe Getae praetorii praefecto laud satis fidebat ad honesta seu prava iuxta levi.*

Cap. 58. *Repente tantum — veniam modo dedit]* Magnam et nos librorum varietatem hic offendimus. Viterb. et Lissaei *satisfacientes m. v. d. Pithoei, rep. tantum non satisf. v. m. d. Alii, tantummodo satisf. veniam dedit.* Ego probem cum Torrentio, *tantum non satisfacientis modo veniam dedit.* Non dissimilis illa ad eosdem Ofsienses oratio, quae c. 40. refertur: *Nihil habere se, vociferatus est, quare eos demereatur: si quem alium, et se liberum esse.* Neutrum principi conveniebat, neque haec oratio, neque superius factum. *Satisfacere* est vultu gestuque ad humilitatem composito delicti veniam petere. Ita hic Suetonius accipit: ita alii et ita etiam in his libris alio loco. Sic accipe in isto Martialis argutissimo disticho:

*Nil in te scripsi, Bithynice: credere non vis,
Et iurare iubens malo satisfacere.*

Lulit elegantissime in ancipiti significatu vocis *satisfacere*. Amici offensa tollitur duobus modis: vel si fecisse negemus: vel si factum excusemus, et peccatum nobis condonari supplici prece petamus. Bithynicus Martialem iurare voluit, non esse factum a se, quod ille arguebat. Recusat poeta iurare, et ait, *malo satisfacere*. Potest intelligi malle illum, ut hominem religiosum, deprecari culpam quam iurare: at ille sentit, paratum se potius fateri id, cuius arguebatur.

Cui index erat μωρῶν ἀνάστασις] Multi codd. quibus consentit Viterb. *ἐπανάστασις*. At interpretamentum eidem codici manu veteri appictum ad oram, *stultorum exultatio* indicio est, lectum fuisse in quibusdam libb. *ἀγαλλίασις*: sed fortasse verius scriptum fuisse *exaltatio*, qua voce imperitus aliquis linguae Graecae vocem *ἐπανάστασις* voluerit exprimere, quae conspirationem significat.

Argumentum autem, stultitiam neminem fingere] Puto legendum, *stultitiam stultum neminem fingere*.

Cap. 59. *Μετewρίας καὶ ἀβλεψίας*] Theophrastus *ἀναισθησίαν* vocat: nam plane *ἀναισθησίας* Theophrasteae exempla sunt, quae hoc loco commemorantur. Quare merito irrita illa olim sive Senecae sive Neronis orationis pars, qua laudabatur *providentia sapientiaque Claudii*, ut refert Tacitus initio lib. 15. Idem magnus scriptor *oblivionem* vocat in fine 11., quam Suetonius *μετewρίας καὶ ἀβλεψίας*. Vocem *ἀβλεψία* usurpat et Servius: apud quem sic lege, ad lib. 7. Aeneid. v. 647. *Primus init bellum*. Notat ibi Servius: *et scienda est poetae affectatio: nam ablepsiam nefas est dicere*. Non multum dissent *ἀπὸ τῆς μετewρίας*, quam vocant iidem Graeci *ἐμβροντησίαν*: cuius datur hoc exemplum ab Athanasio: *medicus ad aegrotum ex vulnere vocatus ubi venit, ὃν μὲν χάριν εἰσῆλθε σιωπῶν, τῶν δὲ ἄλλων,*

ὅν οὐκ ἔστι χρεῖα αὐτοῦ, διαλέγεται. In Suetonio scribe cum Memm. et aliis μετεωρίζου et ἀβλεψ. non καί.

Occisa Messalina — requisivit] Scribo paullo post, quum in triclinio decubuit, aut decubuisse. Paulo aliter narrat Tacitus II. Annal. 58. *Nuntiatumque, inquit, Claudio epulanti, periisse Messalinam, non distincto, sua an aliena manu, nec ille quaesivit, poposcitque poculum, et solita convivio celebravit.* Prorsus contraria videtur dicere Suetonio, qui requisitam Messalinam a Claudio scribit: cuius rei causam ipse assignat stuporem hominis mirum: sed videamus, ne verior causa sit, amoris, nondum penitus extincti, impatientia: nam idem plane accidit Herodi Magno, principi nihil minus quam μετεώρω καὶ ἀναισθήτω, quum uxorem suam Mariam occidisset. Iosephus Origg. lib. 15. c. 11. Τοσοῦτον, inquit, ἤττητο τοῦ πάθους, ὥστε αὐτὸν ἤδη καὶ καλεῖν τὴν Μαριάμνην προστάξαι τοῖς ὑπηρεταῖς, ὥς ζῶσαν ἔτι καὶ δυναμένην ὑπακούειν.

Postero statim die — admoveri iussit] Probamus hanc lectionem quorundam Mss. ut testatur etiam Ursinus. Tamen in plerisque est *concilium*. Dio simpliciter verbo ἐπιζήτην hoc ipsum significavit, et causam simul adiecit: nam hoc illi solitum evenire, quoties metu percussus, aliquem repente in illa subita animi perturbatione duci iussisset: Πολλάκις, inquit, ἐξαπιναιῶς ἐκπλαγεὶς καὶ κελεύσας τινα ἐκ τοῦ παρὰχρημα περιδεοῦς ἀπολέσθαι, ἔπειτα ἀνευεγνὼν καὶ ἀναφρονήσας ἐπεζήτηι τε αὐτόν, καὶ μαθὼν τὸ γεγονός, ἐλυπεῖτό τε καὶ μετεγίνωσκεν. Est et apud Tacitum similis ex parte historia initio lib. II. *Messalina, inquit, ad perniciem Poppaeae festinat, subditis, qui terrore carceris ad voluntariam mortem propellerent: adeo ignaro Caesare, ut paucos post dies epulantem apud se maritum eius Scipionem percontaretur, cur sine uxore discubisset.*

Non cessavit omni oratione filiam — praedicare] Quid hoc stultius, aut magis absurde poterat dici? nam

qui nuptias appetunt personarum sibi coniunctarum, id potius agunt, ut cognationem disimulent, aut penitus negent. At Claudius tam satius fuit, ut Agrippinam subinde filiam et alumnā appellitans, suae ἀνομιᾶς et flagitii circumstantes sedulo admoneret. Filiae nuptias appetere, nefas est omnium maximum: proximum huic, alumnae, quae quidem filiae γνησίᾳς loco fuerit habita. Imperatoris Iustiniani sunt verba: *Nec enim homo sic impius invenitur, ut, quam ab initio loco filiae habuit, eam postea in suo collocet matrimonio*: vide legem 24. Cod. de nuptiis. Legendum vero est, in omni oratione cum Memmiano codice, et optimo quoque, non *ratione*.

Cap. 40. *Unde solitus esset vinum — petere*] Nihil dici potuit ineptius aut indecentius: nam imprudens exiliminationi suae hac oratione plurimum detrahebat Caesar. Quippe apud veteres vilissimorum tantum hominum fuit, e taberna vinum petere, non e cella sua. Cicero in L. Pisonem c. 27. *Pistor domi nullus, nulla cella: panis et vinum a propola atque de cupa*. Plutarchus in Timoleonte, p. 242. loquens de Dionysio iuniore Corinthi in summa tenuitate, post amissam tyrannidem, degente: Οὐδὲν γὰρ οὔτε Φύσεως ὁπότε καιρὸς, οὔτε τέχνης, ἔσων ἐκεῖνο τύχης ἔργον ἐπεδείξατο, τὸν Σικελίας ὀλίγον ἔμπροσθεν τύραννον. ἐν Κορίνθῳ διατρίβοντα περὶ τὴν ὀφώπωλιν, ἣ καθήμενον ἐν μυροπωλίῳ πίνοντα κερκαμένον ἀπὸ τῶν καπηλείων. Hic locus Plutarchi et, quid sit *vinum de cupa* apud Ciceronem, explicat; et quam insulse Claudius princeps haec de se verba apud senatum fecerit. Aliud est *petere vinum de cuppa* apud beatum Augustinum lib. 9. Confessionum, c. 8. Vide locum.

Quid? ego tibi Theogonius videor et λογιώτατος] Scribe cum Pithoei libris *Telegonius*. Inter gentes Romanas fuit et isto nomine una. Lapis vetus, cuius mihi testis et index Iosephus Scaliger, (ap. Gruter. DCXXVII, 7.) DIS MANIBUS C. TELEGENNI OPTATI. *Non du-*

bito, inquit idem Scaliger, (ep. 37. et 40.) *quin haec vera apud Suetonium lectio*. Fuit autem Telegennius hic notae aliquis satuitatis homo per illa tempora. Graeca vox in Viterbiensi non erat, sed adscripta est in margine haec interpretatio, *dic et loquere*: unde primum divinare, lectum sic olim fuisse, λέγε καὶ εἰπέ, quod huic loco optime videtur convenire. Quid enim ineptius quam habere semper in ore λέγε καὶ εἰπέ. Sic in Aeschilo ridet Aristophanes ἦμω καὶ κατέρχομαι, et κλύειν καὶ ἀκούσαι. At Memmii, Pith. et Groll. libb. expressissima servant vestigia eius lectionis, quam pridem vulgavit Turnebus, λάλει καὶ μὴ θίγγανε, *loquere et noli tangere*. Non praetermittam lectionem veterum quarundam editionum, in his Rob. Stephani longissime a superioribus omnibus recedentem, *et ἀδινά τε ἀληθῆ θανά*. Forte pro ἀληθῆ θ' ἄμα.

Pertinaciter liberalibus studiis dedito] Philostratus lib. 5. loquens de Claudio, παιδείας δὲ ξυμπάσης ἐδόκει ἐρᾶν.

Cap. 41. *Aegre perlegit refrigeratus a semetipso*] Frigus et favor contraria sunt: ut favore excitatur studium, ita frigore minuitur. Inde *refrigerari* καὶνοπρεπῶς dictum Suetonio pro frigore et parum secundis acclamationibus excipi. In vita Lucani legitur: *Lucanus aegre ferens recitante se subito ac nulla nisi refrigerandi sui causa indicto senatu quum recessisset Nero, neque verbis adversus principem neque factis exstantibus temperavit*. Vocem *frigus* ita usurpat Seneca pater Controversiarum lib. 2. *In hac controversia Tria-rius dixerat: Non scies an exores, nisi ultimus dies venerit: quoad is lucebit, perseverabo. Deinde cum scholasticorum summo frigore: Et tu, quisquis es, carnifex, quum strictam sustuleris securim, ante quam ferias patrem, respice*. In omnibus, quas videre licuit, editionibus scriptum est *fragore*: sed *frigore* asserimus nos ex vett. codd. Quid autem appellet Seneca *frigus*.

declarant quae statim sequuntur, *belle deridebat hoc Asinius Pollio*. Nec alienum est ab hoc loco, quod notant Graeci Grammatici: Οἱ ἀρχαῖοι, inquit, τὰ μὲν ἀγρῇ καὶ λυπηρὰ ἀπὸ τῶν ψυχρῶν ὠνόμασαν· τὰ δὲ ἡδέα καὶ τερπνὰ ἀπὸ τῶν θερμῶν. Et apud Patres et scriptores alios ecclesiasticos voces *refrigerium* et *refrigerari* contra, in bonam partem aliquando accipiuntur: imitatione videlicet Evangelistarum. Apud Iosephum Ἀλωσ. lib. 2. ψύχειν valet tardare alicuius studium et impetum. Τοῦτο ἐψύξε τὴν Φλώρου πλεονεξίαν, *hoc modo refrigerata est Flori avaritia*.

Sed et transit ad inferiora tempora] Corruptum hunc locum docti viri suis emendationibus: quibus nullum locum esse, itaque legi debere, ut est in omnibus libris, statim intelligent, ubi ad illa verba, quae mox sequuntur, oculos mentemque adiecerint: *Prioris materiae duo volumina, posterioris unum et XL reliquit*. Ad posteriores historias pertinet hic corruptissimus apud Priscianum locus lib. 6. *Cancer neutrum etiam invenitur, sed quando morbum significat*. Claudius IV. Historiarum: *Ut videret ne respueret, verminaret litteris addivalis, quod verminatione ad cancer pervenerit*. *Divinabam, lateris ulcus in alis*.

Novas etiam commentus est litteras tres] Petre lucem illi Suetonii loco ex Lipsii Commentariis ad lib. 11. Annal. Taciti, ubi auctor ille hoc ipsum narrat. Sed labitur ille vir eruditissimus vehementer, quum eodem loci verba haec Taciti contendit tantopere esse corrupta: *Quippe fama est, Cadmum classe Phoenicum vectum, rudibus adhuc Graecorum populis, artis eius auctorem fuisse*. Quidam Cecropem Atheniensem, vel Linum Thebanum, et temporibus Troianis Palamedem Argivum memorant sexdecim litterarum formas, mox alios, ac praecipuum Simonidem, ceteras reperiisse. Negat vir doctus, verum esse, Palamedem sexdecim litteras invenisse, quare locum varie instituit

emendare. Nos scimus, numerum litterarum, a Palamede inventarum, varie tradi a veteribus; neque in verbis Taciti quidquam omnino esse mutandum. Exstat Gorgiae, veteris rhetoris, pro Palamede oratio, in qua litterarum inventor ἀπλῶς praedicatur Palamedes: obsecro, an propter litterarum trium aut quatuor, ut aiunt quidam, formas excogitatas? Non sane: sed sequitur declamator ille auctores, qui maximam litterarum partem, ab eo inventam, memoriae prodiderant: eosdem dubio procul et Tacitus est secutus, et cum Tacito alii multi, atque adeo fere omnes. Cedrenus: Ὁ Παλαμῆδης εὗρε καὶ τὰ 15' γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, α, β, γ, δ, ε, ι, κ, λ, μ, ν, ο, π, ρ, σ, τ, υ. Ioannes Tzetzes chiliade 5. Hifior. Ὁ Παλαμῆδης ὁ υἱὸς Ναυπλίου καὶ Κλυμένης λέγεται Πανέλλησιν ἐφευρετῆς γραμμάτων, γραμμάτων δὲ ἐκκλίδενα. Idem chiliade 12. Λέγουσι γὰρ οἱ σύμπαντες εὗρεῖν τὸν Παλαμῆδην, οὐ τὰ εἴησοι τέσσαρα γράμματα καὶ στοιχεῖα, μόνον δὲ ἐκ πάντων δεκάξ. Ecce constanter ait sexdecim litteras inventas Palamedi, itaque omnes tradere. Reperi et qui septemdecim illi tribueret. Vetus Euripidis scholiastes ad Orestem vl. 452. Οὗτος ὁ Παλαμῆδης λέγεται εὗρημέναι 15' γράμματα μήπω τότε ὄντα, nisi scribendum eo loco 15'.

Cap. 42. *Quum utroque — sis peritus*] Memmii, Pithoei et Liflaei paratus.

Ac saepe in senatu legatis respondit] Graece nempe, ac sortasse ita scribendum, *legatis Graece perpet. orat. respondit.*

Καρχηδονιακῶν octo] Reperio in Graecorum commentariis, ut apud Stephanum de urbibus et in Etymologico magno, laudatum Iulium Claudium, qui scripsit Φοινικικά. Quae licet interpretari *Punica*, id est, Καρχηδονιακά. An igitur hic est Claudius Imperator? an aliquis potius, qui per manumissionem id nomen sibi nactus?

Veteri Alexandriae Museo — ex ipsius nomine]
 Omnino ita scribendus hic locus et ex libris, et ex historia. Museum (vel *Mysium*, ut scribitur in antiquis libb. et hic et apud alios) Alexandriae appellatum est collegium doctorum virorum, qui publico sumptu ibi alebantur, ut litterarum studiis vacarent. Philostratus in vita Dionysii Milefii sophistae: Ἀδριανὸς σπαρτάπην μὲν αὐτὸν ἀπέφηνεν οὐκ ὀλίγων ἐθνῶν· κατέλεξε δὲ τοῖς δημοσίᾳ ἱππεύουσι, καὶ τοῖς ἐν τῷ Μουσεῖῳ σιτουμένοις· τὸ δὲ Μουσεῖον τρέπεζα Αἰγυπτία ξυγκαλοῦσα τοὺς ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἐλλογίμους. Idem in Polemone, κατέλεξε δὲ αὐτὸν Hadrianus, καὶ τῷ τοῦ Μουσείου κύκλῳ ἐς τὴν Αἰγυπτίαν σίτησιν. Dio Chrysostomus in Oratione Alexandriae habita: Ἀλλὰ μᾶλλον Εὐριπίδην μιμεῖσθε οὕτω λέγοντα, μὴ παυσταίμην τὰς χάριτας μούσαις ἀνακμινεῖς, ἀδίσταν συζυγίαν, ἵνα μὴ τὸ Μουσεῖον ὑμῖν ἄλλως εἶναι δοκῇ, τόπος ἐν τῇ πόλει, καθάπερ οἶμαι καὶ ἄλλοι τόποι μάτην προσαγορεύονται, τὸ πρᾶγμα μὴ ἔχοντες μετὰ τοῦ ὀνόματος. Musei huius institutio antiquissima est: ac videtur a Ptolemaeo Philadelpho, qui Biblia Graece vertenda curavit, et bibliothecam illam admirabilem comparavit, institutum: redacta vero Aegypto in provinciae formam, non minore liberalitate doctos ibi Augustus, Tiberius, ceterique principes foverunt. Strabo: Τῶν δὲ βασιλείων μέρος ἐστὶ καὶ τὸ Μουσεῖον ἔχον περίπατον καὶ ἐξέδραν καὶ οἶκον μέγαν, ἐν ᾧ τὸ συσσίτιον τῶν μετεχόντων τοῦ Μουσείου φιλολόγων ἀνδρῶν· ἐστὶ δὲ τῇ συνόδῳ ταύτῃ καὶ χρήματα κοινὰ καὶ ἱερεὺς ὁ ἐπὶ τῷ Μουσεῖῳ τεταγμένος, τότε μὲν ὑπὸ τῶν βασιλέων, νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. Exstat et Tyanei Apollonii epistola missa τοῖς ἐν τῷ Μουσεῖῳ σοφοῖς. Huic Museo alterum a Claudio adiectum *Claudium* est appellatum. Meminit eius, quod sciam, praeter Sueton. unus Athenaeus lib. 6. c. 9. his verbis: Ἀντίδοτος ἐν τῷ ἐπιγραφουμένῳ πρωτοχόρῳ παράγει τινὰ παραπλήσιον τοῖς ἐν τῷ Κλαυδίῳ νῦν σοφιστεύουσι, ὧν οὐδὲ μεμνήσθαι καλόν.

Cap. 43. *Britannicum — ut cresceret*] De Narcisso idem Tacitus 12. Annal. 65. narrat: *Haec atque talia dictitans amplecti Britannicum, robur aetatis quam maturrimum precari, modo ad deos, modo ad ipsum tendere manus, adolefceret, patris inimicos depelleret, matris etiam interfectores ulcisceretur.*

‘Ο ἔρως δ’ ἐπείγεται] Haec scriptura est cod. Viterbiensis et veteris Romanae editionis. Memmii, Pithoei et Lislai praefereunt, quod Turnebus vulgavit, ὁ τρώσας πείσεται. Placet vero unice, quod Petrus Victorius divinavit, ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται. Proverbium est ex oraculo natum, quod olim Telepho est editum. Eustathius: ‘Ως δὲ ὁ Τήλεφος τὸ τραῦμα εἶχεν ἀθεράπευτον, χρᾶται καὶ ὁ χρησμὸς ἀνείπε τὸ θρυλλούμενον, ὡς ἄρα ὁ τρώσας ἰάσεται. Eadem verba apud Lycophronis Graecum interpretem.

Quando statura permetteret] Nam, ut testatur ex Dione Xiphilinus, Britannicus τῇ τοῦ σώματος ἀμῇ καὶ ὑπὲρ τὸν τῶν ἐτῶν ἀριθμὸν ἦνθει.

Cap. 44. *Ubi autem — discrepat*] Locum mortis Claudii nusquam reperio notatum. Ut Taciti narratio est, non Romae, sed vel Sinuessae, vel in itinere, quo Sinuessam pergebat, occisus prima fronte videatur: sed attendenti quae de Agrippina narrantur ibidem, mortuum Claudium in Palatio non est dubium.

Quae boletum medicatum — cib. tal. obtulerat] Boleti per se non occidunt. ‘Υπὸ τῶν βολητῶν μόνων, inquit Galenus, οὐδεὶς ἰστόρηται τεθνεώς. At Claudii boletus medicatus fuit, ut omnes scribunt. De hoc scribit Ptolemaeus Hephaestionis F. lib. 3. ‘Ως Κλαύδιον κύουσα ἡ μήτηρ, βολητῶν τοὺς μύκητας ἐπιθυμήσασα Φάγοι, καὶ Κλαύδιος μύκητας πεΦαρμακνευμένους Φαγὼν, ἀποβιβή.

Cap. 45. *Excessit III. Idus Octobris*] Dio: Μετήλλαξε τῇ τρίτῃ καὶ δεκάτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου.

LXIV. aetatis, Imperii XIV. anno] Utrumque tempus diligentius notatum est Dioni. Ζήσας ἐξήμουντα καὶ τρία ἔτη αὐταρχήσας δὲ ἔτη δέκα καὶ τρία, καὶ μῆνας οὐκ ὀκτώ καὶ ἡμέρας εἴκοσι. Iosephus simillime: Τελευτᾷ Κλαύδιος Καῖσαρ, βασιλεύσας ἔτη δέκα καὶ τρία, μῆνας οὐκ ὀκτώ, πρὸς ἡμέρας εἴκοσι. Peccatum est ab Alexandrino Clemente in polstremito dierum imperii Claudiani numero. Ἐβασίλευσαν, ait, Κλαύδιος, ἔτη ἑνὶ, μῆνας ἡ, ἡμέρας καὶ: nam scribendum fuerat καὶ tantum; non enim plures invenies a die caedis Caligulae ad necis Claudii diem. Ne mutemus tamen eam γραφήν, facit aliorum Graecorum in eo numero consensus, ut Eusebii, apud quem etiam novem menses falso pro octo scribitur, et Eriphanii, cuius verba: Κλαύδιος ἔτη ἑνὶ, μῆνας ἐννέα (ita scribendum) παρ' ἡμέρας δύο. At Theophilus, ἡμέρας καὶ. Alii chronologi etiam longius a vero abeunt: quos miseros facio. Tempus vitae nec Dio nec Suetonius exacte notarunt: quippe dum ambo ἀπαρτιλογοῦσιν, ambo veritatem deserunt. Sed hic fere Suetonii mos est, ut annum inchoatum pro pleno numeret. Quare male ariolantur, qui ex Dione volunt scribi in nostro, *LXIII. aetatis*; nam praeter omnes veteres codices tinentur vulgatam Eutropius, Paeanius et alii, qui e Suetonio acceptum eum numerum servant. Vixit autem Claudius κατὰ τὸν εὐριβῆ λογισμὸν annos LXIII, menses duos, dies XIII.

Cap. 46. *Tactumque — monument. Drusi patris*] Aliter longe Dio, qui inter varia portenta, quae excessum Claudii praecesserunt, ita huius meminit: "Ὅτε σκηπτὸς ὁ εἰς τὰ δορυφορικὰ σημεῖα ἐμπροσθέν, et similia, quo tacta sunt militum praetorianorum signa.

Sed ipse nec ignorasse, aut dissimulasse] Lege, *Sed nec ipse quidem ignorasse.*

I. S. CASAUBONI

IN

SUETONII LIBRUM VI.

ANIMADVERSIONES.

Cap. 1. *Quo facilius appareat — Neronem*] Placet scriptura Viterb. et Liflaci, *Nero*. Ita et Memm.

Cap. 2. *Ius sacerdot. subregand. — transtulit*] Quod postea Sylla mutavit, antiquata lege Domitia, quam extremo Ciceronis consulatu Labienus retulit, annitente Caesare. Dio lib. 37.

Ac in consulatu Allobrogibus — superatis] Errat Suetonius, ac duos Domitios patrem ac filium confundit, ut ratio temporum docet, ac pridem monitum a viris doctis, qui Fastos concinnarunt.

Per provinciam invectus est] Viterb. et Liflaci *vectus est*.

Cui esset os ferreum] Dictierum in homines impudentes iactitatum: quos similiter Graeci vocabant χαλνοπροσώπους. B. Chrysostomus adversus Iudaeos: "Άκουε τί Φησιν ὁ μεγαλοφρονότατος Ἑσχαίης: Γινώσκω ὅτι σιληρὸς εἶ σύ, (πρὸς τὸν λαὸν τὸν Ἰουδαϊκόν) καὶ νεῦρον σιδηροῦν ὁ τράχηλός σου (τουτέστιν ἀναμπεῖς) καὶ τὸ μέτωπόν σου χαλκοῦν· τοῦτ' ἔστι ἀναίσχυτον· οὕτω γοῦν καὶ ἡμῖν ἔθος πολλάκις, τοὺς εὐρυθριᾶν μὴ εἰδότας χαλνοπροσώπους καλεῖν. Catullus: *Ruborem ferreo canis exprimamus ore*. Lege Artemidorum Onirocr. lib. 1. c. 24.

Vir neque satis constans et ingenio truci] Hunc Cicero stultum appellat, ad Atticum lib. 8. *Nec me M. Lepidi, L. Volcatii, Ser. Sulpitii comitum poeniteret: quorum nemo nec stultior est quam L. Domitius: nec inconstantior quam Appius Claudius.*

Cap. 5. *Is inter conscios — damnat. lege Pedia]* Caussam eius contra Octavium tuetur Antonius apud Appianum 5. Ἐμφυλ. iure damnatum negans, quum tempore necis Caesarianae nondum senatoria aetate esset. Ita accipio Appiani haec verba: Ἀγνόβαρβος δὲ οὐκ ἔστι τῶν ἀνδροφόνων. ἡ δὲ ψῆφος αὐτῷ κατ' ὀργὴν ἐπιήκται· οὐ δὲ γὰρ τῆς βουλῆς πω τότε μετεῖχεν.

Cap. 5. *Sed et in viae Appiae rivo — obtrivit]* Veteres libri consentiunt in hac lectione omnes. Non absurda tamen recens viri docti emendatio, *repentem puerum*. Stabo nihilominus a libris, et fidem eorum potius sequar. Traiectio namque est vocis *repente*, quae non cum verbo *obtrivit*, sed cum dictione *citatis* iungi debet. *Obtrivit*, inquit, *puerum citatis repente iumentis*, ut videlicet puero non fuerit evitandi facultas.

Querentibus dominis factionum] Scrib. quae querentibus dominis factionum.

Cap. 6. *Nero natus est Antii — Tiberius excessit]* Corrupti sunt hoc loco et Viterb. et Lislacii codd., qui legunt, *natus est ante nonum mensem quam Tib. excessit*. Etsi autem Torrentii industriam in explicanda ea lectione plurimum laudo, non persuadet tamen ille mihi, ita scriptum a Suetonio fuisse: imo vero falli Torrentium, ut dicam σκάφη σκάφη, nullus dubito. Nam quae ista ratio loquendi est, ut *natum ante nonum mensem quam Tiberius excessit* dicat Tranquillus, quum velit intelligi, natum esse ultimo die noni mensis a morte Tiberii? Diceret saltem *ante decimum mensem*: id siquidem verius; tot namque menses sicut a die XVI. Martii, qua Tiberius obiit, ad XV. Decembris, qua natus est Nero. Nunc vero ante mensem ἀπλῶς pro ulti-

mo mensis die fuisse unquam ab ullo probato scriptore dictum, nedum a Suetonio, cuius pura ubique et clara dictio est, οὐ με πείσει τίς ποτε οὐδ' ἦν πείση.

Tantum quod exor. sole — terra contingeretur]

Hoc inter praefagia, quae Neroni imperium portenderunt, ita commemoratur a Dione: Ἀκτῖνες τιχτόμενον αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἑω ἐξ οὐδεμιᾶς τοῦ ἡλίου Φανερώς προσβολῆς περιέσχον. Id est: *Nascentem eum sub auroram radii circumfulserunt, a sole, quod quidem appareret, non immissi.*

Negantis quidquam — nisi detestabile et malo]

Vertit Dio prope ad verbum: Εἶπεν ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἄνθρωπον τινὰ ἀγαθὸν ἐκ τε ἐμοῦ, καὶ ἐκ ταύτης γεννηθῆναι.

Eiusdem futurae infelicitatis signum]

Quidam emendant, *Eidem futurae felicitatis signum*, absurde, et repugnantibus libris universis. Probem magis, quod placet iisdem, legendum mox: *Addita fabula est: tamen quod est editum, Mss. tuentur.*

Deprehensis in lecto eius — serpentis exuviis]

Tacitus lib. 11. c. 11. istud aliter narrat; sed Dio plane ut Suetonius: Προϊόντος τοῦ χρόνου λεβηρὶς περὶ τὸν αὐχένα τοῦ Νέρωνος παιδίου ἔτ' ὄντος εὗρεθεῖσα παρέδωκε τοῖς μάντεσι λέγειν, ὅτι ἰσχὺν παρὰ τοῦ γέροντος μεγάλην λήψεται· ἐπειδὴ τὸ γῆρας διὰ ταῦτα οἱ ὄφεις ἐκδύεσθαι νομίζονται.

Cap. 7. Undecimo aetatis anno — adoptatus est]

Ex Tacito clarum, debuisse scribi *duodecimo*, vel *tertio decimo*, quemadmodum recte Torrentius observavit. Constant tamen sibi in hoc errore omnes nostri codices.

Annaeoque Senecae — in disciplinam traditur]

An ut ipse ad Senecam migrarit? Non puto, etsi suadent verba Dionis, ἡ Ἀγριππίνα τὸν υἱὸν παρὰ τῷ Σενέκῃ ἐξεπαίδευε. Senator autem factus Seneca, quum posito ipsi in exilio Agrippina simul reditum et praeturam impetravit.

C. Caesari praecipere] Ἀντὶ τοῦ *praecceptor* esse: Sic Graeci ἀρμόζειν pro ἀρμοστής εἶναι, et apud Philoliratum ἐπιστέλλειν pro *magister epistolarum* esse: ut in Alexandro Seleucensi, Μάρκου τοῦ βασιλέως θεώωντος αὐτῷ τὸ ἐπιστέλλειν Ἑλληνι. Id est: *Fecerat enim magistrum epistolarum Graecarum*, et in eodem: *Obiit*, inquit, *ut quidam aiunt, ἐν Κελτοῖς ἔτι ἐπιστέλλων*: οἱ δ' ἐν Ἰταλίᾳ πεπαιγμένον τοῦ ἐπιστέλλειν.

Auspiciatus est et iurisdictionem praefectus urbis] Mos et publice et privati olim religiose servatus. Columella lib. 11. c. 2. *Per hos quoque dies abstinent terrenis operibus religiosiores agricolae: ita tamen, ut ipsis Kalendis Ianuariis auspicandi causa omne genus operis instarent.* Multo, quae aliis sunt observata. Simillimus huic locus habetur apud Tacitum 4. Annal. 36. de praefecto urbis Druso, auspicandi gratia tribunal ingresso.

Ediditq. pro Claud. salute circens. et venationem] Ita soliti et gladiatores in harena committi pro salute principis: cuius rei causam ante indicabamus. Id vero Claudius quum invidiosum sibi esse intelligeret, munus pro salute sua edi prohibuit. Dio: Τοῖς τε στρατηγοῖς τοὺς ἀγῶνας τοὺς ὀπλομαχικοὺς ἀπαγγέρουσα μὴ ποιεῖν, καὶ εἰ δὴποτε ἐπιτελοῖη, ἀλλὰ μήτι γε ὥς καὶ ΤΙΤΡΕΥΑΥΤΟΤ ΣΩΤΗΡΙΑΣ γιγνομένων σφῶν ἢ γράφεσθαι ἢ καὶ λέγεσθαι ἐκέλευσε.

Cap. 8. *Ut de Claudio palam factum est*] Vetus formula, qua utebantur, quum alicuius obitum divulgabant. Lib. 5. c. 22. *excessum Augusti non prius palam fecit*, lib. 4. c. 6. *et ut demum fato functum palam factum est.* Sic et in Tito cap. ultimo et apud alios. Inde *palam facere de republica* apud Senecam pro *reipublicae interitum significare*, quod Tullius dixit. *palam facere, concidisse rempublicam*: ut erudite nuper a Iano Grutero, viro doctissimo, est observatum.

Cap. 9. *Memor. Domitii — honor. max. habuit]*

Huc pertinent verba ista ex veteri inscriptione fratrum Arvalium, ab Urfino edita: ..... IDUS. DECEMB. .... M. ARVALIUM. NOMINE. IMMOLAVI. IN. SACRA. VIA. .... MORIAE. CN. DOMITI. AHENOBARBI. B. M.

Cap. 10. *Divisis populo — quadringenis nummis]*

Viterb. et Lislai *quadragenis nummis*: non recte, ut ex aliis constat. Mutanda autem huius loci distinctio, et ponenda *τελεία στιγμή* post *redegit*: deinde reliqua continuanda, quibus liberalitas omnibus ordinibus a Nerone exhibita recensetur.

Item praetorianis cohortibus — gratuitum]

Tacitus in anno DCCCXVIII: *Bina nummum millia viritim manipularibus divisit: addiditque sine pretio frumentum, quo ante ex modo annonae utebantur.*

Respondit, quum meruero] Imitatur illam Augusti vocem; *si merebuntur*; lib. 2. c. 56.

Cap. 11. *Per catadromum decucurrit]*

Catadromus pro sonambulorum sive schoenobatarum fune, ut apud Graecos etiam *δρόμος καὶ περιδρόμος ἀπὲ ποίων σχοινίων* usurpantur.

Cap. 12. *Quadringent. senatores — equit. Rom.]*

Non discrepat lectio librorum, ne illius quidem omnium optimi, quem ab amplissimo Memmio accepimus.

Iuxta cubiculum eius decidit]

Cubiculum est οὐρανίσκος. Mos principum virorum in Asia fuit, ut quum vel ad ius dicendum, vel ad spectandum ludos, vel aliam ob causam propalam sederent, papilionibus magnificis tegerentur, quos Graeci οὐρανίσκους vocant. Plutarchus in Phocione: *Ἐνταῦθα δὴ θεὸς ὁ Πολυπέρχων τὸν χρυσοῦν οὐρανίσκον, καὶ ἐκάθισεν ὑπ' αὐτῷ τὸν βασιλέα, καὶ τοὺς φίλους.* Sic de Alexandro aliisque regibus notant historici, solitos *χορηματίζειν ὑπὸ χρυσῷ οὐρανίσκῳ*. Unde est, quod *σημὰς χορηματιστικὰς* Polybius lib. 5. hos οὐρανίσκους vocat, De eorum magnifi-

centia et fabrica Athenaeus lib. 12. Idem scriptor vocat alibi σκηναὶς οὐρανοφόρους illiusmodi tentoria. Ex eo more est, quod principibus Romanis ludos spectantibus suggestum exstruxerunt in orchestra: sic appellavit auctor c. 76. lib. 1. nam coepit hic mos cum nascente principatu: suggestus autem dictum id pegma, quia instar tribunalis sublimis fuit. Vocatur et *cubiculum*, ut hic, a forma: quoniam exstrui soliti hi suggestus, sive οὐρανίσκοι, in modum parvi cubiculi: utroque modo nominat Plinius in Panegyrico c. 51. Graeci interdum et κωνάπια vocant, Nicetas alicubi τὸ βασιλικὸν ἐδράσιμα.

[Quod appellavit NERONIA] Vide Chronicum Eusebianum, numero MMLXXIX, et quae eo loco a Iosepho Scaligero sunt observata.

[Citharam autem a iudicibus — adoravit] Haec lectio Mf. Viterb. et multorum aliorum codd. quae mihi visa ante proba, argumento, opinor, non omnino vano. Quum enim haec referantur a Suetonio inter ea, quae laudem potius mereantur quam reprehensionem, ut ipse ait c. 19., interpretabar ita hunc locum, certaminis huius praesides, qui non ignorarent, quam libenter Nero inter citharoedos, si auderet, esset certaturus; missa cithara ipsum invitasse, ut prodiret, et artis experimentum palam daret: ceterum Neronem pudorem tenuisse, et citharam quidem adorasse, non eam tamen pulsasse. Similia celeusmata et invitamenta Neroni fuisse gratissima, narrat auctor c. 21. et 22. Vide omnino in Vitell. c. 4. Haec ita nos ante: nunc movemur librorum regiae bibliothecae, item Pithoei, Lislacii, Roberti Stephani atque aliorum veterum consensu, in quibus *citharae* scriptum, mutata distinctione hoc modo: *Et orationis quidem carminisque Latini coronam, de qua honestissimus quisque contenderat, ipsorum consensu concessam sibi, recepit: citharae autem.* Hanc igitur scripturam magis probem: utique quum cogito, vero esse similis, coronam quam citharam ad Augusti statuum

fuisse delatam: accedit et Cuiaciani libri auctoritas; in quo fuisse scriptum *citharae*, docuit me, qui et re et consilio studia mea saepe adiuvit, exactissimi vir iudicii, Iacobus Bongarsius.

Conditamque in auream pyxidem] Arbitr: *Venerisque signum marmoreum et pyxis aurea non puffilla, in qua barbam eius conditam esse dicebant.*

Dio de Nerone: Καὶ τὰς τρίχας ἐς σφαιρίον τι χρυσοῦν εὐβελῶν, ἀνέθηκε τῷ Διὶ τῷ Καπιτωλίῳ. Emen-
davimus in *Iovi Capitolino* depravatam vulgi lectionem, secuti et rem ipsam et codicem Viterbientem, in quo sic liquido scriptum.

Quia Olympiae Cereris — spectare conceditur] Vel potius *Olympia*.

Cap. 13. *Iuxta se latere dextro collocavit*] Honoris illius caussa. Eunapius in Aedesio: Καὶ ἐς τοσοῦτόν γε ἐξήκετο σοφίας καὶ δυνάμεως, ὥς ὁ μὲν βασιλεὺς, ἐαλῶκει τε ὑπ' αὐτοῦ, καὶ δημοσίᾳ σύνοδρον εἶχεν εἰς τὸν δεξιὸν καθίζων τόπον· ὃ καὶ ἀκοῦσαι καὶ ἰδεῖν ἄπιστα. At eo devenit quorundam παραδοξολογομανία, ut non erubuerint, huius moris contrariam esse causam, asseverare. Sed profecto in auctorem eius sententiae, si in quenquam unquam, vetus dictum competit, ἐπ' ἀριστερά ἔμαθες, ὃ βεκεσέληνε, γράμματα. Sed istum παραδοξομανῆ minus miror: doctissimum virum idem nuper scripsisse, quasi olim Hebraei sinistram dextrae prae-
tulerint, equidem non possum non mirari. Nam id falsissimum esse, sacra Testamenti utriusque pagina multis locis declarat. Verius S. Basilius: Ἡ δεξιὰ χώρα δηλοῖ τὸ τῆς ἀξίας ὁμότιμον: *Locus dexter dignitatis aequalitatem indicat*. Alibi dicit, demonstrari per dextrum locum, τὴν πρὸς τὸ ἴσον σχέσιν. Clarius docet hoc ipsum beatus Chrysostomus in epistolam ad Hebraeos: Ὅτι διὰ τοῦτο οὕτως εἶρηκε δῆλον ἐκ τοῦ τόπου τῆς καθέδρας· εἰ γὰρ ἐλάττωσιν ἡθελε δηλωῖσθαι, οὐκ ἂν εἶπεν ἐκ δεξιῶν, ἀλλ' ἐξ ἀριστερῶν. Similia his multa apud

Patres alios Graecos Latinosque. Enimvero vel unus Evangelii locus de agnis ad dextram et ad sinistram, absurditatem huius sententiae palam fecerit.

Laurea in Capitolium lata] Quasi magnum aliquid et triumpho dignum patraffet: nam qui triumphaverunt, lauream in gremio Iovis Capitolini collocabant. Vide Tranquillum in Domitiano c. 6., et quae ibi notamus.

Ianum geminum clausit — residuo bello] Ita plane distinguitur hic locus in optimi amici nostri Manesserii optimo cod. Viterb., in quo etsi capitum, in quae secatur vulgo Suetonius, nulla toto opere mentio, aliquot tamen locis paragraphi minio notati conspiciuntur. Ita ergo hic posita virgula ante vocem *Ianum*: post vocem vero *bello* sequitur paragraphus. Omnino autem suadere videntur Tranquilli verba, saepius a Nerone clausum esse Ianum. Quamobrem scribi fortasse debet, *Ianum geminum clausit: clausit enim tam nullo quam residuo bello*.

Cap. 15. *In cognoscendo morem eum tenuit*] Alii Codd. *cognoscendi eum morem tenuit*. Postrema periodi huius ita exhibent nonnulli, *singulatim quaeque per vicos ageret*. Nihil inuito.

Cap. 16. *Ut ante insulas — porticus essent*] Ab hac forma est illa aulae descriptio apud Isidorum lib. 15. c. 3. *Aula domus est regia, sive spatiosum habitaculum porticibusque quatuor conclusum*.

De quarum solariis incendia arcerentur] Isidorus itidem: *Maenius, collega Crassi, in foro proiecit materias, ut essent loca, in quibus spectantes insisterent, quae ex nomine eius Maeniana appellata. Haec et solaria, quia patent soli: post haec alii lapide, alii materia aedificavere super porticibus Maeniana, et foribus et domibus adiecerunt*. Ita putamus scribendum illum locum.

Interdictum, ne quid in popinis cocti — veniret]

Dio: Ἡρώδης δὲ ὡς εἰπεῖν τὸν βίον ἐν κατηλιγῇ διαίτῃ πρῶτος, ἀπέειπε τοῖς ἄλλοις μηδὲν ἐφθόν ἐν κατηλιγῇ, πλὴν λαχάνων καὶ ἔγρους πιπράσκειν.

Et tibi quadrigariorum lufis] Non alios lusus intelligo, quam similem istorum hominum lasciviam petulantiae illi Neronis, quam describit auctor c. 26. et Dio prolixè.

Cap. 17. *Ut in testamentis primae duae cerae]* Viterb. *ut testamentis*, ita saepe τὸ in omittitur eleganter. Non assentiar magnae famae iurisperiti, qui contendit, scribendum hoc loco *imae duae cerae*: aliter enim omnes libri: neque in vulgata lectione quidquam incommodi. Primae duae cerae institutionem heredis et substitutionem continebant, quam testamenti partem non divulgari, plurimum saepe testatoris, et primi quoque heredis intererat.

Ac ne quis alieni testam. script. — adscriberet] Quum in Pandectis Claudianum hoc edictum auctorem habuisse dicatur divum Claudium, neque temere sit invenire, Neronem *divi* appellatione affectum, labor ut assentiar viris eruditis, qui errasse hic Suetonium existimant, et Neroni perperam tribuisse, quod erat Claudii: qua de re plura Iacobus Cuiacius ad tit. Cod. De his, qui sibi etc. scribunt in testamento.

Mercedem pro subselliis nullam omnino darent] Iudicia praeter centumvitalia exercebantur in foro a Praetoribus aliisque magistratibus, sed illis maxime. Neque tribunalia vero, neque subsellia, ulla firma erant: verum ad tempus exstruebantur, quoties iis esset opus: videntur igitur, ut aliarum rerum publico praestandarum, ita tribunalium et subselliorum fuisse mancipēs: qui ad mandatum ius dicturi, pecunia sua illa exstruerent, eamque postea pecuniam a litigatoribus repeterent, Similimum est, quod olim Athenis et Romae etiam fieri solitum circa theatra, priusquam perpetuae voluptatum

sedes fuissent aedificatae: erant enim θεατροπῶλαι et θεατρῶναι, ut dicebamus ad Theophrasti caput περὶ ἀναισχύνης.

Cap. 19. *Ipsimum perfodere aggressus*] Non primus Nero hanc insaniam insaniit: clara res ex Herodoto, Strabone, Philostrato, Luciano et Pausania. Omnium irritus cecidit labor. Vera et pia vox Pausaniae in hoc sermone, quam adscripsisse pretium sit operae: Οὕτω χαλεπὸν ἀνθρώπῳ τὰ θεῖα βιάσασθαι. Vide Paulum Aemilium in Carolo Magno, sub finem lib. 2.

Primus rastello humum effodit] More magnorum ducum, quoties opus aliquod egregium a militibus perfici vellent. Sic Germanicus apud Tacitum primus exstruendo tumulo caesorum Variana clade cespitem posuit. Vide lib. 8. ad Vespasianum de aedificatione Capitolii. De Neronis facto auctor dialogi, cuius index Nero: Ὁρέξαντος αὐτῷ χρυσὴν δίνελλαν τοῦ τὴν Ἑλλάδα ἐπιτροπεύσαντος, ἐπὶ τὴν ὀρυχὴν ἥξε προτούμενός τε καὶ καθικόμενος τῆς γῆς τρεῖς, οἶμαι, τοῖς τε τὴν ἀρχὴν πεπιστευμένοις παρακελευσάμενος συμπόνως ἀπτεσθαι τοῦ ἔργου, ἀνῆει εἰς τὴν Κόρινθον, τὰ Ἡρακλέους δοκῶν ὑπερβεβλήσθαι πάντα. Quod ait de ligone Neronis aureo, similem historiam narrat Theodoretus lib. 3. c. 20.

Parabat et ad Caspiae portas expeditionem] Tacitus 1. Histor. c. 6. *Multi ad hoc numeri e Germania ac Britannia et Illyrico, quos idem Nero electos praemissosque ad claustra Caspiarum et bellum, quod in Albanos parabat, opprimendis Fīndicis coeptis revocaverat*: non male referas huc verba Dionis in fragmentis de cogitata expeditione in Orientem a Nerone, etsi ille aliter rem narrat: Τὸν Κορβούλων αὖθις κατ' αὐτῶν πολέμῳ προσέταξεν· ἐβουλεύσατο μὲν γὰρ αὐτὸς συστρατεύσαι, ἐπεὶ δὲ θύων ἔπεσεν, οὐκ ἐτόλμησεν ἐξορμήσαι, ἀλλὰ κατὰ τὴν χώραν ἔμεινεν.

Quam Magni Alexandri phalangem vocabat] De phalange Macedonica res omnibus nota. Observo autem, moris fuisse Macedonicis regibus cohortem praetoriam habere, aut legionem, e tironibus flaturae procerioris, Neronianae illi plane similem. Suidas de Antiochi Macedonica phalange, quae dicebatur e re Ἑλλήνες: quod essent omnes eiusdem aetatis. Ἑλλήνες, inquit, ἐλέγοντο οἱ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς. Μακεδόνων ἦν στίφος· ὑψηλοὶ πάντες, ὅλγον ὑπὲρ ἀντίπαιδας, τὸν Μακεδονικὸν τρόπον ὥπλισμένοι τε καὶ πεπαιδευμένοι, ὅθεν καὶ τὴν ἐπίκλησιν εἶχον.

Cap. 20. *Quae gen. eius artifices — factitarent]* Phonascos intelligit: qui velut medici erant τῶν Φωνασκούντων, puta citharoedorum, praeconum, et hiliionum, qua comicorum, qua tragicorum. Habes apud Galenum in hanc rem multa quum alibi, tum maxime lib. 7. initio de compositione med. κατὰ τόπους.

Sed et plumbeam chart. supinus pectore sustinere] Nemo miretur cum eruditissimo viro, *chartam plumbeam* dici Tranquillo, quae dicatur Plinio lib. 34. c. 18. usitatus *lamina*. Sic enim plurima dicuntur, praesertim in libris medicorum, ob aliquam figurae similitudinem: quid autem similius quam plumbi lamina et chartae expansa pagina? quin etiam in plumbi laminis interdum ita scribebant, ut in chartae paginis, quod veteris scriptoris verba declarant apud Suidam, εἰς ἐλασμοὺς μόλυβδων γραφέντες. Tacitus 2, 69. *nomen Germanici plumbeis tabulis insculptum*. Quare etiam pagina dicitur omnis πλάξ levigata. Sic *panes* medici vocant, quamcunque materiam in morem panum formatam: ut apud Marcellum Empiricum, *panis, ex fimo bubulo factus*, et saepe alibi: unde *aerei panes* apud Plinium lib. 34. c. 11. et *panes aphronitri* apud Statium Papium inter munera Saturnalia; ut apud Marcellum Empiricum *tortula aphronitri*. Sed ut omnem admirationem adimamus hominibus eruditis, proferemus vetu-

fliffimi fcriptoris Graeci locum, qui χάρτας μολυβδίνους multo ante Suetonium dixit. Lyfimachus: Τὸν δὲ Βόχοριν τοὺς χρησμοὺς λαβόντα, τοὺς τε ἱερεῖς καὶ ἐπιθαρτάς προσκαλεσάμενον, κελεῖσθαι ἐπιλογὴν ποιησαμένους τῶν ἀναθέρετων τοῖς στρατιώταις τούτους παραδόναι κατάρχειν αὐτοὺς εἰς τὴν ἔρημον· τοὺς δὲ λεπτροὺς εἰς μολυβδίνους χάρτας ἐνόησαντας, ἵνα καθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος. Exstat hic locus apud Iosephum lib. priore de antiquitate Iudaeorum. Galenus, qui non semel facit mentionem plumbearum chartarum, quibus athletae olim uti soliti, scire λεπίδας ἐν μολύβδινῳ λεπτάς vocat. Apollonius Tyrius: *Fabris navalibus convocatis iubet consecrari et compaginari tabulas: rimas et foramina liniri praecepit, et facere loculum, et charta plumbea in rus posita obturari iussit.*

Donec blandiente profectu] Venuſtie, pro, hortante ſucceſſu, quomodo loquitur Iuſtinus lib. 25. Virgilius: *Succeſſu acrior ipſo.*

Quamquam exiguae vocis et fuscae] Dio lib. 61. Καίτοι καὶ βραχὺ καὶ μέλαν ὥς γε παραδέδοται, Φώνημα ἔχων. Etiam apud alios ſcriptores Graecos μέλαιναν Φωνὴν καὶ λευκὴν dici ſcimus, notante ipſo Ariſtotele.

Occultae musicae nullum eſſe reſpectum] Ad verbum eſt interpretatus verſiculum Graecum, Τῆς λανθανούσης μουſικῆς οὐδεὶς λόγος, ut in Tiberio alterum: *Si non dominaris, filiola, iniuriam te accipere exiſtimas?* Scio tamen apud Lucianum Harm. p. 586. paullo aliis verbis conceptam legi hanc adagionem ſic: Οὐδὲν ὄφελος ἀπορρήτου καὶ ἀφανοῦς τῆς μουſικῆς. Sed quis neſcit, idem proverbium varie ſolum enuntiari, mutatis verbis, non mutata ſententia?

Et prodit Neapoli primum] Tacitus initio anni DCCVII lib. 15.

Si paullulum ſubbiſſet, aliquid — promiſit] Verba Neronis, εἰς μικρὸν ἐποπία. ἐπέπικυόν τι τουθορύσας. Recte enim Turnebus lectionem multorum codd. *ſufferti*

aut *suffertim* explicat Graeca voce *ὑπέπονεν*. Vide Plutarchum de Musica, et Martianum Capellam lib. 9. et si possumus etiam Graecam vocem accipere, ut apud Homerum *πυκνὸν ἔπος*, et apud Pindarum *πυκναὶ Φρένες*. At multi veteres libri non *sufferti*, sed *sufferi* legunt. Id esset *ὑπάγριόν τι*: in quo tamen Suetonium vertentem *sufferum* non nimis probarem: maluissim enim ad verbum vertens dicere, *aliquid subrustici*.

Modulatis Alexandrinorum laudationibus] Vide lib. 2. ad c. 98.

Qui de novo commeatu Neapolim confluxerant] Quid sit commeatus, docuimus ad lib. 2. c. 98. Tacitus Annal. lib. 14. c. 33. Suetonius Londinium perrexit, cognomento quidem coloniae non insigne, sed *comitia negotiatorum et commeatuum maxime celebre*.

Quinque amplius millia e plebe — elegit] Dio apud Xiphilinum: Ἦν τι καὶ ἴδιον αὐτῷ σύστημα ἐς πεντακισχιλίους στρατιώτας παρεσκευασμένον. Αὐγούστειοί τε ὠνομάζοντο, καὶ ἐξῆρχον τῶν ἐπικλήων· ἡναγκάζοντο δὲ σφίσι καὶ ἄλλοι πάντες καὶ ἄκουτες πλὴν τοῦ Θρακῆς ἐκβοᾶν. Vide infra c. 25.

Plausuum genera condiscerent] Erat enim plausuum ars quaedam. Ovidius de Arte, 1, 113.

In medio plausu (plausus tunc arte carebat)

Rex populo praedae signa petenda dedit.

Bombos] Quid sit βομβεῖν et βόμβος, notum omnibus Graecarum litterarum non ἀμνήτοις: hic vero *bombylus* secundae et faustae acclamationis genus est. Sic accipiunt et Graeci scriptores. Philostratus in Alexandro Seleucensi: Εὐσταλῆς δὲ οὕτω τοῖς Ἀθηναίοις ἔδοξεν, ὥς καὶ βόμβρον διελθεῖν αὐτοῦ ἔτι σιωπῶντος, ἐπαινεσάντων αὐτοῦ τὸ εὖσχημον. Themistius ille re et cognomento Euphrades, initio orationis, cui titulus Sophista: Ἄρα οἷς ἐσθὲ με, ὦ ἄνδρες, ἐπιθεῶς ἔχοντα ἔτι κρότου τε καὶ ἐκβομβήσεων, ὧν θαυσιλῶς μοι εἰώθατε χορηγεῖν ἐκάστοτε, ὅταν λέγω. Paulo aliter Martianus Capella lib. 2. Sed

ecce magno tympani crepitu crotalorumque tinnitu universa disfulant, eo usque ut Musarum cantus aliquanto bombis tympani obtusior redderetur. Utitur et alibi. Agathias Scholasticus: Αὐτῆς Μελπομένης βόμβον ἀπεπλάσματο. Sed et Nero ipse eam vocem usurpavit, quum cecinit, *Torva Mimalloneis impleverunt cornua bombis*. Qui versus cum ceteris, qui apud Persium Sat. 1, 99. habentur, satis indicant, quantum Nero modulatis carminibus et ῥυθμικαῖς ἐκβοήσεσι delectaretur: quando etiam in versus, quos componebat, rhythmum admisit, ut pluribus exponimus ad Persium. Observabamus apud Epiphanium, vocem βόμβησις poni pro inconcinnitate quadam orationis, ut quum bis eadem vox ponitur in eadem periodo: cui inconcinnitati sive asperitati ipse opponit λειότητα, id est, laevitatem et comptum dictionis. Sic ille de LXX interpretibus loquens in libello de mensuris: Ἀντὶ τοῦ εἰς δύο τόπους κεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ ἔτους, ἐνὶ τόπῳ χρησάμενοι, τὴν δοκοῦσαν εἶναι βόμβησιν εἰς λειότητα μετέβαλον.

Et imbrices] Sic appellatum est plausus genus ad similitudinem crepitantis super tegulas pluviae: eum sonitum voce καχλάζειν eleganter exprimit Lycophron in diluvii descriptione, vl. 79.

Ὅτ' ἡμάθυνε πᾶσαν οὐβρήσας χθόνα
Ζηνὸς καχλάζων νασμός.

De eodem et Sophocles:

— — — — Κ' ἂν ὑπὸ στέγῃ
Πυκνᾷς ἀκούειν ψευδὸς εὐδουση Φρενί.

Et testas vocabant] Puto ad similitudinem crepitus, quem edebant collis testis. Aristophanes Ranis, act. 5. sc. 2, 49. — Πούστιν ἢ τοῖς ὀστράκοις Αὐτὴ κροτοῦσα. Juvenalis sat. 11. vl. 169. — *audiat ille Testarum crepitus*. Similis et illa ὀξύβαστον μουσική, cuius ante fecimus mentionem: fortasse etiam imbrices talem aliquem usum habuerunt, et locum crepitaculorum non minus quam testae, conchae, acetabula, et id genus alia

praebuerunt: quod si est, non aliunde peti ratio debet, cur plausuum certum genus *imbrices* appellarint.

Insignes pinguiſſima coma] Graeci una voce λιπαροπλοκάμους.

Nec sine annulo laevis] Scriptura Viterbienſis, *volis pro laevis*: Cuiacii, *sortis*: neutrum recte.

Quadrageſa millia HS. merebant] Memmii et Pithoei codd. *quadringena millia ſeſtertia merebant*.

Cap. 21. *Flagitantibusq. cunctis caeleſtem vocem*] Ita vulgo appellabant, et ita Nero appellari voluit. Tacitus de accuſatione Thraſeae Paeti: *Quin et illa obiectabant, nunquam pro ſalute principis aut caeleſti voce immolaſſe*. Philoſtratus lib. 4. Ἀργότερον ἀκρωμέων ὁ μὲν ἀσεβεῖσθαι Νέρωνα ὑπ' αὐτῶν ἔφασκε, καὶ πολέμιους τῆς θείας Φωνῆς εἶναι. Dio vertit τὴν ἱερὰν Φωνήν.

In hortis ſe copiam volentibus facturum] Intelligo hortos circa Tiberim, publice populo relictos a Iulio Caefare. Is locus inſtar minoris theatri fuit iis, qui ſe praepararent Pompeiano, aut quibus in illo eſſe locus, quamcunque ob cauſſam, non potuerat. Plin. lib. 27. c. 2. *Idem conſularis in reliquis generis eius quantum voraverit, licet exiſtimare ex multitudine: quae tanta fuit, ut auferente liberis eius Nerone Domitio, theatrum peculiare trans Tiberim hortis expoſita occuparent: quod a populo impleri, canente ſe, dum Pompeiano praeludit, etiam Neroni ſatis erat*.

Non dubitavit etiam priv. ſpectaculis — dare] Recte hunc locum Torrentius interpretatur de ſpectaculis etiam magiſtratum: nam principis reſpectu omnes privati cenſentur. Sic Tacitus Agricolaſum variis functum magiſtratibus *privatum* vocat: et Plinius epiſtola quadam ad Voconium, *conſulatum*, ait, eſſe *ſpectaculum ſummum privati hominis*. Herodiano quoque magiſtratus ἰδιῶται nominantur, quum ait lib. 7. Αἱ βάρδοι ἐδαφνηφόρου, ὅπερ ἐſτὶ σύμβολον εἰς τὸ διαγνῶναι τὰς βασιλι-

καὶ ἀπὸ τῶν ἰδιωτικῶν. Sic *privatum* accipio etiam apud Lampridium in Elagabalo c. 23. *Fertur*, inquit, *iunctisse camelos quaternos ad currus in circo, privato spectaculo.*

Quodam Praetorum HS. decies offerente] Male, qui probant lectionem quorundam librorum veterum praetorio: est enim ineptissima. Iuvenalis Sat. 8, 149. *Nec dubitant Celsi Praetoris vendere ludis.*

Cap. 22. *Plurimusque. — de circensibus erat]* Auctor libri de caulis corruptae eloquentiae c. 29. *Iam vero propria et peculiaris huius urbis vitia, paene in utero matris concipi mihi videntur, hisirionalis favor, et gladiatorum equorumque studia: quibus occupatus et obsessus animus quantum locum bonis artibus relinquit? quotumquemque inveneris, qui domi quidquam aliud loquatur? quos alios adolescentulorum sermones excipimus, si quando auditoria intravimus? nec praeceptores quidem ullas crebriores cum auditoribus suis fabulas habent.* Lucianus in Nigrino: Ἡ δὲ τοῦτον ἀποστὰς, τῶν ἄλλων αἰθρῆς ἀνθρώπων ἐμέμνητο, καὶ τὰς ἐν τῇ πόλει ταραχὰς διεξήει, καὶ τὸν ὠδισμὸν αὐτῶν, καὶ τὰ θεάτρα καὶ τὸν ἱππόδρομον, καὶ τὰς τῶν ἡνίοχων εἰσόδους, καὶ τὰ τῶν ἱππῶν ὀνόματα, καὶ τοὺς ἐν τοῖς στεναποῖς περὶ τούτων διαλόγους. Iuvenalis eandem ἱππομανίαν sic notat Sat. 8, 156. — *iurat Solam Eponam et facies olida ad praefopias pictas.*

Obiurgante magistro] Viterb. et Cuiacii, *obiurg. paedagogo.*

Eburneis quadrigis quotidie in abaco luderet] Satis constat, hoc genus lusus expressisse in abaco circensium simulacrum: nam ea manifesto mens est Suetonii. Huc refer. quod de Elagabalo narrat Lampridius, eum sibi in triclinio quadrigas praeferentem et coenitantem semper exhibuisse. Fortasse etiam ad hanc παιδικὴν pertinent illa Lucani in Panegyrico ad Calpurnium Pisonem:

*hic ad maiora movetur,
Ut citus et fracta prorumpat in agmina mandra,
Clausaque, deiecto populetur moenia vallo.*

Commeabat secessu] Viterb. *secessu commeabat.*
Memmii et Cuiacii, *e secessu commeabat.*

Isa die utique assuturum] Nempe in urbe: vel
lege, *assuturum*: ut ad domesticos referatur, qui cum
eo in secessu erant: quos ille fallebat et ad omnem sa-
mam vel minimorum circénsium deserebat.

Univerforum se oculis in circo maximo praeibit] Plinius longe modestiorem facit: *quum ipse*, ait, *aui-
gaturus esset introducta opificum turba.* lib. 53.

Omnes citharoedorum coronas ad ipsum mittere] Tamquam videlicet ad deum Musices et Apollinem no-
vum Μουσῶν προστάτην.

Et studiis suis dignos] Ita Nero, ita eius adulator-
es soliti loqui. Tacitus notat 16. Annal. 4. *Mox flagi-
tante vulgo, ut omnia studia sui publicaret, (haec
enim verba dixerē,) ingreditur theatrum.*

Cap. 23. *Quae — sunt cogi in unum annum*] Exempli gratia, Olympicum agonem, qui ex veteri insti-
tuto priore anno celebrari debebat, iussit differri ad su-
um adventum. Philostratus lib. 5. c. 2. Πατρίῳ μὲν
γὰρ τοῖς Ὀλυμπίοις τοῦ Πέρυσιν ἐνιαυτοῦ ὄντος, ἐκέλευ-
σε τοὺς Ἡλείους Νέρων ἀναβαλέσθαι αὐτὰ ἐς τὴν ἑαυτοῦ
ἐπιδημίαν, ὡς ἐκείνῳ μᾶλλον ἢ τῷ Διὶ θύσοντας. Euse-
bius in Chronico: *Olympias CCXI non est acta, Nero-
ne in suam praesentiam differente.*

Olympiae quoque — agona commisit] Neque
enim Olympiae agone musicus solitus celebrari. Philo-
stratus ibid. *Ἐκέλευσε τοὺς Ἡλείους Νέρων τραγωδίαν
ἀπαγγεῖλαι καὶ κωμωδίαν, οἷς μήτε θεατρὸν ἐστὶ, μήτε
σκηνὴ πρὸς τὰ τοιαῦτα, στάδιον δὲ αὐτοφύεες καὶ γυμνὰ
πάντα.* Idem de Isthmico agone refert Lucianus.

Quum — a liberto Helio admoneretur] Argumen-
tum illarum Helii epistolarum, (plures enim scripsit) indi-

cat Dio, qui narrat, coactum eum tandem venire in Graeciam, quum frustra saepe illum per litteras de coniuratione urbana fecisset certiore. De hoc Helio accipe verba Aeliani apud Suidam: Ὁς ἦν (nempe Ἡλῖος) Νέρωνος ἀπελεύθερος, ἀπολειψθεὶς μελεδωνὸς τῶν ἐν Ῥώμῃ καὶ ἔφορος, ὅτε Νέρων ἐς Αἰχμαίαν ἐξωρμήθη.

Quam autem trepide anxieque certaverit] Philostratus lib. 5. c. 2. Δέδιεν ὁ χρηστός Νέρων τὰς Ἡλείων μάστιγας· παρακελευομένων γὰρ αὐτῷ τῶν πολέμων νικῶν τὰ Ὀλύμπια, καὶ ἀνακηρύττειν τὴν Ῥώμην, Ἦν γε, ἔφη, μὴ βασκῆνωσι Ἡεῖοι· λέγονται γὰρ μαστιγοῦν καὶ φρονεῖν ὑπὲρ ἐμέ. Vide Tacitum.

Iudices autem — reverentissime alloquebatur] Ita fuit moris. In veteri epigrammate Pantomimo in Catal. Pith. p. 157.

*Ingressus scenam populum saltator adorat,
Solerti pendet prodere verba manu.*

Neronis vero in scenam prodeuntis illa vox fuit, Κύριοί μου εὐμενῶς μου ἀκούσατε. Auctor Dio.

Cap. 24. *Nunquam excreare ausus*] Haec theatro reverentia praestabatur ab histrionibus, tamquam templo: in templis enim excreare aut mungere nefas. Arrianus in Epicteto lib. 4. c. 11. Οὐχ ἥξεις καθαρός, ὅσα σοι χαίρωσι οἱ συνόντες, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἱερὰ ἡμῶν στείλῃ τοιοῦτος ὅπου πτύσαι οὐ νενόμισται εὐδὲ ἀπομύξασθαι ὅλος ὢν πτύσμα καὶ μύξα.

In quodam tragico actu — resumpsisset] Constat ex lectione veterum Graecorum, histriones in scenam prodeuntes, semper in manu baculum habuisse: erat enim ornatus histrionici pars illa necessaria. Quot autem erant diversae ornamentorum species, tot genera diversa baculorum: differebant enim et forma et materia pro argumento fabulae, quae docebatur: in tragoediis qui regem saltabant, pro baculo sceptrum gerebant. De eo accipiendus hic locus, ut declarant illa verba, *in tragico actu*: nam in tragoediis reges semper induceban-

tur: quam personam sustinere quis dignior Nerone? Iuvat hanc interpretationem Philostratus scribens de Nerone lib. 5. Καὶ τὰ μὲν Κρέοντος καὶ Οἰδίποδος οὕτως ἐξακριβοῦν, ὥς δεδιέναι μὴ που λάθοι ἀμαρτῶν θύρας. ἢ στολῆς, ἢ σκήπτρου, ἐαυτοῦ δὲ οὕτως ἐκπίπτειν, ὥς ἂν. τὶ τοῦ νομοθετεῖν, νόμους ἔδειν. Videtur allusisse ad hanc confusionem Neronis post elapsam baculum: ac possumus suspicari ex hoc Philostrati loco, quando id accidit, saltasse Neronem, vel Oedipum, vel Creontem. De baculis histrionum habes apud Eustathium, Pollucem, Plutarchum, Laertium, aliosque plurimos.

Victorem autem se ipse pronuntiabat] Contradicit expresse Dio lib. 63. p. 721., qui usum narrat praeconio Cluvii Ruli, viri consularis. Praeconiū formulam apponit idem, τὸ δὲ δὴ κήρυγμα ἦν· ΝΕΡΩΝ ΚΑΙΣΑΡ ΝΙΚΑΙ ΤΟΝΔΕ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΟΙ ΤΟΝ ΤΕ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΔΗΜΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΔΙΑΝ ΟΙΚΟΤΜΕΝΗΝ.

Et praeconio ubique contendit] Erant enim Olympiae et aeneatorum et praeconum agones. Pausanias Eliacorum lib. priore: "Ἔστι δὲ βωμὸς ἐν τῇ Ἀλτεὶ τῆς εἰσοδίου πλησίον τῆς ἀγούσης εἰς τὸ στάδιον· ἐπὶ τούτου θεῶν μὲν οὐδενὶ θύουσιν Ἕλεῖοι· σαλπικταῖς δὲ ἐφεστηκόσιν αὐτῷ καὶ τοῖς κήρυξιν ἀγωνίζεσθαι καθεστήκει. Erant et aliis in locis, ubicunque Graeca certamina edebantur. Seneca epist. 76. *Theatrum Neapolitanorum factum est: et hoc ingenti studio, quis sit pithaulus bonus iudicatur. Habet tibicen quoque bonus et praeconis concursus.*

Ac ne cuius alterius hieronicarum — usquam] Omnes veteres istorum statuas ex omnibus fere Graeciae partibus, Rhodo excepta, fuisse a Nerone sublatas, narrat Dio Chrysostomus in Rhodiaca: eum vide.

Cap. 25. *Distinctaque stellis aureis chlamyde*] Olympionicae olim amicti veste ἄνθινῃ, ut Graeci vocant. Lucianus Demonacte, aliique. Ceterum ad hunc

Neronis triumphum pertinet vetus Diodori Sardiani epigramma, quod de reditu eius in urbem ex Graecia fecit:

Αιγυβότου Σαύροιο λιπὼν πέδον Ἴλιον ἔπλω
 Τίος Ἀχιλλεΐδης πρόσθε Νεοπτόλεμος.
 Τοῖος ἐν Αἰναιῶσι Νέρων ἀγὼς ἔστυ Πέμοιο
 Νεῖται, ἐπ' ἀκυρόην θύμβριν ἀμειψάμενος,
 Κούρος ἔτ' ἀσπιγένειον ἔχων χρῶν· ἀλλ' ὁ μὲν ἔγχει
 Θῦεν· ὁ δ' ἀμφοτέροις καὶ θαρὶ καὶ σοφίῃ.

Incedenti passim victimae caesae] Vide quae notamus ad lib. 4. c. 15., quibus, si lubet, adde Ovidii hos locos: in epistola Paridis Helenae vl. 351.

Ibis Dardanias ingens regina per urbes:

Teque novam credet vulgus adesse deam.

Quaque feres gressus adolebunt cinnama flammæ:

Caesaque sanguineam victima planget humum.

Metamorph. 15, 752. de nave, quae serpentem Epidaurium ferebat:

Quaque per adversus navis cita ducitur undas,

Thura super ripas, aris ex ordine factis,

Parte ab utraque sonant, et odorant aera fumis:

Ictaque coniectos incalfacit hostia cultros.

Ingestaeque aves ac lemnisei et bellaria] Vetusissimus mos fuit, victores in ludis, harum similiumque rerum iniectioe honorare. Clemens Alexandrinus Paedagogi lib. 2. c. 8. in huius consuetudinis mentione graviter corruptus est: ita enim hunc illius locum ediderunt docti viri: Ἐν δὲ τοῖς ἀγῶσι πρῶτον ἢ τῶν ἀθλητῶν δόσις ἦν· δεύτερον δὲ ὁ ἐπαγεργός· τρίτον ἢ Φυλλοβολία· τελευταῖον ὁ στέφανος ἐπίδοσιν λαβούσης εἰς τρυφήν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὰ Μηδικά. Illustris sane locus: quem eo libentius emendabimus, quia scimus, frustra id ante nos tentatum a doctissimis viris Mercuriali et Fabro. Sed dubium non est, legendum esse, πρῶτον ἢ τῶν ἀθλων δόσις ἦν· δεύτερον δὲ ὁ ἐπαγεργός· quid enim est ἀθλητῶν δόσις? Vox vero ἐπαγεργός nihil hic plane, quod ad rem faciat, significare potest. Sensus horum verborum est:

antiquissimis temporibus solita proponi ἄθλα certatori-
bus, cuius rei apud Homerum et Virgilium et antiquis-
simos quosque scriptores testimonia multa sunt. Desisse
deinde dari ἄθλα, inque eorum locum successisse ἐπαγερ-
μὸν, id est, morem eum, quo athletae munuscula a sin-
gulis spectatoribus colligerent: verum deficiente ea con-
suetudine, institutam Φυλλοβολίαν, hoc est, *florum asper-
ginem*, ut Tertullianus vertit in libro de resurrectione car-
nis (Apuleius more suo ἐλληγίζων, *iacula floris ferti et
soluti*, ut saepe Graeci βολὰς ἀνθέων καὶ στεφάνων)
novissime coronas esse inventas, quae loco iam dictorum
athletis donentur. Haec Clementis mens est: qui non
hoc voluit, coronis inventis cetera desisse esse in usu:
sed minus usurpari tantum: alioquin Clementem refel-
lant omnes uno ore Graeci Latiniq[ue] scriptores. Porro
scribendum esse ἄθλων δόσις, non ἀθλητῶν, arguunt ma-
nifesto, quae Suidas notat in voce περιαγείρεσθαι, locum
Platonis explicans. Recte etiam ἐπαγερούς emendare
nos, et qualia fuerit is mos, quid item Φυλλοβολία,
declarat eximie vetustissimi scriptoris Eratosthenis locus,
quem ex Euripidis scholiaste descriptum, lubet attexere:
sic igitur ille v. 574. Πάλαι χωρὶς ἀθλων ἀγωνιζομέ-
νων ἀνθρώπων, τῷ νικῆσαντι κατὰπερ ἔρανον εἰσφέρου-
τες, ἔρριπτον τῶν θεατῶν, ὅπως ἕκαστος εὐπόρει· διὸ δὴ
σύνητες ἐγένετο, κύκλῳ περιπορευόμενον ἐπαγείρειν καὶ
λαμβάνειν τὸ διδόμενον· οἱ μὲν οὖν ἐμπορευόμενοι, διάφο-
ρα ὄωρα (addendum verbum ἐδίδοσαν) τῶν λοιπῶν, οἱ
μὲν ἐγγύς καθήμενοι, στεφάνους ἐπετίθεσαν· οἱ δὲ ἀνω-
τέρῳ, τοῦτο ὅπερ ἦν λοιπὸν ἔβαλλον τοῖς ἄνθεσι καὶ
φύλλοις· καὶ νῦν μὲν ἐπὶ τοὺς ἐπιφανῶς ἀγωνιζομένους
προβάλλουσι ζώνας, πέταλα, χιτῶνίσκους, πετάσους, κρη-
πίδας· διὸ σύνητες κύκλῳ περινοστοῦντας ἀγείρειν τὰ δι-
δόμενα· ἕως μὲν οὖν ἐν ἀγώνισμα (sic scribendum, non
ἐναγώνισμα) κατὰ τὴν Ὀλυμπίαν ἦν, θαψιλῆς ἐγένετο ἡ
τῶν δωρεῶν δόσις· πολυπλασιαζομένου δὲ τούτου (ita
emendamus vulgatam lectionem) ταῦτα ἐμειοῦτο εἰς πολ-

λὰ καταμεριζόμενα· καὶ τέλος ἡ Φυλλοβολία κατελείφθη.
 Hactenus Eratolihiens: ex cuius verbis intelligimus, non
 flores tantum, sed alia omnis generis munuscula, quae
 ad manum aderant, solita coniici, ut *zōnas*, *πέταλα* (ea
 vox vel pileum vel fasciam hoc loco significare videtur,
 vel laminas iis similes, de quibus Plinius lib. 21. c. 2.)
tunicas, *petasos*, *crepidas*, et similia his. Idem factum
 adversus omnes, quos honore auctos volebant. Suidas
 de Dracone legislatore scribit: Οὗτος εἰς Αἴγιον ἐπὶ νο-
 μοθεσίαις εὐφημούμενος ἐν τῇ θεάτρῳ ἐπιβριψάντων αὐ-
 τῷ τὴν κεφαλὴν πετάσους πλείονας, καὶ χιτῶνας καὶ ἱμά-
 τια, ἀπεπνίγη. Apud Arrianum in sexta historia, qui
 Alexandro gratulantur post sanata vulnera, οἱ μὲν ταινί-
 αις αὐτὸν βάλλουσιν. οἱ δὲ ἄνθεσιν. Iamblichus de amato-
 ribus Sinonidis et Rhodani: Ἐβριμμένων δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν
 τοῦ τε Προάου καὶ τῆς Σινανίδος, ὁ στρατὸς παρερχόμε-
 νος ὡς ἐπὶ νεκροῖς, κατὰ τὸ πάτριον ἔθος οἱ μὲν χιτωνί-
 σιους ῥιπτοῦντες ἐνάλυπτον· ἄλλοι δὲ ἄλλο τι τῶν προσόν-
 των. καὶ κρεῶν δὲ μέρη καὶ ἄρτου ἐπέβριπτον. Ex hoc
 igitur more Neroni ingeruntur inter alia lemnisci et bel-
 laria. Sic apud Paulaniam in Messenicis, Aristomeni ex
 proelio reduci et Andaniam ingredienti, mulieres ταινίας
 καὶ τὰ ὠραῖα ἐπιβάλλουσι. Livius lib. 33. c. 19. de
 Flaminiō Graeciam liberante: *Ludis dimissis, cursu prope
 omnes tendere ad Imperatorem Romanum: ut ru-
 ente turba in unum adire, contingere dextram cupien-
 tium coronas lemniscosque iacentium, haud procul
 periculo fuerit.* Dionysius Halic. lib. 11. de funere Vir-
 giniae: Ἐξεπήδων ἐκ τῶν οἰκίῳν γυναῖκες τε καὶ παρθέ-
 ναι. τὸ πάθος ἀποδυσόμεναι· αἱ μὲν ἄνθη καὶ στεφά-
 νους βάλλουσαι κατὰ τῆς κλίνης· αἱ δὲ τελαμῶνας ἢ μί-
 τρας· αἱ δὲ ἀθύρματα κόμης (suspecta vox, et, ut puto, tol-
 lenda) παρθενικά, καὶ πού τινες καὶ πλοκάμων ἀποπειρά-
 μεναι βοστρύχους. De lemniscis Plinius, Hesychius et Fe-
 lius, cuius verba adscribam, quomodo ea scripta reperi in
 ora codicis Viterbiensis ad hunc locum. Felius: *Lemnisci*

sunt fasciolae purpureae dependentes ex coronis. Solebant enim veteres coronas fasciis laneis ex purpura alligatas donare. Theocritus describit eleganter Idyll. 2, 121. Κρατὶ δ' ἔχων λεύκην Ἡρακλῆος ἱερὸν ἔρνος Πάριος πορφυρέῃσι πέριζώσθησιν ἐλικτάν.

Sacr. coron, in cubili circum lectos posuit] Haec illae sunt, de quibus Dio? qui auctor est, octingentas et octo super mille coronas, quas Nero aurigando meruerat, fuisse ab illo in circo appensas Aegyptiaco obelisco.

Parceret arteriis, ac sudarium ad os applicaret] Latini scriptores *arterias* numero multitudinis dicitant pro aspera arteria. Auctor ad Herennium 5, 12. *Fulnerantur arteriae acuta atque attenuata nimis acclamatione.* Sic apud Catonem de R. R. 158. *lienes turgent et pulmones dolent.* Sudarium ad os applicitum, illud est *σινδόνιον*, de quo Dio: *Τοὺς βουλευτάς χιτώνιον τι ἐνδεδυκώς ἀνθινόν, καὶ σινδόνιον περὶ τὸν αὐχένα ἔχων.*

Cap. 26. *Petulant., libidinem, — crudelitatem]* Solemne illud suum fervat, ut multa simul proponat, quae postea eodem ordine persequitur: nam haec est ὑπόθεσις eorum, quae narrantur omnium ad finem c. 58.

Post crepusculum statim] Incipit de petulantia Neronis dicere, quam pluribus describit ex Dione Xiphilinus. Iuvenalis vero, quam frequens id in urbe malum fuerit, etiam post Neronem, cuius morem inventus nobilis retinuit, indicat sat. 3. vs. 278., ubi pericula noctis recensens,

*Ebrius, ait, ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat poenas, noctem patitur lugentis amicum
Peleidae, cubat in faciem, mox deinde supinus:
Ergo non aliter poterit dormire? quibusdam
Somnum rixa facit.*

Vide eiusdem poetae sat. 8. Meminit obiter huius lasciviae Tertullianus in Apologetico c. 59. *A convivio disceditur non in catervas caesionum, neque in classis discursationum, nec in eruptiones lasciviarum.*

Arrepto pileo vel galero] Dio: Καὶ ἐδόκει μὲν πως λαμβάνειν· καὶ γὰρ ἐσθῆσι ποικίλαις καὶ κόμαις περιδέτοις ἄλλοτε ἄλλως ἐχρήτο· ἡλέγχετο δὲ ἐκ τῆς ἀπολουθείας καὶ ἐκ τῶν ἔργων.

A quodam laticlavio, cuius uxorem attrectaverat] Dio βουλευτὴν vocat: Ἰούλιός τις Μουττανὸς βουλευτῆς, ἀγανακτήσας ὑπὲρ τῆς γυναικὸς προσέπεσε τε αὐτῷ, καὶ πληγὰς πολλὰς ἐνεφόρησε. Melius Tacitus: *Senatorii ordinis, sed qui nondum honorem capeffisset*: de his iuvenibus laticlaviis notamus lib. 2. c. 38.

Tribunis procul et occulte subsequenteribus] Haec est ἀπολουθεία, quam ait Dio in proximo loco. Iuvenalis sat. 3. vs. 282.

— — — — *sed quamvis improbus annis,
Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccinea
laena*

Titari iubet, et comitum longissimus ordo.

Cap. 27. *Inter scortorum — ministeria]* *Ambubaiae* sunt Syrae mulieres, quae in circo aliisque locis aedilem metuentibus habitantes, duplici quaestu se sustentabant: nam et corporis sui vulgo copiam faciebant, et organa quaedam pulsare norant, quae una secum e patria, quum Romam peterent, attulerant: est enim vox Syriaca pura puta, *ambubaiae*, אַמְבֻּבַּאִי, *abbubaiae*, vel etiam אַמְבֻּבַּאִי, *ambubaiae*. Quod quum pridem doctissimus Angelus Caninius, et iudicii iuxta atque eruditionis incomparabilis Iosephus Scaliger docuerint, mirum, non potuisse extorqueri, ne doctis quidem hominibus ineptam illam priorum criticorum opinionem, *ambubaias dictas, quod circa Baias versarentur*: nam etiam Torrentio commentum illud ita placuit, ut suas ad hunc scriptorem notas hoc quasi emblemate voluerit esse vermiculatas. Quid? adeo mirum illis est visum, aut Syras crotalistras et fidicines Romae fuisse, aut barbarum instrumentum nomen in urbe retinuisse? Meminissent horum versuum Iuvenalis sat. 3. vs. 62. et mirari utrumque desinerent:

*Iampridem Syrus in Tiberim defluxit Orontas,
Et linguam, et mores, et cum tibicine chordas
Obliquas, nec non gentilia tympana secum
Vexit, et ad circum iussas prostare puellas.*

Quod autem lupae istae Romam e Syria patria sua detulerint organa, non mirabitur, qui meminerit, eius sari-nae mulieres organorum peritiam familiarem, habuisse. Itaque imperitas πεζῶς per contemptum vocabant. Hesy-chius: Πεζῶς ἐταίρας ἔλεγον τὰς μισθαρνοῦσας χωρὶς ὀργάνου. Procopius in 'Ανεκδότοις: 'Εταῖρα εὐθύς ἐγε-γόνει, οἷανπερ οἱ πάλοι ἄνθρωποι ἐκάλουν πεζήν· οὐ γὰρ αὐλήτρια, οὔτε ψάλτρια ἦν, οὐ μὴν οὐδὲ τὰ εἰς ἐρχή-στραν αὐτῇ ἤσκητο, ἀλλὰ τὴν ὥραν τοῖς αἰεὶ περίπτουσιν ἀπεδίδοτο μόνον, ἐν παντὸς ἐργαζομένη τοῦ σώματος.

Insignes ganeae — ut appelleret] Vitebiensis et Pithoei codices similiter depravati sic legunt hunc locum, *matronarum infitor loco pos. imit.*, unde certum mihi, veram lectionem esse, quam Turnebus asseruit, *infitorio copas im.* vel certe, *infitoria*, atque hoc melius. Tacitus *lupanaria* vocat in simili sententia lib. 15. c. 37. *Crepidinibus stagni lupanaria adstabant, illustribus fe-minis completa. Et contra scorta viscebantur nudis corporibus.* Quod ait Suetonius de coparum imitatione, declarant Dionis verba in paris vesaniae Abiti Imperato-ris narratione: Ἐν τῷ Παλατίῳ οἴκημά τι ἀποδείξας, ἐνταῦθα ἡσέλγαινε, γυμνός τε αἰεὶ ἐπὶ τῆς θύρας αὐτοῦ ἐστῶς, ὥσπερ αἱ πόρναι, καὶ τὸ συνδόνιον χρυσοῖς κρή-νοις ἐξηρητημένον διασεῖων, τοὺς τε περιόντας ἀβρῆ τε καὶ κεκλασμένη τῇ Φωνῇ προσεταιριζόμενος: nec refert, quod Dio scorta nominat, non copas: nam ut alibi no-tamus, apud veteres Hebraeos, Graecos et Romanos inter copam et meretricem nihil aut parum intererat. Idem Dio lib. 46. Τοὺς ἄρτι προσιόντας σαίνων καὶ γε-λῶν ὥσπερ αἱ παντοκεύτριαι. Inde apud Apuleium *blan-ditiae tabernariae*. Theophrastus in Characteribus πε-ρὶ κακολογίας (quod caput, cum aliquot aliis descriptum

in regia illa principis Palatini bibliotheca, misit ad me Germaniae decus Marquardus Freherus, et iuris et omnis eruditionis peritissimus, eidem illustrissimo principi a consiliis) de istiusmodi copis ac profitibus, ἀδται αὶ γυναικες ἐκ τῆς ὁδοῦ τοὺς παριόντας ἀρπάζουσι. Notabilis, quod Dio ait in eo loco, quem modo protulimus ex Abiti vita, de velo oppanfo coparum insitatorio et orbiculos quosdam habente, ut adduci et reduci facilius posset: nam de eodem accipiendum apud Iuvenalem sat. 8. vs. 168.

— — — — — *Lateranus ad illos*

*Thermarum calices, inscriptaque lintea vadit,
Maturus bello Armeniae.*

Quorum uni mitellita quadragies IIS. — rosaria]
Etsi mendii manifesta haec lectio est, quia tamen constanter eam optimi tuentur codd. Viterb. Pitthoei et Liffaei, non dubitavimus, vulgatam et commentitiam extrudere: praesertim quum etiam in veteri Rom. editione *constitit* habeatur, non, ut postea emendatum est, *constiterunt*: damnat idem liber Romanus et vocem *mitellita*, quae in vulgatis editionibus reposita est pro *mitellita*: *myrtelica* enim in eo scriptum. In regijs item constanter, *mitellita*, et *constitit*. Mihi vero hoc loco merae tenebrae sunt, lux nulla. Nam quid vox *mitellita* significat? Turnebi valde alias probabilem explicationem destruit vox *constitit*: sic enim habent, ut iam diximus, veteres omnes codd. *Quadragies* etiam an vere scriptum? Superat fidem ea summa, et locus in Vitellio simillimus c. 15. falsi insinulare eam γραφήν videtur. At contra scripturam librorum hic firmat non mediocriter locus Senecae hic ex epist. 95. *Quid est coena sumptuosa flagitiosius, et equestrem censum consummente? Quid tam dignum censoria nota, si quis, ut isti ganeones loquuntur, sibi haec et genio suo praestiet? Tricies tamen sestertium adiciales coenae frugalissimis viris constiterunt.* Veri autem Imperatoris con-

vivium ab auctoribus vitae eius describitur, aestimatum sexagies centenis millibus HS. Poliremo, quid est *ab-
sortio rosaria*, aut, ut alii codd. habent, *ab Syrtio*? Si coniecturis uti licet, non verebor somnium meum referre. Vilum enim aliquando sic esse describendum, servatis ex parte antiquae Romanae editionis vestigiis, *quorum uni myrti trichila, CCCC HS. constitit: alteri pluris aliquanto ab Aegypto rosaria. Trichilas* Latini vocant umbras, quae nobis adhuc vernaculo idioma-
te *treilles* dicuntur. Similes apud Firmicum, *porticus virides in circulum flexis vitibus*: in iis parandis magnas fecisse impensas, qui nepotinis sumptibus delectabantur, testimonio fuerit similis nonnihil locus in vita Caligulae, c. 58. Vopiscus de Carino homine omnium contaminatissimo, *Rosis Mediolanensibus et cubicula et triclinia stravit*. Multa Iulius Capitolinus in Vero. Rosas aliosque multos flores inde usque ab Aegypto aut Africa peti solitos a coronariis, (quos Philostratus epistola quadam *ἀνθοφόρους* vocat) abunde testatur (ut Athenaeum aliosque taceam) Martialis epigr. 80. lib. 6. Possis et a *Paestio rosaria* scribere: notissima sunt ex poetis Paestii rosaria. In Memmii et Lissaei codd. et antiquis editionibus nonnullis desideratur verbum *absortio*, vel, ut alii libri habent, *absirtio*: neque vero nobis displiceat loco illorum scribere, *asperfio rosaria*. Ita referemus ad artificium rigandi triclinia per silvanos aut filulas, quae si ex auro vel argento (ut quibusdam mos fuit) erant factae, facile seram in praecedentibus verbis *quadrages* scribi. Adiuvat hanc sententiam historia, quam Plutarchus refert de Othione, qui quum Neronem exciperet convivio, λέγεται πολλαχῆθεν ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς προβάλλειν ἄφνω σωλήνας, ὥς περ ὑδωρ τὸ κύβου ἐκχέοντας καὶ κατακλύζοντας, id est, *argenteos aureosque tubos multis locis repente emisisse unguentum instar aquae effundentes omniaque rigantes*. Regia exemplaria partim ita scribunt, *alteri pluris aliquanto rosaria*: partim ista verba non agnoscunt.

Cap. 28. *Super ingenuorum paedagogia*] Iuvenalis 10. Sat. 308.

Nec praetextatum rapuit Nero loripedem; nec Strumofum, atque utero pariter gibboque tumentem.

Puerum Sporum] Quem mutato nomine Sabinam dixit, ob similitudinem formae: Dio, Zonaras, Suidas: vel Poppaeam, altero Sabinae uxoris defunctae nomine: ita Plutarchus in Galba; apud quem male scriptum Ποππαίων προσγγόρευσε: nam Ποππαίαν debuit: praeter historicos multa de hoc inaudito monstri istius facto Dio Chrysostomus in ea de pulchritudine.

Cum dote et flameo] Martialis lib. 12. epigr. 42. de Callistrato et Afro.

Cap. 29. *Quatenus ferae*] Viterbientis: quo *ferae*, ut in editis a Rob. Stephano.

Invaderet] Clarius Dio. Atque utinam neuter tam aperte: malle enim consuluissent ambo pudori, quam περιεργία legentium.

Et quum affat. defaevisset, conficer. — liberto] *Confici* accipe hic, ut περιάγειν et περιάγεσθαι apud Graecos. Laertius lib. 2. in Menedemo, sec. 127. Μειράκιου καταδραστυνομένου, εἶπε μὲν οὐδενί. λαβάν δὲ κάρφος, διέγραφεν εἰς τοῦδαφος περιανομένου σχῆμα. ἕως ὁρώντων πάντων συνὲν τὸ μειράκιον τὴν ὕβριν, ἀπηλλάχθη. Idem in Arcesilao et saepe alibi. Non igitur audiamus doctissimum virum, qui in novis Semeliribus, vel *conficerentur* scribi voluit, vel *conclideretur*: quarum emendationum altera manifesto falsa, altera non necessaria et vana: nam verum est, *conficere* esse περιάγειν. Capitolinus Maximin. 4. *potes tricies mulierem persficere.*

Cap. 30. *Octingena nummum millia — erogavit*] Codices Grossetianus et Viterbientis: in hoc vero amplius haec verba annotata ante τὸ octingena in margine quidem, sed quasi inferi contextui debuerint, reperi, *in una elotione*, forte pro, *una donatione*, ut lib. 2. c. 30.

Quadringenis in punctum HIS., aleam lufit] Exposuimus ad lib. 2. c. 71.

Nunq. carrucis minus mille fecisse iter traditur] Persarum fuit haec luxuria, et regum Syriae, de quibus multa Athenaeus commemorat variis locis. Plutarchus de Sarena, qui Crassum debellavit: Ἐξήλυνεν, ait, καὶ ἑαυτὸν αἰεὶ χιλίαις σκένεφορούμενος καμήλοις, καὶ διακοσίαις ἀπήνας ἐπήγετο παλλακίδων.

Soleis mularum argenteis] Graeci similiter ὑποδήματα ἵππων vocant, ut Arrianus in Disertationibus lib. 3. c. ultimo. Sic apud Aristotelem καμήλους εἰς πόλεμον ἱούσας ὑποδεῖν καρβατίναις Histor. animalium lib. 2. ut *calceare mulas* nosser in Vespasiano c. 33. Xiphilius σπαρτία in simili sententia nominat. Ἡ Σαβίνη, inquit, αὐτῇ οὕτως ὑπερετρεύθησεν, ὥστε τὰς ἡμίονους τὰς αἰούσας αὐτὴν ἐτίχουσα σπαρτία ὑποδεῖσθαι. Proprie σπαρτία dicuntur funiculi, quibus calcei confuuntur aut colligantur: unde apud Athenaeum ὑποδήματα ἐνημμένα σπαρτίαις σαπροῖς: sed et integra calceamina Hispanis conliebant e sparto, in pastorum ὄρειβατῶν usum: quorum meminit Plinius c. 2. lib. 19. Similia istis erant et mularum σπαρτία. Apud Columellam lib. 6. c. 22. solea sparteae aegri bovis pes induitur. Leo Africanus lib. 3. in Fessae urbis descriptione: Quosdam, ait, reperias, qui sportas certosque funiculos parant, quos Africani equorum pedibus addere solent.

Cum Mazacum turba et cursorum] Ita editum in antiquissima editione Lugdunensi aliisque melioris notae, non *hamaxicorum*, ut in ceteris. Confirmant lectionem, quam secuti sumus, omnes vett. Mss. et prima quoque editio: etsi in omnibus perperam syllaba *cum* sequenti dictioni inhaeret. Quare merito Turnebus eam lectionem est amplexus et interpretatus in Adversariis. Memnianus hoc loco varie corruptus.

Cap. 51. *Auream nominavit*] Praeter historicos et Latinos scriptores, meminit huius Dio Chrysostomus, orat. 47.

Stagnum maris infusur — Rura insuper] Martialis lib. 1. Spect. epigr. 2.

*Hic, ubi conspicui venerabilis amphitheatri
Erigitur moles, stagna Neronis erant;
Hinc, ubi miramur velocia, munera thermas,
Abstulerat miseris tecta superbus ager.*

Fistulis unguenta desuper spargerentur] Ita scriptum in Viterbiensi; nec displicet: verum in Memmii, Pithoei et Grollotii *fistulatis*, quam lectionem leviter caltigatam maxime probo. Legamus igitur *coenationes laqueatae tabulis eburneis versatilibus, ut flores: fistulatae, ut unguenta desuper spargerentur*. De illis coenationibus versatilibus notamus ad Athenaei lib. 4. initio.

Eiusmodi domum quum absolut. dedicaret] Dedicare non solum est ἀντιθέσσει τῷ θεῷ, sed etiam auspicari usum alicuius rei: quod fiebat cum solemnī festivitate: sic *dedicatio patinae*, in Vitellio c. 15. et apud alios Latinos scriptores. Idem mos olim apud Hebraeos, ut apparet Deuteron. c. 20. et Graccos. Plinius ad Traianum: *Qui virilem togam sumunt vel nuptias faciunt, vel ineunt magistratum, vel opus publicum dedicant, solent totam bulen, atque etiam e plebe non exiguum numerum vocare, binosque denarios vel singulos dare.*

Converteretur] Vulgo *committeretur*; eleganter: sed in ea lectione, quam reposuimus, consentiunt omnes manuscripti nostri; etiam Cuiacii.

Fossam ab Averno Ostiam usque] De hac sentit Statius in carmine de via Domitiana 4. Sylv. 5, 7.

*Nec frangit vada; montibusque caesis
Induit Nero sordidas paludes.*

Quod ubique esset custodiae] Servant hanc lectionem Viterb. Memmii, Pithoei et Lissiaci membranae: *custodiae* sunt vincii: *quod ubique esset custodiae*, Graecum est, πᾶν ὅπερ ἔν ἀπαρχοῦ δεδεμένον. Tacitus 5. Histor. c. 16. attamen *susos Germanos, quod*

roboris fuerit. Graeci dicunt, ὅτι περ ἦν ὄφελος. In Cuiacii tamen libro, *quot ubique essent custodiae.* Possis etiam legere, *quod ubique esset custodiarum,* ut c. 45. *quidquid ubique exulum.*

Cap. 32. *Pro semisse dodrans cogeretur]* Scrib. *dextans ei cogeretur,* ex Viterb. Pith. et Lislacii et Memmii.

Lo nomine essent, quo fuissent] Scribe, vocibus transpositis, *si qui sine probabili causa eo nomine fuissent,* quo essent familiae, quas ipse contingeret: ita quidem libri: perspicue recte: nam τὸ *fuissent* libertis competit, qui obierant suum diem: at familiae manebant.

Studiosis iuris, qui scripsissent vel dictassent ea] Errant, qui aliter hunc locum legunt: magis, qui putant delenda verba illa, *studiosis iuris.* Quis nescit, Romanos in faciendis omnibus paullo maioris rei contractibus, itemque in scribendis testamentis, ad Iurisperitos adisse? Mitto Ciceronis multos locos. Arrianus in Epicteto c. 17. lib. 2. Ἀλλ' οὐδὲ νομικόν τινα παρέλαβε πρόποτε τὸν ἐροῦντα αὐτῷ καὶ ἐξηγησόμενον τὰ νόμιμα· ἀλλὰ διαθήκην μὲν οὐ γράφει, μὴ εἰδὼς πῶς δεῖ γράφειν, ἢ παρλαβὼν τὸν εἰδόντα· οὐδ' ἐγγυήν ἄλλως σφραγίζεται, ἢ ἀσφάλειαν γράφει· ὁρέξει δὲ χρῆται δίχα νομικοῦ. B. Augustinus in Ioannem: *Qui habent caussum et volunt supplicare, quaerunt aliquem scholasticum Iurisperitum, a quo sibi preces componantur.* Sero postea has partes sibi vindicarunt tabelliones: a quibus propterea iurisperitia exigitur, Novella 66. quin etiam νομικοὶ dicti tabelliones. Suidas in Ταβελλίων.

Cap. 33. *Deniq. bustum eius confepiri — neglexit]* Principum defunctorum cineres in Mausoleum, dum fuit ibi vacuus locus, inferebant: sed busta, ubi fuerant cremati, non minus pro religiosis locis habebantur. Sic notat Strabo in descriptione campi Martii, τὸν τῆς καύστρας τοῦ Αὐγούστου τόπον diversum a Mausoleo. Ser-

vatum idem in ceteris principibus, quorum bustia infiat ceterorum monimentorum et sepulcrorum suere. Semper autem monimenta suorum sepiebant veteres, tenuiores quidem maceria aut humili aliqua levique materia: honestiores vero lorica e silice vel saxo aut in marmore. Infra c. 50. *In eo monimento solium porphyretici marmoris superstante Lunensi ara circumseptum est lapide Thasio.* Staius in tumulo Priscillae: — — *tantas venerabile marmor Sepit opes.* Vetus epigramma in Caninium:

*Quoad vixisti, vixere omnes inter meos.
Eundem mi amorem praestat puerilem senexs.
Monimentum indicio est, saxo septum ac marmore.*

De eodem sepimento intelligit Virgilius in Culice:

— — *tumulus formatum crevit in orbem,
Quem circum lapidum levi de marmore formas
Conferit, assiduae curae memor.*

Pausanias περιουδομήν vocat 2. Eliacorum: alibi κρηπίδα, tribus, ni fallor, locis. Germanicus in epigrammate de tumulo Themistoclis, καὶ τὸ μὲν κρηπίδα περιγραφε Περσικὸν ἄρη. Ita Dio quoque lib. 51. dixit τῇν κρηπίδα τὸ Ὑουλυσίου ἡρώου: male interpretes *basim* vertunt: cur non Graecam vocem retinuerunt, ut apud Iuvenalem et Marcellinum, *crepido pontis*? Sane κρηπίς et βάσις, δις διὰ πασῶν. Macer lege 57. Dig. De religiosis, etc. *monimentum sepulcri* desinens, illiusmodi κρηπίδας intelligit.

[*Impunitatem*] Peccant, qui *immunitatem* censent scribendum: nam Locustia ante beneficii damnata fuerat, ut ait Tacitus: ac licet poenae exactae non fuerunt, impunitatem tamen non ante meruerat.

Cap. 34. *Abductaque milit. et German. statione*] *Milites ἀπλῶς* in historia Romana sunt cives, qui erant in numeris: vel praetoriani, ut hoc loco. Tacitus lib. 15. c. 18. *Cognitum id Neroni, excubiasque militares, quae ut coniungi Imperatoris olim, tum et ut matri ser-*

vabantur, et Germanos super eundem honorem custodes additos digredi iubet: vel legionarii, ut alibi docemus accipiendam vocem στρατιώτας apud Lucam in Actis c. 25. inemate 25., ubi optime Syrus paraphrastes pro ea voce posuit, *Romanos*: iis adiunguntur δεξιολάβοι. Quos eodem interprete auctore censemus fuisse iaculatores, puta Cretenses aut ex alia qua gente, inter auxiliares legioni cuique adiunctos, militantes. Sed haec melius ad Polybium.

Tractans lanuginem eius — iam grandis natu] Est, qui malit, *iam grandibus natu*, non displicet.

Nam necdum defunctae bona invasit] Praedia fuerunt ad Baias et ad Ravennam: in quibus mox Nero ganeas insignes et ἡβητήρια instituit. Sic lego apud Dionem, non, ut est editum, νικητήρια.

Cap. 35. *Poppaeam Sabinam*] In optimis libris, nostro et Memmii ac Pithoei, constanter *Pompeia* haec nominatur, ut apud Plutarchum et alios quosdam Graecos, Πομπαία.

Indicem subiecerit, qui stupratam a se fateretur] Viterb. *qui fingeret, dolo stupratam a se fateretur.*

Per vim constuprasset] Omnes nostri libri *conspurcasset*.

Rufinum Crispinum] Codex Pithoei, *Rufrium*.

Servis ipsius demandavit] Viterb. *servis suis*.

Cap. 36. *Stella crinita quae — vulgo putatur*] Ptolemaeus in Carpo: Οἱ πομπῆται ἢν φανῶσιν ἐν κέντρῳ βασιλέως τινὸς, τελευτήσῃ ὁ βασιλεὺς, ἢ μέγας τίς.

Anxius ea re, ut ex Babilo astrologo didicit] Scripti nostri, *Babillo*. Emendant quidem eruditi *Balbillo*, ut hic ille sit Balbillus, cuius exstat apud Senecam laudis plenum elogium; alii *Babylonio*: fortasse melius *Babyla*; nam in Graecorum historiis Βαβυλᾶς usitatum nomen.

Tamquam aliter illi — nisi morte succurrere] Intelligit Sulpicius Asprum, de quo Tacitus lib. 15. c. 68. *Proximum constantiae exemplum Sulpicius Asper centurio prae-buit: percontanti Neroni, cur in eadem suam conspiravisset, breviter respondens, non aliter tot flagitiis eius subveniri posse: quem locum corrumpunt omnino, qui corrigunt obveniri.* Nam homini tantis dedecoribus aperto, nihil nisi mortem putabant remedium infamiae posse asferre. Vide lib. 5. c. 66. de Antabani litteris. Dionis locus non praetermittendus, qui Asprum hunc vocat, non Aprum, ut Tacitus. Ἐπεὶ-
 vos, inquit, ἐρωτηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τῆς ἐπιθέ-
 σεως, εἶπεν, ὅτι ἄλλως σοι βοηθήται οὐκ ἡδυνάμην. Non ergo aliter Tacitus scripsit quam *subveniri*.

Cap. 37. *Imagines restituiisset*] Memmii, Pithoei et Grofflotii, *retinuiisset*. Tacitus in eadem sententia *coluiisset*. Lib. 16. c. 7.

A medicos admovebat] Minus recte quidam libri *ad-monebat*. Exemplo sit Vestinus, de quo Tacitus 15. Annal. 69. *Omnia simul properantur, clauditur cubiculo, praeiio est medicus, abscinduntur venae, vi-gens adhuc balneo infertur, calida aqua mersatur.*

Polyphago cuidam] Et illis locus inter eos, qui-bus principes oblectantur. Vopilscus in Aureliano c. 50. *vehementissime delectatus est phagone, qui usque eo multum comedit, ut uno die ante mensam eius aprum integrum, centum panes, vervecem et porcellum co-mederet: biberet autem infundibulo appposito plus orca.*

Cap. 58. *Per sex dies — ea clade saevitum est*] Tacitus aliter: *Sexto demum die apud imas Esquilias finis incendio factus: et item aliter vetus lapis Romae, in quo haec leguntur inter cetera: QUANDO. URBS. PER. NOVEN. DIES. ARSIT. NERONIANIS. TEM-PORIBUS.*

Ἐμοῦ θανόντος] Refert Dio, hunc versum frequenter Tiberio in ore fuisse, lib. 58.

Collationibusque non receptis — et efflagitatis] Orosius narrat, nescio unde acceptum: *Centies centena millia sestertium annua ad expensas a senatu sibi conferri imperavit.*

Cap. 39. *Triginta funerum millia — venerunt]* Id est, delata sunt tot mortuorum nomina ad eos, qui pecuniam, pro quoque mortuo pendi solitam, exigebant recipiebantque. Mos vetustissimus a Servio Tullio rege institutus, ut certum quid penderetur εἰς τὸν θησαυρὸν τῆς Ἀφροδίτης ἐν ἄλσει καθιδρυμένης, ἣν προσαγορεύουσι Λιβιτινήν, ὑπὲρ τῶν ἀπογινομένων: inquit Dionysius Halicarnassensis. *Ratio Libitinae* est acceptarum pecuniarum liber, quem conficiebant, qui Veneris Libitinae thesauro praeficiebantur. Eusebius et Hieronymus in Chronico ephemeridem obscurius vocant, de simili peste sub Vespasiano: *Lues ingens Romae facta, ita ut per multos dies in ephemeridem decem millia ferme mortuorum hominum referrentur.* Vide Tacitum fine anni DCCCXVIII. *Triginta* autem legimus cum omnibus codicibus, non *trecenta*, ut quidam hariolabantur: quasi magnum haberi non posset, quod non esset maximum. Idem numerus apud Othonem Frisingensem e Suetonio.

Legionibus in Armenia sub iugum missis] Hoc falsum. Tacitus: *Addidit rumor, sub iugum missas legiones, et alia ex rebus infausis, quorum simulacrum ab Armeniis usurpatum est:* sed hunc rumorem pro re certa etiam alii quidam historici habent.

Nihil eum patientius quam maledicta — tulisse] Contrarium tamen suadeant Taciti verba Annal. lib. 15. c. 67. *Nihil in illa coniuratione gravius auribus Neronis accidisse constitit, qui ut faciendis sceleribus promptus, ita audiendi, quae faceret, insolens erat.*

Νέρων, Ὁρέστης, Ἀλκμαίων μητροκτόνοι] Sors est Apollinea. Auctor dialogi de Nerone: Καίτοι τοῦ Πυ-

Θίου καταλέξαντος αὐτὸν εἰς τοὺς Ὀρέστας τε καὶ Ἀλκαίονας, οἷς τὸ μητροκτονῆσαι καὶ λόγον τινὰ εὐκλείας ἔδωκεν, ἐπεὶ δὲ πατρὶ ἐτιμώρησαν.

Νεόφυον Νέρων ἰδίαν μητέρ' ἀπέκτεινε] Placet Νεόφυον, ut in cod. Viterb.: nam obiicit Neroni auctor verliculi incellum cum matre, de quo c. 28.

Quod Naupl. mala bene cantitaret — disponderet] Alludit ad tragoediam aliquam de Nauplio vel Palamede, quam Nero, inter cetera fabularum argumenta, de quibus in genere dictum c. 21., saltavit. Palamedem scripserant certatim multi Graeci Latinique tragici. Sophocles in his, cuius etiam alia exstabat fabula: cui index Ναύπλιος πυρκαεύς. Eius meminit Hesychius. Non sequor eos codd., in quibus scriptum *naublide*, pro *Nauplii*. Sententiam horum verborum pluribus expressit Philostratus: quae ad lucem istorum, et vulgatae lectionis confirmationem scribam: Τί Φήσεις; τοῦτον τὰ μὲν Κρέοντος καὶ Οἰδίποδος οὕτως ἐξακριβοῦν, ὡς δεδιέναι, μή που λάθοι ἀμαρτῶν θύρας ἢ στολῆς, ἢ σκήπτρου· ἐκὺ τοῦ δὲ καὶ Παμπίων οὕτως ἐκπίπτειν, ὡς ἀντὶ τοῦ νομοθετεῖν νόμους ἔδειν. *Quid de eo dicas, qui Creontis et Oedipodis mala tanta accuratatione saltet, ut metus ei sit, ne per imprudentiam aut ianua aberret, aut circa vestem quid peccet, aut sceptrum ne excidat: quum is interea ita sui et Romanorum obliviscatur, ut pro legumlatore cantorem agat?*

Exitum C. Claudii Agrippinaeque significans] Scribe exitum scilicet Claudii. Propagata ista macula in priorem editionem nostram ex Antverpiensibus. In Mss. vidi exitum *f. Claudii*. Ita passim in veterib. *f. pro scilicet*: inde caussa errandi.

Cap. 40. Τὸ τέχνηον πᾶσα γὰρ τρέφει] Non aliter Viterb.: at Memmii et Lillaei, ἡμᾶς διατρέφει. Dio: Ἐβουλεύσατο εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν πλεῦσαι, ὑπειπὼν, ὅτι αὐ καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκπέσωμεν, ἀλλὰ τό γε τέχνηον ἡμᾶς ἐκεῖ διατρέφει.

Ordinationem Orientis] Fugit nos hic locus, ut aliquot alii, qui ex Mss. erant emendandi. Legendum enim ex cod. Viterb. Memm. Pithoei et Lisl. *Spoponderunt tamen quidam desituito Orientis dominationem.*

Septuages. ac tert. annum cavendum sibi audivit] Decepit Apollo, ambiguo, ut semper, responso vanum consultorem: ac fortasse talis edita fors fuerat: Ἐξηκοστὸν ἔτος, τριεκαιδέκατον τε φυλάττου. De adventu Neronis Delphos multa memorabilia Themistius orat. 5.

Cap. 41. *Reliquam — per organa hydraulica*] Lego: *reliqua diei parte eos per organa hydraulica novi et ignoti generis circumduxit: ostendensque.*

Cap. 42. *Postquam deinde etiam Galbam*] Plutarchus: Ὁ Νέρων ἅμα τῷ πυθέσθαι τὰ περὶ Γάλβαν (ἔτυχε δὲ λελουμένος καὶ ἀριστῶν) ἀνέτρεψε τὴν τράπεζαν.

Inaudita et incognita pati] Galba apud Tacitum Histor. 1, 16. *Sit ante oculos Nero, quem longa Caesarum serie tumentem, non Vindex cum inermi provincia, aut ego cum una legione, sed sua immanitas, sua luxuria, cervicibus publicis depulere. Neque erat adhuc damnati principis exemplum.*

Qui suum imperium vivus amitteret] Darius apud Curtium lib. 5. *Nec dii siverint, ut hoc decus mei capitis, aut demere mihi quisquam aut condonare possit: nec hoc imperium vivus amittam, idem erit regni mei qui et spiritus finis.* Nota vox illa καλὸν ἐντάφιον ἢ τυραννίς.

Cap. 44. *Argent. postulatum, aurum ad obrusam*] Ita habetur hic locus in editione principe Romae nata, quae merito auctoritatem manuscripti obtinet: consentiunt cum ea et veteres nostri, in quibus *postulatum*, non *pustulatum* aut *pusulatum* (nam haec tria unum significant) sine ulla varietate scriptum: Memmianus, *postulatum*: deinde in Pithoei et Lisl. *aurum ad obrusam*, non, ut alii libri, *aurum obryzum*: at in Viterb.

corrupte *aurum adeo obrosus, ut pl.* Ceterum, qui de hoc loco plura cupis, adi magni Turnebi Adversaria, et clarissimi Iurisconsultorum Cuiacii Observationum lib. 7. c. 39.

Cap. 45. *Ex annonae quoq. caritate — invidia*] Varie scriptum hunc quoque locum reperimus. Mihi vero unice placet et sola Viterbiensis lectio, quam et veteres omnes confirmant, etsi leviter corrupti in posterioribus syllabis huius vocis. Lego igitur, *lucrantium*: atque ita omnino scribi debere pertendo. Sensus est: quum omnium iam animus a Nerone esset alienatus, extremum malorum accessisse cumulum, casum, qui hic narratur. Annonae erat ingens Romae inopia, avidaeque naves Alexandrinae ab omnibus expectabantur, grassantibus interea dardanariis, qui publicam calamitatem in occasionem quaestusvertere soliti. Ita suspensis omnium animis, nuntiatur navis Alexandrina pulverem luctatoribus aulicis advexisse. Tum vero fremere omnes et in Nerone invidiamvertere, quam ante iuste conceperant adversus lucrantes ex annonae caritate. In libris regis, et plerisque aliis, *lucrancia*, constantissime scriptum: quod lectorem celare nolui, quum praesertim et Memmianus non aliter habeat.

Stat. eius a vertice curr. appositus est — tandem] Currum intellige, simulacrum parvum eorum currum, quibus insistebant aurigantes in circo: ac videtur non alius currus appensus fuisse, quam quibus ludebant in abaco ad similitudinem circensium, ut ante dictum. Ita esse legendum, non *cirrus*, super auctoritatem Mss. nostrorum, in quibus omnibus, etiam Memmiano, sic habetur, declarant sequentes inscriptiones *δισκοποικί* quarum prior Graeca, ut ait Suetonius, acroteleutium fuit senarii tragici, hoc modo: *Νῦν γὰρ ἔστ' ἀγών.* ut apud Aristophanem in Pace vl. 275. *Ὡὺδες, τί περισσόμεσθα, νῦν ἀγὼν μέγας.* Apparet, proverbiale dictum esse, quoties ad certamen aliquod se compararent. Sic

apud elegantissimum scriptorem, Chariclea parans se ad periculum subeundum status et vitae, πλησίον ὁ ἄγων, inquit ad Theagenem suum, lib. 10. Simile illud in Oreste Euripidea, οὐχ ἔδρας ἄγών. Terentius Hecyr. 1, 2, 29. *Non est opus prolato*. Tale et illud apud Sophoclem, οὐχ ἔδρας ἀκμή. Bacchylides, οὐχ ἔδρας ἔργον οὐδ' ἀμβολᾶς. Aeschylus in Agamemnone, τὸ μὴ μέλλειν δ' ἀκμή. Altera inscriptio fuit: *Trahe tandem*: aut Graeca fortasse, νῦν δεῖ ἐλαύνειν, vel ἔλκειν. Neque enim id διαβρῆδην Tranquillus negat. Utrautra lingua fuerit concepta, certum est, *trahere* vel ἔλκειν ad aurigationem esse referendum. Orpheus in thymiamate Solis: Χρυσολύρη, νόσμου τὸν ἐναρμόνιον δρόμον ἔλκων. Sed videtur verbum *trahere* aliquid βλάβεσθαι et inominatum habere, ut quum dixit c. 22. libri huius, *tractum prasinum*, et apud Plinium lib. 28. c. 17. *quadrigris agendis tractos, rotave vulneratos*: ideo scriptum potius ab istis *trahe* quam *age* vel *agita*: aut ἔλκε potius quam ἐλαυνε. Etsi ea quoque vox aliquid interdum sonat ominosi, ut, quum Diogenes Laertius ait, epigramm. in Stilponem, πινὼν γὰρ ἤλασε, id est, obiit, periit. Ita autem interpretamur hunc locum: nec miramur alias diversas scriptiones, quas et ante nos alii annotarunt, et nos offendimus: nam *cirrus* habetur in veteri Rom. cod. pro *currus*, et in Viterb. *traderet* pro *traheret*. At Pithoei Lissaeique et editionum veterum optima quaeque in ea lectione, quam amplectimur, consentiunt. *Raderet* sane, quod adeo Turnebo placuit, nusquam scriptum est. Scio tamen, Petrum Fabrum τὸν πολυμαθῆ in Agonistico suo illud Turnebi *traderet* acriter defendere: sed quam toto illo capite doctissimus vir fallatur, quum in explicandis Plutarchi et Theocriti locis, tum etiam in isto, alio in opere disputamus. Ac mihi quidem sic videtur: τὸ δ' εὖ νικάτω, ut tragicus ait poeta.

Alterius collo et ascopera deligata] In codice Viterb. hodie scriptum, ut in ceteris fere Mss. omnibus, (etiam Meian. et iis, qui in regis bibliotheca servantur, antiquitatis non contemnendae) *ascopa* vel *etscopa*: quae lectiones sunt ambae in Viterb., sed persuasus fere sum, in iis membranis, unde noster codex olim fuit Viterbii descriptus, liquido fuisse *ascopera*, aut saltem *scopera*: manet enim adhuc litura eius virgulae, quae, quum transversa inducitur τῇ p, efficit *per*. Quare non dubitemus amplius de lectione, quam primus Politianus prodidit. *Ascopera* dictum, ut hippopera apud Senecam: ne quis miretur, Suetonium ea voce usum. Non enim puto, eam esse causam, quam asserunt quidam, quod sequens inscriptio Graeca fuerit; quod neque auctor dicit, neque verum censeo.

Ego quid potui] Populi vox est compellantis Neronem; aut Agrippinae matris.

Crebro vindicem poscebant] Vox est servorum petentium vindicem, hoc est, *καρπιστήν*, ut simul allusionem facerent ad Iulium Vindicem, qui conspiraverat in Neronem pro libertate publica.

Cap. 46. *A simulacris gentium — circumiri]* Non singularum tantum personarum statuas et imagines, sed gentium quoque factas esse legimus, ut populi Romani apud Rhodios et alibi: similes intelliguntur imagines gentium, quae inter ornamenta theatri Pompeiani; nam male Beroaldus, et post eum Torrentius, huc referunt locum Plinii ex lib. 7. c. 3., qui nihil pertinet ad haec simulacra, de quibus Suetonius sentit, et quorum meminit Plinius lib. 36. c. 5. *Idem Varro*, inquit ille, *et a Coponio XIV nationes, quae sunt circa Pompeii, factas, auctor est.* Martinus Polonus in Chronico: *Erat Romae consecratio omnium statuarum, quae statucae scripta nomina gentis in pectore, cuius imaginem tenebant, gerebant.* Pompeii exemplum fuerat et Augustus imitatus: si quidem ex fide scribit haec Servius ad

Virg. 8. Aen. 722. *Porticum*, ait, *Augustus fecerat*, in qua simulacra omnium gentium collocaverat; quae porticus appellatur *Ad nationes*. Reperio autem simulacra gentium producta in funebri pompa principum defunctorum. Dio lib. 56. de exsequiis Augusti: Τὰ τε ἔθνη πάνθ' ὅσα προσεκλήσατο ἐπιχωρίως σφίσιν ὥς ἕκαστα ἀπεικασμένα ἐπέμφθη. Idem in funere Pertinacis: Παρῆλθον μετὰ τοῦτο τὰ ἔθνη πάντα τὰ ὑπήκοα ἐν εἰκόσι χαλκαῖς ἐπιχωρίως σφίσιν ἐσταλμένα.

Ac brevi dignum exitum facturos] Male, qui *exitum* pro *exitum* scribunt. *Exitum* facere probum et elegans dicendi genus. Seneca epist. 115. *Expectarent viderentque, quem admirator auri exitum faceret*. Petronius Arbiter: *Pictura quoque non alium exitum fecit*. Quintilianus declamatione 4. *Filium pietate pereuntem ne velis exitum facere parricidae*. Et declamatione 5. *Exitum faciam hominis, ad quem non venerit pater*. Et in 8. *Hunc cecine fecit exitum illa modo civitate tota conspicua mater?* Marcellus Iurisconsultus lege 5. Dig. De iis, quae in testamento delentur etc. *Credi potest, satis se consecuturum putasse, ut intestati exitum facerent*.

Atque in hoc decidisse versu] Aliter Dio, vel potius, ut puto, Xiphilinus, Dionis narrationem corrumpens: Νέρων μὲν δὴ τοιαῦτα ἐτραγῶδει καὶ τὸ ἔπος ἐκεῖνο συνεχῶς ἐγενόει οἰκτρῶς,

Θανεῖν μ' ἄνωγε σύγγαμος, μήτηρ, πατήρ.

Cap. 47. *Mensam subvertit]* Plutarchus, ἀνέτρεψε τὴν τράπεζαν: sed in tempore, quo id factum, dissentit. Vide ad c. 42.

Cap. 48. *Quatuor solum comitantibus]* Iosephus totidem ait, Ἀλώσεως lib 4. c. 29. Διαδράς δὲ σὺν τέτρασι τῶν πιστῶν ἀπελευθέρων ἐν τοῖς προαστείοις ἐκυτόν ἀνεῖλε. Dio Cassius, tres tantum fuisse, auctor est, Phaonem, Epaphroditum, Sporum. De Sporo dissentit ab historicis Dio Chrysostomus: qui eum facit auctorem

caedis Neronis, memorem illatae sibi iniuriae, et ulciscendi cupidum.

Et salutatus] Non simpliciter, verum ita, *Salve, Imperator*. Dio, καὶ αὐτοκράτωρ προσηγορευθεὶς.

Ut interim in specum egestiae harenae concederet] Dio paullo aliter: ἐς καλαμαδίαν τόπον τινὰ ἐκρύφθη, in arundinetis quodam sese occultuit. Subiecta vox Neronis fidem adstruit narrationi Dionis: neque dissentit Suetonius, si recte capias. Hic videtur esse locus, quem aetas posterior appellavit Cisternam Neronis. Radevicus de gestis Friderici I. lib. 2. c. 66. *Nono die descendentes trans Tiberim, eo die et altero commorantes, XI. exierunt, et pervenerunt ad Cisternam Neronis, in qua latuit Nero fugiens Romanos insequentes. c. 70. Probatum est etiam, quod Rolandus XII. die post domini Victoris promotionem, ab Urbe egressus, apud Cisternam, in qua Nero Imperator quondam ab Urbe profugus latitavit, primo est immanatus.*

Cap. 49. *Scrobem cor. fieri imper. — modulum*] Et qui carnificis manu puniendi erant, et qui aliqua necessitate coacti se interimebant, in scrobibus praeparatis saepe soliti sedere; credo, ut evitaretur casus ἀσχήμων post vulnus acceptum. Appianus de bellis civilibus lib. 4. in historia Labeonis sese vita privantis, afflictis Bruti Cassique partibus: Λαβεὼν δὲ βόθρον ἐν τῇ σκηνῇ τὸ μέγεθος αὐτάρκη σώματι ὀρυζάμενος, τὴν σφαγὴν ἐπέσχε καὶ τῷ δὲ μὲν ἡ σκηνὴ τέφος ἐγένετο. Tacitus lib. 15. c. 67. *Poenā Flavii Veiani Nigro tribuno mandatur: is proximo in agro scrobem effodi iussit: quam Flavius ut humilem et angustam increpans, Ne hoc quidem, inquit, ex disciplina.* Philostratus lib. 5. narrans sub ingressum Apollonii Tyanei in Alexandriam obviam illi factos carnifices ducentes ad supplicium duodecim ληστὰς τὴν αἰτίαν, id est, quorum elogium continebat, latrones eos esse (αἰτία hic elogium puniendorum significat, id est, titulum, vel τίτλον, ut vocat

Ioannes, Matthaeus similiter αἰτίαν, et apud Marcum ἡ ἐπιγραφή τῆς αἰτίας pro inscriptione elogii) harum scrobium ita meminit: Πρὸς τοὺς δημίους ὅφ' ὧν ἤγοντο, ὑφεῖναι, ἔφη, κελεύω τοῦ δρόμου, καὶ σχολαίτερον ἥκειν ἐπὶ τὸ ὄρυγμα. Nescio, annon talis mos aliquis fuerit Athenis servatus: nam sane is locus, ubi de damnatis ultimum supplicium sumebatur, ὄρυγμα, *fossa*, dicebatur. Vide Harpocrationem et Demosthenem contra Aristocratem.

Qualis artifex pereo] Dio: ὦ Ζεῦ, οἶος τεχνίτης παραπόλλυμαι. Intellige vocem *artifex*, ut quum Graeci nominant Διονύσου τεχνίτας: de quo apud Aristotelem in Problemis. Graeci quidem κίθαρωδός explicatius vertunt, ut in Manassae Chronico, οἶος, ὦ Ζεῦ, κίθαρωδός ἐξ ἀνθρώπων ἀπόλλυται.

Nudi hominis cervicem inferi furcae] De huius supplicii modo alibi disputamus, et varios errores doctissimorum virorum, qui nuper de his scripserunt, refellimus. Mirum sane, tantum in litteris Latinis virum adeo fuisse impeditum in explicando, quid esset *furca* Romanae loquentibus.

Ferrum iugulo adegit] Quid igitur illud est, quod Hegesippus ait lib. 4. c. 20. Neronem periisse *mangano*, quod ipse sibi de ligno pararat: ferro enim et gladio periit, non *mangano*. Est vero μάγγανον instrumentum ad iacienda tela, ut ballista: huius in Glossario mentio et apud Leonem in Tacticis, atque alios. Eusebius in historia lib. 6. Ὡς περ ἐκ μαγγάνου τινὸς εἰς τὸ μέσον ῥιφείς ἀναφαίνεται. Est et instrumentum ad torquendum, de quo sensit Hegesippus. Eusebius lib. 8. Γύναια τοῦν ποδοῦν ἀποδεσμούμενα μετέωρά τε καὶ διαέρια κἄτω κεφαλὴν μαγγάνοις τισὶν εἰς ὕψος ἀνελκόμενα. Et in libri eiusdem supplemento τοῦν ποδοῦν μαγγάνοις τισὶ ξείνοις διακλώμενος. Significat et alia, quae missa nunc facio. Nescio vero, unde id Hegesippus habuerit: nam alii omnes nihil amplius quam, Neronem se ipsum interfecisse, narrant.

Cap. 50. *Cum Acto concubina*] E 13. Annali Taciti haec ancilla nota, et Neronis contubernium cum ipsa, neque tacetur eadem a Dione.

Impositum colli hortorum] Viterbiensis colle ortulorum, duplici archaismo: colle, pro colli; et ortulorum, pro hortulorum: quo modo scripsisse multos antiquorum, ex iis conliat, quae scripserunt veteres de orthographia.

Cap. 51. *Plerumque synthefinam — discalceatus*] Hoc est, habitu hominis in triclinio discumbentis. Sattyrici auctor: *In his eramus lauticiis, quum ipse Trimalcio ad symphoniam allatus est, positusque in cervicalia minutissima, expressit imprudentibus risum. Pallio enim coccino adrasum incluserat caput, circaque oneratas vestie cervices laticlaviam immiserat mappam, simbriis hinc atque illinc pendentibus.* Dio sudarium vertit σινδόνιον, totum enim hunc locum ita exprimit; Τοὺς βουλευτὰς χιτῶνιον τι ἐνδεδουκῶς ἄνδρινον καὶ σινδόνιον περὶ τὸν αὐχένα ἔχων. ἤσπασατο· καὶ γὰρ ἐν τούτοις ἤδη παρηγόμεναι ὥστε καὶ ἀζώστους χιτῶνας ἐν τῷ δημοσίῳ ἐνδύεσθαι.

Cap. 52. *A philosophia eum mater avertit — esse*] Philostratus in vita Apollonii Tyanei, homini vano dictum non vanum in hanc sententiam tribuit: Φιλοσοφία παρὰ βασιλεῖ ἀνδρὶ. ξύμμετρος μὲν καὶ ὑπαινειμένη, θαυμαστὴν ἐργάζεται κρᾶσιν· ἡ δὲ ἀκριβὴς καὶ ὑπερεπιτείνουσα φορτικὴ τε, ᾧ βασιλεῦ, καὶ ταπεινωτέρα τῆς ἡμέτερας σκηνῆς φαίνεται· καὶ τύφου δὲ αὐτό τι εἶναι ἠγγούνται βέλταστοι.

A cognitione veter. orator. Seneca — delineret] Quintilianus de Seneca lib. 10. c. 1. in f. *Thm autem solus hic fere in manibus adolescentium fuit: quem non equidem omnino conabar excutere, sed potioribus praeferri non sinebam: quos ille non defluerat incessere, quum diversi sibi conscius generis, placere in dicendo posse, iis, quibus illi placerent, diffideret.*

Venere in manus meas pugillares libellique] Appellat libellos chartas viliores, quibus olim eruditi utebantur, quando primum aliquid componebant, ut opus emendatum in chartam meliorem inde transferrent. Epiphanius eiusmodi libellos vocat *σχεδάρια*; chartas autem, quae opus correctum excipiebant, *τετράδας*. Sic ille in operis fine: *Ὑπάτιος, ὁ τὴν μεταγραφὴν ἀπὸ τῶν σχεδάρων ἐν τέτρασι ποιησάμενος*.

Cap. 53. *Habuit et ping. fingendique — studium*] Dio Chrysostomus in ea de philosopho: *Φασὶ δὲ καὶ γράφειν καὶ πλάττειν ἱκανὸν αὐτὸν εἶναι*. De Nerone loquitur.

Maximā aut. popularit. efferebatur — moverent] *Maxima popularitas*, maximum placendi vulgo studium. Non displiceat *maxime autem popularitate*. Eandem vocem (dico *maxime*) si quis ex praecedente sententia sustulerit, non multum, meo iudicio, erraverit. Neronis popularitatem perstringit Dio Chrysostomus, quum ait in oratione de philos. *Καίτοι τῶν νῦν βασιλέων τις ἐπεθύμει σοφὸς εἶναι τὴν τοιαύτην σοφίαν, ὥς πλεῖστα ἐπιστάμενος· οὐ μὲν τοι τὰ τοιαῦτα, ἀ μὴ θαυμάζεται παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἐφ' οἷς στεφανωθῆναι ἐστι*.

Exiit opinio] Fallitur Torrentius, qui vocem *opinio* putat hinc amovendam, de qua diximus ad lib. 2. c. 51. et 56. Caesar de bello civili 3. *quae opinio erat edita in vulgus*. Latine loquentibus *opinio* idem per saepe ac fama.

Cap. 54. *Voverat se proditur. — utricularium*] Harum artium peritum fuisse Neronem, testis unicus mihi Dio Chrysostomus in ea, quam modo nominavi, oratione: *Φασὶν, inquit, αὐτὸν ἱκανὸν εἶναι καὶ αὐλεῖν, τῷ τε στόματι, καὶ ταῖς μασχάλαις ἀπὸν ὑποβάλλοντα, ὅπως διαπεφηνῶς ἢ τὸ αἰσχρὸν τὸ τῆς Ἀθηνῶς*.

Cap. 55. *Erat illi aeternitatis — inconsulta*] Plane simile est Pausaniae de Nerone iudicium: quod

libet adscribere. Postea enim, quam de liberata ab eo Graecia dixit lib. 7, 17. Ἀπιδόντι, ait, ἐς τοῦτό μοι τοῦ Νέρωνος τὸ ἔργον, ὁρδύτατα εἰρηκέναι Πλάτων ἐφαίνετο ὁ Ἀρίστωνος· ὅπως ἀδικήματα μεγέθει καὶ τολμήματι ἐστὶν ὑπερβρότα, οὐ τῶν ἐπιτυχόντων εἶναι ταῦτα ἀνθρώπων, ψυχῆς δὲ γενυκίας, ὑπὸ ἀτόπου παιδείας δι-εφθαρμένης. Non potest negari, et cupidinem famae ac nominis sui aeternitati consecrandi desiderium generosi animi esse documentum.

Cap. 56. *Icunculam puellarem — accepisset]* Ita olim emendavit Egnatius lectionem omnium librorum, in quibus fere scriptum offendimus *agunculam*; quae vox nec Graecam nec Latinam originem habere potest. *Imaguncula* vero longius recedit a scripta lectione. Fuit autem moris, hominibus praestigiatoribus et planis remedia adversus quosvis morbos et casus vendere, quae semper circumferri facilia essent. Talis haec icuncula puellaris: tales illi annuli *Φαρμακῖται* sive *Φυσικοί*, quorum mentio apud Aristophanem atque alios. Tales item laminae illae, quarum meminit Arnobius lib. 2. *Adversus ictus noxios et venenatos colubrorum morsus, remedia saepe conquirimus, et protegimus nos laminis, Psyllis, Marsisque vendentibus, aliisque institoribus atque planis*: nam quid sibi voluit, obsecro, vir doctus olim, quum illum locum tam insolenter suis emendationibus depravaret? Atqui laminas esse *περιάπτων* genus, ut cetera, quorum meminimus, etiam Alexander Trallianus docet, qui inter magica, vel, ut ipse vocat, *Φυσικὰ* remedia *πετάλων* sive laminarum illiusmodi saepe meminit. Ut ad Tranquillum redeam, nimis vereor, ne superior emendatio acutior sit quam verior. Nam τὸ *a* initio huius dictionis mordicus retinent quantum est librorum. In Viterbiensi vero diserte scriptum *acuncula*. Puto, verum esse, *acucula*, quae et Latina et proba dictio est. Imperator Constant. in Cod. Theodosiano, de repudiis: *Si praeter haec tria crimina repudium marito mise-*

rit, oportet eam usque ad acunculam capitis in domo mariti deponere. De acu, quae muliebris mundi olim, ut nunc quoque, pars fuit, nihil attinet dicere: notissima enim res est. Huiusmodi igitur acus non minus quam anulos aut laminas in magico instrumento locum habuisse, ex hac lectione discimus.

Cap. 57. *Obiit secundo et trigesimo aetatis anno*] Mirum, silentio esse praetermissum tempus imperii, quod fuisse ait Iosephus annorum tredecim et dierum octo. Zonaras annis tredecim adiicit menses octo, demptis diebus duobus. Xiphilinus duos amplius dies illi tribuit tantum. Clemens vero annorum vult fuisse XIII, mensium VIII, dierum XXVIII. Eusebius, nisi fallunt nos, ut saepe, eius codd., annos XIV ait, menses VII, dies XXIV. Etiam alii minorum gentium chronologi aliter. In annis vitae late errant Dio et Zonaras, qui aiunt, vixisse annos XXX, menses IX. Vidē et Epiphanium, Theophilum, alios.

Die, quo quondam Octaviam interemerat] Periit Nero a. d. VIII. Id. Iunii, anno et XXII diebus ante initium Vespasiani; auctor Dio.

Quasi viventis et brevi magno — malo reversuri] Quia Neroni sese perimenti paucissimi (tres ait Dio, Suetonius quatuor) testes affuerunt: propterea eo extincto et ignoratum plerisque mortis genus, quo verum illud monstrum perierat, et multis etiam persuasum, non esse illum occisum, sed vivere, ac brevi reversurum. Praeclare hoc Dio Chrysostomus insignis orator aequae ac philosophus, temporum illorum prope aequalis: Οἱ περὶ αὐτὸν, inquit, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἠνάγκασαν ὅτῳ ποτὲ τρόπῳ ἀπολέσθαι αὐτόν· οὐδὲ πῶ γὰρ καὶ νῦν τοῦτό γε ὁμολόν ἐστιν. Καὶ νῦν αὐτὸν ἔτι πάντες ἐπιθυμοῦσι ζῆν· οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ οὔονται. Tacitus Histor. lib. 2. c. 8. *Pluribus vivere Neronem fugentibus, credentibusque.* Fuit et illa constans plerorumque in veteri ecclesia opinio, venturum Neronem ante saeculi finem; et vel

ipsum fore Antichristum (Ioannes Chrysostomus serio affirmat, Neronem Antichristi fuisse typum) vel temporibus iisdem per Occidentem saevitum, quibus ille per Orientem; qua de re suaviter fabulatur ille vere *Θαυμάσιος* Martinus apud Severum Sulpicium dialogo 2. Auctor versuum, qui Sibyllis tribuuntur, de Nerone:

Ἄλλ' ἔσται καὶ αἴσιτος ὁ λοίγιος· εἴτ' ἀνακήμεν
Ἰσάζων θεῶν αὐτόν.

et plura in hanc sententiam variis locis eius operis. B. Augustinus de civitate dei lib. 20. c. 19. dictum Pauli Apostoli explicans: *Iam enim mysterium iniquitatis operatur*, inter cetera scribit: *Quidam putant, hoc de imperio dictum fuisse Romano, et propterea Paulum Apostolum non id aperte scribere voluisse, ne calumniam videlicet incurreret, quod Romano imperio male optaverit; quum speraretur aeternum, ut hoc, quod dixit, Iam enim mysterium iniquitatis operatur, Neronem voluerit intelligi: cuius facta velut Antichristi videbantur. Unde nonnulli ipsum resurrecturum, et futurum Antichristum suspicantur. Alii vero nec eum occisum putant; sed subtractum potius, ut putaretur occisus: et vivum occultari in vigore ipsius aetatis, in qua fuit quum crederetur exstinctus, donec suo tempore reveletur, et restitatur in regnum.*

Denique quum post viginti annos — fingeret] Pseudo-Nerones fuere plures. Tacitus clare ostendit: etsi parum vulgo ad eius verba attendunt. Ait ille in rebus Othonis 2. Histor. c. 8. *Sub idem tempus Achaia atque Asia falso exterritae, velut Nero adventaret, vario super exilu eius rumore, eoque pluribus vivere eum fingentibus, credentibusque. Ceterorum casus conatusque in contextu operis dicemus. Tum servus e Ponto sive, ut alii tradidere, libertinus ex Italia, citharae et cantus peritus (unde illi super similitudinem oris propior ad fallendum fides) adiunctis desertoribus, quos inopia vagos ingentibus promissis corrupe-*

rat, mare ingreditur. Illa verba, pluribus vivere eum fingentibus, subobscurè indicant, falsos Neronès fuisse plures: quod arguunt manifestè sequentia; nam de pluribus se dicturum pollicetur: et historia confirmat, quae plures commemorat. Primus hic est, quem Tacitus inserit rebus Othonis et Vitellii: nam Interpreti non assentior, componenti illum locum cum isto Suetonii. Aperte repugnant tempora; et Tacito consentit Xiphilinus ex Dione, narrans in Othone, captum fuisse tum quendam, qui Neronem se fingeret, cuius, inquit, Dio nomen se ignorare ait. Similem ignorantiam proficitur et Tacitus in fine narrationis illius: *Assprenati*, inquit, *cuncta ex fide nuntiata, cuius cohortatione expugnata navis, et interfectus quisquis ille erat.* Alius ab hoc est Terentius ille Maximus, quem ex Dione, ut arbitror, tradit Zonaras in vita Titi: *Ἐπὶ τούτου, inquit, καὶ ὁ Ψευδονέρων ἐφάνη, ὃς Ἀσιανὸς ἦν, ἐκαλεῖτο δὲ Τερέντιος Μάξιμος· προσποιεῖς δὲ τῷ Νέρωνι καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὴν φωνήν· καὶ γὰρ καὶ ἐκιδρυρόδει· ἔν τε τῆς Ἀσίας τινὰς προσποιήσατο, καὶ ἐπὶ τὸν Εὐφράτην προχωρῶν, πολλῶν πλείους ἀνητήσατο· καὶ τέλος πρὸς Ἀρτάβανον τὸν τῶν Πάρθων κατέφυγεν ἀρχηγόν· ὃς καὶ δι' ὀργῆς τὸν Τίτον ποιοῦμενος, ἐδέξατο τοῦτον, καὶ καταγαγεῖν εἰς Ῥώμην παρσκευάζετο.* Tertius est, de quo Suetonius hoc loco. Eum narrat Tranquillus exstitisse post viginti annos a Neronis morte: incidit igitur in Domitiani tempora, et imperii eius annum septimum. Quare non potest cum alterutro superiorum idem esse. Pseudo-Neronis cuiusdam meminit Lucianus in commentariolo: *Πρὸς ἀπαίδευτον.*

IS. CASAUBONI

IN

SUETONII LIBRUM VII. ANIMADVERSIONES.

Cap. 1. *Progenies Caesarum in Nerone defecit*] Est certum, et omnes historici notant. Appianum excipio, qui 4. Ἐμφυλ. scribit, reliquisse Octavium καὶ γένος καὶ ὄνομα τὸ νῦν ἄρχον. Vixit autem ille sub Hadriano et Antonino Pio. Tam igitur falsum, domum Augustam, quae tum fuit, genus traxisse ab Augusto, quam verum de nomine; nam omnes Caesares dicti. Errat et vetus scholiastes Iuvenalis 4, 58., qui ad illum poetae versum, *Quum iam semianimum laceraret Flavius orbem Ultimus* — notat, ultimum dici Domitianum, quia in illo Caesarum origo defecit.

Liviae olim post Augusti statim nuptias] Non sane statim, si satis ex fide Dionis narratio, qui in anno DCCXVII haec commemorat: at Livia in Augusti domum deducta sub anni DCCXV finem. Meminit et in extremo Nerone.

Gallinam albam] Et ista alba fuit, et omnes, quae ex ipsa provenere: auctor Dio, qui vocat τὸ γένος τῶν λευκῶν ὀρνίθων.

Pangique ramulum placuisset] *Ramulum* vocat κλών: nam laurus earum arborum una est, quae generant, si κλών pangatur, id est, furculus: non generant neque proveniunt, si ἀκρέμων, hoc est, surus, sive crassior ramus. Caussam habes apud Theophrastum Αἰτίων Φυτικῶν lib. 1. c. 5.

Tale vero lauretum, ut — decerperent] Servius in istum versum e lib. 6, 250. *Spargens rore levi, et ramo felicitis olivæ*, sic notat: *Moris fuerat, ut de lauro fieret. Sane dicit Donatus, quod hoc propter Augustum mutavit. Nam nata erat laurus in Palatio eo die, quo natus est Augustus, unde triumphantes coronari consueverant: propter quam rem noluit laurum dicere ad officium lugubre pertinere.* Haec ille seu verus seu falsus Servius. Porro in optimo Memmii libro, post vocem *decerperent*, erat lacuna satis magna, quasi periodus integra desideraretur.

Silva omnis exaruit radicitus] Habes similem historiam apud Ioannem Tzetzem, Historici chiliade 4. de sicu Logothetae cuidam unice dilecta (sic ut nemini alii esse fructum ex ea liceret) quae magna omnium admiratione, die mortis eius exaruit, ac postridie a summo ad imum fidit se: quam historiam sancte iurat auctor esse veram.

Cap. 2. *Nulla gradu contingens Caesar. domum*] Liviam tamen aliquo modo contingebat auctore Plutarcho: Ἦν δέ τι καὶ Λιβίᾳ τῇ Καίσαρος γυναίκεϊ κατὰ γένος προσήκων ὁ Γάλβας.

PRONEPOTEM Q. CATULI CAPITOL. *semper adscripsit*] Scribe *pronepote* se Q. C.; casu enim omissa vocula *se*, quam omnes codd. habent.

Maternam ad Pasiphaën] Memm. *Pasiphaam*, ut Torrentii: cui eruditissimo viro de voce *maternam* hoc loco delenda, fere assentior.

Cap. 3. *Illitis galbano facibus*] Glossarium: Γαλβάνη ἢ χαλβάνη, *galba*: sed Graeci per χ hanc vocem enunciant, non, ut Latini, per g: quam analogiam in aliis deprehendes, et Latini hunc herbae ferulaceae succum appellant *galbanum*, non *galbam*.

Galbeo, id est remed. lana involutis — uteretur] Remedia, sive quae medici ex artis suae praeceptis imperabant, sive quae superstitio aliqua suadebat, vel ars

magica, per saepe lanae involuta affectae parti admovebant. Sic lib. 8. in Domitiano commemoratur *brachium velut aegrum lanis fasciisque obvolutum*; vide ad illum locum. Plinius lib. 30. c. 15. refert ex quorundam sententia, *stellionis cinerem lineamento involutum in sinistra manu Venerem stimulare*. Aliquando succum remedio futurum adhibebant, *collectum floeco*, ut ibidem Plinius loquitur. Aliquando lanae hapsu utebantur: ut quum lib. 7. Celsi, *inducitur hapsus lanae mollis, tepido oleo repletus*. Fere autem quum de amuletis et iis, quae *περίπτεα* Graeci dicebant, loquuntur veteres, verbo *adalligari* in eam rem utuntur, ut passim Plinius illo libro: itaque non facile credam, remedium, cuius hic mentio fit, magicum fuisse. Non etiam assentimur viris eruditissimis, qui ex his Suetonii verbis illa censuerunt tollenda, *id est*, et *lana*: nam Memmii cod. et Viterb. facile omnium optimi, ita plane habent, ut est editum, et ita omnes Mss., paucis exceptis, a quibus absunt illa, *id est*: perperam, ut diximus. Porro haec remedia lana involuta quum affectae parti applicabantur, *galbei* vulgo fuerunt dictitati: cuius appellationis rationem pluribus quaerere, non est huius loci.

Animalia, quae in aesculis nascuntur] Sunt multa animalcula et vermiculi, qui in arboribus aut siccis etiam lignis nascuntur: qui quum appellatione communis Graecis dicantur *τερηδόνες*, Latinis *teredines*, varia nomina ex arborum generibus aut aliis caussis sunt sortiti in utraque lingua: eiusmodi nomina *κίς*, *σῆς*, *ἰς*, *ψῆν*, *κόλελος*, item, *κόσσι*, *bytarus*, apud Plinium e M. Tullio, et *galbae*, ut docemur isto loco. Memmii liber *in aesculis*; quomodo eius arboris nomen in plerisque libris scriptum invenitur.

Temporum suorum eloquentissimus] Adde et distissimus. Appianus, *πλουσιώτατος ὢν ἐμοῦ τι Περικλέων*. Eum lege de hac Galbae perfidia, in Ibericis.

XXX Lusitanorum millibus] Nihil ubique numerorum notis corruptius. Non abest, quin et hic menda sit, aut apud Valerium Max., qui *septem millia* habet. Memmii liber expresse *triginta*, cui potius numero favet narratio Appiani. Eam fuisse belli Viriati caussam, Appianus idem perspicue ostendit.

Quam brevi corpore] Placet iure altera lectio, *quamquam brevi corpore*. Sic Memmianus et plures.

Vitium corporis secreto posita veste detexit] Similem historiam de Cratete Thebano, cuius coniugium Hipparchia nobilis puella appetebat, habes apud Diogenem Laertium lib. 6.

Caium et Servium procreavit] Mirum, in plerisque membranis, etiam Memmianis, *Sergium* scribi; mendose prorsus, etsi non omnes animadvertere videas. Atqui *Servius* pronomen est Romanorum, ut Caius; *Sergius* vero per *g* est nomen gentis, non autem praenomen.

Maiores Caius, attritis facultatibus urbe cesserit] Tacitus Annal. lib. 6. c. 40. *Caius Galba consularis, et duo Blaesi voluntario exitu cecidere: Galba tristibus Caesaris litteris sortiri provinciam prohibitus*. Haec ille in anno, qui Q. Plautium, Sex. Papinium Coss. habuit.

Cap. 4. *Natus est IX. Kal. Ian.] Viterb. Kal. VIII.; melius Memm. natus est IX. Kal. Ian.*

In villa colli supposita] Omnino scribendum, *superposita*, nam ita scriptum in omnibus notae melioris libris.

Livii nomen et Ocellae cognomen asumpsit] Satis notum est, *Ocella* cognomen fuisse gentis Romanae: non dubito, casum aliquem peperisse hanc appellationem; sive ab ocellis propter parvitatem oculorum; sive ab *ὀκέλλω*, quod Graecis navem appellere significat, prima eius fuerit origo: fuit et apud Graecos, etiam vetustissimos, usitatum *Ocelli* nomen. Haec quum ita

sint, miror, in optimis membranis scribi, et *Ocellare cognomen*. In Domitiani c. 8. legimus *Ocellatas sorores*: an igitur etiam hic propter adoptionem *Ocellae* cognomen aliter est formatum?

Τῆς ἀρχῆς ἡμῶν παρατρέξῃ] Confirmant hanc lectionem Mss. nostri, in quibus vel ita discrete descriptum, ut in regis, Memmii, Pithoei et Lillaci: vel ita corrupte, ut certissima tamen sint huius scripturae vestigia, ut in Viterbiensi. Sic loquitur Philostratus in Ptolemaeo Naueratite: Διῶν τε καὶ δικαστηρίων παρέτρωνεν. At Dio vocem minus usitatam mutavit usitatiorē παραγεύσῃ: non tamen ex illo recte Suetonium emendes.

Nihil aequae postea Galbam] Quidam veteres, *Propterea quidem, nihil aequae*. Dio meminit ostenti et prioris et posterioris: Ἡμίονός τε ἔτεκεν, ὅπερ αὐτῷ συμβολὸν τοῦ κράτους ἔσεσθαι ἐτεθέσπιστο. Vult autem editum hoc portentum sub adventum Galbae in Hispaniam: de quo c. 8.

Mane fulvere, vesperi valere] Lucianus in Apologia: Ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσχορεύσει πταισματος, cuius libelli argumentum intelliges ex his Artemidori lib. 1. c. ultimo: Ἐρρωσο δὲ καὶ ὑγίαινε, οὔτε λέγειν, οὔτε ἀκούειν ἀγχαθόν· οὐ γὰρ προσιόντες ἀλλήλοις, οὔτε μέλλοντές τι πράττειν ταῦτα λέγουσιν ἄνθρωποι, ἀλλὰ ἀπαλλαχτόμενοι ἀλλήλων καὶ πρὸς ὕπνον τρεπόμενοι.

Cap. 5. *Atque etiam manu — Lepida*] Pars librorum *Lepida*: alii, *Lepidae*: sensus manet idem. Nam quin de matre *Lepidae* uxoris *Galbae* sit accipiendum, non potest dubitari.

Cuius et vivae gratia plurimum valuit] Plutarchus scribit, ope *Liviae* impetrasse eum consulatum ab Augusto: Λιβίας παρεσχούσης ὕπατος ἐν Παλατίῳ προήλθε.

HS. namq. quingenties — inter legatar. habuisset Id est, habere cum *Livia* voluisset: sic enim dictum, ut lib. 1. *peripigit cum adversariis*. Quare Interpretes aliique docti viri quidquam censeant in hac perio-

do esse mutandum, causa, meo iudicio, idonea nulla est. Unum est, quod non queam concoquere, legati modus; omninoque scribendum suspicor *quingagies*, non autem *quingenties*. Scio enim, eam summam legati esse ultra civilem modum: quem quum Augustus in testamento suo diligenter servaverit, teste Tacito, ineptum est, putare, non esse habitam eius rationem a Livia. Nonne vero absurdum fuerit, quum Augustus et Tiberius quadringenties non multo amplius populo Rom. legaverint, Liviam uni Galbae quingenties reliquisse? Nunquam factum, meo iudicio. Ita ergo statuamus potius. Legaverat Livia Galbae quingagies, hoc est, aureorum coronatorum centum viginti quinque millia. Tiberius revocavit ad quingenta, sive coronatorum duodecim millia et quingentos.

Cap. 6. *Consulatum per sex menses*] Viterb. *per tres menses*.

Solemni sorte spectaculo] Nam et in castris spectacula edi solita: quorum Plutarchus in Galba meminit.

Data tessera ut manus paenulis continerent] Tessera vocat ducis praeceptum, quod ab iis, qui proximi erant, primo exceptum, per successionem ad omnes pervenit: nec refert, sive id voce datum est, sive in pisticatio scriptum; utroque enim modo fieri solitum. At tessera hic accipere notione vulgari, ut accipitur a Torrentio, pro signo ad excubias, omnino est ἀποσδιόνυσον. Quid apud Livium magis obvium, quam ut ad mandata perferenda tesserae adhibeantur?

Per castra iactatum est] Tacitus 1. Histor. 5. *Laudata olim et militari fama celebrata severitas eius*.

Neque testimonium, ne — ulli perciperent] Milites sub Imperatoribus leviora praemia ab eo duce petebat et accipiebat, cuius ductu bellum gerebat; quae maioris momenti erant, ut plura genera coronarum, ea ab ipso Imperatore erant petenda, qui solitus in ea re iudicium sequi plerumque ducum, vel legatorum. De

hoc testimonio loquitur Suetonius. Vide supra, quae de beneficiis militum observamus.

Ad effectum Imperatoris — cucurrit] Mos multorum Imperatorum, de quo dictum nobis ad lib. 4. c. 26.

Cap. 7. *Africam pro Consule biennio obtinuit*] Videtur Galba monimentum sui reliquisse urbem in eo loco positam, ubi ipse castra habuerat, *Castra Galbae* dictam: eius mentio apud B. Cyprianum in concilio Carthaginiensi, ubi tamen dicitur *Castrum Galbae*.

Quum de proprietate iumentis quaereretur] Viterb. *quum proprietas iumentis quaereretur*.

Cap. 8. *Ne ad gestandum quidem iter — quam*] Deest *aliter* ante *quam*. Sic et apud Graecos. Polybius 5. historia: Τοῖς ὅλοις ἐσφάλησαν, παρ' οὐδέν ἢ τὴν προειρημένην αἰτίαν, pro παρ' οὐδέν ἄλλο. Constanter autem sic legitur in omnibus antiquis codicibus et editionibus: tamen Rob. Stephanus adiecit eam vocem; ediditque *ne ad gestandum quidem aliter unquam iter ingressus*, cui iam sere assentior: suspicorque, *iter* hic partem esse vocis *aliter*. Nam et illa locutio, *ingredi iter ad gestandum*, aliquanto videtur insolentior.

Ut secum vehiculo prox. decies HS. — efferret] Nihil mutemus: nam *e proximo*, quod quidam restitunt, non potest locum habere, si ad auctoris mentem diligenter attendimus: qui hoc vult, cavisse Galbam, ne si casus aliquis subito nuntiaretur, qui fugae necessitatem ei afferret, a pecunia imparatus reperiretur: propterea proximum sibi habuisse semper in omni itinere vehiculum istud auro onustum. De more circumferendi pecuniam notavimus nuper ad Apuleii Apologiam.

Successurumque iuveni senem] Dio similiter: Καὶ οἱ μάλιστα τὴν τοῦ νεωτέρου ἀρχὴν πρὸς τὸ γῆρας αὐτοῦ μεταστήσειςθαι ἔφησαν.

In Cantabriae lacum fulmen decidit] Sic Memmianus, non *lucum*.

Repertaeque sunt duodecim secures] Viterb. *repertaeque statim duodecim*.

Cap. 9. *Per octo annos varie*] Totidem ait Plutarchus, de anno loquens, quo Vindex in Neronem coniuravit: Ἔτος ὀγδοὺν τὴν ἀρχὴν ἔχων.

Non ex fide versanti pecunias] Suspectum verbum *pecunias*: forte etiam tollendum, aut scribendum *in pecuniis*.

Praeter ceteras altiore et dealbatam] Quasi esset solatium, quoniam pereundum sit, ἐξ ἀξίου γούν ξύλου, ut est Graecorum proverbium. Magnum videlicet in altiore cruce πλεονέκτημα. Lucilius, Graecorum Martialis, Anth. lib. 2. c. 51.

Μακροτέρῳ σταυρῷ σταυρούμενον ἄλλον ἑαυτοῦ

Ὁ Φθονερός Διοφῶν ἐγγὺς ἰδὼν, ἐτάκη.

Habes similia exempla in Niceta et aliis.

Ne quid materiae praeberet Neroni] Nempe ad odium vel suspicionem, aut utrumque potius. Tyranni enim virtutes, quibus ipsi carent, in aliis oderunt, et perditas cupiunt; iidem viros omnes, quos sua virtus in quocunque genere reddit insignes, et quod necesse est, in vulgus gratiosos, pro hostibus habent: itaque passim in Tacito observabis rectores provinciarum, res magnas gerere idoneos, vires sponte remittere; quum plus ab Imperatore quam ab hoste sibi timerent. Haec sine dubio causa fuit prima, cur a prioris administrationis severitate Galba recederet, ut indicat his verbis Suetonius. Sed hanc causam ipse profiteri quum non auderet, aliam solitus afferre, quae statim sequitur. Ait enim noster, et ut dicere solebat, quod nemo otii sui rationem reddere cogeretur. Haec vero ratio quam viro magno sit indigna, quam perniciofa reip. et ei, qui utatur, probrosa, fusc ostendimus in nostris ad primam Polybii historiam disertationibus.

Nec diu cunctatus] At certe aliquantum est cunctatus et cum amicis deliberationem habuit: in eo concilio, vox fuit Titi Ovinii, viri non optimi, prudentissima: *Deliberasse de defectione, iam defecisse est; τὸ*

ζητεῖν Νέρωνι εἰ πιστοὶ μένομεν, ἥδη μὴ μενόντων ἐστίν.
Adi Plutarchum.

Sacerdos Iovis Cluniae] Angeli Politiani codex, et alii nonnulli, *sacerdos Lunii Cluniae*. De Luno deo habes apud Spartianum in Caracalla c. 6. et 7. Sed membranae omnes, quas inspeximus, *Iovis*. Regionum unus *Cluviae* pro *Cluniae*: minus recte. Κλουνίαν enim Graeci vocant. Plutarchi exemplaria in Galba, Κολουνίαν: id quoque minus recte.

Oritur, quandoque — princip. dominumq. rerum] Non fuit vana fides; nam Traianos, Hadrianos, Theodosios orbi terrarum dedit Hispania. Praeter historicos adi Pacati divinum Panegyricum.

Cap. 10. *Quum — conscendisset tribunal*] Plutarchus: Προγράμματα ἐδήλωσεν ὁ Γάλλος ἡμέραν, ἐν ᾗ τὰς κατὰ μέρος ἐλευθερώσεις ἀποδώσει τοῖς δεομένοις.

Legatum se senatus ac populi Rom. professus est] *Legatus*, στρατηγός. Dionem vide. Plutarchus: στρατηγὸς συγκλήτου καὶ δήμου Ῥωμαίων ὀνομαζόμενος.

Super exercitum veterem legionis unius] Sic est: quia iam Hispania bona fide praestare obsequium assueverat, vetus ordinatio fuerat immutata. Nam quum olim tres legiones in ea parte Hispaniae praetenderent, ut est auctor Strabo, Galbae Tarraconensem administranti maior non adest exercitus, quam legionis unius, alarum duarum et cohortium trium. Ipse ait apud Tacitum i. Histor. c. 6. *Sit ante oculos Nero, quem longa Caesarum serie tumentem, non Vindex cum inermi provincia, aut ego cum una legione, sed sua immanitas, sua luxuria cervicibus publicis depulere*. Paullo ante scribit idem, legionem Hispanam a Galba in urbem introductam: quae haec ipsa est; nam legio cognomine Hispana illis temporibus nulla, opinor, fuit.

Ac e primoribus] Scribendum, *At e primoribus*, et sublata maiore distinctione iungendum cum antecedentibus; *e plebe quidem*.

Evocati appellarentur] Puto, mansisse nomen istorum, fuisseque in aulis principum, qui *Evocati Augusti* appellarentur; non illa verbi notione omnibus nota, sed hac recenti: in antiquis sane inscriptionibus saepe legas, EVOK. AUG. et apud scriptores quoque interdum.

Excubiasque circa cubiculum summ] Principum custodes alii ad fores Palatii stabant; haec est illa cohors, quam τὴν παραφυλάττουσαν ἀεὶ σπεῖραν Plutarchus vocat: erant alii ad ipsas cubiculi fores; quorum meminit auctor et lib. superiore c. 47.

Sculptura gemmae victoriam cum — exprimente] Multi codd. *sculptura*, melius per *a* in Memmiano et aliis. Tres sunt artes, caelatura, sculptura, sculptura, quarum differentias pauci capiunt: at sculpturam a sculptura auctor Glossarum videtur distinguere ratione materiae, ut haec sit in auro, argento, argilla et similibus, illa in lapidibus. Sic Glossa: *Sculpit*, γλύφει λίθον; *sculptor*, λιθογλύφος.

Alexandrina navis] Dio ait, fuisse plures, πλοῖα ὅπλων μεστό.

In balnea transeuntem paene interemerunt — ne] Non sine causa Torrentium advertit locutionis huius inconcinntas: nam *paene interemerunt*, *nisi*, valet interempturi fuerunt, nisi; aut potius brevitatis studio omissa verba hoc pacto supplenda: idque adeo factum esset, nisi. Sic saepe Latini scriptores. Auctor Romanus, quem Hegesippum dicunt, lib. 2. c. 14. *Tanto impetu in Romanos profiluere, ut omnem exercitum averterent, nisi equites subvenissent: averterent*, pro aversuri fuerint. Lib. 5. c. 20. *Romanos flammae circumvallaverant, nisi mature consulissent*: hoc est, circumvallaturae fuerant. C. 50. *In potestatem hostium vivus concesserat, ni nodum intercidisset*, pro concessurus fuit.

Cap. 11. *Mors Vindicis]* Memm. et Viterb. *mors sui vindicis*: fortasse, *mors Iulii Vindicis*.

Sed supervenientibus ab urbe nuntiis] Icelus libertus Roma in Tarraconensem venit ad Galbam septem diebus. Tam stupenda diligentia merebatur a Suetonio haud praetermitti: vide Plutarchum.

Ac dependente a cervicibus pugione ante pectus] De itinere Galbae ex Hispania Romam loquitur Tranquillus. Sed videtur Galba morem semel susceptum semper postea servasse: nam Xiphilinus vitae urbanae illius extrema tempora describens, observat, irrisum fuisse, quod senex quum esset, et valetudini nervorum obnoxius, in omni itinere gladium suspensum gestaret: "Οτι ξίφος διὰ πάσης τῆς ὁδοῦ ἐξηρτᾶτο καὶ γέρων καὶ ἀσθενὴς τὰ νεῦρα ὦν, καὶ πάνυ πολὺν γέλωτα ὠφλίσκεσθαιεν.

Fonteio Capitone] Viterb. *Fronteio*, ut in libris Plutarchi Φροντήιος. Memm. *Fonteio*.

Cap. 12. *Quos Nero — iustos milites fecerat]* Quam parum honesta apud Romanos fuerit olim nautica militia, ac quare, ad Polybium, faciente deo, dicturi sumus lib. 6. At classarii isti et remiges beneficio Neronis facti iusti milites in unam legionem fuerant coniecti, auctore Plutarcho: quam sane admodum amplam, supra consuetum etiam illa aetate modum, fuisse oportet, si caret mendo, quod scribit Dio, saevitia ista Galbae periisse illorum ad septem millia, praeter numerum ingentem eorum, qui tunc liberati, mox sunt decimati. Fortasse scribendum apud Xiphilinum, εἰς τριςχιλίους vel τετρακισχιλίους ἀπέθανον.

Aquilam et signa pertinacius flagitantes] Plutarchus: σημεῖα τῷ τάγματι καὶ χώρων αἰτοῦντες: id est, *signa flagitantes legioni suae et locum, ubi tenderent.*

Immisso equite disiecit] Imo et pedite, si sequimur Dionem: ἐφῆκε σφίσι τὸ στράτευμα. Plutarchus Suetonium sequitur: ἐκέλευσε τοὺς ἵππεῖς ἐμβαλεῖν αὐτοῖς.

Iuxta cuius hortos tendebat] Ante castra in urbe aedificata praetoriae cohortes multifariam diverseque tendebant in urbe, et vicinis urbi municipiis. Seianus in unum coegit exstructis castris: sed in castra, ut vides, non admissae cohortes, quae ex aliis quam Romanis civibus erant compositae, ut Germanorum, Hispanorum aliorumve.

Parapsidem leguminis] *Paropsidem*; nam absurdus error est, scribere per *a*, ut in multis libris invenitur: veteres omnes per *o*, alioquin inepte confundantur *ἀψίς* et *ἔψον*.

Denarios quinque donasse] Magnitudinem sordium intelliget, qui cogitabit, fuisse moris, ut histrionibus placentibus praeter mercedem legitimam aliquot aurei ac similia munera darentur: datae sunt et coronae ex auro. At Galba tanta illiberalitate fuit, ut aliquando amicis daret muneri non denarios integros, sed asses duos tresve. Dio: "Ωστε μηδὲ δραχμὰς ἔστιν οἷς, ἀλλ' ὀβολοὺς χαρίζεσθαι. Plutarchus haec aliter narrat.

Cap. 13. *Canticum exorsis, Venit io Simus a villa*] Plerique libri, etiam Memm. et Viterb. *exorsus*, sed videtur prius fuisse scriptum, *St. venit io Simus*. Notum est, *St.* esse in comoediis indicendi silentii signum: tale illud apud Ciceronem de Iulio Caesare, *St. manum de tabula; magister adest*. Male autem in vulgatis codicibus *simus* est scriptum: nam recta scriptura est *Simus*. Id nomen est personae comicae, e re sic appellatae: ita enim fingebant personam hominis rustici et triparci, qualem populus Galbam existimabat. Pollux lib. 4. c. 19. p. 147. Τῷ ἀγροίκῳ, τὸ μὲν χρῶμα μελαίνεται· τὰ δὲ χεῖλη πλατέα καὶ ἡ ῥίς σιμῇ, καὶ στεφάνη τριχῶν. Porro in omnibus Mss. locus hic depravate exaratus reperitur: fere enim scribunt, *venitione simus*, atque ita etiam Memm. Possis facere, *venit Onesimus*: at in Viterb. pro *nē* est *n̄*, fortasse legendum *noster Simus*.

Reliquam partem retulerunt] Aristoteles in simili sententia 3. Rhetoric. προλαμβάνειν aptius dixit.

Cap. 14. *Sed nequaquam tam grata erant]* Utilitatis et planius, *tam grata ea erant.*

Ac iam summi equestris gradus candidatus] Ita edidimus ex codicis Viterbiensis fide: neque dubitandum videtur, quin haec sit vera lectio, non, ut habent alii, credo, omnes, *summae equestris gradus candidatus.* Non est autem dubium, fuisse illis temporibus summum equestrem gradum, sive fastigium equestris ordinis praefecturam praetorii: negant tamen viri docti, de praefectura illa sensisse Suetonium, sed de procuratione potius, quae et ipsa equestris ordinis propria. Rationem afferunt, quia parum sit probabile, sub Galba libertum iri promotum ad eam dignitatem. Ego vero Suetonii verba aliter accipienda censeo, et simpliciter ita locutum illum esse interpretor, ad indicandam Iceli potentiam; quasi diceret, eo ipsum pervenisse, ut princeps propemodum equestris ordinis haberetur. Possumus et candidatum pro eo, qui ambit, accipere; neque absurdum in eo quidquam erit, si dicatur iste libertini generis homo, etiam ad praefecturam praetorii adspirasse. Non enim propterea recte colligas, fuisse illi facultatem perveniendi, quo tendebat. Plutarchus de potentia Iceli idem cum Suetonio dicit, sed aliis verbis: Τῷ δὲ ἀπελευθέρῳ δακτυλίους τε χρυσοῦς ἔδωκε, καὶ Μαρκιανὸς ὁ Ἰκελος ἥδη καλούμενος εἶχε τὴν πρώτην ἐν τοῖς ἀπελευθέροις δύναμιν. *Liberto aureos anulos concessit: atque is Marciianus Icelus iam appellatus, summam inter sui ordinis homines potentiam obtinebat.*

Quam conveniret principi electo] Et a quo contraria omnes expectabant: unde factum, ut gravius acciperentur, quae ita praeter opinionem eveniebant: omnes enim, ut Plutarchus ait, ἕτερον ἡγεμονίας σχῆμα προσεδέχοντο.

Atque illius aetatis] Regii, Memmii et Lislæi codd. *atque illud aetatis.* Erat Galba annorum LXXIII.

Inauditos condemnavit] Plutarchus de caede Cingonii Varronis, Mithridatis Pontici, et aliorum: "Ἐδόξε μὴ νομίμως, εἰ καὶ δικαίως, μηδὲ δημοτικῶς ἀνηρεκέναι πρὸ κρίσεως ἄνδρας οὐκ ἰσάμους.

Cap. 15. *Per quinquaginta equites Rom.]* Initio negotium mandatum equitibus XXX, sed postquam difficultas maior apparuit, quam initio videretur futura, atque, ut Plutarchus ait, τοῦ πράγματος πόρρω νομομένου καὶ προϊόντος ἐπὶ πολλοὺς, additi prioribus equites XX. Ita conciliem Tacitum Suetonio.

Scenici aut xyfici] Οἱ περὶ σκηνὴν καὶ πάλαι στρατ. Plut. Vide lib. 2. c. 45.

Pretio adipisci] Scripsimus cum veteri Rom., cui multi manuscripti consentiunt. Et Priscianus lib. 8. verbum *adipiscor* in albo eorum deponentium refert, quae antiqui tam activa quam passiva significatione protulisse inveniuntur. In Viterb. est *adiici* pro *addici*, ut saepe alibi. Memmianus *addici*, idque fortasse verius.

Pret. addici aut donari grat. passus est vectigalia] Principum, qui ad breve tempus regnarunt, facta negligentius ab historicis, etiam diligentissimis, prodi memoriae solent. Nam quia ordinationes ab iis profectae, cum suis auctoribus, ut plurimum finiuntur; quod non mansit diu, pro eo habetur, ac si ne fuisset quidem unquam. Ne aliunde exempla arcessem, quis e scriptoribus rerum fecit mentionem quadragesimae ab eo remissae? Sciunt periti rerum Romanarum, nomen id esse portorii, quod publicanis pendebatur. Eam exactionem ut et plures alias eiusdem generis Neronem quondam fustulisse, auctor est Tacitus lib. 13. Annalium. Verum eo loco addit Tacitus illa Neronis decreta, *brevi servata, dein frustra habita.* Galbam revocasse abolitionem quadragesimae, docemus nos invicto argumento, nummi veteris, qui ex S. C. ad tradendam potieris eius.

beneficii memoriam et honorem Galbae, fuit percussus: eum nummum vidimus ipsi, communicatum nobis ab eruditissimo viro, et veteris historiae studiosissimo, Iacobo Azamo, Advocato Limosensi, dioeceseos Electensis in Narbonensi Gallia Syndico. Quod igitur scribit Tacitus, mansisse adhuc aetate sua abolitionem quadragessimae per Neronem factam; non ita intelligendum est, quasi post Neronis constitutionem perpetua et constans eius viguisset observatio: sed quod fuit Galbae imperium et breve et obscurum, hoc ignoravit Tacitus, aut dissimulavit.

Saevitiae populum increpuit edicto] Placet haec omnium codd. scriptura: nec assentior doctissimo cuidam viro, qui mallet, *saevitiam populi increpuit edicto*. Hoc utilitatis, illud magis Suetonianum lib. 4. c. 39. *modo avaritiae singulos increpans*. Edicti sententiam apud Plutarchum lege.

Cap. 16. *Universis ordinibus offensus*] Errant, qui hanc Mss. lectionem γνησιωτάτην corrumpunt, et legunt *offensus*. Potuit fugere viros eruditissimos vocis *offensus* haec significatio? Cicero ad Atticum lib. 2. epist. 19. *Scito, nihil unquam fuisse tam infame, tam turpe, tam peraeque omnibus generibus, ordinibus, aetatibus, offensum, quam hunc statum*. Pro Sextio: *Aliusne est aliquis improbis peculiaris populus, cui nos offensi invisique fuerimus: et ita saepe alibi*. Memmianus tamen, *offensis*, et *flagrabat*, non *flagravit*.

Cap. 17. *Despectui esse — ratus*] Plutarchus ad verbum, Φοβηθεὶς ὡς μὴ μόνον διὰ τὸ γῆρας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπειρίαν καταφρονούμενος. Sunt vero liberi *firma imperii munimenta et subsidia dominationis*, ut loquitur Tacitus: *subsidia aulae*, ut Tranquillus. Philostratus lib. 5. de Vespasiano: Τὴν δὲ ἀρχὴν ὑποδεξάμενος, *θεραπεύσεται μὲν ὑπὸ τῶν αὐτοῦ παιδῶν, στηρίζεται δὲ ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐπ' αὐτοῦ οἱ παῖδες*.

Testamentoque semper in bona et nomen adscitum]
Ait semper, quia soliti olim prudentes patres familias
 supremis suis mature prospicere, ac saepe pro oblata
 occasione testamenti tabulas reficere. Non enim ferri po-
 test, quod proferunt quidam ac tuentur, *super*, pro
semper: vide in Iulio c. 85. et nota ibi verba ista, *he-*
redem ab eo scribi.

Intra sextum adoptionis diem] Plutarchus aliter
 numerat, et *quartum diem* appellat.

Cap. 18. *Excepit terra tremore — sonus]* Vide-
 tur scribendum, *terrae tremor*, ob sequentia; vel, *ex-*
cepit terra tremore, et asfimili quodam mugitui so-
no. In Memmiano disertè *tremor*: cetera minus bene.

Sacrificanti coronam de capite excidisse] Veteres
caducum auspicium vocabant. Silius Italicus lib. 10,
 169. de rege Syphace:

*Viltaque maiorum decoramen fronte, sine ullo
 Delapsa tactu nudavit tempora regis.*

Talia caelicolae casuro tristia regno

Signa dabant, saevique aderant gravia omina fati.

Cap. 19. *Loricam tamen induit linteam]* Lin-
 teis sive lineis loriciis pro thoracibus esse usos veteres,
 norunt omnes: sed quomodo illae fierent, et qua ra-
 tione linum ita induresceret, ut etiam ferro resisteret,
 hoc vero norunt non omnes. Fiebant autem linei tho-
 races opera atque artificio coactiliariorum et *πυλοποιῶν*,
 qui linum aceto vel austero vino, cui sal esset adiectum,
 probe macerabant, deinde ita cogeant, ut soliditatem
 ac crassitiem lintei octies decies aut saepius in se com-
 plicati haberet. Nicetas Acominatus lib. 1. rerum Isaaci
 Angeli: Αὐτὸς μέντοι ὁ Κορράδος ἄνευ θυρεοῦ τηνικαῦτα
 διηγωνίζετο, ἐν δὲ λίνου πεποιημένον ὕφασμα οἶνω αὐστη-
 ρῶ ἱκανῶς ἥλισμένῳ διάβροχον πολλάκις περιπτυχθὲν δι-
 κην θάρακος ἐνεδύετο· ἐς τοσοῦτον δ' ἦν ἀντιτυπὲς ἀλσὶ
 καὶ οἶνω συμπιληθὲν, ὥς καὶ βέλους εἶναι παντὸς στε-
 γανώτερον· ἤριθμοῦντο δ' εἰς ὀκτωκαίδεκα καὶ πλείω ὕφ-

σχυρὸς συμπτύγματα. Ipse Conradus sine scuto tunc dimicabat; sed pro lorica textum quoddam gestabat vel lino factum, vino austero probe salito maceratum, saepius replicatum: quod quidem sale et vino coactum adeo firmum adversus ictus erat, ut penetrari a nullo telo posset. Erant autem huius texti plagellae octodecim et eo plures. Sed ad Polybium plura de his, quandoque deus dederit, ut eum edamus.

Cap. 20. Neque praesentium quempiam] Unum saltem excipe, cui uni Romanorum fidei et probitatis testimonium praebet Plutarchus.

Ingulatus est ad lacum Curtii — erat] Reperi in commentariis Graecorum causam, cur ita diu fuerit relictus: nempe addidisse illi canem, quo vivo caput Galbae amputari non potuerit; historia id sit, an fabula, nihil pronuntio.

Galba cupide fruaris aetate tua] Ὀυαίό σου, ὦ Γάλβα, τῆς ὥρας vel τῆς ἡλικίας. Sed in aliis libris non cupide, verum Cupido scriptum est, Turnebo teste; quod non displicet: nam ut subiicitur, sua Galbae forma placuit; ita Memmii codex.

Eo loco, ubi iussu Galb. animadvers. in patronum] Ei loco nomen Siliertio: ibi mos erat puniri, quos Caesares iusserant supplicio affici. Plutarchus.

Cap. 21. Excreverat etiam — propendebatque] Quidam libri, in dextro latere eius gibbus vel caro, praependebatque. Memmianus quoque praependebat per diphthongum.

Cap. 22. Inter coen. vero usq. eo abundantem] Viterb. et Lislacii abundanti.

Libidinis in mares pronior] Scribe, pronioris: ea vera lectio, quam etiam in editione Rob. Stephani offendi: sic malo, quam ut Torrentius, quia pendet oratio ab illis paullo ante, cibi plurimi traditur.

Cap. 23. Periit tert. et septuagesimo aetat. anno] Et hic dum rotundare numerum student Suetonius et

Dio, diverso modo discedunt ab eo, quod exacte verum: nam Dio ait, anno LXXII. Ambos componit Zonaras, qui ait, annos LXXII et dies XXIII.

Imperii mense septimo] Clemens Alexandrinus addit sex dies. Epiphani codices XXVI. Mitto, quae Theophilus et alii super hoc. Apud Dionem et Zonaram, qui a Dione habet, *μῆνας ἑπτὰ* scribere malint, quam auctorem negligentiae accusare.

OTHO.

Cap. 1. *Ex Albia Terent. splendidissima femina*] Scribe *splendida femina*; nam ita codex noster, item Meinm. ac Lislacii, et iuvat Tacitus 2. Histor. c. 50. *Othonis pater, consularis, avus praetorius, maternum genus impar, nec tamen indecorum.*

Quam nondum nubilem] Membranae, *vix dum nubilem.*

Cap. 2. *Ac distento sago — in sublime iactare*] Praeter Martialem lasciviae huius meminit Ulpianus in collatione iuris cum legibus Moſis, quam edidit pridem Petrus Pitheus, vir, quo nemo felicius in omni genere eruditionis est versatus. Ea proprie *sagatio* dicta veteribus Latinis, ut ex Glossario idem Pitheus ante nos annotavit: in eo scriptum: *Sagatio, παλμός*. Gallis dicitur *berner*, vocabulo veteris, ut videtur, Graeciae; nam Dores *βέρνεσθαι* dicebant pro *πάλλειν*. Hesychius: *Βερνώμεθα, κληρωσώμεθα, Λάκωνες*. *Κληροῦσθαι* idem est ac *πάλλειν κλήρους*, ut in illo poetae *κλήρους ἐν κυνέῃ χαλκήρει πάλλον ἐλόντες*.

Prius quam plane restitutionem ei impetrasset] Quia damnati repetundis amittebant ordinem. Vide ad c. 43. lib. 1.

Cap. 3. *Sepositus est per causs. — Lusitaniam*] Sic, *per honorem militiae urbe summovere* in vita Lu-

venalis, cuius auctor non alius, opinor, quam Suetonius.

Cap. 4. *Aureos excubanti cohorti — dividebat*] Tacitus 1. Histor. 24. *Cohorti excubias agenti viritum centenos nummos dividebat.* Ergo aureus unus, et centum nummi, idem: quod et alia veterum testimonia, doctis observata, declarant. Hic locus me admonet, ut Eumenii panegyriciae orationem pro scholis emaculem. *Salarium me, ait, liberalissimi, principes ex huius reip. viribus in sexcentis millibus nummum accipere iusserunt.* Quis credat, salarium tam amplum ulli rhetori fuisse? Neque nos primos offendit ea summa: sed nos ex collatione Graeci scriptoris, qui testatur, annua stipendia professorum sub Imperatoribus fuisse aureorum sexcentorum, putamus, in ea oratione semper *sexagenis et tricena* scribendum, non autem *sexcentenis et terrena*. Sexagena sestertium millia, sive sexagena sestertia sunt aurei sexcenteni; quod fuisse salarium professorum diximus. Tatianus in oratione apologetica, philosophorum increpans avaritiam, *Vesiri*, inquit, *philosophi tantum a contentu opum absunt, ὥστε παρὰ τοῦ Παυλίου βασιλέως ἐτησίους χρυσίδας ἐξακισίους λαμβάνειν τίνας εἰς οὐδέν χρησίμους, ὅπως μήδ' τὸ γένειον ὀρεσὸν κατειμένον αὐτῶν ἔχῃσι.* Et nota sis vocem *τινάς*: nam ex ea intelligimus, celeberrimis tantum doctoribus id datum salarium; quod facit valde ad destruendam illam immensam summam, quam falsa scriptura apud Eumenium ingerit. Quae adversus hanc emendationem eruditissime doctissimi viri disputerunt, non adducunt me, ut sententiam mutem: maxime quum Eumenii illa verba cogito, *ex huius reip. viribus*. Quis credat, rhetores, qui in urbe docebant, annua centena habuisse, ex instituto Vespasiani: hanc vero, qui in provincia, et quidem in urbe non admodum potente, ut ipse testatur, annua sexcentena, hoc est, ad coronatos hodiernos decies mille et quingentos? Mihi istud mirum videtur atque ἀπίθανον.

Cap. 5. *Per hos sollicit. reliqui, nec adeo multi*] Eliam Xiphilinus ὀλίγους στρατιώτας συνομωμένους αὐτῷ indefinite scripsit. Utrique lucem facit Zonaras, qui triginta ait fuisse.

Haud dubia fiducia in ipso negot. plurib. affuturis] Deest ut aut *quasi* in illo loquendi genere; nam hoc Graeci ita dicerent: Πεποιθότες σφόδρα. ὡς ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ πλείονων παρεσμένων, vel προσχωρησόντων. At in Viterb. aliam lectionem reperi, *plures affuturi*.

Cap. 6. *Erat animus post*] Memm. et alii, *Tulerat animus*. Ut, *In nova fert animus mutatas dicere formas*.

Medium quoq. temp. religio et Seleucus exemit] Facio invitus, testor, quod toties a magno illo viro dissentiam, qui haud ita pridem multa erudite in hunc auctorem a se animadversa in Semestribus publicavit. Mihi vero ita aequus contingat lector, ut animus est nulla aerugine suffusus, et veritatis in omni re parva, magna, studiosus. Placet autem illi, omnino legendum esse hic, *religio et ipse locus exemit*, quibus adducatur rationibus, lector studiosus apud ipsum videbit. At nobis vulgata lectio prae hac nova nimis sapit: eam sic interpretamur. *Medium tempus* vocat sex illos dies, quos ait Plutarchus medios fuisse ab adoptione Pisonis ad caedem Galbae. Adoptio celebrata a. d. IV. Id. Ian., caedes facta XVIII. Kal. Febr., medio tempore inter hos dies interiecto, ne Otho Galbam occideret, impeditum illum ait Suetonius, qua religione, qua Seleuci monitis. Religio, quam intelligit, est πατροπαράδοτος quaedam traditio, qua vetabantur seria negotia certis diebus inchoare: talis erat in eo tempore, quod *medium* hic vocatur, dies postiridie Idus, ut lib. 2. notamus c. 15. Refero eodem et diem III. Id. Ian. et qui XIX. Kal. Febr. dicitur, ambos Carmentae sacros: quo tempore sapere linguis oportebat, non caedibus operam dare: atque hi dies publice religioni: potuerunt autem

etiam ceteri privata superstitione Othoni esse religiosi et atri: sicut Augusto omnes Nonae. Iam ergo habemus, quomodo medium tempus religio exemerit: ut missa faciam omina, tristia auguria et aruspicum responsa, quae Othonis coepta tardare potuerunt. Mos autem omnium fere Romanorum fuit per ea tempora, ut prius quam vel tantilli momenti rem aggrederentur, adirent ad mathematicos et astrologos, ut sumendo exordio horam felicem indicarent. Iuvenalis 6, 781.

*Aegra licet iaceat, capiendo nulla videtur
Hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.*

Othonem autem isti hominum generi valde fuisse addictum, non obscure Tacitus indicat: ut mirum non sit, in tantae rei negotio sedulo ipsum omnia temporum momenta explorasse, et de illis eum consuluisse ex astrologis, quo plurimum uteretur. Talis erat Seleucus, ut ex hoc loco et alio c. 4. apparet: sive is est, qui Tacito et Plutarcho Ptolemaeus dicitur, sive alius. Iudicet nunc lector eruditus, quid sit in hac aut lectione aut interpretatione, cur antiquis codicibus, qui omnes in vulgata scriptura consentiunt, fides debeat abrogari. Quam commentus est vir doctus lectio, et ipse locus, si aliter non potest; nisi de certo aliquo et definito loco intelligatur, in quo latitans totum illud tempus medium Galba transmiserit. Cedo autem mihi aliquem huius historiae auctorem; cedo etiam loci eius nomen.

Abditus propere muliebri sella] Tacitus *sellam ἀπλῶς*, at Plutarchus *Φορεῖον*. Melius dixisset *διΨρον κατὰ στεγον*: nam tales sellae mulierum, quibus in publicum deferrebantur, quod vox *abditus* manifesto docet. Fuerunt et aliae sellae mulierum non adopertae, sed quarum domi usus, non foris. Talis erat, opinor, quae *selliquastrum* dicebatur, ut Varro et Fesius scribunt, alii per *i*, *siliquastrum*. Hyginus lib. 2. Astronomici poetici, de Cassiopeia, pro quo facto *inter sidera sedens in siliquastro constituta est*: lib. 3. *Cassiopeia sedens*

in siliquaastro collocata est. Ne igitur mutemus eam vocem, aut mendi suspectam habeamus apud Arnobium lib. 2. *Quid arquata si sellula, acus, strigil, polubrum, siliquastrum?* Habuere mulieres olim et δίφρους λοχειαίους, in quibus sedentes enitebantur; quarum hodieque usus est: mentio earum Exodi c. 1. et apud Artemidorum lib. 5. c. 74.

Donec omiſſa mora succollatus] Bene: neque delenda verba, *omiſſa mora*, Φειδοῖ τοῦ χρόνου. Moram intelligit exspectandi lexicarios servos, quibus deficientibus, liberi homines in armos et collum receptum eum baiularunt vicibus: quod *succollare* dicitur.

Cap. 7. *Positaque brevi ratione]* Simplex pro composito *posita*, id est, exposita. Viterb. tamen *oratione*, cum veteri Rom. item Memm. et aliis multis: sed durum sit nimis *posita oratione* pro *habita*.

Diplomatibus primisque epistolis suis — adiecit] Faceſſunt mihi negotium Plutarchi super hac re verba: Κλαύδιος δὲ Ροῦφος εἰς Ἰβηρίαν Φησὶ νομισθῆναι διπλώματα, οἷς ἐνπέμπουσι τοὺς γραμματηφόρους, τὸ τοῦ Νέρωνος Θεῖον ὄνομα προσγεγραμμένον ἔχοντα τῷ τοῦ Ὀθωνος. Quid appellat τὸ τοῦ Νέρωνος Θεῖον ὄνομα? aut quale istud est Neronis divinum nomen? Nam de *divi* appellatione accipere non possumus; nisi putamus, tam stultum Othonem fuisse, ut vivus appellari voluerit divus: quod non solum erat insolens, verum etiam ominosum et βλάσφημον. Deinde, ut ea sententia efficeretur, scribendum foret Θείου. Tum intelligeremus in diplomatis Othonis scriptum fuisse, *M. Salvius Otho Nero divus*. Hanc sententiam confirmant nonnihil, quae scribit Tacitus extremo lib. 15. de adulatione Cerialis Anicii, qui Neronem adhuc inter homines agentem et coli pro deo, et divum Neronem appellari voluit. Sed verius puto, tollendam vocem Θεῖον e Plutarchi verbis.

Τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς] Varie corrupti sunt in postrema voce libri veteres: alii praeferunt δούλοισ;

alii, ac prope omnes, ἀσύλοις. Mendose prorsus: neque hoc monerem, quum e Xiphilino veram lectionem, de qua dubitari non potest, Turnebus pridem indicavit; nisi viderem, esse viros doctos, qui depravatas lectiones veterum codicum partim interpretari conentur, partim aliter emendare: quorum utrumque supervacuum.

Cap. 8. *Quietem et concordiam suaderet*] Emenda Plutarchum in harum epistolarum mentione, et lege: Ὅφ' ὢν ἐπαιρόμενος ἔγραψεν Οὐτελλίῳ παραινῶν οὐ στρατιωτικὰ Φρονεῖν: *P'er quae factus elatior scripsit Vitiellio, monens eum, ne seditiosa consilia sequeretur.* Perperam vulgo editum παραινῶν στρατιωτικὰ Φρονεῖν, quam depravatam lectionem mirabiliter expressit Xylander, vir alioquin et iudicii et eruditionis non mediocris.

Et placuerat per classarios] Dele et ac pone τελείαν στιγμὴν ante placuerat; incipit namque hic narrare, quod praecedentibus verbis proposuerat. Scripti omnes hunc pusillum errorem agnoscunt. Rem narrat Plutarchus accuratius: nam Suetonius multa omittit.

Motis necdum conditis ancilibus] Adi Polybium in fragmento libri ab Ursino editi 25. et Livium in eadem historia lib. 57. Similis superstitio servata Athenis, quum celebrarent Plynteria: per eius felli dies Minervae simulacrum tegebatur, ac publice privatimque diligenter observabant, ne inchoato festo, nec dum peracto, quidquam aggredierentur; id enim insausitum habebatur. Xenophon de reditu Alcibiadis in patriam post exilium: Κατέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ ἡμέρᾳ, ἣ Πλυντήρια ἦγον ἡ πόλις: τοῦ ἔθους κατὰνεκαλυμμένου τῆς Ἀθηνᾶς: ὃ τινες οἰωνίζοντο ἀνεπιτήδειον εἶναι καὶ αὐτῷ καὶ τῇ πόλει. Sed Plynteriorum dies unus saltem erat insausitus: ancilia semel mota ante trigessimum diem non condebantur, ut assummare videtur Polybius loco, quem indicavimus.

Cap. 9. *Et ad Castoris*] Ita omnes meliores, non, ut quidam alii, *ad Castras.*

[*Apud Bebriacum*] Nusquam minus et auctores veteres et libri, quam in loci huius descriptione consentiunt. Fere tamen Latinis scriptoribus aut *Bebriacum* dicitur, aut *Bedriacum*. Plutarcho πολίχνη πλησίον Κρεμάνης τὸ Βητριάκον: et quidam codices apud Eutropium, *Betriacum*. Viterbiensis quoque hic et Memmii ac Pithoei codices non multo aliter, *Bretiacum*. Eadem collocatio litterae caninae apud Iosephum, qui hanc vocem ita enuntiat, Φρηδιανόν. Vide et Chronicon Eusebii. Philostratus lib. 5. Othonem periisse περὶ τοὺς Ἑσπερίους Ταλάτας scribit: lake sane et negligenter.

Cap. 10. *Interfuit huic bello — Suetonius Lenis*] Reperi in Memmiano et habent alii libri, *Suetonius Laetus*: in nullo, quod sciam, *Linus*, quae depravata scriptura Mureto olim persuaferat, hunc esse Suetonium illum Paulinum, de quo Tacitus multa: qui magnus est doctissimi viri error.

[*Tribunus angusticlavius*] Haec vera lectio. Glossarium: στενόςχημος; *angusticlavius*.

Cap. 11. *Qui disced. et abire coeptabant*] Viterb. ut Torrentii duo, *captabant*.

[*Et celeriter (ita praeceperat) funeratus*] Viterb. et Lislai, *celeriter, nam ita praeceperat*, unde olim vere notatum Turnebo, ortam esse falsam lectionem, *apud Veliternam, ita praeceperat*, cuius commentitiae (quod ex Plutarcho patet) scripturae nusquam in nostris libris exstant vestigia: neque item illius, quam praeferrunt editi quidam optimi, ut Rob. Stephani, *et celeriter ac parvo cultu, nam ita praeceperat*. Utrum ex lectione scripta? Probem, si ita sit: sed vereor, ne sit coniectura correctoris emendantis γραφὴν veteris Rom. *apud Culiternam*.

[*XXXVIII. aetatis anno*] More suo Tranquillus annum inchoatum pro pleno numerat; nam alii XXXVII solum vixisse aiunt. In tempore imperii puto peccatum apud Clementem Alexandrinum, doctissimum et sanctissi-

mum scriptorem: legitur enim: "Οθων μῆνας ε', ἡμέραν α'. Ego vero scripsisse opinor γ', non ε'. Sic Eusebius in Chronico: *Otho tertio regni sui mense apud Be-briacum propria manu occubuit*: et Cedrenus μῆνας τρεῖς, ἡμέρας γ'. Neque tamen nescio, posse defendi vulgatam Clementis lectionem ex quorundam Graecorum traditione: nam in Fastis antiquis Graecis, qui Siculi vulgo vocantur et magno usui doctissimis viris saepe fuerunt, haec legi: "Οθων βασιλεύσας μῆνας ζ', ἐσφάγη ἐν τῷ Παλατίῳ Πρώμης. En, quantaе nугае in quam paucis verbis. Haec est istorum hominum fides, quorum Chronologiis omnes veteres bibliothecae scatent: quare tirones quum illos legunt, meminerint, inagno iudicio opus, ut possint nigrum mendacio praefigere theta. Velut quum in hac ipsa historia de morte Othonis ita Cedrenus scribit: Θύων δέ ποτε ἐν τῷ ἱερῷ τὰ τῆς Ἀφροδίτης ἄσματα τοῖς ἱεροῖς παρέμιξε· καὶ διὰ τοῦτο Οὐτέλλου αὐτῷ ἐπαναστάντος, ξιφιδίῳ ἑαυτὸν διεχειρίσατο, εἰπὼν, Τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς ἔδειν καὶ αὐλεῖν; Legerat nempe semidoctus aliquis, Othonem erupisse quondam in haec verba, Τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς; inde occasionem arripuit singendi eam fabellam, quam narrat Cedrenus, nisi ipse fictor illius est, non solum narrator: et tamen ista cuiusmodi sint, ferri possunt fortasse, nisi in rebus maximi momenti, et quae pertinent ad historiam ecclesiae, pari fide, quod certum est, versati essent. Verum quid ago? Non enim id a principio institueram.

Cap. 12. *Male pedatus scambusque*] Ex emendatione Turnebi est haec scriptura. Ille in membranis optimis repererat, quod et Pithoeus in suis, *cambusque*: nos in Lislacii, *scambus*. Σκαμβός Graecis dicitur, qui est crure aut pede varo. Suetonium voce Graeca usum, vel eam potius dictionem fuisse in usu tum Romanis, non est verisimilitudine abhorrens coniectura. In plerisque Mss. scriptum, *calvusque*: an vera lectio *claudusque*?

quod Petro Fabro placet. Sed verissima et iam certissima scriptura est, *scambusque*: nam et antiquissimi duo regiae bibliothecae codd. eam lectionem firman, neque dissentit Memmianus.

Galericulo propter raritat. capillor. — annexo] Veteres quum capite nudo essent, et calvitiei urbano- rum dictis esse obnoxiam experirentur, ad eam celan- dam instituerunt pelles quasdam parare, appositis crini- bus humanis, sic ut aptata capiti, cutis vera, non coma ascititia videretur. Iis pellibus usi et viri et feminae. Tertullianus de cultu feminarum: *Assigitis praeterea nescio quas enormitates futilium atque textilium ca- pillamentorum, nunc in galeri modum, quasi vaginam capitis et operculum verticis, nunc in cervicem retro suggestum.* Nec *galericulum* solum vocabant, sed *gale- rum*. Iuvenalis 6, 120.

Sed nigrum flavo caput abscondente galero.

Avienus Fab. 10.

*Nam mox deiecto nituit frons nuda galero,
Discolor apposita quae fuit ante coma.*

Ac pane madido linere] Viterb. *linire*. Panis iste fiebat ex oryza aut fabis, ut apud medicos in composi- tione psilothrorum legimus: item ex farina siliginea. Iu- venalis 6, 471.

*Sed quae mutatis inducitur atque fovetur
Tot medicaminibus, coctaeque filiginis offas
Accipit, et madidae, facies dicetur an ulcus?*

Sacra etiam Isidis saepe — propalam celebrasse] Appianus de bellis civilibus lib. 4. Οὐολούσιος ἀγορανο- μῶν προεγράφη· καὶ Φίλον ὀργιαστὴν τῆς Ἰσίδος ἔχων. ἤτησε τὴν στολὴν, καὶ τὰς ὀθόνας ἐνέδου τὰς ποδήρεις, καὶ τὴν τοῦ κυνὸς κεφαλὴν ἐπέθετο, καὶ διῆλθεν οὕτως ὀργιάζων αὐτῷ σχήματι ἐς Πομπήϊον. Sed de habitu Isi- corum plura B. Cyprianus, Apuleius atque alii.

VITELLIUS.

Cap. 1. *Exstat Q. Eulogii ad Q. Vitell. libellus*] Adiuvinus hac parte minimum veteres codices, et veram lectionem produximus, ante latitantem. *Quintus* hic *Eulogius* libertus Q. Vitellii fuit, esque a manumissione appellatus *Q. Vitellius Eulogius*, aut fortasse *Eclogius*. Hic ut patrono gratificaretur, stemma Vitelliae gentis descripserat, et librum eidem nuncuparat. Hoc genere officii soliti liberti patronorum suorum studia demereri. Sic *Iulius Marathus*, Augusti libertus, de rebus illius libros ediderat, ut dixit auctor lib. 2. *Spartianus Hadr. c. 16. Famae celebris Hadrianus tam cupidus fuit, ut libros vitae suae scriptos a se, libertis suis litteratis dederit, iubens, ut eos nominibus suis publicarent.*

Cap. 2. *Sectionibus et cognituris*] Sic optimi codices, itaque edidit primus, opinor, spectatae fidei vir *Rob. Stephanus*: plerique tamen codd. *confuturis*; etiam *Viterb. futuris*, quod testificari volui.

Cuiusdam furnariam exercentis] *Viterbienſis, ſunariam exercentis*, hoc est, reſſionis lib. 2. c. 2. *Furnaria* absolute poſitum pro *furnaria negotiatio*; ſic *lignaria negotiatio* apud Capitolinum, et id genus alibi multa. In Gloſſario exponitur *furnarius*, *ἰπνοκαύστης*, *καμινοκαύστης*; ſed ea interpretatio miniſtro potius furnarii quam furnario conveniat.

Domo Nuceria] In quibusdam loquendi generibus domus pro patria vel urbe ponitur: unde paſſim in Dione, οἱ οἴκοι Ῥωμαῖοι, vel οἱ ἐν οἴκῳ, et apud Sophoclem, ἡ οἴκοι πόλις. Nam ita ſcribi debet hic illius locus in *Oedipo Coloneo*, vſ. 751.

— — — — — τήνδε τὴν πόλιν Φῖλαι
Εἰπὼν· ἐπαξία γάρ· ἡ δ' οἴκοι πλέον
Δίκη σέβειτ' ἄν, οὐτὰ σὴ πάλαι τροφός.

Ἡ οἴκοι πόλις est patria *Oedipi*, *Thebae*: vulgo ſcribunt *οἴκη*, et male interpretantur.

Scalpro librario] Graeci *συλλαγ.* ut in epigrammate Iuliani, quo continetur scribae supellex, *συλλήγ τ' ὀξύτόμον κοπίδα*. Latini *sicilam* vocant. Glossarium: *Sicila*, *συλλα*, *χαρτοτόμος*. Sed Arnobius vocem *suitam* pro Latinitate donata usurpat lib. 5. nisi legendum ibi *sicilam*.

Lucius ex consulatu Syriae praepositus] Dio lib. 58. Tacitus in anno urbis DCCLXXXVIII. Suetonius lib. 4. c. 14.

Caium Caesarem adorari ut deum instituit] Quem morem postea retulit Diocletianus, mansitque ex parte etiam sub infecutis principibus, quorum salutatio habuit aliquid adorationis immixtum. Memmii codex *adorare*,

Socculum dextr. inter togam tunicamq. gestavit] Minus erit indignationis, si meminerimus, soccis aureis et qui etiam lapillis fulgerent, usos veteres, qua feminas, qua viros, *ἀβροτέρους*. Propterea non cum ceteris calceamentis promiscue habebantur, sed in thecis servabantur, quas *σανδαλοθήκας* Menander appellavit. Noti etiam *sandaligeruli* et *sandaligerulae* ex comoediis.

Cap. 5. *Quum — legatus substitutus fuisset]* *Substitui* dicitur ille, qui vacuum desertione alterius locum occupat, quod hic de Vitellio dici posse non videtur. Legendum est cum libro amplissimi Memmii, cui et alii e nostris assentiuntur, *substitisset*. Quum exacto tempore administrationis annuae provincia excedendum esset Vitellio, ille substituit, ut fratri sibi succedenti legatum ageret.

Cap. 7. *Per communem factionis suae favorem]* Memmii et Lislai codd. *factionis Venetae*, ut in quibusdam editis. Confirmat mendosa lectio codicis Cuiaciani, *venenatae*, et hic et c. 14. pro *Venetae*.

Quorum publica vectigalia interverterat] Quare tollendam censet vocem *vectigalia* vir doctus? an quia publicum *ἀπλῶς* aliquando dicitur *τὸ τελώνιον*, ideo vera erit eius sententia? Quasi vero non multo saepius ali-

ter loquantur optimi auctores, quos omnes itemque aliquot veteres inscriptiones corrigamus oportet, si locum daturi sumus huic emendationi: ceterum omnes Mss. cum editis consentiunt.

De se experimentis] Dele voculas *de se*, quas nec scripta lectio agnoscit.

Iamne ientassent] Liber Memmii itemque Pithoei, *iantassent*: sic quidem scribebant, ut in Glossario, *iantare, iantaculum*.

Cap. 10. *De Bebriacensi victoria*] Memmii, Pithoei et Lislai *Betriacensi*, ut supra *Betriacum*.

Egrege prorsus] Pithoei liber *aegre*. Ipsi vero placebat, *regie*: non male, nam istud quidem factum vere fuit regium; mihi tamen nihil videtur mutandum.

Perque flumina delicatissimis navigiis] Cuiusmodi erant Ptolemaeorum regum *Θαλαμηγά πλοῖα*, de quibus Appianus et scriptores alii multi. Vel illa Cilicum piratarum navigia, de quibus Plutarchus in Pompeio.

Cap. 11. *Seque perpetuum Consulem*] Vetus inscriptio:

A. VITELLIUS. L. F.

IMPERATOR

COS. PERP.

Ut et aliquid de Domitio diceret] Id est, caneret aliquod ᾠσμα, promptum ex libro canticorum Neronis. Sed quare potius *de Domitio* quam *de Nerone*? an Nero volumini a se edito indicem fecerat *Domitii cantica*? At Pithoei cod. *de Dominico*: ut puto, non absurde; ita enim videtur appellatum ab asentatoribus vivi Neronis liber canticorum eius, rerum domini: quam vocem refert nunc Vitellius, non sine allusione ad tempora Neronis, quae revocare studebat.

Cap. 12. *Coniecit in compedes, statimque solvit*] Ita emendavimus, accedente etiam quorundam librorum auctoritate, ut Rob. Stephani: mirum tamen, in Viterb. Lislai et aliis fere omnibus *coluit* legi.

Ob nimiam contumaciam et ferocitatem] Cuicij codex, Pithoei et Liffaei, *furacitatem*.

Cap. 13. *In ientacula — commiffationesque*] Dio totidem nominat: Οὐχ ὅλης τῆς ἡμέρας οἱ αὐτοὶ εἰστίων αὐτόν, ἀλλ' ἄλλοι μὲν ἀκρατίσασθαι παρεῖχον, ἄλλοι δὲ ἀριστῆσαι, ἕτεροι δὲ δεῖπνον, ἕτεροι δὲ μεταδόρπιά τινα πλησμονῆς παραμύθια.

Facile omnibus sufficiens — consuetudine] Dio: Καὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἐδαπάνᾳ, ἀπλήστως τε ἐμφορούμενος, καὶ συνεχῶς πάντα ἐξεμῶν, ὡς μόνῃ τῇ παρόδῳ τῶν σιτίων τρέφεσθαι· ἃφ' οὗ καὶ ἀνταρνεῖν ἡδύνατο. De vomitandi consuetudine, quod Cicero vocat extremo lib. 13. Epistolarum ad Atticum, ἐμετικὴν ἀγεῖν, Plinius lib. 26. c. 3. Cornelius Celsus lib. 1. c. 3. Iam inde ab Hippocratis temporibus mos fuit multorum, ut bis quot mensibus ἐμετικὴν ἀγέρειν, quibus erat sua valetudo curae. Apparet ex libro de salubri diaeta. Philo de vita Calii: Πολὺς ἄκρατος καὶ ὀψοφαγία, καὶ ἐπὶ πλήρεσι τοῖς ὄγκοις ἀπλήρωτοι ἐπιθυμίαι, θερμολουσαί τε ἄκαιροι καὶ ἔμετοι, καὶ εὐθύς πάλιν οἶνοφλυγία ἔφεδροι γαστριμαργία. Propter hanc consuetudinem obiectum a Magno Pompeio ingrato cuidam, quem ditaverat, quod fecisset eum ἐκ πεινατικοῦ ἐμετικόν, *de saepe esuriente, saepe reiicientem*.

Quadringenis millibus nummum constiterunt] Ita Viterb. et alii meliores libri, non *quadragenis*. Quam aberrat autem vir doctus, qui, ut firmet lectionem *quadringenis*, profert locum Dionis, de sumptibus eorum, qui convivia praebebant Vitellio: "Ὡστε ὀλίγων ἡμερῶν διελθουσῶν, ἐκατὸν εἰς τὸ δεῖπνον μυριάδας ἀναλῶσαι. Quomodo enim colligit inde, ita hic scribendum? nam Dio loquitur de sumptibus plurium dierum, Suetonius de singulorum conviviorum impensis: deinde summae quam diversae! nam Dionea est non minor quadragies festertium, quod videtur confirmare vulgatam lectionem similis loci lib. superiore c. 26.

[*A Carpathio usque Iretoque Hispaniae*] Ἡὸς ἐπὶ, ab extremis imperii sinibus Orientem versus et Occidentem. Leg. enim *a Parthia usque*, auctoribus libris regiis et Viterb. aliisque omnibus, quos ipsi vidimus. Lantos homines et popiniones Romanos aves a Parthis solitos petere, testatur Seneca Consolatione ad Helviam matrem. Quae afferuntur a doctis viris firmandae alteri lectioni, levia sunt et εὐέλεγκτα.

[*Non profundae modo gulae*] Respicit locum superiorem c. 7., ubi similiter *profundam gulam* Vitellio tribuit. Sic locutus Seneca epil. 89. *Ad vos deinde transeo, quorum profunda et insatiabilis gula hinc maria scrutatur, hinc terras.* Sic Apuleius in Apologia: *Nec quidquam ei relictum est ex largiore fortuna praeter ambitionem miseram et profundam gulam;* et apud Claudianum, *profunda ingluvies*, lib. 2. in Eutropium. Plinius de Apicio, *nepotum omnium altissimus gurgis*: non aliter apud Sallustium, *profunda avaritia*; et apud Velleium, *profunda omnia conjungendi cupido*. Graeci pari elegantia atque efficacia vocem βάθος usurpant, ut in illo Pauli Apostoli, ὃ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ. Et Plutarchus in Marcello Archimedi tribuit βάθος ψυχῆς καὶ θεωρημάτων πλοῦτον. Themistius orat. 10. cuidam βάθος διανοίας. Dicitur et βαθύτης, ut in sexta Polybii historia, βαθύτης ψυχῆς et apud Ciceronem ad Atticum, *mea βαθύτης*, quae dicitur Sallustio in Iugurthino, *altitudo ingenii*: inde apud Athenaeum lib. 9. ὁ βαθὺς τῇ φύσει στρατηγός. Vopiscus in Numeriano, *denique erat altus, risit et tacuit*: altus est βαθύς, vel βαθυγνώμων. Ex eo dicta *profundae mentis consilia*, Quintiliano, declamat. 18. Graeci poetae βυσσοδομεῖν. Translatum dicendi genus a cultu arborum, declarant Aeschyli de Amphiarao versiculi:

Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ Φρανὸς καρπούμενος,
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

Cap. 14. *Pronus vero ad cuiusque necem*] Scrib. *cuiuscunque.*

Quam vernaculis et mathematicis] Veteres codices nihil, quod nobis sit cognitum, isto loco variant: merito autem vellunt viris doctis aurem isti *vernaculi*: quos enim sic appellat Suetonius? Quare visum Iosepho Scaligero, doctorum nobilissimo, nobilium doctissimo, scribere *veraculis* aut *vericulis*. Oracula et sortes vocabant *vera*. Iulius Capitolinus: *Vates caelestis apud Carthaginem, quae deo repleta solebat vera canere.* Neque ego video, quid commodius excogitari possit; nisi fortasse aut cum Turnebo *divinaculis* legamus; aut vulgatum lectionem defendamus sic, ut *vernaculi* sint γόητες. Nam Zonaras distincte notat pulsos ab eo et ἀστρολόγους, hoc est, mathematicos, et mox γόητας, hoc est, praestigiatores ac circulatores. Hos videtur Suetonius *vernaculos* appellare: rationem nominis non facile aliquis divinet; sed videtur vox esse sordidae plebis, quae vilissimos de circo praestigiatores, ut erant ψηφοπαῖται et quicumque θαυμαστοποιοὶ dicebantur, sic indigebat: fortasse, quia eorum mos erat, admirationem et risum hominibus ciere. Seneca de Beneficiis lib. 6. *Alter apud proximum circulatorem resedit, et dum vagus atque erro vernaculis congregatur et ludit transeuntem Platonem, quem non quaesierat, invenit.* Martialis 10. Epigr. 3.

*Vernaculorum dicta, sordidum dentem
Et foeda linguae probra circulatoricis.*

Fallor? an ex his duobus locis colligi potest, *vernaculos*, qui cum circulatoribus et circulatoricibus coniunguntur, aut eosdem, aut affines iis esse, quos γόητας ex Dione Xiphilinus vocat? Non me tamen fugit, quid in contrarium dici possit.

Ne Vitellius Germanicus] Ita Mss. nec quidquam mutandum. Sed quare tacet Suetonius, quod vel praecipuum erat? Istos nempe non vanos, sed vere fuisse

μάντεϊς κακῶν ἀτρεκέϊς: obiit enim Vitellius intra prae-
finitam diem.

Cap. 15. *Bebriacenses copias*] Ut supra *Betria-*
cum, ita hic *Betriacenses* optimi codices.

Cap. 16. *Ut inde in Campaniam fugeret*] Ter-
racinam ad cohortes fratremque. Tacitus, Dio.

Confugitque in cellulam ianitoris — cane] Dio:
Ἐς οἴκημα σιοτεινὸν, ἐν ᾧ ἐτρέφοντο κύνες, ἐκρύβθη.
De cellulis ianitorum diximus ad lib. 4. c. 57. Ad eas
canis haberi solitus catena alligatus, ut hic locus indicat,
aliique veterum scriptorum non pauci, doctis hominibus
pridem observati. Eandem fuisse Graecorum consuetu-
dinem, notabamus ad Laertium. Dio non satis apte vi-
detur describere hanc cellam: nam etsi canis unus plu-
resve ibi habiti, tamen is non erat locus alendis canibus
proprie destinatus. Sed quid sibi vult idem optimus
scriptor, paullo mox, quum ait, Vitellium inventum a
militibus fuisse, captumque ὑφ' αὐτοῦ καὶ αἵματος ἀναπε-
πλησμένον. Quid significat vox ὑφ' αὐτοῦ hoc loco? Nihil
nempe: non enim ita scripsit Dio, sed φορυτοῦ, vel Zo-
nara testis: unde emendare suum auctorem interpretes
debuerant.

Cap. 17. *Donec religatis post terga — laqueo*] Totum hunc locum quasi ἔπος πρὸς ἔπος Dio expressit:
Καὶ τοῦτου τὴν μὲν ἐσθῆτα αὐτοῦ περιβρέξαντες, καὶ τῷ
χεῖρσι εἰς τοῦπίσω δέσαντες, τῷ τε αὐχένι σχοινίον περι-
θέντες, κατήγαγον ἐκ τοῦ Παλατίου τὸν Καίσαρα τὸν
ἐν αὐτῷ ἐντροφίσαντα· καὶ διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ ἔσυραν τὸν
αὐτοκράτορα, τὸν ἐν τῷ βασιλικῷ δίφῳ πολλάκις σοβή-
σαντα. Deinde veste ei discissa, religatis post terga
manibus, iniecto cervicibus laqueo, e Palatio Caesa-
rem, qui in eo deliciis luxuriaverat, et per sacram
viam trahunt Imperatorem, qui in sella imperatoria
persaepe magno cum fastu et insolentia in medios ho-
minum coetus sese intulerat.

Reducto coma capite] Sic recte scriptum in antiquis membranis regiae bibliothecae, Viterb. et Pithoei. Hoc vult, milites, qui pone Vitellium erant, comam ei prehensisse et coegisse caput resupinare. Plinius in laudatione Traiani, de suppliciis delatorum loquens: *contigit desuper intueri delatorum supina ora, retortasque cervices*. Graeci poetae similem huic capitis reductionem in caedendis victimis fieri solitam, intelligunt verbo αὐτὸ ἐρύειν, pro quo et αὐτὸν τρέπειν dicant. Virgilius 10. Aen. 555. *Reflexa cervice orantis capulo tenuis abdidit ens*. Euripides Oreste in caede Clytaemnestrae eleganter, ὤμοις ἀνακλάσας δέσρην καίειν. Contrarium his est apud Senecam de Tranquill. *subducta cervice ferrum recipere*. Graeci Interpretes Eutropii hunc locum non intellexerunt. Alii libri, *reducta coma a capite*: quomodo et Marianus Scotus olim descripsit.

Ceu noxii solent] Malim, *ceu noxiis solet*. Intelligit autem morem in illustrium personarum supplicio fervari solitum, ut capite nudo et elato, quo dignosci omnibus possint, trahantur ad supplicium. Sic apud Polybium Danae illustris femina rapitur διὰ μέσου τῆς πόλεως ἀκατακάλυπτος. Dio in Seiani supplicio, καὶ ἀπεκάλυπτον ἐπικαλυπτόμενον.

Mento mucrone gladii subiecto] Placet Turnebi librorum lectio, *subrecto*: nec aliter codd. Cuiacii et Pithoei. Falluntur, qui Dionis locum proferunt, ut comprobent, melius esse *subiecto*. Nam verba Dionis quum neutri lectioni aperte patrocinentur, potius tamen indicant, esse alteram veram: ξιφιδίοις, ait, αὐτὸν ὑπὸ τὸ γένειον ὑπεκέντουν; pugionibus eum sub mento pungebant.

Venter obesus] Dio, γαστροπλὺν ἦν.

Cap. 18. *Anno vitae VII. et quinquagesimo*] Tacitus, Eutropius et eius metaphrastēs Paeanius consentiunt. Dio et Zonaras tres fere annos detrahunt, et vixisse aiunt, ἔτη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα, καὶ ἡμέρας ἐν.

νέα καὶ ἐγδοήκοντα; imperium autem tenuisse per annum, decem diebus demptis: at Clemens μῆνας ἑπτὰ, ἡμέραν α'. Aliter Theophilus, et item aliter Epiphani codices: non enim illa putem scripsisse Epiphanium. Facile compones hos scriptores et ceteros, qui idem tempus notarunt, ex iis, qui Fastos concinnarunt. Onufrium adi: sed in Clemente videtur scribendum, μῆνας ὀκτώ, ἡμέραν α', ex Eutropio.

IS. CASAUBONI

IN

SUETONII LIBRUM VIII.

ANIMADVERSIONES.

VESPASIANUS.

Cap. 1. *7. Flavius Petro*] Emendatum est ex cod. Pithoei, qui consentit cum scripto Glareani et libro Memmii. Viterbiensis hic errat cum vulgo: sed resipit statim, et paullo post *Petronis*, non *Petronii*, scribit ex fide. In eodem mox recte *publicum*, non *publicanum*.

Pompeianarum partium centurio — an evocatus] Ita scriptum in membranis Viterbiensibus et plerisque aliis, atque editis, credo, omnibus. Sic loquitur et alibi lib. 2. c. 19. *Deprehensus est cultro venatorio cinctus: impositae mentis an simulata dementia, incertum*. Probo tamen, quod praeferunt libri meliores, Memmianus, Pithoei et Cuiacii; qui omnes illa *incertum* sponte non agnoscunt: igitur scribe, *Pompeianarum partium centurio, an evocatus*. Familiare Tacito, Plinio aliisque loquendi genus: quo usus et noster est, in Claudio, c. 13., in Galba, c. 12., et in hac vita iterum, c. 6. Exstat et apud Livium, ut lib. 28. *Ea suspicio, vitio orationis, an rei, haud sane purgata est*.

Manebantque imagines] Si quid mutandum, scriberem, *Manent hodieque*: sed non videtur necessum: nam potius putem, Vespasianum rerum potitum, curasse

tollenda haec parum gloriofae originis suae testimonia: nec moveor verbis Suetonii c. 12., quae suadere videntur contrarium: sed facilis responsio.

ΚΑΛΩΣ ΤΕΛΩΝΗΣΑΝΤΙ] In fragmento veteris lapidis, Romae descripti: ΚΑΛΩΣ ΤΕΛΩΝΗΣΑΝΤΙ ΑΝ.

Fuisse mancip. operarum — commeare solent] Mos hodie obtinet apud multos populos, ut imae plebis pars non poenitenda, quia domi, quod agat, nihil habet, certo anni tempore, voluntarium sibi indicat exilium, et alias terras petat, ut, in quo suam occupet indultriam, inveniat. Sic Epirotarum agmina patriam quotannis relinquunt, et ulteriora ditionis Turcicae adeunt, operis simul et quaestus faciendi gratia: ipsi *Ergates* patrio sermone dicuntur. Longobardis et Sabaudis, qui caminos purgant, puteos mundant, et similia obeunt ministeria, refertae sunt per aesiatem Galliae omnes urbes. Lutetiae et in reliqua Francia qui aedificant, Lemovicibus operis magna parte anni plurimum utuntur: operae rusticae apud Hispanos multis locis, viles homunculi sunt Galli, qui compendii sui gratia illuc quotannis commeant. Eundem apud veteres morem fuisse, testatur hic Suetonii locus abunde. Huiusmodi igitur operarum manceps fuit hic Vespasiani progenitor: hoc est, solitus est in Umbriam profectus operas vili pretio conducere, et praesente pecunia, quas in Sabinos perductas mercede maiore elocabat.

Cap. 2. *Insensus senatui Caium — demereretur*] Sane potuit Vespasianus senatui fortasse insensus esse, propter repulsam in petitione aedilitatis et parum honestum locum, qui postea ipsi inter aediles fuit attributus. Sed offensam omnem videtur sustulisse, delata praetura prima petitione, et quidem inter primos: an igitur cum doctis viris legendum, *insensum senatui Caium*? De odio Caii erga senatum satis libro quarto, et Seneca alique historici.

Egit et gratias ei apud amplissimum ordinem] More eorum, qui magistratum aliquem consecuti erant, mandante principe, aut adiuvante, de quo diximus supra ex Dionis lib. 58.

Cap. 5. *Ex Africa delegatam olim]* Secuti sumus vulgatos codices, a quibus fiant Viterb. et Lislaci: at Pithoei *deligatam*: quod ipse pridem suis Adversariis prodidit. Illa vide, et Turnebi.

Cap. 4. *Tricies cum hoste confligit]* An legendum ex Eutropio *tricies et bis*? Non enim dubitari potest, quin ex Suetonio totum illum locum desumpserit: neque aliter Paulus Diaconus Historia miscella. At δ χρηστός Paeanius quam ineptit in huius periodi metaphrasi? Mitto, quod *tricies et bis* verit̃ δύο καὶ τρις μάχαις: nam fortasse aliter scripserat: illud plane ridiculum, quod gentes illas duas, quarum mox sit mentio, interpretatur de Germanis et Britannis, quos ait ope Vespasiani accessisse ad imperium populi Rom. Sexcenta his similia in eo scriptore.

Rapa in eum iacta sunt] Consuetudine Φυλλοβολίας in contrarium versa, per quam flores et omne genus fructus mittebantur: vide ad lib. 6.; at odii et contumeliae causa, rapa iacta, simus, lapides, aut lutum; cuius moris mentio etiam apud Iurisconsultos lege prima Dig. De extraordinariis criminibus. Observant etiam veteres Critici, morem Athenis fuisse, ut facinorosi extra fines exportandi luto faciem illinerentur. Auctor Etymologici: Οἱ Ἀττικοὶ τὸν ἐπὶ τινὶ ἀμαρτήματι ἀλόντα, πηλῷ χρίοντες ἐδημοσίεον. Idem auctor alibi, etiam in aliis quam in damnatis sententia iudicis, hunc morem fuisse usurpatum scribit. Οἱ ἀρχαῖοι, inquit, ὅτε ἤθελον ὑβρίσαι τινὰ καὶ ἐμπαῖξαι, πηλῷ ἔχριον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

Propter quod vulgo Mulio vocabatur] Credo propter mangonicos quaesius e mulis Reatinis, qui tum maxime in usu et pretio. Vespasiani autem praedia in agro Reatino.

Peregrinatione Achaica inter comites Neronis] Similo periculum subiit idem ex simili vel eadem causa et in urbe. Tacitus lib. 16. Annal. c. 5. *Ferebant Vespasianum tanquam somno conniveret, a Phoebō liberto increpitum, aegreque meliorum precibus obtectum: mox imminentem perniciem maiore fato effugisse.*

Iudaea profecti rerum potirentur] Videtur et Tacitus et Suetonius, qui verbis iisdem hoc oraculum referunt, ipsa verba expressisse, quibus id conceptum: in quibus apparent vestigia veritatis et eius vaticinii, unde illud manavit. Scriptum enim in sacris litteris, ἐκ τοῦ ἐξελύσται ὁ ἠγούμενος. Lege Iosephum Ἀλώσεως lib. 6. c. 31. Hegesippum lib. 5. c. 44.

Quantum eventu postea praedictum paruit] Scribe cum aliis libris, etiam Viterbiensi, *quantum postea eventu paruit praedictum.* E Pithoei codice est *paruit pro patuit.*

Caesoque praeposito, legatum — fugaverunt] Romani quum de rebus Iudaeorum loquuntur, quam tenuem rerum illorum notitiam haberent, nunquam non ostendunt. Haec certe Suetonii verba, si commoda interpretatione non adiuventur; a narratione Iosephi, hoc est, a veritate historiae, auctor, alioquin diligentissimus, videatur aberrasse. Erat tum Iudaeae procurator Gessius Florus, fax et auctor praecipuus illius belli. Hunc si intellexit noster et fuisse occisum voluit significare; fugit eum ratio: neque enim est occisus in illo motu, sed *caedere* verbum Latinis historicis non semper occisionem denotat; verum detrimentum, clademque exercitus, et quod Graeci dicunt, πλῆγας λαβεῖν τὸν στρατόν. Hoc sensu feram sane dici Florum a Iudaeis caesum, id est, clade belli affectum, multis suorum amissis; nam eo tempore multi Romani milites sunt contrucidati. Fortasse caedem illam respicit Rom. militum, quorum Metilius erat praepositus. Iosephus τῶν Ῥωμαίων ἑπαρχον

nominat, historiam commemorans lib. 2. Ἀλώσεως c. 32. nec refert, quod ipsius Metilii vitae parvitum est. Nam hoc potuit Suetonius ignorare: quum praesertim, ut diferte Iosephus docet, omnia Iudaeorum delicta Flori astu et fraude graviora atque atrociora, quam essent, Romanam nuntiarentur. Sic et quod ait de aquila rapta, in historia Iosephi non legas, quam habes fuse expositam eodem libro, c. 40. Ita exponere hunc locum praestat, quam non necessariae viri docti emendationi assentiri: qui, invitis libris omnibus, illa verba *caesoque praeposito* censuit mutanda, scribendumque *Gessumque praepositum*. Si omnia veterum historicorum παραράματα aut παρακούσματα ex animi nostri sententia emendare voluerimus, quis erit finis? aut quis ferendum censeat? Nam Suetonium quidem non aliter scripsisse, neque aliter hic olim esse lectum, etiam alia ratione probare possumus. Orosius narrationi Tranquilli κατὰ πόδα insistens, hanc illius periodum ita expressit: *Exstinctisque Romanis praefidiis, legatum quoque Syriae suppetias ferentem, rapta aquila et caesis copiis, fugaverunt*. Eadem verba etiam in Historia miscella habentur: quae superiorem emendationem manifesto confutare et pueri videant.

Ut et industriae expertus] Nove dictum *expertus* pro eo, qui dedit specimen, et, ut Graeci dicunt, ὁ πεῖραν δούς; nam vulgo est ὁ πεῖραν λαβών. Imitatur hunc locum Pseudo-Hegesippus, quum ait lib. 5. *Vespasianum expertum virum belli, omni militiae, quae in Syria erat, praefecit*: sic lib. 5. eidem, *expertos belli viros*: et alibi idem, *suspectus consilii*: variant autem codd. isto loco, et partim *industriae*, partim *industria expertus* habent: in his Viterb. At vulgo *industria expertae*. Iustinus lib. 41. *Arsaces vir sicut incertae originis, ita virtutis expertae*.

Ut in oppugnatione castelli — exceperit] Petrus Apollonius Collatius de excidio Hierosolymitano lib. 2. in obsidione Iotapates:

— — — *media inter talia stridens,*
Incertum qua iacta manu, delapsa sagitta est.
Sub Petroniadae coxam, qua poplite iuncta est.
 Iosephus narrat lib. 3. c. 16. Hegesippus lib. 3. c. 12.

Cap. 5. *Singulos repente ramos a frutice dedit]*
 Mira Latinitas, et vitii suspecta. Probo vero Iussi Lipsii emendationem, *ramos an frutices dedit*: quod genus dicendi non raro corrumpit librariorum imperitia.

Ideoque puella nata non perannavit] Sive *perannavit* scribatur, sive *perennavit*, ut constanter in Mss.; non dubium, eandem esse vocis utriusque originem. Fere autem id verbum accipitur pro πολλὰ ἔτη διαγίγνεσθαι, sive διαίωνειν. Veteres Romani mense Martio soliti sacra facere Annae Perannae: ut liceret sibi non solum annare, sed et perennare: hoc est, *durare in multos annos*. Suetonius καινοπρεπῶς accepit pro διετίζειν, *durare in annum*. Non dissimilis ambiguitas in dictionibus διετής et διέτης Graecorum: prior de eo dicitur, qui perannet; posterior de bimo: quare etiam verbum διετίζειν, quod significat *perannare*, ut loquitur Suetonius, de bimatu quodam loco apud Theophrastum Gaza interpretatur.

Mox quum aedilem eum C. Caesar] Omittit Xiphilinus suo loco, sed exstat apud Dionem lib. 58. in rebus Caii: Πηλὸν πολὺν ἐν στενωπῷ τινι ἰδὼν, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐς τὸ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ τοῦ Φλαβίου ἱμάτιον, ἀγορανομοῦντός τε τότε, καὶ τῆς τῶν στενωπῶν καθαριότητος ἐπιμελουμένου ἐμβληθῆναι, et quae sequuntur.

Canis extrarius e trivio manum humanam intulit] Puto, hanc esse veram γραφήν in Memmiano diserte expressam; alii libri mire variant. Viterb. *exterritus e trivio*: quidam *extrarius triclinio manum humanam intulit*: plerique aut *extrarius tantum*, aut *e trivio solum*. Dio: Κύων αἰδοῖς, σίτον αὐτοῦ καὶ τότε αἰρουμένου χεῖρα ἀνθρωπίνην ὑπὸ τὴν τρέπεζαν ὑπέβαλε. Conser et sequentia, nam omnia fere totidem litteris ibi habentur.

Tantum quod exemptum] A Pithoei et Memmii codice est, et Torrentii uno, ut ipse ait: nam Viterb. habet, *recenter exemptum*: non, ut in vulgatis, *recenter quidem*.

Apud Iudaeam Carmeli dei oracul. consulentem] Collatius lib. 2.

*Iulsa solo frondesque novas induta cupressus,
Nunc habet illa fidem: Matathiademque locutum
Vera tibi vatem, et Corneli oracula disces.*

Scribe Carmeli oracula.

Neronem diebus ultimis monitum per quietem] Aliter Dio: 'Ο Νέρων ἔδοξέ ποτε ἐν τοῖς ὕπνοις τὸν τοῦ Διὸς ὄχον ἐς τὴν τοῦ Οὐεσπασιανοῦ οἰκίαν εἰσαγαγεῖν. Ὅχος, *thensa* est Suetonio, non currus, ut vertunt Interpretes. Vide ad lib. 1. c. 76.

Et in circum deduceret] Melius nostri Mss. etiam Cuiacii, *et inde in circum deduceret*.

Statua divi Iulii ad Orientem sponte conversa] In insula Tiberina suit haec statua. Plutarchus in Othone: Εἶδον τὸν ἐν Μεσοποταμίᾳ νήσῳ Γαίου Καίσαρος ἀνδριάντα, μήτε σεισμοῦ γεγονότος μήτε πνεύματος, ἀφ' ἐσπέρας μεταστραφέντα πρὸς τὰς ἀνατολάς· ὃ Φασι συμβῆναι περὶ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, ἐν αἷς οἱ περὶ Οὐεσπασιανὸν ἐμφανῶς ἤδη τῶν πραγμάτων ἀντελαμβάνοντο.

Acieque Bebriacensi] Ecce librorum inconstantiam in tam celebris loci nomine: nam in Memmii, Pithoei et Lislæi est, *Betriacensi*: vide libro superiore.

Cap. 6. *Moesiaci exercitus — auxilio Othoni]* Dissentit a Taciti narratione, quam lege in 2. Historiarum.

Aquileiam usque perseveraverunt — crederent] Tacitus de his Moesiacis legionibus: *Aquileiam iam progressae, proturbatis, qui de Othone nuntiabant, laceratisque vexillis nomen Vitellii praeferentibus.*

Aut Germaniciano] Viterbienfis, Germanico: sed praecedens vox *Hispaniensis* videtur hanc lectionem po-

fulare: nam Hispaniensis et Germanicianus exercitus vocantur, qui in illis provinciis sunt collocati, nec sunt tamen ex iis provinciis: omnes enim legionarii cives Romani erant. Aliter Tacitum ac Suetonium quoque loqui supra notabamus: apud quos Germanicum exercitum et Germanicas legiones invenias.

Alii, alium alia de causa] Omnino tollenda vox *alii*: quam nec Memmii, nec Cuiacii, nec Pithoei, nec Liffaei agnoscunt, nec aliter editio Roberti Stephani.

Ultionem mandantis] Nimis argutatur Beroaldus, qui mandatum istud solum morte ex libris Iurisconsultorum annotat: nam mandare hoc loco non simpliciter est ἐντέλλεσθαι, sed quod proprie Graeci ἐπισυνάπτειν. Sic lib. 4. c. 2. *Mandaretque domesticis ultionem, si quid accideret.* Id vero mandati genus a morte demum mandatoris vim habere incipit.

Et ut reipublicae subveniret optantis] Libri alii, *hortantis*.

Quadraginta millia sagittariorum] Tacitus ait, *XL Parthorum equitum millia.* At Viterbiensis, *XL milia sagittariorum*; nam in eo libro, ut in aliis veteribus multis, *mile* et *milia* semper ac constantissime, non *mille* ac *millia*. Memm. *quadraginta*.

Cap. 7. *Interim Alexandr. transiit — obtineret*] Haec vera causa, non quam Philostratus, scriptor interdum nugacissimus, lib. 5. ait, ubi clarissimis verbis assermare audet praefligiator ille insignis Apollonius, propter se transiisse in Aegyptum Vespasianum, seque adeo imperium illi derulisse, ac donasse solum, impudentissimo animo gloriatur. Iosephus prudentissime causas huius consilii explicat lib. 4. c. 57. Praecipua et potissima fuit, annonae cura: norat enim Vespasianus, si suis praefidiis Aegyptum semel firmasset, fore eam populo Rom. instar freni, ob famis metum. Plura in hanc rem Pseudo-Hegesippus lib. 4. c. 26.

Basilides libertus] Nullum equidem vidi librum, ubi non exstet vox *libertus*. Torrentii tamen perplacet sententia, probabiliter valde disputantis tollendum esse id verbi: accedit rationibus, quas commemorat, quod error admissus videtur, quum temere aliquis librarius vocis *Basilides* duas postremas syllabas, ut saepe accidit, geminasset: inde prouum emendatori incauto τὸ *lides*, quod nihil significaret, vertere in tritissimam usu dictionem *libertus*.

E plebe quidam luminibus orbatus] Codex Viterbii descriptus, *Ephebus quidam*: sed Tacitus tuetur vulgatam et plurium Mss. lectionem: *Ex plebe Alexandrina quidam, oculorum tabe notus*: eisi possit videri Suetonius ex Tacito emendatus olim ab aliquo sciolo.

Demonstratam a Serapide] Vide Aristidis ἱερῶς λόγους.

Si inspuiisset] Agnosceis, pie lector, falsam imitationem miraculorum Christi: sic solitus illudere hominibus ὁ δαίμων. Et apud Epiphanium κατὰ Σαμψαίων inter instrumenta miraculorum est ὁ σίελος τῶν πτυσμάτων.

Palam pro concione utrumque tentauit] Quid appellat concionem? an convocatum in eam rem populum, siue in theatrum, siue in forum? an potius coronam sorte adstantis multitudinis? Hoc puto verius: et suadent Taciti verba: *Igitur Vespasianus cuncta fortunae suae patere ratus, nec quidquam ultra incredibile, erecta, quae adstabat, multitudine, inissa exsequitur*. Notemus ergo vocis *concio* hunc usum, pro multitudine ἀπλῶς.

Cap. 8. *Talis tantaq. cum fama in urb. reversus*] Vere primo navem conscendit; circa medium Martii. Apollonius Collatius:

*Ergo ita compositis rebus, quum piscis aquosi
Linqueret hospitium Titan, frontemque moveret
Arietis insani, securis credita ventis
Sulcat aquas, pelagoque volans petit Itala puppis
Littora,*

Sed Tacitum vide, qui Etesiarum flatum Alexandriae op-
pertum esse Vespasianum narrat: Iosephus lib. 4. iter
illud describit c. 37. et 40. ac sequentibus, et lib. 7.
c. 5. et 10.

Suscepit et censuram] Testes, Plinius, nummi,
lapides: vide in Fastis.

Quum sibi pro impetrata praefect. gratias ageret]
Interpretor de praefectura unius alarum: ex lib. 2. c. 38.

Classiarios vero, qui — per vices commeant]
Scripsimus *per vices* ex libro Pithoei, cui et Memmia-
nus et alii quoque assentiuntur, teste Torrentio: at Vi-
terb. *per vicos*, ut vulgo. De classiariis passim loquun-
tur Tacitus et Suetonius, item Plinius in epistola de
morte avunculi, ac ceteri quoque historici meminerunt,
et veteres inscriptiones: sed de hac eorum cursitatione
nihil legi apud alios. Similes, at non iidem tamen, dro-
monarii, de quibus Cassiodorus lib. 2. et 4.

Thraciam, Ciliciam et Commagencn] Tuentur
hanc lectionem nostri codices: tuetur et Pacanius aper-
te, cuius haec verba apud Eutropium: *Θρᾷνίᾱς τε ἐπὶ
τούτοις καὶ Κίλικας καὶ Κομμαγενούς, οἰκείας ἔχοντας
βασιλείας, εἰς ἐπαρχιῶν σχῆμα μετέστησε.* Si ea scri-
ptura sedet, intelligemus de parte aliqua Thraciae, ubi
regnum ante fuerit: et scimus, quam late pateat inter-
dum Thraciae appellatio. Doctissimo Turnebo visum re-
scribere *Tracheam Ciliciam*, quae lectio omni difficul-
tate caret. Vide Strabonem lib. 14.

Ditionis regiae usque ad id tempus] Non semper
tamen, Commagene quidem: quam in provinciae for-
mam redegit Tiberius, transtulitque ad ius Praetoris. Ta-
citus in actis anni DCCLXXI, Annal. lib. 2. sed prio-
rem formam *πολιτείας* Commagenis restituerat Caius
imposito Antiocho. Dio lib. 58. *Ἀντιόχῳ τε τῷ τοῦ
Ἀντιόχου τὴν Κομμαγενὴν, ἣν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔσχε, καὶ
προέτι καὶ τὰ παραθαλάσσια τῆς Κιλικίας ἔδωκε.* Qui
locus movet me valde, ut Turnebo assentiar, et legam,

Tracheam Ciliciam et Commagenen; nam maritima Ciliciae non aliud quam Trachea Cilicia, quae Commagenae adiuncta, ac regi uni attributae ambae.

Consularemque rectorem imposuit pro equite Rom.] Cappadociae, in formam provinciarum redactae, eques impositus a Tiberio. Dio lib. 57. in anno DCCLXX: Καὶ ἡ Καππαδοκία τῶν τε Πρωαίων ἐγένετο, καὶ ἰππεὶ ἐπετράπη.

Ruder. purgand. manus prim. admovit — extulit] Simile illud, quod vere an falso in Actis Sylvestri de Constantino Magno legimus: *Octava die processit, albis depositis, totus mundus et salvus: et veniens ad confessionem beati Petri Apostoli, ablatoque diadematē capitis, exuens se chlamyde, et accipiens bidentem, terram primus aperuit ad fundamenta basilicae construenda: dehinc, ob numerum XII Apostolorum, duodecim coplinos terra plenos suppositis humeris baiulans asportavit.* Similia his narrant alii de summis principibus. Sed de Vespasiano quod hic affirmat Suetonius, et Dio quoque confirmat, plane destruit Tacitus, qui absentem facit illo tempore Vespasianum.

Cap. 9. Fecit et nova opera, templum Pacis] Arsit temporibus Commodi. Vide Herodianum et Galenum in libro de Theriaca. Nugas eorum, qui memoriae prodiderunt, hoc templum Aeternum fuisse dictum, et nescio, quae miracula ibi facta ad Domini adventum, erudite refellit Cardinalis Baronius.

Amplissimos ordines] Scio, σχῆμα esse non semel usurpatum optimis scriptoribus, quum duobus aut pluribus tribuitur, quod est uni proprium: sed durum mihi quidem videtur, ut equitum ordo in communionem eiusdem tituli cum senatu admittatur: atqui Mss. non aliter habent. Lipsio tamen assentior locum emendanti scribentique *amplissimum*: hoc modo, *Item amphitheatrum urbe media (ut destinasse compererat Augustum) amplissimum: aut scribam, Ambos ordines.*

Cap. 13. *Causfidicorum figuras*] Vocabulum hac notione, eo saeculo natum. Quintilianus lib. 9. c. 2. *Iam ad id genus, quod frequentissimum est, et expectari maxime credo, veniendum est: in quo per quandam suspicionem, quod non dicimus, accipi volumus: non utique contrarium, ut in εἰρωνείᾳ, sed aliud latens, et auditori quasi inveniendum: quod ut supra ostendi, iam fere solum schema a nostris vocatur, et unde controversiae figuratae dicuntur.* Sextus Victor vocat obliqua dicta: Eutropius in Vespasiano *convicia*. Suidas in eodem, σκώμματα ῥητόρων. Graeci vocant ὑποβολάς. Herodianus, ut videtur, ὑπογραφάς lib. 4. dum ait de Alexandrinis, πεφύμασι δέ πως εἶναι φιλοσώμους, καὶ λέγειν εὐστόχως ὑπογραφάς ἢ παιδιάς. Figuras huiusmodi et dicta figurata sic describit Iulius Papa Romae in epistola, quam inserit Athanasius Apologiae 2. Καὶ ἐν οἷς, ait, ῥήμασιν ἐδόξατε ἡμᾶς τιμᾶν, τὰῦτα μετασχηματιζόμενοι μετ' εἰρωνείας τινὸς εἰρήκατε. Figurarum exempla sunt haec. Aelius Spartianus in Severo: *Damnabantur plerique, cur iocati essent, alii cur tacuissent, alii cur pleraque figurata dixissent, quod esset Imperator vere nominis sui, vere Pertinax, vere Severus.*

Cap. 14. *Quidam ex officio admissiois*] Firmicus lib. 8. c. 14. *Aut sient domus regiae ianitores, vel tale illis officium deputabitur, ut iis in Palatio admittendi vel salutandi officia credantur.* Nota officia e Seneca et Augustorum historiis.

Ut monentibus] Viterb. *monentibus*, sine ut: et mox *fecit, non fecerit.*

Spondens quandoque beneficii memorem futurum] Politiani liber, *speransque*: alii omnes, ut est editum. Metium futurum quandoque gratum spondebat Vespasianus sibi, atque amicis, qui de Metio alia omnia ipsi persuadere conabantur.

Cap. 15. *Hunc quoque quamvis relegatum*] *Me-*
lius pars libb. Tunc quoque quamvis.

Neque caede cuiusque] Et hic locus nos fugit;
 nam *cuiusquam* scribendum, nec aliter Mss.

Cap. 18. *Primus — annua centena constituit*] Sive quod idem est, aureos millenos: nostrae vero pecuniae, aureos bis millenos et quingenos. Amplissimum sane, ut quidem nunc vivitur, honorarium: pro ratione vero illorum temporum, tenue: nonne enim pudendum, Terpno Diodoroque citharoedis pro una productione data ducenta, iis vero annua centena tantum statui? Medicis ducena saltem quinquagena annuam mercedem apud principes fuisse, scribit Plinius lib. 29. Fuisse et philosophis annua constituta, ut clarum ex illo Tatiani loco, quem supra laudavimus. At non Vespasianus eius instituti auctor, sed M. Antoninus Pius, de quo scribit Capitolinus: *Rhetoribus et philosophis per omnes provincias et honores et salaria detulit*. Is videtur salarii rhetorum et philosophorum modum redegisse ad sexagena millia, sive aureos sexies millenos, ut ante docebamus ex Tatiano et Eumenio, sed hoc, ni fallor, tantum in provinciis: nam quin rhetores Graeci Latini-que in urbe profitentes amplius honorarium haberent, servatamque Vespasiani *σύνταξιν* fuisse, non puto dubitandum.

Nec non et artifices coemit] Vetus vox *coemere* pro *mercede conducere*: sic *emptivus* miles *ὁ μισθῷ πεποιημένος*, apud Festum: *emere auxilia*, apud Iulium Capitolinum in Antonino Philosopho. Perperam scriptum in codice maximi Iurisperitorum, *artifices caementarios*. Si quid mutandum, placet Iusti Lipsii emendatio, *artifices scenae, item colossi*: notae caussae huius depravationis iis, qui usum habent veterum membranarum.

Cap. 19. *Ac saepe recte ac dapfile*] *Scribe, recta*, nempe, coena: sic Mss.

Archimimus personam eius serens — vivi] Mos servatus in divitum et insignium virorum funeribus, ut notat Dionysius Halic. lib. 7. Εἶδον δὲ καὶ ἐν ἀνδρῶν ἐπισήμων ταφαῖς, ἅμα ταῖς ἄλλαις πομπαῖς προηγουμένους τῆς κλήνης τοὺς σατυριστὰς χοροὺς, κινουμένους τὴν σικίννην ὄρχησιν· μάλιστα δὲ ἐν τοῖς εὐδαιμόνων κήδεσι. Vide et in Tiberio c. 57.; nam videtur is scurra, de quo ibi agitur, ex ista consuetudine funeri admotus, etsi id Suetonius διαβρόχην non dicit.

Cap. 21. *Ordinem vitae fere hunc tenuit]* Similis locus apud Xiphilinum: ibi, καταστάσει δὲ τοῦ βίου τοῖςδε ἐχρῆτο, ubi tamen pleraque diversa observantur. Multo sane similior ordo vitae Severi descriptus eidem in eius vita, illo loco: Ἐχρῆτο δὲ Σεβήρος καταστάσει τοῦ βίου εἰρήνης· οὕσης τοῖςδε. Vide et confer. Adde Lampridium in vita Alexandri Severi: ibi, *Ufus vivendi eidem hic fuit.* Martialem epigr. 8. lib. 4. et 90. eiusdem. Exstant Plinii aliquot epistolae eiusdem argumenti, itemque simiae eius Sidonii Apollinaris: et integro Ausonii poemate descripta Ephemeris. Ex his locis discet studiosus antiquitatis, quomodo soliti veteres diem dispo-
nere.

Dum salutabatur et calciabat — et amiciebat] Eginhartus: *Quum calciaretur et, amicaretur, non tantum amicos admittebat, verum etiam si comes Palatii litem aliquam esse diceret.* Vide cetera.

Cap. 22. *Super coenam autem — comissimus]* Mirifice placet scriptura Viterbiensis: *Super coenam autem et super aleas communissimus.* Aleae lusu inter coenam plurimum utebantur: vide ad lib. 2. De voce *communissimus* notavimus ad Claudium c. 21.

Mensurium Florum] Plutarcho in Othone Μέστριος Φλώρος.

Admonitus ab eo plausira — dicenda] Quanta fuerit affinitas soni inter *au* et *o*, infinita prope sunt, quae arguant. Dio notat, *Claudium* aliis dictum, qui

semper apud Ciceronem *Clodius*: idem observat et scholasticus Iuvenalis ad sextam. Dixere et *cotes* pro *cautes*, *origa* pro *auriga*, notante eodem interprete: sic *focaneus palmes*, qui a faucibus dictus auctore Columella lib. 4. *Clostrum* et *clostellum* pro *claustrum* et *claustellum*, *caudicem* pro *codicem*, *cautem* pro *cotem*, *fauricem* pro *foricem*: *oricularius chyster* in medicorum libris pro *auricularius*. Sexcenta sunt hoc genus: quare etiam Ὀφίδος dicitur Appiano in Ἀντιβζινοῖς fluvius Aufidus; nec mendum puto, sed pronuntiandi consuetudinem: etsi aliter apud alios Graecos scio esse scriptum id nomen. Sic *Audius* ille, a quo Audiani haeretici sunt denominati, aliis Ἀύδιος, aliis Ὠδιος scribitur: ideo Epiphanius, Ἀύδιανοὶ εἶπουν Ὠδιανοί. Propheta quoque Hosea aliis Ὠσηῆς, aliis Ἀσηῆς dictus, ut et notat Hieronymus.

Quum productae — HS. quadringentā donasset]
Ex cod. Pithoei est haec lectio: Memm. et Viterb. habent *perductae*, uterque *quadringenta*, non *quadraginta*: quae tamen scriptura vereor ut satis sit ex moribus principis restrictissimi. Sed videtur mihi longe alia mens esse huius loci: nam quare tantam pecuniae vim homo ad opprobrium usque deparcus, huius rei causa effudisset, quum non amore captus istam accersisset, sed ab illa fuisset expugnatus? Quare puto, non ipsum feminae, sed ipsi feminam potius donum dedisse, quasi μίσθωμα τῆς συνουσίας. Lego igitur *perducta*; deinde quod de rationibus sequitur, interpretor de accepti pagina, in quam referri debuit haec summa, sub aliquo titulo: *Moris enim fuit* (Asconii Pediani verba sunt) *unumquemque domesticam rationem sibi totius vitae suae per dies singulos scribere, ex quo apparet, quid quisque de redditibus suis, quid de arte, foenore lucrove seposuisset quoque die*. Sed de his statuat quisque, uti volet.

Cap. 23. *Utebatur et versibus Graecis — satis*] Illud est, quod Graeci dicunt, εὐκαίρως προαναφώνεον στίχους: cuius de rei usu atque utilitate agit Plutarchus lib. 9. Sympotiacorum c. 1.

Procerae staturae improbiusque nato] Viterb. *irato*; sed ex correctione ipsius, qui scripserat: prius enim aliter exaraverat, et, ut puto, *nato*: quae vera lectio est, consentientibus Memm. Pithoei et Lissaei codd. *Improbe natum* vocat τὸν κακῶς πεφυκότα, hominem deformi et turpi proceritate corporis. Sic apud Plautum, *improba facies*. Notat autem in eiusmodi homine pravum incessum: multi enim eius staturae λορόοι incedunt, ut est apud Aristotelem περὶ πορείας c. 7. Ἐγχος ergo hic dicitur de corpore producto ad instar perticae, longurive. Haec vera lectio et interpretatio horum verborum: alioqui possis scribere *male pedato*, ut in Othone c. 12.

Et maxime de Cerylo] Lege *Et de Cerylo*, ut in Viterb. τὸ *maxime* ex sequenti loco temere huc intrusum. Memmianus, *Et de Cerulo*.

Ω Λάχης, Λάχης] Videntur sumpta de Menandro verba. Apollonius Alexandrinus lib. 1. Διστάζεται τὸ παρὰ Μενάνδρου, ὃ Λάχης, Λάχης, πότερον ἐν σχήματι ἐστὶ τῷ προκειμένῳ, ἢ δεόντως μετὰ τοῦ ἄρτου καὶ τὴν πτωσὶν ἔχει τὴν κλητινὴν. Sed non dubito, aliter accipienda haec esse ac distinguenda, quam ut vulgo scribuntur; nam prima haec, Ω Λάχης, Λάχης, et ultimum vocabulum Κήρυλος, non sunt poetae, sed Vespasiani. Quare ita sine dubio scribendum: Ω Λάχης, Λάχης, Ἐπὶ ἀποθάνῃς, αὖθις ἐξ ἀρχῆς ἔσῃ Κήρυλος. Huic liberto nomen erat Cerylo: sed ille ut servitutis, quam servierat, memoriam aboleret, Lachetem se dixerat. Ait igitur Vespasianus, *O Laches, postquam diem ultimum clauseris, eris denuo Cerylus*: hoc est, iura, quae sisens habet in bona libertorum post eorum obitum, non subterfugies. Vespasiani sunt, ut diximus, prima verba et

postremum etiam. Qui interiicitur medius versus, Menandri est. Exstat hodieque proluxa illius quaedam ῥῆσις, cuius primi versus sunt hi:

Εἴ τις προσελθὼν μοι θεῶν λέγοι κρατῶν,
Ἐπὰν ἀποθάνῃς, αὖθις ἐξ ἀρχῆς ἔσῃ.

Ut invidiam aliqua cavillatione dilueret] Reperi in Viterbicensi, notatam et Torrentio γραφὴν sane miram, *deflueret*: viderint acutiores; nam in hoc genere saepe veritas latet sub aliqua in speciem absurda scriptura.

Quendam e caris ministris] Scriptura Viterb. *e Caesaris ministris*.

Exactaque pecunia, quantam is — pepigerat] Per Vespasianum igitur licitum fuit suffragiorum commercium: quod ius in imperio Rom. non semper obtinuit. Iulianus Imper. leg. pr. Si certum petatur de suffragiis lib. 3. Cod. Theod. leges Romanas huiusmodi contractus penitus ignorare asserunt. Exsiant et leges duae Imp. Constantini Codice eodem, De honorariis codicillis, quo omnis pecuniae exactio pro suffragiis vetatur. Per dictam Iuliani legem, neque soluti fuit repetitio, neque non soluti petitio. Contrarium plane ius introducit Iustinianus lib. 4. Cod. titulo De suffragiis: ea lex et stipulationem pecuniae pro suffragio facit licitam, et promissae petitionem concedit: id vero ius postea Tiberius Augustus sustulit, Novella 161.

Quod etiam urinae vectigal commentus esset] Probo valde Beroaldi sententiam, existimantis, exactum hoc vile vectigal a sillonibus, quos plurimum urina uti solitos, testantur multi veterum loci. Athenaeus lib. 11. Τὸ δὲ ἀφ' ἡμῶν διηθούμενον οὖρον ἐστὶ δριμύ· τὰ γοῦν ἰμάτια τούτῳ χρώμενοι ῥύματι πλύνουσιν οἱ γναφεῖς. Similia testimonia apud Graecos medicos, praesertim Galenum, qui etiam in tertio Ὑγιεινῶν Quinti indoctum dictum commemorat: *Tractare de urinis non medico, verum sillonī convenire*. Potest tamen intelligi de sti-

pe exacta ab iis, qui per diem vesicam exonerare vel-
lent in amphoris, quae per angiportos erant collocatae,
ut indicat Titii veteris scriptoris locus apud Macrobiū
lib. 5. c. 17., quem Beroaldus laudat. Meminit et Lu-
cretius lib. 4. his eloquentissimis versibus:

*Pusi saepe lacum propter se, ac dolia curta,
Somno devincti credunt extollere vestem,
Totius humorem saccatum ut corporis fundant:
Quum Babylonica magnifico splendore rigantur.*

Videntur de his accipiendae et quae gastrae nominantur
in Petronii Satyrico. Porro simile huic vectigal fuit, quod
foricarii exercebant: cuius meminit Iuvenalis sat. 5. vs. 37.
— — — *inde reversi Conducunt foricas, et cur non
omnia?* Exstat et foricariorum mentio apud Paulum le-
ge 17. §. *Fiscus*. Dig. De usuris, quem locum explicat
Cuiacius Observ. lib. 22. c. 54. Beatus Chrysostomus
κοπρώνας vocat, in priorem ad Corinth. et eorum *ἐπι-
τήδευμα ταλαίπωρον καὶ ἐπονείδιστον*. Reperio etiam
simile huic aliud vectigal a Vespasiano eodem excogita-
tum, et simo equino imposuim. Tzetzes narrat chilias
de i. haud scio, qua fide quove auctore. Tandem ve-
ro et urina, et simus, et omnes sordes factae in im-
perio Romano vectigales. Lege Cedrenum in Anastasio,
tributum Chrysargyrum describentem.

Pecuniam ex prima pensione admovit ad naves]
Ad iudicium de metallis faciendum etiam olfactus adhi-
betur interdum, ut de poculis Darii notat Aristoteles de
miraculis auditis; quae solo narium indicio cognoscebantur,
aenea essent, an ferrea: *Ἐν τοῖς Δαρείου ποτηρίοις
βατιάκας εἶναι τινας, ἃς εἰ μὴ τῇ ὀσμῇ ἄλλως οὐκ ἔν
διαγνώσκει, πότερόν εἰσι χαλκαὶ ἢ χρυσαί*. Ergo etiam
trapezitae et nummularii in aestimanda pecunia hac ra-
tione inter alias plures usi. Arsianus Disfertatt. Epicteti
lib. 1. c. 20. *Ὁ ἀργυρογνώμων προσχρῆται κατὰ δοκι-
μασίαν τοῦ νομίσματος τῇ ὕψει, τῇ ἀφῇ, τῇ ὁσφρασίᾳ,
τὰ τελευταία τῇ ἀνοῇ*. Ad hunc morem videtur Vespas-
ianus respexisse.

[*Cavam manum ostentans*] Hoc quam vim habeat, (habet autem magnam ad denotandos mores) fufe expofuimus lib. 2. ad c. 91.

Cap. 24. *Imperatorem — mori oportere*] Stoicorum eft fcitum: Sapientem in actu mori oportet. De quo Seneca epift. 8. In 57. autem: *Recto*, inquit, *tibi invictoque moriendum eft*: idem epift. 82. *O efficacem concionem! quis poft hanc dubitet, fe infeftis ingerere mucronibus, et ftans mori*.

Kalend. Iulii] Ita noftri Mff. omnes, non, ut vulgo, *VIII. Kalend. Iunii*.

Annun. agens aetatis — ac diem feptimum] Intellige mensem feptimum ac diem feptimum. Dio: Ἐξήσεις δὲ ἔτη ἐννέα καὶ ἐξήκοντα καὶ μῆνας ἑπτά. Imperaffe autem fcribit idem annos decem, ſex diebus minus. At Clemens annos XI, menses totidem, dies XXII. Cauffam tantae diverſitatis diſcas ex iis, quae notat Xiphilinus extremo Veſpaſiano. Mitto Theophilum, Epiphanium, alios,

TITUS.

Cap. 1. *Titus cognomine paterno*] Graeci quidam ita haec ſunt interpretati, quaſi poſt mortem decimum patris cognomen eius aſſumpſiſſet, ac tum dici incepiſſet Titus Veſpaſianus. Pacanius apud Eutropium: Οὐώνυμος μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευταίην γενόμενος τῷ πατρί. Sed falſam eſſe eam interpretationem, omnes ſciunt in Latinorum libris verſati. Porro, quin illa verba, *cognomine paterno*, de *Veſpaſiani* cognomine ſint intelligenda, non autem de ſequentibus, *amor ac deliciae generis humani*, ut eruditi quidam contendunt, nec dubitari quidem poteſt aut debet; nam breviffime Suetonius ſignificare voluit diſcrimen inter duos filios Veſpaſiani, ratione aſſumptorum ab illis cognominum.

Titus cognomine paterno dictus Vespasianus: alter frater cognomine materno a Domitilla, Domitianus est appellatus. Haec vera mens Tranquilli, non, quam putarunt nonnulli. Sic et Victor et Eutropius ac Suidas videntur illa verba, *amor et deliciae generis humani*, ex sua potius quam Suetonii mente interpretati. Vox *deliciae*, ut hic accipitur, una ex illis est, quas alibi dicebamus negotium facessere Graecis Interpretibus. Itaque ex iis alii omiserunt isto loco, ut Paeanius, qui ita vertit: Τὸ πλῆθος γοῦν αὐτὸν Κοινὸν ἔρωτα προσηγόρευε: alii pro ea posuerunt τρυφή; cuius tamen dictionis similem usum non reperias apud eos, qui vere ἐλληνίζουσι. Suidas: Ὡς πρὸς ἀπάντων Ἔρωσ τε καὶ τρυφή τοῦ θνητοῦ προσαγορευθῆναι γένους. Mirum erratum notabamus aliquando in hoc vocabulo in Graeca versione libri Hieronymi, cui index, Catalogus scriptorum ecclesiasticorum: siquidem haec Latina verba, *Antinoum autem in deliciis habuisse Caesar Adrianus scribitur*, ita vertuntur: Τὸν δὲ Ἀντίνου ἐν τῷ μεταξὺ τῶν αἰδολικῶν ἐσχηκέναι Ἀδριανόν τινες συγγράφονται. O socordiam! Sed videtur interpres deceptus, quum in depravatum codicem incidisset.

Cap. 2. III. Kalend. Ianuar.] Memmii et Pithoei cod. IV. Kalendas.

Erant autem adeo familiares] Quidam libri, *Erat autem adeo familiaris*: nempe Titus Britannico.

Titus quoque iuxta cubans gustasse] *Cubans*? Atqui Britannicus ipse non cubabat, verum sedebat. Lege Tacitum, et Tranquillo negligentiam dicti condona.

Cap. 3. *Latinae Graecaeque linguae*] Mss. Cuiacii, *Latine Graecaeque vel in orando, vel in fingendis poematibus promptus*.

Certant. imitari chirographa quaecumq. vidisset] In Graecorum commentariis legi: Διόφαντος ἦν γραμματεὺς Ἡρώδου βασιλέως, χειρὸς ἀπάσης γράμματα δυνάμενος μιμεῖσθαι, ὡς καὶ ὁ Τίτος βασιλεὺς ἐκεῖνος ὁ Ῥωμαίων.

Cap. 5. *XII propugnatores — confecit ictibus*] Emendavimus ex codice Viterbienſi: nam ceteri omnes corrupti: quod apparet ex Eutropio et Paeanio, qui cum noſtro codice in numero iſto conſentiunt.

De more id quidem priſcae] Scribe vel ſic, vel, ut in Miſſ. *de more quidem*: vulgo *ſiquidem*, inepte.

Sed non deerant, qui eciaſ interpretarentur] Et ſane qui circa illa tempora vixerunt, ſic loquuntur, quaſi alia vulgo opinio hominum fuerit. Philoſtratus lib. 6. Ἀναβρίθεις δὲ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ ἀριſτείων ἀξιώθεις τοῦτων, ἀπῆει ἰσομοιρήſων τῆς ἀρχῆς τῷ πατρί. At quod ait de ſalutato Romae tunc temporis Tito Imperatore, an verum. Non ſane, ſed proſus nugatorium; nam id factum in caſtris ad Hieroſolyma, ut modo dixit Suetonius, et narrat Iosephus lib. 6. c. 32.; neque aliter ſalutatus a ſuo exercitu Titus Imperator, quam vetuſto ſub republica more, qui omnibus notus. Vide lib. 1. ad c. 76.

Veni, inquit, pater, veni] Ἐλθον, non ἔρχου.

Cap. 6. *Praeparatae apud milites coniurationis*] Scribe *concionis*, et ita ſcriptum in melioribus libris.

Tam adverſo rumore] Nemo dubitat, hanc lectionem eſſe optimam: mei tamen officii duxi, non tacerellectionem duorum codd. Viterb. et Liſſaei, *adverſa re*.

Cap. 7. *Reginae Berenices amorem*] Scribe, *Beronices* et mox *Beronicen*: ſic ſcripti cum Graecis conſentientes, Dione, Iosepho, aliis.

In cognitionibus patris] Omnes libri hac parte corrupti praeſerunt *concionibus*: quod abſurdum eſt adeo, ut dubitari nequeat, ſic eſſe ſcribendum, ut et Torrentius monuit probavitque. In antiquiſſimo regiae bibliothecae offendimus ſcriptum *evictionibus*; quod compendium male interpretati ſunt, qui ſcripſerunt primi *concionibus*. At *praemiari*, non autem *praedari*, omnes libri,

Quosdam e gratissimis delicatorem] Refer ad illa superiora, *suspecta libido fuit, propter exoletorum et spadonum greges.* Sunt enim delicati, quos Graeci παιδας ἀπαλούς vocant. Dio Chrysostomus de regno, νομῶν ὀπισθεν ἀφείς, ὥσπερ οἱ νῦν τοὺς παιδας τοὺς ἀπαλούς.

Thermis celeriter exstructis] At Mss. omnes nostri, *celebriter.* Dio: τὸ βυλανεῖον τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ ἱερῶσας.

Ibidem et gladiatores, atque — ferarum] Dio sic refert: Γέρανοί τε γὰρ ἀλλήλοις ἐμαχέσαντο, καὶ ἐλέφαντες τέσσαρες· ἄλλα τε ἐς ἐννακισχίλια καὶ βοτὰ καὶ θηρία ἀπεσφάγη. Sed grues in theatrum productas ad pugnam quis veterum narrat praeter Dionem? Scio, commissiones gallorum gallinaceorum et coturnicum fuisse inter spectacula: sed Graecorum, non Romanorum. Lego vero mutata distinctione: Γέρμανοι τε γὰρ ἀλλήλοις ἐμαχέσαντο, καὶ ἐλέφαντες τέσσαρες, ἄλλα τε ἐς ἐννα. En μεταμόρφωσιν! unius litterulae adiectione facimus de gruibus Germanos. Intelligit auctor commissiones gladiatorum, quorum et Suetonius, uti vides, similiter meminit: inter hos producti et Germani captivi: sic fuit moris, ut sciunt omnes. Seneca epist. 70. *Nuper in ludo bestiarii unus e Germanis, quum ad matutina spectacula pararetur.* Vopiscus in Probo: *Edita praeterea gladiatorum paria trecenta, Blemys plerisque pugnantibus, qui per triumphum erant ducti, plerisque Germanis et Sarmatis, nonnullis etiam latronibus Isauris.*

Cap. 8. *Primus — uno confirmavit edicto]* Edicti huius meminit et Dio. Habes eiusdem plane argumenti edictum divi Nervae lib. 10. Epist. Plinii. Titi enim exemplum plerique deinceps principum imitati. De patre suo M. Antonino Philosopho testatur Commodus apud Modestinum Iuriconsultum: Ὁ θεϊότατος, inquit, πατήρ μου παρελθὼν εὐθύς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, διατάγματι τὰς ὑπαρχούσας τιμὰς καὶ ἀτελείας ἐβεβαίωσεν.

Quasi plura polliceretur quam praestare posset]

Graeci haec verba ita acceperunt, quasi auctor diceret, re vera plura solita promitti a Tito quam praestari. Cedrenus ita vertit: Καί τις τῶν συγγραφεύων ἐρωτήσαντος, ὅτου χάριν τοῦτο ποιεῖς; πολλάκις μὴ ἐμπληρῶν τὰς ὑποσχέσεις. Non est Suetonii ea mens, non est: neque Titus de eo hominum genere fuit, quos frontis imbecillitas facit liberales; sed benignitas et χρηστότης ἔμφυτος.

AMICI, DIEM PERDIDI] Omnino legendum, ut apud Graecos et Latinos, credo, omnes: *Amici, hodie diem perdidisti*: vide Eusebium in Chronico, Victorem, Eutropium, Zonaram, Paeanium, atque alios minorum gentium historicos. Adde his Themistium orat. 6. Τίτου τοῦ γενομένου τὸ λαμπρὸν καὶ μέγα ἐκεῖνο ῥῆμα, ὅτι Τήμερον οὐκ ἐβασίλευσα, οὐδὲν γὰρ εὖ ἐποίησα. Meminit idem Themistius et alibi. Atque hoc vere χρυσοῦν ἔπος Τῆσι Imperatores sunt imitati principio constitutionis de patrimonialibus rei dom. *Prope est ut beneficium accepisse credamus, quotiens offertur nobis causa praeslandi: et diem periisse procul dubio suspicemur, quem nostri numinis munificentia non illustrat.* Alluserunt et alii multi, ut Leo Augustus in constitutione quadam de Imperatoris officio in haec verba disserens: Τέλος τῷ βασιλεῖ τὸ εὐεργετεῖν· διὸ καὶ εὐεργέτης λέγεται· καὶ ἡνίκα τῆς εὐεργεσίας ἐξαπονήσῃ, δοκεῖ κτελεσθῆναι, κατὰ τοὺς παλαιούς καὶ τὸν βασιλικὸν χαρακτῆρα. *Finis regi praeposuitur est, facere bene hominibus: ideo benefactor appellatur: quod si quando benefaciendi facultas ei defuerit, videtur esse non legitimus, prout quidem regius character a veteribus est proditus.* Alludit sine dubio ad hanc Titi vocem, eamque appellat notam sive characterem veri regis. Alludit et Radevicus, de gestis Friderici I. lib. 1. c. 14. *Nullos sibi dies otiosos transire passus est: eos se ratus perdidisse, in quibus non aliquid de utilitatibus imperii disposuisset.* Guntherus Ligurini lib. 6. de eodem:

*Non tamen in tanta princeps ignava quiete
Ocia carpebat, credens hoc perdere tempus,
Quo nihil adiectum regni proventibus esset.*

Et ut quae vellent, peterent, ultro adhortatus est] Plinius in Panegyrico de Traiani liberalitate: *Impetratum est, quod postulabatur; oblatum, quod non postulabatur: insitit ultro, et ut concupisceremus admo-
nuit.*

Nonnunquam in thermis suis admissa plebe, lavit] Lampridius in Alexandro Severo c. 42. *Thermis et suis et veterum frequenter cum populo usus est, et aestate maxime, balnari veste ad Palatium revertens: hoc solum imperatorium habens, quod lacernam coccineam accipiebat.* Eginhartus de Carolo Magno: *Non solum filios ad balneum, verum optimates et amicos, aliquando etiam satellitum et custodum corporis turbam invitavit; ita ut nonnunquam centum vel eo amplius homines lavarentur.*

Ut conflagratio Vesevi montis] Chronicon Eusebii, in anno primo Titi: *Mons Vesuvius ruptus in vertice, tantum ex se iecit incendii, ut regiones vicinas et urbes cum hominibus exureret.* Prolixe Xiphilinus.

Et incendium Romae per triduum] Eusebius in anno posteriore Titi: *Romae plurimae aedes incendio concremantur.* Videndus Xiphilinus.

Nihil nisi sibi publice perisse testatus] Traiectio; nam publice iungi cum testatus debet: sic membranae. Ἡ σύνταξις, *nihil nisi sibi perisse, publice est testatus.* Titi hanc vocem imitati sunt Imperatores Theodos. et Valent. AA. in constitutione de indulgentiis reliquorum: *Nobis perit deterior possessor effectus, nobis proficit non gravatus.*

Partim in asperrimas insularum avehi] Vide, quae scripsimus lib. i. ad c. 66.

Cap. 9. *Obolata sibi ornamenta pugnantium]* Ornamentum est σκευή, quam Graeci vocant: sic σκευή

Ἡρακλέους dicitur, quidquid prodituro in scenam assumendum, ut Herculis personam agat; puta, leonina pellicis, clava, pharetra, et cetera omnia id genus. Latini *ornamenta* vocant, ut ex Festo, Seneca et Suetonio recte animadversum viris eruditis. Seneca in epist. 48. *subornare* pro *armis instruere*: nihil igitur mutandum. In codice tamen Viterb. et Cuiaciano *ferramenta* scriptum, non *ornamenta*.

Cap. 10. *Dimotis plagulis*] Lislæi cod. pars *pellicibus*, pars *paludibus*. Pithoei *pallulis*. Viterb. *paludamentis*: omnia mendosa: vide Nonium in *Plagae*.

Quidam opinantur] Alii, inquit Dio, poenituisse aiunt, quod fratrem Domitianum manifesto vitae suae insidiantem non interemisset, et his assentiri se ait ille: ego aliter iudico; rapiunt enim me in alia omnia verba Suetonii, quae potius suadent, sensisse Titum de aliquo insigni aut flagitio, aut scelere a se quondam patrato: sed Dio aliter narrat vocem Titi, ἀποψύχων εἶπεν, ὅτι ἐν μόνον ἐπλημμέλησα.

Cap. 11. *Excessit in eadem, qua pater, villa*] Eusebius: *Titus morbo periit in ea villa, qua pater eius, anno aetatis XLII*. Exstinctum veneno leporis marini sunt, qui narrent. Tzetzes: Τίτος θνήσκει βεβρωκῶς λαγῶν τῶν θαλασσίων. Eadem etiam Glycas in *Annalibus*: aliter alii, ut notat Scaliger ad Eusebium.

Idibus Septembris] Eusebius, *pridie Idus Sept.*

Post biennium ac menses duos, diesque XX] Consentiant Dio et Zonaras; Clemens dies omittit; aliter alii.

Non secus atque in domestico luctu — cunctis] Et. istud videntur Graeci de Suetonio vertisse, quem etiam Eutropius est imitatus. Cedrenus, vel is potius, unde habet Cedrenus: Τοσοῦτος θρήνος ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ Τίτου κατέσχε τὴν Ῥώμην, ὡς ἐν χρόνῳ πολλῷ τοῦτον ἀπομνημονεύοντες, καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἀναλογιζόμενοι, δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους κλαίειν, ὥσπερ οἰκείῳ πάθει κατεχόμενος ἕναστος. Quam bene assecuti sint Graeci

culi isti mentem Suetonii, qui valent iudicio, satis intelligunt.

Senat. prius quam edicto convocar. — cucurrit] Simile huic est, quod de populo Romano observat Tacitus: audita morte Germanici ultro illum sibi indixisse insultum. *Annales. lib. 2. c. 82. Hos vulgi sermones audita mors adeo incendit, ut ante edictum magistratum, ante senatus consultum, sumpto insulto deferrentur fora, clauderentur domus.*

Obseratisque adhuc foribus] Mutata distinctione scrib. *Senatus prius, quam edicto convocaretur, ad curiam cucurrit, obseratis adhuc foribus: deinde aperitis,* aut etiam cum copula *obseratisque:* ita Memm. apud Tacitum, vulgo homines, ubi laetiora de valetudine Germanici erant allata, *cursum per urbem, moluntur templorum fores.* Porro haec, quae narrantur hoc loco, sub crepusculum diei videntur esse gesta; nam vespera erat, quando Romae de morte Titi palam est factum. Vide Historiam miscellam.

DOMITIANUS.

Cap. 1. Adolescentiae tempus — gessisse fertur] Malum egisse: similis error in Vespasiano cap. ultimo, ubi *annum gerens* multi codices legunt: perperam, ut arguunt libri omnes meliores: hic tamen Memmianus quoque *gessisse.*

Quod inscribitur Lusco] Viterbiensis *Lutio;* Memmii et alii *Lusco.* Fortasse ad istud Neronis carmen respiciebat Perlius sat. 1, 127., cuius magna pars adversus Neronem, in extremo ita dicens:

*Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere gessit
Sordidus, et lusco qui possit dicere lusce.*

Mirari se Vespas. dictitante, quod — mitteret] Suspicati sumus aliquando, verba haec Suetonii occasio-

nem quibusdam praeuisse singendae illius ineptae epistolae, quam sub Vespasiani nomine profert Dio.

Cap. 2. *Expeditionem — in Gall. Germaniasque*] Adi Iosephum, qui plenis velis laudat Domitiani hoc inceptum. Ἀλώσεως lib. 7. c. 11.

Sellamque eius ac fratris — sequebatur] Sella igitur lectica dignior? Ita videtur colligi ex hoc loco posse: sed si de curuli intelligas, non de vulgari sella, plane ruit ὁ συλλογισμός.

Simulavit et ipse mire modestiam — studium] Codex Cuiacii, *Simulavit et ipse mire modestiam in primis, poeticaeque studium.* De poetica Domitiani idem Tacitus: at Fabius et Plinius mire laudant.

Adversus Alanos] Iosephus Ἀλώσεως lib. 7. c. 29. Hegesippus lib. 5. c. 50.

Priusquam plane efflaret animam — iussit] Zonaras auctor vel Dio potius apud Zonaram, Titum adhuc spirante Domitianum celeriter Romam venisse, et statim castra Imperatorisque nomen et potentiam occupasse. Scribunt vero Graeci nonnulli, spirantem adhuc Titum a fratre in arcam ligneam nivis plenam, per causam faciendae medicinae, coniectum, ibique extinctum.

Nullo praeterquam consecrationis honore dignatus] Atqui id non statim, sed altero post obitum anno; si legitimo loco posita est haec Eusebii nota in Chronico: *Decreto senatus Titus inter deos refertur.*

Cap. 3. *Inter initia principatus — secretum*] Ut haec lectio est, videtur Domitianus consuetudine captandi secretum istud horarium per initia tantum principatus esse usus, postea mutasse morem. Contrarium tamen suadet Plinius in Panegyrico, quum ait: *Non adire quisquam, non alloqui audebat, tenebras semper secretumque captantem.* Hac, credo, ratione inducti viri docti, verba illa, *inter initia principatus*, reicienda in finem superioris capitis censuerunt: probabilis coniectura; maxime quum dicat Plinius, *semper.* An igi-

tur ita emendandum? Nequaquam. Repugnant enim libri omnes scripti, in vulgata distinctione consentientes. Repugnat et ratio: quum palam sit, de principiis principatus Domitiani loqui Suetonium, non de universa vita. Attende, lector, et mecum, scio, senties. Quare saluntur, qui Plinianum locum superiorem cum isto Suetonii comparant; nam illud secretum, de quo Plinius, diversum est ab isto horario: ille ἀπλῶς de moribus Domitiani loquitur; hic de primis illius gestis post assumptum imperium: clarum hoc vel ex voce *deinde*, quae statim subiicitur. At clarissimus senator Paulus Petavius, vir doctissimus, monuerat nos, videri scribendum, *Inter vitia principatus*. Sic enim se legisse in veteri suo codice: quum postea eam lectionem in uno e libris regiis eoque perantiquo invenimus; manemus tamen ἐν πείσῃ, neque ab edita lectione recedimus. Nam de vitiis Domitiani capite solum 10. tractare Suetonius incipit.

Secretum sibi horarium sumere solebat] Non *horarium*, sed *horarum* est scriptum in regiis Viterb. et Pith. codd. Inde suspicio est, deesse numeri notam, et hoc aut simili modo scribendum: *secretum sibi horarum III sumere solebat*.

Muscas captare ac stilo praeacuto figere] Et animi quidem, sed et corporis fortasse vitium ad hoc infaniae genus Domitianum adegit. Nam Hippocrates inter alia indicia hominis, quem atra bilis vexat, hoc quoque recenset, et muscas eum captare scribit. Locus est in libro de internis affectionibus.

Ne musca quidem] Vide, quae notat Scaliger ad Chronicon Eusebii super his verbis.

Consalutaverat ut Augustam] Eusebius in anno altero imperii Domitiani: *Domitiani uxor Augusta appellatur*: quae verba quomodo sint accipienda, pauci intelligent, qui Iosephi Scaligeri Notas non consuluerint.

Cap. 4. *Et noctibus ad lychnuchos*] Noctibus et spectacula et convivia saepius exhiberi solita a Domitia-

no. Xiphilinus: Δεῖπνον σφίσι δημοσίᾳ διὰ πάσης τῆς νυκτὸς παρέσχε· πολλάκις δὲ καὶ τοὺς ἀγῶνας νύκτωρ ἐποίει. Idem paullo ante narraverat, noctu Domitianum Sylvanos vino manantes multis locis populo exhibuisse: Οἶνον τε σφίσι, πολλαχῇ ῥέοντα, νυκτὸς παρέσχευ.

Effosso et circumstructo iuxta Tiberim lacu] Hoc vult Dio, qui naumachiam scribit exhibitam *in novo loco*, id est, recens cavato et circumstructo: Ἐν καινῷ τινι χωρίῳ ναυμαχίαν ἐπετέλεσε.

Circumstructo iuxta Tiberim lacu] Ita Viterbien- sis, non, ut vulgo, *circumducto*. Tacitus loco simili *Annal.* 12, 56. *Lacu in ipso navale proelium adornatur, ut quondam Augustus structo cis Tiberim stagno.*

Instituit et quinquennale certamen Capit. Iovi] Factum a. U. DCCCXXXIX, Cons. Domitiano XII. et Ser. Cornelio Dolabella. Vide Censorinum; sed nemo plura de hoc agone, quam Statius Papinius in Sylvis, quem eximium poetam certum est in eo superatum esse, aliis contra eum coronatis: testis ipse quum in carmine ad Claudiam uxorem, tum in epicedio patris. Non dicam meminisse huius agonis, et Papinii vici, Iuvenalem sat. 7. vs. 86., quum canit de eo loquens:

— — — *sed quum fregit subsellia versu,
Efurit, intactam Paridi nisi vendit Agaven.*

Nam, ut ὁδοῦ πάρεργον optimi poetae locum explicem, non assentior doctissimo viro, ita illum explicanti. Eius vero interpretatio, nisi fallor, neque instituto Iuvenalis, neque verbis satis convenit: instituto, quia poetae ibi mens non alia, quam ut doceat optimos quosque poetas, quum maxime placeant, et in ore omnium versentur, nihil tamen ex eo commodi percipere praeter inane- nem gloriam, adeo ut victus caussa illa ipsa, ob quae tolluntur in caelum poemata, cogantur vendere turpiter; hoc velle Iuvenalem, doceat satyrae totius argumentum, quam vulgo proscribunt *De sterilitate studiorum*. Quum igitur Statius ponatur eo loci in exemplum optimi poe-

tae, qui quum maxime placeat, nihilominus efuriat; absurde fecisse videatur, si ἥπτας ipsius mentionem iniecit; nam quid mirum, aliquis dicat, si victus poeta iaceat? Sed nec verbis quadrare ea viri praeclantissimi interpretatio videtur; nam *frangere subsellia* poetica licentia vel δεινότητι potius dictum accipio, pro vehementissime placuisse: sic ut plausu et κρότῳ *Eugo* et *sophos* acclamantium, quasi frangerentur subsellia. Stat a me Sidonius Apollinaris, qui sine dubio dicendi hoc genus ita accepit; quod ex his illius e lib. 5. apparet in epistola ad Sapaudum: *Nam debetur ab eo percopiosus litteris honor: hunc olim perorantem, et rhetorica sedilia plausibili oratione frangentem socer eloquens ultro in familiam patriam adscivit.* Certum est, ita locutum Sidonium intendentem oculos ad istum Iuvenalis locum. Quid quod Polybius simillime locutus in historia 15.? Τῶν δὲ διχσασθούτων τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως κατεβρόγγυτο πᾶς ὁ τόπος ὑπὸ τοῦ κρότου καὶ τῆς κραυγῆς. Affinis huic λόγου δεινότης in sententia eadem apud Platonem in Euthydemo: Ὀλίγου καὶ οἱ κίονες οἱ ἐν τῷ Λυκαίῳ ἐθορύβησαν τ' ἐπὶ τοῖν ἀνδράσιν, καὶ ἥσθησαν. Virgiliū 5. Georg. 328. *Et cantu querulae rumpent arbuscia cicadae.* Potius ergo referamus ad recitationes, quod ait Satyricus: neque sane alio possunt trahi, si attendimus, quae paullo ante praecedunt, — — *laetam fecit quum Statius urbem, Promisitque diem.* Paene omiseram, quod totius rei caput est; neque enim verum, τόγ' ἐμοὶ δοκοῦν, victum Statium fuisse, quum commisisset Thebaidem suam in agone Capitolino; neque ea poetae sententia in epicedio patris: ubi hoc potius ait, ideo se esse victum, quia inviderit eam gloriam Iovi Capitolino Thebais, quae tunc temporis Statium sibi totum asferebat, et eius omnia studia. Enimvero quid Thebaidi cum Iove Capitolino? ad cuius certamen non alia asferre carmina moris videtur fuisse, quam de laudibus ipsius composita. Suadet Quintilianus 5, 7. *An laudes Capitolini Iovis, perpe-*

tua sacri certaminis materia, vel dubice sunt, vel non oratorio genere tractantur? quamquam non nescimus, praestantissimum virum Ios. Scaligerum Quintiliani verba in aliam sententiam esse interpretatum. Ratio, quae illum movit, erat, quod dura nimis lex oratoribus videtur fuisse proposita, si de uno et eodem argumento omnibus foret dicendum. Mihi vero aliter videtur: qui sciam in natalibus Sanctorum celebrandis eundem hodieque morem servari.

Chorocitharistae quoque et psilocitharistae] Invenimus in nonnullis et *psallocitharistae*; sed optimi quique et vetustissimi, *psilocitharistae*: quod eo moneamus, quia hanc vocem, ut a Turnebo excogitatam, docti reiiciendam censuerunt. De *psilocitharistis* et arte *psilocitharistica* Athenaeus lib. 14. Sic apud Graecos *ψαλλικὴ χάρισις*, cui adiungitur vocis melodia: ut in 2. Platonis de Legibus. *Κιθάρισαι ψιλήν* eleganter in secunda historia Diodori.

In stadio vero cursu etiam virginum] Ad verbum fere Xiphilinus, καὶ παρθένοι τῷ δρομῷ ἡγωνίζαντο.

Purpureaque amictus toga Germanica] Non potuimus insuper habere consensum Mss., in quibus hanc lectionem offendimus, ut et Torrentius in suis, ut ait, omnibus; veram tamen esse scripturam istam, non censeo. Nam duorum alterum puto verum: aut cum editione prima scribendum esse *toga Graecanica*, et accipiendum de chlamyde Graecanica, quae καταχρηστικώτερον quidem, sed ἀναλόγως tamen dicta Suetonio toga: vel corrigendum, *Hermionica*; inter purpurae species est Hermionica longe excellentissima. Plutarchus in Alexandro: Καὶ πορφύρας Ἑρμιονικῆς εὐρεθῆναι τέλαντα πεντακισχίλια, συγκειμένης μὲν ἐξ ἐτῶν δέκα δούτων διακοσίων, πρόσφατον δὲ τὸ ἄνθος ἔτι καὶ νεαρόν Φυλακτεύσης.

Celebrabat et in Albano quotannis Quinquatria] Dio fere, ait, quotannis, κατ' ἔτος, ὡς εἰπεῖν. In Albano accipiendum, ut in *Tusculano*; non enim Albanum

montem intelligit, sed arcem ad eius radices sitam. Albanum secessum Tranquillus nominat c. 19. Dio sere, τὸν Ἀλβανόν, vel τὸ Ἀλβανὸν χωρίον. Ulpianus ad Sabianum: *Albanus fundus principalibus usibus deserviens.*

Magisterio fungerentur — venationes] Aufer litteram παρέλκουσιν, et scribe ederentque.

Ac poetarum certamina] Ter victor discessit ex hoc certamine Papinius, in carmine ad uxorem:

— — — — *ter me vidisti Albana ferentem
Dona comes, sanctoque indutum Caesaris auro,
Visceribus complexa tuis, fertisque dedisti
Oscula anhela meis.*

Omne genus rerum missilia; sparsit] Melius scripta lectio *omne genus missilia sparsit*: leges apud historicos passim, *missilia*, res *missiles* et *missilia variorum rerum*.

Cap. 5. *Plurima et amplissima opera]* Habes apud Eutropium et Eusebium in Chronico multorum operum nomina, quae partim Titus, partim Domitianus fecerunt: neque enim satis distincte haec ab auctoribus sunt tradita.

Plurima et amplissima opera — Capitolium] Appositum ad hunc locum Martialis epigramma, 9, 5., quod libet adscribere; est enim in genere *πολεμικῶ* singulare:

*Quantum iam superis, Caesar, caeloque dedisti,
Si repetas, et si creditor esse velis:*

*Grandis in aethereo licet auctio fiat Olympo,
Coganturque dei vendere quidquid habent:*

*Conturbabit Atlas, et non erit uncia tota,
Decidat tecum qua pater ipse deum.*

*Pro Capitolinis quid enim tibi solvere templis,
Quid pro Tarpeiae frondis honore potest?*

*Quid pro culminibus geminis matrona Tonantis?
Pallada praetereo: res agit illa tuas.*

*Quid loquar Alciden, Phoebumque piosque Laco-
nas?*

Additā quid Latio Flavia templa polo?

Espectes et sustineas, Auguste, necesse est:

Nam tibi quod solvat, non habet arca Iovis.

Et cuius postea lapide max. circus est exstructus]
 Mirari licet, cur auctorem tanti operis reticuerit. Is autem est Traianus. Multa de hoc circo Plinius in libro Panegyrico.

Cap. 6. *Oppio Sabino consulari oppresso]* Scrib. *Appio Sabino* ex antiquis, Eutropio, et Faltis consularibus.

De Cattis Dacisque — duplicem triumphum egit]
 Ita habent et Memmianus et alii Mss. Eusebius in Chronico de Dacis et Germanis ait triumphasse: ad quem locum vide notata Scaligero.

De Sarmatis lauream modo Capitol. Iovi retulit]
 Clarum ex hoc loco, errare doctissimos viros, qui triumphare et Iovi Capitolino lauream referre idem esse putant; maius enim et longe dignius triumphum quam laureae ius: quod etiam stante rep. omnibus competit, qui caesis hostibus Imperatores salutati fuissent; siue illi res triumpho dignas gessissent, siue starent eorum facta intra gloriam triumphum: praeter hoc certissimum testimonium, sunt et alia non minus liquida. Lib. 6. scribit Suetonius c. 13. Neronem ob Teridatis in urbem adventum, *Imperatorem consalutatum, lauream in Capitolium latam*: nemo tamen sanus triumphasse eum propterea dixerit. Antonium collegam Ciceronis ex bello Catilinario lauream reportasse, quis nescit? Atqui triumphandi neque ius neque spem ullam habuisse Antonium, certissimum est. M. quoque Tullium proeliis aliquot in Cilicia feliciter gestis, et Imperatorem fuisse salutatam, et laurea sascas suos ornasse, constat: triumpho res dignas eum gessisse adeo non constabat, ut Catoni et senatorum plerisque aliis absurde facere visus sit, qui triumphum peteret.

Paulloq. post occisum Anton. adeo vulgatum est]
 Papinius;

*Quaeque tuas laurus volucri, Germanice, cursu
Fama vehit praegressa diem, tardumque sub asiris
Arcada, et in medio linquit Thaumantida caelo.*

Cap. 7. *Castrari mares vetuit*] Statius 5. Sylv.
3, 2.

*Qui castae Cereri diu negata
Reddit ingera sobriasque terras:
Qui fortem vetat interire sexum.*

Postquam hoc exiit edictum, solita peti venia a principe vel praefide provinciae, si quis vel se vel alium vellet evirare. Iulianus Apolog. 2. Ἡδὴ τις τῶν ἡμετέρων βιβλίδιον ἀνέδωκεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Φήλικι ἡγεμονεύοντι. ἀξιῶν ἐπιτρέψαι ἱατρῷ τοὺς διδύμους αὐτοῦ ἀφελεῖν, ὅννευ γὰρ τῆς τοῦ ἡγεμόνος ἐπιτροπῆς τοῦτο πράττειν ἀπειρήσθαι οἱ ἐκεῖ ἱατροὶ ἔλεγον.

Exislmans nimio vinearum studio negligi arva] Non solum in vita Apollonii lib. 7. meminit huius rei Philostratus, quem locum laudat Beroaldus; sed uberius in vita Scopeliani sophistae. Is enī, qui totius Asiae nomine legationem obiit ad Domitianum, deprecaturus edicti huius executionem: in quo tanta fuit illius vel dexteritas vel felicitas, ut non solum colendi vineas impunitatem suis nactus sit, sed etiam necessitatem; rediit enim, μὴ μόνον τὸ ἐξεῖναι φυτεύειν ἔχων, ἀλλὰ καὶ ἐπιτίμια κατὰ τῶν μὴ φυτεούντων. Cassian latae legis, quod ad Asiam provinciam attinet, aliam Philostratus affert, seditiones nempe saepe ortas ex temulentia: Ἐδόκει τῷ βρασιλεῖ μὴ εἶναι τῇ Ἀσίᾳ ἀμπέλους, ἐπεὶ δὲ ἐν ὄνῳ στασιάζειν ἔδοξεν, ἀλλ' ἐξαίρεσθαι μὲν τὰς ἤδη πεφυτευμένας, ἄλλας δὲ μὴ φυτεύειν ἐτι. Ideo servatum videtur sub Imperatoribus insequentibus, ut promiscue non esset iuris, vitem instituere; sed eorum tantum, qui a principe veniam impetrassent. Vopiscus in Probo: *Gallis omnibus et Hispanis ac Britannis hic permisit. ut vites haberent vinumque conficerent.* Eutropius in eodem: *Vineas Gallos et Pannonios habere permisit:*

quo loco ridicula est Paeanii appendix ad verba superiora, *ὅπω πρότερον τοῦτο εἰδῶσι*, quasi ante Probum vineas colere nescierint Galli.

Geminari legionum castra prohibuit] Quid est geminari castra? et quae legis huius causa? Puto, geminari castra dici, non, ut censent Interpretes, quum ex veteri more pro occasione fierent maiora et minora; sed quum duae legiones coeunt in unum locum, et castra una, quod semper experientia docuit esse periculosum. Fere enim *secuta exercitus seditio, qui plerumque contemplatus frequentiam suam a disciplina desciscit*, ait Velleius lib. 2. c. 81. verissime, et Dio quoque lib. 49. *Milites*, inquit, *πρὸς τὴν ὄψιν τοῦ πλήθους σφῶν θρασύνονται*. Ideo seditionem parantes, aquilas, signa, castra iungebant, ut de legionibus Germanicis narrat Tacitus lib. 1. Confirmant hanc interpretationem quae statim sequuntur, de occasione legis huius ferendae.

Addidit et quart. stipend. militi, aureos ternos] Prorsus mendosa lectio, etsi ita habetur in omnibus Mss. Sed scribendum, *ad aureos ternos*, vel *aureis ternis*, ut docuit pridem Iustus Lipsius, in Electis suis 1, 2., ubi de stipendii militaris modo disputat docte et acute. Exstitit tamen nuper vir eruditus, qui Lipsii sententiam labefactare conaretur, et quidem, rationibus non sane levibus: itaque de tota re ad sextum Polybii, deo propitio, accurate sumus acturi.

Cap. 8. *Ne se persuasoriis — accommodarent*] Plerique codices hanc lectionem agnoscunt: quidam *persunctoriis*. Legendum vero *persuasoriis*, ut habet liber optimus Turonensis, et plures alii, ut testatus est vir praestantissimus Iacobus Cuiacius *ὁ τῆς Νομικῆς ἄνωγας*, qui huius loci sententiam adversus Interpretes explicat doctissime ad legem 13. Dig. De excusationibus.

Cum suo quemque consilio] *Consilium* pro consiliariis et asessoribus, qui iudicantibus soliti adesse: ut *coniugium* pro coniuge: alioquin per *c* *concilium* esset legendum; sed membranae aliter.

Auctor et Tribunis plebis fuit] Non erat caussa, cur in notis illis T. P. R. C. L. haereret eruditissimus Torrentius, quas in veteri codice invenerat. Nam et nos eadem offendimus in nonnullis; sed mendam eorum librorum Memmianus arguit, in quo ita perscriptum T. R. P. L. Satis autem norunt, qui aliquem membranarum usum habent, voces ad eandem dictionem pertinentes, ita solitas interdum dividi puncto interiectio; quare verum erat, T. R. P. L.

Lege Scatinia] Vel *Scantinia*, ut alibi scribitur: et Turonensis quoque *n* agnoscit.

Cap. 9. *Vix suspicionem ullam*] Cuiacii liber, *suspicionem*.

Ruscii Caepionis] Viterb. *Rusti*, Lislaci et Memmii, *Russi*. Ita non esset gentis nomen.

Apud aerarium pendissent] Veteres multi, *aerarium apud pend.*: intelligit diuturnos reos, quorum nomina, ab accusatoribus delata, inter acta magistratuum ad aerarium fuerant delata. Similis locus in vita Augusti c. 32. Ita potius capiam haec verba cum eruditissimo Iurisconsulto Gul. Ranchino, quam ut Torrentius, qui ex lib. 5. c. 9. locum interpretabatur.

Venia in praeteritum donavit] Exemplar Viterb. *in perpetuum*; non probo.

Veteribus possessoribus ut usucapta concessit] Aggenus Urbicus commentariis in Iulium Frontinum: *Domitianus per totam Italiam subseciva possidentibus donavit, edictoque hoc universis notum fecit.*

Cap. 10. *Patrem familias*] Hoc est, τὸν δαίτην civem Romanum, ut interpretamur ad lib. 4. c. 26.

Impie locutus parmularius] Non solum in spectaculis periculum fuit sub tyrannis, favere alicui contra studium principis; sed etiam domi in vino et convivii liberam vocem de his nugis misisse verti solium in occasionem calumniae, et impietatis crimen, ut appellabant. Alludit suo more ad hanc historiam Plinius in

Panegy. *Iam quam libera spectantium studia, quam securus favor? Nemini impietas, ut solebat, obiecta, quod odisset gladiatorem: nemo spectator spectaculum factus, miseras voluptates unco et ignibus expiavit. Similis saevitiae exemplum c. 35. Martialis de suo convivio lib. 10. epigr. 48.*

*De prafino conviva meus Venetoque loquatur,
Nec facient quemquam pocula nostra reum.*

Porro *parmularios*, vel, ut Graeci scribunt hanc vocem, *καλμουκαρίους* appellabant, qui Threcibus in arena favebant, quorum erat propria parma. Ab eadem caussa dicti *Praefiani* vel *Praefiniani*, *Venetiani*, et *Secutoriani*.

Complures senatores, in his — consul., interemit] Adde etiam aliquot triumphales, vel certe triumphalibus ornamentis donatos: in his Iulium Agricola, Taciti socerum. Libet ἐν παρόδῳ Dionem in hac narratione emendare, et veram illi sententiam reddere, simul et Tacito conciliare. Scriptum in compendio Dionis de Agricola: Καὶ τέλος ἐσφάγη διὰ ταῦτα ὑπὸ Δομιτιανοῦ, καίπερ τὰς ἐπινικίους τιμὰς παρὰ τοῦ Τίτου λαβών. Ait, occisum eum a Domitiano, licet a Tito ornamentis triumphalibus fuisset donatus. Primum non satis video, cur sic loquatur, et quam vim habeat illud καίπερ: deinde falsum, quod ait de Tito; nam Domitianus fuit, qui eo honore Agricola auxit, quod gravissimo testi et genero amplius accredamus necesse est. Enimvero scripsisse Dionem, aio: Καίπερ τὰς ἐπινικίους τιμὰς παρ' αὐτοῦ τούτου λαβών. Plane elegans emendatio.

Quod post abduct. uxor. — Heu taceo, dixerat] Parum satisfaciunt mihi Interpretes in explicatione huius Lamiae dicti: nam quod putant *Heu taceo*, suspirium esse eius, indicem doloris ob abductam uxorem magni, sed latentis, nobis non ita videtur; sed notatam potius fuisse tyrannidem principis, qui omnia in suo genere pulchra et excellentia possessoribus eriperet: unde necessitas incumbibat, sua bona dissimulandi celandique. Sic

esse exponendum, docent illa verba, *laudanti vocem suam*, ad quae parum attendisse Interpretes videntur. Similes sententiae multae apud poetas. Tibullus, postquam laudasset puellam suam, subiicit 4, 13, 7.

*Nil opus invidia est: procul absit gloria vulgi,
Qui sapit, in tacito gaudeat ille sinu.*

Agathias epigrammata (Anth. lib. 7. p. 598.) quo Ariadnae citharistriae laudes praedicat, ita claudit:

Σιγῇ εἶδ' ἡμεῖων, ἵνα μὴ Διόνυσος ἀκούσας,
Τῶν Ἀριαδνεῖων ζῆλον ἔχοι λεχέων.

Sunt codices, qui hic aliquid Graece muginentur loco illorum *Heu taceo*, ut Lislacii, ubi scriptum fere ἐν ταυ-
τῷ sorte pro ἐν στυγῷ, supple ἔχε. Id est, digito com-
pescere labellum: sed vulgata perplacet, licet Graecae le-
ctionis servare vestigia videantur optimi codd. Memmii,
Viterb. Pithoei et regii tres, in quibus est *eutacto* et *tu-
tacto*: docti cogitent. Atque haec quum edita essent a
nobis, litteras postea ab illustrissimo Scaligero accepi-
mus, quibus ille nobis suam de isto loco sententiam ape-
rit. Sic autem acutissimus vir: „Placet *eutacto*, ut erat
in optimo Turonensi codice, vel εὐτακτῷ, ut in quibus-
dam. Acer et mordax iocus. Οὐκ ἔδω μὲν ἀλλὰ τοὺς
ἄδοντας εὐτακτῷ. Proverbium etiam inter Gallos iacti-
tatum: *Je ne chante point, mais j'accorde*. Nam non
potiebatur uxore sua, ut Domitianus; sed suprum dis-
simulando, pacem inter se et uxorem et Imperatorem
nutriebat: εὐτακτεῖν cum accusativo satis frequens, et ita
semper Georgius Codinus. *Heu taceo*, quod vulgo le-
gitur, ineptum est. Σφω̃ ἐστὲ οἱ ἄδοντε, ἐγὼ δὲ ὁ εὐ-
τακτῷ. Est locus elegans et notabilis.” Haec Scaliger.
Ego non memini legere hac notione verbum εὐτακτῷ
apud ullum scriptorem. Non multo tamen aliter vocem
εὐτάκτως usurpat B. Chrysostomus homilia 12. in Pauli
ad Philippenles epistolam. Ἐν χορῷ, inquit, τὸν χορη-
γὸν δεῖ μαρτυρεῖν τοὺς λειπούς, καὶ οὕτω βαδίζειν εὐτά-
κτως. Sic etiam τάξι; nomen ea in re apud eundem

positum alibi: ut ad Hebr. Ἄν χοροῦ τὸν κορυφαῖον ἀνέ-
λῃς, οὐχὶ κατὰ μέλος καὶ τάξιν ὁ χορὸς ἔσται.

Appellassetque eos sanctissimos viros] Dio vertit, ἄνθρωπος ἱερός: qua de voce ad Athenaeum notamus. Iunius Rusticus, de quo hic Suetonius, is est, de quo Plutarchus in lib. de curiositate.

Divortium suum cum uxore taxasset] Haec scriptura librorum omnium veterum: at vulgo, *tractasset*: illa voce usus et lib. 2. c. 4.

Flavium Sabinum alterum e patrue libus] Adlice, generum Titi fratris. Philostratus lib. 7. Σαβεῖνον ἀπεκτονῶς ἕνα τῶν ἐαυτοῦ ξυγγενῶν, Ἰουλίαν ἤγετο· ἥ δὲ Ἰουλία γυνὴ μὲν ἦν τοῦ πεφονευμένου, Δομιτιανοῦ δὲ ἀδελφιδῆς, μία τῶν Τίτου θυγατέρων.

Latentes conscios — distorsit] Multis modis absurda lectio: quid appellat *latentes conscios*? deinde, quomodo saevitiam in latentes exercuit? Emenda igitur, *latentes per conscios investigatos, novo quaestionis genere distorsit*.

Tribunum laticlavium et centurionem] De iuvenibus laticlaviis dictum est ad lib. 4. c. 58.; nam fuisse istos iuvenes, certum est: *impudicos* intellige muliebria passos.

Cap. 11. *Auctorem summarum*] Lislacii, *actorem summarum*.

Asfidere in toro iuxta coegit] Ita moris, intra cubiculum sedere in toris, ut sit hodie in scamnis, non solum quum ad cibum sumendum discumberent, sed in omni otio aut negotio, quod quiescere non prohiberet. Galenus in libro de praecognoscendo, loquens de matre, quae puero aegro asfidebat: Ἐν τῷ οἰκήματι ἦν καὶ κλίνη, καὶ ἥς ἡ μήτηρ τοῦ παιδὸς ἐκαθέζετο. Totum illum locum vide, et, si lubet, quae notavimus lib. 2. c. 78.

Cap. 12. *Sed quum obnox. se — animadverteret*] Zonaras procul dubio ex Dione, exposito incremento

stipendii, de quo ante dictum. Μεταμεληθεὶς δὲ τὴν μὲν ποσότητα οὐκ ἐμέλυσσε, τὸ δὲ πλῆθος τῶν στρατευομένων συνέστειλε· καὶ ἐκατέρωθεν μέγαρα τὸ ὀημόσιον ἐβλάψε, μὴδ' ἱκανοὺς τοὺς ἀμύνοντας αὐτῷ, καὶ τούτους μεγαλομίσθους ποιήσας.

Praet. ceter. Iudaicus fiseus acerbissime actus est]
 Quod factitatum alibi notabamus in artibus sordidis et vetitis, ut pretio depenso permitteretur illarum professio: idem factum in religione Iudaica, ac mox quoque in nostra, sicut declarat Tertulliani locus, quem ad lib. 4. laudavimus: is est, quem vocat auctor *fiscum Iudaicum*; et a duobus hominum generibus pensitatum fuisse indicat: prius suit eorum, qui liberam suae sectae professionem in urbe redimebant. Iudaeis enim licuit soluto pretio, quod erat imperatum, in urbe manere: nam Interpretes, qui ad persecutionem secundam Christianorum sub Domitiano haec verba referunt, falluntur. Tributi huius meminit Xiphilinus in Vespasiano: Ἀπ' ἐκεῖνου δίδραχμον ἐτάχθη τοὺς τὰ πατρια αὐτῶν ἔδη περιστέλλοντας τῷ Καπιτωλίῳ δι' κατ' ἔτος ἀποφέρειν. Id est: *Ex eo constitutum est, ut Iudaei, qui patrios ritus servare vellent, didrachmum quotannis Iovi Capitolino inferrent.* Tertullianus in Apologetico: *Sacras litteras Iudaei palam lectitant: vectigalis libertas vulgo additur sabbatis omnibus.* Meminit et Appianus in Syriacis, ubi φέρον τῶν σωματίων vocat. Ita interpretamur illa verba, *qui velut professi Iudaicam intra urbem viverent vitam*: quae tamen possis fortasse etiam aliter accipere: Iudaeos omnes fuisse urbe pullos, nec aliter permissam Romae habitationem, quam si patrios ritus eiurassent, gravesque multas dictas, si qui nacti post eiurationem manendi in urbe facultatem, vixissent vitam Iudaicam. Mihi placet magis prior interpretatio: et professionem intelligo, qualis ea, quae Tertulliani temporibus ipso teste apud beneficiarios fieri solita a tabernariis, aleonibus, et Christianis. Scribendum autem, *qui vel ut professi.*

Vel dissimulata origine] Possunt haec verba etiam ad Christianorum persecutionem sub Domitiano referri. Nam hi videntur esse, quos pro Iudaeis passim habitos, dissimulatae originis arceffebant.

Cap. 15. *Et patri se et fratri imperium dedisse]* Hinc illud Martialis:

*Solus Iuleas quum iam retineret habenas,
Tradidit, inque suo tertius orbe fuit.*

Formalem dictaret epistolam] Graeci historici vocant ἐγκυκλίους ἐπιστολάς, de quibus alius nobis dicendi locus constitutus.

Statuas sibi — poni permisit] Plinius Panegyrico ad Traianum: *Paullo ante aditus omnes, omnes gradus, totaque area hinc auro, hinc argento relucebat.*

Ut cuidam Graece inscriptum sit arcui, 'Ἀρεῖ] Haec scriptura cod. Viterb. et regionum Mss. nisi quod vox Graeca, ut alibi multis locis, in omnibus desideratur: quam, iudicium secuti Turnebi, resituiimus, faventibus Memmii ac Lislaci libris et quibusdam e regijs, in quibus partim *arti*, partim *arci* exaratum. In eisdem libris vulgatae lectionis *Aream* et *calvitium* nec vola exstat neque pes. Quare abeant, censeo, Morboniam.

Cap. 15. *Quo max. facto maturavit sibi exitium]* Philostratus declarat lib. 8. Ἐώθουν οἱ θεοὶ Δομετιανὸν ἤδη τῆς τῶν ἀνθρώπων προεδρίας· ἔτυχε μὲν γὰρ Κλήμεντα ἀπειτονῶς, ἄνδρα ὑπατον, ᾧ τὴν ἀδελφὴν τὴν αὐτοῦ ἐδεδώκει· πρόσταγμα δὲ ἐπεποίητο περὶ τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν τοῦ Φόνου, κἀκείνην εἰς ἀνδρὸς Φοιτῆν. Στέφανος τοίνυν ἀπελεύθερος τῆς γυναικὸς, οὐ ἐδόχλου τὸ τῆς διοσημίας σχῆμα, εἴτε τὸν τεθνεῶτα ἐνδυμηθεῖς, εἴτε πάντας, ὥρμησεν ἴσα τοῖς ἐλευθερωτάτοις ποτε Ἀθηναίοις, εἰς τὸν τύραννον. Iam dii a gubernatione mortalium Domitianum deturbabant: qui quum Clementem, virum consularem, (ὑπατον dixit, pro ὑπατικόν, ut nuper notatum nobis ad Apuleium: paret ex verbis Sue-

ionii, *tantum non ipso eius consulatu: non ergo Consul fuit, quum occideretur*) cui sororem suam nuptum dederat, occidisset: tertio vel quarto die a caede edixerat, ut ipsa quoque in publicum prodiret, (lego enim εἰς ἄνδρας: vulgata lectio sonat, ut et ipsa in manum viri conveniret) quamobrem Stephanus, mulieris eius libertus, quem divinitus datum ostentum denotabat, sive defuncti, sive omnium causa, non minus quam illi omnium liberrimi Athenienses, impetum cepit tollendi tyranni.

Minervam quam superstitiose colebat] Ita oportuit, matrem coli a filio: praeter alios testatur Philostratus lib. 7. quendam periisse, commemorans: Ἐπειδὴ θύων ἐν Τάραντι, οὗ ἦρχε. μὴ προσέθηκε ταῖς δημοσίαις εὐχαῖς ὅτι Δομετιανὸς Ἀθηναῖς εἶη παῖς.

Quam responso casuque Aseclatarionis mathematici] Simplicissimam narrationem, quae deinceps sequitur, corumpunt Graeci non uno modo. Cedrenus quidem aliter, aliter vero Glycas, Constantinus Manasses. Haec est istorum hominum in historia fides: imo verius παραδοξολογία, vitium in rerum conditoribus a Polybio et Tacito meritissime exagitatum.

Inter ceteras diei fabulas referretur] Sic scribendum, non *referebatur*; repetendum enim *evenit*.

Cap. 16. *Audiit condemnavitque*] Sed supplicio dilato, ut post fugam periculi tanto alacriori Imperatori poenas daret, servatus est: moxque a Nerva praemium loco poenae retulit. Dio.

Pro quinta, quam metuebat] Caesum circa meridiem, ait Philostratus.

In cubiculum se recepit, atque ibi occisus est] At Cedrenus ait, ἐν ναῶ Πρώμης.

Cap. 17. *Sinisteriore brachio — obvoluto*] Ita moris fuit: atque hae sunt lanae, quarum meminit Ulpianus §. *Ne ea quidem*, lege, *Si cui lana*, Dig. De legatis 5. Apud Hippocratem et alios medicos leges sae-

πε ἐρίοις ἐπικαταδεῖν αὐτὸν περιελίσσειν προσηνείης ἔνεκα, id est, ut pars affecta commodius sese habeat. Martialis 12, 91. *Quod lana caput alligas. Carine.* Meminit et Aristides in Sacris saepius. Leontius in epistola ad Lamiam: Οὐκ ἂν αὐτοῦ ἡνεσχόμεν φθειριῶντος καὶ Φιλονοσοῦντος καὶ καταπεπλημένου εὖ μάλα πόκοις ἀντὶ πύλων. Ex eo est illud Artemidori lib. 1. "Ερία ἀντὶ τριχῶν ἔχειν νόσους μακρὰς καὶ φθίσιν προκαρσέει. Hinc dicti sunt *lanoculi*, ut docet Festus. Ceterum Philostratus in hac historia dexterum brachium, non autem sinistrum fuisse involutum, tradit.

Brachio obvoluto ad ips. horam dolum interiecit] Scribe *dolonem*: sic emendavit hunc locum εὐστοχώτατα Iacobus Ferrarius, ut testatur clarissimus doctissimusque Petrus Faber 3. Semestrium. *Dolo* siccae vel pugionis est genus. Hesychius: Δόλωνες, ξιφίδια ἐν ξύλοις ἀποκεκρυμμένα. Servius ad Virg. 7. Aen. 664. *Dolo est flagellum, intra cuius virgam latet pugio.* Plutarchus in Gracchis interpretatur ληστρικὸν ξιφίδιον. Vide in Claudio c. 15. Unice comprobatur hanc pulcherrimam coniecturam Philostrati locus, quem adscribam, simul ut emendem; ita enim editum: Στέφανος τοῦτον ξίφος ὑφώρας τῷ τῆς ἀριστερᾶς πῆχει, καὶ τὴν χεῖρα ἐπιδέσμοις ἀναλαβὼν, οἶον κατεαγυῖαν, ἀπιόντι τοῦ δικαστηρίου προσῆλθεν. Mendosum esse illud ὑφώρας, constat: lego ὑφαρμότας. Perspicua sententia. Faber, ὑφ' ὥρας, ex illis Suetonii *ad ipsam horam*, sed hellenismus eam emendationem non admittit.

Anno aetatis XLV. imperii XV.] Dio: "Ἐξῆσε μὲν ἔτη τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα, μῆνας δέκα, καὶ ἡμέρας ἕξ καὶ εἴκοσι· ἐμονάρχησε δὲ ἔτη πεντεκαίδεκα καὶ ἡμέρας πέντε. Imperio addit octo amplius menses Clemens Alexandrinus: aliter alii; quae annotent, quibus operae est λεπτολογεῖν.

Cap. 18. *Iultu modesto, ruborisque pleno]* *Ea vultum modestum* hic, et mox *verecundiam oris*, acci-

pe, ut loquuntur Iurisconsulti, sine effectu: quomodo saepe Suetonium loqui, ante notavimus. Modestum ergo vocat, qui, ut Tacitus ait, imaginem modestiae prae se ferret; nam falluntur Interpretes, qui aliter sensit Suetonium quam Tacitum ac Plinium notant. Modestiae illa imago fuit rubor: qui color in vultu pudoris ingeni argumentum esse solet, ideoque non parvam commendationem affert. Lege epistolam Senecae undecimam: propterea Hesychius *θέρμερον*, quod est rubrum, explicat etiam *σεμνόν*. Et vocem *θμερῶπις* (ut in Aeschyli Prometheo victo, *ἐπληξέ μου τὴν θμερῶπιν αἰδῶ*) interpretatur idem, *ἐρασμία*. Domitiani vultum ita depingit Philostratus lib. 7. *Δεῖ δὲ καὶ πρὸς τὸ φθέγμα τοῦ βασιλέως παρεσκευάσθαι σε, καὶ πρὸς τὸ οὐστρόπον τοῦ προσώπου· φθέγγεται μὲν γὰρ βρῦ, καὶ πρῶως διαλέγεται· ἡ δὲ ὀφρὺς ἐπίκειται τῷ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἥθει· μεστή δὲ παρειαὶ χολῆς. Ταυτὶ γὰρ μάλιστα ἐπιφαίνει.* Ubi vides, omnia tribui illi ingrata et plane contraria descriptioni Suetonii: cuius unius testimonium plus ponderis apud omnes sani iudicii habebit, quam sexcentorum sive Philostratorum sive Apolloniorum.

Commendari se verecundia oris adeo sentiebat] Arguunt hunc eius sensum adulatores poetae Statius et Martialis, qui hoc nomine saepe illum laudant: nempe quia sciebant, gratius ei nihil accidere posse.

Scias, nec gratius quidquam decore nec brevius] Eandem sententiam elegantissime persecutus Arbiter in hoc capillorum elegidario c. 119.

Quod solum formae decus est, cecidere capilli:

Vernantesque comas tristis abegit hiems.

Nunc umbra nudata sua iam tempora moerent:

Areaque attritis ridet adusta pilis.

O fallax natura deum: quae prima dedisti

Aetati nostrae gaudia, prima rapis.

Cap. 19. *Praebentisque pro scopulo — palmam]* Mira librorum omnium constantia in voce *scopulo*: ia-

men Urſinus proſert ex ſuis ſcopo. Sane rectius: niſi hoc Tranquilli *καταφωτίζω* putet aliquis adſcribendum.

Cap. 20. *Alieno formabat ingenio*] Haec quidem plana lectio: ſed mirum in optimis membranis aliter legi: vel *Alpheno*, ut in libris Torrentii; vel *Alphabeto*, ut in Viterbienſi. Nihil elicio: niſi corruptum nomen eſt alicuius liberti vel ſervi ab epiſtolis.

Et incanum, perſuſam nivem muſſo dicit] Graeci *incanum* *σπαρτοπόλιον* dicunt: apud eosdem leges procanitie et *χιόνα* et τὸ *χιονούμενον τοῦ τριχώματος*: et apud Graecos poetas, *γῆρας εὐρώτα πύχνην*. Quod dictum laudat et explicat philoſophus lib. 5. de generatione animalium.

Cap. 23. *Scalas etiam inferri — detrahi*] Quid ſi potius? *Scalis etiam inferri clypeos*: nam *Scalas* dici abſolute ſcalas Gemonias, quo ſolita abiici aut trahi ſupplicio affectorum corpora, non mirum. Graeci quoque *ἀναβαθμὸς ἀπλῶς* ſaepe vocant, ut Dio lib. 57. De hoc autem more vide lib. 3. c. ultimo. Vulgatam tamen lectionem non damno, quoniam ſimile eſt vero, ſcalis opus fuiſſe ad detrahendos clypeos et tyranni imagines, quae in curia. *Detrahere* eſt, de loco ſuperiore deicere aut amovere. Clypei et imagines dedicabantur ſublimis, ut cuilibet eſt compertum: quare in re ſimili verbum *detraho* eſt uſitatiſſimum. Iuſtinus lib. 38. *Tunc populus Alexandrinus ſtatuas et imagines eius detrahit*. Et inter ſenatus acclamationes, exſtincto Commodo, fuit haec: *gladiatoris ſtaturae detrahantur*. Apud Iuvenalem ſtatuas male interpretantur iſto loco ſat. 7, 138.

— — *rumpe miſer tenſum iecur, ut tibi laſſo
Figantur virides ſcalarum gloria, palmae.*

Scalae hic ſunt, aditus domus, ianua: ita autem vocat *ἐμφατικῶς* ad indicandam oratorum pauperiem, qui more omnium tenuium et mendicorum in coenaculis habitabant, ut habitationes ſuas niſi ſcalis introire non poſſent. Erat autem moris oratorum et cauſidicorum, vi-

ctoriam partam in foro, testari appensa pro soribus palma. Lucianus Ῥητόρων διδασκάλῳ expresse notat hanc consuetudinem, ac simul eius finem ostendit: quo videlicet clientes appensa palma plures conciliaret: Κἄν ἐν ταῖς δίκαις ἐξετάζουαι, προδιδούς τὰ πολλὰ, καὶ τοὺς δικαστὰς τοῖς ἀνοήτοις καδυπισχνούμενος· καὶ ἡττῶμαι μὲν τὰ πλεῖστα· οἱ Φοίνικες δὲ ἐπὶ τῇ θύρᾳ χλωροὶ ἔστεφανωμένοι· τούτοις γὰρ ἐπὶ τοὺς δυστυχεῖς χρῶμαι τοῖς δαλέασι. Lucanus in Panegyrico ad Pisonem:

— — — — *licet exercere togatae*
Munera militiae: licet et sine sanguinis haustu
Mitia legitimo sub iudice bella movere.
Hinc quoque servati contingit gloria civis;
Ataque victores intexunt limina palmae.

Ad oratorum palmas alludit Tertullianus de anima, de Socrate loquens: *Nihil mirandum, si et in carcere lemniscatas Anyti et Meliti palmas gestiens infringere, ipsa morte coram immortalitatem vindicat animae;* nam in re veteri allusit scriptor doctissimus ad morem sui aevi. Non legeram alibi expositum hunc Iuvenalis locum.

Ἔσται πάντα καλῶς] Viterb. vocula una auctior: Ἔσται ἤδη πάντα καλῶς. Sed modus elio, ac finis: Γλυκὺ δ' ἀνθρώπων τέλος ἄρα τε· δαίμονος ὀρνύστος αὖξεται.

IS. CASAUBONI

IN

SUETONII BREVIORES LIBELLOS
ANIMADVERSIONES.

DE

ILLUSTRIBUS GRAMMATICIS.

Duo isti libelli, pars dumtaxat sunt, aut fortasse etiam particula, operis maioris a Suetonio quondam editi. Satis hoc vel ex eo potest constare, quod non solum grammaticos et rhetores, sed etiam poetas illustres ab eo fuisse descriptos, res ipsa arguit. Nam et Horatii et Lucani vitae, quae hodieque exsiant, Suetonium in antiquis libris praeferunt auctorem: et stilus ipse, concinna quadam brevitate insignis, item illa accurata inquisitio rerum ad πολυμάθειαν et eruditionis copiam spectantium, etiam mediocriter versatis in lectione huius eruditissimi scriptoris, fidem eius abunde fecerint. Terentii quoque vita, initio Προλεγομένων in eum poetam descripta, sicut observavit et monuit vere in suis ad Eusebium notis illustrissimus Scaliger, huius est scriptoris. Tranquillo enim dubio procul adscribi debent, quaecumque in fronte illorum Prolegomenon leguntur, usque ad ista verba, *Haec Suetonius Tranquillus*. Quin et Persii vitam, initio veterum Scholiorum positam, fallor, aut alius nemo praeter hunc composuit. Habemus igitur operis Suetoniani tres partes distinctas, de gram-

naticis, de rhetoribus, de poetis. Quemadmodum autem prius quam professores grammatices aut rhetoricos enumeret, artium illarum originem apud Romanos et incrementa videmus illum exposuisse: ita etiam poeticae ortum, et prima illius studia, quaeque eodem pertinent, omnia exsecutus erat Suetonius, antequam poetas ipsos in ordinem digereret. Id enim nonnulla, quae hodieque supersunt, fragmenta indicant; in primis autem illud egregium, quod e lib. 8. Isidori inter cetera descripsimus. Praeter hasce tres, videntur et aliae corporis eiusdem fuisse partes. Nam Plinii quoque vitam a Tranquillo fuisse compositam, postea ostendimus. Quem non putamus in ullo ordine e tribus superioribus fuisse collocatum: etsi non negamus, omnibus illis facultatibus fuisse ipsum praeditum. Fuere qui existimarent, non solum de viris litteratis egisse isto opere Tranquillum; sed in unum de omnibus aut plerisque omnibus Romanis, aliqua insigni laude illustribus. Primus, quod sciam, auctor huius opinionis existit Alexander Minutianus, qui ante centum et octo annos sub titulo: *Suetonii de viris illustribus*, et hos duos libellos Mediolani publicavit, et una cum istis librum integrum Sexti Aurelii Victoris, quo priscos Romae sive reges, sive duces enumeravit. Tam absurda sententia, quam ipse auctor, qui eius patrocinium suscepit, ne similitudine quidem aliqua veri potuit firmare, invenit tamen, quibus placeret. Nam Minutiani editio aliis quoque locis postea est repetita. Porro licet non ignoremus, et apud Graecos et apud Romanos plures fuisse, qui similis argumenti libros a se compositos, ΠΕΡΙ ΑΝΑΡΩΝ ΕΝΔΟΕΩΝ et *de viris illustribus* inscriberent, ut Cornelium Nepotem, Plutarchum et alios: nos tamen existimamus, operis huius Suetoniani indicem minus laxè conceptum fuisse, hoc aut simili modo: *De viris in litteris illustribus*. Non obscure praeit nobis ad hanc sententiam B. Hieronymus, qui Suetonium enumerasse scribit, non simpliciter viros

illustres Romanorum; sed *litterarum viros illustres*. Est vero dolendum, priorum saeculorum homines, ea fuisse rerum cognitu dignissimarum incuriositate; ut tam eruditum scriptum posteris conservare neglexerint: nisi quod haud ratione caret, ut qui meliores litteras penitus et ignorarent et contentui haberent, eorum quoque memoriam vellent extinctam, qui bene de literis merendo nomen et famam sibi pepererant. Inde est, quod quum librorum octo de Caesaribus passim in omnibus bibliothecis scripta manu exemplaria reperiantur, horum tamen libellorum ne vestigium quidem ullum in librariis vel locupletissimis apparet. Nos in regia nusquam illos offendimus. Unum exemplar Senator amplissimus Paulus Petavius exhibuit, alterum olim habuit Vir clarissimus et praestantissimus Petrus Pithoeus; unde excerptas *διε-Φόρους γραφάς* optimus virorum Iacobus Bongarsius *ὁ πάλ-υ* nobiscum communicavit. Multa in iis notata, quae ex aliis libris protulerunt in lucem Achilles Stadius et Elias Vinetus, viri doctissimi, et de his libellis praeclare meriti: nos pauca attingemus illis intacta.

De illustribus Grammaticis] Mediol. *De claris Grammaticis*. Scripta lectio, *De illustribus*. Sic apud A. Gellium lib. 11. c. 25. *Duo Graeci grammatici illustres, Aristarchus et Crates*. Ateius philologus dicitur Asinio Pollioni *nobilis grammaticus*. Infra c. 10.

Cap. I. *Grammat. olim Romae — nedum*] Scripta lectio, cui consentit Mediolanensis editio, *Grammatica Romae ne in usu quidem olim, nedum*.

Qui iidem et poetae et oratores semigraeci erant] A codice Mediol. abest vox *oratores*; quod non probo. Ibidem sine parentheseos notis locus ita concipitur: *Siquidem antiquissimi doctorum quidem, et poetae et semigraeci erant. Livium et Ennium dico*.

Quos utraque lingua — docuisse, adnotum est] Viri eruditi *docuisse* hic accipiunt, ut quum dicimus docere fabulam, et Graeci *διδάσκειν*, unde *διδασκαλία*

ἀναγνώσκειν. Et certum quidem est, Livium atque Ennium fabulas multas docuisse: at Graecas tragoedias aut comedias ipsos composuisse vel docuisse, non legimus. Est vero indubitata res, Ennium litteras docuisse et domi, id est, Romae, et foris, hoc est, in Sardinia insula; ubi ipsum Porcius Cato invenit, qui, ut scribit Sex. Aurelius Victor, in praetura Sardiniam subegit, ibique est ab Ennio Graecis literis eruditus. Sed aut Cato Ennium Roma secum in Sardiniam abduxit, aut Victor praeturae Catonis tribuit, quod quaesturae eiusdem congruebat. Aemilius Probus sive Cornelius Nepos in vita Catonis: *Praetor provinciam obtinuit Sardiniam; ex qua quaestor superiore tempore ex Africa decedens Q. Ennium poetam deduxerat: quod non minoris aestimamus, quam quemlibet amplissimum Sardiniensem triumphum.* Romae autem multos annos Graecas litteras Ennium docuisse, eximie probant hi versiculi ipsius Ennii de Romanis:

*Contendunt Graecos: Graios memorare solent sos.
Quod Graeca lingua longos per temporis tractus
Hos pavi:*

Lege, quae scripsit olim Iosephus Scaliger ad Festum in voce *Regium*.

Nihil amplius quam Graece interpretabantur] Omnino legendum, *Graeca interpretabantur*: nam cui bono Latina Graece interpretari, quum illi, quos docebant, Graecas litteras ignorarent?

Ac si quid Latine — praelegebant] Scripti, aut si quid. *Praelegere* autem vox artis est, quae de praecceptore usurpatur, ut de discipulo *legere*. Paulo post: *Lucilii Satiras legisse se apud Archelaum, Pompeius Lenaeus praedicat.* Sic apud Graecos ἀναγινώσκειν de discipulo dicitur, παραγινώσκειν de magistro, vel etiam ἐπαγινώσκειν; ut apud Sextum Empiricum initio libri, quo disputat de loco: Ἐπίκουρος κοινῶν γενέσκειν ὧν ἦρετο τὸν ἐπαγινώσκοντα αὐτῷ γραμματι-

σῆν. Sed et ἀναγινώσκειν de praeceptore apud Apollonium Grammat. saepe.

Cuius etiam de augurandi — volumina feruntur] Mediol. ferantur. Nonnihil diversa sententia, ut existimo verius et melius.

Cap. 2. *Crates Mallotes, Aristarchi — rege]*

Cratetes olim viri celebres multi fuerunt. Diogenes Laertius lib. 4. decem enumerat, inter quos septimum locum Mallotes obtinet. Fuisse hunc grammaticum et criticum insignem, Aristarchi aequalem, vetus quoque scriptor apud Suidam memoriae tradidit: ambos circa Olympiadem CLVI. regnante in Aegypto Philometore, floruisse, ex iis constat, quae de utroque illorum apud eundem leguntur. Sed Crates hic, qui propter facultatem criticam dictus est non solum γραμματικός καὶ κριτικός, verum etiam Όμηρικός, hoc amplius philosophus Stoicus audit, ut ait Suidas, et confirmat nonnihil Strabo, qui Panaetium, Stoicorum, indice M. Tullio, prope principem ab eo fuisse institutum scribit lib. 16. Apparet vero ex hoc Suetonii loco, etiam politica ipsum attigisse, et in Pergamenorum regum aula non sine dignatione esse versatum. Vixit in eadem urbe etiam Aristarchus; habuitque ibi acrem suorum studiorum aemulum, Cratetem alium, loci indigenam. Suidas: Ἀρίσταρχος Κράτῃτι τῷ γραμματικῷ Περγαμηνῷ πλεῖστα διημιλλήσατο ἐν Περγᾷ. Quod igitur dicit hoc loco Suetonius, primum Cratetem studium grammaticae Romam intulisse: non de primis litteris debet intelligi, aut de litteratoris alicuius grammaticae, qua neque urbs Roma, neque ulla unquam civitas mediocris caruit; sed de seria utriusque linguae cognitione, et auctorum qua interpretatione, qua imitatione.

Inter secundum ac tertium bellum — mortem]

Obiit Ennius Coss. Q. Martio Philippo II., Q. Servilio Caepione, anno post finem impositum bello alteri Punico trigesimo secundo, ante principium belli Punici tertii XIX.

Quum in regione Palatii prolapsus] Dele in ex auctoritate librorum et usu Latine loquentium. Idem in Augusto, c. 5. *Natus est paullo ante solis exortum, regione Palatii, ad capita bubula.*

Plurimas ἀποόσεις subinde fecit] Melius, *acroasis*, ut in Mediol.; nam Romani illam vocem usu sece- runt suam: neque solum de litterarum professoribus eam usurparunt, sed etiam de aliarum artium magistris. Vi- truvius lib. 10. c. 22. *Architectus ab Arado nomine Callias, Rhodum quum venisset, acroasin fecit.* Di- xerunt et *auditiones*, verbum e verbo exprimentes. A. Gellius lib. 17. c. 11. *Easdem auditiones, eosdem do- ctiores colebamus.* Cicero saepe, *scholam habere* vel *explicare*. Postea etiam *lectiones* dixerunt. B. Augu- stinus in Confessionibus, *lectionem exponere*, de se rhetore docente.

Ac nostris exemplo fuit ad imitandum] Me- diol. *nostris exemplo fuit*, sine illis *ad imitandum*: quae possunt abesse, nullo sententiae damno.

Diligentius retractarent] Pithoei lib. *recitarent.* Alii sic, *retractarent legendo*, comm. sine copula.

Naevii Punic. bellum — divisit in septem libros] Quae narrantur fuisse apud Graecos litterarum initia, quae incrementa, eadem fere etiam apud Romanos fue- runt. Narrant Graeci, Homerum ea simplicitate in stu- diis versatum, ut et Iliadis et Odyssaeae carmina conti- nenti scriptura componeret, sine ulla librorum distinctio- ne, quae postea studio et industria grammaticorum in partes vicienas quaternas sint divisa. Auctorem eius par- titionis Aristarchum grammaticum Graeci vulgo faciunt. Ecce apud Romanos similem ferme per omnia historiam. Naevius, ut Homerus, continuum carmen scribit: C. Octa- vius Lampadio seu alter Aristarchus opus Naevianum se- cat in partes. Observare tamen licet, Varronem, Fe- sum, A. Gellium, et alios veteres eruditos partitione Octaviana aut raro, aut nunquam uti: non enim aliter

Naevium in eo opere laudant, quam hoc pacto, *Naevius carmine belli Punici*; aut potius *Poenici*. Et ita Priscianus aliquoties. Sane si verum est, Aristarchum grammaticum, de quo paullo ante dicebamus, primum omnium poemata Homeri in libros distinxisse, ignoravit Naevius hanc partitionem; ut qui aliquanto fuerit natu maior Aristarcho.

Quint. Vargonteius annal. Ennii — pronuntiabat] Annalium Ennii opus in XL libros fuit digestum: quam partitionem a Vargunteio esse profectam, ex his Suetonii verbis neque dicere pro certo queas, neque negare. Ceterum recitatio haec Annalium in corona circumstantium, morem Graecorum rhapsodorum in Homericis versibus pronuntiandis referebat. Quare ut fuere in Graecia, qui Homeridae vel Homeristae dicebantur: sic in Italia, qui Ennianistae. A. Gellius lib. 12. c. 5. *Puteolis Iuliano nuntiatur, ἀναγνώστην quendam, non indoctum hominem, voce admodum scita et canora, Ennii Annales legere ad populum in theatro. Eamus, inquit, auditum nescio quem istum Ennianistam. Hoc enim se ille nomine appellari volebat.* Pro Vargunteius est in Mediol. *Varguntius*; perperam. Est enim gens Romana satis nota, *Varguntia*, ex qua hic fuit ortus, aut adoptione in eam insertus.

Ut Laelius, Archelaus — Quintus Philocomus] Liber Mediol. *Laelius Archeas Vectii Q. Philocomus*. Fortasse, *Laelius Archias, L. Vectius, Q. Philocomus*. Sed nihil assero. Et mox in eodem libro *Archelaus* scriptum, non *Archeas*. Illud non dubito, *Laelius Archelaus* unius hominis esse nomina, quorum prius manumissione meruit. Sic mox *Pompeius Lenaeus* appellatur libertus Pompeii, qui ante manumissionem dicebatur *Lenaeus, Ἀγναῖος*. Tres igitur sunt, non quatuor, qui hic nominantur grammatici. Pro *Philocomus* Petavii cod. et Pithoei *Philoconius*; mendose. Est enim usitatum Graecis nomen *Φιλόκωμος*.

Lucilii Satiras familiaris sui] An eius, qui postremo nominatus? an omnium trium? *Satiras* autem per se scribendum semper esse, certo probavimus libro de Satira Romana.

Praedicant] Scripsimus, *legisse se praedicant* cum Mss. et Mediol. codice, non *legisse praedicantur*, quod ex coniectura docti substituerant; sententia multum variante.

Cap. 3. *Tantius optimatum fautor — sit]* Q. enim Caecilius Metellus populari factione patria pulsus, ait Valerius Maximus lib. 4. c. 1., in Asiam secessit, et Smyrnae exulavit. Nota historia ex Livii Epitome, A. Gellio, Aurelio Victore, Cicerone ipso, atque aliis. Simillima sequitur narratio de Aurelio Opilio, qui cum Rutilio Rufo Smyrnae item exulante consenuit. Adeo verum est, literas adversis laetisque rebus pariter esse utiles.

Veneno sibi perunxit pedes — vixerit] Mediol. et Mss. *viveret*. Historiam narrat Plinius lib. 25. c. 3. *Tradit M. Varro, Servium Clodium equitem Romanum magnitudine doloris in podagra coactum, veneno crura perunxisse, et postea caruisse sensu omni aequa quam dolore in ea parte corporis.* Alii ad eiusdem rei effectum non veneno usi, verum aceto: cuius vim *υπερωτινήν*, et vere *ὀδυνήφατον*, experimento suo cognovit M. Agrippa, supremis suis annis conflictatus gravi morbo pedum. Plinius lib. 23. c. 2.

Post hoc magis] Hoc, nempe tempus. Sed scribendum est *hos*. Post modo enumeratos grammaticos ars cepit incrementum.

Et gratia et cura artis increvit] Quidam, *et gratia et cura ars increvit*. Non sequar.

Super viginti] Scripta lectio, *super decem*. Mediolanensis editio, quae instat Mss. est, *viginti*.

Quem Linaeus Melissus — Πανός ἄγνων dicit] Mediol. lueris Latinis corruptissime, *panofagasema*.

Scripta lectio fere, ut est editum. Id esset *Panis admiratio*, sive *stupor*, ut intelligatur affine aliquid voci ἐμβρόντητος, quam usurpabant de eo, qui esset stupore defixus. Erit allusio ad Panicos terrores, quos a Pane credebant immitti, ut scribit Polyaeus et alii. Est et vox militiae ἄγημα, *agema*, legio vel ala, ut Livius et Curtius vertunt. Sed prior significatio hic potius convenit, Πανὸς ἄγημα, quasi dicas, o stupide et litterarum oblivio! Sed refellit ista perspicue, quod ait Suetonius, *per cavillationem nominis*: nam in Πανὸς ἄγημα nulla est ad nomen *Daphnis* allusio. Itaque Iosephus Scaliger scribebat δαπάνης ἄγημα, *impensae portentum*, vel δαπάνημα, vel Δαπανιόης, ut et ad nomen esset aliqua allusio, et ad rem, quae narratur. Tentabam aliquando, δάνους ὀφλημα, propter cuius pretium ingens aes alienum ac damnum esset contractum; vel δάνους ἄγρευμα, quoniam ἄγημα aut tale quid libri omnes tuentur.

Ducentis millibus nummum] Ut si hodie dicas, aureis ad quinquies mille. Sed longe alio nos vocant libri alii, in quibus scriptum, *DCC millibus*: ea essent aureorum, quibus hodie utimur, millia circiter septemdecim et quingenti. Plinius lib. 7. c. 59. *Pretium hominis in servitio geniti, maximum ad hanc diem, (quod equidem compererim) fuit grammaticae artis Daphnidis, Cn. Pisaurensi vendente, et M. Scauro principe civitatis III. MDCC sestertiis licente.* Omnino ridicule expressa summa, quae ne ad centum quidem aureos accevit. Ego vero nullus dubito, et in Suetonii et in isto Plinii loco numerum aliquem desiderari, omnibus ante dictis longe maiorem. Franciscus Hotomanus, clarissimus Iurisconsultus, et in hac parte antiquitatis diligenter versatus, emendabat, *tricies septingentis*: cui equidem, ut in re dubia, assentior; etsi summa illa praegrandis est ac plane stupenda. Sed Romanas opes et animos cogitet lector, non res hodiernas.

Ab Efficio Calvino] Mediol. *Efficio*. Scripti *Aeficio*, omnia suspecta. *Calvini* cognomen plures Romanorum gentes usurparunt, ut *Domitia*, *Veturia*, *Sextia*. *Efficios* nusquam legere memini: legi *Ericios* vel *Eruicios*.

Multos edocuisse] Scripta lectio, *edoceret*. Scribendum, *ut multos edoceret*; siquidem aliquid mutandum.

De notissimis doctoribus] Scripti, *de doctissimis doctoribus*. Perperam autem *Cares* sine aspiratione, pro *Chares*, *Χάρης*. Oppius iste is fortasse est, qui Macrobio vir doctus dicitur Saturnal. lib. 2. c. 14. Librum fecerat de sylvestribus arboribus.

Cap. 4. *In libello, quo — ab erudito]* Ut haec lectio est, videtur Cornelius Nepos ad id ipsum libri scriptiorem instituisse, ut discrimen explicaret inter litteratum et eruditum, quod vix putem; quare probo lectionem, mihi repertam in codice Bongarsii: *Cornelius quoque Nepos libello quodam distinguit litteratum ab erudito*. Proprie litteratus is est, qui litteras habet, sive earum doctrinam possideat, hoc est, *ὁ πεπαιδευμένος*, sive ipsarum notis sit inscriptus, ut servi *ἐστιγμένοι*. *frontem litterati*, Plauto et Apuleio. Ideo vertit auctor Glossarum *litteratus*, *γεγραμμένος*. Cornelio Nepoti discrimen facienti inter *litteratum* et *eruditum* litteratus idem erat ac grammaticus. Diomedes lib. 2. *Artium genera sunt plura, quarum grammaticae solae litteralis est, ex qua rhetorice et poetice consistunt: ideoque litteralis dicta, quod a litteris incipiat. Nam et grammaticus Latine litteratus est appellatus: et grammatica, litteratura, quae formam loquendi ad certam rationem dirigit. At eruditi qui dicantur Romanis scriptoribus, et quid eruditionem proprie appellarent, exposuimus ad lib. 2. Suet. c. 89. Sic cape eruditionis variae volumina c. 6., id est, ποικίλην φιλολογίαν περιέχοντα.*

Eosdem litteratores vocitatos — epistola] Restitue e codice Mediolanensi et Mss. vocem, quae desit, ac, distinctione mutata, scribe: *Eosdem litteratores vocitatos Messala Corvinus in quadam epistola ostendit, non esse sibi* [dicens rem.

Nec cum Sigida quidem] Scripta lectio, *ne cum Rigida quidem*. Neutrum possumus probare. Tucidam nominat Suetonius c. 11., qui an huc pertineat, nescio. Fortasse verius est, quod viro eruditissimo et veteri consuetudine καὶ συμβιώσει mihi coniunctissimo Iohanni Wovverio, Hamburgensi, de Polym. c. 4. videbatur: *Ne cum Sedigito quidem*. Volcatium Sedigitum de poetis scripsisse testis A. Gellius lib. 15. c. 24.

Sunt qui litteratum — grammatista] Qui diligentius sive Graece sive Romane loquuntur, haec discrimina accurate servant. Iuvat vero hoc loco referre, quae de differentia inter grammatisticam et grammaticam Sextus Empiricus, scriptor eruditissimus nondum Graeco editus, diserit, docens, ab eadem quidem voce utramque esse appellatam, sed non ab eadem vocis eiusdem notione. Γράμματα] quippe Graecis dici, et litterarum elementa, quae in prima pueritia pueri docentur, et scripta auctorum. Igitur grammatisticam quidem a prioris significatione esse appellatam, grammaticam vero a posteriori: quae quidem auctorum omnium intelligentiam et interpretationem profiteatur. Sic ille in iis, quae scripsit adv. μαθηματικούς, 1, 2. Ποσυχῶς λέγεται ἡ γραμματική. Καὶ ἡ τέλειος γραμματική ἀπὸ τῆς τῶν γραμμάτων εἰδήσεως κατ' ἀρχαῖς ὀνομασθεῖσιν, διστρέθη καὶ ἐπὶ τὴν ἐν τοῖς ποικιλωτέροις αὐτῶν καὶ τεχνικωτέροις θεωρήμασι γινώσιν. Τάχα δὲ ὡς φασιν οἱ περὶ τὸν Ἀσκληπιάδην καὶ αὐτὴ ἀπὸ μὲν γραμμάτων ὠνόμασται, οὐκ ἀπὸ τούτων δὲ, ἀφ' ὧν καὶ ἡ γραμματιστική· ἀλλ' ἐκείνη μὲν, ὡς ἔφην, ἀπὸ τῶν στοιχείων· αὕτη δὲ ἀπὸ τῶν συγγραμμάτων περὶ οἷς πονεῖται· ΓΡΑΜΜΑΤΑ γὰρ καὶ ταῦτα προσαγορεύεται· κατὰ καὶ δημόσια καλοῦμεν γράμ-

ματᾶ· καὶ πολλῶν τινὰ γραμμάτων ἐμπειρον ὑπάρχειν
 Φαμέν· τουτέστιν οὐ τῶν στοιχείων, ἀλλὰ τῶν συγ-
 γραμμάτων· καὶ Καλλίμαχος δὲ ποτε μὲν τὸ ποίημα κα-
 λῶν γράμμα, ποτὲ δὲ τὸ καταλογάδην σύγγραμμα φησι.
 Prius probat allato epigrammate Callimachi, ubi sunt
 illa: — Ὀμῆρειον δὲ, καλεῖσθαι Γράμμα Κρεωφύλου, Ζεῦ
 Φίλε, τοῦτο μέγα. Posterius, allato versu ex epigramma-
 te eiusdem in Cleombrotum: Ἴν τὸ περὶ ψυχῆς γράμμα
 ἀνυλεξάμενος, ubi γράμμα est Phaedo Platonis. Affert
 postea Sextus grammaticae descriptionem ex Dionysio
 Thrace hanc: Γραμματικὴ ἐστὶν ἐμπειρία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
 στον. τῶν παρὰ ποιητῶν τε καὶ συγγραφεύσι λεγομένων.
 Deinde vocem συγγραφεύς, quae scriptoribus Atticis histo-
 ricum fere significat, interpretatur addens: ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ
 καλῶν, ὡς ἐστὶ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ποιητὰς ἀντεμφάσεως
 πρόδηλον, οὐκ ἄλλους τινὰς, ἢ τοὺς καταλογάδην πρα-
 γματευσχμένους. Haec Sextus Empiricus.

[*Quum famil. alicuius venal. produceretur*] Quum
 aliquis mango, aut alius servos suos venum produce-
 bat in catalta. Titulis enim et voce praeconis singulo-
 rum mancipiorum pretia indicabantur. Lege Lucianum
 Βίων πράξει. Propertius lib. 4. *At quorum titulus per
 barbarā colla pendit Caclati medio quum suliere
 foro.* Vide A. Gellium lib. 4. c. 2.

[*Secundum quam consuetudinem — existimo*] Con-
 fer hunc locum cum iis, quae scribit Quintilianus lib. 1.
 c. 9. et lib. 2. c. 1.

[*Periaphrases, elocutiones, ethologias*] Mediol. *pa-
 raphrases, alioeutiones.* Optime et verissime in eodem
aethologias: putet aliquis, pro *aetiologias*; sed rectum
 est, *ethologias*. De illis omnibus exercitationibus habes
 apud rhetores, praesertim Graecos. Ἠθολογίαι sunt mo-
 rum descriptiones, puta avari aut meticulosi: de quibus
 notationibus diximus in Prolegomenis ad Theophrasti
 Characteres.

Quosdam e grammaticis — transisse in forum] Posterius e abest a Mediolan. Legendum omnino cum libris Achillis Statii: *Quosdam e grammatici statim iudo transisse*. Ea vera lectio et mens Suetonii.

Cap. 5. *Saeuius Nicanor]* Scribo *Saeuius*, cum doctissimo viro Elia Vineto.

In qua libertinum se, — esse hoc indicat] Vix constat Latinitas. Melius Mediol. *in q. l. se duplici cognomine esse, per hoc indicat*. *Sueui* duplex cognomen, *Nicanor Posthumius*, vel *Postumeius*, ut videtur suadere mox alterius lex versus.

Ibique diem obiiſſe] Alia lectio, *ibique dicitur obiiſſe*.

Cap. 6. *Non absurde et scripsisse — appellatione]* Mira breuitas sermonis. Nam hoc vult: quod integrum opus in partes novem tribuisset, quodque illi nomen Musarum imposuisset, non absurde fecisse se, ex numero divarum et appellatione. Existimant eruditi, novem illis libris novem Musarum nomina esse praefixa, ut in Herodoteo opere factum est: sed falluntur. Nam opus universum Opilii Musarum nomen tulit: singulae autem dictae sunt, *liber primus Musarum, secundus Musarum* etc., neque aliter, quod meminerim, a veteribus laudantur.

Huius cognomen in plerisque] Curiosa et grammatica est haec observatio: quam refero ad liquidae geminationem in cognomine *Opillius*. Nam in huiusmodi nominibus quidam semel litteram *l* ponebant, quidam geminabant. Inde est illa etiam in antiquiss. codd. varietas, *Lucilius* et *Lucillius*, *Popilius* et *Popillius*, et similia.

Cap. 7. *In centubernio Dionysii Scytobrachionis]* Videtur hic, altero brachio debilis factus; effigiem brachii e corio aliave re levi facto gestasse. Id enim est *σχυροβραχίων*. Sed, Suida auctore, non solum Scytobrachion dictus est, verum etiam *Σχυρός*, futor calceola-

rius. Quare alia fuerit caussa huius appellationis. Recte autem Suetonius antiquiorem hunc fuisse pronuntiat, quam ut illi convivere Gniphio hic, Ciceroni aequalis, potuerit. Aetatem illius certo definire non possumus: sed vetustum admodum scriptorem fuisse, declarant verba Athenaei e lib. 12. Ἱστορεῖ Ξάνθος ὁ Λυδός, ἣ ὁ τὰς εἰς αὐτὸν ἀναφερομένας ἱστορίας συγγραφῶς, Διονύτιος ὁ Σκυτοβραχίων, ὡς Ἀρτεμίων φησιν ὁ Καπανδρεὺς ἐν τῇ περὶ συγγαγῆς βιβλίῳ. Historiam Lydiaca inscriptam plerique Xantho Lydo tribuebant; quidam Dionysio Scytobrachioni. Hic Xanthus antiquissimus fuit scriptor ante Ephorum et Herodotum. Si igitur Dionysius ille Iulii Caesaris et M. Tullii aetate vixisset: quis tam satius eo vel proximo saeculo reperiri potuisset, qui vetustissimam Historiam illi adscriberet? Profecto ne dubitandum quidem erat Suetonio, quin huius et Gniphonis tempora parum inter se congruerent.

Cap. 8. *Pompilius Andronicus*] Mediol. *Marcus Pompilius Andronicus*.

Ut coactus sit — vendere] Si haec lectio vera est, index libri a Pompilio editi fuit, *Elenchi Annalium*. Quem titulum ferre et aliquo modo interpretari possemus, nisi Mediol. editio et M. alius suaderent. In iis scriptum: *Præcipuum illud opusculum suum Annalium Ennii Elenchorum XVI nummum cuidam vendere*. Docti viri emendanto: ego nihil possum.

Quos libros Orbilius suppressos — auctoris] Revocavit nempe Orbilius exemplum Xenophontis, qui in libris Thucydidis idem fecit, magnamque ex ea re nivei candoris laudem est consecutus.

Cap. 9. *Pauperem se, et habitare sub tegulis*] Recte *sub tegulis*, non *pergulis*, ut placet nonnullis. Erat enim paupertatis indicium, in meritorio coenaculo, quod multis scalis adiretur, habitare, ut etiam ad extremum Domitianum notabamus.

Cui est titulus Perialogos] Mendosa vox sine dubio; quod omnes Graece docti mihi concedent. Περὶ ἀλογίας esset, *de contentu*; atque hoc videntur sequentia Suetonii verba confirmare non obscure. Vereor tamen, ne, ut fieri amat in librorum titulis, aliquid morosius excogitatum sit ab Orbilio.

Quas professores negligenter — acciperent] Quid sit *negligenter accipere iniurias*, alii quaerant. Ego suspicor scribendum, *negligentia et ambitione parentum*.

Quos omni sermone laceravit] Non *sermone*, sed *occasione* codex Mediol.

Quo artificio uteretur] Forte *se tueretur*. Sic enim M. Tullius et alii Latinitatis optimi scriptores loquuntur.

Cap. 10. *In eam rem adiutorium ei fecit*] Liber Petavii, *adiutorium ei fuit*.

Atteius praetextatus] Scrib. *Praetextatus*: nam est Atteii cognomen.

Eiusque Hermam postea docuisse] Quis iste Hermas? Filius Gniphonis an discipulus?

Sicut Eratosthenes] De huius studiis et eruditione varia habes apud Strabonem, quae hac faciunt; ubi plura olim annotavimus.

Hylen nostram] Sunt Excerpta, qualia Plinius sibi confecerat digesta in Commentarios centum et sexaginta, ut narrat Plinius iunior.

Alium breviario rerum Romanarum] Scripti perperam, *breviore*. Amat Suetonius hanc vocem. In Augusto, c. 101. *breviarium totius imperii*, in Vespasiano, c. 21. *perlectis officiorum omnium breviariis*.

Praeceptis de ratione dicendi] Imo vero, *scribendi*, atque ita corrige e Mediol. et Mss.

Vitetque maxime obscuritatem Sallustii] Mirum est, si diserte monitus fuerat Asinius Pollio ab Atteio, ut Sallustii obscuritatem vitaret; tam iniquum fuisse ipsi

Atteio Pollionem, ut scriberet, voces obsoletas suggeri ab eo solitas Sallustio. Sed puto, verum esse, quod inveni annotatum in codice Bongarsii, delendam isto loco esse vocem *Sallustii*.

Cap. 11. *Lydiae Ticide meminit*] C. Ticide poeta epigrammaticus, de quo, ut de aliis, erudite doctissimus Gyraldus apud Priscianum lib. 5. in novissima editione adolescentis eruditissimi, in cuius obitu damnum fecit resp. litteraria, *Atticidas* perperam scriptum, pro C. *Ticidas*, sive quod aliud fuit huic viro praenomen.

Saecula permaneat nostri Diana Catonis] Scribe e libro Petavii, *nostri Dictynna C.*, notum ex poetis et eorum Interpretibus Dianae nomen.

Unum difficile expedire nomen] Non sunt audiendi, qui mutant hanc lectionem: iubet enim vir doctus scribi *explicare nomen*, et avertit ex Ambrosii Sermone 59. *Tributa sunt gravia, fiscalia explicare non possumus*. Quasi vero non saepe apud Ciceronem et in libris Iuris occurrant illa genera loquendi, *expedire pecuniam*, et *expedire nomina*: item his ἀνάλογα multa.

Cap. 12. *Calatorque sacerdotio augurali*] Καλήτωρ Dionysio Halic. in historia Romanorum: Graecis ἡγρῦς. Plautus, Festus, alii.

Cap. 13. *Laberius Hiera — emptus de catasta*] Mediol. *Staberius*, quod perplacet: gens Romae nota Staberia. Cetera sive in Med. sive in Mss. corruptissima, ut iam annotavit Achilles.

Cap. 14. *Inter Niciam nostrum et Vidium*] Med. *Nidium*. Scripti, *Nudium*. Editiones Ciceronis, *Videum*.

Huius de Lucilio lib. etiam satira comprobat] Script. *Satura compr.* Quid sibi haec verba velint, non facile dixerō.

Cap. 15. *Lastaurum*] Λάσταυρον: hoc est, πόρνογ et impudicus. Scripta lectio varie corrupta ex imperitia Graecae linguae videtur. Linaeus hanc vocem

mutuatus ab aliquo e Latinis poetis, qui poetica licentia eam fecerat Romanam.

Traditur autem puer adhuc catenis subreptus] Videtur ab aliquo amicorum subreptus, quum ipse ostiarius veterum more in catena esset, sicut loquitur Tranq. in Octacilio. Sed non sit absurdum suspicari, pro *catenis* scribendum esse *quadriennis*, aut tale quid.

Pretium domino suo retulisse] Servi, quibus erat peculii copia, libertatem suam praesenti pecunia redimebant; quibus non erat, fidem suam obligabant; quod hic videtur fecisse. Refert igitur pecuniam veteri domino, iam patrono suo, quam ex pacto illi debebat. Dominus in honorem litterarum pretium non accipit. Potest etiam dici, tam diu servisse Lenacum, donec litteras docendo idoneam pecuniam quaesisset. Ita interpretamur editam lectionem, quam docti quidam sollicitant.

Cap. 16. *Libertus Attici Satrii*] Satriam gentem Romanam etiam ex epistolis Ciceronis habemus notam. Sed hoc cognomen unde Pomponio Attico? aut quis alibi illud legit? Omnino inducenda vox *Satrii*, quae e depravata lectione Mediol. et aliquot Mss. ortum habuit. In illis est, *Libertus Sarti equitis*, littera *S* e fine praecedentis dictionis initio sequentis male adhaerens, fons et origo depravationis fuit. Porro Caecilius hic etsi libertus Attici erat, Pomponius tamen dictus ab eo non est, verum Caecilius, de nomine avunculi Q. Caecilii, cuius hereditatem Atticus adierat; neque dubium, bonorum Caecilii partem fuisse hunc servum.

Post deinde damnationem] Med. *Post inde damnationem*. Elegans traectio, ἀπὲρ τοῦ, *deinde post damnationem*.

Cap. 17. *Ab Augusto quoque nepotibus eius*] Scrib. *nepotibus suis*. Error e scribendi consuetudine, nota vel ex Florentinis Pandectis.

Statuam habet Praeneste] Assentior Octavio Panagatho, feliciter emendanti pro *Vestae*, vel pro *aede*

Vestiae. Causas emendationis pluribus persequitur Onufrius initio Fastorum.

Et marmoreo parieti incisus] Petavianus codex, *et marmori perite incisus.*

Cap. 18. *Cognomine Pasides]* Corrige e. Mss. *Pasicles.* Error frequentissimus, *d* pro *el*. Quod autem Pasicles postea Pansa dici se maluit, ratio clara est, quia Pansa cognomen erat multarum gentium Romanarum, ut Apuleiae, Genutiae, Serviliae, Selliae, Vibiae. At Pasicles Graecum nomen, memoriam servabat prioris servitutis, quae per hanc transnominationem videbatur posse aboleri.

Ad Q. Septimii philosophi sectam] Pithoei et Petavii codd. *ad Sextii ph. sectam.*

Cap. 19. *Cuius — de Orthographia rescripsit]* Rescribere librum suum auctor dicitur, qui corrigendi studio illum recenset aut iterum scribit. Sic loquitur Suet. in Iulio c. 56. *existimatque rescripturum et correcturum fuisse.* At pro ἀντιγράφειν et contra scribere *rescribere librum* vix putem Latinum. Lego igitur, *libris de Orthographia rescripsit.*

Cap. 20. *Caius Iulius Hyginus]* Cognomen istud etiam in Mss. varie scriptum et depravatum invenimus. Non dubito, rectum esse, *Hyginus*, vel *Hygenus*, Τυρινός pro Τυρινός, ut ὕειξ pro ὕλειξ. At pro *et* vel *e* vel *i* promiscue scribebant. Hygini huius meminit et Hieronymus in Chronico Eusebii.

Studiose et avide imitatus est] Scribe cum antiquis, *Studiose et audit et imitatus est*, favente etiam Mediol.

Quem propter antiquitatis notitiam — vocabant] Recte *vocabant*, nempe sui aequales: nam qui de Alexandro loquuntur scriptores, Polyhistorum semper, nunquam vocant Historiam; neque eius appellationis meminit Suidas, qui de hoc viro multa narrat scitu digna. Passim hunc Graeci Latinique scriptores laudant, sed Eu-

sebius integrum fere illius librum in 9. Praeparationis suae transtulit, ubi hoc elogio ornatur: 'Ο Πολύστωρ Ἀλέξανδρος πολύνους ὢν καὶ πολυμαθῆς ἀνὴρ. Τοῖς τε μὴ πάρεργον τὸν ἀπὸ παιδείας καρπὸν πεποιημένοις Ἑλληνιστὶ γινωσκώτατος.

Cap. 21. *Quibus et alios diversos — addidit*] Scripta lectio, *animos div.*, alii, *nimios*. Leviter adiuvā et scribe; *mimos diversos*.

Cap. 22. *Et si non esset futurum. Certe iam*] Vera distinctio est, *et si non esset, futurum certe iam inde*. Mentitur, inquit Capito, *iam inde*, hoc est, simulac innotuisset Tiberium eo verbo usum.

[Qui caput ad laevam didicit] Non didicit scribendum, quod nihil significat; sed *deicit*, ut pridem docti emendarunt. Lego autem cum libris, *glossmata nobis Praecipit*, non *vobis*. Iam quod Suetonius ex istis Asinii, *Os nullum, vel potius pugilis!* colligit, auctorem epigrammatis affirmare, fuisse aliquando Pomponium pugilem, mihi videtur frigidum ac leve, ne dicam ineptum. Nam si omnes epigrammatum iocos aut scommata, pro seriis veri argumentis libeat accipere, quantam fenestram falsis assertionibus aperiemus? Ego non dubito, παροιμιανῶς dictum a Gallo, *os pugilis*, imitatione Graecorum, qui ὠτοθλαδίαν et ὠτοῦδάδαξιν convitii loco etiam de iis usurpant, qui nunquam caestibus pugnarunt: quantumvis proprie in pugilibus locum habeant illae voces.

Cap. 23. *Remmius Palaemon Vicentinus*] Mediolanensis, *Veicetinus*. Vide Hieronymum in anno Claudii VIII. *[Saepius in die lavaretur]* Melius scripta lectio, *lavarēt*.

Cap. 24. *M. Valerius Probus*] Hieronymus recenset in anno II. Neronis apud Eusebium.

Nimis pauca et exigua] Mediol. *id perraro nimis. Pauca et exigua*.

DE

CLARIS RHETORIBUS.

Cap. I. *Caio Fannio Strabone — Coss.*] Anno 3. Olympiadis CLIV. a Palilibus Romae DXCII. factum est hoc Senatus decretum, quo philosophi simul et rhetores Urbe pelluntur. Videntur circa illa tempora philosophiae et rhetoricae studia magnum Romae et in Italia cepisse incrementum, per illos mille Achaeos exules, quos Senatus e patria accitos post bellum Perseum in Urbe aut per Italiam multos annos detinuit, ut nuper in Polybiana Chronologia ostendimus. Non enim dubito, in tanta multitudine hominum Graecorum, qui praecipuas in urbibus suis dignitates obtinuerant, plures fuisse doctos litteras, et studiis philosophiae imbutos. Exemplo sit Polybius Megalopolitanus, ille quidem non multis unus, sed plane inter paucos excellens et eximius: quem tamen non debemus existimare solum inter tot populares, litterarum et philosophiae studium cum usu et actu rerum coniunxisse. Existimamus igitur istos, quum et ignavo otio torperent, et rebus etiam necessariis, ut solent exules, plurimum carerent, ad philosophiae studia conversos, multis Romanorum ad simile propositum hortatores existisse, atque huic Senatus consulto occasionem praeuisse. Meminit huius decreti Athenaeus lib. 13., ubi σοφιστὰς uno verbo appellat, qui in Senatus consulto philosophi et rhetores nominantur. Ῥωμαῖοι, inquit, οἱ πάντα ἄριστοι ἐξέβαλλον τοὺς σοφιστὰς τῆς Ῥώμης, ὡς διαφθείροντας τοὺς νέους· οὐδ' ἐπειτ' οὐκ οἶδ' ὅπως κατεδέξαντο. Seneca, Consolatione iad Helviam: *Apicius in ea urbe, ex qua aliquando philosophi, velut corruptores inventutis, abire iussi sunt* etc.

De ea re censuerunt] Invere ante haec verba e libris Achillis Statii, S. CON., atque adeo totum locum ita scribe ac lege, S. CON. D. E. R. I. C. *Senatus consultus de ea re ita censuit.* Frequens formula in an-

tiquis Senatus consultis: exempla tirones apud Briffonium legant.

De iisdem interiecto tempore] Septuagesimo anno post superius consultum Senatus. Adi ad Fastos Consulares et Censorios, in a. U. DCLII.

Latine vero senior — vocabat] Mediol. editio, *et quidem cum Consulibus Hirtio*. Sed qui potuit fieri, ut cum illis Consulibus Cicero declamaret? quorum quidem consulatus in eum annum incidit, quem populus Rom. vidit turbulentissimum et luctuosissimum? quare etiam eodem anno sunt omnes extincti: Ciceronem dico, et ambos Consules. Adde, quod ne in Urbe quidem, nisi paucos admodum menses post aditum consulatum, Hirtius et Panfa remanserunt. Nam quum principio anni hostis Antonius esset indicatus, belli administrandi provincia Caesari cum Coss. demandata, primo verè, aut etiam exennte hieme, Hirtius et Panfa Roma profecti, nunquam postea Urbem viderunt. Quod igitur liberum tempus ad declamandum illis Consulibus fuit? Ipsum quoque Ciceronem in tantis curis suis, et gravissimis pro rep. contentionibus, quarum testes sunt orationes Philippicae, ad has exercitationes rhetoricas animum potuisse convertere, quis putet? neque hoc sane aut Plutarchus dicit, aut quisquam veterum. Narrat Seneca pater praefatione in primum librum Controversiarum, scribere M. Tullium, *in atrio duos grandes praetextatos secum declamare solitos*. Ego non ambigo, duos illos praetextatos fuisse Hirtium et Dolabellam, quos ipse nominat pulcherrima epistola ad Paetum, lib. 9. Hi non eo anno, quem ait Suetonius, sed triennio prius, itare ad Ciceronem et illud atrium celebrare soliti: quando M. Tullius, Caesare belli civilis reliquias in Africa persequente, inter spem metumque pendens animi, foro et cura se abstinens, ac domi plurimum continens, inglorium suum otium studiis literarum solabatur. Existimabat Nicolaus Faber, Vir clarissimus, sublatam iri eto-

πρίν huius dicti, si deleta voce *Consulibus* scriberetur, et quidem cum *Hirtio et Pansa*. Mihi videbatur Suetonius, qui probe meminerat, alterum horum praetextatorum fuisse Hirtium, in alterius nomine vitio memoriae lapsus: atque hoc pacto accidisse, ut in ratione temporum tantum delinqueret. Porro Ciceroni, eo, quo diximus, tempore etiam alios procures Romanos operam dedisse, perquam sit mihi verisimile. Ac fortasse illam declamandi consuetudinem respiciebat B. Hieronymus, quem in Eusebii Chronico Munatium Plancum Ciceronis discipulum appellavit: quod et illae Planci epistolae, purissimae Latinitatis, et vel Cicerone dignissimae, suadent, quae hodieque inter Ciceronianas leguntur.

Publice quoque bis antea declamavit] Non necessario quidam emendant, *bis ut antea*, quod nulli libri confirmant. Sententia non est obscura, et, ut puto, vera, Neronem privatim declamasse et ante imperium saepius et primo etiam imperii anno aliquoties, publice vero bis tantum, idque ante imperium.

Per omnes figuras, per casus] Consentiant in hac lectione Mediol. et omnes Mss. Suspicebar scribendum, *per causas*. Sed ἐπέχω.

Tum latius et uberius] Scripti omnes, et liberius.

Bolum quanti emerent] Graecum est, βόλον πρίσσειαι, *iactum emere*.

Venalicii quum Brundisii] Separanda haec sunt a praecedentibus, ut quae nihil commune cum iis habeant. Est enim alterum veterum controversiarum exemplum. Scribendum vero, *venaliciarii*: id est, ἀνδραποδοκάπηλοι. Glossae veteres: *Venaliciarius*, σωματέμπορος.

Cap. 2. *L. Plotius Gallus*] B. Hieronymus, quem constat totum fere hunc de claris Rhetoribus libellum Suetonii in Chronicon Eusebii retulisse, in Olympiadis CLXXIII. anno primo haec posuit: *Plotius Gallus pri-*

mus Romae Latinam rhetoricam docuit: de quo Cicero sic refert: Memoria teneo, pueris nobis primum Latine docere coepisse Plotium quendam.

Hordearium eum rhetorem appellat — sordidum] Quem M. Tullius appellat oratorem gracilem et strigosum, is hoc loco dicitur hordearius. Translata vox a pane, quod praecipuum est omnium alimentorum fundamentum. Omnium optimi panes sunt triticei, *πύρινοι* vel *αὐτόपुरοι*. Minus laudabiles *κρίθινοι* et hordeacei. Minus enim alit hordeum quam triticum; et parata ex hordeo alimenta esse *Φυσσάδη*, scribit Dioscorides, quod ad illa verba Suetonii pertinet, *ut inflatum*. Potest et ad rem militarem esse respectus: nam inter ignominias militares erat hordeo pasci; quod in sexta historia Polybius non praetermittit, et sunt multa in historia Romanorum exempla. Galenus lib. i. de facultate alimentorum super ea re haec observat: *Οἱ παλαιοὶ καὶ τοῖς στρατευομένοις ἄλφιτα παρεσκεύαζον· ἀλλ' οὐτι γέ νῦν τὸ Ῥωμαίων στρατιωτικὸν ἄλφιτοῖς χρῆται, κατεγνωκὸς αὐτῶν ἀσθενέειν· ὀλίγην γὰρ τροφὴν δίδωσι τῷ σώματι.*

Cap. 3. *L. Octacilius Pilatus]* Mediolan., ut fere scripti, *Octacilius Pilatus*.

Cap. 4. *Consularis Isaurici]* Pithoei liber, *Confidii Isaurici*. Perperam: neque enim Confidorum, verum Serviliorum cognomen erat Isauricus.

Quam Epidii calumniatoris] Pithoeanus, *Epidici*. An est iocus cum allusione ad vocem Graecam *ἐπίδικος*? qui legibus est obnoxius, et qui, ut sic dicam, status controversiam patitur. Initio dixit Tranquillus, Epidium calumnia fuisse notatum: *ἐπίδικος* interdum fere idem atque *ὑπόδικος*.

Cap. 6. *C. Albutius Silus Novariensis]* Hieronymus in Chronico Eusebii ad numerum MMXI: *Albucius Silo Novariensis clarus rhetor agnoscitur*. In Suetonii et Senecae libris Silus hic dicitur, non Silo.

Ne usquequaque scholasticus existimaretur] Scholasticum appellabant, qui in umbra circa fictas hypotheses se occuparet. Quintilianus lib. 12. *Cognoscere et praecepta vivendi perdiscere, et in foro nos experiri potuimus, dum scholastici sumus.* In aureo Longini libello ἀληθινοῖς λόγοις opponitur νόησις σχολαστική. sententia scholastica, sive puerilis, frigida et ineptae affectationis plena. Τί ποτ' οὖν, ait, τὸ μειρακιῶδες ἐστίν; ἢ ὅλ론 ὡς σχολαστικὴ νόησις ἐπὶ περιεργίᾳ λήγουσα εἰς ψυχρότητα. Sed de varia acceptione huius vocis diximus ad Capitolini Maximinos.

Nec alium in ulla locum quam perorandi] M. Tullius in Oratore: *Miserationibus eo sum usus pluribus, quod etiamsi plures dicebamus, perorationem mihi tamen omnes relinquebant.* In Bruto ait ipse Brutus: *De te quod optarent rei, quod ipse Hortensius iudicaret, videbamus: qui quum partiretur tecum causus, (saepe enim interfui) perorandi locum, ubi plurimum pollet oratio, semper tibi relinquebat.*

Multa hodie in hoc libello desiderari, ex indice apparet, quem in vetustis codicibus repertum huius editionis fronti praefiximus. Quoniam autem B. Hieronymus, ut antea dicebamus, quaecunque de claris Oratoribus in Eusebii Chronico annotavit, ea ab hoc scriptore sunt mutuatus; nos vicissim, quae huc pertinebant, ex illo praestantissimo opere descripsimus, atque infra subieci-
mus.

HORATII VITA.

Non pertinere hanc vitam ad libellos de grammaticis et rhetoribus, initio ostendimus: neque dubitare possumus, de poetica et poetis Suetonium quoque scripsisse. Quaedam in hac vita, ex fide Virorum eruditorum, qui illam primi publicarant, hic edita, sunt animadvertenda. Initio, ut vere creditum est, malim, ut fere credi-

tum. Hellenifinus est in illis, *vidi patrem tuum cubito emungentem*, ἀπομύττοντα pro ἀπομύττοντα ἐκυτόν, vel ἀπομυττόμενον, ut in Laertii Bione. Sic *exercere* pro *se exercere*. Puto tamen, scripsisse hic Suetonium, *cubito se mungentem*. Maecenatis versiculi alibi sic scribuntur emendatius:

*Ni te visceribus meis, Horati,
Iam plus diligo, ut tuum sodalem
Ninnio videas strigosiorem.*

Scribe mox, *ut hoc ad Maecenatem*: deinde: *tantum si convictor mihi fueris*; ea mens Augulli certo. Sequitur item in verbis Augusti: *Sed si tibi siatura deest, unde est*, videtur postulare sententiā, *si tibi siatura deest, venter abunde est*. Vocem Graecam, quae depravatissime est edita, restituere, ὀγκώδεστατος. Illa sub finem verba, *post nonum et quinquagesimum annum*, conferenda cum iis, quae Hieronymus scribit in Eusebiano Chronico, et Notis ad locum illum Virorum praestantissimorum Arnaldi Pontaci Episcopi et Iosephi Scaligeri.

LUCANI VITA.

Hanc vitam, ita ut erat descripta e veteri codice, ad me misit Theodorus Canterus, Vir clarissimus: cuius etiam pleraeque notae sunt, quas subieci.

Quaesiurae honoratus] Deest *honore*, vel scribe, *quaestura*.

Clariore cum strepitu] Dele *cum*, aut scrib. *clariore sono strepitus*. Deinde scribe, *magna confessorum fuga*, non *cum. fessorum*.

Multis in glor. tyrannicid. indicenda] Scribe, *Multus in gloriam tyrannicidarum palam in dicendo, ac plenus minarum*. Hoc adeo verum est, ut ne in scribendo quidem, nedum in dicendo, temperare sibi potuerit, a certis indiciis animi veteris libertatis revocan-

dae cupidissimi, et imperantibus infesti. Lector attentus passim deprehendet in libris decem de Bello civili.

Brachia ad secandas venas medico prae-buit] Videtur hinc mutuatus Hieronymus: quum scriberet numero MMLXXX. in anno X. Neronis: *M. Annaeus Lucanus Cordubensis poeta in Pisoniana coniuratione deprehensus, brachium ad secandas venas medico prae-buit.*

PLINII VITA.

Non est Suetonii: quod et dictio clare arguit, et supina negligentia in tanti viri rebus memoriae prodendis. Amat, fateor, brevitatem Tranquillus; sed eruditam, et quae cognitioni rerum nihil officiat. Denique, auctor huius vitae neque Suetonius est, neque quisquam alius, qui meliore illo seculo vixerit, sicut etiam Iosephus Scaliger pronuntiavit. Scripsisse tamen Tranquillum Plinii huius vitam, testimonio est locus ille, quem ex eius libro de Viris illustribus laudatum, commemorat Achilles Statius: *Dum idem Plinius legiones in Siciliam duceret, eruptione favillarum ab Aetna eructantium, praefocatus interiit, anno vitae suae LVI.*

FASTORUM PRAENESTINORUM

RELIQUIAE

COLLECTAE ET ILLUSTRATAE

A.

P. FRANC. FOGGINIO.

Quum semel ad Suetonium illustrandum ab Editoribus congesita sit copia numerorum et Inscriptionum, hic locus nobis admodum idoneus visus est, in quo fragmenta nuper effossa Fastorum Praenestinarum ex Foggini V. C. editione repeteremus, et ita Verrii Flacci, cuius notitiam Suetonius exhibet de ill. Grammat. c. 17., intermortuam memoriam renovaremus. Diceimus autem primum de inventione praestantissimi monumenti, tum de opera, quam in eo publicando egregie navavit Italus Editor, partim huius ipsius verbis, partim Viri eruditi, qui censuram libri egit in Biblioth. crit. Amst. Vol. II. P. 3. Addemus deinde ipsis tabulis, ad lapidum normam diligenter expressis, Animadversiones ex Foggini commentariis decerptas, ita ut prope nihil sit omissum, quod operis, in nostris regionibus rarioris, desiderium movere possit, praeter Fastos singulorum mensium ex reliquis hactenus repertis Calendariis in Appendice quadam expressos. *)

*) Operis titulus hic est: *Fastorum anni Romani a VERRIO FLACCO ordinatorum reliquiae, ex marmorearum tabularum fragmentis, Praeneste nuper effossis, collectae et illustratae. Accedunt Verrii Flacci Operum fragmenta*

Nobilissimum Grammaticum, quem integro nomine Hieronymus in Chron. ad a. 2024. Chr. 9. vocat *M. Verrium Flaccum*, ex Suetonio innotuerat, statuam habuisse *Praenestie, in inferiore Fori parte contra hemicyclum, in quo Fastos a se ordinatos et marmori incisos publicarat.* At latebat statua, latebant ipsi Fasti. Ecce vero, posteaquam Romae inter rudera vetus Fori repertae erant marmoreae illae Tabulae, quae Fastos civiles populi Rom. continent, nunc affixae in Capitolio, in Palatio III Virorum, qui Conservatores Urbis vocantur; puduit plures illius temporis Eruditos latere, ignorare se operis auctorem, et continuo hos *Fastos consulares Capitolinos* huic Verrio tribuentes, Suetonii testimonium ad opinionem suam stabiliendam audacter perverterunt. Iam alius ex illis pro *Praenestie* legendum edicebat pro *Vestiae*; alius prope *Vestiae* sc. templum, quod erat regione VIII., ubi etiam Forum; quidam *pura veste*; nonnemo *pedestrem*. Atqui haec et similia vix seria animadversioe digna viderentur, nisi eximium illud ad quasvis doctrinas bene tractandas adinmentum, Critica, tali hominum temeritate, qua, ut levissimis suspicionibus colorem quendam concilient, e quolibet quidlibet fingant, in hoc discrimen adduceretur, ut apud cordatos suspecta, apud imperitos prope modum infamis reddita, si non de salute, at dignitate sua iam dimicare cogatur. Igitur ut appareat, quam falsi fuerint coniectores illi ingenio abutentes, en, ipse sub a. 1770 Praenestie detectus est hemicyclus, cuius Suetonius meminit, et circa illum pars quaedam marmorearum Tabularum, in quibus incisi leguntur Fasti, a Verrio Flacco ordinati.

Iam vero, qualis sit ille antiquitatis thesaurus, et quatenam Foggini in eo tum e terra eruendo, tum etiam illustrando, partes fuerint, age, paullo accuratius exponamus.

omnia, quae exstant, ac Fasti Romani singulorum mensium ex hactenus repertis Calendariis marmoreis inter se collatis expressi, cura et studio P. F. F. Romae a. sal. MDCCCLXXIX. E. max.

Primum quidem, quum Praeneste prope Forum celeberrimae Romanorum coloniae, ipsumque Palatium Caesareum, *) ubi Augustus et Tiberius rusticari solebant, **) et quorum supersunt quaedam reliquiae, quum ergo frustra nonnulla marmorearum Tabularum ex agro Praenestino casu quodam in lucem prodierant, statim in haec spem venit Editor, tandem aliquando detectum esse locum, quo fasti Verriani delitescerent. Neque iam spes, sed certa res erat, quum illae marmorum particulae iuxta reliquias cuiusdam aedificii, figuram semicircularem referentis, repertae essent. Enimvero hoc esse hemicyclum a Suetonio designatum, quis non credat? Itaque operariis a Cardinali Io. Franc. Stuppanio, amici studium et diligentiam adiuvante, admotis, mox effodiuntur marmoreae fastorum Verrianorum Tabulae quatuor, IANUARIUM, MARTIUM, APRILEM et DECEMBREM exhibentes; nec illae tamen, quod maxime dolendum est, integrae, sed intercisae, corrosae, et in parvula frusta misere diffractae. Ibi ergo Togginius, ut singula in ordinem suum redigeret, minutiores quasque particulas in quatuor ligneis capsis, eiusdem altitudinis ac latitudinis, cuius veteres fuisse Tabulas ex ipsis supersitibus fragmentis coniecerat, disposuit, firmavit, et vero lacunas, gypso impletas, plastica ratione sic composuit et complanavit, ut fracturarum vestigia apparerent, et tamen hae Tabulae illarum veterum marmorearum speciem referrent.

Tabularum forma ita erat elaborata, ut in concavo hemicycli spatio aptari possent, quum aliarum superficies esset plana, contra nonnullarum concava. Litterae nundinales, et quae variam dierum rationem distinguunt, maximae sunt, scalptaeque omnes elegantissi-

*) Palatii huius ingentes ruinae distant a montis Praenestini radicibus mille fere passuum, et a laeva in conspectu habent aequae distantem a montis radicibus locum illum, ubi hemicycli vestigia et Calendarii illius fragmenta effossa sunt; media vero interiacet quaedam vallicula, ad quam utrumque a summo aequalis declivitas deducit.

**) Vid. Sueton. Aug. c. 72. Gell. 16, 13. conf. Cic. Philipp. 2, 40. ad Att. 12, 2. Tac. Ann. 15, 46.

me. Elegantes etiam sunt minores litterae,¹ quibus sacra eorumque causae et aliae res historiae notantur, sed variis modis formatae ob maiorem minoremve seu notarum brevitatem, seu loci amplitudinem, fortasse etiam ob sculptorum diversitatem.

Nec temere statuas, hemicyclum aliis ornamentis fuisse insignitum; quoniam circum eius reliquias plurimum columnarum reperta sunt fragmenta cum quarundam maiorem partem Tabularum frustis, in quibus nonnullorum ipsius coloniae magistratum, forsitan etiam aliquis collegii nomina scripta extant. Etenim illustrium ac bene de republ. merentium virorum statuas in Foro ponere consuevisse magistratus Praenestinos, et Livius testatur 23, 19., et plures comprobant tituli, ex basibus ibidem repertis descripti. Has inter numeretur Verrii ipsius statua, contra hemicyclum posita, quasi Auctor compositos a se Fastos contemplari videretur. Quid? quod ipsius loci splendor talibus ornamentis non parum angebatur. Nam Praenestie venustiorum hominum multitudine celebratum esse constat, quum aestivalas suas delicias haberent Romani, ipsisque Caesaribus placeret ibi rusticari: unde facile erit ad intelligendum, cuiuscumque generis operibus tum ad usum, tum ad splendorem et voluptatem, auctum esse atque ornatum.

Porro, ut ipsa horum Fastorum ratio intelligatur, tenendum est, eos non secus ac libros Fastorum Ovidianos complexos esse *Tempora cum causis Latium digesta per annum*, et *Sacra annalibus eruta priscis, ac quo sit merito quaeque notata dies*. Praeterea incisa illis erant Augustae domus *sesta domestica cum praemiis Fastos signantibus* (Ovid. Fast. 1. init.): quae Iul. Caesari, Augusto et Tiberio Patrum cura et Quirinium favor detulerat. Sunt ergo Verriani Fasti ex eorum genere, qui vel *sacri* vel *calendares* dicantur, utpote sacra et serias statas, quae a Calendis ad Calendas singulis anni mensibus celebrabantur, designantes. Antiquissimis quidem temporibus illi tantum sacrorum et feriarum notationem habebant; postea nonnihil de ratione eorundem sacrorum adiciebatur; tandem etiam nomina et facta hominum accesserunt ambitione Principum et assentatorum perversitate. Eaque res inde a

M. Antonio in exemplum abiit: Cic. Philipp. 2, 54. Sed haec licentia posterioribus saeculis in immensum crevit, occupata republica ab Imperatoribus; unde *Fastos adulatione temporum foedatos* queritur Tac. Hist. 4, 10. Iam hoc, quod dudum ex Ovidii carmine et aliorum veterum Calendariorum fragmentis apparuerat, imprimis nunc testantur reliquiae Fastorum Verrianorum. Etenim in his non modo festarum dies indicantur adiectis causis et rationibus; verum notantur etiam dies et anni rerum, a Iul. Caesare, Augusto et Tiberio gestarum, honorumque, quos iisdem Principibus publice decreti sunt.

Quaenquam ita se habeant, et in paucis, quae hic in conspectum venerunt, fragmentis plura, quae adhuc ignota erant, reperiantur: quis tam alienus a prisca doctrina est, quin vehementer doleat, hos Fastos ad nos pervenisse laceros, mutilos et quasi decurtatos? praesertim si animo obversetur Verrii auctoritas, qui nomen Grammatici suo merito obtinuit, non quod scholastico pulvere sorderet, syllabarum minutias aucupans, quales hodie fere censentur ab imperitis ii, qui olim *Litterati*, i. e. rerum divinarum humanarumque scientissimi, numerabantur; sed quia inter illustres sui aevi et accurata eruditione excellentes viros in ea Grammaticorum schola floreret, quae *gloriosae mater facundiae* dicta est a Cassiodoro Epist. 9, 21.

Ceterum non sine probabilitatis specie disputat Fogginius, Ovidium F. 6, 62. hos ipsos Verrii Fastos respexisse, quum dixit *Praenestinae moenia sacra deae*: porro Praenestina haec marmora Augusto imperante posita videri, atque conspicua fuisse certe usque ad Theodosium M., cuius tempore Macrobius multam eorum mentionem lib. 1. c. 10. seqq. faciens, Saturnaliorum libros scripsit: denique a quarto inde saeculo Tabulas per nimiam superstitionis licentiam diffractas, dirutoque tandem ipso, quo continebantur, hemicyclo, ruinis esse sepultas.

Iam ne ceterorum scriptorum huius Grammatici mentionem prorsus omittamus, quae a Gellio, Macrobio, Servio, aliis, imprimis a Festo laudantur: scripsit ille praeter *Carmina*, quorum Priscianus me-

minit, libros *Epistolarum*, *Rerum memoria dignarum*, *de orthographia*, *de obscuris*, s. vocabulis s. locis; alium librum, *Saturni* nomine, denique magnum opus *de verborum significatione*, quod in epitomen redegit Feliſus, unus ex pauciſſimis, qui nobis in manibus ſunt, veteris Latinitatis Lexicographis. Ex hoc et reliquis ſcriptoribus collegit Fogginiuſ corpusculum Fragmentorum Verrianorum, quod tamen ne eam quidem perfectionem, quae in hoc genere exſpectatur, habere poteſt, quum plura ex Verrii libris tum apud alios, tum apud Feliſium, ſine nomine allata eſſe videantur. Itaque ea ſarrago hoc loco repeti non debuit, ſed ſervanda eſt novae editioni ſane quam neceſſariae eius, quem modo nominavi, Lexicographi, ſi modo in huius ſaeculi elegantiffima *αλφαβητα* talium librorum editiones ſuſcipere Viris doctis licebit.

I A N U A R I U S .

UR . IN . LATIO
T . LIBO . QUOD

AKIAN . F

B III F

C III C

D PR C
AL
QUEM . LEGI
LEGE . AGI . NON

E NONF

F VIII F
IE
CAUSSAG VII C
IMP . CAESAR . AUGUST
HIRTIO . ET . PANSA
VII . VIR . EPUL . CREATUSH VI C
SIGNUM . IUSTITIAE . AUGUS
ET . SILIO . COS

A V AGON

B III EN
AGONIA
AUT . QUIA
HAEC . NOTA . SIGNI
PRO . INPONEBATUR
QUAM . HOSTIA . IMMO
NEFAS . FIT . ITAQUE . IA
LICERE . AGI . TI . CAESA

C III KARM

D PR C
FUTURA . OB . QUAM . CA
OMINE . MORTICINO
AB . ROMULO . ET . IANUM
AUGUSTUS . TI . CAESARE EIDNP
LUD
ID . IS
NOSF XIX EN
AI
CORONA . QUER
AUGUSTI . ONER
P . R . RESVITIOSUS . EX . S . C
-EANDEM . CAUSSAMLAPIO . VEDIOVI . IN . INSULA . HAE . ET
AE . CALENDAE . APPELLANTUR . QUIA
MUS . IS . DIES . EST . QUOS . PONTIFEX . MINOR . QUO
MENSE . AD . NONAS . SIN
TOLIO . IN . CURIA . CALA . ISNO
QUIA . EO . DIE . MAG . IN . EUNT . QUOD . COEPIT
C . A . DCI
LANTUR . QUOD . IS . LICET . FARI . APUD
VERBIS . LEGE . AGI . NON . POTEST . IDEM
TRIDIE . OMNIS . CALENDAS . QUOD . IS

US . COIRE . CONVOCARE . COGI . POTEST

NIS . CALEND

X

G	XIIX	KARNP	FERIAE . CA	NTI . OB . EANDEM . CAUSSAM	
			III . IDUS . HERCULES . DIGITUR . INSTITUIS		
			SI . FIDENAS . EO . DIE . CEPISSIT		
H	XVII	C	IMP . CAESAR	PPELL	US . IPSO . VII . ET . AGRIP
			CONCORDIAE . AU		AEST . P . DOLABELLA . C . SILANO . COS
			TI . CAESAR . EX . PA		AVIT
A	XVI	C	PONTIFICES . M		VIR . EPULONUM . VICTUMAS . IN
		F	NT . M		UAM . DEDICAVIT . TI . CAESAR
					AUG . PATR . DEDICAVIT
B	XV	C			
C	XIIII	C			
D	XIII	C			
E	XII	C			
F	XI	C			
G	X	C			
H	VIII	C			
A	VIII	C			
B	VII	C			
C	VI	C	AED	ILLUCIS . DEDICA	
D	V	C			
E	IIII	F	FERIAE	IMP . CAES	
			MA		
			MARINA		
			DIVUS . CAESAR . ADI	AUGERETUR . . A	
F	III	NP	FERIAE	EX . S . C . QUO	DIE . ARA . PACIS . AUGUSTA
			MARTIC	DEDICATA	TI . DRUSO . ET . CRISPINO . C
G	PR	C			
XXXI					

MARTIUS.

MARTIUS . AB . LATINORUM
 ALBANOS . ET . PLEROSQUE . ULOS . LA . LANDI . ITAQUE . APUD
 CONDITAM . ROMAM . UT . A . TEM . ALII . CR . OS . IDEM . FUIT . ANTE
 FIUNT . HOC . MENSE . NT . QUOD . ET . SACRA

DK . MART . NP

E VI F FERIAE . MARTI . JUNONI . LUCINAE . EXOULLIS
 QUOD . EO . DIE . AEDIS . EI . TA . EST . PER . MATRONAS
 QUAM . VOVERAT . ALBI . VEL . UXOR . SI . PUERUM

F V C

G III C

H III C

A PR NP IMP . CAESAR . AUGUST . PONT
 NIO . ET . VALGIO . COS . II . VIRI
 OB OPULUS . CORONATUS . FERIATUS

B NON OVI . ARTIS . VEDIOVIS . INTER . DUO
 UCOS

C VIII F

D C

E C FERIAE . EX . S . C . Q . TI . CAESAR . PONTIFEX . MAX . FAC EST . DRUSO . ET
 NORBANO

F

G

H

A

B

C

D

E

F XIII QUINQ^N
IN . LATIO . POST

G XIII

NARENTUR . . ARTIFICUM . DIES
AEDIS . IN . AVENTINO . EO . DIE . EST
ACIUNT . IN . COMITIO . SALTU
TIFICIBUS . ET . TRIB . CELER

H XII

A XI

B X TUBIL NP

MARTI . HIC . DIES . APPELLATUR . ITA . QUOD
IN . ATRIO . SUTORIO . TUBI . LUSTRANTUR
QUIBUS . IN . SACRIS . UTUNTUR . LUTATIUS
QUIDEM . CLAVAM . EAM . AIT . ESSE . IN . RUINA . PALA
NCENSI . A . GALLIS . REPERTAM . QUA . ROMULUS . URBEM
INAUGURAVERIT

C VIII Q . R . C . F

HUNC . DIEM . PLERIQUE . PERPERAM
INTERPRETANTES . PUTANT . APPELLAR
QUOD . EO . DIE . EX . COMITIO . FUGERTIT
AM . NEQUE . TARQUINIUS . ABIT . EX . COMITIO
T . ALIO . QUOQUE . MENSE . EADEM . UNT
IGNIFICANT . O
A . FIERI . INDIC

D VIII C

E VII

F

G

H

A C

B PR.

LUNAE . IN . AVI

XXXI

A P R I L I S.

VINIRI . QUOD . EA . CUM
 UM . A . QUO . P . R . ORTUS . E
 FRUGES . FLORES . ANIMALIAQUE . AC MARIA . ET . TERRAE . APERIUNTUR

CK. APR. F

FREQUENTER . MULIERES . SUPPLICANT
 FORTUNAE . VIRILI . HUMILIORES . ETIAM
 IN . BALINIIS . QUOD . IN . IIS . EA . PARTE . CORPO
 UTIQUE . VIRI . NUDANTUR . QUA . FEMINARUM
 GRATIA . DESIDERATUR

D III F

E III C

F PR C

LUDI . M . D . M . I . MEGALENSIA . VOCANTUR . QUOD . EA . DEA
 MIGALE . APPELLATUR . NOBILIUM . MUTATIONES . CENARUM
 SOLITAE . SUNT . FREQUENTER . FIERI . QUOD . MATER . MAGNA
 EX . LIBRIS . SIBULLINIS . ARCESSITA . LOCUM . MUTAVIT . EX . PHRYGI
 ROMAM

G NON . N

LUDI . FORTUNAE . PUBLICAE . CITERIO
 IN . COLLE

H VIII NP

LUDI . E . Q . E . D . C . CAESAR . C . F . IN . AFRICA . REGEM

A

B

C

D

E N

FORTUNAE . PRIM G . UM . MAXIMU
 ORACULUM . PATET . UTRO . EGRUM . DIE
 IVIRI . VITULUM . I

F PR N

LUDI . IN . CIRCO . M . D . M . I . IN . PAL . QUOD . EO . DIE . AEDIS . E
 DEDICATA . EST

G EID

RI H XIX N

FRUCTUS

o A XVII FORD

B XVI N LUDI
CO

G	XVI				
H	XV				
A	XIII				
B	XIII				
C	XII	DIVA	FERIAE . DIVA NP . APPEL PRAE IN . AR OCCUL		
D	XI		M . AIUNT . OB . AN M RINIS . IN . PORT	UCI	
E	X	LAR	IAE . IOVI . ACCAE NP HANC . ALII . REM MERETRICEM . HERCULIS . SCORTUM PARENTARI . ET . PUBLICI . QUOD . P . R . HE MAGNAE . PECUNIAE . QUAM . ACCEPE TARVILLI . AMATORIS . SUI	LARENTIN ET . ROM	UNT RIT 110
F	VIII				
G	VIII	C			
H	VII	C			
A	VI	C			
B	V	C			
C	III	F			
D	III	F			
COS E	PR	C			

D E C E M B E R .

GKDEC

H

A

B

C

D

E

F VI C

G V C

H III C TR

A III AGON

B PR EN

C EID

D XIX F

E XIX CONS

FERIAE . CONSO . EQUI . ET
 NP QUOD . IN . EIUS . TU
 QUE . REX . EQUO .

AL : IN . CARINIS . AEDI
 ET . LECTISTERNIUM . ELEC
 MANEPTS . PRAESTAT

F XVII C

C XV N LU

D XIII N LU

E XIII CER

F XII N

I G XI PAL

I H X N

EST
DAE . Q .
IGNES . TRA
PRINCIPIO . A
REDIGITUR

A VIII VIN F

IO
M .
DEL
CONSECRATUM

B VIII C

RENTUR . AB . RUTULIS . QUIA . MEZENTIUS . REX . ETRU . UM
PACISCEBATUR . SI . SUBSIDIO . VINISSIT . OMNIUM . ANNORUM
VINI . FRUCTUM . SIG . DIVO . AUGUSTO . PATRI . AD . THEATRUM . MAR
IULIA . AUGUSTA . ET . TI . AUGUSTUS . DEDICARUNT
TI . CAESAR . TOGAM . VIRILEM . SUMPSIT . IMP . CAESARE . VII . M . AGRIPP
III . COS .

C VII ROB

FERIAE . ROBIGO . VIA . CLAUDIA . AD . MILLIARIUM
NP V . NE . ROBIGO . FRUMENTIS . NOCEAT . SACRIFICIU
ET . LUDI . CURSORIBUS . MAIORIBUS . MINORIBUSQ
FIUNT . FESTUS . EST . PUERORUM . LINONIORUM
QUIA . PROXIMUS . SUPERIOR . MERETRICUM . EST

D VI F HUNC . DIEM . DIVUS . CAESAR . ADDIDIT

E IV C

F III NP

LUDI . FLORAE . FERIAE . EX . S . C . QUOD . EO . DI
VESTAE . IN . DOMU . IMP . CAESARIS . AUGU ET
DEDICATA . ST . QUIRINIO . ET . VALGIO . COS . NTF . MA
DIE . AEDIS . FLORAE . QUAE . REBUS . FLORESCENDIS . EODEM
DEDICATA . EST . PROPTER . STERILITATEM . FRUCUM PRAEEST

G III C LUDI

H PR C LUDI

XXX

ANIMADVERSIONES

IX

RELIQUIAS

FASTORUM PRAENESTINORUM.

IN IANUARIUM.

Ad nomen mensis. . . *ur in Latio*] Forſan legendum: *appellabatur* IN LATIO ſcil. Ianuarius *a Iano*. Conf. Cenſorin. de D. N. c. 22.

T. Libo quod] Lego: *Faciunt* LIBO QUOD *Iannual appellatur*. Feſtus, Verrii compiler: *Iannual libi genus, quod Iano tantummodo libatur*. Ovid. Faſt. 1, 127. *libum Cereale* vocat.

Ad diem 1. . . *lapio — infula*] Supple: *Feriae AesculAPIO* etc. Conf. Ovid. F. 1, 289. ſeqq.

Vediovi] Quis deus eſſet *Vediovis*, ſeu, ut variat ſcriptura, *Veiovis*, *Vedeiovis*, *Veditiovis*, iſtis veteribus dubium et incertum erat. Vide Ovid. F. 3, 450. ſeqq. Gell. 5, 12. Notanda eſt nominis ſcriptura in lapide.

In infula] Tiberina. Ovid. Met. 15, 739.

Hae et etc.] Supple: *Hae et aliae calendae appellantur, quia dierum primus is dies eſt, quos Pontifex minor quolibet menſe ad nonas ſingulas calat in Capitolio in Curia Calabra*. Similiter certe Varro L. 5, 4. Conf. Macrobian. Sat. 1, 9.

Calendae] Iam tum igitur C in hoc vocabulo uſitatum erat, eſſi K retinebatur pro nota, quae et *Kalendas* et *Kaeſonem* et *Kaput* (ſc. legis) et *Kalumniam*

significaret. Conf. Quintil. 1, 4. et Seaur. de Orthogr. p. 2252. Hic igitur ad primum diem mensis lege A. KALENDAE IAN. FASTUS. Sed quae nundinalibus octo litteris adiunctae sunt notae huiusmodi, vel perspicuae sunt, vel suis locis attingentur.

Pontifex minor] Quo is ritu nonas publice declarit, exponit Macrobi. Sat. 1, 15.

In Curia Calabra] Vid. Liv. 41, 27. Festus v. *Curia*. Fuit haec Curia in Reg. VIII., quae Capitolium complectebatur.

Isno] Fort. *AnnUS NOvus incipit, quia e. d. magistratus incunt*. Conf. Ovid. F. 1, 149.

Quia — DCI] Hinc discimus, quando certus annus consulatui ineundo constitutus sit. Conf. Epit. Liv. 47. Ovid. F. 3, 147. Errat igitur Plut. Qu. Rom. 10.

Ad d. 2. . . lantur] H. e. *appellANTUR*. Explicat h. l. Verrius, quid significarent litterae F. N. *Fastus, Nefastus*.

. . tridie — quod iis] Lego: *PosTRIDIE OMNIS CALENDAS QUOD IIS res publice male gesta est*. Notarat hic, postriduanum singularum Calendarum diem fuisse *atrum*. Vide Gell. 5, 17. et ubique a Verrio pendentem Festum v. *Nonarum postridie*, Plut. Qu. R. 25.

Ad d. 3. . . us coire — potest] H. e. *Populus cuire, convocari, cogi potest*. Explicabat haud dubie, qui essent Comitiales dies.

Ad d. 6. . . ie . . caussa] Primum post Nonas *diEm* habitum esse atrum, eadem de *caussa*, qua primum post Calendas, hic annotatum erat. De scriptura *caussa* pro *causa* v. Quintil. 1, 7. Res notissima.

Ad d. 7. Imp. — Pansa] Supple: *IMP. CAESAR AUGUSTUS imperium orbis auspicatur HIRTIO ET PANSA Coss*. Sic enim in marmore ap. Grut. p. 209.: VII. IDUS. IANUAR. QUA. DIE. PRIMUM. IMPERIUM. ORBIS. TERRARUM. AUSPI-

CATUS. EST. Conf. Suet. Aug. c. 95. et Plin. 11, 76., cuius loci fabulosam interpretationem affert Hardum. Sel. Opp. p. 699., bene refutatam a Spanhem. U. et P. N. Disf. 12. §. 4. Quod autem *Imp. Caesar* h. l. vocatur et *August.*, id satis arguit, Fastos suos fecisse Verrium post delatos Caesari hos titulos.

Hirtio et Panfa] Suppl. *Coff. a Cal. Ian. a. U.* 710. Sic et Sueton. Dio etc. male Velleius 2, 61.

VII. Vir epul. creatus] Sc. *Tiberius Caesar*: cui hoc sacerdotium in aliis quoque monumentis tribuitur, ap. Grut. p. 255. 10. Murator. p. 225. 6. Eidem collegio ipse adscriptus fuerat Augustus, teste lapide Murator. p. 220.

Ad d. 8. *Signum Iustitiae — Cos.*] Quum alterius Consulis nomen perierit, nec alia ulla succurrat vetus auctoritas de huius signi dedicatione, incerta res manet.

Ad d. 9. *Agonia — aut quia —*] Ter in anno agebatur festum, *Agonia* s. *Agonalia* dictum. Antiquae vocis *Agonia* hic variam originem indicasse videtur Verrius. Vide Ovid. F. 1, 317. seqq. Varro L. L. 5, 3. Fest. v. *Agonium*.

Ad d. 10. *Haec nota*] *EN* pro *IN*, antiquo usu, *endotercisus*. Docnerat Verrius, quid haec nota huic diei apposita significaret, scil. *diem intercisum*. Vide Varron. L. L. 5, 4.

Ti. Caesar] Animadvertendum est, cur Verrius *Imperatoris* praenomen Tiberio non addiderit, in his etiam notis, quas de illo iam imperante Fastis suis adici curavit. Nempe recusavit illud nominis Tiberius, testibus Suet. c. 26. Dione 57, 2. Ceterum quid de Tiberio ad hunc diem notatum fuerit, divinare non auserim.

Ad d. 11. *Karm*] Calendarium Vindob. habet: *Dies Carmentariorum*, quo nomine signatur hic dies in aliis quoque Calendariis et in Fastis Ovidii 1, 461. Conf. Varro L. L. 5, 3.

Futura ob quam causs.] Attulerat rationem, cur haec dea diceretur *Carmenta*: nimirum, quod *futura* canebat *Carmenta* s. *Carmentis*. Conf. Serv. ad Virg. 8, 336. Varro. L. L. 5, 3.

Omine morticino] Varro L. L. 6, 5. Ovid. F. 1, 629. Quid vero essent *morticina* s. exanimata, docet Serv. ad Aen. 4, 518. Causam superstitionis affert Festus: *Mortuae pecudis corio calceos aut soleas fieri Flaminibus nefas habetur, sed aut occisae alioqui, aut immolatae, quoniam sua morte extincta omnia funesta sunt.* Sed hic legere malim, OMINE funesta sunt.

Ab Romulo — Augustus] Lego: *Ianum Geminum*, AB ROMULO ET IANUM Quirinum appellatum, claudit AUGUSTUS. Quo die id factum sit, nunc primum hic legimus. Falso res diversis temporibus gelias in unum diem et annum cumulat Orosius 6, 20.

Ad d. 13. *Ludi*] Notabantur sive ludi tibicinum, de quibus v. Plut. Qu. R. 54., seu potius ludi ideo celebrati, quia eo die Octavianus *Augusti* nomine actus erat.

Id. is] Lego: FID. IS dies appellatur. Dixit enim, opinor, cui numini sacer esset Iduum dies, et cur Idus vocaretur. Conf. Ovid. F. 1, 56. et 588. Macrobi. Sat. 1, 15. Fest. v. *Idulis ovis*.

Corona quer—] Nota divisio provinciarum ab Augusto instituta, oratione eam ob rem in Senatu habita Idib. Ian. Itaque *corona querna* ex S. C. imposita est aedibus *Augusti*, ONEROSAS quod eo die recepit provincias, et pacatas populo Rom. RESTITUIT. Ovid. F. 1, 389. et 614. Huc spectant nummi Augusti cum illa corona et hisce litteris, OB CIVES SERVATOS, quae litterae in ipso etiam palatii Caesarei fastigio inscriptae fuisse videntur, arguente Ovid. Trist. 3, 1, 47.

Ad d. 14. *Vitiosus — Calendas*] Quem hic *vitiosum diem* dicit, *religiosum* vocant Liv. 6, 1. et Cic. ad

Att. 9, 4. Conf. Gell. 4, 9. Ceterum legendum *postridie omNIS CALENDAS*, et addendus locus iis, quae Norisius collegit in Cenot. Pis. IV, 3.

Ad d. 15. *Feriae Carmenti — cepisset*] Res aliunde prorsus ignota, et fabula innumeris aliis, quae de Hercule narrantur, adiicienda. Conf. tamen Serv. ad Virg. 8, 203. Vox *cepisset* pro *cepisset* sequitur analogiam sermonis priscarum legum, *verberit, plorasset*. Conf. Fest. v. *plorare*. Denique videmus h. l., non per 5 continuos dies acta esse Carmentalia, sed III. Idus Ian. et inde iterum post quintum diem.

Ad d. 16. *Imp. Caesar — et Agrippa*] Lego: IMP. CAESAR Augustus est *APPELLATUS IPSO VII. ET AGRIPPA COSS.* Ovidius quidem 1, 589. seq. testari videbatur, Augustum Idibus Ian. tum provincias P. R. restituisse, tum salutatum esse *Augustum*. Iam ex Verrii verbis sic est explicandus, ut putetur utriusque rei iunctim meminisse, non quia eodem die utraque acciderit, sed quod *Augusti* nomine dictus est Octavianus ob meritum, quo sibi S. P. Q. R. devinxit dividens provinciarum imperium. (Conf. Dio 53, 16. et Censorin. de D. N. 21. Rem actam esse a. d. XVII. Cal. Febr., iam ex hoc lapide cognoscimus. Ceterum ex eo, quod Caesar se VII. et M. Vipsanio Agrippa III. COSS. dictus est *Augustus*, nova ex Calendis Ian. huius anni exorta est annorum series, quos *Augustorum* et *Augustianos* appellat Censorinus. c. 21. et 22.

Concordiae — Silano Cos.] Lego: CONCORDIAE AUGUSTAE aedes dedicata EST P. DOLABELLA C. SILANO COS. Diem dedicationis ex Ovid. F. 1, 659. noramus: ecce hic etiam annum, scil. U. C. 762. Conf. Dio 56, 25. Quum autem plura essent in Urbe templa Concordiae, huic aedi nomen inditum est *Concordiae Augustae*, tum quod inscripta essent Caesarum nomina ad concordiam eorum declarandam, tum quod Tiberius una cum Livia Augusta eam instauravit. Conf. Ovid.

F. 1, 640. seqq. Dio 55, 8. Spanhem. Disf. XIII. p. 648.

Ti. Caesar — avit] Supple: TI. CAESAR EX PANNONIIS triumphAVIT. Ita discimus, quo die Tiberius egerit triumphum ex Pannoniis Dalmatisque, de quo Velleius 2, 121. Ex Capitolinis fastis annus compertus erat 764. Nempe in hunc annum dilatus est triumphus, propter adversum ex Germania nuntium et cladem Varianam, quum iam decretus esset a. 762. Conf. Dio 55, 17 et 18. Suet. Tib. c. 17. et 20.

Ad d. 17. *Pontifices — immolant*] Narrat Dio 53, 20., quum Augusti cognomen accepisset Caesar, Sex. Pacuvium Trib. pl., ut prae aliis Caesari gratificaretur, se illi in Senatu devovisse, quumque se foras proripuisset, alios, ut idem facerent, adegisse. Fortasse hanc ob causam deinceps quoque hoc die victimas immolare consueverunt summa quatuor collegia, Pontificum, Augurum, XV Virorum et VII Vir. Epulonum. Haec coniectura an satis probabilis sit, alii iudicent.

Ti. Caesar — dedicavit] Suetonium Tib. c. 47. et Tac. Ann. 4, 43. si inspicias, difficile est coniecturam facere de aedificio per Tiberium dedicato. Agitur ergo h. l. de minore quedam opere, de quibus loquitur Dio 56, 46. et 57, 10. pr.

Ad d. 27. *Aed — . . . lucis dedica*] Lego: AEDes Castoris et POLLUCIS DEDICATA est. Rem attigit Dio 55, 27. et Suet. Tib. c. 20. Conf. Ovid. F. 1, 705.

Ad d. 29. *Feriae — marinae*] Dies notatur, ob aliquam rem ab Augusto bene gestam insignis, quem tamen nec Ovidius, nec ullum aliud Calendarium indicat. Nobis incidit suspicio, an sorte Verrius h. l. notaverit, quam Augustus Conf. XIII. exhibuit in Campo MARTIO, mirificam naumachiam, ubi plurimae tum fluviales, tum MARINAE naves conflixerunt; an potius aliquod aliud Neptuno dicatum seu sacrificium, seu spectaculum in Campo Martio, ea de causa quod Augustus mare pa-

cavit a praedonibus. De utroque sibi Augustus plaudit in lap. Ancyrano.

Divus Caesar —] Lego: *Hunc et posterum diem* DIVUS CAESAR *addidit ut* AUGERETUR *Annus.* De Iuliano anno agens Macrob. Sat. 1, 14. praeter cetera observat, Caesarem *adiectos a se dies Fastos notasse, ut maiorem daret actionibus libertatem, et non solum nullum nefasium, sed ne comitialem quemquam instituisse.* Illud vero non diu obtinuisse, apparet ex h. l. et ex Calendario Mafferiorum. In altero enim a. d. 3. Cal. Febr. appositum est N, in hoc autem NP, i. e. *ex parte nefasius.* Praeterea Verrius prid. Cal. Febr. notavit diem comitialem.

Ad d. 30. *Feriae ex S. C. etc.*] Lego: FERIAE EX S. C. *QUOD eo DIE ARA PACIS AUGUSTAE in Campo MARTIO DEDICATA est* TI. DRUSO ET CRISPINO *Cos.* Dedicatam esse hoc die Aram PACI AUGUSTAE, docuerat nos Ovid. F. 1, 709.: nunc Verrius addit, quo et loco et anno facta sit dedicatio, quum Consules nominat a. U. 744. Plus semel autem Senatus decrevisse videtur aram *Pacis Augustae* dedicandam, siquidem in Calendario Amiternino a. d. 4. Non. Iul. haec nota legitur: FER. EX S. C. Q. E. D. ARA PACIS AUG. CONSTITUTA EST NERONE ET VARO COS., qui quatuor annos ante fuerunt Consules. At vero ubi reversus est, C. Sentio et Q. Lucretio Coff. a. U. 754, ut domesticos in Urbe motus compesceret, *Ara Fortunae* reduci consecrata est, non Paci. Iam quod Dio narrat 54, 10., Augustum honorem arae Pacis sibi consecrandae a Senatu decretum reiecis- se, pertinet tantum ad locum. Senatus decreverat dedicationem in Curia. Hoc detrectavit Augustus, quando, ut constat ex Calendario Amiternino, dedicatio facta est in Campo Martio, quod deinceps in exemplum abiit. Quod denique ad res pertinet Druso et Crispino Coff. gestas, animadvertas velim, eas magna ex parte

apud Dionem desiderari, quia eius libros post 54. aut mancos aut breviatos habemus. Aliquid tamen mihi videtur apud illum elici posse ex eo, quod sub finem libri 54. c. 55. narratur, quod, quum iterum Senatus et populus pecuniam ad imagines Augusti faciendas contulissent, nullam ille sibi, sed Saluti publicae, Concordiae ac *Paci* posuerit. Hanc igitur *Pacis* imaginem super aram *Pacis Aug.* in Campo M. ex S. C. dedicatam positam suspicor: nam etsi Dio historiam ibi enarrat rerum gestarum Q. Tubero-
ne et P. Fabio Coff. a. U. 745. al. 742, ita tamen enarrat, ut videatur loqui de re, quae postea acciderit, et quae plane convenit tempori, quo Augustus ex Gallia rediit, i. e. sub initium consulatus Drusi et Crispini.

*

*

*

Ex Februario quidem nuper nihil effossum est: sed iam saec. XVI ex eodem loco, ubi nunc quatuor mensium frustra reperta sunt, prodiisse constat lapidem, cuius inscriptionem F. Urinus in libro *De familiis Romanorum* Rom. 1577. s. edidit, unde eam plures antiquitatum scriptores repetierunt. Quae quoniam ad Fastos Verrianos pertinuit, etiam hic cum fructu legetur:

NON. N. CONCORDIAE
IN ARCE FERIAE EX
S. C. QUOD EO DIE
IMPERATOR CAESAR
AUGUSTUS PONTIFEX
MAXIMUS TRIB. POTEST
XXI. COS. XIII. A SENATU
POPULOQUE ROMANO PATER
PATRIAE APPELLATUS.

Dirimitur his verbis controversia de anno, quo Caesar Augustus *Pater patriae* appellatus est. Nam cuius mensis istae Nonae essent, iam ex Ovid. B. 2, 127. innotuerat. Fuerunt igitur Nonae Febr. a. U. 752., quo Augu-

flus a Cal. Ian. consulatum XIII., et potestatem Tribunit. ex a. d. Cal. Iul. anni superioris gerebat XXI. Nunc conf. Suet. Aug. c. 18.

IN MARTIUM.

Ad nomen mensis. *Martius ab Lat.]* Forf. legendum: AB LATINORUM Deo Marte. Conf. Ovid. 3, 79. Cenforin. c. 22.

.. *landi — idem fuit]* H. e. *Appellandi ITAQUE APUD ALBANOS ET PLEROSQUE popULOS LATii MOS IDEM FUIT.* Conf. Ovid. 3, 97. Macrobr. Sat. 1, 12. Varro L. L. 5, 4. Isidor. Orig. 5, 55. *Populos illos Latii enumerat* Ovid. 3, 87. seqq.

Ut — mense] Lego: UT AUTEM ALII CREDUNT QUOD EI (h. e. Marti) SACRA FIUNT HOC MENSE. Scil. per Salios.

Ad d. 1. *Feriae Marti]* Nimirum hoc die ancilia movebantur, non 5. Non. Mart., ut ad Ovidium putabat Neapolis. Hoc autem festum si *per 30 dies* continuatum dicit Polyb. Exc. legatt. c. 25., alii *per plures dies*, utrumque ita videtur capiendum, ut Salios toto Martio, non tamen singulis huius mensis diebus, consueverint per Urbem ire canentes et tripudiantes, sed statim quibusdam diebus, quos eosdem fuisse suspicor, ad quos Calendaria apponunt verba, *Feriae Marti*. Haec vero apud Verrium bis leguntur, saepius in aliis Calendariis. Conf. Dio 44, 95. Liv. 37, 55. Tac. Hist. 1, 80. Suet. Claud. c. 4, 33. Oth. 8. Cuper. Obss. 4, 1. seqq.

Iunoni — Exquiliis] Aedem Iunonis Lucinae in Exq. commemorat Varro 4, 8. Conf. Ovid. 2, 435. seqq. Plin. 16. extr.

Quod eo die — matronas] Hoc ipsum videlicet ex Verrio tradit Festus: *Martias Calendas matronae celebrant, quod eo die Iunonis Lucinae aedes coli coepta est.* Conf. Ovid. 3, 245. seqq. Haec *Matronalia*

quasi Saturnalia mulierum erant, eiusque festi manserunt vestigia usque ad saec. VI.

[*Quam voverat* etc.] Notaverat Verrius, quis primus voverit hanc Iunonis aedem, et qua de causa: utrumque haud scio an nullus alius auctor prodiderit.

[*Si puerum*] Arnobius: *Puerperis Iuno praeposita est, et auxiliatur genetricibus fetus.* Unde deae cognomina, Febrilis, Fluonia, Opigena, Lucina.

Ad d. 6. *Imp. Caesar — Valgio Cos.*] Lego: *Feriae ex S. C. quod eo die IMP. CAESAR AUGUST. PONTIFEX max. factus est QUIRINIO ET VALGIO COS.* Nomina haec annum signant 741. Diem noramus iam aliunde, et ex Ovid. 3, 415. Annum adhuc Eruditi novo huic honori assignabant 740, quod in illum mors Lepidi incidit. Sed causam cunctationis coniecere licet ex Dione 54, 27.

[*Quirinio et Valgio Cos.*] Suffectus Consul est Valgius Rufus, quum in magistratu obisset M. Valerius Messala Barbatulus Aemilianus, et quidem, ut ex h. l. suspicor, ante Non. Martias. Consul, qui praepontur, ordinarius, quem alii perperam *Quirinum* scribunt, idem est ille, cuius meminerunt Tac. Ann. 3, 48. seqq. Suet. Tib. c. 49. et alii, in his Lucas Evang. c. 2.

[*II viri*] Supplendum forsan: *II VIRI victimas immolant.* Sacerdotii et duumviratus dignitates non semper erant coniunctae; sed sacerdotium et Duumviris delatum fuisse et duumviratu functis, ex antiquis monumentis liquet. Ceterum isti Duumviri videntur iidem esse, qui notantur infra III. Id. April. scil. Praenestini. Neque enim dubitare licet, anniversarium diem, quo Augustus pontificatum max. cepit, ut Romae, ita etiam in coloniis fuisse solemnem, sicut deinde fuit dies, quo eandem dignitatem iniit Tiberius.

[*Populus coronatus — ob*] Supple: *OB eandem causam.* Apparet hinc, ludos pontificales, quorum

mentionem facit Suet. Aug. c. 44., quotannis fuisse celebratos. Falluntur, si qui putant, etiam superiores Pontiff. max. iure suo eiusmodi ludos edidisse. Immo id licuit nemini, qui magistratus non esset, nisi funeris causa; et ut illi Augusti ludi appellarentur *pontificales*, ideo factum videtur, quod forte eo die, quo illud sacerdotium inivit, agebantur.

Populus coronatus] Mos fuit Romae, ut Senatus et populus, interdum etiam milites, *laureati* in publicum procederent. Suet. Aug. c. 58. Dio 47, 10. et Herodian. passim.

Ad d. 7. *Ovi — Lucos*] Corr. et supple: *Feriae IOVI seu VedioVI ARCIS VEDIOVIS INTER DUO (i. DUOS) LUCOS*. Ubi intell. locus arcis, ubi Vediovis aedes sita erat, sive aedes ipsa: ut Sulpicia in Satira *arcem Monetae* appellat aedem Iunonis Monetae, quae in Arce erat. Nec mirum, quod, quum duae essent in Urbe aedes Vediovis, una earum distinctionis causa diceretur *in insula*, de qua supra Cal. Ian., altera vero *Arcis Vediovis*, quia in Arce posita erat.

Inter dua lucos] *Ante duos lucos* dicit in eadem re Ovid. 3, 429. Conf. Dionys. 2, 15. Liv. 1, 8.

Ad d. 10. *Feriae ex S. C. — Norbano*] *Lego: Quod eo die, mox, FACTUS EST, et infra addo Cos.* Ex alio lapide ap. Grut. 228. 8. et Gorium Inscr. antt. P. 1. p. 317. innotuerat, VI. Id. Mart. pontificatum max. inisse Tiberium: nunc Verrius annum adiecit 767. Ad rem conf. Tac. Ann. 3, 59.

Ad d. 19. *Quinq. Quinquatria* praebet Calend. Vindob., de quibus vide et compara Ovid. 3, 810. Varr. L. L. 5, 3. Gell. 2, 21. Fest. h. v., ubi leg. *apud Tusculanos triatrus et sextatrus et septimatrus* (vulg. *septenatrus*) et *Faliscos decimatrus*.

... narentur artificum dies] Supple, *nominaRENTUR*. Hoc nomen Quinquatrium ex uno h. l. discimus, sed causam nominis suppeditat Ovid. 3, 835. Adde La-

ctant. 1, 18. *Minerva est, quae omnes (artes) reperit, ideoque illi opifices supplicant.*

Aedis — est] Suppleo: *Quod Minervae AEDIS IN AVENTINO EO DIE EST consecrata.* Hinc sua petiit Fesius l. c., quem conf. v. *scribas*, unde apparet, eam aedem antiquissimam fuisse. At aliam causam affert Ovid. 3, 812., cui consentit Calend. Vindob., quod habet N. MINERVES h. e. *Natalis Minervae.*

. . aciunt — celer] Fortasse: *SACIUNT IN COMITIO SALTUS adstantibus PONTIFICIBUS ET TRIBUNO CELERum.* Scil. praecipue in Comitio quotannis saltabant Salii: Varro L. L. 4, 15. Ex h. l. cognoscimus, quo die factum sit.

Ad d. 23. *Tubil. — Marti]* Supple: *Feriae MARTI.* Hoc festum in editis libris Varr. L. L. 5, 3. *Tubilustrium* vocatur; at ex Ovidio et Festo colligitur, nominandum potius esse *Tubilustrium*, uti illud nominat Calend. Vindob. Bis in anno Romae agebatur, hoc die X. Cal. April. et X. Cal. Iun. Conf. Ovid. 3, 849. 5, 725., quorum locorum priore Verrius confirmat scripturam plurium codd., et fortè *sacrificare deo pro vulg. deae*, ubi egregie coniecit N. Heins.

Hic dies — lustrantur] Consentiet Verrius Varroni, si apud hunc l. c. legatur *tubi lustrantur*, non *tubae*. Atque ipse 4, 24. docet: *Tubae a tubeis, quos etiam nunc ita appellant tubicines sacrorum.*

Lutatus — inauguraverit] Lege: *IN RUINA PALATII INCENSI A GALLIS.* Ex his autem verbis sequi videtur, non modo sacrarum ceremoniarum origines arcanas fuisse, sed ipsas etiam ceremonias: cui enim incertum esse potuisset, an tubos s. tubas lustrarent sacerdotes, an Romuli lituum? Ni forte mavis dicere, quod primitus in tubilustriis Romuli lituus lustraretur, deinceps tubae, quod eius speciem prae se ferrent. Gellius 5, 8. inquirens, *utrum lituus auguralis a tuba, quae lituus appellatur, an tuba a lituo*

augurum lituus dicta sit; animadvertit, quod utrumque a pari forma, et pariter incurvum est; et quaestionein solvit contendens, quod virga auguralis a tubae similitudine lituus vocetur: quae fuerat etiam Ciceronis sententia, de Romuli lituo dicentis, ab eius litui, quo canitur, similitudine nomen invenit: de Div. 1, 17.

Lutatius] Q. Lutatius Catulus scripsit libros *Communium Historiarum*, ut eos nominat Serv. ad Virg. 9, 710. Ex iis nonnulla loca leguntur inter Fragmenta historicorum ab Aufon. Popma collecta; iis locis nunc hic accedit.

Clavam] Haud memini alius veteris scriptoris, qui Romuli lituum *clavam* appellarit, ut h. l. fit: simili tamen vocabulo utitur Cicero, ubi eum vocat *bacillum*. Verrius Romuli lituum *clavam* appellans, eius non modo formam, sed et materiem ob oculos ponit, ut rei miraculum adiciat.

In ruina — repertam] Ex hoc Lutatii testimonio clarius prodit historia, a Cic. l. c. et Val. Max. 1, 8. narrata; siquidem affert, quo res acciderit tempore, traditque, totum Palatium, non unum sacrarium, aut unam Saliorum curiam fuisse incensam. Igitur inventus est Romuli lituus ab igne intactus, *in ruina* h. e. inter rudera deultiarum mansionum, quas Salii habebant in monte Palatino, quum eas, devictis fugatisque Gallis, instaurare coeptum est. *In moliendo*, scribit in Camillo Plutarchus, *et purgando loco reperiunt sub magno cumulo cineris Romuli baculum, quo is uti ad auspicia solitus erat.*

Ad d. 24. Q. R. C. F.] I. c. Quando Rex Comitio fugit. Bis quotannis agebatur festum illis litteris signatum, mense Martio et Maio. Semel eius meminit Ovid. 5, 727. Sed huius festi quam mature obscurata sit origo, arguunt seqq. verba, quae sic fere legenda sunt: HUNC DIEM PLERIQUE PERPERAM *litteras*

Q. R. C. E. INTERPRETANTES PUTANT APPELLARI ita QUOD EO DIE EX COMITIO FUGERIT *Rex Tarquinius*: NAM NEQUE TARQUINIUS AGIT EX COMITIO ET ALIO QUOQUE MENSE EADEM *sacra sunt*. Legebantur adeo illae litterae etiam diverso modo: *Quando rex comitiavit fas* i. e. an Comitium itat. Conf. Festum v. *Quando et Regifug*.

[*significant etc.*] Forſan ſuppl. *Hae notae Q. I. SIGNIFICANT, Quando Rex Comitio fugit*, (vel *Quando Rex comitiavit fas*.) NP. *hunc diem FIERI INDICANT e nefasto fastum*. Conf. Varro. 5, 4.

[Ad d. 31. *Lunae in Aventino*] Concinit Ovid. 8, 883. Duo erant Romae templa Lunae dedicata: unum in Palatio, *Lunae Noctilucae* dictum: (Varro 4, 10. conf. Spanhem. Disf. X. §. 12.) alterum in caſium Aventini montis parte, quae erat contra Palatium verſus Forum boarium et principium Circi. Conf. Liv. 40, 2. Varr. 3, 2. et Lipſ. ad Tac. Ann. 15, 41.

IN APRILEM.

Ad nomen menſis. *Viniri quod etc.*] Suppl. *Aprilis a VENERE*, ſeu, *facer VENERI*: et mox, QUOD EA CUM *Anchiſe parens fuit Aeneae REGIS qui genuit Iulium* A QUO POPULUS ROM. ORTUS Eſt. Conf. Ovid. 1, 39. 4, 25. ſeqq. et 35. Cenſorin. c. 22. Macrob. 1, 12. Quod pro *Venere* ſcriptum eſt *Viniri*, haec notavit Gell. 10, 24. *Sane quam conſuetum veteribus fuerat litteris E et I plerumque uti indiſſerentur*.

[*... iſe quia — aperiuntur*] Aliud etymon: *Putant nonnulli ita appellatum eſſe quia FRUGES etc.* Conf. Varro 5, 4. Ovid. 4, 85. Cenſorin. et Macrob. ll. cc., ubi poſtremus haec ipſa verba Verrii ante oculos habebat.

Ad d. 1. *Frequenter — desideratur*] Haec est illa sententia, quam Macrobius l. c. sic memorat: *Non tamen negat Terentius Fl. hoc die postea constitutum, ut matronae Veneri sacrum facerent; cuius rei causam, quia huic loco non convenit, praetereundum est.* In lapide post ETIAM supple *Veneri*, et paullo post CORPORIS. De ritibus huius festi conf. Ovid. 4, 143. seqq.

Frequenter etc.] *Frequenter* h. l. est magna frequentia, magno concursu. Ut ap. Liv. 1, 11. et Cyprian. ep. 55. *Concilio frequenter acto*, ad quem v. Gronov. Obs. in scrr. eccles. c. 14. *Fortunae virilis* aedem Dionys. Hal. 4, 27. in ripa Tiberis positam scribit, exstructum a Servio Tullio. Conf. Plut. Q. R. 75. et Varro ap. Non. v. *undulatum*, ubi assentior legentibus *virilis Fortunae* potius quam *virginis Fortunae*. Eam coniecturam praeter alios praestat Ovid. 6, 569. et 625.

Ad d. 4. *Ludi — appellatur*] Calendarium Maseianum hoc die: *Ludi matr. mag.* Calendar. Vindob. *Ludi Megalesiaci*, quo verbo utitur etiam Iuvenal. 11, 191. Conf. Ovid. 4, 179. Ceterum h. l. apparet, *Megalsia* olim scriptum esse pro *Megalesia*, quod et Quintil. 1, 5. docet, si cum Mss. legamus: *Quaedam faciem soloecismi habent — ac Megalsia.*

Magnae deum matris Idaeae] Eius idolum lapis fuit, de quo v. Arnob. lib. 7. p. 253. (298.) et impr. luculentam Disf. in T. 23. Memorr. R. Acad. Inscr. p. 213.

Nobilium mutitationes — fieri] Vox *mutitationes* nunc primum in lucem prodit, eaque tuetur scripturam *mutitarent* ap. Gell. 2, 24. et 18, 2. ducitque ad veram lectionem ap. Ovid. 4, 354. *mutita* pro *tum magis*, ubi iam N. Heinsius poni iubebat *mutuita*. Illud frequentativum est ex *muto*, ut vel Ovidius arguit.

Ex libris Sibull. arcessita] Iisdem verbis utitur de hac re Varro l. c. Scripturam *Sibulla* pro *Sibylla* ex Verrio confirmat Velius Longus p. 2215.

Ad d. 5. *Non. N. Ludi — colle* Leg. CITERIORI IN COLLE. Hinc primum a Latino scriptore disce, quae sit *Fortuna Brevis*, cui sanum Ser. Tullius dedicavit, et quam unus, quod sciam, sic nominat Plut. Q. R. 75. Mihi Verrius *citeriorem* eam vocans indicare videtur, *Fortunam brevem* esse viciniorem, et brevi necessariam, seu brevi obventuram; aut, si mavis, *Fortunam huiusce diei* appellatam, cuius meminit Cic. de Legg. 2, 11. f. Ea enim est passim vis vocis *citerior* ap. Latinos scriptores: hanc autem *Fortunam*, opinor, Plutarchus *μικρὴν* et *βρέβην*, aptius vero Verrius *Publicam citeriorem* appellavit, ut a *Fortuna publica* primigenia distingueretur, cuius festum duo alia marmorea Calendaria assignant VIII. Cal. Iun., de quo die v. Ovid. 5, 739.

In colle] I. e. Quirinali. Inde porta quaedam Urbis proprio nomine dicebatur *Collina*, alias *Salaria*. Conf. Ovid. 4, 378. Aliud *Fortunae publicae* templum fuisse in Capitolio, ex Dione 4, 26. colligas; nec bene Ryequius de Capitol. c. 43. censuit, Dionem loqui de templo *Fortunae obsequentis*.

Ad d. 6. *Ludi E. Q. E. D. C. etc.]* Forfan: LUDI Equestris Quod Eo Die Caius CAESAR Caii Filius IN AFRICA REGEM, suppl. *Iubam devicit*. Conf. Ovid. 4, 379. Suet. Caes. c. 35. Hirt. B. Afr. 79. 94. Senec. Provid. c. 11. Liv. epit. 114. Sext. Ruf. Breviar. c. 4.

Ad d. 11. . . *um maximu . . — vitulum i . .]* Nihil est in ceteris Calendariis aut Fastis Ovidii, quod nos ad certum supplementum ducat. Sed peculiare festum latitare videtur, quod biduo Praenestae agebatur; et fortasse sic integrandum erit fragmentum: *Festum Maximum Iovis et FORTUNAE PRIMIGENIAE UTRO EO-*

RUM DIE *omnibus (s. matribus)* ORACULUM PATET
 HVIRI VITULUM *Immolant.* Nomen *Iovis* addidi,
 quia una cum Iove Fortuna primigenia Praeneste cole-
 batur; cuius idolum, teste Cicerone, Iovem puerum
 in gremio tenebat, mammam cum Iunone appetentem:
 quam coniecturam plane firmant plurimi votivi lapides,
 Praeneste reperti. Denique ex eodem Cic. de Div. 2,
 41. supplendum putavi *matribus*.

Oraculum] Ita contracte de loco dixisse videntur
 Praenestini, quorum proprium fuit, Romana vocabula
 decurtare, ut constat ex Plauto, Nonio, Festo. Iam
 h. l. *oraculum* est delubrum, atque adeo sanctior delu-
 bri pars, ubi Fortunae simulacrum, forsan etiam urna
 sortium servabatur. Qualis autem hic fuerit locus, docet
 Cic. de Div. 2, 41. Quodsi in eo fuisse dicamus lithostro-
 ton, quod Sullam fecisse testatur Plin. 36, 25., Sullanum-
 que lithostroton id ipsum esse, quod nunc Praeneste in
 palatio Barberiniorum Principum visitur, multisque cele-
 bratum est doctorum commentariis, ita supersunt adhuc
 illius *oraculi Praenestini* vestigia. Conf. Vulp. Vet. Lat.
 16, 6. T. 9. p. 136. Ceterum quod hic videmus partem
 sanctiorem delubri non quotidie, sed statis diebus, *patuif-
 se*, hinc explicandum arbitror *Iovis* cognomen *Arcani*,
 quem plures Praeneste reperti lapides offerunt. V. Fabret-
 ti Inscr. c. 5. p. 411. n. 312. Murator. Inscr. p. 181.

Hviri vitulum immolant] Nimirum respublica Prae-
 nestinorum penes Duumviros erat, ex Decurionum or-
 dine deligi solitos; cuius regiminis formam diu ibi man-
 sisse, arguunt plures lapides, quos descripserunt Suare-
 sius, Vulp. et Ceconius in commentariis suis de Antiq.
 Praenestinis. De *vitulo* notandum est, hanc pro-
 priam fuisse Iovis victimam, praesertim pueri. Conf.
 Serv. ad Virg. Aen. 9, 627. et 5, 21. Macrobr. Sat. 3,
 10. Varro R. R. 2, 5.

Ad d. 12. *Ludi in Circo M. D. M. I.*] Haere-
 bam, utrum IV seu III Idus, an pr. Id. April. ponen-

da essent haec verba: sed posterius praeferri iussit Liv. 29, 14. Etiam alia Calendaria *Ludos Cereri* notant ad pr. Idus. Conf. Ovid 4, 385. Una eademque dea erat Magna deum *Mater* Idaea, et Cybele, et Ops, et Ceres, et Bona Dea, et Isis, et Rhea.

In Pal. — dedicata est] Scr. IN PALATIO QUOD EO DIE AEDIS EI D. EST. Huius aedis in Palatio faciendae primus auctor fuit Scipio Nasica, omnium consensione optimus indicatus, qui Matrem deum adventantem exceperat. Conf. Liv. 36, 36. Ovid. 4, 547. Martial. 1, 71. Stetit templum usque ad imperium Theodosii.

Fructus] Pertinuit hoc, puto, ad causam ludorum Cerealiū, qui agebantur per plures dies: unde singulis diebus a pr. Id. April. ad XIII Cal. Maias apponitur nota LUDI in Calend. Mass., et LUDI CEREA-LICI in Vindob.

Ad d. 15. *Ford.*] *Fordicidia* huius diei omnia Calendaria assignant. Praeter Festum et Ovid. 4, 629. conf. Varr. 5, 5. Dicta sunt etiam *Hordicidia* s. *hordicalia*, ut apparet ex eodem Varr. R. R. 2, 5.

Ad d. 21. *Pal.*] Scil. *Palilia*. Addidi autem L, quia eius vestigium mihi visum fuit videre adumbratum in marmore. Alii dicebant *Parilia*, ut et Graece Dionys. Hal., quod unice verum confidenter pronuntiat Marius Victorin. De hoc festo hic pluribus egerat Verrius, sed quinque tantum versuum initiales litterae supersunt, ex quibus nihil certo elici potest: nisi quod verba IGNES TRA sic supplenda videntur, IGNES *TRANSiliunt*; indicantia morem pastorum, qui quum primo huius diei mane ovilia lustrassent, (unde in vet. Calend. rustico m. Aprili indicitur: OVES LUSTRANTUR,) et Pali deae lacte, sapa ac milio sacra fecissent, et convivia celebrassent; demum vespere palearum accensos acervos certo ordine in loco plano collocabant, et saltando *transiliebant*, ut se purificarent: ex quo il-

Ind Persii, *fumosa* Palilia *foeno*, Sat. 1. v. 72. Conf. Tibull. 2, 5. Ovid. F. 4, 727. et totum locum, Fest. v. *October*.

Ad d. 25. *Vin.*] *Vinalia* edicuntur etiam in Calend. Mass. a. d. IX Cal. Mai., sed in eo apponitur NP pro F. Erant autem etiam alia *Vinalia*, quae *rustica* appellabantur, acta XIV Cal. Sept., auctore Festo et probantibus pluribus Calendariis. Atque ex his simul apparet, mendosum esse locum Varronis 4, 3., ubi id festum d. XII Cal. Sept., tum Plinii 18, 29., ubi d. XIII Cal. Sept. assignatur.

Io..] Forf. *IOvis dies, non Veneris*: seu, *IOvi dies sacer est, non Veneri*. v. Varr. l. c. et Macrobr. Sat. 1, 4. Adiectio de Venere illuc pertinet, quod Venerem hoc die peculiariter colebant meretrices, ideoque vulgo festum Veneris esse credebant; eo magis quod erat alius dies, pariter *Vinalia* dictus, mense Augusto, de quo loquitur idem Varro. Sed Verrius etiam sic scribere potuit: *IOvi vinum novum libant*. Nam sic fere Festus vv. *rustica* et *calpar*.

Consecratum — fructum] Quid hic exciderit, difficile est divinare. Verum ad rem propius ducent loci de Mezentio ap. Plin. 14, 12. Macrobr. Sat. 3, 5. Ovid. 4, 879. Plut. Q. R. 46.

Sig. Divo — dedicarunt] De hoc signo v. Tac. Ann. 3, 64., ubi qui memoratur titulus Tiberio displuisse, mihi quidem his videtur conceptus esse verbis:

D. AUGUSTO PATRI
IULIA AUGUSTA
ET TIBERIUS AUGUSTUS
DEDICARUNT.

Nec mirere, superbam hanc mulierem suum nomen Tiberio praeposuisse. v. Dio 57, 12. Praeterea aliud quoque signum Augusto domi Iulia dedicavit, de quo Dio idem l. c., ubi noli credere Reimaro.

D. Augusto Patri] Ita etiam in nummis, post consecrationem Augusti culis; quasi iam alter esset *Iuppiter*, qui vulgo *Patris* nomen habebat. Nam si propter adoptionem Iulia Augustum voluisset Patrem appellare, sibi et Tiberio litteram P. addidisset. Ac nummi ita inscripti varia, quae Augusto variis in locis consecrata sunt, signa repraesentant.

Et Ti. Augustus] Saepe Verrius Tiberium memorat, hoc uno loco cognomine *Augusti*. Nempe hic, in puto, ipsa recitat verba tituli, quem Livia Iulia, Augusti coniux, inscribi iusserat; alibi, ubi ex sua persona loquitur, id cognomen non ponit, seu quod res a Tiberio privato gestas notabat, seu quod placere ei volebat, qui, teste Suet. c. 25., *ne Augusti quidem nomen ullis nisi ad reges et dynastias epistolis addidit*; quod ipsum confirmat Dio 57, 8. hoc adiecto, quod etiam *Augusti* nomen ipse non usurpabat, *audiens tamen aut scriptum legens ferebat*; ex quo testimonio intelligitur, cur essent tot nummi, in quibus *Augusti* cognomen Tiberio non additur, et plures quoque, in quibus additur, praecipue inter nummos in coloniis cufos.

Ad d. 24. *Ti. Caesar — Cos.*] Prodit nunc dies, prodit annus, quibus Ti. Caesar togam vir. sumpsit: est is a. U. C. 726; quo *agebat* annum aetatis suae 16. Simul hoc illustrare exemplum est, quod multis aliis adicias a Noris. Cenot. Pil. II, 4. allatis contra Salianum, qui diem 17. Mart. sumendae togae vir. definitum ex Ovidio perperam ducebat. Ita in Antiatino Calendario d. 20. Oct. adscripta est nota vir. togae ab Augusto sumptae. Ceterum hic notanda est certa aureae aetatis scriptura, SUMPSIT. I nunc et irride, si potes, quorundam Grammaticorum disputationes, audacesque sententias.

Ad d. 25. *Rob.*] *Robigalia* hoc die etiam in Calend. Mass. iisdem litteris ponuntur. De iis v. Varr. 5, 3. Plin. 18, 29. Tertull. de Spect. 5. et Paullum ex Festo.

Feriae — fiunt] In v. *robigo* scriptura ostendit etymon a colore *robo*, unde *robum* rustici dicebant bovem rufi coloris, ut Festus docet. Accedit vetus lapis, ubi legitur *vitulo robio et verre*; et Senatus Consult. ap. Gell. 4, 6., quo decretum, ut hostiis maioribus dii placarentur, ubi additur: *si quid succidaneis opus esset*, ROBUS *succederet*. Sic enim ex Mss. emendandum pro vulg. ROBIGUS. Hunc vero deum Verrius cum Varrone dicit *Robigum*, ut et in titulo arae, quem habet Murator. 102, 6., sed Ovidius et Columella, praeter Tertullianum, deam faciunt *Robiginem*.

Via Claudia] Viae huius eodem nomine meminit Ovid. ex P. 1, 8, 44., alii *Clodium* nominant. Iuncta erat viae Flaminiae. Quaeri hic potest, quibusnam in collibus fuerint horti Ovidiani, qui ex via Claudia spectabantur. Non bene de Apennino cogitabat N. Heinsius. Immo certum est, et ex ipsius quidem carminibus, fuisse eos in vicinia Urbis. Qua de re, nisi fallor, quem *collem hortorum* appellat Suet. Ner. c. 50., alii *hortulorum*, sub *piniferorum collium* nomine montem Pincium indicatum esse ab Ovidio crediderim, tunc extra Urbem positum, deinde in pomoerio inclusum ab Aureliano, ubi plures hortos fuisse inditum ei nomen *collis hortulorum* demonstrat. Hoc autem mihi constare etiam videtur ex eo, quod via Claudia aut incipiebat a porta Catularia, aut ei proxima erat; quum Flamines, qui, teste Verrio, per viam Cl. ibant ad lucum Robigi, per portam Catulariam exirent, ut observat Festus.

Sacrificium] Praecipue canis, tum ovis; unde id sacrificium Ateio Capitoni ap. Festum dictum est *canarium*. Conf. Ovid. 4, 939. Colum. 10, 342.

Et ludi — fiunt] De ludis sacrificio additis tacet Ovidius: erant ii duplices, iuvenum ac puerorum. Conf. Virg. Aen. 5, 563. 548. Suet. Caes. c. 59. Aug. c. 43. Tib. c. 6. Sed ludus Troiae, quo pertinent hi loci, equester erat; illi, de quibus Verrius, pedestres. *Cursores* etiam memorat Suet. Aug. c. 43.

Quia — meretricum est] Scil. dies Vinaliorum IX Cal. Mai.

Ad d. 28. *Ludi Florae]* Ludi Florales, qui incipiebant IV Cal. Maias, complebantur IV Nonas, ut ex Ovidio apparet; seu V Non., ut docet Calend. Vindob. Agebantur in Circo, cui nomen *Circus Florae*, quem Rufus et Victor ponunt in Reg. VI. Conf. Ovid. 4, 947. Plin. 18, 69.

Feriae — Valgio Cos.] Lego: FERIAE EX S. C. QUOD EO DIE *aedes* ET VESTAE IN DOMU CAESARIS AUGUSTI PONTIFICIS MAXIMI DEDICATA EST QUIRINIO ET VALGIO COS. Ita innuit nobis primum annus U. C. 741 rei, quam Ovid. 4. f. f. enarrat. Ibi verba, *Sic iusti constituere Patres*, respiciunt Senatus consultum. Apud Verrium ET ante VESTAE videtur esse pro *etiam*, i. e. praeter aedem Florae. *Domu* alias quoque legitur in lapidibus, et praecipue in libris Iuris, notante Brissonio. Ita Priscian. ap. Lucret. pro *freto* legisse se testatur *fretu*.

Eodem — dedicata est] Adiicitur ratio, cur primus hic esset dies ludorum Floralium. Eo die aedes Florae dedicata fuerat, eodemque anniversaria huius dedicationis memoria celebrabatur. Conf. Ovid. l. c. Tac. Ann. 15, 49. Varr. 4, 32. Vitruv. 1, 2.

Florae — praest] Plin. 18, 29. in eadem re ponit *desflorescere*, quod idem est ac Varr. R. R. 1, 1. *tempestive florere*. Conf. Ovid. 5, 195., ubi recte legitur *littera Graeca*, et fortasse scribendum est *Sabino* pro *Latino*. Accepisse enim Romanos a Sabinis cul-

tum Florae, ex Varrone discimus, qui etiam docet, Sabinorum fuisse H per litteram F pronuntiare. *Hircus*, quod *Sabini fircus*; et quod illi *fedus*, in Latiorure *hedus*, quod in Urbe, ut in multis AE additō, *haedus*.

Propter sterilitatem frucum] Particulam *propter* et alii sic ponunt; ut Palladius Mart. t. 10. 11. Nov. t. 13. *propter iniuriam pretiosi velleris*, pro, ad cavendam novam velleris. *Frucum* pro *frugum*. Suspicio enim, Verrium hic vetustae alicuius legis verba adhibuisse, ideoque curasse, ut more vetusto insculperentur: nec dubito, in legg. XII tabb. scriptum fuisse *secetem*, *fruces* etc. Conf. Noris. Cenot. Pis. IV, 5.

IN DECEMBREM.

Ad d. 10. *Tr..*] Ex his duabus litteris coniicio, Verrium hic annotasse, *diem 4 ante Idus Dec.* TRIBUNATUI PLEBIS *ineundo solemnem fuisse, quod eo die primi Tribuni pl. magistratum inierint.* Conf. Dionys. Hal. 6, 89. Nec obstat Cic. Verr. Act. 1. c. 10., si eum ita accipias, ut non de perpetua, quae tunc temporis facta esset, veteris solemnisque moris immutatione loquatur, sed de singulari re propter illius anni necessitatem, quam profecto ipsa Ciceronis verba exprimere videntur.

Ad d. 11. *Ag..*] Calend. Mass. et Amiterninum hoc die: AGON. NP. Nec dissentit Calend. Vindob., in quo notatur *Septimontia*, ut docet Festus v. *Septimontium*, ubi nugās agit Dacerius.

Ad d. 15. *Cons. NP.*] Calend. Amitern. pr. Id. Dec. CONSO IN AVENTINO, ac postea: CONS. NP. FERIAE CONSO. ARA FORTUNAE REDUCI DEDIC. EST. Confus autem et Neptunus equester pro uno deo habebantur; sed arcanorum populi Rom. peri-

tiores putabant, Consum esse deum, cuius nomen esset vulgo ignotum, ita dictum ob suggestum Romulo consiliium de raptu virginum Sabinarum. Huc ducunt nos Plutarchus, Dionys. Hal., Strabo et alii.

Equi et . . i] Supple: EQUI ET null. Festus: *Mulis celebrantur ludi in Circo max. Consualibus, quia id genus quadrupedum primum putatur coeptum currui vehiculoque adiungi.* Conf. Plut. Q. R. 47.

In Carinis] Missis opinionibus aliorum, puto, Carinas tum in convalle Exquilii subiecta contra Palatinum, tum quoque in ea, quae inter Palatinum et Coelium iacet, et ad Circum max. exit, patuisse: unde facilius intelligo Livium scribentem, quod *Placcus porta Capena cum exercitu Romam ingressus, media Urbe per Carinas Exquilias contendit* 26, 10.

Aedi . . — tu . .] Dubia hic sunt plura. Statim quid duas primas litteras AE sequatur, non plane certum est, et dubitabam, an legendum esset AER. P., hoc est *aere publico*. Tentabam etiam AEQUE: tandem scriptum divinavi AEDI, supplendumque AEDILITII, i. e. qui ad Aediles curatores solennium ludorum pertinebant. Potuit tamen etiam sculptum esse AEDITUANT, h. e. in conspectu aedis manent.

Et lectisternium — praestat] Horum Consualiorum sollemnitatem augebat quoQUE lectisternium, sacrum scil. convivium ex victimis immolatis deo Conso super infrato pulvinaribus lecto appositum, curante, qui *Nex manceps equorum* electus esset. Haud occurrit alius scriptor, apud quem *Regis mancipis equorum* mentio fiat; Asconius tamen in Cic. Philipp. *Antonius*, inquit, *redemptas habebat ab aerario vectigales quadrigas, quam redemptionem Senatori habere licet per legem.* Itaque inter decumas, quas P. R. a focis et civitatibus exigebat, erant etiam vectigales quadrigae, quibus forte utebantur in ludis Circen-

sibus; et quoniam, eodem Asconio docente, cuiuscunque generis decimarum mancipēs, veluti publicanorum principes habebantur, haud mirum est, quos *maniceps equorum*, quorum redemptionem suscipere ipsis etiam licebat Senatoribus, *Rex* diceretur, quo vocabulo cuiuscunque rei redemptores, et qui prae ceteris ditiores seu potentiores erant, vocabantur. Decursu temporum omnes quarumcunque rerum mancipēs obtinisse ut coirent, et corpus seu collegium constituerent, apparet ex titulo inscripto a. Chr. CCCLIII. ap. Grut. 438, 1. MEMMIO VITRASIO ORFITO CORPUS OMNIUM MANCIPUM STATUAM SUB (leg. *suo*) AERE CONSTITUIT.

Ad d. 21. *Feriae divae*...]. Notatum opinor. DIVAL. Sed ne L. quidem addere volui, quia nullum eius apparet in marmore vestigium: ut omnino huius mensis fragmenta non tantum manca, sed etiam detrita et corrota sunt. Festum modo *Divalia*, modo *Angeronalia* dictum est, scil. deae Angeronae s. Angeroniae. Conf. Macrobi. Sat. 3, 9. et 1, 10. ex Verrio et aliis Grammat. Solin. c. 1.

In ar...]. Lege: IN ARA Voluptiae, ex allatis locis Macrobi. et Augustin. C. D. 4, 11. Apud Varr. L. L. 5, 4. scribendum puto: *Angeronalia ab Angerona, cui sacrificium fit in ara ad navalia*. Scaliger tentabat: *cui sacrificium fit eo die, ac cuius eae feriae publicae*; sed haud dubie perperam.

Ad d. 22. ...*rinis in port*...]. Ex Macrobio constat, in h. d. incidisse serias *Laribus* sacras, quod eo die aedes illis dedicata est. Hanc autem aedem *Laribus* *permarinis* dedicatam fuisse a M. Aemilio Lepido, testatur Livius 40, 52. Conf. Atil. Fortunat. p. 2680. Putsch. Dicebantur hi Lares *permarini*, de quorundam sententia, quod erant navibus attributi, ut *compitales* compitis, *familiares* domibus, *viales* viis,

rurales ruri, *publici* civitati alicui. Mihi vero *per-marini* dicti videntur *mari potentes*. Nam quum aedi horum Larium praefixum titulum ligata oratione scriptum fuisse cognorim ex Fortunatiano, qui inde exemplum versus Saturnii assert, facile suspicor, epigrammatis auctorem eam vocem usurpasse ad metri commoditatem; neque id prorsus inepte, sed ut exprimeret Lares permaxime mari potentes, aut qui late regnabant per omnium regionum maria. Ceterum Turnebus testatur Advers. 20, 35., in vetere quodam Lexico hos Lares explicari *διὰ πορτίους θεούς*. Mox legendum videtur IN PORTubus. Nam aedi aptissimum locum praebere potuit aliquis ex portubus apertis propter Tiberim, qui campum Martium ambiebat, in quo campo sitam eam aedem narrant Livius et Macrobi.

.. *nci* ..] Lego *pollUCEnt*, h. e. offerunt, consecrant; sc. fortasse nautae seu mercatores: nisi etiam addendum est *pisces*, ex lege Numa, quam assert Plin. 32, 3. ex Cassio Hemina, iudice Scaligero sic conceptam: PISCEIS, QUEI SQUAMOSEI NON SUNT, NEI POLLUCETO: SQUAMOSOS OMNEIS, PRAETER SCARUM, POLLUCETO.

Ad d. 25. *Lar* ..] *LArentalia* s. *LArentinalia*, quod festum in X Cal. Ian. incidisse Varro, Ovidius et alii testantur.

.. *iae Iovi*] *PerIAE IOVI*. Cur hoc die, quo Accae Larentinae parentabatur, Iovi seriae constitutae fuerint, causam hanc reddit Macrobius: *Quia aesi-maverunt antiqui animas a Iove dari, et rursus post mortem eidem reddi*.

Accae Larentin ..] Scrib. *ACCAE LARENTINae parentalia* s. *sacrificium*. Notes autem, quum parentalia agerentur, ubi erat sepulcrum illius, cui parentabatur, inde factum videri, ut quidam dicerent, teste Varrone, sacrificium illud fieri *ad sepulcrum Ac-*

cae, i. e. ad cenotaphium. Cic. Epp. ad Brut. 15. med., ubi pietatis suae intemperantiam adversus defunctam Tulliam excusat: *In eoque sum maiorum exemplum secutus, qui hunc honorem mulieri Larentiae tribuerim, cuius vos, Pontifices, ad aram in Velabro facere soletis.*

Hanc alii — ..unt] Eorsan: HANC ALII REMI ET ROMULI nutricem, Faustuli coniugem, alii MERETRICEM HERCULIS SCORTUM fuisse dicunt. Conf. Liv. 1, 4. Ovid. 3, 55. Gell. 6, 7. Macrob. Sat. 1, 10. Augustin. C. D. 6, 7. Lactant. 1, 20.

Parentari et publice] Festus: *Publica sacra, quae publico sumptu pro populo fiunt.*

Quod — amatoris sui] Publico igitur sumptu Aecae parentalia fiebant, QUOD POPULUM ROM. HEREDEM fecerIT MAGNAE PECUNIAE QUAM ACCEPERat ex testamento TARVILII AMATORIS SUL. At fortasse pro *heredem* leg. est *herem*, qua antiqua voce Naevium usum esse testatur Nonius. Ceterum *Tarvilii* nomen nunc primum prodit: reliqui scriptores hominem vocant *Carucium* s. *Tarutium*. Dempsterus de Etrur. reg. 3, 7. in quadam Macrobiani edit. invenisse scriptum dicit *Tanitium*; alibi etiam reperias *Taruntium* et *Tarratium*.

I N D E X

H I S T O R I C U S.

A.

- Cn. Acerronius Proculus Cos.
Tib. 73
- Achaia sit provincia *Vesp.* 8
- Achaia et Macedonia Senatui
 redditae a Claudio *Claud.* 25
- Achaia patribus conscriptis ab
 eodem commendata *Claud.* 42
- Acies Bedriatensis *Vesp.* 5
- Mutinensis *Aug.* 12 Pharsalica
Caes. 65 et 75 *Vesp.* 1; Phi-
 lippenfis *Aug.* 91
- Acilius Aviola Conf. *Claud.*
 45
- Acilius Glabrio *Domit.* 10
- C. Acilius *Caes.* 68
- Acilius, Aed. cur. *Vit. Te-*
rent.
- Acroamata in conviviis *Aug.*
 74 in ludis *Vesp.* 19
- Acta Senatus et populi confe-
 cta et publicata *Caes.* 20 pu-
 blicare vetat Augustus *Aug.* 56
 eorum auctoritas *Cal.* 8
- Acta principum, in ea iuratur
Tib. 26 rescinduntur *Claud.*
 12
- Acta Pompeii confirmat Cae-
 sar *Caes.* 19
- Acte liberta *Ner.* 28 Neronis
 concubina 50
- Actium *Aug.* 18 et 69 apud
 Actium navali proelio vicit An-
 tonium Augustus 17 Actiacus
 triumphus 22 Actiaci ludi *Tib.*
 6 Actiacae victoriae sollempi-
 nus ferius celebrari prohibita
Cal. 25
- Actius comoedus *Tib.* 47
- M. Actorius Naso *Caes.* 9
- Adminius, Cynobellini filius
Cal. 44
- Adorari Caium, ut deum,
 primus instituit Vitellius *Vit.* 2
- Adulterium, lex de adulteriis
Aug. 54
- Aedes Castoris et Pollucis
Cal. 22 Concordiae *Vit.* 15
 Concordiae, Pollucis et Casto-
 ris *Tib.* 20 Dianae *Aug.* 29
 Herculis Musarum *ibid.* Iovis
Aug. 20 Iovis Olympici 60
 Iovis Tonantis 26 D. Iulii 100
 Martis *Aug.* 21 *Cal.* 44 *Claud.*
 13 et 33 Martis Ultoris *Aug.*
 29 Saturni *ibid.* Oth. 6 Sera-
 pidis *Vesp.* 7 Telluris *Gr.* 15
 Veneris genetricis *Caes.* 78 Ve-
 stiae *Tib.* 50
- Aedilium numerus ampliatur
Caes. 41 Aediles iussi inhibere
 popinas *Tib.* 34 Aedilis Cenfo-
 rem via decedere iubet *Claud.*
 4 adempta coercitio popinarum
Claud. 38 repetundarum rei
Dom. 8
- Aegyptum provinciam facere
 veretur Caesar *Caes.* 55 Aegy-

ptus redacta in formam provinciae *Aug.* 18 Aegypti claustra *Vesp.* 7 praefectura *Aug.* 66 *Ner.* 47 praefectus *Vesp.* 6 Aegyptii ritus abolentur *Tib.* 36 Aegyptiae classes *Caes.* 39

Aelia Petina, Claudii uxor *Claud.* 26

Aelius Lamia *Dom.* 1 mors eius 10

Aemilia Lepida, Claudii sponsa *Claud.* 26

Aemiliana ardent *Claud.* 18

Aemilius Aelianus Cordubensis *Aug.* 51

M. Aemilius Lepidus Conf. *Tib.* 5

Aemilii Lepidi causa *Cal.* 24

Aemilius Pappus Imperator *Aug.* 2

Aemilius Paullus Conf. *Caes.* 29

Aënobarborum genus *Ner.* 1 Aënobarbus salutatur Nero post adoptionem 7 appellari non vult Nero 41

Aequiculi *Vit.* 1

Aerarium, cura eius a Quaestoribus ad Praetores praetoriosque translata *Aug.* 36 ad Quaestores revocata *Claud.* 24

Aesar Etruscis deus *Aug.* 97

Aesculapii insula *Claud.* 25 signum *Aug.* 59

Aeserninus, nepos Pollionis *Aug.* 43

L. Afranius *Caes.* 24 et 75 interemptus 75

Afrani togata *Ner.* 11

Africa, Caesaris ex ea triumphus *Caes.* 37 provincia *Aug.* 47

Agathemerus medicus *Vit. Pers.* v. Reines. *Inscr.* p. 610.

Ager Campanus *Aug.* 4 Campanus vectigalis relictus *Caes.* 20 Thurinus *Aug.* 3 intermissilia *Ner.* 11

L. Agerinus, libertus Agrippinae *Ner.* 34

Agon musicus *Ner.* 23 Nero-neus 21

M. Agrippa pater *Aug.* 16. 25. 29. 35 et 64 gener Augusti 42 ducit Iuliam 63 Mitylenas abijt *Tib.* 10 caeruleo vexillo donatus *Aug.* 25 patientia in eo desideratur 66

Agrippa, Augusti nepos *Aug.* 19 et 64 adoptatus ab Augusto 65 intractabile ingenium, amentia, in insulam transportatio *ibid.* interemptus *Tib.* 22

Agrippina M. Agrippa genita uxor Tiberii *Tib.* 7 dimittitur *ibid.* abegisse post divortium Tiberio doluit *ibid.*

Agrippina, Agrippae filia, Augusti neptis, Germanico collocata *Aug.* 64 eius ingenium *Aug.* 86 apud Tiberium locerum queritur: crudeliter tractatur a Tiberio, eiusdem relegatio, oculi excussio, mors *Tib.* 53

Agrippina Germanico genita *Ner.* 5 morte Domitii viduata, ad nuptias Galbam sollicitat *Galb.* 5 cum Claudio patre nuptiae *Claud.* 26 de Agrippinae matrimonio Claudii poenitentia *Claud.* 43 Claudium veneno necat 44 Agrippinae summa rerum delata a Nerone filio *Ner.* 9 Neroni in-

vifa *Ner.* 34 infidiis tentata et interfecta *ibid.*

Agrippinensis colonia *Vit.* 10

Alani *Dom.* 2

Alanda legio *Caes.* 24 (*Alouatta.*)

Albanæ columnæ *Aug.* 72

Albanum *Ner.* 25 *Dom.* 4

Albanus mons *Claud.* 4 secessus *Dom.* 19

Albia Terentia L. Othonis uxor *Oth.* 1

Albudinus f. Albudignus fons *Claud.* 20

Albulæ calidæ aquæ *Aug.* 82 aquæ *Ner.* 31

Alexander Magnus *Aug.* 94 eius imagine inspecta ingemiscit Cæsar *Caes.* 7 eius imago in Augusti sigillo *Aug.* 1 eius conditorium *Aug.* 18 *Cal.* 52 corpus Alexandri voluit videre Augustus *Aug.* 18 eius thorax *Cal.* 52 Alexandri Magni phalanx, legio Neronis sic dicta *Ner.* 19

Alexandria obseffa *Aug.* 17 capta 71. Alexandriae museum *Claud.* 42 Alexandrinus triumphus *Caes.* 37 *Aug.* 22 et 41 pharus *Claud.* 20. Alexandrina bibliotheca *Dom.* 20 navis *Aug.* 98 *Ner.* 45 *Galb.* 10 Alexandrinum bellum *Tib.* 4 Alexandrinæ merces *Aug.* 98

Alexandria, mulier *Ner.* 50

Alliensis dies *Vit.* 11

Allobroges a Cn. Domitio superati *Ner.* 11

Alpes *Caes.* 35 in Alpium iugo urbem condere statuerat C. Cæsar *Cal.* 21 Alpium re-

gnum in provinciæ formam reductum *Ner.* 18 Alpium transitus *Caes.* 56 in Alpium transitu maximum Augusti periculum *Aug.* 79 Alpinae gentes *Tib.* 9

Alveus Tiberinus ab Augusto laxatus et repurgatus *Aug.* 30 eius curatores instituti 37

Amazones magnam Aliae partem tenere *Caes.* 22 Amazonicæ peltæ *Ner.* 44

Ambiatinus f. Ambitarinus vicus *Cal.* 8

Ambitus poenæ *Aug.* 40 lex de ambitu 34

Ambrones pop. *Caes.* 9

Amphitheatrum a Statilio Tauro exstructum *Aug.* 29 Tauri *Cal.* 18 inchoatum a C. Cæsare 21 exstructum a Vespasiano *Vesp.* 9 dedicatum *Tit.* 7 ligneum *Ner.* 12 amphitheatri arena 53 amphitheatri ruina viginti hominum millia sublata *Tib.* 40

T. Ampius *Caes.* 77

Ancharia uxor Octavii *Aug.* 4

Ancilia mota *Oth.* 8

Anicetus paedagogus *Ner.* 35

Anien f. Anio novus *Claud.* 20

Annales Ennii *Gr.* 2 viri consularis *Tib.* 61 annalium elenchorum opusculum *Gr.* 8

Annaeus f. Anneius Cornutus, *Vit. Pers.*

Annius Cimber *Aug.* 86

Annus ordinatus a Cæsare *Caes.* 40 ab Augusto *Aug.* 31

Antiatinae sortes *Cal.* 57

Anticatonæ libb. duo Cæsaris sic inscripti *Caes.* 56

Antiochus Comagenus *Cal.*
16

Antistius Labeo *Aug.* 54 me-
dicus *Caes.* 82 L. Antistius
Trib. pleb. 25

Antium *Aug.* 58 *Tib.* 58
Cal. 8 dilectum Caligulae ut
natale solum *Cal.* 8 et 49 *Ner.*
6 colonia *Ner.* 9 et 25

Antonia maior, Domitii uxor,
Neronis avia *Ner.* 5

Antonia minor, Germanici
mater *Cal.* 1 uxor Drusi *ibid.*
ei honores habiti a Caligula
Cal. 15 eius mors 23

Antonia Claudii filia Petina
Claud. 27 nubit Pompeio Ma-
gno, dein Fausto Sullae *ibid.*
Neronis nuptias reculat *Ner.* 35
eius mors *ibid.*

Antonius Cof. *Caes.* 79 et 84
Aug. 5 diadema Caesari impo-
nere vult *Caes.* 79 *Aug.* 10
Triumvir *Aug.* 8 et 9 infans
antiquitatis studio 86 *Tib.* 4
Ner. 3 exprobrationes Augusto
factae *Aug.* 16 cum Augusto
reconciliatio 62 mors *Aug.* 17
Antonii liberi ut tractati ab Au-
gusto *ibid.* M. Antonii epistolae
Aug. 7

Antonius M. filius *Aug.* 17. 73

C. Antonius Caesaris legatus
in Illyrico caeditur *Caes.* 36

L. Antonius Triumviri frater
Aug. 9. 14. 15

Antonius Musa medicus *Aug.*
59. 81

Anulariae scalae *Aug.* 72

Apelles Tragoedus *Cal.* 33

Apenninus, non Appen., *Caes.*
44

Aphrodisius *Gr.* 19

Apis visendus *Aug.* 93 Apis
apud Memphim *Tit.* 5

Apollinaris Tragoedus *Vesp.*
19

Apollo Palatinus *Ner.* 25
Aug. 31 et 52 Sandaliarius
Aug. 57 Temenites, statua;
Tib. 74 Tortor *Aug.* 70 Apol-
linis filius exilimatus Augullus
94

Apollodorus Pergamen. *Aug.*
89

Apollonia *Aug.* 8. 10. 89 et
94

Apollonius Molonis *Caes.* 4
Apollophanes praefectus Sex.
Pomp. *Aug.* 16

Aponius Saturninus *Cal.* 38
Aponi fons *Tib.* 14

Appius, v. et Claud. *Tib.* 2
Appius Caecus 2 et 3 Caecus
Centor *Claud.* 24 Claudius
Gr. 10 Pulcher *Tib.* 3 Sila-
nus *Claud.* 29 Decemvir legi-
bus scribendis *Tib.* 2

Aprilis mensis Neroneus di-
ctus *Ner.* 55

Sex. Appuleius Cof. *Aug.* 100

Aqua Claudia, v. Claud.
Claud. 20 aquae ductus *Cal.* 21.
aquae ductus a C. Caesare in-
choatus *Claud.* 20 aquae ma-
rinae *Aug.* 82 marinae et al-
bulae *Ner.* 31 aquarum cura
Aug. 37

Aquila, v. Pontius *Caes.* 78

Aquilae ostento mors Angu-
sti praecognita *Aug.* 97 omen
imperii Vespasiano ferunt *Vesp.*
5

Aquileia *Aug.* 20 *Tib.* 7
Vesp. 6

Aquilius Niger hist. *Aug.* 11

- Aquitania *Aug.* 21 *Galb.* 6
 Ara dei *Aug.* 35 Iovis Cassii
Ner. 22 Lunensis 50 D. Iu-
 lii *Aug.* 15 Augusti, Lugdunen-
 sis, *Claud.* 2 arae desim sub-
 versae *Cal.* 5 legionum sacra-
 tae *Tib.* 14 Caesari decretae
Caes. 76 Larum *Dom.* 17
 Archelaus rex *Tib.* 8 Cappa-
 dox 37 Archelaus, v. Laelius
Gr. 2
 Area Capitolina *Cal.* 22 et
 34 area fori *Caes.* 26
 Arelate *Tib.* 4
 Areus philosophus *Aug.* 89
 Argius *Galb.* 20
 Aristarchus *Gr.* 2 Aristarchus
 h. c. censor *Gr.* 14
 Armenia *Aug.* 21 *Tib.* 11
Ner. 39 amissa *Ner.* 40 minor
Caes. 44 a Parthis occupatur
Tib. 41 Armeniae regnum *Tib.*
 9 Rex *Cal.* 1 Rex Tiridates
Ner. 15
 Arretinus Clemens *Dom.* 11
 Arricida Tertulla *Tit.* 4
 Arruntius, v. Camillus *Oth.* 2
 Artabanus Parthorum rex *Tib.*
 66 *Vesp.* 2 amicitiam Caligu-
 lae petit *Cal.* 14 Litterae ex-
 probrationis plenae ad Tibe-
 rium *Tit.* 66 signa Rom. et
 imagines *Caes.* adorat *Cal.* 14
 Arverni superati *Ner.* 2
 Asclepiades Mendes *Aug.* 94
 Ascleptario *Dom.* 15
 Asellius *Cal.* 8 Asellius Sa-
 binus *Tib.* 42
 Asiaticus libertus *Tit.* 12 Asia-
 tici oratores *Aug.* 86
 Asinius Epicadus *Aug.* 19
 C. Asinius, v. Gallus *Claud.*
 15, 41 *Gr.* 23 Col. *Hor.* 14
 Asinius Marcellus Cos. *Claud.*
 45 Pollio *Caes.* 37 et 55 *Aug.*
 29 *Gr.* 10 orator *Aug.* 45
 Asprenas, v. Nonius *Aug.* 45
 et 56
 Astrologi Babili scelestum con-
 silium *Ner.* 36
 Astici s. aliyici ludi *Tib.* 6
Cal. 20
 Atalanta Meleagro ore mori-
 geratur *Tib.* 44
 Ateius philologus *Gr.* 7 Ate-
 ius Capito *Gr.* 22
 Atellanae poeta *Cal.* 27 Atel-
 lanarum histrio *Ner.* 39 Atel-
 lani *Galb.* 15 Atellanicum ex-
 odium *Tib.* 45
 Athenodorus *Claud.* 4
 Athletae *Caes.* 39 *Aug.* 43
 certantes *Ner.* 40 athletarum
 spectaculum 12 athletae in
 Campo Martio eduntur *Aug.*
 43 athletis privilegia conserva-
 ta et ampliata 45
 Atia, mater Augusti *Aug.* 4
 Octavii uxor *ibid.* et 94
 Atratinus *Rhet.* 2
 Atta s. Attus Clausus *Tib.* 1
 Attalus rex *Gr.* 2
 Atticus, v. Caecilius *Tib.* 7
 Satrius *Gr.* 16 Veltinus Cos.
Ner. 35
 Attilius poeta *Caes.* 84
 L. Audasius *Aug.* 19
 Aventinus mons *Tit.* 16
 Avernus lacus *Aug.* 16 *Ner.* 31
 Audidius Lingo *Cal.* 23
 Auguliae cognomen *Claud.*
 11 Augustarum ornamenta *Ner.*
 28
 Augustales sodales *Claud.* 6
Galb. 8
 Augustiani *Ner.* 25

Augustinus currus, h. e. Augusti *Claud.* 11

Augustus, gente Octavia ortus *Aug.* 1 et sq. quando et ubi natus 5 nutritus 6 nomina quae acceperit 7 quamdiu remp. tenuerit 8 bella civilia eius: Mutinense 10. 11. 12 Philippense 13 Perusinum 14. 15 Siculum 16 Actiacum 17 bella externa 20. 21 clades 23 disciplina militaris 24. 25 pax, triumphus, orationes 22 magistratus et honores 26. 27 deliberatio de reddenda rep. 28 opera publica, et cura Urbis 29. 30 pontificatus 31 correctio varia morum publicorum 32. iurisdictio 33 *νομοθεσία* 34 Senatus recognitio 35 institutio variarum rerum, et novorum officiorum 36. 37 virtutis bellicae aestimatio 38 recognitio Equitum 39 comitiorum ordinatio, populi recensio et repurgatio 40 magnificentia in spectaculorum varietate ac disciplina 43. 44. 45 Italiae administratio 46 provinciarum item 47 et regnorum 48 militares copiae 49 mos signandi 50 honores affectusque in eum collati 57 patris patriae cognomen 59 vota pro eius incolumitate 59 coniurationes in eum et insidiae 61 sponsae et matrimonia eius 62. 63 liberi et nepotes 64. 65 quomodo amicos tractaverit 66 item libertos et servos 67 causae morbi 99 mors 100 supremi honores *ibid.* testamentum 101 Caesaris heres *Caes.* 88 Augustus mensis cur dictus *Aug.* 31 ge-

nitus Septembri, defunctus Augustus *Aug.* 100 edidit ludos seculares *Domit.* 4 declamat *Rhet.* 1 cur successor ab eo relictus Tiberius *Tib.* 21 epistolae ad eum *ibid.* eius codicilli de Tiberio a Livia prolati *Tib.* 51 Augusti epistolae *Hor.* 4 et sq. forum *Claud.* 33 nepotum praeceptor Verrius Flaccus *Gr.* 17 templum *Tib.* 47 mensis appellatio in Septembr. transferenda *Aug.* 100 incestum cum Iulia filia 23 Augustum montem, qui ante Coelius, vocari vult Tiberius *Tib.* 48 per Augustum iusiurandum *Claud.* 11 Augusta loca quae dicantur *Aug.* 7

Aurelia mater Caesaris *Caes.* 74 Aurelia via *Galb.* 20

Aurelius Cotta *Caes.* 1 Optilius *Gr.* 6 *Saepe eius mentio* ap. Festum et Charis.

Autronii coniuratio *Caes.* 9 idem ambitus condemnatus *ibid.* Axius *Caes.* 9

B.

Babilus astrologus *Ner.* 36

Baiae *Aug.* 16 et 64 *Ner.* 34 Baiaurum intervallum *Cal.* 19 apud Baias portus Iulius *Aug.* 16 Baianus pons *Cal.* 19 *linus ibid.* *Ner.* 27

Balearis s. Baliaris insula *Galb.* 10

Basilica Lucii et Caii *Aug.* 29 oppidi 100 Iulia *Cal.* 37 basilicae 41 basilicae ornantur *Caes.* 10

Basilides libertus *Vesp.* 7

Basis Apollinis Palatini *Aug.*

31

Bassus Caesius poeta *Vit. Persf.*

Batavi custodes corporis Caesarum *Aug.* 49 *Cal.* 43

Bato *Tib.* 20

Bedriacensis victoria *Tit.* 10

Bedriacum s. Betoracum *Orh.* 9

Bellum civile *Caesf.* 42. 75.

87 et 83 motum a L. Antonio

Dom. 6 Actiacum, Mutinense,

Perusinum, Philippense, Siculo

Aug. 9 Alexandrinum

Tib. 4 Cantabricum *Aug.* 20

et 85 Cimbricum 25 Dalma-

ticum 20 Gallicum, civile,

Pompeianum, Alexandrinum,

Africanum, Hispanicum *Caesf.* 36

Germanicum, Pannonicum,

Rhaeticum, Vindelicum *Tib.*

9 Marlicum *Aug.* 23 Mithrida-

ticum *Tib.* 37 Mutinense

Aug. 84 *Rhet.* 1 Philippense

Aug. 15. 22. 29 *Hor.* 1 Puni-

cum *Gr.* 2 Punicum secundum

Aug. 2 Rhaeticum, Germani-

cum *Claud.* 1 Samniticum *Vit.*

1 Siciliense *Aug.* 70 Siculum

ibid. 16 et 22 Viriatinum *Galb.*

3 Vitellianum *Dom.* 1

Beneventum *Aug.* 97 *Ner.*

36 *Gr.* 9

Berenice regina *Tit.* 7

Belli fusi *Aug.* 3

Bibaculus, v. Furius *Gr.* 4

Bibaculi versus *Gr.* 9 versus

de Val. Catone *Gr.* 11

Bibliotheca Latina Graeca-

que in templo Apollinis *Aug.* 29

Alexandrina *Dom.* 20 Palatina

Gr. 20 in bibliotheca novi

templi ponitur Apollo *Tib.* 74

bibliothecae, in Octaviae porti-

cu ordinandae Pompeio Macro

delegantur *Caesf.* 56 bibliothec-

as, quas maximas posset, pu-

blicare destinarat Caesar 44

bibliothecae incendio absum-

ptae reparatae a Domitiano

Dom. 20

Bibulus M. Cos. *Caesf.* 19 M.

Bibuli edicta 9 et 49 M. Bi-

bulo evenit quod Polluci 10

armis expellitur foro a Caesare

ibid. Bibulum impugnat Caesar

21

Bigarum honor *Tit.* 36

Bithynia *Caesf.* 2 et 49 Bithy-

niae principes 39 Bithynicus

fornix Caesar dictus 49 Bithy-

nica regina *ibid.*

Bogudis uxor Eunoe *Caesf.* 52

Bononia *Aug.* 96 Bononien-

ses in Antoniorum clientela

erant 17 *Ner.* 7

Botes libertus *Claud.* 27

Brabeutae hami in stadio

sedent *Ner.* 53

Breuci subacti *Tib.* 9

Breviarium imperii *Aug.* 101

officiorum *Iesp.* 21

Britannia *Caesf.* 58 *Vesp.* 4

amissa *Ner.* 40 tentata, tumultu-

ans *Claud.* 17 Britanniae re-

gum deditio 21 Britanniam pe-

tit Caesar spe margaritarum

Caesf. 47 Britanni ignoti ante

Caesarem 25 Britannicus tri-

umphus *Claud.* 28 Britannica

expeditio *Galb.* 7 *Vit.* 2 cla-

des *Ner.* 39

Britannicus Imper. Claudii F.

Claud. 27 ut subditivus argui-

tur a Nerone *Ner.* 7 veneno

sublatus a Nerone 33 Britan-

nici mors, statuae ei a Tito posita
Tit. 2 Britannicum Claudius
Caesarem destinat *Claud.*
43 cum Britannico educatus
Titus *Tit.* 2

Brixellum *Oth.* 9

Bructeri in Tiberium conatus
Tib. 19

Brutus *Caes.* 49 Brutorum
M. et D. conspiratio 80. 81. 82
et 83 *Aug.* 9 Decimus Mutinae
obsessus *Aug.* 10 Brutus et
Cassius ultimi Rom. *Tib.* 61
Bruti M. mater Servilia *Caes.* 50
domus cum facibus petitur a
plebe 85 caput, Romam missum
Aug. 13 statua *Rhet.* 1

Burrhus praefectus Praet. occisus
a Nerone *Ner.* 35

Bursenus *Gr.* 11

Byzantium sit provincia *Vespas.* 8

C.

Caecilius Q. *Gr.* 16 Atticus
Tib. 7 Metellus Tribun. plebis
Caes. 16

A. Caecina *Caes.* 75 *Tit.* 6

M. Caelii oratio *Rhet.* 2

Caenis, idis, liberta Antoniae
Vesp. 3 concubina Vespasiani
Dom. 12

Caepio, v. Fannius *Tib.* 8
Caepio, v. Rufcius *Dom.* 9
Caepio, v. Servilius *Caes.* 23

Caesar Praetor creatus *Caes.*
14 sortitus Hispaniam 18 cum
Bibulo Consul creatus 19 Dictator
41 L. iuvenis 75 pater
Iulius *Aug.* 45 C. filius Germanici
Cal. 7 alius Germanici
filius, qui in pueritia obijt 8

C. iuvenis *Ner.* 5 et 6 Caesaris
Aedilis opera *Caes.* 10 statua
Aug. 15 Caesarem se, non regem
esse, respondit Caesar *Caes.*
79 Caesarum nemus *Aug.* 43
progenies in Nerone deficit
Galb. 1 Caesareae urbes *Aug.*
60 Caesariana nex *Ner.* 3 Caesario
Caes. 52 supplicio affectus
Aug. 17

Caesetius Flavius Trib. pleb. a
Caesare potestate privatus, cur
Caes. 79 Consul multis suffragiis
declaratus *ibid.* 80

Caesonia, uxor Caligulae *Cal.*
50 perit 59

T. Caesonius Priscus *Tib.* 42

Caius filius Augusti adoptivus
Aug. 26 et 29. 64. 67 *Tib.* 13
emptus a patre Augusto *Aug.* 64
nepos Augusti *ibid.* et 93 Orienti
praepositus *Tib.* 12 alienior
factus Tiberio *ib.* eius privignus
ibid. Consul designatus *ibid.*
defunctus *Aug.* 65 *Tib.* 15

Caius Caligula coheres Neronis
Ner. 6 nepos Tiberii ex
Germanico *Tib.* 54 avunculus
Neronis *Ner.* 30 Caesar *Galb.*
6 Tiberio suspectus *Tib.* 62
heres Tiberii 76 Vespasianum
Aedilem oppleri luto iubet
Vesp. 5

Calles et silvae provincia
Caes. 19

Callipides Tiberius dictus
Tib. 58

Q. Calpenus *Caes.* 39

Calpurnia L. Pisonis filia,
Caesaris uxor *Caes.* 21 eius
somnia 8

Calumniae poena *Dom.* 9

Calvina *Vesp.* 23

Calvinus, v. Domitius *Caes.*
36 v. Efcicius *Gr.* 3 Calvinorum familia *Ner.* 1

C. Calvi (Licinii) famoſa de Caefare epigrammata *Caes.* 49.
73. domus *Aug.* 72

Camelorum quadrigae commiffae *Ner.* 11

Camerinus, v. Sulpicius *Vesp.*
2

Camilla Liviae Medullinae cognomen *Claud.* 26

Camillus aurum Senonibus non extorſit obſidione Capitoli *Tib.* 3 v. Furius *Claud.* 13 Dictator 26

Camillus ut Claudium terruerit *Claud.* 35 Aruntinus *Cof.* *Oth.* 2 Camilli motus 1

Campaniae clades *Plin.* 3 Tiberii ſecceſſus *Tib.* 39 Campanus ager *Caes.* 20 *Aug.* 4 Campana via *Aug.* 94

Campus Elquilinus *Claud.* 25 Leontinus *Rhet.* 5 Martius *Caes.* 39 et 80 Stellatis 20

Canace parturiens, tragoedia *Ner.* 21

Caninius Rebilus *Ner.* 5

Cantabria *Aug.* 21 *Galb.* 8 domita *Aug.* 81 Cantabricum bellum 20. 85 Cantabrica expeditio 29 *Tib.* 9

Canutus *Rhet.* 4

Capella, v. Staiilius *Vesp.* 3

Capito Atteius *Gr.* 10. 22 Capito Fonteius *Cal.* 8 *Galb.*
11

Capitolium Beneventi *Gr.* 9 Capuae *Tib.* 40 *Cal.* 51 Capitolium dedicatum *Aug.* 94 de caelo tactum *Dom.* 5 a Domitiano reſtitutum *ibid.* obſidio

Tib. 3 reſectio *Caes.* 15 reſtitutio *Vesp.* 8 e Capitolio 3000 pondo auri furatus Caefar *Caes.* 54 Capitolium ornavit Caefar 10 in Capitolium convocatur Senatus *Cal.* 60 ſub Capitolio ſepultura Claudii *Tib.* 1

Capitolinus Iupiter *Aug.* 26 Capitolina area *Cal.* 22. 34 Capitolina Venus *Cal.* 7 *Galb.* 18 Capitolinum certamen *Dom.* 13

Cappadocia in provinciae formam redacta *Cal.* 1 Cappadociae legiones additae a Veſpaſiano *Vesp.* 8

Capreae inſula *Aug.* 72. 92 *Tib.* 40. 60. 74 *Cal.* 10 *Vit.* 3 Caprearum ſeceſſus *Aug.* 98 *Tib.* 43 Caprineum vocatur *Tib.* 45

Capricornus thema Auguſti *Aug.* 94

Capua colonia *Caes.* 81 Capuae Capitolium *Tib.* 40 Capuae conditor Capys *Caes.* 81

Capys Capuae conditor *Caes.* 81

Καρχηδονιακῶν hiſtoria *Claud.* 42

Carinae (regio Urbis) *Tib.* 15 *Gr.* 15

Carineli dei oraculum *Vesp.* 5 Carnulius *Tib.* 61

Carpathiſus, ſc. mons *Vit.* 15 Calpiae portae *Ner.* 19

Cafſiope *Ner.* 22

C. Caſſius *Caes.* 80. 82. 85 *Aug.* 9. 10 *Ner.* 37 Caſſius Chaerea *Cal.* 56. 57 Caſſius Longinus Proconſul Asiae 57 Caſſius Longinus IC. *Ner.* 37

Caſſius Parmenſis Aug. 4 *Patavinus 51* *Caſſius Severus 56*
Cal. 16 *Gr. 22*

L. Caſſius Pompeianus Caefari ſe dedit Caef. 63 *Caſſii Scevae centurionis virtus 68*

Caſtra legionum Dom. 7
Romae conſtituta Tib. 37 *ſcelerata Claud. 21*

Caſtrenſes ludi Tib. 72

Caſtricius Aug. 56

Catilina Aug. 3 *Catilinae coniuratio 94* *detecta Caef. 14* *Catilinae domus, pars Palatii Gr. 17* *Catilinae reſidua manus deleta Aug. 2* *Catilinae focii Caef. 17*

M. Catonis (Cenſorii) Origines Aug. 86

M. Cato (Uticenſis) non abnuit ambitum committi Caef. 19 *Caefari minatur 30* *Catonis oratio de coniuratione Catilinae 14* *de Caefare verbum 13* *eum duci in carcerem iubet Caefar 20*

Cato Valerius Gr. 2 et 11 *litterator Gr. 4*

Catta mulier vaticinans Vit. 14

In Cattoſ expeditio Dom. 6

Catullus Valerius a Caligula ſupratus Cal. 36

Catullus poeta Caef. 73

Q. Catulus Caef. 15 *Capitolinus Galb. 2* *eius ſomnium Aug. 94*

Cella Iovis Capitolini Caef. 84 *Aug. 30* *cella Palatini atriensis Cal. 57*

Cenſores creari deliti Aug. 37 *centorium edictum Rhet. 1* *cenſura intermiſſa Claud. 16*

cenſurae honor Aug. 27 *cenſuram geſſit Claudius Claud. 16*

Centefima auctionum Italiae remiſſa a C. Caefare Cal. 16

Centumviralis haſta Aug. 36 *lis Rhet. 6* *centumviralia iudicia Veſp. 10*

Centurio primarum cohortium Tib. 60 *centurio legionis Caef. 68* *centuriones ſtatione deſerta quomodo multati Aug. 24* *centuriones praetorii Ner. 27*

Ceraunii montes Aug. 17

Cercopithecus Paneroſ fenecator Ner. 30

Cereris Atticae ſacerdotes Aug. 93 *Cereris Olympiae Ner. 12*

Certamen boleti etc. Tib. 42 *certamen Graecae et Latinae facundiae a Caio Caefare propoſitum Cal. 20* *certamen Graecum 45* *Neapolitanum Claud. 11* *Neroneum Vit. 4* *quinquennale Luc. 1* *quinquennale gymnicum inſtitutum Aug. 98* *quinquennale triplex, muſicum, gymnicum, equeſtre Ner. 12* *Dom. 4* *certamina oratorum ac poetarum Dom. 4* *quadrigarum Claud. 21* *certamina gymnica Ner. 53*

Cerylus libertus Veſp. 23

Chaldaei qui paullo ante mathematici Vit. 14

Chares Oppius Gr. 3

Charicles medicus Tib. 72

Chaucius cognomen Claud. 24 *Chauci, gens Germanica ib.* *Chreſtus Claud. 25*

Chriſtianorum ſupplicia Ner. 16

Cicero Consul *Aug.* 5 deplorat statum temporum *Caes.* 20
 Gniphonis scholam frequentat *Gr.* 7 Graece declamat *Rhet.* 1
 Ciceronis de Caesaris dominandi cupiditate iudicium *Caes.* 30
 ad Caecilium Atticum epistolae *Tib.* 7 defensi adversus Asinii Galli libros, liber a Claudio scriptus *Claud.* 41 epistola ad Axiu *Caes.* 9 epistola ad Titium *Rhet.* 2 epistolae ad Q. Fr. *Aug.* 3 faceria *Caes.* 50 Philippicae *Rhet.* 5 testimonium *Caes.* 17

Q. Cicero Asiae Praefectus *Aug.* 3

Cilicia sit provincia *Vesp.* 8 in Ciliciam legiones conscriptae *Caes.* 8

Cimber Annips *Aug.* 86

Cimber Tullius Caesaris interfector *Caes.* 82

Cimbri Alpium iuga occupant *Cal.* 51 de Cimbris tropaea Marii *Caes.* 11 Cimbricum bellum *Aug.* 25

Cincinnati crinem adimit Calpurnia *Cal.* 55

Cinna quater Consul *Caes.* 1

Cinna Helvius *Caes.* 52

Cinna Helvius poeta *Gr.* 11 cf. Intpp. Virg. *Bel.* 9, 55.

Circus constratus minio etc. *Cal.* 18 exstructus 54 Maximus *Claud.* 21 *Ner.* 22, 27. *Dom.* 5 Circi maximus arcus a Nerone dirutus *Ner.* 25 etc.

Cisalpine provincia *Caes.* 29

Civica Cerealis *Dom.* 10

Claudia aqua *Claud.* 20 familia 39

Claudia, Antonii privigna *Aug.* 6 uxor Augusti *ibid.*

Claudia, Imp. Claudii filia *Claud.* 27

Claudia Augusta, Neronis filia *Ner.* 35

Claudilla, v. Iunia *Cal.* 12

Claudius Imp. patre Druso, matre Antonia minore ortus *Claud.* 1 et sqq. valetudine inhabilis 2 et contemptus etiam apud necessitudines 3 itemque Augusti iudicio 4 sub Tiberio ad otium concedit 5 sub Caio honores auspicatur 7 imperium mirabili casu accepit 10 ab amnestia et officiis pietatis orditur 11 civilem se gerit 12 iurisdictio eius 14 qualis 15 censura 16 expeditio Britannica 17 Urbis annonaeque cura 18 opera 20 Spectacula 21 instituta circa ceremonias 22 circa iurisdictionem 25 circa statum ordinum hominumque 24, 25 beneficium iudicibus concessum *Galb.* 14 sponsae et matrimonia *Claud.* 26 liberi 27 liberti 28 quibus ut et uxoribus abutendum se permisit 29 Studium historiae et grammat. 41 Graecarum litterarum 42 sera poenitentia circa matrimonium Agrippinae et adoptionem Neronis 43 mortis genus et causa 44 consecratio 45

M. Claudius Marcellus Conf. *Caes.* 28 Claudius Caudex *Tib.* 2 Nero *ibid.* Appius Regill. *ibid.* Drusus *ibid.* Pulcher *ibid.* Claudii assertores dignitatis patriciorum *ibid.*

Clemens Arretinus l. Arrici-

mus *Dom.* 11 Clemens. v.
Flavius 15 Clemens servus
Agrippae *Tib.* 25

Cleopatrae et Caesaris amo-
res, convivia, honores in eum
collati, filius natus *Caesf.* 35. 52
Antonii uxor *Aug.* 69 eius li-
beri inter heredes Antonii nun-
cupati 17 eius mors *ibid.*

Clitumni nemus flumenque
Cal. 43

Clodia lex *Dom.* 9 v. not.

Clodianus Domitiani interse-
ctor *Dom.* 17

P. Clodius a patribus ad ple-
bem traductus *Caesf.* 20 *Tib.* 2
eius caedes *Caesf.* 26

Clodius Macer *Galb.* 11 Pol-
lio *Dom.* 1 Clodius Servius
Gr. 2 Sex. Clodius *Rhet.* 5

Clunia *Galb.* 9

Cluvius Rufus consularis *Ner.*

21

Clypeus aureus Caligulae de-
cretus *Cal.* 16 clypeus Miner-
vae, dictus Vitellii patina *Vit.* 13
clypei curia detracti *Dom.* 25

Coccoianus, v. Salvius *Dom.*

10

Codeta minor *Caesf.* 39

Collegia ab Augusto quae dis-
soluta *Aug.* 32 circa collegia
decreta Caesaris *Caesf.* 42 col-
legium Flavianum *Dom.* 4

Colonia Antium deducta *Ner.*
8 colonia Capua *Caesf.* 81 Vi-
telli *Vit.* 1 coloniae dedu-
ctae ab Augusto in Italiam *Aug.*
46 in earum gratiam multa ab
Augusto praestita *ibid.* coloniae
deducendae in Galliam *Tib.* 4
coloniae Latinae *Caesf.* 8 co-
loniae transmarinae a Caesare

deductae 42 coloniarum decu-
riones *Aug.* 100

Colossus effigie Neronis *Ner.*
31 colossi reflector magna mer-
cede donatur a Vespasiano *Vesp.*
18 colossaea statua 23

Colossæros *Aug.* 79

Columbus gladiator *Cal.* 55
Columbinum venenum *ibid.*

Comagene sit provincia *Vesp.*
8 Comagenus rex *Cal.* 16

Cordus Cremutius *Aug.* 55
eius scripta tabolita et restituta
Cal. 16

Corinthus excidium *Galb.* 3
Corinthiorum praecipudus Au-
gustus *ibid.* immania pretia
Tib. 54 Corinthiorum dictus
Augustus *Aug.* 70

Cornelia, Cinnae filia *Caesf.*
1 uxor Caesaris *Caesf.* 6 Cor-
nelia virgo Vestalis desossa
Dom. 8

Cornelius Alexander *Gr.* 20
Cornelius Balbus *Caesf.* 87 *Aug.*
29 Cinna *Caesf.* 85 Dolabella
4 Epicadus *Gr.* 12 Fuscus
Dom. 6 Gallus *Aug.* 66 *Gr.*
16 Laco *Galb.* 14 Phagita
Caesf. 74 Sabinus *Cal.* 58 Cen-
turio *Aug.* 26 Nepos *Aug.* 77
Gr. 4 Corneliorum (Scipio-
num) genus *Caesf.* 59

L. Cornificius *Aug.* 29
Corvinus Messalla *Tib.* 70
Statilius *Claud.* 15

Collutia, Iulii Caesaris uxor
Caesf. 1

Cotiso Getarum rex *Aug.* 63
L. Cotta XV-vir *Caesf.* 79
Cotta Conf. *Hor.* 14

Cottius defunctus *Ner.* 18
Cottii regnum *Tib.* 57

Crassus Frugi *Claud.* 17
 M. Crassus Lucam a Caesare
 extractus *Caes.* 24 Pompeio
 reconciliatus 19 M. Crassi uxor
 50
 L. Crassitius *Gr.* 18
 Crates Mallotes *Gr.* 2 Cra-
 tetis iocur *Gr.* 11
 Cremona, apud Cremonam
 fusae Vitellii copiae *Vesp.* 7
 Creta et Cyrene, provincia
Vesp. 2
 Crispinus, v. Rufinus *Ner.*
 35
 Crispus Sallustius *Aug.* 86
 Crispus Vibius *Dom.* 3 Cri-
 ipus Passienus *Ner.* 6
 C. Curio Trib. pleb. *Caes.* 29
 Caesaris legatus, periit in Afri-
 ca *ibid.* 36 C. Curio *Rhet.* 1
 Curio pater *Caes.* 53 C. Cu-
 rionis patris orationes 9 Cu-
 rionis patris actiones 49
 Q. Curius *Caes.* 17
 Currus Augusti *Tib.* 6 ele-
 phantorum *Claud.* 11 laurea-
 tus *Aug.* 94 curru triumphali
 Augusti vehitur Nero *Ner.*
 25
 Curtius fons *Claud.* 20 Cur-
 tii lacus *Aug.* 57 *Galb.* 20
 Curtius Nicia *Gr.* 14
 Cutiliae *Vesp.* 24
 Cybiosactes dictus Vespasia-
 nus *Vesp.* 19
 Cynaegirus *Caes.* 68 Praeter
 Graecos histor. v. Iustin. 2, 9.
 Cynaria f. Cynara *Tib.* 56
 Cynobellinus Brit. rex *Cal.*
 44
 Cyrenae provincia *Vesp.* 2
 Cyri mandata de funere suo
 irridentur *Caes.* 87

Cyzicenis libertas adempta
Tib. 37

D.

Daci *Caes.* 44 *Aug.* 8 *Tib.*
 41 Dacorum incursiones *Aug.*
 21 in Dacos expeditio *Dom.* 6
 Dalmatia domita *Aug.* 21
 Dalmaticus triumphus *Aug.* 22
 Dalmatae a Tiberio subacti
Tib. 9
 Daphnides, v. Lutatius *Gr.*
 5
 Darius puer ex Partiorum
 obsidibus *Cal.* 19
 Decimus, praenomen Clau-
 dii *Claud.* 1 Decimus Labe-
 rius *Caes.* 39
 Decocia Neronis *Ner.* 48
 Decuria quarta iudicium *Aug.*
 32 quinta *Cal.* 16 sexta *Galb.*
 14 decuriae Equitum *Tib.* 41
 iudicium *Aug.* 29. 32 scribarum
Claud. 1
 Decurio cubiculariorum *Dom.*
 17 decurio Fundanus *Cal.* 23
 decuriones municipiorum *Aug.*
 100 colonici *ibid.* 46
 Demetrius Cynicus *Vesp.* 15
 Demochares *Aug.* 16
 Dertola *Galb.* 10
 Diana, poema Catonis *Gr.*
 12
 Didymeus *Cal.* 21 v. not.
 Diodorus citharoedus *Vesp.*
 19
 Diogenes grammaticus *Tib.*
 32
 Diomedes dispensator *Aug.* 67
 Dionysius *Hor.* 10 Diony-
 sius, Arei filius *Aug.* 89 Dio-
 nysius Scythobrachio *Gr.* 7

Dioscorides *Aug.* 50

Diribitorium *Claud.* 18

Cn. Dolabella *Galb.* 12 P.

Dolabella *Caes.* 36 Dolabellae
accusatio 55 actiones 49

Domitianus Imp., nativitas,
adolescencia *Dom.* 1 studia,
cupido dominandi 2 secretum,
divortium, administratio impe-
rii 3 Spectacula et ludi 4 ope-
ra 5 expeditiones 6 quae in
communi rerum usu novaverit
7 quomodo ius dixerit 8 cae-
dis genus et tempus 17 statu-
ra et habitus 18 studia et ra-
tio vitae 19. 20. 21 caedes quo-
modo accepta 23

Domitilla, v. Flavia *Vesp.*

3 Domitilla, Domitillae filia
ibid. Domitilla *Dom.* 17

Domitius pater *Ner.* 28 Aë-
nobarbus *Cof. Oth.* 2 Neronis
pater *Cof. Tit.* 2 Marlus *Gr.*
9 Domitius, h. e. Nero *Vit.* 11
Cn. Domitius Calvinus *Caes.*
36 *Ner.* 2 L. Domitius Prae-
tor *Caes.* 23 L. Domitius mi-
natur Caesari 24 Domitius in
deditionem redactus Caesari
et ab eodem dimissus est 34
L. Domitius *Ner.* 1 T. Domi-
tius *Aug.* 17 Domitius emptor
familiae et pecuniae in testa-
mento Augusti *Ner.* 4 Domitii
patris vox de Neronis genitura
Ner. 6 Domitii Marci versicu-
lus *Gr.* 16 Domitio patri ho-
nores habiti a Nerone *Ner.* 9

Domitia gens *Ner.* 1 Domi-
tia *Tit.* 10 Longina Aelio La-
miae nupta abducta a Domi-
tiano *Dom.* 1 Domitiani uxor
3 Domitia Paridis histrionis

amore deperdita *ibid.* repu-
diata et reducta *ibid.* Domi-
tiae concubitus cum Tito, falso
credius *Tit.* 10

Drausus dux *Tib.* 3

Druidarum religionem Clau-
dius abolevit *Claud.* 25

Drusilla, filia Germanici *Cal.*
7 Drusilla Livia *Aug.* 62 Lu-
lia *Cal.* 25 per Drusillae sor-
oris nomen iurat Caligula *Cal.* 24
eam Caligula vitiat *ibid.*

Drusinae fossae *Claud.* 1

Drusi cognomen unde sum-
ptum *Tib.* 3 Drulorum res ge-
stae 3 lqq.

Drusus, Tiberii filius, Ger-
manici pater et Claudii *Claud.*
1 eius cognomina, res gestae,
mors, laus *ibid.* *Tib.* 7 civilitas
Tib. 50 mores *ibid.* 52 filia
Aug. 99

Drusus, Tiberii filius ex
Agrippina *ibid.* in forum a pa-
tre deductus *Tib.* 15 Romae
obit 39. 62

Drusus, Germanici filius,
Tiberii Imp. nepos *Cal.* 7 in
vinculis moritur *Tib.* 65

Drusus, Imp. Claudii filius
Claud. 27 pyro strangulatus *ib.*

C. Drusus *Aug.* 94 *Histori-
cus, cuius nuppiam alibi men-
tio. Pitiscus perperam pro Ti-
berii filio habet, respicique pu-
tat ad orationem, quam in
honorem Augusti recitavit.*

E.

Eburones Germani *Caes.* 58

Ecloge s. Egloga, Neronis nu-
trix *Ner.* 5

Efficius Calvinus Eques *Gr.* 3
 M. Egnatii coniuratio *Aug.* 19
 Electra Atilii *Caes.* 84
 Elephantis, mulier Graeca,
quae de figuris Venercis scrip-
psit Tib. 45

Elephanto superfeldens Eques
 Romanus, per catadromum de-
 currit *Ner.* 21. elephanto, inve-
 ctus Cn. Domitius *Ner.* 2. ele-
 phanti pugnautes *Caes.* 59. su-
 nambuli *Galb.* 6. gestantes Ly-
 chnauchos in aleeptu Caefaris
 ad Capitolium *Caes.* 57

Eleulinia sacra *Claud.* 25
 Eleulinis facris interefle, non
 audet Nero *Ner.* 54

Ennia, Naevii Macronis uxor
Cal. 12. in eam ingratus Cali-
 gula 26

Ennius *Aug.* 7 *Gr.* 1. Ennii an-
 nales *Gr.* 3. mors *ibid.* Ennius,
 non poeta, fed pofterior *Gr.* 1

Epaphroditus Neroni a libel-
 lis *Ner.* 49. Epaphroditi mors
Dom. 14. Neronis adiutor in
 morte *ibid.*

Epicadus Afinius *Aug.* 19
 Cornelius *Gr.* 12

Eppius Marullus Trib. pl. po-
 teftate privatus a Caefare *Caes.*
 79

Epidius *Rhet.* 4. calumniator
ibid. Epidius Nuncionus *ibid.*

Eques Roman. Equiti pro-
 pria loca tributa Circenfibus
Ner. 11. Equites praetoriani
Cal. 45. *Claud.* 21. Equites ra-
 tionem vitae reddere coguntur
Aug. 59. Equites recognofcit
 Tiberius *Cal.* 16. rex Equitibus
 Romanis creati Senatores *Aug.*
 40. Equites Romani ad ferrum

exhibiti *Ner.* 20. Equitum tur-
 mae frequenter recognitae ab
 Augufto *Aug.* 58. Equitibus
 Rom. ufus Auguftus ad fcenicas
 et gladiatorias operas 45. eque-
 fter cenfus 40. equellire certa-
 men *Ner.* 12. *Dom.* 4. eque-
 ftes militiae *Claud.* 25. equi-
 tes Theffali, qui 21

Eratofthenes *Gr.* 10

Eros Staberius *Gr.* 13

Elius Proculus Colofferos di-
 ctus, indigniffime tractatus a
 Caio *Cal.* 35

Esquilinus campus *Claud.* 25
 Etruriam occupat Caefar
Caes. 54. Etrufca lingua *Aug.* 97

Q. Eulogii libellus *Tit.* 1

Eunoe Maura, Bogudis uxor
 a Caefare dilecta *Caes.* 52

Euphorio poeta *Tib.* 70

Euripus Circo additus *Caes.*
 59

Eutychus afinarius *Aug.* 96

F.

Fabia tribus *Aug.* 40

Fabiani tribules *Aug.* 40

Fabius Africanus Conf. *Claud.*

2

Fannius Caepio *Tib.* 8. eius
 coniuratio *Aug.* 19

Fannius Strabo, Conf. *Rhet.* 1

Fafti a Verrio ordinati et pa-
 rietii incifi *Gr.* 17. faftos corre-
 xit Caefar *Caes.* 40

Faunus Aboriginum rex *Tit.* 1

Favonius, Catonis aemulus
Aug. 13

Fauftus Sulla *Caes.* 27. *Claud.*
 27. Sullae filius *Gr.* 12. inter-
 fectus *Caes.* 75

Felix Iudacae praepositus
Claud. 28 Claudii libertus,
trium reginarum maritus *ibid.*

Ferentinum opp. *Oth.* 1

Flaccus *Hor.* 1 Flaccus Nor-
banus *Vit.* 3 v. Pompeius,
Veranius, Verrius.

Flaminia via *Aug.* 100

Flavia gens *Vesp.* 1 *Dom.* 1.
3 Flavii generis origo *Vesp.* 12
Flaviae gentis templum *Dom.*
15. 17

Flavia Domitilla, uxor Ve-
spasiani et Statilii Capellae *Vesp.*
3 Flaviae Domitillae matris et
filiae mors *ibid.*

Flaviales *Dom.* 4 Flavialium
collegium *ibid.*

Flaviani *Vit.* 15

Flavius Liberalis *Vesp.* 3 Pe-
tronius 1 Sabinus patruelis oc-
ciscus a Domitiano *Dom.* 10 Sa-
binus, Vespasiani frater *Vit.* 15
Clemens, patruelis Domitiani
Dom. 15 eius mors *ibid.* Fla-
viorum suburbanum *Vesp.* 5

Flavus Caetius, Sulpicius,
ubi v.

Florales ludi *Galb.* 6

Florus Mestrius, ubi v.

C. Fonteius Capito *Cof. Cal.*
18 *Galb.* 11

Frugi Crassus, Piso, ubi v.

Fucinum lacum emittere de-
stinat Caesar *Caes.* 44. Claudius
emissurus naumachiam commit-
tit *Claud.* 21 eius emissarium
20

Fulvia (uxor Clodii quon-
dam) socrus Augusti *Aug.* 62
uxor Antonii *Rhet.* 5 Titi uxor
Vit. 4 eius filia Iulia *Dom.* 17

Furius Bibaculus *Gr.* 4 Ca-

millus Scribonianus *Claud.* 13

Leptinus *Caes.* 39

Furnilla Marcia *Vesp.* 4

Fuscus, v. Cornelius.

G.

Gabinus Secundus, Cau-
chius dictus *Claud.* 21

A. Gabinus *Caes.* 50

Gadareus, v. Theodorus

Gaetulicus *Galb.* 6 *Cal.* 8
Gaetuli et Lepidi coniunctio
Claud. 9 v. Lentulus.

S. Galba eloquentissimus tem-
porum suorum *Gr.* 3

Galba Imperator nobilissimus
Galb. 2 familia eius laudatur 3
studia, matrimonium 5 honores
et officia 6. 7. 8. varii mores
in administranda provincia 9
res novas et imperium affectat
10. 11 imperium partim bene,
partim male administrat 14. 15
hinc offensionae et seditio exerci-
tuum 16 cui remedium ado-
ptione Pisonis quaesitum 17
caedes 19 statua defuncto po-
sita et everfa 23 Galba resti-
tuit simulacra a Nerone detra-
cta *Ner.* 22 Galba cur ab Otho-
ne interemptus *Oth.* 12 Gal-
bae aetas *Ner.* 20 Galbae cae-
des vindicata per Vitellium
Vit. 10

C. Galba frater Imp. eiusque
mors *Galb.* 3

Galeria Fundana, Vitellii uxor
Vit. 6

Gallia tributaria facta *Caes.*
25 provincia *Tib.* 3 Cisalpi-
na, Comata *Caes.* 23 Citerior
30. 56 Togata *Gr.* 3 Transal-

- pina *Caes.* 29 a Germanis vastatur *Tib.* 41 Galliarum motus *Ner.* 40 Gallicus triumphus *Caes.* 49 Gallicum bellum *Caes.* 56. 69 *Ner.* 58
- Ad Gallinas, villa *Galb.* 1
- Q. Gallius Praetor *Aug.* 27
- M. Gallius Senator *Tib.* 6
- Gallus, v. Alinius, Sestius, Cornelius. Gallus Terentius oculis repente captus *Aug.* 53
- Gallus tympanizans, sacerdos Cybeles *Aug.* 68
- Gallus in curiam recipit Caesar *Caes.* 76
- Gamala, urbs Iudaeae *Tit.* 4
- Gebeuna mons *Caes.* 25
- Gelotiana, scil. domus *Cal.* 18
- Geminus, v. Tanusius.
- Gemoniae, scil. scalae *Vit.* 17 etc.
- Gergovia, urbs Gall. *Caes.* 25
- Germania *Caes.* 58 *Aug.* 23 *Tib.* 25 *Vesp.* 4 *Dom.* 2 inferior *Vit.* 7 superior *Dom.* 6
- Germani *Aug.* 21 dedititii in Galliam traieci *Tib.* 9 vastant Galliam *Tib.* 41 Germanorum legati in orchestra sedent *Claud.* 25 Germani trans Rhenum incolentes *Caes.* 25 v. not. Germanos primus Romanorum aggreditur et cladibus afficit Caesar *Caes.* 25 Germanicum bellum *Tib.* 9 Germanica Cui expeditio *Caes.* 45
- Germanici cognomen Druso decretum *Claud.* 1 nomen Septembri datur a Domitiano *Dom.* 15 cognomen sumit Claudius *Claud.* 2 Vitellius *Vit.* 8 Domitianus *Dom.* 13
- datum Claudii filio rex Britanico *Claud.* 27
- Germanicus Caesar, sororis Augusti nepos *Aug.* 64 Drusi filius tot *Claud.* 1 liberi *Aug.* 34 circumventi a Seiano *Tib.* 55 ad imperium capeffendum urgetur 25 in Syria obit 39 adoptivus Tiberii filius 52 Caligulae pater *Cal.* 1 eius comes P. Vitellius *Vit.* 2 Germanici coniux et liberi *Cal.* 7 crudelem in modum afflicti a Tiberio *Tib.* 52 liberorum mors 54 Germanici genus, adoptatio, quaestura, consulatus, res gestae, mors, virtutes animi, et corporis dotes *Cal.* 1 ingenium, benevolentia, gratia, forma, studiorum genera 3 eius lenitas *ibid.* de eo adoptando cogitat Augustus 4 favor populi in illum *ibid.* luctus in morte Germanici 5
- Germanicianus exercitus *Vesp.* 4 Germaniciani in Germania militantes *Tib.* 25 Germaniciani exercitus in verba Vitellii iurant *Oth.* 8 Germanicianorum vexillatio *Galb.* 20
- Geryonis s. Geryonae oraculum *Tib.* 14
- Gessoriacum *Claud.* 17
- Glabrio *Dom.* 10
- Gladius, eo titulo libellus *Cal.* 49
- Glyco medicus *Aug.* 11
- Gniphio *Gr.* 7 Gniphoni postpositus Andronicus 8
- Graecanica toga *Dom.* 4
- Graecia provincia *Claud.* 16 v. not. Graeci pagiles *Aug.* 45

H.

Halotus spado *Claud.* 44 Halotus *Galb.* 15

Hannibalis nomen servis inditum *Dom.* 10

Harpocras libertus *Claud.* 28

Q. Haterius *Tib.* 29

Helvidii Prisci insolentia *Vesp.* 15 filius occisus *Dom.* 10

Helvidius Rustico histor. laudatur *Dom.* 10

Helvius Cinna per errorem nominis a plebe occisus *Caesf.* 85

Hercules Musarum *Aug.* 29 monumentum *Vesp.* 12 templum *Caesf.* 7 *Aug.* 72 Herculi sacra urbs *Cal.* 8

Hermaeum, diaetae nomen *Claud.* 10

Hermogenes Tarlensis *Dom.* 10

Hiera, v. Eros.

Hierosolyma *Aug.* 93 Hierosolymorum expugnatio *Tit.* 5 regnum *Ner.* 40

Hilario libertus Augusti *Aug.* 101

Hipparchus *Vesp.* 13

Hirtius *Tib.* 5 *Rhet.* 1 Hirtius perit *Aug.* 11 librum Caesaris de bello Gallico imperfectum supplevit *Caesf.* 56 Hirtius oblesso D. Bruto opem fert *Aug.* 10 eius mors 11 Hirtii consulatus *Tib.* 5

Hispania provincia data Pisoni *Caesf.* 9 Caesari ex praetura 18 Hispaniae receptae *Aug.* 8 descivere *Ner.* 42 Hispaniensis exercitus *Vesp.* 6 triumphus *Caesf.* 37 victoria 38 Hispaniense bellum 56

Homeri de carminibus abolendis cogitat Caligula *Cal.* 34

Homerici scyphi qui *Ner.* 47

Horatius de Orbilio *Gr.* 9

Hortalus *Tib.* 47 v. not.

Hortensianae aedes *Aug.* 72

Horti Lamiani *Cal.* 59 Maecenatiani *Tib.* 15 Serviliani *Ner.* 47 horti circa Tiberim populo legati a Caesare *Caesf.* 85

L. Hyginus grammaticus *Gr.* 20

Hyle Atteli *Gr.* 10

Hylas pantomimus *Aug.* 45

I.

Iacchus Siscennius *Gr.* 5

Ianus geminus clauditur *Ner.* 15 Quirinus clausus *Aug.* 22 Iani *Caesf.* 81 *Aug.* 31. 59 *Dom.* 13

Icelus libertus Galbae annulis aureis donatus *Ner.* 49 *Galb.* 14

Illeisibus tributa remissa *Claud.* 25 Illeis Romanorum consanguinei *ibid.*

Illyricum Caesari provincia datur *Caesf.* 22 Illyrici defectio *Tib.* 16 Illyricum debellatum *Tib.* 17

Indi quare ad amicitiam Augusti pellecti *Aug.* 21

Iosephus Iudaeus ex nobilibus, captivus *Vesp.* 5

Istauricus cognominatus Servilius *Caesf.* 3. 62 Istauricus consularis *Rhet.* 4

Iliaci habitus *Dom.* 1

Ildorus Cynicus *Ner.* 39

Isthmum perfodere cogitat

Caesar *Caes.* 44 et alii *Ner.* 19
Cal. 21

Iter, poema Caesaris sic inscriptum *Caes.* 56

Iuba (filius Ptolemaei Pater)
Cal. 26

Iuba (Numidia rex) Hiempsalis filius (*non eius, qui a Iugurtha interfectus est, sed Gaudae filii*) Caesarem adversarium habet in causa Masintha *Caes.* 71 (*v. Spanhem. de usu et praest. num. Disf. VIII. §. 2.*) victus cum Scipione a Caesare *ibid.* 59

Iudaei *Aug.* 76 Iudaei Romam pulsi *Claud.* 25 rebellant *Vesp.* 4 Iudaeorum luctus in morte Caesaris *Caes.* 84 ieiunia sabbatis *Aug.* 76 iuventus ut a Tiberio tractata *Tib.* 36 de Iudaeis triumphus *Vesp.* 8

Iudaicus fiscus acerrime actus a Domitiano *Dom.* 12 Iudaicus exercitus *Vit.* 15 triumphus *Dom.* 2

Iulia, amita Caesaris *Caes.* 6

Iulia, soror Caesaris *Caes.* 74
Aug. 4 avia Augusti *Aug.* 8

Iulia, filia Caesaris, nubit Cn. Pompeio *Caes.* 12 moritur 26

Iulia Augusta *Cal.* 16 *est Livia Augusti uxor.*

Iulia, Augusti filia *Aug.* 19 ex Scribonia 63 Marcello nupta, post Agrippae *ibid.* Tiberii uxor *Tib.* 7 damnata 11 Iuliam, olim uxorem, ut relegatam tractaverit Tiberius *Tib.* 30 Iuliae, filia neptisque, sepulcro Caes. inferri vetitae *Aug.* 101 Iulia insula in continentem translata *Aug.* 65 in

eam patris severitas *ibid.* omnibus probis contaminata *ibid.* relegata *ibid.*

Iulia, Augusti neptis, Agrippae filia *Aug.* 64. 65 relegata *ibid.* ex ea editum infantem alii vetat Augustus *ibid.* 72 eius opera diruta *ibid.*

Iulla Drusilla, Caligulae filia
Cal. 25

Iuliae, Drusi et Germanici filiae, occisae *Claud.* 29 *Intell. Drusi Tib. Imp. filii. Iulia Germ. alias dicitur Livilla.*

Iulia, Titi filia, corrupta a Domitiano *Dom.* 22

Iuliani, milites Iulii Caesaris
Caes. 75

Iulius Caesar qualem adolescentiam habuerit *Caes.* 1 quae stipendia fecerit 2. 3 eius studia Rhodi et captivitas 4 tribunatus militum 5 quaestura Urb. et provinc. 6. 7 aedilitas 10 pontificatus maximus 13 praetura 14 consulatus 19. 20 imperium in Galliis 22 ibi gesta 25 belli civilis praetextum 30 initium 33 rerum gestarum summa 34. 35 triumphi 37 praemia et spectacula 38. 39 fastorum correctio 40. Senatus et rerum urbanarum ordinatio 41. 42 iurisdictio 43 consilia 44 habitus corporis 45 domesticus cultus et disciplina 46 eloquentia 55 armorum exercitatio 57 usus et ratio militiae 58 studium et fides erga clientes 71 erga amicos indulgentia 72 lenitas adversus inimicos 73. 74 moderatio clementiaque 75 ambitio et im-

potentia 76 coniuratio in eum
80 ligna caedis 81 caedes ipsa
82 testamentum 83 funus 84
tumultus post funus 85 consecratio
88 percussorum poena 89
Iulius Caesar Divus *Caes.* 1

Iulius Marathus *Aug.* 79. 94
Vindex *Ner.* 40 Antonius, Triumviri filius *Gr.* 18 Modestus
Gr. 20 (conf. Foggini ad Fast. Praen. p. 35.) C. Iulius Hyginus *ibid.*

Iulius Portus *Aug.* 16

Iulus *Caes.* 81 Iulius Antoninus Conf. *Claud.* 2

Iunia Claudilla, uxor Caligulae *Cal.* 12 Iunia Calvina *Vesp.* 23

Iunius Saturninus *Aug.* 27 Iunius Novatus *Aug.* 51 Iunius Rusticus *Dom.* 10 T. Iunius Philopoemen *Aug.* 27

Iupiter Capitolinus *Caes.* 84 *Aug.* 26. 50. 94 Iupiter Cassius *Ner.* 22 Latialis *Cal.* 22 Olympicus *ibid.* Tonans *Aug.* 29. 91 Tragoedus 57 Iovis Olympici aedes Athenis 60 *Tib.* 65 Iovi custodi aedem excitat Domitianus *Dom.* 5

Ius annulorum *Caes.* 55 asylorum *Tib.* 37 belli *Aug.* 48 capiendi legata *Dom.* 8 coniurandi pristinum *Aug.* 40 dicendae sententiae *Claud.* 6 fisci *Vesp.* 23 laureae perpetuo gestandae *Caes.* 45 magistratum 28 metallorum, vectigalium *Tib.* 40 mundinarum *Claud.* 12 osculi 27 Quiritium, quatuor liberorum 19 tribunitiae potestatis *Tib.* 11. 23 vehendi lectica etc. *Claud.* 23 civile co-

artare destinavit Caesar *Caes.* 44 divinum humanumque *Vit.* 11 matronale *Tib.* 35 iuramentum liberorum *Galb.* 143.

Iuvenalis dies Saturnalibus adiectus *Cal.* 17 Iuvenales Iuldi *Ner.* 11

L.

Labeo, v. Antistius.

Laberius Eques Rom. *Caes.* 39

Laberius Hiera *Gr.* 13

Labienus, v. Titius *Cal.* 16

Lacedaemonii in tutela Claudiorum *Tib.* 6

Laco Corn. *Aug.* 14

Lacus Cantabriae *Galb.* 8

Curtius *Aug.* 57 *Galb.* 20 Fucinus *Caes.* 44 *Claud.* 20 Lucrinus et Avernus *Aug.* 16

Laelius Archelaus *Gr.* 2

C. Laetorius *Aug.* 5

Lambrani *Caes.* 9

Lamia, v. Aelius *Dom.* 1. 10

Lamiani horti *Cal.* 59

Lampadio *Gr.* 2 conf. Gell. 18. 5.

Lares cubiculi *Dom.* 17 compitales *Aug.* 31

Latini pugiles *Aug.* 45 Latina via *Dom.* 17 Latinae conditionis mulier *Vesp.* 3 Latinarum scil. feriarum sacrificium *Caes.* 79 sacrum *Ner.* 7 dies *Claud.* 4 Latinae coloniae de petenda civitate agitantes *Caes.* 8

Lavicanum *Caes.* 83

Laureolus minus *Cal.* 57

Lenaeus, v. Pompeius *Gr.* 2

Lenaeus Melissus 3 Lenaeus 15

Lenis f. Laetus, v. Suetonius
Oth. 10

Cn. Lentulus Augur *Tib.* 49
Gaetulicus *Cal.* 8 Consul cum
M. Messala *Galb.* 4

Leontinus Campus *Rhet.* 5

Lepida, Quirini uxor dives,
dimissa post veneficii rea et da-
mnata *Tib.* 49

Lepida, Augusti proneptis
Claud. 26

Lepida, Domitii patris Ne-
ronis soror, Neronis amita *Ner.*
5. 6. 7

Lepida, Galbae uxor *Galb.* 5

M. Lepidus post Sullae mor-
tem novam disensionem movet
Caes. 3. 5

M. Lepidus Magister Equitum
Caes. 82 Triumvir *Aug.* 8. 12.
16. 27. 31

Lepidus, Triumviri filius, in
Augustum coniurat *Aug.* 19

M. Lepidus (*Aemilius Paullus*
et Juliae neptis Aug. filius,
Drusillae maritus) Caligulae
insidiatur, damnatur *Cal.* 24. 36
cum Gaetulico *Claud.* 9

Leptinus, v. Furius *Caes.* 39

Lex agraria Caesaris promul-
gata *Caes.* 20 Clodia *Dom.* 9
Cornelia, qua tenebantur signa-
tores *Aug.* 33 Julia *Ner.* 33
Papia Poppaea *Claud.* 19 eius
vacatio *ibid.* Pedia *Ner.* 3
Galb. 3 Scatinia *Dom.* 8 Va-
tina *Caes.* 22 lex Pompeii de
iure magistratuum 28 lex per
Consules lata *Tib.* 21 lex cu-
riata *Aug.* 65 sumptuaria *Caes.*
43 *Aug.* 34 theatralis *ibid.* 40
iudiciaria *ibid.* 56 lex de uxori-
bus ducendis *Caes.* 52 praedia-

toria *Claud.* 9 lege Julia divi-
lus ager Campanus *Aug.* 4 co-
loni deducti Capuam *Caes.* 81
leges in aes incisae et in aera-
rium conditae 28 turbulentissi-
mae Metelli 16 leges Corneliae
11 leges Caesaris 28 Augusti
Aug. 34 Tiberii *Tib.* 35 Ca-
ligulae *Cal.* 16 Claudii *Claud.*
22 Neronis *Ner.* 10 Galbae
Galb. 4. 15 Vitellii *Vit.* 14
Vespasiani *Vesp.* 8 Titi *Tit.*
8 Domitiani *Dom.* 1

Liberalis, v. Flavius, Sal-
vius.

Liberi patris lycus in Thracia
Aug. 94

Libitinae rationes *Ner.* 39

Libonis Scribonii in Tiberium
conspiratio *Tib.* 25 Libonis
filia Scribonia *Gr.* 19

Licinius, v. Calvus *Caes.* 49

Licinius Crassus *Ner.* 2 *Rhet.*

1 Licinius Enceladus *Aug.* 67

Licinius Lucianus *Vesp.* 6. 13

Licinius consularis, historicus
Gr. 20

Licinianus, v. Piso *Galb.* 17

Liguria *Claud.* 17

Lingo, v. Aufidius *Cal.* 23

Livia Drusilla, uxor Augusti
Aug. 29. 62. 65 gravida Angu-
sto nubit *Claud.* 1 abducta
Neroni *Tib.* 4 *Aug.* 62 Au-
gusta *Cal.* 15. 23 eam gravatur
Tiberius *Tib.* 50 obitus *Cal.*
10 Drusi mater *Claud.* 1 et
Tiberii *Tib.* 5 testamentum
Galb. 5 ei honores habiti a
Claudio *Claud.* 11

Livia Medullina orta a Ca-
millo *Claud.* 26

Livia Ocellina *Galb.* 3

Livia Orestilla, Caii uxor, mox dimissa et relegata *Cal.* 25

Livilla, Drusi filia, soror Claudii *Claud.* 1 uxor Drusi, Tiberii filii, Drusum veneno tollit *Tib.* 62

Livilla, Germanici filia, Caii soror *Cal.* 7

Livius mensis October dictus *Tib.* 26

T. Livius (historicus) hortatur Claudium ad historiam scribendam *Claud.* 41 e bibliothecis paene amovetur a Caligula *Cal.* 34 e Livio conciones *Dom.* 10

Livius Andronicus poeta *Gr.* 1

Livii nomen assumit Galba *Galb.* 4

Locusta f. Lucusta, venefica *Ner.* 33 impunitas, praedia, discipuli ei dati *ibid.* venenum Neroni dat 47

Lollia, A. Gabinii uxor, a Caesare corrupta *Caes.* 50

Lollia Paullina Memmio a Caligula abducta *Cal.* 25 eam ducere voluit Claudius *Claud.* 26

Lolliana clades *Aug.* 25

M. Lollius Caii Caesaris rector *Tib.* 21. 13

Longina, v. Domitia *Dom.* 1

Longinus *Cal.* 24 v. Cassius.

Lucilii Satyrae *Gr.* 20 de Lucilio libri Niciae 14

Lucius, filius Augusti adoptivus *Aug.* 26. 64 v. Caesar.

Lucius parvus, sed vocis immensae *Aug.* 45

Lucii praenomen *Ner.* 1 Lucii praenomen repudiat gens Claudia *Tib.* 1

Luculleae lanceae *Dom.* 10 Luculliana villa *Tib.* 73

L. Lucullus Caesari ad genua accidit *Caes.* 20

Lucullus Sallustius Britanniae legatus; a quo Luculleae lanceae *Dom.* 10

Lucus Liberi patris *Aug.* 94

Ludus Troiae *Aug.* 43 gladiatorius *Caes.* 31 *Dom.* 17 ludi funebres *Caes.* 84 rhetorum *Rhet.* 1 dedicationis theatri *Claud.* 21 Victoriae Caesaris facti *Aug.* 10 Actiaci *Tib.* 6 castrenses 72 compitalitii *Aug.* 31 florales *Galb.* 6 alyci, miscelli *Cal.* 20 Martiales *Claud.* 4 honorarii *Aug.* 32 lupercales 31 nocturni *Cal.* 13 Palatini 56 pontificales *Aug.* 44 quinquennales *Aug.* 18. 59 seculares *Aug.* 31 *Vit.* 2 *Dom.* 4 scenici *Cal.* 18. 26 *Dom.* 4 Troiani *Tib.* 6

Lugduni ara, Augusto dedicata *Claud.* 2 ibi ludi miscelli a Caligula editi *Cal.* 25

Lunenensis ara *Ner.* 50 i. e. ex marmore *Lunenfi.*

Lupercos sibi decerni passus Caesar *Caes.* 76 Lupercale sacrum *Aug.* 31 Lupercales, scil. ludi *ibid.*

Luscio, poema Neronis *Domit.* 1

Lutatius Daphnis (f. potius Daphnides) *Gr.* 5

Lycia sit provincia *Fesp.* 3 Lyciis adempta libertas *Claud.* 25

Lydia, poema Catonis *Gr.*

11

M.

Macedonia et Achaia Senatui redditae a Claudio *Claud.* 25

Macer, v. Clodius, Pompeius M.

Macro praefectus praet. *Cal.* 25 in Macronem ingratus Caligula 26

Maecenatis cincinnati *Aug.* 86 Maecenatis in domo aeger cubat Augustus 72 Maecenatis taciturnitas desiderata 66 Maecenatis tumulus *Hor.* 15 Maecenati muneri datus Melissus *Gr.* 21 Maecenati insinuatus Horatius *Hor.* 3 Maecenatiana turris *Ner.* 38 Maecenatiani horti *Tib.* 15

Magonis nomen servis inditum *Dom.* 10

Mallia *Aug.* 70

Malloniae iudicium *Tib.* 45

Mallotes, v. Crates.

Mamercus Aemilius, (Consul a. U. 676.) propinquus Caesaris, veniam ei a Sulla impetrat *Caes.* 1

Mamurra *Caes.* 75

Maroboduus Germanus a Tiberio Romano pellectus non remittitur *Tib.* 37

Marathus libertus Augusti, de vita eius scripsit *Aug.* 79. 94

C. Marcellus Consul *Caes.* 29 princeps conspirationis in Caesarem 80

C. Marcellus, Octaviae maritus *Caes.* 27

Marcellus, Octaviae, sororis Augusti, filius *Aug.* 65 Iuliae maritus *ibid.* M. Agrippae praelatus 66 Marcelli theatrum 45 *Vesp.* 29

Marcellus, v. Pomponius.

Marcia Fulvia *Tib.* 4 v. not.

Marciani cognomen *Galb.* 14

Marcii reges *Caes.* 6

Marcus Philippus, Augusti vitricus *Aug.* 8. 29

C. Marcus Censorinus Cof. *Hor.* 14

C. Marii tropaea *Caes.* 11

Mars ultor *Aug.* 21. 29. eius aedes ab Augusto aedificata 29 *Cal.* 44 delubrum *Vit.* 8 templum *Caes.* 44 Marti dedicatur pugio, quo se Otho occiderat *Vit.* 10

Marsicum bellum *Aug.* 23

Marsus *Gr.* 9

Martiales ludi *Claud.* 4

Marullus, v. Epidius *Caes.*

79 Marullus Trib. pl. remotus 80

Masgaba conditor Caprearum *Aug.* 98

Masinhra stipendiarius Iubae pronuntiatus *Caes.* 71

Massilia oblidio *Caes.* 34

Mathematici *Aug.* 94 *Tib.* 14. 36 *Cal.* 57 *Oth.* 4 *Ner.* 40 *Dom.* 15 *Vit.* 3 Urbe pulsi a Tiberio *Vit.* 36 Italia excedere iussi *Vit.* 14

Mathematica *Tib.* 69

C. Matius *Caes.* 52 Matianum malum *Dom.* 21

Mauri et Syri pueri Augusto probati *Aug.* 83

Mausoleum Caesarum *Aug.* 100. 101 *Vesp.* 23

Maximus Parthenii libertus,
Domitiani interfectior *Dom.* 17
Q. Maximus Col. *Caef.* 80
Mazacum turba *Ner.* 30 v.
not.

Medullina *Claud.* 26 v. Livia.
Megillanes *Cal.* 5 Principes
Parthorum.

Meleager *Tib.* 44 Atalantae
coniux.

Meleagrides aves *Cal.* 22

Melissus Lenaeus *Gr.* 3

C. Melissus grammaticus
Maecenatis *Gr.* 21

C. Memmius Praetor *Caef.* 23
eius asperrimae in Caesarem
orationes 49. 73 codicilli ad
Pompeii uxorem de stupro *Gr.*
14

C. Memmius Britanniae lega-
tus uxorem cedit Caligulae *Cal.*
25

Q. Memmius, eius oratio pro
se *Ter.* 3

Menas libertus ingenuus fa-
ctus prodit Pompeii classem Au-
gusto *Aug.* 74

Messalla Barbatus *Claud.*
26

Messalla orator *Claud.* 13 eius
epistola *Gr.* 4 v. Valerius et
Corvinus.

Messalina, Claudii uxor
Claud. 17. 26. 36. 37 *Ner.* 6
eius cum Silio nuptiae *Claud.*
29 flagitia et dedecora 26 Mel-
salina supplicio affecta 26. 39

Messalina, v. Statilia.

Mestrius Florus *Vesp.* 22

Metallorum ius *Tib.* 49

Q. Metelli orationes *Aug.* 89
pro Q. Metello oratio Caesaris.
Caef. 55

Metius f. Mettius Pomposia-
nus *Vesp.* 14 *Dom.* 10

Metius Rufus Aegypto prae-
fectus *Dom.* 4

Metoposcopi praedictio de
Titi imperio *Tit.* 2

Mevania *Cal.* 43

Milliarium aureum in foro
prope aedem Saturni *Oth.* 6

Mimi Latini *Caef.* 39 *Ner.* 4
Dom. 15

Minerva Domitiano culta
Dom. 15 Minervae effigies 4
collegium institutum *ibid.*

Misenensis classis *Plin.* 3

Mithridates Asiam vastat *Caef.*
4 Mithridates magnus 35 vi-
ctus 19

Mnester pantomimus *Cal.* 36
quam carus Caio 55 Mnesteris
pantomimi tragoedia 57

Modelius (Iulius) libertus Hy-
gini doctus *Gr.* 20

Moesia a Dacis et Sarmatis
occupatur *Tib.* 41 Moesiarum
exercitus *Vit.* 15 *Vesp.* 6

Mucia, uxor Cn. Pompeii, a
Caesare corrupta *Caef.* 50

Mucianus Licinius Syriacum
exercitum Vespasiano promit-
tit *Vesp.* 6 impudicus; parum
reverens Vespasianum *ibid.* 13

Mulio vocatus Vespasianus
Vesp. 4

Mullorum pretia *Tib.* 34 v.
Exc.

Mummia Achaica, proneptis
L. Mummii Achaici, uxor pa-
tris Galbae Imp. *Galb.* 3

L. Munatius Plancus *Aug.* 7.
29 *Tib.* 5

Mundense proelium *Caef.*
56

Murena *Aug.* 19 *Tib.* 8 v.
Varro. gibber *Gr.* 9

Murrhinus calix *Aug.* 71 v.
not.

Musa, v. Antonius.

Museo Alexandrino novum a
Claudio additum *Claud.* 42

Musicus ager *Ner.* 12. 22

Mutinenſis acies *Aug.* 11 Mu-
tinenſe bellum 9. 84 *Rhet.* 1

Mylae *Aug.* 16

N.

Nacvia, v. Ennia *Cal.* 12

Naevii Punicum bellum *Gr.* 2

Nais Servilia libertina, ami-
ca Cn. Domitii *Ner.* 3

Narcissus Claudii libertus po-
tens *Claud.* 28. 37 *Tit.* 2 Nar-
cissus promovet Vespasianum
Vesp. 4 Narcissi imago aurea
Vit. 2 Narcissi amicos odit
Agrippina *Vesp.* 4

Naso, v. Actorius *Caes.* 9
idem esse videtur, qui nomi-
natur 52

Navis solutilis *Ner.* 34

Naumachia de ludis *Caes.*
39 *Claud.* 21 *Ner.* 12 de
loco *Tib.* 72 *Tit.* 7 *Dom.* 5

Naumachiarii *Claud.* 21

Nauplii mala *Ner.* 39

Neapolis *Aug.* 98 *Tit.* 4
Ner. 20. 25 ibi primo artem
cantandi protulit Nero *Ner.* 20
Neapolitanum certamen *Claud.*
11

Nemaufenses statuas Tiberii
subvertunt *Tib.* 13

Nemorensis rex *Cal.* 35 in
Nemorensi villa Caecaris *Caes.*
46

Nemus Caesarum *Aug.* 46
nemora in praetoriis 72

Neoptolemus tragoedus *Cal.*
57

Nero, verbum Sabinum, quid
significet *Tib.* 1

Nero Claudius, Asdrubalis
victor *Tib.* 2

Nero Tiberius, Imperatoris
Tiberii pater *Tib.* 3

Nerones, Tiberius Imp. et
Drusus, fratres *Tib.* 4

Nero Imp. quo genere ortus
Ner. 1. 2. 3. 4 quibus paren-
tibus 5 eius nativitas et omi-
nia 6. educatio 7. privignus
Claudii adoptatur *Claud.* 27.
39 principatus *Ner.* 3. simu-
lata pietas 9. Ipectacula 11.
12. 13. consulatus 14. iuris-
dictio 15. disciplina publica
16. 17. 18 peregrinationes 19
studium musicae 20. 21. equo-
rum 22. certamina musica 23.
24. 25. motus novi adversus
eum 40. quibus varie affectus
est 41. 42. 43. praeparata etiam
expeditione 44. 45. sed omni-
bus territus 46. et nova defe-
ctione 47. fugit 48. et se in-
terimit 49. funeratur 50. eius
poema Lucio *Dom.* 1. et in-
feriae a Vitellio factae *Vit.* 7
eius cantica 10

Nero, nepos Tiberii ex Ger-
manico *Tib.* 54. filius Germa-
nici *Cal.* 7. praenomen Clau-
dii *Claud.* 1

Nero, Imperatoris pater *Ner.*
5. vir detestabilis *ibid.*

Neronis, nomen acclamatum
accipit et usurpat Otho *Oth.* 7

Neroneus dictus mensis Apri-

lis *Ner.* 55 Neroneus agon
21 Neroneum certamen *Vit.* 4
Neronia, certaminis genus *Ner.*
12

Neronianus, v. Patrobius
Galb. 20

Neropolim Romam nuncupa-
re vult Nero *Ner.* 55

Nerva Domitiani successor
Dom. 1 Nervae forum 5

Nerulonenfis mensarius *Aug.*
4

Nicanor, Arei filius *Aug.* 89

Nicanor Saevius *Gr.* 5

Nicia grammaticus *Gr.* 14

Nicomedes rex Bithyniae
Caes. 2 Nicomedis contuber-
nium 49

Nicopolis condita *Aug.* 18

Niger Aquilius *Aug.* 11 et
Pontius *Tib.* 73

P. Nigidius, eius praedictio
de Augusto *Aug.* 94

Nolae succubnit Augustus
Aug. 98. 105 Nolae templum
Augusti *Tib.* 40

Nomentana via *Ner.* 48

C. Nonius Asprenas *Aug.* 43.
56

Nonius Niger *Caes.* 17

Norbanus Flaccus *Col. Vit.*

5 Noricum regnum *Tit.* 16

Novaria *Rhet.* 6

Novatus Iunius *Aug.* 51

Novius Niger Quaestor *Caes.*

17 Nuceria *Vit.* 1. 2

Numidicus, Q. Metelli co-
gnomen *Gr.* 3 Numidicus la-
pis *Caes.* 85 Numidicae *Cal.* 22

Nursia *Vesp.* 1 Nursini ex-
torres oppido acti *Aug.* 12

Nymphidius *Galb.* 17 Nym-
phidii Sabini mors *Galb.* 11

Nyfa, filia Nicomedis *Caes.*
49

O.

Ocellae cognomen Galba as-
sumit *Galb.* 4

Ocellatae sorores Vestiales vir-
gines corruptae et morte mul-
tatae *Dom.* 8

Ocellina Livia, Galbae no-
verca, adoptat Galbam *Galb.*
3

Octavia gens *Aug.* 1

Octavia maior, Octavii, pa-
tris Augusti, filia ex Ancha-
ria *Aug.* 4

Octavia minor, filia Octavii,
patris Augusti ex Atia *Aug.* 4
Caesaris Dictatoris e sorore ne-
ptis *Caes.* 27 uxor C. Marcelli
ibid. offertur Cn. Pompeio *ibid.*
moritur *Aug.* 61

Octavia, Claudii Imp. filia
Claud. 27 nubit Neroni *Ner.*
7 dimissa, relegata et inter-
fecta *Ner.* 35

Octaviae porticus *Gr.* 21

Octavium duplex familia
Aug. 2

Octavius vicus Velitris *Aug.*

1

Octavius Veliternus *Aug.* 1

C. Octavius Rufus primus e
gente Octavia magistratum Ro-
mae cepit *Aug.* 2 duos filios
C. et Cn. reliquit *ibid.*

C. Octavius, Augusti pater,
eius res gestae, liberi, uxores,
mors *Aug.* 3. 4 eiusdem men-
tio 27. 94. 100

C. Octavius heres Caesaris ex dodrante *Caes.* 83 in familiam Caesaris et nomen adoptatus *ibid.* v. Augustus.

Octavius Tenuer, grammaticus in Gallia togata *Gr.* 3

C. Octavius Lampadio grammaticus *Gr.* 2

Odeum aedificatur a Domitiano *Dom.* 5

Oedipus, tragoedia *Caes.* 56 *Ner.* 21. 46

Oenone *Dom.* 10 v. not.

Olympia *Cal.* 57 *Ner.* 12. 13. 24. 53 Olympiaca corona *Ner.* 25 Olympicus Iupiter *Aug.* 60 *Cal.* 22

Opilius grammaticus *Gr.* 6

C. Oppius, amicus Caesaris *Caes.* 52. 53. 56. 72 liber ab eo editus 52.

Oppius Sabinus consularis oppressus *Dom.* 6

Oppius Cares *Gr.* 3

Oraculum Geryonis *Tib.* 14 Veneris Paphiae *Tit.* 5 Carnuli *Vesp.* 5

Orbilius *Gr.* 4. 9 Orbilius filius *Gr.* 9 Orbili servus Scribonius 19

Orcini Senatores *Aug.* 35

Ordearius rhetor *Rhet.* 2

Orestes matricida, tragoedia *Ner.* 21

Orestilla, v. Livia *Cal.* 25

Orsitus, v. Salvidienus *Ner.* 37 *Dom.* 10

Oriens, orientales provinciae *Aug.* 13 *Tib.* 9. 12 *Ner.* 5.

39 Orientis regnum *Tit.* 5

Orientis reges *Dom.* 2

Ostia *Tib.* 10 *Cal.* 15. 55

Claud. 12. 25 *Ner.* 27 *Vesp.* 8 *Rhet.* 1

Ostiensis portus *Claud.* 20 provincia 24

L. Otacilius Pilitus *Plin.* 3

L. Otho, pater Imperatoris *Oth.* 1

Otho Imp. quibus maioribus ortus *Oth.* 1 eius nativitas, adolescentia, incrementa in aula 2 familiaritas cum Nerone 3 sub Galba imperium affectat 4 et propterea vim meditatur 5 consalutatus Imperator Galbam et Pisonem interfici iubet 6 Neronis memoriam colit 7 bellum contra Vitellium temere suscipit 8 temere ac improspere gerit 9 moriendi impetum capit 10 interficit se 11 habitus corporis et aestimatio post mortem 12 Othonis ad Vespasianum epistola *Vesp.* 6 Othonis memoriae inscriptus lapis *Vit.* 10

Ovidio familiarissimus Hyginus *Gr.* 20

P.

Pacuvius poeta *Caes.* 48

M. Paconius maiestatis reus interficitur *Tib.* 61

Pacrus Thraseas ob tristem vultum occisus *Ner.* 37 *Dom.* 10

Palaemon Remmius grammaticus *Gr.* 23

Palatinus Apollo *Aug.* 31. 52 Palatini atriensis cella de caelo tacta *Cal.* 57 Palatina domus *Aug.* 29 *Dom.* 15 Palatinae domus restitutio *Aug.* 57 Palatini ludi *Cal.* 56

Palatii regio *Aug.* 5
 Palfurius Sura Senatu motus,
 orator *Dom.* 13
 Palilia *Cal.* 16
 Pallas libertus potens *Claud.*
 28 *Vit.* 2
 Pandataria insula *Tib.* 53
Cal. 15 Pandatariam relegata
 Agrippina *Tib.* 53
 Paneros fenerator *Ner.* 50
 Panis eorum habitus *Tib.* 43
 Pannonia *Aug.* 21 *Oth.* 9
 Pannoniae exercitus *Vit.* 15
 Pannonicus Tiberii cognomen
Tib. 17 Pannonicum bellum
Aug. 20 *Tib.* 9
 Panfa opem fert D. Bruto ob-
 fesso *Aug.* 10 Pantae consula-
 tus *Tib.* 5 Panfa perit *Aug.*
 11 declamat apud Ciceronem
Rhet. 1
 Pantomimi *Aug.* 45 *Cal.* 35.
 55. 57 *Dom.* 10 pantomimi
 relegati *Ner.* 16 pantomimo-
 rum seditiones 26
 Papia Poppaea lex *Claud.*
 19. 23 *Ner.* 10
 Pappus l. Papus Aemilius
 Imperator *Aug.* 2
 Paris histrio *Dom.* 3 pan-
 tomimus 10
 Paris histrio cur occisus a
 Nerone *Ner.* 54
 Parrhasii tabula *Tib.* 44
 Parricidium dictae Idus Mar-
 tiae *Caes.* 88
 Parthenius poeta *Tib.* 70
 Parthenius Domitiani inter-
 fector *Dom.* 16 Parthenii li-
 bertus 17
 Parthi, Parthis bellum infer-
 re destinabat Caesar *Caes.* 44
Aug. 8 Parthi Augusto Arme-

niam vindicanti cedunt *Aug.*
 21 Parthi Crasso signa adi-
 munt *Tib.* 9 Parthorum legati
 16 Parthorum obsides primum
 Romam missi *Aug.* 43 Partho-
 rum rex capillatus *Vesp.* 23
 Parthyna gens *Aug.* 19
 Pasiphaë, Minois uxor *Galb.*
 2 Pasiphaën ligneo iuvencae
 simulacro abditam taurus inuit
Ner. 12
 Passienus Crispus *Ner.* 6
 Paullina *Claud.* 26 *Cal.* 25
 v. Lollia.
 L. Paullus (Aemilius) Con-
 sul, Marcelli collega *Caes.* 29
 L. Paullus, Censoris filius *Aug.*
 64 Paullus Censor *Claud.* 16
 Paullus (Aemilius Lepidus,
 Triumviri frater) Censor cum
 Planco *Claud.* 16
 Paullus Aemilius ab Augusto
 proscriptus *Aug.* 16 eius filius
 Paullus *ibid.* An est Censor
 et filius? Censor volente Le-
 pido proscriptus 41
 L. Paullus, Augusti progener,
 coniurat adversus Augustum
Aug. 19 Paulli Censoris filius
 ducit Iuliam, Augusti neptem
Aug. 64
 Q. Pedius inter Caesaris he-
 redes *Caes.* 83
 Pedia lex *Ner.* 3 *Galb.* 3
 Perialogos liber Orbili Gr.
 9 v. not.
 Perusia *Aug.* 14. 96 *Tib.* 4
 Perusia capta *Aug.* 15 Perusi-
 num bellum 9
 Petina, uxor Claudii *Claud.*
 26
 M. Petreius Pompeii legatus
 in Hispania *Caes.* 34. 75

Petro, T. Flavius, Reatinus.
Pompeianus, a quo Vespasiani
oriuntur *Vesp.* 1

Petronia, Vitellii uxor *Vit.* 6

Petronianus, Vitellii filius e
Petronia, captus altero oculo
Vit. 6

Petronius philosophus, ami-
cus Persii *Pers.* 1

Phagita Cornelius inquisitor
proscriptorum tempore Sullae
Caes. 74

Phalacrina, vicus in Sabinis
Vesp. 2

Phaon libertus Neronis *Ner.*
48. 49

Pharmacusa insula *Caes.* 4

Pharnaces, Mithridatis filius
Caes. 35

Phengites lapis *Dom.* 14

Philemo servus Caesaris a
manu et eius mors *Caes.* 74

Philippus Marcius, v. Mar-
cius.

Philippenfis acies *Aug.* 91

Philippense proelium *Aug.* 9.
13. 22. 29 *Hor.* 1

Q. Philocomus *Gr.* 2

Philologus Atticus, a semet
sic nominatus *Gr.* 7. 10 quis
primum et unde sic dictus
ibid.

Philopoemen, v. Iunius *Aug.*
27

Philosophi Urbe Italiaque
summoti *Dom.* 10 Roma exacti
Rhet. 1 philosophorum liber-
tatem lenissime tulit Vespasia-
nus *Vesp.* 15

Phoebe liberta Iuliae con-
scia *Aug.* 65

Phoenicopteri *Cal.* 57. 22 *Vit.*
13

Phyllis, nutrix Domitiani
Dom. 17

Pilius, L. Otacilius, rhetor.
Rhet. 5

L. Pinanus inter heredes Cae-
saris *Caes.* 85

Pinarius Eques Rom. ab Au-
gustio confodi iussus *Aug.* 27

Pinax, libri nomen *Gr.* 6

Cn. Piso adolescens cum Cae-
sare coniurat, mittitur extra
ordinem in Hispaniam *Caes.* 9
(conf. Sallusti. *Cat.* c. 19. *Cic.*
Verr. 4, 25.)

Cn. Piso legatus Syriae *Tib.*
52 inimicus Germanici *Vit.*
2 mortis Germanici accusatus
a populo paene discerptus, ca-
pitis damnatus *Cal.* 2

L. Piso, Caesaris socer *Caes.*
83 filia 21

L. Piso Praefectus Urbi a Ti-
berio factus *Tib.* 42

L. Piso Proconsul Galliae
Cisalpiniae *Rhet.* 6

Piso Frugi Licinianus a Gal-
ba adoptatur *Galb.* 17

Pisoniana coniuratio adversus
Neronem *Ner.* 36

Pitholai carmina in Cae-
sarem maledicentissima *Caes.* 75

L. Plancus Consul *Aug.* 101
Tib. 5 orator *Rhet.* 6

aedem Saturni instaurat *Aug.* 29

Octavianum Augustum vocan-
dum censet *Aug.* 7 Censor
cum Paulo *Claud.* 16

Plautia Urgulanilla, Claudii
uxor *Claud.* 26

Plautii Rufi coniuratio *Aug.*
19

A. Plantius ovatus *Claud.* 25
consularis *Vesp.* 4

A. Plautius iuvenis a Nerone
interfectus *Ner.* 35

Plotia rogatio *Caef.* 5

Plotius Gallus *Rhet.* 2

Polemon, rex Ponti, suum regnum provinciam fieri concedit
Ner. 18

Polla, v. Vespasia *Vesp.* 1

Pollentina plebs coercita *Tib.*

37

Pollio, v. Alfinius, Vespasius,
Claudius. Pollio orator *Claud.*

3

Polybius libertus Augusti *Aug.*

101 Polybius libertus Claudio
a studiis *Claud.* 28

Polycratis regiam Sami in-
staurare voluit Caius *Cal.* 21

Pompeia, uxor Caesaris *Caef.*

74 Pompeiam ducit Caesar et
repudiat 6 adulterata per P.
Clodium *ibid.*

Pompeia, Sexti Pompeii so-
ror *Tib.* 6

Cn. Pompeius Consul factus
Caef. 26 Brundisium confugit
54 vincere nescit 36 rex ap-
pellatur 40 Magnus *Aug.* 4

Pompeius heres a Caesare scribi
solitus *Caef.* 83 declamat *Rhet.*

1. 3 *Gr.* 4 Pompeii copiae in
Hispania *Caef.* 34 curia 80. 84

felicitas 35 fuga *Aug.* 16 le-
giones *Caef.* 68 liberi 35. 37

theatrum *Aug.* 31 *Ner.* 46
Claud. 11 liberi *Aug.* 8 uxor

Caef. 50 Pompeio filiam Cae-
sar despondet 21 Pompeio

Crassus reconciliatus, Pompe-
ium fundit Caesar 35 Iuliam

uxorem ducit 21 fugit Alexan-
driam, ubi occisus 35 liberos

in Hispania vincit Caesar *ibid.*

Pompeii statuae a Caesare re-
positae 75 Pompeii statua
translata *Aug.* 31

Sex. Pompeius, Cn. filius *Aug.*

9. 74 Consul 100 eius classis
proditur a Mena 74 superatur
prope Mylas ab Augusto *ibid.* 16

Pompeius Eques Rom. *Tib.*
57

Pompeius Lenaeus *Gr.* 2

Pompeius Macer *Caef.* 36 ei
ordinandae bibliothecae ab Au-
gusto demandantur *ibid.*

Pompilius Andronicus *Gr.* 8

Pomponius Flaccus *Tib.* 42

M. Pomponius Marcellus *Gr.*
22 M. Pomponius Praetor
Rhet. 1

Pomposianus, v. Metius
Vesp. 14

Pomptinas paludes siccare de-
stinat Caesar *Caef.* 44

Ponti regnum in provinciae
formam redactum *Ner.* 18 Pon-
ticus Caesaris triumphus *Caef.*

37

Pontia insula *Tib.* 54 Pon-
tiae *Cal.* 15

Pontificum vitio turbati fasti
Caef. 40

Pontificales ludi *Aug.* 44

Pontius Aquila Trib. pl. *Caef.*

78 in eum Caesaris indignatio
ibid. C. Pontius Niger (s. pon-
tius Nigrinus) Consul *Tib.* 73

M. Popillius consularis ac
poeta *Ter.* 4

Poppaea Sabina, Neronis uxor
Ner. 35 ictu calcis a Nerone

sublata *ibid.* marito abducta
Oth. 3

C. Poppaeus Sabinus Consul
Vesp. 2

Porcius, eius versus de Terentio *Ter.* 1

Porius effedarius *Cal.* 35

Porticus fori *Aug.* 31 *Liviae* et *Octaviae* 29 *Lucii* et *Caïi* *ibid.* templi *Herculei* 72 triplices *milliariae* *Ner.* 21

Portus Ostiae *Claud.* 20 portus *Iulius* *Aug.* 16

Polides *Claudii* libertus *Claud.* 28

Postumia *Servii Sulpicii* a *Caesare* corrupta *Caes.* 50

Praefectus castrorum *Vesp.* 1 *alae* *Tib.* 30 *Urbis* sacro *Latinarum* *Ner.* 7 *aerarii* *Claud.* 9 *Caes.* 35 *praetorii* *Claud.* 12. etc. *Aegypti* *Dom.* 4 *Vesp.* 6 *regis* *Caes.* 4

Praefectura *Aegypti* *Aug.* 66 *Ner.* 47 v. not. *morum* *Caes.* 76 *praetorii* ab *Equite* administrari solita *Tit.* 6 v. not. *Urbis* *Aug.* 37. etc. *alarum* 38

Priamus felix cur appellatus a *Tiberio* *Tib.* 62

Primus *Antonius* *Vit.* 8

Princeps idem et declamat et disputat *Gr.* 4 (De hoc cognom. gentilitio conf. *Cort.* ad *Sallust.* *Cat.* c. 30.)

Priscus, v. *Caesonius*, *Helvidius*.

Probus, v. *M. Valerius*.

Proculus, v. *Acerronius*, *Esus*.

Procuratio *Aegypti* *Ner.* 35 *Urbis* *Caes.* 79 *procurator* *Domitillae* *Dom.* 17 *rerum* *Augusti* *Vit.* 2 *procuratores* *ducenarii* *Claud.* 24 *rapacissimi* ad ampliora officia promoueri a *Vespasiano* *Vesp.* 16

Provincia *Cisalpina* *Caes.* 29

Ostiensis, *Gallica* *Claud.* 24 *Germaniae* *superioris* *Vit.* 8 *provinciae* *Augusti* *Aug.* 66 in *provincias* penetrat *Grammatica* *Gr.* 3 *provinciarum* *praefidibus* propagatum imperium *Aug.* 23 *provincias* cum imperio petitori unde deducerentur 29 *provincias* validiores suscipit *Augustus* 47 *provincias* *Augustus* cum *Tiberio* communiter administrat *Tib.* 21 in *provinciae* formam redacta *Gallia* *Caes.* 25 *Aegyptus* *Aug.* 18 *Cappadocia* *Tib.* 37 *Cal.* 1 *Pontus* et *Alpes* *Ner.* 18 *Achaia* etc. *Vesp.* 8

Pseudo-Nero *Ner.* 57

Ptolemaei regis *Aegypti* bellum cum *Caesare* *Caes.* 35 *Ptolemaeo* sex millia talentorum per *Caesarem* ablata 54

Ptolemaeus rex *Mauritaniae* *Cal.* 55 *Iubae* (iun.) filius 26 interfectus a *Caligula* 35

Puteoli *Aug.* 44 *Cal.* 32 *Claud.* 15. 25 *Vit.* 12 *Vesp.* 8 *Tit.* 5 *Puteolanus* sinus *Aug.* 98 *Puteolanae* moles *Cal.* 19

Pylades histrio *Urbe* et *Italia* sumnotus *Aug.* 45

Pyrallis prostituta *Cal.* 36

Pyrgi *Ner.* 5

Q.

Quaestor *Caesar* iure dicundo conventus circumit in *provincia* *Caes.* 7 *Quaestor* multatus, quod maiorem potestatem apud se compellari passus esset 17 *Quaestor* a *Caio* quomodo tractatus *Cal.* 26 *Quae-*

storis officium, recitare in Senatu a principe missa *Ner.* 15 Quaeſtoris vice orationes in Senatu recitat etc. *Tit.* 6 per Quaeſtorem recitatus libellus *Aug.* 65 Quaeſtores urbani 36 Quaeſtorum collegium *Claud.* 24

Quinctilius Varus *Aug.* 23 *Tib.* 17 eius clades *ibid.*

Quinquatria Minervae quotannis celebrata *Dom.* 4 quinquatrium ſollemnia *Ner.* 34

Quinquennale certamen *Aug.* 98 *Luc.* quinquennale certamen primus Romae inſtituit Nero *Ner.* 12 quinquennales ludi *Aug.* 18. 59

Quirinus conſularis *Tib.* 49

Quirinus Ianus *Aug.* 22

Quirites pro militibus appellat ſeditioſos Caefar *Caef.* 70 Quiritium ius *Claud.* 19

R.

C. Rabirius Poſtumus maieſtatis reus *Claud.* 26

C. Rabirius perduellionis reus a Caefare damnatur *Caef.* 12

Raetia *Aug.* 21 Raeticum bellum *Tib.* 9 *Claud.* 1 Raeticum vinum *Aug.* 77

Ravenna *Caef.* 30 *Aug.* 20. 49 *Tib.* 20

Rebilus, v. Caninius *Ner.* 15

Regilli (aliis Regillum) *Tib.* 1

Regiones Urbis ab Auguſto deſcriptae *Aug.* 30

Remius Palaemon *Gr.* 23

Rhescyporis rex Thraciae *Tib.*

37

Rhetores Roma exacti *Rhet.*

1 rhetores Latini *ibid.* rhetorum Latinoꝝ Graecorumque ſalarium *Vefp.* 18

Rhianus *Tib.* 70 v. not.

Rhinoceros *Aug.* 43

Rhodi inſulae amoenitas et ſalubritas *Tib.* 11 Rhodus ſit provincia *Vefp.* 8 Rhodi reſeſſum petit Tiberius *Tib.* 12 Rhodii Dorice loquuntur 56 Rhodiorum magiſtratus evocati a Tiberio 62 Rhodiis reddita libertas *Claud.* 25 Rhodia claſſis 21

Rubico flumen, provinciae Galliae ſinis *Caef.* 31

Rubria virgo Veſtalis *Ner.* 28

Rufilla *Aug.* 69

Rufillus *Caef.* 76

Rufini Criſpini ducatus et imperia ludentis mors *Ner.* 35

Rufus, v. Cluvius, Metius, Plautius, Rutilius, Salvidienus.

C. Rufus ex gente Octavia *Aug.* 2

Rufcius Caepio *Dom.* 9

Ruſticus, v. Iunius *Dom.* 9

Rutilius Rufus *Gr.* 6 (conf. Vellei. 2, 13. ibique Intpp.) Rutillii orationes *Aug.* 89

S.

Sabbatis ieiunium ſervant Iudaei *Aug.* 76 diſputat Diogenes grammaticeſ *Ner.* 32

Sabina, v. Poppaea *Ner.* 35

Sabinus, v. Afellius, Cornelius, Flavius, Nymphidius, Oppius, Poppaeus. Sabinus, Imp. Veſpaſiani pater *Vefp.* 1.

5 Vespasiani frater *Vesp.* 1
Domitiani patruus *Dom.* 1 Sa-
binus, Titi Flavii Petronis filius
Vesp. 1 res ab eo gestae *ibid.*

Saeuius Nicanor primus no-
men docenda Grammatica Ro-
mae consecutus *Gr.* 5 (*nomen
dubium.*)

Salinator Livius *Tib.* 3

Saliorum prandium *Claud.* 33

C. Sallustius *Gr.* 10 C. Sal-
lustius verba excerptit ex Origi-
nibus Catonis *Aug.* 86 Sallu-
stii scripta reprehendit Pollio
Gr. 10 Sallustii obscuritas et
audacia in translationibus *ibid.*
de Sallustio iudicium Lenaei
Gr. 15

Sallustius Lucullus, v. Lu-
cullus.

Salvia Titiscenia *Aug.* 69

Salvidienus Orfitus *Ner.* 37
Dom. 10 Rufus *Aug.* 66

Salvius Cocceianus Othonis
Imp. patris sui natalem cele-
brat, interficitur *Dom.* 10

L. Salvius Otho, pater Otho-
nis Imp., Consul *Galb.* 6

M. Salvius Otho, avus Imp.
Oth. 1

Salvius Liberalis, caussarum
patronus *Vesp.* 13

Salutio cognomen cuidam e
Corneliorum gente *Caes.* 59

Samus sit provincia *Vesp.* 8

Sandaliarius Apollo *Aug.* 57

Santra *Ter.* 4

Sarmatae *Tib.* 41 in Sarmat-
as sumpta expeditio *Dom.* 6

Sarnus flumen *Rhet.* 4

Satrius, v. Atticus *Gr.* 16

Saturius *Dom.* 17

Saturni aerarium *Claud.* 24

Saturninus, v. Aponius *Cal.*

38 v. Iunius *Aug.* 27

Scacae centurionis virtus

Caes. 68

Scalae anulariae *Aug.* 72

Scaptienses tribules *Aug.* 40

P. Scipio a Caesare victus in
Africa *Caes.* 35 in Scipionem
et Iubam egreditur Caesar 59
Scipionum nomen in Africa
ibid.

Scribonia, Augusti uxor *Aug.*
62. 63 ab Augusto dimissa 69.
Scribonia, Libonis filia *Gr.*
19

Scribonianus, v. Furius *Claud.*
13

Scribonius, Scriboniae, Augu-
sti uxoris, libertus *Gr.* 19

Scribonius mathematicus *Tib.*

14

L. Scribonius Libo (*Scribo-
niae Aug. uxoris e fratre ne-
pos*) res novas molitur *Tib.* 25

Scythae in amicitiam Augusti
pelleci *Aug.* 21

Scytobrachio *Gr.* 7

Seianus *Tib.* 61 Seianus quo-
modo oppressus 65 *Claud.* 6
Seiani filia desponsa Druso
Claud. 27 Seiani imago inter
signa *Tib.* 48

Selene, M. Antonii filia *Cal.*
26

Seleucus rex Syriae *Claud.* 25
v. not.

Seleucus grammaticus *Tib.*
56 mathematicus *Oth.* 4. 6

Sella castrensis in tribunali
posita *Galb.* 18

Seneca de morte Tiberii *Tib.*
43 Senator, praeceptor Ne-
ronis *Ner.* 7. 52 ad necem

Suetonius adolescentulus *Gr.*
4 adolescentulus sub Domitia-
no *Dom.* 12

C. Suetonius Lenis, auctoris
pater *Oth.* 10 Suetonii avus
Cal. 19

Suevi in Galliam traducti
Aug. 21

L. Sulla Dictator *Caes.* 1 ne-
scit litteras 77 de Caesare iu-
dicium 1. 45 mors 3 statuæ
75 a Sulla disiecta tropæa Ma-
rii *Caes.* 11

P. Sulla Faustus *Caes.* 9

Sulla mathematicus *Cal.* 57

S. Sulpicius, eius uxor Postu-
mia a Caesare adulteratur *Caes.*
50

Sulpicius Claudii convictor
(forte idem cum sequente)
Claud. 4

Sulpicius Flavius adiutor Clau-
dii in historia scribenda *Claud.*
41

Q. Sulpicius Camerinus Cos.
Vesp. 2

Sulpicius Gallus homo do-
ctus primus fabulas dedit con-
sularibus ludis *Ter.* 4

Sura, v. Palfurius *Dom.*
13

Syracusæ, locus in domo Au-
gustii *Aug.* 72 v. not.

T.

Talarius *Cal.* 8

Tanussii Gemini historia *Caes.*

9

Tarichea *Tit.* 4

Tauri theatrum *Cal.* 18 eius
abneptis nubit Neroni *Ner.* 35
v. etiam Statilius.

Tedius Afer Consul designa-
tus se præcipitat *Aug.* 27

Telephi coniuratio *Aug.* 19

Tementites Apollo *Tib.* 74

Templum gentis Flaviae *Dom.*

1. 15. 17 Apollinis *Aug.* 18. 29

Tib. 40 Augusti *Tib.* 47 *Cal.*

21 Herculis *Caes.* 7 *Aug.* 72

Iovis Capitolini *Vit.* 15 *Dom.*

8 vetus Iovis *Galb.* 12 Martis

Caes. 44 Pacis et D. Claudii

Vesp. 9 Veneris *Caes.* 84

Claud. 25 in templo coeunt

Senatores *Aug.* 35 templa Cae-

sari decreta *Caes.* 76 expila-

ta a Caesare 54 a Vitellio *Vit.*

5 templa Romæ et Augusti

Aug. 52

Terentia, uxor Maecenatis

Aug. 66 Terentia, v. Albia

Oth. 1

Terentilla *Aug.* 69

Terentius Lucanus Senator,

a quo Terentius comicus ma-

numissus *Ter.* 1

P. Terentius Afer comicus,

v. *Vitam eius.*

Terpnus citharoedus *Ner.* 20

Vesp. 19

Terrinius Gallus Senator

Aug. 53

Tertia, filia Serviliae *Caes.*

50

Tertulla, M. Crassi uxor *Caes.*

50 Augusti amica *Aug.* 69

avia materna Vespasiani patris

Vesp. 2

Tertullus Eques Rom. *Tit.* 4

Tetrinius latro *Cal.* 30

Tencer Octavius *Gr.* 3

De Teutonius C. Marii tro-

pæa *Caes.* 11

Thallus a manu *Caes.* 67

Thasius lapis *Ner.* 50
 Theatrum Cornelii Balbi *Aug.*
 29 Marcelli *ibid.* 43 *Vesp.*
 19 Pompeii *Aug.* 51 *Cal.* 21
Claud. 11 *Ner.* 46
 Theodorus Gadareus *Tib.* 57
 Theogenes mathematicus
Aug. 94
 Thegonius *Claud.* 40
 M. Thermus Praetor *Caes.* 2
 Theffali equites *Claud.* 21
 Thoranius mango *Aug.* 69
 Thracia sit provincia *Vesp.* 8
 Thracum armatura *Tit.* 8
 Thraces corporis custodes Ger-
 manis praepositi a Caio *Cal.*
 55
 Thrasea Paetus *Ner.* 37
Dom. 10
 Thrasyllus mathematicus
Aug. 98 *Tib.* 14. 62 *Cal.* 19
 Thurina regio *Aug.* 7 Thuri-
 nus ager 5 pagus 2 Thuri-
 nus dictus infans Augustus 7
 per contumeliā ab Antonio
 dictus Augustus *ibid.*
 Tiberis alveus laxatus et re-
 purgatus *Aug.* 37 inundatio-
 nes *Oth.* 8
 Tiberius Imperator ex fami-
 lia Claudia *Tib.* 1. 2. 3. 4
 quando natus 5 eius infantia
 et pueritia 6 adolescentia 7
 coniugia *ibid.* civilium offi-
 ciorum rudimenta 8 stipendia
 9 secessus Rhodiensis 10. 11.
 12. 13 reditus 14 otium 15
 imperium militare 16 indeque
 gloria 17 nova expeditio Ger-
 manica 18 et in ea discipli-
 na 19 triumphus 20 adoptio
Aug. 65 successio imperii ab
 Augusto tradita *Tib.* 21 simu-

lata cunctatio circa recipien-
 dum imperium 24 causae cun-
 ctationis 25 a Germanicis le-
 gionibus recusatur *Cal.* 1 civi-
 litas incipientis imperii *Tib.*
 26 usque ad 33 saevitia ab
 initio Germanici metu repressa
Cal. 6 potestas principis paul-
 latim ulurpata *Tib.* 33 licen-
 tia latrocinii et tumultus 37
 secessus Capreenfis 40 rapinae
 49 odium et crudelitas in ne-
 cessitudines 50. 51. 52. 53. 54
 in amicos et familiares 55 et
 convictores 56 saevitiae pri-
 mae exempla 57. 63 trepida-
 tio et anxietas ex odio publico
 65. 68 habitus corporis 68
 religio 69 studia 70 Latini
 sermonis cura 71 antiquarius
Aug. 86 morbus *Tib.* 72 mors
 73 testamentum 76 eius acta
 et commentarios legit Domi-
 tianus *Dom.* 20

Tiberius, Imperatoris pater,
 Quaestor Caesaris Alexandrino
 bello, res gestae, honores, fa-
 ta *Tib.* 4

Tiberius Imp. e Drufo ne-
 pos *Tib.* 34. 36 heres cum Caio
 aequis partibus *ibid.* 76 id
 initum fuit *Cal.* 15 a Caio
 fratre die virilis togae adopta-
 tur et fit princeps iuventutis
ibid. interficitur 23

Tiberius Alexander Aegypti
 praefectus *Vesp.* 6

Ticida *Gr.* 11

Tigillinus Neronis emissarius
 defenditur a Galba *Galb.* 15

Tigrani regnum Armeniae re-
 stitutum *Tib.* 9

Tridatis Romanam in Ur-

beni introitus *Ner.* 13 in Tiberidatem quantum erogatum 30

L. Titianus, Othonis Imp. frater *Oth.* 1

Titii sodales *Galb.* 8

M. Titinnius *Rhet.* 2

Titiscenia Salvia *Aug.* 69

Titius *Dom.* 10

Titurius caesus *Caes.* 25 Tituriana ciades 67

Titus Imp. amor ac deliciae generis humani *Tit.* 1 quando natus, quomodo educatus 2 dotibus corporis et animi praefulgens 3 studet militiae et foro 4 Iudaeam perdoinat 5 confors imperii fit tribun. pot. 6 princeps in melius mutatus 7 benevolentissimus 8 et clementissimus 9 morte praevenitur 10 vehementerque lugetur 11 eius filia *Dom.* 22

C. Toranius tutor Augusti, proscriptus *Aug.* 27 Toranius mango 69

Torquati cognomen Asprenati concessum *Aug.* 43 Torquato torquem adimit Caligula *Cal.* 35

Tortor Apollo *Aug.* 70

Trabeatae genus novum togatarum, quis invenerit? *Gr.* 21

C. Trebatius *Caes.* 78

Trebiani *Tib.* 31 f. *Trebulani*, ab opp. *Trebia* f. *Trebuta Matusea* in Sabinis.

Tribunal Praetoris *Aug.* 44 Quaelitoris *Tib.* 53 positum in orchestra *Claud.* 21

Tribunatus legionis *Claud.* 25 *Aug.* 33 militum a populo datus *Caes.* 5 *Vesp.* 2 Saturnini, seditiosus *Caes.* 12

Tribunitia potestas *Aug.* 27 *Tib.* 9. 11. 25 *Vesp.* 12 *Tit.* 6 tribunitia potestas Tiberio data *Tib.* 9. 16 tribunitiae potestatis vim Sulla diminuit *Caes.* 5 tribunitiam potestatem perpetuam recipit Augustus *Aug.* 27

Tribunitia subsellia *Caes.* 78

Tribunus cohortis praetoriae *Cal.* 56 tribunus latriclavus *Dom.* 10 angusticlavus *Oth.* 10 tribuni aerarii a Caesare e iudicibus sublatis *Caes.* 41 tribuni praetorii *Ner.* 47

Triumviratus reipubl. constituendae *Aug.* 27 legendi Senatibus 37

Troia, ludi genus *Caes.* 39 Troiae decursio *Cal.* 18 Troiae ludus frequenter editus ab Augusto *Aug.* 45 Troiam ludunt pueri Romani *Caes.* 39

Q. Tubero *Caes.* 83

Tullius, v. Cimber.

Tusculana fortuna *Galb.* 18

Tyrii coloris usus interdictus *Ner.* 32 Tyriae classes *Caes.* 39

V.

Valeria Messalina *Claud.* 26

Valerius Cato *Gr.* 2. 4. 11

Catullus *Cal.* 36 Messala *Aug.* 58. 74 *Galb.* 4 *Rhet.* 1 M. Valerius Probus *Gr.* 24

Vargonteius *Gr.* 2

Varonilla f. Varronilla, virgo Vestalis *Dom.* 8

M. Varro bibliothecas Caesaris digerit *Caes.* 44. 34 *Gr.* 23 porcus appellatur a Palaemone *Gr.* 23

- Varro Murena *Aug.* 19 *Tib.*
 8 Vaticanus, ibi commissi ludi
Claud. 21
 Vatinia lex *Caes.* 22. 23
 Vectigal urinae *Vesp.* 23 vecti-
 galia graviora a Nerone abo-
 lita aut minuta *Ner.* 10 vecti-
 galium ius ademptum civitati-
 bus *Tib.* 49 vectigaliorum re-
 sidua *Aug.* 101 publicis vec-
 tugalibus servi a Caesare pro-
 positii *Caes.* 26
 Vectis insula Brit. *Vesp.* 4
 Vectius *Gr.* 2
 Velabrum *Caes.* 37 *Ner.* 25
 Venus Capitolina *Cal.* 7
Galb. 18 genetrix *Caes.* 61.
 78. 84 Paphia *Tit.* 5 Venus
 Iuliis dedit originem *Caes.* 6
 Veneris cultus *Cal.* 52 Vene-
 ris Erycinae templum a Clau-
 dio instauratum *Claud.* 25
 Veranius Flaccus *Aug.* 86
 Verginius Flaccus, rhetor Ro-
 mae, Persii praeceptor *Pers.* 1
 Vespasiae *Vesp.* 1 Vespasia
 Polla *ibid.* Vespasiae partus
Dom. 15
 Vespasius Pollio *Vesp.* 1 Ve-
 spasiorum monumenta *ibid.*
 Vespasianus Imp., genus *Vesp.*
 1 coniugium, liberi 3 impe-
 ria 4 omnia imperii 5 subsidia
 belli civilis 6 imperium
 ordinat 8 opera 9 lites coer-
 cet 10 et luxuriam *ibid.* ei-
 villitas 12. 13 clementia 14. 15
 avaritia 16 liberalitas 17 fo-
 vet artes et ingenia 18 habi-
 tus 20 ordo vitae 21 ioci 22
 mors 24
 Vestales virgines ad spectacu-
 lum athletarum inviolatae *Ner.*
 12 cum legatis missae *Vit.* 16
 Vestalibus virginibus legata dat
 Tiberius *Tib.* 76 earum in-
 cessia ante neglecta de more ve-
 tere castigat Domitianus *Dom.*
 8
 Vestinus Atticus *Ner.* 35
 L. Vettius *Caes.* 17
 Via Appia *Cal.* 19 Aure-
 lia *Galb.* 20 Campana *Aug.*
 94 Flaminia 30. 100 Larina
Dom. 17 Salaria, Nomenta-
 na *Ner.* 48 *Vesp.* 12 Vitel-
 lia *Vit.* 1 viarum cura *Aug.*
 37
 Vibius Crispus (orator) *Dom.*
 3
 Vidius *Gr.* 14
 Vindelica victoria Tiberii
 Drulique *Hor.* 8 Vindelicum
 bellum *Tib.* 9 Vindelici *Aug.*
 21
 Viindex Iulius deficit a Nero-
 ne *Ner.* 40 Vindicis litterae
Galb. 9 mors 11
 L. Vinicius clarus decorusque
 iuvenis, reprehenditur, quod
 Iuliam salutavit *Aug.* 64 *an*
idem
 Vinicius? *Aug.* 71
 Viniciana coniuratio *Ner.* 36
 T. Vinus Galbae in Hispania
 legatus, Galbam regit *Galb.*
 14 *Vit.* 7
 Vinum Raeticum *Aug.* 77
 Virgilius praelectus primum
 a Caecilio *Gr.* 16 Virgillii Bu-
 colica 23 versus *Cal.* 45 Vir-
 gilium spernit et e bibliotheca
 paene amovit Caligula 34
 Virgo Maxima *Dom.* 8
 Viriaticum bellum *Galb.* 3

Vitellia colonia, via *Vit.* 1
 Vitellia, Fauni uxor, pro
 numine culta *Vit.* 1

Vitelliae matris mors *Vit.* 14

Vitellius Imp., origo, paren-
 tes *Vit.* 1. 2 malis artibus ere-
 scit 4. 5 matrimonium 6 in
 Germaniam mittitur 7 Impe-
 ratori salutatur 8 initia impe-
 rii varia 10 a vilissimis regi-
 tur 12 luxuria et saevitia 13.
 14 destituitur 15. 16 occidi-
 tur 17

Vitellii orti Fauno etc. *Vit.* 1

P. Vitellius, avus Imp., Nuce-
 rinus, Eques Romanus, Au-
 gusti procurator *Vit.* 1 liberi
ibid.

A. Vitellius, P. filius, Con-
 sul cum Domitio, Neronis Caes.
 patre *Vit.* 1

Q. Vitellius, P. filius, a Ti-
 berio Senatu motus *ibid.*

P. Vitellius, P. filius, Ger-
 manici comes, accusat Cn. Pi-
 lonem etc. *ibid.*

L. Vitellius; P. filius, Imp.
 pater, Consul, Syriae legatus,
 Censor etc. *ibid.*

Vologesus Parthorum rex *Ner.*
 57 *Vesp.* 6 *Dom.* 2

Vonones Parthorum rex per-
 fide occisus a Tiberio *Tib.* 49

Urgulanilla, uxor Claudii, di-
 missa *Claud.* 26

X.

Xysti in praetoriis *Aug.* 73
 Xystici *Gr.* 15

Z.

Zeno quidam convictor *Tib.*
 56

Zenodoti tor *Gr.* 11

I N D E X

LATINITATIS SELECTAE.

A manu servus *Caes.* 74 a memoria libertus *Aug.* 79 f. a manu liberta *Vesp.* 3 *Aug.* 67 a libellis *Ner.* 49 *Dom.* 14 a rationibus *Pallas Claud.* 28 a studiis *Polybius libertus ibid.* a voluptatibus novum officium *Tib.* 42 a matre gradu artissimo contingebat eum *Aug.* 4 militem neque a moribus, neque a fortuna, sed a viribus probabat *Caes.* 65 perpauca a se verba addidit, recitato decreto 84 *i. e. de suo. cf. Casaub. ad Aug.* 40 singula millia nummum a se dividebat *Aug.* 40 a frutice *Vesp.* 5 a loco *Aug.* 49 *i. e. a quocumque loco.* a funere *Caes.* 85 a somno *Tib.* 68 *cf. Cal.* 27

Ab aliquo cadere *Oth.* 5 ὑπὸ τινος. Sic et *Ovid.* aliique.

Abdicavit filium *Aug.* 65

Abduxit matrimonio *Dom.* 1 *Cal.* 24 *Oth.* 3

Abigere uxorem. de divorcio *Tib.* 7

Ablocare domum *Vit.* 7 h. e. alienis locare.

Abolere. decretum abolitum, *i. e. non probatum a Caesare Claud.* 6

Abolitio legis *Aug.* 34 facti *Tib.* 4

Abolla purpurea regis *Cal.*

35

Abripere se domum *Tib.* 45

Abscedere. testamentum suppressit, ne quid abscederet *Ner.*

34

Absentibus *Claud.* 15 *i. e. quum altera pars litigantium abesset. v. not.*

Absolute doctus. opp. mediocriter *Gr.* 4

Absortio rosaria *Ner.* 27

Absumere. non alio absumpturos datam summam, quam in emptionem *Aug.* 98 absumpsit illud omne in rempublicam 101 absumpta, de mortua. *Tib.* 63 absumpta prope classe *Caes.* 23 absumpto triduo per altercationes *ibid.* absumere pretium praedae *Ner.* 26 *v. not.*

Abundantissima coena *Ner.*

42 *Cal.* 17

Accensus *Caes.* 20

Accessio prima morbi *Vesp.*

23

Accessus ad insulam *Caes.* 58

Accidere ad genua *Caes.* 20

Accipe iratum (*sc. Iovem*)

Cal. 58

Accommodare se ducem humano generi *Galb.* 9 praetoriani Seiano se non accommodassent *Tib.* 48 negotio animum accommodavit *Aug.* 98 adsertionibus se accommodaret *Dom.* 8

Accubans monti *Caes.* 44 *de dormiente* 72 *olim male.*

Acerbitas iudicis *Caes.* 12 morum *Tib.* 51 quanta se acerbitas maneret 67 *i. e. odium, invidia.*

Acerbius reposcere debitum *Vib.* 7 acerbius exercuit proscriptionem *Aug.* 27

Acerbus *Gr.* 9 *i. e. immitis, morosus.* acerbissimi scrutatores *Claud.* 35

Acquiescebat vel maxime convictoribus Graeculis *Tib.* 56 acquieverunt principes sequentes his amicis *Tib.* 7 ut praesentes honori acquiescerent *Tib.* 31

Acroamata interposita conis *Aug.* 74 *v. Exc.* vetera revocat in ludis *Vesp.* 19

Actionem eam deposuit *Caes.* 15 actiones continuas omisit *Ner.* 15 actiones Dolabellae *Caes.* 49 actiones restituit, qui formula excidissent *Claud.* 14

Actuarius *Caes.* 55 *h. e. notarius, exceptor.* *Cf. Intpp. Petron. c. 55.*

Actus diurni residua conficit in lectica *Aug.* 78 *actus* rerum 23 *Claud.* 15 *v. not.* 23 *Ner.* 17

Ad pro circiter *Caes.* 20. 41 ad donum 84 ad Malum Puni-

cum *Dom.* 1 ad Gallinas *Galb.* 1 ad exemplar exigere *Aug.* 31 ad breve *Tib.* 67 ad ipsam horam dolonem interiecit *Dom.* 17. 21 ad multam noctem *Aug.* 78 ad lucem *Caes.* 3 ad lumina reversus *Cal.* 45 *Caes.* 73 ad summam ubertatem vini, edixit *Dom.* 7 ad quartum lapidem *Aug.* 94 ad tot millia passuum patet *Caes.* 25 ad libidinem 76. (*vulgo pro lubitu*) ad verbum nonnulla transulit 30. 55 *Aug.* 89 ad occasionem aurae *Caes.* 97 ad similem sententiam 84 ad praetextum *Aug.* 12 ad cyathum et vinum stare alicui *Caes.* 49 profuit ad flumen 32

Adaequare se fratri *Dom.* 2

Addere ad *Aug.* 32 *Ut adicere* ad *Caes.* 38

Addormiscere (*nisi leg. obdorm.*) *Claud.* 8

Adducto fere vultu *Tib.* 68 *h. e. arroganti, tetrico.* *Cf. Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 70.*

Adesse cui *Aug.* 56 *defendere in lud.* adversus se intemperantius adfuisse *Claud.* 38

Adhibere *Caes.* 35. *i. e. in tribunal secum adducere.* fraudem testamento *Dom.* 2

Adigere legiones in verba alicuius *Vesp.* 6 adigi sacramento in nomen Senatus *Galb.* 16 adigit ferrum iugulo *Ner.* 49

Adipisci. in adipiscenda morte *Dom.* 14 *h. e. sumenda.* *Cf. Gron. ad Gell. 1, 24. f.* post adeptum regnum *Tib.* 38

Adiurare *Aug.* 31 pro sim-

plici iurare. Cf. Heins. ad
Ovid. ep. 20, 159.

Adiutores imperii Cal. 26
int. consequendi.

Adiutorium facere alicui Gr.
10

Admissionis officium Vesp. 4

Admoveri in convivium et
ad aleae lulum Claud. 39 v.
not. ad spem successionis Cal.

120 i. e. accipere spem. ad
curam reipubl. Aug. 64

Adnotare. noxios adnotavit
Cal. 27 de Critico Gr. 24.

Adnotus Gr. 11 v. not.

Adolescens Aug. 20 de eo,
qui 30 annos complevit atque
etiam amplius.

Adorare citharam Ner. 12
caelum 41

Adscitus in bona et nomen
Galb. 17

Adscribi in albo Ner. 21
Sed praeposuit ibi vitiosa vi-
deri potest. Cf. Tib. 51 pr.
adscripsit se titulis omnibus
pronepotem Catuli Galb. 1

Adssor Galb. 14 v. not.

Adstere curae Dom. 17
vix Latine.

Adventitia coena Vit. 13
advenienti praebita.

Adversae partis, sc. vir Caes.
75. 63. etc.

Advocatio. de causae foren-
sis actione Gr. 22

Aeneatores Caes. 32

Aequalis membris omnibus
Tib. 68

Aequitas membrorum Aug. 79

Aequus. prope ex aequo offi-
cia mutua usurpans Tib. 11
aequum tempus Caes. 35

Aestimatio possessionum Caes.
42 aestimatione magna fuit
Aug. 3

Aetas constans Galb. 4

Affectus febre Vit. 14 affe-
ctus, sed adhuc spirans Tib. 21.

Affectum parentis, unicum
praestitit Tib. 7

Afectione obscurabat sti-
lum Tib. 70

Afflixit ream testimonio. co-
ram Ner. 7 amicitias eius af-
flixit Tib. 51 afflicti in ami-
citia Augusti. pauci Aug. 66
pro afflicto eum lamentata est
mater Vit. 3 afflixit negotium
Rhet. 6

Affluens numerus Senatorum
Aug. 35

Africanæ, h. e. pantheræ
et tigres. Cal. 18 Claud. 21

Asuit in propinqua oppida
Autio tenus Tib. 38

Agere principatum Tib. 24
umbone obvius agens Caes. 65
Senatum 3 extr. Aug. 35 age-
re privatum, trepidum, obno-
xium Tib. 12 civilem 26 qui
se pro Equitibus Romanis age-
bant Claud. 25 agi solitæ
res mense Nov. et Dec. Aug.
32 agere hac fortuna, his mo-
ribus 61 egit, extorres oppido
13 non principem se, sed
ministram egit Claud. 29 can-
ticum egerunt, i. e. gesticula-
tionibus expresserunt Galb. 13
actus est acerbissime sileus Iu-
daicus Dom. 12

Aggravante morbo quarta-
nae Caes. 1 aggravata vale-
tudine Aug. 98 Ista neutra-
lis potestas ex eo genere est,

unde sunt passim mutata, vertere, inclinare.

Aggredi legibus aliquem *Aug.*

10 *mox, deferre reos.*

Agitator *Cal.* 55 *agitator* *prasinus* *Ner.* 22

Alae praefectus *Tib.* 30 *alis* singulis duos praeposuit *Aug.* 38

Albati ministri *Dom.* 12

Aleam (et *alea*) ludere *Aug.*

70 *aleae* (*pluraliter*) *Vesp.* 22 *v. not.*

Alias pro *alioquin* *Aug.*

94 *Contra aurei seculi morem.*

Allegare, commemorare *Aug.*

5

Allegere iudices *Aug.* 32 in *Senatum* 35

Allicesfacti omnibus blanditiis ad *Vit.* 14

Allicere *Caes.* 28. *int. ad benevolentiam.*

Alludens *Caes.* 22 *locans.*

Alveus *aleae* *Claud.* 35

Alumnium appellant, inter ceteras acclamations *Cal.* 13 *h. e. alumnus suum.* *Cf. Tac. Ann.* 1. 44.

Ambirent multi. *rogarent*

Aug. 31

Ambitio. per *ambitionem* *Caes.* 28 *sine ambitione* tribuit coronas *Aug.* 25 *per ambitionem* restitui posse *frumentationes* censet 42 *ambitionis* nullum genus omittit in *quemquam* *Oth.* 4 *Cf. Gron. ad Liv.* 45. 36.

Ambitosus princeps *Aug.* 42 *ambitosae* sententiae *Dom.* 8 *ambitosus* id existimans, quam

maiestas sua postulare *Aug.* 25

Ambubaiarum ministeria *Ner.*

27

Amicorum cohors *Cal.* 19 *amicorum* in cohortem receptus *Galb.* 7 *e cohorte* dimissus *Ner.* 5 *super amicos* *consiliarios* sibi poposcit *Tib.* 55 *Cal.* 33 *v. Exc.* 15.

Amovere creditores *Vit.* 7

Amplavit numerum magistratum *Caes.* 41 *privilegia* *athletarum* *Aug.* 18. 45

Ampliore cognomine *Aug.* 7 *amplissimus* ordo, *de equestri.* *Vesp.* 9 *Cf. Gron. ad Gell.* 4. 1.

Augusticlavius tribunus *Oth.* 10 *v. not.*

Animadverti a *lictore* iussit *Caes.* 80 *quae animadvertit* *Augustus* (*nostrum rügen.*) *Tib.* 68. *v. not.*

Animosissime comparare aliquid *Caes.* 47

Animus. ad *animum* responderat *Caes.* 46 *v. not.*

Annona artior incidit *Tib.* 3 *artissima* *Galb.* 7 *annona* tandem convaluit *Aug.* 42 *annona* difficultates 41 *annonae* *urbicae* *habilis* redditur *Aegyptus* 18 *in graviore* *annona* 25 *annona* *macelli* *temperanda* *Tib.* 34

Annus. sortiti anno suo *proconsulatum* *Galb.* 5 *anno novo* ineunte *Tib.* 61

Anteambulo fratris *Vesp.* 2

Anticipare mortem *Tib.* 61

Antiquarii, oppositi *cacozelis* *Aug.* 86

Antisophistae Tib. 11

Antlia. in antliam conde-
mnatus *Tib. 51*

Apophoreia viris et feminis
dedit *Vesp. 19* in apophoreis
viciis *HS.* contulit agitatori
Cal. 55

Apparare. apparantem trahi-
cere inhibuerunt tempestates
Aug. 47

Apparatus buthyfiae *Ner. 12*
apparatus singuli, sc. *prandio-*
rum, coenarum etc. Vit. 13

Apparatissimum munus *Tit. 7*
funus *Ner. 9*

Apparet Nero degenerasse
Ner. 1 *Ad analogiam con-*
structionis in verbo videri.
Accusativus est Claud. 34

Apparituram magistratibus fe-
cit *Gr. 9*

Appellatis de republ. patri-
bus *Caes. 34*

Appetentem sui senferat fe-
minam *Tib. 7* appetitus ultro
ab ea *Galb. 3*

Apponere rectorem mente la-
pſis *Aug. 48* appolita ad vul-
nus penula *Ner. 49*

Approbare poenitentiam prio-
ris sectae *Aug. 12* quo magis
approbaret, degenerasse eum
17. h. e. aliis persuaderet. qui
filios filiasque approbarent *Aug. 46*

Aptare naves *Tib. 65*

Apud milites concio *Tit. 6*
pro in, iunctum nominibus ur-
bium. *Caes. 7 Cf. Duk. ad*
Liv. Epit. III.

Aquilus color *Aug. 79*

Ara. de monumento *Aug. 1*

Arator bos *Vesp. 5*

Arbitrii sui, et contentus se
uno *Tib. 18*

Arca venenorum *Cal. 49*

Arceſſi veneni crimine *Tib. 53*
de suspecto tantum.

Archimimus in funere *Vesp. 19*

Ardenſi motu gessuque pro-
puntiavit *Caes. 55*

Arena. per mediam arenam,
in spectac. *Aug. 43* varia are-
nae ministeria *Ner. 12* arena-
rum remedium *Aug. 80*

Arcatogi *Aug. 74 v. not.*

Argentum pululatum *Ner. 44*
Arguit Plinium ratio tempo-
ris *Cal. 8*

Argumentum recens condi-
tae Urbis *Cal. 16* argumenta
inferorum in spectacula expli-
canda *57* argumenta pyrricha-
rum *Ner. 12*

Aridi pueri et sicci tradun-
tur rhetoribus *Gr. 4*

Armorum peritus *Caes. 57*
Tit. 3 ubi *v. not.*

Arrigere in aliquam. *obscoc-*
ne Aug. 70

Arripere. (de acorba accu-
satione.) arreptus est Quaelior
eius aliquot criminibus *Caes. 23*
arreptus inter Seiani conscios
Vit. 2

Arta annona *Tib. 8* artissi-
mae tenebrae *Ner. 46 v. not.*
artissimo gradu aliquem contia-
gere *Aug. 4*

Asparagi. celerius quam aspa-
ragi coquantur *Aug. 87*

Asper nummus *Ner. 44* asper-
rimae insularum *Tit. 8* *De*
construct. v. Drakenb. ad Liv. 28, 39.

Assectari officiis aliquem
Caes. 19
Assentiri simpliciter. annue-
re Aug. 35
Asserere in ingenuitatem
Aug. 74 *v. not.*
Assertores dignitatis patricio-
rum Tib. 2
Assiduissimus usus Aug. 71
assiduus circa scholas Tib. 11
Assiduitatis fastidium Tib.
 10
Assimulavit apte naturam
eius Tib. 57 (*male nonnulli*
scribunt assimulare.)
Athleta Caes. 59 *Aug.* 45
Sic Graecis vocati omnes, qui
virtutis gratia in quolibet cer-
taminis genere se exercebant.
Atque (post comparativ. pro
quam) Caes. 14. *Similiter mi-*
nus atque ap. Hor. Serm. 2,
 7, 96.
Attendere eruditioni, elo-
quentiae Cal. 55 *iuri Galb.*
 5 *extispicio Ner.* 56
Attenuatus continuatione la-
borum Tib. 21
Attrectare uxores Ner. 26
Attritum bello patrimonium
Aug. 40
Auctor legis, h. e. suator.
Caes. 16 *Cf. Gron. ad Liv.*
 2, 56. *auctor necis alicui et*
alicuius (diverso sensu) Tit. 9
Auctoritas ducis. apud mi-
lites Caes. 69 *auctoritatem*
absentia tueri Tib. 10 *formae*
Claud. 38
Audens (in laude); audax
(in vitio) Caes. 58.
Audire soli sciunt Graeci
Ner. 22

Auditorium. in coetu amico-
rum, velut in auditorio Aug. 85
Aversae picturae Aug. 75
aversus paries Ner. 48
Avertere rumores Cal. 48
Augere. in semet augendo
parcus Claud. 12 *augeri amplifi-*
simis sacerdotiis Vit. 15 *ma-*
ximis honoribus et praemiis
Caes. 52 *augeri hostias impe-*
rat Aug. 96 *v. not.*
Augurare. in augurando Oth.
 7
Augurato aliquid consecrare
Aug. 7
Aurea chlamys, h. e. aurata
(Dioni πολύ χρυσίου ἔχουσα)
Cal. 19
Aurem praebere, et aures
Cal. 22 *v. not.*
Aurum ad obrussam Ner. 44
promerciale Caes. 54
Auspices Claud. 26 *nuptia-*
rum.
Auspiciari initium Cal. 54
Auspicia. partim ductu, par-
tim auspiciis bella gessit Aug.
 21

B.

Bacchantem ita et grassan-
tem non desuit plerisque ani-
mus adoriri Cal. 56
Baceolus, verbum Augusti,
pro stulto Aug. 87
Basis Apollinis Palatini Aug.
 31
Batuebat pugnatoriis armis
Cal. 54 *batuentem secum ru-*
dibus confodit Cal. 32
Bene diu, h. e. admodum
diu. Vit. Iuven.

Beneficium populi *Cæf.* 29
privileg. de absent. beneficii
 fui fecit, commeatus *Claud.* 23
 per quosdam centuriones bene-
 ficii sui mand. *Tib.* 12

Benevolentissimus natura *Tit.*
 8

Bestiarii *Claud.* 34

Betiffare, verbum *Augusti*,
 languere *Aug.* 87

Biferæ ficus *Aug.* 76

Bis anno *Aug.* 31 *h. e.* *bis*
augulis annis. Nam *bis* in
 anno est *bis* uno anno. *Simili-*
ter *disting.* *bis* die et *bis* in die.

Blandiente profectu *Ner.* 20

Bonum factum, ne quis *Cæf.*
 80 *Vit.* 14 formula *sollemnia*
in exordiis.

Brabeutæ humi in stadio as-
 sidebant *Ner.* 53

Brachium. circumducto bra-
 chio *Claud.* 20

Breviarium totius imperii
Aug. 101 rationum *Galb.* 12
breviaria omnium officiorum
 perlegit *Vesp.* 21

Buccææ *Aug.* 76

Buccula, puerorum *Galb.* 4

Buthysia *Ner.* 12

C.

Cachinnasse *Vesp.* 5

Cacozeli, oppositi antiqua-
 riis *Aug.* 86

Cadere. honeste *cadere*
Cæf. 82 sub creditoribus in
 foro *cadere* *Oth.* 5 *cadenti-*
bus rebus contra *praedicta* *Tib.*

14

Caelatura carminum *Homeri*
Ner. 47

Calamariae thecae *Claud.* 35

Calceabat ipse se *Vesp.* 21
calceare mulas 25

Calcearii nomine constitui
 sibi aliquid petunt *cursores*
Vesp. 8

Calfacere forum aleatorium
Aug. 71

Caliga speculatoria *Cal.* 52

Caligati, *h. e.* *gregarii*, mi-
 lites *Aug.* 25

Calli quidam, ex prurigine
Aug. 80

Calles et silvae *Cæf.* 19 *v.*
not.

Calvus. a calvo ad calvum
 duci imperavit *Cal.* 27

Calumniæ terror *Vit.* 7 *ca-*
lumniarum metus *Cæf.* 20 *sine*
calumniæ (*captiosa* *s.* *maliti-*
osa *verborum interpretatio-*
ne) repræsentat legata *Cal.* 16
calumnias fiscales magna *calu-*
mniantium poena repressit *Dom.*

9

Calumniatus quorundam di-
 cta factaque *Aug.* 12

Campestres exercitationes
Aug. 83

Candidatus petitor *Aug.* 10
v. not. *candidatus* summi gra-
 dus equestris *Gr.* 14

Canticum notissimum. de *en-*
gi *fabulae* *Galb.* 13

Cantor *Cal.* 54

Canusinati muliones *Ner.* 30

Capere secretum *Oth.* 10

Capere cursum *Oth.* 6

Capeffere mortem *Ner.* 49

Capi aliam oportebat in de-
 mortuae Vestalis locum *Aug.*
 31 die *Allieni* cepit pontifi-
 catum, *i. e.* *adiit* *Vit.* 11

- Capillus de barba* Ner. 1
2. not.
- Capituli* Ner. 36 i. e. the-
cam librariam portantes.
- Captura* nulla pensari potest
damnum hami aurei Aug. 25
capturae prostitorum Cal. 40
- Carcinonata* Aug. 65
- Carere ordine* Tit. 2 i. e.
delectum, privatum esse.
- Carrucae* Ner. 30
- Catadromus* Ner. 11
- Catasta* Gr. 13
- Catenati* producti captivi
Aug. 13. Tib. 64
- Catervarim* pugiles Aug. 45
- Cavea* in circo Claud. 31 ca-
vea media ne quis pullatorum
sederet caud. Aug. 44
- Cavere* testamento Aug. 59
Dom. 9 Tit. 50 cavit ea de
re et iureiurando et chirogra-
pho Cal. 12
- Cavillatus* est cum populo
voce et gestu Tit. 8
- Cavillatione* aliqua invidiam
diluuit Vesp. 23 acerbe homi-
nis nomen incessere Tib. 57
- Causa*, per causam legatio-
nis Oth. 3 valetudinis Vesp. 1
ex causa novi generis Claud. 16
- Cautioem* exegit a singulis
Aug. 98
- Cedere* tempestati adversae
Caes. 58 cedere genero Aug.
63 venenum tardius cessit Ner.
53 cessit res prospere Aug. 91
cessit illi ea fama pro bono
Tit. 7 prout filius cesserat Cal.
53 si pégma, vel aliquid tale
parum cessisset Claud. 34
- Celeberrima* pars oppidi
Aug. 1
- Celebratio* quo esset memo-
ria victoriae Aug. 18
- Censere* magis, quam assen-
tiri Aug. 35
- Censore* opere nudati Caes.
41
- Centuriatum* petere Gr. 24
- Cera* inia testamenti Caes. 83
cerae duae primae testam. va-
cuae Ner. 17
- Cerimonia* deorum Caes. 6
cerimonia barbara consulit de
filio Octavius Aug. 94 cerimo-
niae publicae Caes. 6
- Cerritus* Aug. 87
- Certe* Caes. 50. 55 pro
nimirum id certum est. Cf.
Markl. ad Stat. Silv. p. 105.
- Cessans* honor, vacans Caes.
76 si possessores cessarent, cun-
ctarentur Vesp. 8 cultura agro-
rum cessat Aug. 42 nullus a
poena hominum cessavit dies
Tib. 6 de absentibus Claud.
15
- Chirographum* suum imitari
voluit nepotes Aug. 64 versus
ipsius chirographo scripti Ner.
52
- Chlamys* stellis aureis distin-
cta Ner. 25
- Choragus* Aug. 70
- Choraula* Ner. 54 choraules
Galb. 12
- Chorocitharistae* Dom. 4
- Cinctus*, sine cinetu Ner. 51
- Cinetura* fluxior Caes. 45
- Circa* scholas assiduus fuit
Tib. 11 circa cultum habi-
tumque pudendus Ner. 51 cir-
ca religiones talis Aug. 90 cir-
ca successorem omnia ordinare
Claud. 45 circa conventus, et

circa figillaria comitatus est *Ner.*

28

Circum tribus mittere libellos *Caes.* 42 *Cal.* 28 *circum* fora et basilicas *Cal.* 41 *circum* amicos *Ner.* 47 (bei den Leuten herum.) *Male* in hac notione interdum legitur circa, de qua confus. cf. *Drak.* ad *Silium* 2, 346.

Circumegit tam facile et flexit tumultuantes *Caes.* 70 (nos, einen herumbringen,) *metaphorica ducta a re equestri.*

Circumforaqueus lanista *Tib.*

12

Circumplecti *Tib.* 6 *Dom.* 6 Cf. *Heinsf. ad Virg. Aen.* 5, 312.

Circumsectus an esset, inspiciebatur senex *Dom.* 12 *in inquisit.* *Iud.*

Circumstructo lacu *Dom.* 4

Circumtulisse, secum habuisse *Caes.* 46

Circuitu Asiae Syriaeque petit Aegyptum *Aug.* 17

Circulatum *Caes.* 84 v. not.

Citra spectaculorum dies *Aug.* 43 h. e. praeter, extra d. spect. Cf. *Duk. ad Flor.* 3, 1. *citra* commoda praemiorum 24

Civilis domi forisque *Cal.* 3 *civilis* in semet augenda *Claud.* 12 *civilis* animi *Drusus Caes.* 75 *Aug.* 17. 51 *Tib.* 11. 26 *Claud.* 1. 35 *Dom.* 12 *civilis* ac proprius sermo *Gr.* 10

Clavus latus, insignis Senator. *Tib.* 35 *Caes.* 45 *Aug.* 75 v. not.

Clinopale *Dom.* 22

Clipeus aureus decretus *Cal.*

16 *clipei* curia detracti *Dom.*

23 *clipeus* *Minervae Vit.* 13 *ingenitis patinae nomen.* (vulgo, *clypeus*.)

Coactiones argentarias facere *Nesp.* 1

Coactor exactionum *Vit. Hor.*

Coccinatus *Dom.* 4

Codicilli *Tib.* 51 *Cal.* 55 *datorum officiorum Claud.* 29 *Cal.* 18 *Tib.* 42 *codicilli* consolatorii *Ork.* 10

Coemere *Nesp.* 16

Coenaculum meritorium *Vit.* 7 *coenacula* amicorum *Aug.*

45 *Coenat* adulteria divorum *Aug.* 70

Coenationes laqueatae *Ner.* 31

Coercere. quadrupedes caeva coercuit *Cal.* 27

Coercitio in gladiatores *Aug.* 45

Coetus *Caes.* 16 *de* seditioforum concursu, coetus moverentur 41 *extraneorum* coetu prohibuit filias *Aug.* 64

Cogere hastam centumviralem *Aug.* 36 *Senatum* *Caes.* 16 *agmen* *Cal.* 4. 51 *cogere* in desperationem *Caes.* 20. *iudicia* *Tib.* 58

Cognitionem Senatui detulit *Caes.* 23 *suscipere* *ibid.* *recipere* *Claud.* 9 Cf. *Ernest.* *Clav. Cic. et Schwarz.* ad *Plin. Pan.* 80.

Cognitura. *cognituris* compendium nactus *Vit.* 2 h. e. *delationes* criminum, propter quae vel maior multa

exigenda erat vel etiam bona publicanda. Tale quid qui deferebant, cognitores dicitur, tamquam fisci causam agentes.

Cognoscere. de iudiciis Tib.

8 *de iudiciis Aug. 33*

Cohortes urbanae Claud. 10 amicorum Cal. 19

Coire ad facinoris societatem Aug. 32 de Senatu 55

Collocare filiam Aug. 21

Color obsoletior Ner. 48

Coma pinguiissima pueri Ner. 20

Comes et rector Caes. Lollius Tib. 12 comites Caes. 2 etc. v. Exco. ad Tib.

Comitas exquisita Oth. 3

Comitulum ornavit Caes. 10

Commeatus, venia discedendi Tib. 10, 12 commeatum petens, i. e. veniam relinquendae aulae Tib. 72 Claud. 16 Ner. 35 commeatus classis Ner. 20 commeatibus dispositis Tib. 38 v. not. commeatus, annona Aug. 16 Tib. 38 Cal. 43 quicquid depotatur Tib. 18

Commentarii Cal. 15 h. e. libellus accusationis, iudicii.

Commentus est vigilas, instituit Aug. 50

Commercio communium studiorum gratus Claud. 42 commercium inutui stupri Cal. 36

Committere ludos Cal. 18 Claud. 21 naumachiam Claud. 21 committere, discordiam ferere Caes. 39 Cal. 56 historiam auditorio committere Claud. 41 peditibus hinc in-

de commissis Caes. 39 multa commissae fiebant Cal. 41 h. e. ex crimine omiffae apud publicanos professionis fisco ad iudicata: cf. Briffon. de signis. verbb.

Commissiones merae de scriptis Senecae Cal. 53 commissionibus obsolescere nomen suum Aug. 89 commissione ludorum 43

Commoda praemiorum Aug. 24 v. not. missionum Aug. 49 Vit. 15 Aug. 24 sacerdotum Aug. 31

Commodiorem de se spon facere Claud. 13

Communis sermo Ner. 38 v. not. nec ullo spectaculorum genere communior aut remissior erat Claud. 21 super aleas communissimus, multa ioco transigebat Vesp. 22

Comoediam docere, coronare Claud. 11 v. not.

Compactio, se compecto Aug. 15

Comparare pro emere Caes. 42 Cf. Gron. ad Senec. de Ben. 4, 12. comparavit eum Thraci Cal. 35 pugnare iussit cum Thrace.

Compellare apud aliquem, i. e. deferre s. accusare. Caes. 17

Comperta in stupro generi uxor Tib. 35

Compescuit ritus Tib. 36 motus ibid. 37 compescuit, pro, repulit instantes Cal. 1

Competere, si cuiusquam neptium aetas competere Aug. 31 seriae messis non compete- bant aestate Caes. 40 v. not.

tanto animo nequaquam corpus
competit *Oth.* 12

Competitores consulatus *Caes.*

41

Compluvium deorum Pena-
tium *Aug.* 92

Componere (Aufsätze ma-
chen) *Aug.* 89

Comprehendere. comprehen-
sis vehiculis *Tib.* 33 v. not.

Cal. 39

Conceptus (substantiv.) *Dom.*
22 ex conceptu camini flagran-
te triclinio *Vit.* 8

Conchyliata vestis *Caes.* 43
Cf. Plin. 9, 35. et 21, 8.

Conciliare Caesari filiam
suam existimabatur *Servilia*
Caes. 50

Concinere. concinentibus si-
gnis *Tib.* 37

Concipere. perpetuam singu-
larēque concepit felicitatem
Ner. 40 spem per haec sibi con-
ceptam *Vesp.* 5 v. not. concipere
litē, iudicium *Cal.* 40

Concreta valla *Aug.* 80

Concurrere. nec concursu-
rum cum *Galba* *Oth.* 10 v. not.

Condemnavitque eum *Vit.* 2
effecit, ut condemnaretur.

Condere in aerarium *Caes.*
28 conditum oleum, h. e. ve-
tus, nimis diu servatum. v.

Cato de R. R. 53, 65. *Caes.* 53

Condicere coenam alicui *Tib.*
42 condicta coenula *Claud.* 21

Conditiones de matrim. et
amorib. *Galb.* 5 *Claud.* 16

honeste de sponso *Aug.* 65
de scortis 69 de promissis

Caes. 2 sororem ei conditio-
nem detulit 27 (eine Heirath,

Parthie) *Cf. Drak. ad Liv.* 3,
45. conditionis Latinae femina
Vesp. 3

Conducere. conduxit mensa
choragum *Aug.* 70 v. not.

Confectores ferarum *Aug.* 45
Ner. 12

Conferre in paucissima li-
bros *Caes.* 44 in cellam Iovis
contulit *Aug.* 30 plurimum
coeptis contulit, i. e. profuit
Vesp. 6 victoribus praemia
victos contulisse *Cal.* 20

Conficere summam (pecu-
niae) *Cal.* 38 *Cf. Drak. ad*
Liv. 38, 14. poemata *Vit. Luc.*
h. e. exemplaria scribendo
parare.

Confirmare populum *Aug.*
43 non aliter confirmatus est
ex metu *Ner.* 24 *Galb.* 9 *Caes.*
14 confirmare crus *Vesp.* 7

Confiscatam semper repo-
tamque summam habere *Aug.*
101 devictis his et confiscatis
15 *Tib.* 49

Conflagratio. Vesuvi montis
Tit. 8

Congerere. Antoniae hono-
res congestit *Cal.* 15 *De stru-*
ctura *cf. Gron. ad Sen. Con-*
sol. ad Marc. 5.

Congiarium *Aug.* 42 *Tib.* 20.
54 *Cal.* 17 *Claud.* 20 *Ner.* 7
de muneribus in universum
Caes. 27 *Vesp.* 18

Congruentia morum *Oth.* 2

Congruere. ut temporum rā-
tio congrueret *Caes.* 40

Coniectores (prae. interprē-
tes somniorum: v. *Festus* h. v.)
Caes. 8

Coniungere consulatus *Cal.*

- 17 coniunctum cum diis genus
Caes. 6
    Connivere. solebat ad toni-
trua et fulgura Cal. 51
    Consalutare Aug. 53 Galb.
10. *frequens* Suetonio vox.
    Consanguinei Caes. 81 de co-
loniae et metropoleos necessi-
tudine.
    Consciscere necem. Caes. 36
Cf. Drak. ad Liv. 9. 26.
    Conscribere Claud. 38 pro-
scribere vel adscribere. v. not.
    Consecrati principes Cal. 35
epitheto notabili ponitur.
    Consilia semestria sibi sortiri
instituit Aug. 35 pro consilia-
rtis, ut matrimonia pro ux-
oribus.
    Consors Romuli Tib. 1 de
Tatio.
    Conspici. ne quid faciat,
quod conspici et derideri possit
Claud. 4
    Conspicuum facere. digito
demonstrare Aug. 95
    Conspirati Aug. 82
    Conspiratio Caes. 15 hone-
ste.
    Constans aetas Galb. 4
    Constanter, i. e. cum fiducia.
Aug. 10 Ner. 7
    Constare. si sibi pudicitia
constaret Tib. 2 constat, i. e.
communis opinio est Aug.
96
    Consternata respublica cae-
de Clodii Caes. 26
    Consternatio, i. e. tumultus
discordia Caes. 20.
    Constitit inter haruspices
Aug. 96 i. e. omnes dixere.
    Constitutum sacrarium Aug.
5 aedes Castori et Polluci Caes.
10 ne quid adversus constitu-
tum faceret Tib. 75 constituta
publice praemia indici Caes.
17 proripuit se ad constitutum,
sc. locum Oth. 6 Cf. Gro-
nov. Obff. 1. 1.
    Consuetudinem Octaviae cito
aspernatus. de coniugio Ner.
35 Cal. 24 Claud. 1 cum foro-
ribus consuetudinem stupri se-
cit Cal. 24 consuetudine Agrip-
pinae tenebatur Tib. 7 consue-
tudo Gr. 4 h. e. usus loquendi.
    Consulatus ordinarius. Dom.
2 Galb. 6
    Consulibus sequentibus Caes.
1 i. e. anno sequ.
    Consultatio Tib. 14 de ora-
culo.
    Consummare opera Caes. 30
ante paucos, quam consumma-
turi essent, dies Cal. 44 de mi-
litibus.
    Contabulavit Hellespontum
Xerxes Cal. 19 de ponte.
    Contemptus. contemptissimae
inertiae homo Dom. 15
    Continere se, sc. domi Galb.
19
    Contingere. familiae, quas
ipse contingeret Ner. 32
    Continuare consulatus Aug.
26 Ner. 54
    Continuus. continuis XXX
millibus operantibus Claud. 20
v. not. continuae actiones Ner.
15 v. not.
    Contortis faucibus Caes. 62
    Contra opinionem, i. e. prae-
ter Vit. 7
    Contrahere libros Gr. 24 h.
e. undique comparare.

Contrarius. philosophiam imperaturo contrariam esse *Ner.* 52

Contribuit regna alienigenis *Aug.* 48

Contubernium *Caes.* 2. 49 *Aug.* 89 *Tib.* 14. 56 *Cal.* 10. 22 *Claud.* 5 *Vesp.* 4 latera sibi contubernio eius defessa *Cal.* 36 in contubernium revocat libertam *Vesp.* 3 de amore *Venero.*

Contubernales magistratum. filii Senatorum *Caes.* 42

Contumacius parere *Aug.* 24

Convalescunt rami languentis ilicis *Aug.* 92 convaluit annona 42

Convenire nihil minus in duce *Aug.* 25 bene conveniens uxor *Tib.* 7

Conventus iure (non iuri) dicundo *Ner.* 28 *Caes.* 7. 30. 56

Convertere. quo, quicquid calidarum esset, converteretur *Ner.* 30 paullatim in segnitiam conversus est *Galb.* 9

Convicio magis quam precibus extudit *Vesp.* 2

Convinci in fraude *Claud.* 14 v. not. *Tit.* 9

Convivari recte ac dapibile *Vesp.* 19 assidue, nec nisi recta *Aug.* 74 frequenter et large, sed paene raptim *Dom.* 21 *Caes.* 48

Convivium dimissum, plenum *Aug.* 76

Cooptavit sibi collegam *Aug.* 27

Copae *Ner.* 27

Copia. ex omni provinciarum copia *Caes.* 22 ducibus cum

magna copia caesis *Aug.* 21 ex copia praesenti divisit pecunias *Oth.* 10 copiis provincialibus gulam eius expleri posse ratus *Vit.* 7

Copiosissimus hostis *Caes.* 35 i. e. omnibus rebus abundans. *Coprae* *Tib.* 61

Corintharius *Aug.* 70

Corniculum. corniculo meruit *Gr.* 9

Corollaria *Aug.* 45

Corona radiata inter insignia Iovis *Aug.* 94 civica *Caes.* 2 *Tib.* 26 quercica *Cal.* 19 val-laris, muralis *Aug.* 25 exploratoria, novi generis *Cal.* 45 coronae sacrae *Ner.* 25 Icenicae 53 citharoedorum 22 *Vesp.* 19 coronarum plurium certamen instituit *Dom.* 4

Coronare comoediam *Claud.* 11 v. not.

Corpus. volumina novem unus corporis *Gr.* 6

Correctio morum *Tib.* 42 v. not.

Corrigi malas labentes *Aug.* 99

Corripuit impensas *Tib.* 34

Corroboratis his. adultis. *Tib.* 11

Crediti servandi causa *Claud.* 16 crediti quarta pars deperibat *Caes.* 42

Crepidatus *Dom.* 4

Cresco. in cuius domo creverat, i. e. educata fuerat.

Criminosam et exitiale habebatur *Cal.* 50 criminosissimus liber *Caes.* 75 criminosisime infectatus est *Tib.* 53

Criminari dictum factumque
alicuius *Aug.* 16

Criminatio. ex criminationi-
bus Lollii alienior Tiberio Ca-
ius Caesar *Tib.* 12

Crura repleta *Cal.* 3

Cubans ex duritia alvi *Ner.* 34

Cubiculares imagines princi-
pis *Aug.* 7

Cubicularii *Caes.* 3

Cucumeris frustum pro po-
tione sumit *Aug.* 77

Cultrarius *Cal.* 32

Cultus Romanus *Caes.* 24
de armatura.

Cunctantior (al. *cunctatior*)
ad dimicandum factus *Caes.* 60
cunctantius 19 *Galb.* 12

Cunei equestris et senatorii
ordinis *Dom.* 4 *cuneum* suum
praetextatis et proximum pae-
dagogis assignavit *Aug.* 44

Cupide condemnare *Caes.* 12
cupide fruâris aetate tua *Galb.*
extr.

Cupiditas. nec cupiditate
tanta dilexit *Cal.* 24

Curam et imperium legionum
demandavit ei *Caes.* 76

Curare cadaver *Ner.* 49 *cu-*
ravit reparare bibliothecas *Dom.*
26 *nisi potius leg. est* reparari
pro reparandas. nec adesse ae-
grae curavit *Tib.* 51

Curiosus et speculator *Aug.* 27

Currus laureatus *Aug.* 94 *v.*
not. curru ingredi Urbem *Tib.*
9 *de triumpho.*

Custodiae quod ubique esset
Ner. 31 *vincti ob scelus* *Cal.*
27 *Tib.* 61 *custodias* audire
Dom. 14 *reos vinctos.*

Custodire. custodivit non

adeo orthographiam. *Aug.* 88
custoditum est, ne *Tib.* 41

Cycladatus *Cal.* 52

D.

Damnare. reum fecit et da-
mnavit *Tib.* 8 *de accusat. v.*
condemnare.

Damnosus. non in alia re da-
mnosior, quam in aedificando
Ner. 31 *h. e. magis prodigus,*
profusus.

Dapsile convivari *Vesp.* 19

Dare. sensu obsceno. *Caes.*
49 dedit se frequenti convivio 31
dedit ad terram corvos aquila
Aug. 96 dabat facillime secun-
dum praesentes *Claud.* 10 *in*
decernendo. darent petitionem
Caes. 26 dare alicui honorem,
imperium etc. *pro* committe-
re. *Tib.* 29 *fabulas Vit. Te-*
rent. de magistratu.

De oratoribus coronatus *Dom.*
13

Debili crure *Vesp.* 7

Debilitatus lapsus *Aug.* 43

Decedentibus rebus *Caes.* 24
pro, sedentibus.

Decemjugem currum auriga-
vit *Ner.* 24

Decens ac pulcher in iuven-
ta toto corpore *Dom.* 18

Deceris Liburnica *Cal.* 37

Decidit ad angustias *Claud.*
9 *v. not.*

Decimare milites *Cal.* 48
Galb. 12 *Aug.* 24

Declinarunt se nomine a ter-
ris *Aug.* 70

Decocta Neronis *Ner.* 48 *v.*
not.

Decollandi artifex miles *Cal.*

32

Decoloratae manus *Aug.* 4

Decumani milites *Caes.* 70

Decuria, in decurias allegere
Tib. 51 *Claud.* 15 decuriae
scribarum *Claud.* 1 decurias
expungere 15 decurias Equi-
tum supplere *Tib.* 41

Decursio campestris *Galb.* 6
decursione praetorianis indicta
Ner. 7

Decursus, ante decursum de-
stitit *Ner.* 24

Decutere iugum *Vesp.* 5 *pro*
excutere.

Dedicatio patinae *Vit.* 13
pontis *Cal.* 32 (omnino omnis
rei, quae primum ad usum vo-
catur.)

Deditus cognitioni et inten-
tus *Tib.* 62

Deducere rationem *Aug.* 42
tensas 43 deductus est circum
templa inde *Tib.* 17 ad terram
deductum *Dom.* 17 tiara dedu-
cta *Ner.* 13

Deductio nasus *Aug.* 79

Defectores *Ner.* 43

Deferre reum aliquem *Aug.*
10 alteri praefecturam Urbis
detulit *Tib.* 42 petenti detulit
Claud. 5

Deficiens *Tib.* 73 *opp. mox*,
resiliscens.

Definire commoda missionum
Aug. 49

Deflectere, deflexa omni aceri-
bitate in Senatum *Cal.* 48

Defluxit ab his familia Octav.
Aug. 2 quoties deflueret Ostiam
Tiberi *Ner.* 27

Deicrare *Cal.* 24, 27,

Vol. IV.

Delegare, delegavit Praeto-
ri urb. appellationes *Aug.* 33
Caes. 56 *Tib.* 63 occidendum
Cal. 57 v. *Exc.* 9.

Delibare acervos *Aug.* 57
pudicitiam 68

Delicata Vesp. 3 delicatorum
gratissimi *Tit.* 7

Demandari in proximam ci-
vitatem *Cal.* 9

Demere, dempsit notas igno-
miniosis, reis sordes, damnatis
supplicia *Vit.* 8 dempsit bar-
bam et capillum *Caes.* 67

Demeruit avunculum *Aug.* 8

Demetere cervicem *Cal.* 33
Cf. Heinss. ad Ovid. Met. 5,
104.

Demonstrare, quo distinctius
demonstrari cognoscique possit,
sc. vita Aug. 9 ita demonstra-
verat actor, i. e. *gestu expres-*
serat Ner. 39

Demortuus *Aug.* 79

Denotare omni probro *Cal.* 56

Denubere, denupsit liberto
Ner. 29

Denuntiare *Caes.* 30 *pro mina-*
ri, ut saepe. pro concione Caes.
75 caedes Caesaris prodigiis
denuntiata est 81 denuntiavit,
ne se amplius contumeliae cau-
sa nominaret *Tib.* 27 adversa
denuntiata *Aug.* 96 denuntian-
te Pompeio *Caes.* 75 *minante.*

Denuntiationes accusatorum
Aug. 66

Deparcus *Ner.* 30

Deperdita amore histrionis
Dom. 3

Deperire, ne quid oculo-
rum consuetudini deperiret
Vesp. 2

- Depictae* paenulae. *Cal.* 52 v. not.
- Deponere.* ne qua deponerentur *Tib.* 18 v. not.
- Deportare* onera *Tib.* 18 v. not.
- Deposcere* in se poenam ultro *Caes.* 68 proprium in hac re verbum. *Cf. Drak. ad Liv.* 2, 13.
- Deprecatus* est Senatum, ne sibi adimeretur etc. *Caes.* 29
- Desultato* cantico abiit *Cal.* 54
- Descendere.* ad comitia *Caes.* 15 descendit ad mangonicos quaestus *Vesp.* 4. *Dom.* 10
- Descriptio* auxiliorum *Tib.* 30
- Desidere* apud aliquem *Caes.* 31 delideret in discrimine locorum 4
- Desinere* artem. *Tib.* 36
- Desistere* metu *Caes.* 82
- Destinare* expeditionem *Aug.* 8 destinatus flamen Dialis *Caes.* 11 magistratus *Tib.* 31 (cf. *Schwarz. ad Plin. Paneg.* p. 57.) destinata: desponsa *Caes.* 27 destinati agni: promissi 70 cremare destinaret: vellet *Caes.* 34
- Destituit* eum fortuna *Aug.* 65 talem principem destituit tandem orbis *Ner.* 40 v. not. ne destitueret opperientes *Caes.* 181 destitueret reum *Aug.* 56
- Destitutio.* post destitutionem *Dom.* 14
- Destitutus* morte liberorum *Tib.* 54 destituto similis *Galb.* 11 destitutus a re fam. *Ner.* 10 destitutus a Nerone, ille honor *Claud.* 45 h. e. irritus factus, destitutum eius consilium morte *Pisonis Caes.* 9
- Desultorius* equus *Caes.* 59
- Detegere.* odium in *Druso* primum detexit, i. e. prodidit *Tib.* 50 detectus, h. e. nudus, apertus *Caes.* 57
- Determinaturus* officia equestris biennii spatio *Galb.* 15
- Detersit* fossas *Nili* militari opere *Aug.* 18
- Detestari.* sortem tam iniquam, clare detestata est *Claud.* 3 Est abominari, rescere, cum quadam deprecatione.
- Detinere.* quas secum ad secundos calus detinuerat *Qth.* 9
- Detrectare* *Caes.* 54 al. detractare, de quo *Drak. ad Liv.* 24, 15.
- Detrudere* aliquem *Caes.* 24 sc. in petit. cons. ne Consul fiat, *Alias*, delicere honore, v. *Duk. ad Liv.* 57, 47.
- Deturpare* *Cal.* 55
- Devellere* concubinam *Dom.* 22
- Deversorium.* plebs ad buforum deversoria compulsa *Ner.* 58
- Deversoriolum* *Caes.* 72 v. not. Voce et *Cicero* titulum ad *Fam.* 12, 20.
- Deverum* pulpitem *Ner.* 13 v. not.
- Destinctus* somno *Aug.* 16
- Devitare* *Tib.* 11
- Devotus* scenae, arenaeque *Cal.* 30
- Deusis* utrinque lateribus *Dom.* 5
- Dicere.* de citharoedi cantu *Vit.* 11

Dictare. pro *dictitare* *Caes.*
30 *v. not.*

Dies principatus Vesp. 5 diem
perduellionis alicui dicere *Caes.*
12 post diem *Tib.* 35

Differre. fama distulit, *h. e.*
sparsit *Caes.* 33 *Sic Senec.*
Hippol. 789. *Fabula distulit.*
distulit eum *Tib.* 32 *Vesp.* 23
ubi v. not.

Diffusus occasione *s. occa-*
sioni. *Caes.* 3

Diffracto axe *Caes.* 37 *v.*
not. gubernaculo *Aug.* 17 *zer-*
brechen, entzweibrechen: de-
fringere, abbrechen.

Dignationis tantae est habi-
tus *Galb.* 7 nec dignatione
tanta dilexit *Cal.* 24 *Vesp.* 4
Dom. 2 *Aug.* 48

Dignus successionis *Oth.* 4

Digressa a marito *Caes.* 43

Diluere invidiam cavillatio-
ne *Vesp.* 23

Diminutio mentis *Aug.* 99

Dimittere uxorem *Caes.* 1

Diploma civitatis *Rom.* *Ner.*
12

Diripere librum *Vit. Pers.*

Diritas diei *Ner.* 8

Discernere non est facile *Cal.*
25 *v. not.*

Discindere. flagellis discidit
Cal. 33

Disciplinam suscipere alicu-
ius *Caes.* 26

Discoissa veste a pectore *Caes.*
33 *al. descoissa.*

Discrepare. quod discrepat,
fit in medio *Claud.* 44

Discruciatum necavit *Aug.*
14

Discumbere *Caes.* 48 *de plu-*

ribus suo loco accumbenti-
bus.

Discutere infamiam *Caes.* 79
tollere. *Cf. Duk. ad Flor.* 3,
38.

Disicere sepulcra *Caes.* 81.
11. 75 oracula *Tib.* 63 disie-
cta exspectatio novarum tabb.
Caes. 42 *alias, discussa.* *Cf.*
Drak. ad Liv. 2, 35.

Dispensatio *Oth.* 5 *Vesp.* 23
de munere dispensatoris.

Disponere diem *Tib.* 11

Disputare sabbatis solitus
Tib. 32 *de lectionibus gram-*
matici. v. disserere.

Disquisitio. ad disquisitio-
nem Senatus eum vocavit *Ner.*
2 *Caes.* 15

Dissecare terra *Cal.* 27 *Sup-*
plicium populis Orientis fami-
liare. *Cf. Gatak. Adverss. po-*
stum. c. 45.

Disfedit cum *Iulia* *Tib.* 7

Disseruit assidue, *de gram-*
matico *Gr.* 2 *cf.* 4. *v. dispu-*
tare.

Disolvere collegia *Aug.* 32
cohorte[m] milit. *Galb.* 22

Distendere tormento *Tib.* 62

Distentus et madens *Claud.*
33 *cibo vinoque se.*

Distillationibus iecinore vi-
tiato *Aug.* 81

Distortos abhorret *Aug.* 83
distortissimis manibus pedibus-
que *Galb.* 21

Distrahere pluris, quae vi-
lius empti *Vesp.* 16 *distrahe-*
re controversias *Caes.* 85 *colle-*
gia 42

Ditio. redire in ditionem do-
mini. *de servis* *Claud.* 25

Diversa pars: pro adversa,
contraria Caes. 29

Diversoriae tabernae Ner.
27

Divexare Ner. 34 fortasse
et Cal. 3

Divinitus, i. e. per divinatio-
nem Caes. 1 (aus Ahndung, Ah-
nung.)

Divisores Aug. 3 operae
campestres.

Diurna Caes. 20 Claud. 41

Docere comoediam Claud. 11
v. not.

Documenta multa egregii
principis dabat Galb. 14 docu-
mentis sero tandem apparuit
Aug. 49 i. e. rebus.

Dolo. cura dolone. Claud. 13
Dom. 17

Dominatio. sensu honesto
Caes. 76 omnem vim domina-
tionis exercuit Dom. 1

Dominus appellari non vult
Aug. 53 Tib. 27 domini insu-
larum Caes. 4 Tib. 48 erga
stulorum Tib. 8 factionum Ner.
22

Domus prope afflicta Cal. 13
domus soboles et disciplina
Aug. 65 sua domusque suae
maiestas 25

Donare negotium (Item) Cal.
40 pro condonare Aug. 5

Ducatu in omni Tib. 19 du-
catus ludere et imperia Ner.
35

Ducenarii iudices Aug. 32
procuratores Claud. 24

Ducentesima auctio num. f. re-
rum venalium Cal. 16

Ducere funus Aug. 100

Duntaxat, scilicet. Aug. 66

Cf. Gron. ad Sen. de Ben. 5, 2

Duracina uva Aug. 76

Dureta. Hisp. verbum. so-
lium lign. Aug. 82

Duritia alvi Ner. 34

E.

E ludio Claud. 10 ex fide
Galb. 9 ex decursu Ner. 1

Edere. edebat per libellos:
sc. candidatos Caes. 41 perpe-
ram ediderit, de historico
56 operam scenae edere Tib.
35 vitem edidisse Gr. 23 mu-
nus memoriae patris edebat
Claud. 2 cachinum Cal. 57

Edicere. edictus Senatus in
curiam Caes. 80 edictis iam co-
mittis Caes. 18

Effeminatus, de pathico Aug.
68

Efferare vultum Cal. 50

Efferre. voluptate canendi
efferebatur Cal. 54 popularita-
te Ner. 53 efferre secum Ner.
49 Galb. 30 Lachietem effere-
re se coeperat Vesp. 25 v. not.

Effingere gelium histronis
Cal. 54

Effluxit prima littera ictus
fulminis Aug. 97

Effregerat crus Aug. 43. 67

Effundere oculos alicui Aug.
27 v. not.

Effuse liberalis Aug. 71

Effusissimo studio spectat
athletas Ner. 40

Effutuere aurum Caes. 51

Egelida aqua Aug. 82

Egestionis hoc genere ut sub-
veniretur Claud. 44 corpori se-

Elabitur reus gratia Tib. 33

maleficium impunitate vel mora
Aug. 52

Elanguit arbor Galb. 1

Electissimus ordinis cuius-
que Cal. 49. 18

Elegans verbis Caes. 55

Elegantiae vix privatae sunt
pleraque Aug. 73

Elidere leonem clava vel no-
xibus Ner. 55 cadavera con-
tis Tib. 62 elisi Equites Cal.
26

Elocutio Gr. 4 genus exer-
citationis rhetoricae.

Elogium. elogio addito, *i. e.*
titulo Cal. 24. 27 elogium in
tumulo etc. Claud. 1 imagines
et elogia generis exsequi Galb.

3 *i. e. honores et res gestas.*

Eluxit laeva natura Tib. 57

Emancipavit agrum Oth. 4

Ementiri, h. e. mentiri cum
quadam confidentia Caes. 66
ubi male legas emetiendo.

Emissarium Fucini lacus
Claud. 20. 32

Emittere. emissa est fama
Cal. 60 emittere, *h. e. per ca-*
nales *f. fistulas deducere.* Cf.
Duk. ad Liv. 5. 15. Inde
emissarium.

Emptor familiae pecuniaeque
Ner. 4 v. not.

Emungere se cubito Vit. Hor.

Enavigavit Rhodum Tib. 11

Enixissime Caes. 5

Enotuit mimus Oth. 3

Eques. in Equite spectare
Dom. 8

Erepsisset ad se per aspera et
devia Tib. 60

Eripere. supremus dies me
mutatae vestrae opinioni eri-

piat, *i. e. mors me auferat an-*
te, quam vestra opinio mute-
tur Tib. 67 eripere e numero
rerum Aug. 56 legibus ibid.

Erudire. erudiebat tirones
Caes. 26 *h. e. erudiendum cu-*
rare, ut interdum διδάσκειν
pro διδάσκεισθαι.

Eruditio. e disciplinis libe-
ral. minimum eruditioni atten-
dit Cal. 53 eruditio varia Aug.
88 *i. e. φιλολογία.* Cf. Vossii
de arte grām. 1, 6.

Eruiere e penetrali Galb. 9

Erupt in omne genus crude-
litate Tib. 61 ad maiora Ner. 27

Escendere et ascendere Caes.
61 *Illud est eniti in ar-*
duum.

Et. etiam Aug. 19

Ethologia Gr. 4 Cf. Spal-
ding. ad Quintil. 1, 9. 3.

Etiam tum, in tempore prae-
terito, ut etiam nunc seu
etiamnum de praesenti Cal.
10 *Perperam illud discrimen*
negligunt Viri docti.

Evinci nunquam ullis preci-
bus potuit Tib. 57

Evocato suo adest Aug. 56
evocati, *excubitores fiunt* Galb.
10

Evocavit primores quosdam
Ner. 41. 10

Ex commendatione eius
Caes. 75 *ex consuetudine* 31
ex iuto audere Tib. 73 *ex oc-*
cursu Ner. 1 *ex fide versare pe-*
cunias Galb. 9 *referre* Caes. 74
ex valetudine amisit uxorem
Claud. 26 *ex vulnere periit*
Aug. 11 *ex praetura* Caes. 18. 71
Vit. 2

Exacta de fontibus poena
Caes. 69

Exactor Latinitatis molestissimus *Gr.* 22

Exaestuatur Nilus in fossas
Aug. 16 ut exaestuaret *Tib.* 72

Exarserunt pretia Corinthiorum *Tib.* 34

Excalceandos pedes praebere *Vit.* 2

Excidere formula (*alias*, cadere) *Claud.* 14

Excipere iniurias *Caes.* 37 simultates 73 *v. not.* vulnus *Aug.* 20 exceptus effulse *Ner.* 22 *sc. plausu.* excepta gravius sententia *Caes.* 14

Excitare templum, aedem *Aug.* 29 *Dom.* 5 honorarium tumultum *Claud.* 1 excitari, de eo, qui confedit et sponte surgit *Aug.* 14

Excludi consulatu *Caes.* 18

Excogitatissimae hostiae *Cal.* 22 *Cf. Dom.* 14. *et not. ibi.*

Excoluit Urbem *Aug.* 28. 29

Excubitor tribunus *Claud.* 42 *Ner.* 8

Excusare valetudinem *Cal.* 27 *Claud.* 5 *i. e. excusandi causam asserre.* languorem faucium *Ner.* 47

Excussus titulus ex basi *Dom.* 15

Exemplaria saevitiae *Tib.* 61

Exemplo iuaret ad capessendam mortem *Ner.* 49

Executor offenderum *Vesp.* 14 *i. e. ultor.* *Cf. Caes.* 67.

Exequi delicta, *i. e.* punire *Caes.* 67

Exercere *Caes.* 26 omisso *se*

Aug. 98 legem *Caes.* 43 tabernam unguentariam — pistrinum

Aug. 4 exercita infantia *Tib.* 6

Exhibere liberalitatem *Aug.* 41

Exigere benevolentiam mutuum *Aug.* 66 disciplinam *Tib.* 19

exigere ad exemplar *Aug.* 31

maculam 94 *h. e. eximere, eiicere.*

Eximere, medium tempus religio exemit *Oth.* 6

Existere, pleraque pessimi exempli, quae extiterant *Aug.* 32

Existimatione aliqua laessisse dictum vel factum Augusti *Tib.* 58

Exitus, apparuit exitu Malloniae *Tib.* 45 sibi tam honestum exitum dii darent *Claud.* 1 dignum exitum facturos *Ner.* 46

Exodium scenicum *Dom.* 10 Atellanicum *Tib.* 45

Expallidus *Cal.* 50

Expellere, expulsus ad componendum Orientis statum *Cal.* 1 *v. not.*

Experimentum artis dare *Cal.* 57 experimenta doctrinae *Claud.* 3

Experiri, experiebatur grammaticos quaestionibus *Tib.* 70

Experti et aetate proveci *Tib.* 54

expertae industriae *Vesp.* 4 *Caes.* 44 *passiva signif.* expertissimo sibi ostento *Tib.* 19

Explicare, spectaculum, qua argumenta inferiorum explicarentur *Cal.* 57

Exponere, exponunt aliter *Aug.* 94 *narrant.*

Exprimere quaestione *Aug.*
19

Expungere decurias *Claud.*
15 *pro* *dispingere.*

Exquirere. matrem exqui-
rentem sua dicta et facta *Ner.*
34

Exquisitus fermocinans *Tib.*
56 exquisitissimo genere calu-
mniae *Cal.* 38 exquisitissima
comitas *Oth.* 3

Exsculpere. elogium tumulo
eius exsculpsisse *Claud.* 1

Exsecrare principem *Tib.* 33
Exsolvi iure ad dignitatem *Tib.*
35

Extractus rumoribus falsis
Galb. 19 *Caes.* 24 promissis
Tib. 37

Extrarius canis *Vesp.* 37
Extudit magis convicio, quam
precibus, vel auctoritate *Vesp.* 2

Exuviae Iovis *Aug.* 94 *ve-*
stes.

F.

Fabula. coena eius in fabu-
lis fuit *Aug.* 70 *i. e. sermoni-*
bus vulgi *Dom.* 16

Fabularis historiae notitia
Tib. 70

Facere rem divinam *Marti*
Aug. 1 stipendia *Caes.* 2 *Aug.*
2 pecuariam *Caes.* 42 coactio-
nes argentarias *Vesp.* 1 facit
ad viperæ morsum *Claud.* 16

Facile *Caes.* 80 *Haud dubie,*
sine haesitatione. *Cf. Duk. ad*
Hor. 3, 14.

Facilis. sermone *Graeco,*
quamquam alias promptus et
facilis, non usus est *Tib.* 71

Factio optimatum *Caes.* 11
pantomimorum *Ner.* 16 auri-
garum *Vit.* 7 prasina *Cal.* 55
Veneta *Vit.* 14 *Dom.* 7

Facultate ducis praebita *Aug.*
15

Familia multiplici undique
comparata *Caes.* 10 *de fami-*
lia gladiatoria. familiae ve-
nalitiae et lanistarum *Aug.* 42

Familiaris. minus familiaris
vultus *Caes.* 78

Famosum iudicium *Tib.* 35
famoli equi *Cal.* 18

Fastidium. exegit magno fa-
stidio nummum asperum etc.
Ner. 44

Fastigium domus *Caes.* 81
fastigio navalem coronam fixit
Claud. 17

Fatales libri *Caes.* 79

Favere adversus studium al-
terius *Cal.* 30

Favorabilis *Cal.* 4 favorabi-
le nomen eius fuit apud *Ner.*
57

Favorabiliter lusit *Ner.* 7

Felicitate patruo Imperatoris!
Claud. 7 *acclam. formula.*

Fenebris pecunia *Cal.* 41

Feneratores filiorum familias
Vesp. 11

Fenus gratuitum leve *Caes.* 27

Fercula pompae *Caes.* 37 fer-
culis duobus cineres Mausoleo
intulit *Cal.* 15 ferculis tribus
coenam praebet *Aug.* 74

Ferre. ferebant se palam suc-
cincti ferro *Aug.* 32 inter quas
temere quaedam feruntur *Caes.*
55 de hac quoque liberos tulit
Vit. 6 Lachetem se, mutato
nomine, ferre *Vesp.* 23

Ferrum. ad ferrum exhibuit etiam Senatores *Ner.* 12 *in munere gladiatorio.*

Ferus aper *Aug.* 67.

Ficus biterae *Aug.* 76

Figurae caussidicorum *Pesp.* 13 *Dom.* 10

Figurate aliquem notare. *Vit. Iuvenal.*

Finit annum, diem *Aug.* 101.

Fiscales calumnias repressit *Dom.* 9

Fiscus Iudaicus acerbissime actus *Dom.* 12

Fistulatae tabulae *Ner.* 31

Flagitare. acciri flagitavit *Claud.* 15 *De construct. v. not.*

Flaminium *Diale Aug.* 31

Flos aetatis contaminatus *Caes.* 49 flores adpersi *tumulo Aug.* 18

Fluctuare s. *fluctuari Claud.* 4 *Cf. Drak. ad Liv.* 56. 10.

Fluxior cinctura *Caes.* 45 *fluxioris animi Tib.* 52

Focillata reconciliationis inquietas *Aug.* 17

Folliculus. ad pilam folliculumque transiit *Aug.* 83

Forensia (sc. *vestimenta, i. e. togae*) *Aug.* 75 *Cal.* 17

Forma regni *Cal.* 22 *v. not.* forma, qua ludum aedificaturus erat *Caes.* 31 *h. e. descriptio et delineatio aedificiorum construendorum. Cf. Manut. ad Cic. Epp. Famil.* 2. 8.

Formalis epistola *Dom.* 15

Formare. formabat Latine *Aug.* 89 *v. not.* epistolas alicui ingenio *Dom.* 20

Formata in admirationem

Claud. 57. *femina, simulans* sc. sermo eius de hac re formatus *Ner.* 47

Formula certa stipendiorum praemiorumque *Aug.* 49 ad certam formulam adstrictus com meatus *Tib.* 18 formulam iniuriarum alicui intendere, remittere *Vit.* 7 formula excidebant plus petenda *Claud.* 14

Fornix Bithynicus *Caes.* 49

Fortuna, singulariter, pro fortunis, censu, patrimonio *Caes.* 65

Forus. forum aleatorium calsecimus *Aug.* 71

Fragrans unguento *Pesp.* 8

Frequentare dies cuiusque sollemnes *Aug.* 53

Frigidum sit, addere *Cal.* 26

Friolus in cognoscendo amentique similis *Claud.* 15

Frugifera quercus *Galb.* 4 *i. e. fructifera.* Nam fruges et fructus nonnumquam promiscue ponuntur.

Frumentationes *Aug.* 40

Fungi munera *Aug.* 35

Furere adversus liberos Germanici *Tib.* 61

Furnariam exercere *Vit.* 2

Furor impendiorum *Ner.* 31

Fusis armamentis *Aug.* 17 *togae fusae* 75

G.

Galerus *Ner.* 26 galericulo capiti, propter raritatem capillorum, adaptato *Oth.* 12

Generare. versus a cogitante et generante scripti *Ner.* 52

Generatim immolare *Cal.* 22

Genesis imperatoria *Vesp.* 14
Dom. 10

Genitura Aug. 94 Cal. 57
Ner. 6 Vit. 3 *Vesp.* 24 Tib. 9

Genitus Tib. 5 natus.

Gens praecipua Aug. 1

Gentile stemma Ner. 3 gen-
tile nomen 41. gentilis copia
Vit. 1 gentile id in illo vide-
batur Tib. 68

Gentilitiae hereditates *Caesf.*
1 gentilitia nomina Claud. 25

Genitivae notae Aug. 80

Genua. per genua orare Tib.
27

Genus et familia Galb. 3

Gerere annum aetatis *Vesp.*
24 v. not.

Gerulorum diurni quaestus
Cal. 40

Gestare Dom. 11 passiva
signif.

Gestatio Claud. 33

Gestatoria sella Ner. 26 Vit.
16

Gesticulandi studio qui te-
nebatur, Senatu motus Dom.
8

Gesticulatio mollis digitorum
Tib. 68

Gibbam sibi pone cervicem
auream enatam somniat Dom.
23

Gloriosus animus Claud. 1
gloriae cupidus. gloriosissimae
victoriae Tib. 52

Gradus secundi loco et pos-
sessione cedit Tib. 10 gradum
praeturae non egressus Galb. 3
Oth. 1 in ampliorem gradum
promoti milites *ibid.* pro gra-
du cuiusque Aug. 49 in mi-
lit. gradu artissimo contingebat

Pompejum Aug. 4 coma in gra-
dus formata Ner. 51

Graphium Cal. 28 Claud. 15

Grassari omni rapinarum ge-
nere *Vesp.* 6 livore, superbia.
saevitia Cal. 34 avare, superbe-
que Aug. 67

Grassatores *Caesf.* 72 Aug.
32. 43 Tib. 37

Gratia Narcilli, i. e. *Narcif-*
so gratiofo apud *Caesarem* im-
petrante s. *Narcissi* suffraga-
tione. gratiam parem referre
Caesf. 72 facere Aug. 17 Cal.
15 h. e. remittere, condona-
re.

Gratuitus usus pecuniae Aug.
41 Cf. Tib. 48 fenus gratui-
tum *Caesf.* 27 gratuita loca in
Circo Cal. 26

Gratulant Tib. 60 i. e. diis
gratias agenti cum laetitia.

Gratus. tertiam classem fecit
gratorum Tib. 46 scyphus gra-
tissimi usus Ner. 47

Gravioris caeli provincia Tib.
36

Gravabatur matrem hacte-
nus, ut Ner. 34 Tib. 50 Vit.
12

Grex (aurigarum) Ner. 22
de equis *ibid.*

H.

Habere aliquem in honore et
usu maximo Aug. 67 habuit
eum incognitum 94 consolan-
dos magis, quam puniendos ha-
buit *Caesf.* 68 provincias sine
legatis habuit Tib. 41

Habilis nulli publico privato-
que muneri Claud. 2 habilior

annonae urbanae Aegyptus Aug.

18

Habitatio Romae annua remissa Caes. 38

Habitus Caes. 44 *de cura corporis*, impr. *capitis* et *capillorum*.

Haerere. circa libidines haesit Aug. 71 *i. e.* ex eo crimine se expedire non potuit. in qua superstitione pertinacissime haesit Ner. 56 in explicandis oneribus haereret Dom. 12 haesit Pompeio et Memmio Gr. 13 in clientelam s. cohortem comitum se contulit.

Haruspicium. haruspicio insuper confirmatum, *i. e.* haruspiciis interpretatione Vesps. 5

Hebetare. Claud. 2 animo et corpore hebetato.

Hemicyclium Gr. 17

Hians per somnum Claud.

35

Hiemare. hiemavit assidue in Urbe Aug. 72

Hieme anni Caes. 35

Hilare prolecutus Ner. 54

Hodieque Claud. 19 Cf. *Intpp.* ad Liv. 1, 27.

Honeste natus Aug. 43

Honestorum copia ne deficeret Aug. 46 historia honestissimo quoque scilbi solita Rhet. 3 *i. e.* ingenuo atque adeo honoribus functo.

Honorare. donis afficere Aug. 45 ornamentis Claud. 28 Cf. Tib. 9

Honorarii ludi Aug. 32 tumultus honorarius Claud. 1

Honoratus etiam dictatura Tib. 3

Honos. sine censurae honore, *i. e.* nomine Aug. 27 honores legitimi opp. ornamentis consul. Claud. 5

Hora. illud horae Ner. 26 spatium horarum 37 secretum horarum Dom. 3 *intell.* aliquot: sed v. not.

Hospitia amicorum adiit Ner. 47 clausis omnium hospitiorum foribus ibid.

Humentes oculi Claud. 30

Hydraula Ner. 54

Hydraulica organa Ner. 41

Hypocrita Ner. 24

I.

Iacere. iccit significationes Ner. 37 v. not. iacta alea esto Caes. 32

Iconicum simulacrum Cal. 22

Ictus nidore prandii Claud.

33

Iconcula puellaris Ner. 56

Iecur Gr. 11 *de sapientia*, ironice.

Ignorari Vit. 17 *de persona*.

Ignotissimus Tib. 42 opp. nobilissimo.

Illud horae Ner. 26 *h. e.* ad illam horam. illud aetatis Galb. 14 Cf. *Drak.* ad Liv. 10, 24.

Illudere capitibus seminarum Tib. 45

Imaginata militia Claud. 25 *i. e.* nomen gradus militaris, sine re.

Imaginata est uxor Caes. 81 *h. e.* somniavit, in somnis visa est, ut priores loquebantur.

Imago. ad imaginem bellieam *Claud.* 21 vidit imagines rerum miras *Cal.* 50 *per somn.* *sc.* imaginibus multis senatoriis in famil. *Aug.* 4 sine ullis maiorum imaginibus, obscura gens *Vesp.* 1 imaginibus Caesarum inferere *Cal.* 25 pluralis de uno homine *Ner.* 37

Immensa fames *Tib.* 52 amor *Cal.* 14

Immoderatissimae luxuriae fuit *Ner.* 51

Immoderatus liceri *Caes.* 20

Impensissimis precibus *Tib.* 13

Imperium. in imperio fuit *Caes.* 25 *v. not.*

Impertire ius *Aug.* 10 impertitus honore sacerdotii *Claud.* 4

Impetigo *Cal.* 80

Impetus *Aug.* 42 *i. e.* consilium subito captum.

Impie locutus *parmularius* *Dom.* 10

Implorare testimonium *Caes.* 17

Imponere stigmata *Caes.* 73 impositus nave *pro navi* 66 *Cf. Ner.* 50

Impotentiae voces *Caes.* 77

Improbis natus *Vesp.* 23 *v. not.*

Improfessi *Iudaei* *Dom.* 12 *v. not.*

Impugnavit beneficiis et devotionibus *Cal.* 2

Imputavit etiam, quod non abiecerit in Gemonias *Tib.* 53 *Ner.* 36

In conspectum fuisse *Aug.* 16 *Cf. ibid.* 13 in tempore hiber-

no *Claud.* 18 in aliqua suspectus *Gr.* 16

Inaequaliter. *pro inaequaliter.* *Claud.* 16 *v. not.*

Incanum caput *Dom.* 20

Incendere studia hominum *Cal.* 15

Incendiarius *Vit.* 17

Incessere infestis digitis ora *Cal.* 25 incessens hominis nomen cavillationibus *Tib.* 57 incessentibus quibusdam stercore et coeno *Vit.* 17

Incitatum odium *Ner.* 45

Incoenante eo *Tib.* 39 *v. not.*

Inconcinnitas sententiarum *Aug.* 86

Increbresco (*non increblesco*) *Aug.* 11. etc.

Incrementum. causa incrementorum patri fuit *Vit.* 4

Increpare saevitiae *Galb.* 15 avaritiae *Cal.* 39 victorias *Tib.* 52

Increscere. cura et gratia artis increvit *Gr.* 2

Incumbere. uni spem successionis incumbere *Tib.* 15

Index libri (*titulus*) *Cal.* 49

Indicere. famem populo indixit, *sc. factis et rebus, non edicto* *Cal.* 26 indicare vectigalia (*sine edicto*) *Cal.* 41

Indifferens circa victum *Caes.* 53

Indifferenter tulit populus occisum eum *Dom.* 23

Indoles morum *Aug.* 8

Inducere. induxit speciem libertatis *Tib.* 30 induxit unum, *sc. in arenam* *Claud.* 34 inductus est calceus *Aug.* 92 in dia-

logo certamen induxerat turdi
et boleti *Tib.* 42 inducto de-
creto, i. e. abolito *Caes.* 16
inducti comoedi *Claud.* 45 in-
ducta est Afranii togata *Ner.*

11

Indulgere noli aetati tuae
Aug. 51 aleae 70 aetatulae
Claud. 16 *ibid.* de *Venere.*

Industria iuvenis *Aug.* 8 ex
industria *Claud.* 2

Inexpiabilis invidia *Caes.*

78

Inferiae *Cal.* 3. 15 *Claud.*

11 *Vit.* 11

Inferre rationibus *Caes.* 47
Vesp. 22 inferre se, h. e. in ali-
quam locum contendere. *Caes.*
81 *Cf.* *Oudend.* ad *Appulei.*
Met. 1. p. 69.

Infestare. de insidiis prin-
cipi factis *Claud.* 13

Infesti spectatores *Caes.* 26

Infirmatus faucibus *Aug.* 84

Infirmus paullo expavit toni-
trua *Aug.* 90

Insulcire cibum *Tib.* 53

Ingenia seculi sui omnibus
modis fovit *Aug.* 89 *ingenia*
prodigiorum *Cal.* 37

Ingerere amicitiam alicui
Vit. *Hor.* ingesserunt se prori-
pienti *Aug.* 54

Ingrata testamenta *Cal.* 38

*Ingre*di bellum civile *Caes.*
68 expeditionem *Tib.* 14 proe-
lium *Aug.* 1

Inhibuit grassatores *Aug.* 52
popinas *Tib.* 34

Inire feminam *Aug.* 69 in-
eunte novo anno *Tib.* 61

Iniuria, i. e. damnum, no-
xa, cruciatus corporis. *Cf.*

Burm. ad *Petron.* 103. incolu-
mis et. line iniuria comparuit
Aug. 14

Innoxius et lenis *Cal.* 2

Innutritus amplis opibus
Aug. 3

Inobservantia *Aug.* 76

Inops rerum omnium *Caes.*
35

Inquietare *Aug.* 53 *Cal.* 26
Claud. 9 *Ner.* 34 h. e. mole-
stiam alicui exhibere.

Inquisitores *Caes.* 1 qui pro-
scriptos conquirunt *Claud.* 16
censores.

Insignire. tempora calamita-
tibus insigniuntur *Cal.* 31 me-
morabilia sunt.

Insignis labe *Aug.* 38

Inspicere domum venalem
Oth. 6 metopolcopus inspicit
Vit. 2

Instar equi *Caes.* 61 cellae
pecuniariae instar *Aug.* 6 vel-
uti instar *Senatus* *Galb.* 10

Intertere. infiltratus fragmi-
nibus panis *Claud.* 18 infiltra-
tus modice torus *Aug.* 73

Instituto copas imitantur
matronae *Ner.* 27

Instituere hunc ordinem *Caes.*
21 genus vitae civile *Tib.* 11
institutum honori suo *Aug.* 28
instituit sibi iusiurandum, ne-
que sanctius, neque crebrius
Claud. 11 arbor ab ipso insti-
tuta *Galb.* 1

In strenuus dux *Vesp.* 4

Instruere. Vitellii filiam do-
tavit et instruxit *Vesp.* 14 in-
struxit Italiam opibus, vectigal.
Aug. 46 de instruenda Urbe
Caes. 44

Instrumentum. *supellex*
Aug. 75 *Tib.* 36 *Cal.* 39 in-
 strumentum triumphi *Caes.* 37
 instrumenti publici auctoritas
Cal. 8 instrumentum imperii
 pulcherrimum ac vetustissimum
 confecit *Vesp.* 8

Insularum domini Caes. 41

Insultare capitibus *Caes.* 2
v. not.

Integra aetate et valetudine
Tib. 10 integer aetate *Aug.* 19
 integra veritate *Caes.* 56

Intendere animum calumniis
 rapinisque *Ner.* 52

Inter iocum Caes. 4 inter
 vicos et viam 39

Intercalaris mensis Caes. 40

Interclusi commeatus *Aug.* 16

Interlicere dolonem *Dom.* 17
 (verstecken.)

Interior et familiaris eius vi-
 ta *Aug.* 61 interiore animi sui
 nota patefacta *Tib.* 54 interio-
 res aulici *Cal.* 19

Interpellare. pro appellare
Tib. 75 *Vesp.* 23 fame inter-
 pellante *Ner.* 48

Interponere aliquem epulis
 familiaribus *Ner.* 22 interpo-
 ni decretum passus est pro *Tib.*
 53

Intervenire. interveniebate a-
 tenus, ne quid *Tib.* 35 *v. not.*
 nisi ut interveniret Macro *Cal.*
 23 secreto adesset, ut quibus-
 dam bellis interveniret, aut non
 longe abesset *Aug.* 20 neque
 Senatu interveniente *Caes.* 30
 intervenientem villicum flagell.
Claud. 38

Interventu sponforum remo-
 vet creditores *Caes.* 18

Intervisere aliquem *Aug.* 24

Intolerantia morum eius *Tib.*
 51

Intra. pro in. intra aedem
 publicam sacrificaret *Galb.* 8
 stans intra porticum mediam
Cal. 27

Invallescere. de conuatio-
 ne, pro convalescere *Aug.* 19

Invenire, i. e. accipere, na-
 cisci. *Tib.* 3 Cf. *Graevium* ad
Iustin. 12, 8.

Invidia a plebe *Caes.* 14 in
 invidiam venire *Tib.* 8 i. e. su-
 spicionem.

Invitare se largissime *Aug.* 77

Iocularia misit *Ner.* 47

Ioculariter canunt milit.
 carm. *Caes.* 49

Irritare ingenia *Ner.* 39

Iter ingressus ad gestandum
Galb. 8

Iterare honorem. iterum
 accipere *Claud.* 17

Iterum *Tib.* 6 barbare, se-
 cunda vice.

Iubere. quibus iubebatur, ut
 id faceret *Tib.* 22

Iudicia suprema *Aug.* 66 ne-
 cessitate magis quam iudicio
Tib. 23 famosa 35

Ius publicum et translatitium
Aug. 10 *Tib.* 50 iure dicen-
 do conventus circumit *Caes.* 7
 rem non esse cognitionis, sed
 ordinarii iuris *Claud.* 15 *v. not.*
 iuris studiosi dictant vel scri-
 bunt testamenta *Ner.* 32 ut iu-
 re pari essent, quo ceteri *Aug.*
 56 iure ordinario agebantur
Tib. 31 ius pro consuetudine
Ner. 16 Cf. *Grön. ad Senec.*
Tranq. c. 3.

Iuvenalis dies Saturn. adiectus *Cal.* 17 iuvenales ludi *Ner.* 11

L.

Labantem ordinem confirmare *Caes.* 14 si qua in moribus labarent *Tib.* 33

Labefactae machinae *Cal.* 57 fides *Vesp.* 4

Laboratus. incitiae tantopere laboratae perfectaeque a se artis *Ner.* 41

Labortosa pueritia *Tib.* 6

Laceratus est litteris Parth. regis *Tib.* 66 lacerata exilimatio *Caes.* 75

Lachanissare. pro languere *Aug.* 87 sed v. not.

Lactes muraenarum *Vit.* 13

Lactuculae thyrsus *Aug.* 77.

Lares exornati *Kal. Ian. Ner.* 46 *Lares* compitales *Aug.* 31 cubiculi *Dom.* 17 familiares abiecti in morte *Germ. Cal.* 5

Largiter. in quibus largiter praestabat *Aug.* 89

Lastaurus *Gr.* 15 h. e. scorator. Cf. *Hesych. T. II.* p. 431.

Laticlavius *Aug.* 38 *Ner.* 36

Laudatio iudicialis *Aug.* 56

Laurea corona *Caes.* 45

Laxe. quo laxius dimicare-tur *Caes.* 39

Lectionibus duabus *Senatum* recogn. *Aug.* 35

Legatio libera *Tib.* 31 legationis perferendae patronus *Claud.* 6

Legator *Tib.* 31

Legatus legionis *Tib.* 19 le-

gatus ab Augusto 12 vid. not. legatum se pop. Rom. proficitur *Galb.* 10

Legere aliquid pro interpretari, praelegere *Gr.* 11 et 24

Legitimi pugiles *Aug.* 45 honores *Claud.* 5.

Lemnisci ingesti *Ner.* 25

Lenire gravitatem odoris *Vit.* 10

Lenocinii et fraudis nihil non adhibet *Cal.* 9 lenociniis omnibus colligere exiliminationem *Claud.* 7 lenocinium profiteri *Tib.* 35 facere *Cal.* 40

Lenta natura *Tib.* 57 lentae maxillae *Tib.* 21

Levis. levior maiestati titulus *Claud.* 17

Libellus memorialis *Caes.* 56 libellus propositus est 80 sc. famosus *Tib.* 66

Liberalitates revocatae *Clau.* 29

Libertini qui tempore Appii Caeci dicti? *Claud.* 24 v. not.

Libidinatus incestu *Ner.* 28

Linere. lita auro cuncta *Ner.* 31

Linqui repente animo *Caes.* 45

Litare non potuit Caesar, pluribus hostiis caelis *Caes.* 81 *Ner.* 56 victima litavit *Oth.* 8 sacrificio non litante *Aug.* 96

Litterati qui? *Gr.* 4

Litteratores qui? *ibid.*

Litus parvum *Tib.* 40 v. not.

Locusia, piscis *Tib.* 60

Longum est exsequi *Tib.* 61

Ludere ducatus et imperia *Ner.* 35 simpliciter et palam, oblectamenti causa *Aug.* 71 lu-

simus γερωνικῶς *ibid.* ludore
mendacia 70

Ludibria naturae, pumili et
distorti *Aug.* 83. aulae *Ner.* 6
inter magna rerum verborum-
que ludibria *Vit.* 17

Ludicrum Troiae *Aug.* 43
ludicrae partes *Ner.* 11

Ludii triviales ex Circo *Aug.*
74

Ludis, i. e. die ludorum
Caes. 39 ludos dare *Tib.* 7

Lusiricus dies *Ner.* 6

M.

Macellarii *Caes.* 26 *Vesp.*
19

Maceria s. macerea *Ner.* 33

Machaera carnificis *Claud.*
15

Machinosum navigium *Ner.*
34

Mactae venenatae *Cal.* 38

Madens et distentus *Claud.*
33 *int. vino.*

Maeniana (s. *Moen.* s. *Me-*
niana) *Cal.* 18

Magister, appellatio docto-
rum grammaticorum et rhet.
Gr. 23 vicorum *Aug.* 30

Magisterio Equitum honorata
familia *Tib.* 5. *magisterio* fun-
gi in collegio *Minervae* sc.
Dom. 4. *magisteria* sacerdotii
Cal. 22 v. not. *magisteriis*
municipalibus contentus *Aug.* 2

Magistratus. conservata Se-
natui et magistratibus dignita-
te pristina *Tib.* 30

Magnifice. egregie prorsus at-
que magnifice *Vit.* 10 v. not.

Maestas, sortium Praenest.

Tib. 63 in fidem maiestatis
Ner. 1 ad maiestatem augen-
dam *Tib.* 15

Male. pro parum, non satis.
male praecinctus *Aug.* 45 sub-
sequi 55 quietus 21 dissimu-
lare *Tib.* 42 male focillata, i. e.
frustra *Aug.* 17 male fractus
animus *Ner.* 42

Maleficientissimus emissarius
Galb. 15

Malefictum nec impunita-
te vel mora elaboretur *Aug.* 32

Manceps operarum *Vesp.* 1

Mandare. mandasse ad Pilo-
nem *Cal.* 25 quum mandasset
interimi 29

Mandatores *Tit.* 11

Mandatu Praetoris. *Caes.* 1

Manfio. ad primam itarum
manfionem febrim nactus *Tib.*
10

Mangonici quaestus *Vesp.* 4

Manipularis miles *Oth.* 10
Aug. 24

Manipularius habitus *Cal.* 9

Manubiae et praeda *Ner.* 38
manubiarum ne quod genus
non experiretur *Cal.* 41 ad ma-
nubias et rapinas compellus
Vesp. 16 de manubiis forum
inchoat *Caes.* 26 templa dedi-
cata *Tib.* 20

Manubialis pecunia viis mu-
niendis adhibita *Aug.* 30

Manuleatus *Cal.* 52

Manus remittere, exigere
Aug. 71 in ludo aleae (ein
Wurf) sub manum 49 in ma-
nibus esse, lectitarique *Cal.* 16

Mappam mittere *Ner.* 22

Maritavit filiam hostis sui
Vesp. 14

Materia triumphorum *Caes.* 22 rerum novarum ne esset Aegyptus 35 *materia* ei inde praebita exprobandi *Aug.* 16 praecipua calumniandi 32 ne quid *materiae* praeberet Neroni *Galb.* 9 *materiam* tumultus subducere *Tib.* 22 *materia* nunquam deficiente, *crudel.* 61 *materiae* prioris duo volumina reliquit *Claud.* 41

Mathematica *Tib.* 96

Mathematicus, i. e. astrologus *Aug.* 94 *Tib.* 14. 36 *Cal.* 57 *Ner.* 40 *Oth.* 4 *Vit.* 14

Matrimonium. matrimonio dedit operam *Galb.* 5 in matrimonium petere aliquam *Caes.* 27 *Aug.* 63 matrimonia dimittere, tenere *Cal.* 25 matrimonia obnoxia 40 matrimoniis abstinere *Caes.* 51 i. e. uxoribus, ut servitia profervis.

Matronali iure et dignitate exsolvi *Tib.* 35

Mechanicus praemio donatus *Vesp.* 18

Medendi rationem contrariam et anticipitem necessario subit *Aug.* 81 *medendae* valetudini adhibuit *Vit.* 8

Medicatum boletum offert *Claud.* 44 *venenatum*.

Medii et neutrius partis *Caes.* 75 quod discrepat, sit in medio *Vit.* 2 in medium conferebat singulos denarios *Aug.* 71

Mediocritatem pristinam non dissimulavit *Vesp.* 12

Meditatus eam strangulare *Ner.* 35 *meditari* paullatim ex-

ercerique coepit 20 *citharoe-dicam*.

Megistunes *Cal.* 5

Meleagrides *Cal.* 22

Melius emptum *Caes.* 50

Memoria. ante memoriam suam *Aug.* 22 *memoriae* eximere biduum illud *Claud.* 11 vitae memoriam composuit 1 *Cf. not. ad Aug.* 79.

Mendacia Phoebi ludere *Aug.* 70

Mercedam tertia parte relevavit publicanos *Caes.* 20

Merere sub *Caes.* 3 meruit tribunatu militum in Thracia *Vesp.* 2 v. *not.* libertatem meruerant *Tib.* 37

Meridiani *Claud.* 34

Meritorium coenaculum *Vit.* 7

Metoposcopus *Vit.* 2

Micare *Aug.* 13

Militari opere *desetae* fossae *Aug.* 18

Milliarius. porticus *milliarum* *Ner.* 31

Mimus Latinus *Dom.* 15 *Caes.* 39 *Ner.* 4 *mimum* vitae commode transigisse *Aug.* 99 ne poena *mimum* divulgaret *Oth.* 3 *mimus* enotuit *ibid.* in hoc quoque *mimo* praeter modum intemperans *Cal.* 45 *impudentissimo* *mimo* *Tib.* 24

Minimo (al. nummo) addicere *Caes.* 50

Minores. de discipulis *Vit.* *Perf.*

Mirmillo *Cal.* 32. 55

Missicius, h. e. exauctoratus miles *Ner.* 48

Missus centum peraguntur
Circensium die *Dom.* 4 inter-
iecta per quinos missus venatio-
ne *Claud.* 21 *Ner.* 22

Missilia variarum rerum spar-
sa *Cal.* 18 *Ner.* 11 *Dom.* 4
missilium rerum diripiendi li-
centia *Aug.* 98

Mitellia *Ner.* 27 v. not.

Mittere. canem aut senio-
nem miserat *Aug.* 71 e foro
mittere *Tib.* 37 mittere (*sim-
pliciter*, sc. legatum I. legatos)
Caes. 58 *Aug.* 44 *Gr.* 2

Moderari successum victoriae
Aug. 13 lenitatem et duritiem
multarum *Claud.* 14

Modestus. magistratus mo-
desti *Dom.* 8 v. not. ad *Tit.*
4:

Modus. sine modo mensu-
raque *Caes.* 26 modo summae
prius taxato *Cal.* 38

Modulus. ad modulum cor-
poris sui dimensus scrobem *Ner.*
49

Modicella culcita *Ner.* 48

Modulata carmina *Aug.* 57
lascive *Ner.* 42

Moles. molem oblicere; fun-
dare *Claud.* 20 moles in mari
iactae *Cal.* 37 in tanta mole
rerum *Aug.* 84 de bello peri-
culoso.

Molestē scribere, aut loqui
Aug. 86

Molestā dialectus *Tib.* 56
molestissimus exactor Latinita-
tis *Gr.* 22

Molitores rerum novarum
Dom. 16

Molitoris rerum novarum *Ner.*
35

Moliri. parvula molientium
(sodientium) opera *Ner.* 31

Monere. monuit haruspex
Caes. 81 *Galb.* 19 monuerant
sortes Antiatinae *Cal.* 57 mo-
nebatur sorte tracta *Tib.* 14
religiones monerent *Caes.* 86

Monitio. monitione eius icun-
culae futura praenoscere *Ner.*
56

Monopolium *Tib.* 71

Monumentis Urbem adornā-
re *Aug.* 29 monumentis publi-
cis certum est *Cal.* 23 *Caes.*
54

Mora. per omnes moras exitu
prohibere *Caes.* 34

Morari inter homines; pri-
ma (*syllaba*) producta *Ner.* 33

Morbentam abire, i. e. in
malam crucem *Vesp.* 14 Quid
sit morbonia, nemo adhuc re-
perit; et incerta est lectio.

Morigerari ore *Tib.* 44

Morossissime pensitavit iudicia
amicorum *Aug.* 66

Morositate obscurat stilum
Tib. 70

Motiunculis levibus tentatus
Vesp. 24 sc. febris.

Movit invidiam hinc maxime
Caes. 78 quoties terra movisset
Claud. 22 movebatur trebro
expectatio novarum tabularum
Caes. 42 ne qui novi coetus
moverentur 41 crimen maie-
statis ei motum *Claud.* 16 mo-
tia regni mentio *Caes.* 79 motis
conditionibus deditionis 75

Mors sua *Caes.* 89 i. e. nat-
uralis.

Mortalitas. accessisse ad fi-
nem mortalitatis *Claud.* 46

Mox Ner. 6 *i. e.* post undecim annos.

Mulcare (propr. mollire, macerare; deinde, male habere) Caes. 17

Multifariam increpitus Tib. 52 pro, multis locis, saepe occurrit.

Munditiarum paene muliebrium Oth. 12

Municipatim dividere coniuratos Caes. 14

Munire viam, *h. e.* lapidibus sternere Caes. 44 muniri feminalibus, tibialibus Aug. 32

Munitio viae Tib. 31 munitio Dyrrhachina Caes. 68

Munus apparatissimum largissimumque Tit. 7 iustum atque legitimum, extraordinarium ac breve Claud. 21 ad munus populi comparatae bestiae Caes. 75

Munerario impar Thrax Dom. 10

Munificentiam publice bis exhibuit Tib. 18 Caes. 10 Tit. 7 de ludis editis.

Murrhinus calix s. murrinus Aug. 71 v. not.

Mutare sacramentum Claud. 15

Mutatione temporum evasit Ner. 59 *h. e.* imperii.

N.

Nancisci. nactus febrim Tit. 10

Nasus a summo eminentior, ab imo deductior Aug. 79

Nasci. natus sermo super cocenam Caes. 87

Nutricem se pop. R. educare Cal. 11

Natura saeva et lenta Tib. 57 saeva et probrosa Cal. 11 naturam ligurire Tib. 45

Necessario introire. necessitate urgente Aug. 6

Necessarius quaestioni Tib. 63

Necessitates ceterae, fames etc. Caes. 68 necessitatum iustas causas probare Senatui Tib. 47

Necessitudinem alicuius retinere Caes. 27 necessitudinibus mutuis iunxit reges ibid.

Negligens, oppos. parco Galb. 14

Negligentia, simpl. pro negligentia antiqui moris Cal. 17

Negotium. in magno negotio habuit Caes. 23 *i. e.* impense sibi elaborandum duxit. ad negotiorum consuetudinem rediit Tib. 52

Nepotini sumptus Cal. 37

Neque — et Aug. 45. 66 neque — sed et Tib. 39 neque — ac Fesp. 12

Nexibus elidere Ner. 53

Nimis, *h. e.* admodum Gr. 24 Cf. Burm. a l. Lucan. 4, 696.

Nitens. vultu veluti nitentis Fesp. 20

Nix mulso persusa Dom. 20 de capill.

Nivatae piscinae Ner. 27

Nota. interior animi nota Tib. 54 nota in Atell. exodio 45 v. not. rami omnis notae Aug. 75 per notas scribere 83 notae et nomina morti destinatorum

Cal. 49 notam appositam demit
cuidam *Claud.* 16

Notabilis cultu *Caes.* 45 no-
tabilis externorum favor *Cal.* 14
notabile fuit, tulisse eum etc.
Ner. 35 *Dom.* 20 *Tib.* 29

Notabiliter quaedam usurpat
Aug. 87

Notare. notatus est, ut prae-
cupidus Corinthi. *Aug.* 70 *Ner.*
5 notante omni exercitu *Aug.*
69 *obfero.* et explicante. no-
tatum proverbio est *Tib.* 38
lumina notata, non perscripta
Galb. 5

Notus sermo (gemeln ver-
ständlich) *Gr.* 16 *Alibi* no-
tus est clarus, nobilis *Ner.* 11
Gr. 3. 4. etc.

Novellare *Dom.* 7

Novitas. ne quid in novitate
fieret acerbius *Tib.* 25 *imperio*
vix susceptio;

Nox. noctem alicui polliceri
Dom. 1 *obscenē.*

Noxa *Caes.* 81 quodvis da-
mnum i. detrimentum; *noxia*
autem est delictum i. culpa.
Cf. Duk. de Vett. Scit. Lat. p.
17.

Nudati opere censorio *Caes.*
41 v. not.

Nudus *Caes.* 56 de oratio-
ne simplici: uti *nuda simpli-*
citas *Ovid. Am.* 1. 3.

Numeri ad officium revocati
Vesp. 3 *cohortes.*

Nummariae rei copiam effi-
cere *Aug.* 41 magna difficulta-
te nummaria *Tib.* 48 numma-
rii iudices *Dom.* 8 v. not.

Nummularius *Aug.* 4 *Galb.*

Nummus asper *Ner.* 44 num-
mo addicere *Caes.* 50 v. not.

Nundinae. nundinis decla-
maret, i. e. nono quoque die.
de grammatico et rhet. *Gr.* 7
sic dictum, ut *Sabbatis* dispu-
tare. v. *Sabbata.*

Nundinari solitus in cogni-
tionibus patris *Tit.* 7 v. not

Nutantes ac dubiae civitates
Caes. 4

Nutrimetorum locus *Aug.* 6

O.

Obambulans gymnasia *Tib.*
11 v. not.

Obhaerentem Tiberino va-
tlo nav. extrahi. *Tib.* 2

Obicitur horror et metus
Aug. 6 a quo obiectus est in-
currenti, sero apro *Aug.* 67

Obire diem caedi destinatum
Caes. 9 h. e. ad diem consti-
tutum non affuisse. *Uti* dici-
tar obire vadimonium, et alia
multa. expeditibnes 57 ganeas
et adulteria *Cal.* 11

Obiurgari ferulis *Cal.* 20 fla-
gis *Oth.* 2

In *Oblectamentis* ei erat ser-
pens *Tib.* 12

Obligare omnia praedia fra-
tri *Vesp.* 4 obligare se in aera
alicuius *Tib.* 67 obligari se
curarique passus est *Vit.* 2

Oblitas. scripta verborum
priscorum affectatione oblita
Gr. 10

Obllocata macellaris *Caes.*
26

Obnoxium agit *Tib.* 12 in-
trimonia obnoxia *Cal.* 40

Re 2

Obnuntiare per edicta *Caes.* 20
Obrussa. aurum ad obrus-
 sam *Ner.* 44

Obscoenitatis in feminas reus
Claud. 15 oris *Tib.* 45

Obscoenum osientum *opp.*
 laetissimum *Galb.* 4

Obssecratio habenda dira avi
 visa *Claud.* 22

Observare auspicia et omina
Aug. 92 *observare, sectari Tib.*
 10

Obsolefieri commissionibus
 nomen suum noluit *Aug.* 89

Obsoletus. obsoletior color
Ner. 48

Obstipa cervix *Tib.* 68 *v. not.*

Obtrectare gloriae s. gloriam
Ner. 18

Obiurbare lectorem *Aug.* 86

Occasio. multis ad occasionem
 stimulantibus, quietem praetu-
 lit *Galb.* 7 occasione tempo-
 rum bellare *Caes.* 31 nullam
 occasionem dedit *Cal.* 10 *v. not.*
occasio in testificanda cura 14

Occumbere nece s. necem
Aug. 15

Occurrere. si paullo serius
 occurrisset ad horam coenae
Claud. 8 ad vadimonium *Cal.*
 39

Ocellatis ludere *Aug.* 85

Octophoro vehi s. *octaphoro*
Cal. 45

Odeum excitat *Dom.* 5

Offendebatur vigilia matuti-
 na *Aug.* 78 componi de se ali-
 quid offendebatur 89

Offensus universis ordinibus
Galb. 16 Patribus *Caes.* 19 of-
 fensior ei *Tib.* 15

Officium. officia senatoria et

equestria *Galb.* 15 officiorum
 datorum codicilli *Claud.* 29
Vesp. 8 *Dom.* 7 officiorum ci-
 vilium rudimenta *Tib.* 3 offi-
 ciorum munere remillo *Caes.* 67
in milit. officii aut humanita-
 tis nihil impertit Iuliae *Tib.* 59
Claud. 6. 11 *Caes.* 26 *Aug.*
 16 officiis omnibus assectatus
 est Pompeium *Caes.* 10 officia
 praeternavigantium virans *Tib.*
 12 prosequentium *Caes.* 71
 officii specie circumsteterunt 82
Cal. 22 officio novorum Con-
 sulum relicto *Caes.* 16 sine sol-
 lemni officio in Capitolium la-
 tus est *Claud.* 2 *Aug.* 27. 53
 quidam ex officio admissionis
Vesp. 14 ad officium venit *Cal.*
 25 *nuptiar.* celeberrimo offi-
 cio *Ner.* 28 *Claud.* 26 officia
 cum multis mutuo exercuit
Aug. 55

Omina fausta congrunt in
Aug. 89 omine ad melius ver-
 so *Caes.* 59

Omnino; additum numera-
libus, *Aug.* 20

Onerare sententia; illa ali-
 quem *Cal.* 55

Oneratus larga vini potione
Tib. 62

Onus. onera imperatoria et
 patria *Cal.* 42 onus pridiani
 cibi 58 explicare onera *Dom.*
 12

Opera. in opera scenae eden-
 da *Tib.* 53 operae campelires
Aug. 5 scenicae et gladiatoriae
 45 operarum manceps *Vesp.* 1
 operas aliquas publico specta-
 culo praebentes *Aug.* 45

Opinari. desinant quaerere

aut opinari *Caes.* 66 opinari male de *Aug.* 51. 67 *Cal.* 27 contemptu sui et nova spe id aulos opinatus, i. e. *caussatus* *Vit.* 14

Opinio vetus et consians percerebruerat *Vesp.* 4 *fama.*

Opportunitas. ex opportunitate gloria augetur *Tib.* 17

Opus censorum *Caes.* 41 ad opus damnarii *Ner.* 31 operis antiqui vascula *Caes.* 81

Oratione omni praedicare *Claud.* 39

Orbis. de tympano *Aug.* 68 v. not.

Ordinare provinciam *Galb.* 7 sic ad ordinandum reip. statum *Caes.* 60 comitia *Vit.* 11 ordinandum Orientem suscepit *Aug.* 13 ordinare desideria militum 17 equestres militias 46 ordinavit sine mora *Vesp.* 23 dedit officium, quod petierat. v. not. se perpetuum Consulem ordinavit *Vit.* 11

Ordinarii iuris, non cognitionis res *Claud.* 15 ordinarii pugiles *Aug.* 45 ordinario iure cetera agebantur *Tib.* 31 ordinarius consulatus *Galb.* 6 *Dom.* 2

Ordinatio anni *Aug.* 31 ordinatione proxima praefecerit Aegypto Rufum *Dom.* 4

Ordo. ordinem vitae hunc tenuit *Tib.* 18 *Vesp.* 21 ex ordine quotidiano nihil praetermisit *Tib.* 72 in ordinem redactus paene *Vesp.* 15 in ordinem coactus *Claud.* 38 ordo uterque *Tib.* 35 Sed ordo simpliciter est senatorius:

Caes. 14 ordines proprii maritis assignati in spectaculis *Aug.* 44 quatuordecim 14 in quibus Equites spectant. ordines, quibus dederat *Caes.* 75 de centurionatu. quum adhuc ordines duceret *Vesp.* 1

Organa hydraulica *Ner.* 41 scenica 44

Ornamenta consularia *Caes.* 76 *Claud.* 5. 24 triumphalia *Tib.* 9 quaestoria et praetoria *Claud.* 28 uxoria *Ner.* 35 Augustarum 28

Ornare. antequam provinciae ornarentur *Caes.* 10

Ornatissimi viri, i. e. honoratissimi *Caes.* 1

Ossa olearum et palmularum *Claud.* 8

Ostentare, ostendere, docere *Caes.* 14 ostentant litterae eius *Aug.* 87

Ostentum factum est *Caes.* 32, 29

P.

Paedagogia ingenuorum *Ner.* 29

Paedagogus *Aug.* 67 *Claud.* 2 *Ner.* 6. 56 paedagogi vultus *Ner.* 37

Paedicator *Caes.* 49

Pagani *Aug.* 27 *Galb.* 19

Pagina. ad paginas *Caes.* 57

Pallacas plurimas constituit *Vesp.* 21

Palliolatus muneri praesedit *Claud.* 2 v. not.

Palmarum numerum ampliare vult *Ner.* 22 palmarum mercede fraudare 5

- Palmata* velis *Claud.* 17
Panaria cum opsonio *Cal.*
 18 *Dom.* 4
Pangi ramulum placuit *Galb.*
 1
Panificia *Fesp.* 7
Par quoddam mutuis ictibus
 concidit *Claud.* 34 *gladiat.*
paribus paucioribus, quam de-
 finaverat, munus edit *Caes.* 10
 essent iure pari quo *Aug.* 56
Parapsis s. *paropsis* *Galb.*
 12
Parastichis *Gr.* 6
Paratus utroque sermone
Claud. 42 (al. *peritus*.)
Parcimonia instrumenti et
 supellectilis *Aug.* 13 *parcimo-*
 niam publicam exemplo iuvat
Tib. 34
Parcissimus vini *Caes.* 53
Aug. 77
Parere. inde arbitror *parera*
Cal. 8 paruerunt iocinora re-
 plicata *Aug.* 95
Parmularius *Dom.* 10
Partibus multis pauciores
Caes. 63 *divilis* *Caes.* 80 *lo-*
cutio scenae. partes suas mi-
 sit, *de cibo* *Cal.* 18 reliquiae
 partium *Caes.* 35 *Simpl. de*
Pompeianis partes diversae
 pars diversa 29
Parvus aetate *Aug.* 48
Pati cladem *Caes.* 36
Patinarius *Mit.* 12
Patronus legationis *perferen-*
dae *Claud.* 6
Paullo minus *Tib.* 39
Pax. pacis a grassaturis et
 latrociniis tuendae cura *Tib.* 37
Peculiaris loculi *Galb.* 12
peculiares servi *Caes.* 76 et not.
- Peculium* *Iuliae* *Tib.* 50 *pe-*
culio retulit accepta, quae post
 adoptionem percepit 15
Pecunia. partem rei famil.
 in pecunia habere *Tib.* 49
Pedatus male *Ort.* 12
Pedestre iter *Claud.* 17. *op-*
pon. navali. Sic pedibus ire
Aug. 16
Pegma *Claud.* 34 *pegmares*
gladiatores *Cal.* 26
Pellere *Caes.* 53 *minis* co-
 gere abire.
Pellax reginae *Caes.* 49
Pendere. venalis pendit
Claud. 9 *pendentes* apud aera-
 rium rei *Dom.* 9
E Penetrali (templi) eruerat
Galb. 9 *de monumento sepul-*
crali *Aug.* 13
Pensio annua, sc. pro aedi-
 bus danda *Ner.* 44 *pensio,*
vectigalis sc. *Fesp.* 23
Pensitatis suis viribus *Caes.*
 50
Penus multiplex avium *Ner.*
 11
Per se *Caes.* 56 *per se* gessit
 bella *Aug.* 20 i. e. nullis ad-
 iutoribus, in *eigener* *Person.*
 docuit litteras 64 exploravit
Caes. 59 *Cal.* 58 *per* contum-
 eliam negante quodam *Caes.*
 22 *Aug.* 7 *per* Gallicum
 triumphum *Caes.* 27 *per* am-
 bitionem 28 *per* gratiam et
 praemium allecti *Aug.* 35 *per*
 iram 54 *per* iocum *Caes.* 2
per oblivionem 28 *per* insidias
 caesi 25 *per* tumultum succes-
 sor nominatus 34 *per* occasio-
 nem valetudinis eius *Aug.* 67
per legatos suos cladem passus

Caes. 36 per quae *Tib.* 52 quapropter. v. not.

Peragere opus *Cal.* 21 peragit arcum *Claud.* 11 peracto principio cantus *Ner.* 21

Peragere litora *Cal.* 37

Perannavit nata puella *Vesp.*

5

Percivilis sermo *Tib.* 28

Percolit alium alia de causa *Tib.* 55 percussus inopinata re *Tib.* 11 *Al. percussus.*

Percussor, cuius manu periret *Ner.* 47 v. not.

Perducere (ad stuprum) *Vesp.* 22

Peregrinae conditionis homines *Claud.* 25

Peregrinitatis reus *Claud.* 15 in peregrinitatem redigitur Latini sermonis ignarus iudex *Claud.* 16

Perferre ordinem rei gestae ad Senatum *Claud.* 37 v. not. perferre, ut mihi liceat hunc consensum vestri, ad *Aug.* 58

Perfusoriae asserciones *Dom.* 3 ubi v. Exc.

Pergula mathematici *Aug.* 94 v. not. in pergula docuit *Gr.* 18

Periclitari de summa imperii *Tib.* 21

Perinde, non perinde affectus est *Tib.* 52

Peristylum *Aug.* 82

Permittere *Caes.* 35 donare. *permittere* licentiam 67

Perrumpere in triclinium usque *Oth.* 8

Perscripsit celeriter et omediate suos libros *Caes.* 56 usufructus nomine perscriptum 42 v. not.

Perfedit etiam meridiem *Claud.*

34

Persequi notas *Caes.* 57 h. e. vim earum quaerere.

Perseveraverunt Aquileiam usque *Vesp.* 6

Perolvere, pro — iure et — gratia mors persoluta est *Cal.*

26

Personae deorum ac heroum *Ner.* 21 in multorum personam exorabiles *Aug.* 27 per trinas personas *Ner.* 1

Personatus *Ner.* 21

Perpectare certamen *Aug.* 98 *Dom.* 4

Pervigilium *Cal.* 54 *Tib.* 10 *Galb.* 4

Perurgere ad aliquid *Tib.* 25

Petafatus *Aug.* 82

Petitor candidatus *Aug.* 10

Phaleratus equus *Cal.* 19 *Claud.* 17

Phasiani *Vit.* 15

Phengites lapis *Dom.* 14

Phoenicopterus *Cal.* 22 *Tib.* 15

Phonascus *Aug.* 84 *Ner.* 25

Pietas immobilis *Aug.* 66 pietatem aliis rebus colas *Caes.*

30 de conservatione iuris.

Pileata plebs tota Urbe decurrit *Ner.* 57

Pileus, ad pileum vocati servi *Tib.* 4

Pilus surgit. *Aug.* 68

Pinguis toga *Aug.* 82 pinguisima coma *Ner.* 20

Piscinis calidis refectus *Ner.* 27

Pistoria opera prohibita *Tib.* 34

Pistrinensia iumenta Cal.
39

Placere. non placere, mulieres venire etc. *Aug.* 44 *formul. decret.* placenti scénico *Ner.* 42 *Vil.* 11

Plagulis dimotis, lecticae Tib. 10 *v. not.*

Planum. e plano, aut e tribunali *Tib.* 33

Plausores Ner. 35

Plausuum genera, bombi, imbrices, testae Ner. 28

Plenum convivium Caes. 49 *h. e.* frequens. *Cf. Intpp. Ovid. A. A.* 1, 66. pleniore paullo ore *Caes.* 45

Plerique, pro multi Caes. 52 *et aliis locis, (ubi nonnulli perpetam legunt pluresque.)*

Plurifariam Claud. 21 *i. e.* pluribus locis.

Podio toto adoperto spectare Ner. 12

Poenitendus. familia non poenitenda reipublicae *Tesp.* 1

Poenitentia mortis Vit. 2 in poenitentiam conversi religione *Claud.* 13

Politiōra servitia Caes. 47

Pone occipitium Tib. 68 *veritatem Ner.* 51

Ponere. posita brevi oratione *Oth.* 7 *v. not.*

Poparum habitu succinctus Cal. 32

Popina Gr. 15

Populares tumultus Tib. 37 in popularia deducti *Claud.* 35 *subsellia.*

Popularitatis nihil praeter-

mittit Tit. 8 *Cal.* 15 *v. not.* popularitate efferebatur *Ner.* 53

Portendi, cum infinitivo Claud. 29 *v. not.*

Portentosissima genera ciborum Cal. 57

Porticus breves Aug. 72 *miliariae Ner.* 31

Poscentibus a se tutorem Aug. 94

Posteri temporis securitas Caes. 23

Postulationes, translatitiae et breves Ner. 7

Postulatus a Trib. pl. Caes. 23 quum Tetrinius latro postularetur *Cal.* 30

Potentissimus competitor Caes. 13

Potestatem sui praebuit, si quis adire vellet Oth. 11 qui potestatem sui non habuissent die festo *Tib.* 34 potestas maior, de magistratu *Caes.* 17 per provinciam potestatibus demandavit *Claud.* 23

Potionatus amatorio medicamento Cal. 50

Potulentus Oth. 2

Praebuit se universorum oculis Ner. 22 praebitis annuis fraudavit *Tib.* 50 tantum gaudium praebuit *Ner.* 57

Praecalvo capite Galb. 21

Praecep per gradus ibat Cal. 35 praecipites ad exitum licentia *Aug.* 47 in furem usque *Cal.* 9

Praecinctus male puer Caes. 45

Praecipere alicui (praeciptorem esse) Ner. 7 *Cf. Gr.* 15.

praecepta diei per libellos dat.
Tib. 18

Praecipitare, intell. *se* Caes.
64

Praecipua gens Velitris Aug.
1 ludi Cal. 18

Praecludere negotiatores
Ner. 32

Praecupidus Corinthiorum
Aug. 70 *Al. percupidus*.

Praedamnare Aug. 56

Praedia, intell. urbana Ner.
38

Praedictoria lex Claud. 9
v. not.

Praedicere Caes. 30 *de ser-*
monibus vulgi.

Praedulcis vox Cal. 33
Praefatio ferialium Claud. 25
praefatio clementiae Dom. 11

Praefatus lineret etc. *Vesp.*
18 praefatus edicto Caes. 28

Praeferox successu Caes. 35
Praegravant cetera facta

Caes. 76 *neutraliter*, ut Caes.
1, Aug. 98.

Praecire obsecrationem Claud.
22

In *Praeindicium* Caes. 23
scil. quò iudicibus exemplum
praebetur ad iudicandum in
eadem causa.

Praelatus Ner. 30 *Vit.* 2

Praelegere scripta (in scho-
lis) i. q. enarrare Gr. 1, 16

Praelucens servus Aug. 29
Praemiari Tit. 7

Praemuniri medicamentis
metu veneni Cal. 29

Praeparare eloquentiam Gr.
4 *se* scholae *Vit. Iuven.*

Praeposita castello cohors
Caes. 68

Praeripere, codicillos praeri-
puit Ner. 49 i. e. rapuit an-
te quam daret.

Praescriptum, ex praescripto
Augusti imperatorum *se* Ner. 19

Praescensit eventus bellorum,
i. e. signis cognovit.

Praesidere spectaculis Claud.
7 Dom. 4 Tib. 6 v. not.

pro aede Iovis curuli sede prae-
sedisset Aug. 26 quo tempo-
re putatur praesedisse (*sc. in*
lectione Senatus) Aug. 35

Praestantior ex tempore
quam a cura Tib. 70

Praestare, praestitit *se* aucto-
rem propugnatoresque Caes.

16 in quibus praestabat largi-
ter Aug. 89 quod nihil cui-

quam eo die praestitisset Tit.
8 principem praestitit Tib. 33

sc. factis.

Praestructum consulto erat
utrumque Tib. 53

Praetendere causam profe-
ctionis Tib. 40

Praeter, adverbialiter, Claud.
4 Cf. *Drak. ad Liv.* 5, 52.

Praeterire licitatore *Cal.*
58

Praetervehens Iudaeam Aug.
93 praetervehenti subsellia Caes.

78. 37 Aug. 98 Ner. 34

Praetexta, pro fabula prae-
textata *Vit. Pers. Cf. Cic.*

Epp. famil. 10, 32.

Praetextum civilium armo-
rum Caes. 30 *neutro gen.*,

ut ap. *Valer. Max. et alios* po-
steriores, ad praetextum muta-
tae voluntatis causatus Aug. 12

Praetoria stirps Caes. 29

Prastorianae cohortes Tib.

37 *Vit.* 10 *Ner.* 10 *Tib.*
25

Praetorium, cui speluncae
nomen *Tib.* 39 *praetoria* am-
pla et operosa *Aug.* 72 *prae-*
toria atque villae *Cal.* 37

Praetrepidus *Tib.* 65 *Ner.*

41

Prasinus agitator *Ner.* 22

Premere uxorem *Cal.* 25

Primipilaris *Tib.* 37 *Cal.*

21

Principatus speciem in regni
formam convertere *Cal.* 22 agit
Tib. 24

Principia castrar. ante prin-
cipia *Oth.* 1. 6

Privatus, paullo minus quam
privatum egit *Tib.* 26 *priva-*
tum nomen *Vesp.* 15

Privilegium sacerdotum At-
ticae Cereris *Aug.* 93 athleta-
rum 45. *privilegium* eripere
Caes. 28

Pro modo *Caes.* 67 *pro* co-
mitio *Aug.* 43. *pro* vita roga-
re 13 *pro* partibus coniurare
17 *pro* maximo munere pe-
tiit *Vit.* 2. *pro* despectissimo
habuit *Claud.* 5. *pro* contem-
ptissimo se habitum fremens *Tib.*
73. *ut* relegatum pro libero esse
sineret *Aug.* 24. *pro* deprehen-
so ad poenam raptus est *Claud.*
37. *pro* Apolline ornatus est
Aug. 70. nihil *pro* patre fa-
milias egit *Tib.* 1. *pro* bono
cessit *Tit.* 7

Proauctor generis sui *Claud.*
24

Probare, probabat militem a
viribus *Caes.* 65. *Proprium ver-*
bum de legenda milite et ad

sacramentum admittendo. v.
Gron. Obff. 3, 24.

Probatione satis certa trade-
re *Aug.* 7

Probri plenus iuvenis *Claud.*
16. *probris* omnibus contami-
natus *Vit.* 4

Probrosae feminae *Dom.* 8
probros natura *Cal.* 11

Processum in Graecis litteris
habere *Gr.* 101. *i. e.* *progres-*
sum.

Proconsulatus. de Proprae-
tor. *Aug.* 3

Proculcata desertaque res-
publ. *Vesp.* 5

Procumbere *Vit.* 2. *i. e.*
προκύνειν.

Procurare fulgur *Galb.* 4

Procurator rerum Augusti
Vit. 2. Domitillae *Dom.* 17
procuratores Galliae *Galb.* 12.
ducenarii *Claud.* 24. *procu-*
ratores Caesaris *Cal.* 47. *Claud.*
12. *Vesp.* 16. *procuratio* Ur-
bis permessa amicis *Caes.* 79
in *procuratore* Aegypti *Ner.* 35

Proditus inter divitiores *Aug.*
3

Producere, in Circo — pro-
duxit *Aug.* 43. *quin* per eos-
dem gradus *producendus* sit
Claud. 4. *histriones* *producere*
Claud. 21. *quos* singuli binos
produxerant, *i. e.* *ad societate-*
tem adduxerant *Oth.* 5. *pro-*
ductus *pro* rostris *Caes.* 20. *pro-*
ducto spatio Circi 39

Proelia sumit *Caes.* 60.

Proferre attem *Ner.* 25. *pu-*
blicare, periculum, quod non
ultra Idus proferretur, *i. e.* *du-*
raret *Caes.* 81

Proferri se candidatum consulatus *Aug.* 4 *proferri* lenocinium *Tib.* 35 *medicinam* *Caes.* 42 *professus* inter suos, *declarus* 34

Professor sapientiae *Tib.* 14.
 11 *de grammatico.* *Gr.* 9

Professiones. *Rhet.* 1
Profligari. plurimum posse *Qik.* 9 *profici.*

Profluxit magna copia rhetorum *Rhet.* 1

Profugere concionem (*al.* *concionem*) *Cal.* 48

Profundere vitia diu disimulata *Tib.* 42

Profusissime celebravit festos dies *Aug.* 75

Progredi. progressa aetate *Claud.* 2

Proiectione paullo ventre *Caes.* 3

Prolepsiones aedificiorum *Aug.* 30 *v. not.*

Prolixius fovere eos super sedit *Tib.* 7

Promereri omnium voluntatem *Tit.* 1 *socios* *Aug.* 3

Promiscue spectare *Claud.* 21

Promovere ad ampliora officia *Kesp.* 16

Promulgatis coniurationibus *Ner.* 36

Pronuntiare. donativum *Galb.* 16 *nummos* *Caes.* 19 *munus* 26 *Cal.* 46 *pronuntiantur* designati magistratus *Caes.* 41 *Cf. Drak. ad Liv.* 7, 26. *quamvis* pronuntiatum esset, *i. e.* *iussum* *Cal.* 4

Pronus. cui spei pronior *Ner.* 40 *in verum* nepotem pronior *Cal.* 20

Propellere. nullo propellente *Tib.* 19

Proponere vectigalia *Cal.* 41 *agere, h. e.* *constituere* apud se *Caes.* 81 *Aug.* 72 *propofuerat* commigrare, *intell. sibi* *Cal.* 49 *quaedam* secretiora *proponerentur* *Aug.* 93 *proposito* congiario, *i. e.* *promisso* 42 *Ner.* 7 *proponebatur* nullum non opsonii genus *Ner.* 16 *intell. venale.* *proposito* millies HS. *in triennium* *Tib.* 48 *propositus* est libellus *Caes.* 80 *i. e.* *publice positus, vulgatus,* *Cf. Cal.* 16.

Proripere se e spectaculis *Cal.* 35 *se ruina* *Cal.* 57

Prosapia magna *Galb.* 1

Proscenit fastigium *Ner.* 12

Proscindere ut *Cal.* 30

Proscribere. edictis *proscripsit* collegam suum Bithynicum fornicem *Caes.* 49

Prosecare exta *Aug.* 1

Prosequi grate pieque *Aug.* 66 *prosecutus* digne merita cuiusque *ibid.* *omnes* circa se largissime *Dom.* 9 *Cf. Aug.* 49. *prosequi* oculis *Tib.* 7. *enim* ut peritissimum belli *prosequitur*, *i. e.* *laudat* *Tib.* 21

Prospera actio *Cal.* 53 *h. e.* *probata et victrix.*

Prospicere *Caes.* 30 *i. e.* *ex altiore loco videre.*

Prostitutarum capturae *Cal.* 40

Protrahere in medium, *sc. stadium*, qui longius recessissent *Ner.* 53

Protinus *Aug.* 38 *v. not.*

Provenit ostentum simile Ate-

xandro *Aug.* 941 proventurum esse, quicquid cogitaret *Vesp.*

5 *i. e. successurum.*

Provincia Caes. 11 plane quod *Gallis est* département, *Psilocitharistae Dom.* 4

Publicare experimenta *Claud.* 3 publicatur forum *Aug.* 29 *v. not.* simulacrum Felicitatis *Tib.* 5 *i. e. consecrare.* publicare se non cessavit *Ner.* 21 *cantare publice.* *Cf. Tac. Ann.* 16, 4. publicavit libertinos *Claud.* 25 rem inusitatam publicare *Aug.* 43

Publice demandatus *Lacedaemoniis Tib.* 6 *i. e. reip. Laced.* publice orare *Claud.* 40 *nomine reip.* publice accipere *Tib.* 1 *a republ.*

Publicum quadragesimae egit *Vesp.* 1. publico teneri *Cal.* 40 publica intervertere *Vit.* 7 publicum ius *Aug.* 10 *Tib.* 50

Pudendus circa cultum *Ner.* 54 pudendi parentes *Vit.* 2

Puerae antiquis, quae puellae *Cal.* 8

Puerascere *Cal.* 7 *i. e. septimum fere annum aetatis attingere.*

Pugiles Latini, Graeci, ordinarii, legitimi, catervarii *Aug.* 45

Pugnatoriis armis batuebat *Cal.* 54

Pullati *Aug.* 40, 44

Pullum et *puppum* appellant *Cal.* 13

Pulvinar *Caesari* decretum *Caes.* 70 e pulvinari spectat *Cilicenses Aug.* 45 *Claud.* 4

Punctum, quadragenis in pun-

ctum sestertiis aleam ludit *Ner.* 30

Punitor acerrimus *Caes.* 67

Pupus *Cal.* 13 vox blanditiae, propr. infans; unde *pupillus* *Cal.* 13

Purgare rationes *Cal.* 29

Pustulatum argentum *Ner.* 44

Putissimus penis *Vit. Hor.*

Q.

Quadrata statura *Vesp.* 20

Quadrigarii *Ner.* 16 *quadrigario* habitu *Cal.* 19

Quadrupes per angustias effossae cavernae receptus *Ner.* 48

Quamvis destinarat *Aug.* 42

Quandoque (tôt ou tard) *Caes.* 1. etc.

Quantumvis, valde *Cal.* 55 *Claud.* 10

Quasi, hora quasi septima *Cal.* 58 quasi *Augusti* ita et *Liviae Tib.* 50

Quatenus tibi matrimonia male cederent *Claud.* 26 *i. e. quia.*

Quatuordecim, in quatuordecim sedere *Caes.* 59 *Aug.* 14 gradus et subsell. *Equit. in spect.*

Queri, quamvis nulla querente *Caes.* 48 deferente, accusante.

Quies temporum *Aug.* 25 *Vit.* 15 quietem praetulit *Galb.* 7 non rebell. ad quietem se contulit *Tib.* 15 a negotiis, per quietem vidit *Vesp.* 24 *Tib.* 74 *soma.*

Quintana domi constituta
Ner. 36 v. not.

Quoad Consul fieret *Caes.*
29. 20. etc. usque eo; *quoad*
Tib. 14

Quondam (einst, einmal)
Caes. 24

R.

Radere, traiectos furculos rā-
lit Ner. 48 v. not. radere ca-
pita ad indicium luctus *Cal.*
5

Rapere, rapiendae domina-
tionis occasio *Caes.* 30 h. e.
vi occupandae. Cf. *Duk. ad*
Flor. 2, 6. infantes adhuc ra-
pti *Cal.* 5

Ratio militaris *Aug.* 25

Rationarium imperii *Aug.*
28

Recensitus et *recensus* *Caes.*
41 *Vesp.* 9 *Utramque* parti-
cipii formam probavit usus.
Cf. *Voss. de Analog.* 3; 24.

Recensus populi *Caes.* 41 re-
censio *ibid.*

Recidere in discrimen *Caes.*
17

Recidere, commoda militiae
ad sex millia recidit *Cal.* 44.
55 recisis mercedibus *Tib.* 34

Recipere in matrimonium
Caes. 50 recepit templa *Aug.*
52 honorem recipere publice;
i. e. accipere *Tib.* 50 tutelam
recipit *Claud.* 2 cognitio re-
cepta est *ibid.* recipere de eo;
qui nocentem occultat; unde
in *Iure civ. receptores*;
Aug. 12 recipere alicui ali-
quid *Caes.* 23 h. e. promitte-

re; confirmare; in pactione.
Cf. *Manut. ad Cic. Epp. fam.*
6, 12. recipere ad se curam
Tit. 6 *Vix Latine, et legen-*
dum ibi ab se.

Recognoscere, recognoscit E-
quites *Aug.* 37 *Cal.* 16 reco-
gnoscens seriem custodiarum
Cal. 27 *Tib.* 61 ergastula *Aug.*
32 *visitire*, decurias iudicium
29

Reconditorum verborum (soe-
iores *Aug.* 86 voces *ibid.*

Rectae coenae *Dom.* 7 con-
vivabatur assidue nec nisi recta
Aug. 74 recte et dapsile *Vesp.*
19 rectiora servitia *Caes.* 47
commentarii sunt recti, 56 v.
not.

Rectorem apponere aetate
parvis *Aug.* 48 rector equi
Tit. 4

Recumbere *Tib.* 72 redire
in lectum.

Recuperare somnium interrup-
ptum *Aug.* 78 nec prius recu-
peravit ulum togae; i. e. repe-
tiit, resumpsit *Galb.* 11

Recuperatores *Dom.* 8 *Ner.*
17

Recuperatorium iudicium
Vesp. 3

Reddere causam *Tib.* 10 ver-
bum *ibid.*

Redegit se ad pallium et cre-
pidas *Tib.* 13 redigere in di-
tionem *Vesp.* 4

Reducta coma a capite *Vit.*
17 v. not.

Referre antiquum morem
Caes. 20 *Tib.* 32 referre ad Se-
natum *Caes.* 28 v. not. de 25
super 20 ad principem *Tib.*

32 summam referre rationibus
Vesp. 22

Resovere reliquias partium
Caes. 35 refotus piscinis calidis
Ner. 27

Refrigeratus saepe a semet
ipso *Claud.* 41

Refugium ne quod esset alicui in tali fraude *Tib.* 35

Refutavit infamiam impud. castitate *Aug.* 71

Regaliolus avis *Caes.* 81

Regere disciplinam severe
Caes. 48 regere pacem bellumque
Aug. 61

Regia *Aug.* 76 regia theatri
Aug. 31 v. *Exc.*

Regionatim *Caes.* 30

Regiones Urbis *Aug.* 30

Relicere *Aug.* 77 sc. per vomitum.

Religare publicanos parte mercedis *Caes.* 20 castrenses sumptus *Dom.* 12

Religio eximit tempus *Oth.* 6 annua religio *Cal.* 15

Reliquiae de sacrificiis *Aug.* 1

Remacrescere *Dom.* 18 v. not.

Remaledici civile fasque esse
Vesp. 9

Remanere in coelibatu *Galb.* 5

Remissionem petere *Caes.* 20 i. e. mercedis. remissio febris
Tib. 75

Remissioris vitae *Tib.* 52 remissiores hilarioresque sermones 21 remississimo ad otium et omnem comitatem animo
Aug. 98 remisse vel serio quid agere *Claud.* 30

Remittere. remisit hosti necessitudines *Aug.* 17 v. not. 12. repudium *Tib.* 11

Remollitum se, quo minus
Aug. 79

Remove creditores, inter-ventu Iponlorum *Caes.* 18 remoti Tribuni, sc. a magistratu 30 remotus oculis *Tib.* 42 remove isthaec *Caes.* 49 *Weg* damit!

Remus. ad remum dati servi
Aug. 16

Renuntiare vitae *Galb.* 11 quae renuntiarent amici *Caes.* 80

Repeterè reum *Aug.* 32 *Dom.* 8 h. e. denovo in ius vocare. repetitus toxico *Claud.* 44

Repleta gracilitas *Cal.* 2

Replicata iocinora victimarum *Aug.* 95

Reposcere. pro poscere *Aug.* 42

Repraesentare mercedem *Claud.* 18 silco pensionem annuam *Ner.* 44 spectaculum *Cal.* 58 poenas *Claud.* 34 necem *Vit.* 10 repraesentaturam le pollicitus est *Ner.* 21 sc. cantum. repraesentari iussit hanc summam *Aug.* 101 *Cal.* 16 *Oth.* 5 *Ner.* 5 plene quasi repraesentaretur somnii fides *Claud.* 37

Reprehendere profugum *Tib.* 12

Repromittens eo contentum fore *Tib.* 17 repromittere pro denovo promittere *Oth.* 4

Repudium remissum *Tib.* 11 repudium misit *Cal.* 36

Repurgare ergastula *Tib.* 8

Ret. re et affirmatione magna fuit *Aug.* 3 rem gessit 71 *de ludente.*

Rescribere orationibus inimicorum *Caes.* 73 *Aug.* 85 *Cal.* 53 *Gr.* 19 *i. e. respondere,* ἀντιρρᾶσθαι. *v. Gron. ad Senec. Epp.* 106. *Alibi est pro retractare, ut Caes.* 56 *Cf. Intpp. ad Plin.* 7, 9. *Caes.* 56

Residua diurni actus *Aug.* 78 crimina *Cal.* 15

Resipuit *Ner.* 42 *qui animo fractus iacebat.*

Resolutus repente *Rhenus Dom.* 6

Respectus cohortis obstitit *Oth.* 6 mulicae *Ner.* 20

Respondere. non responderat ei domus tota ad animum *Caes.* 46 responsum est *Aug.* 97 *de interpret. omin. de iudice Claud.* 15

Respublica. de summa republica se acturum *Caes.* 28 appellatis de republica *Patribus* 31

Restrictae togae *Aug.* 73 restrictiores digiti pedum *Dom.* 18

Retaxare *Vesp.* 13

Retecti pedes *Aug.* 77 *v. not.*

Retiarii *Cal.* 30 *Claud.*

34

Retinere. necessitudinem et voluntatem alicuius *Caes.* 27 retinentes creditores 18 ius *Tib.* 15 *usurpare.*

Retractare leges *Aug.* 34

Retrahere ab exercitu *Ner.* 2 retractus est paullatim ex magnis detrimentis *Aug.* 71

Reticere. reticisset de scelerare patroni *Cal.* 16

Reverens. minus reverens principis *Vesp.* 13 reverentior nihilo erga Senatum *Cal.* 26

Reverentissime alloquebatur iudices *Ner.* 25

Revisere necessitudines *Tib.* 11. 38 *Aug.* 46

Revocare a vertice deficientem capillum *Caes.* 43 *v. not.* nonnulla ad antiquum morem *Aug.* 24 praemia *Ner.* 44 vectigalia *Vesp.* 6 impetum *Ner.* 48 revocavit agona ante diem 21 revocatis rudiariis *Tib.* 7 *sc. ad pugnandum.*

Rigere. rigentibus oculis *Ner.* 49

Rigida cervix *Tib.* 68 *v. not.*

Rigoris suspicio *Aug.* 66

Rostrata navis *Caes.* 63

Rudem indulgit esedario *Claud.* 21 rudibus batuere *Cal.* 32

Rudiarii *Tib.* 7

Rudimentum ponere *Ner.* 22 rudimento civilium officiorum *Tib.* 8 rudimenta alia *Aug.* 64

Rursus repetere *Caes.* 2. 17 notus pleonasmus, ut alibi, rursus redire, rursus revolve, insuper addere.

Rutabulum *Aug.* 75

S.

Sabbatis disputat *Diogenes* grammaticus *Tib.* 32 sabbatis ieiunium servat *Aug.* 76

Sacerdotes luminorum collegiorum *Aug.* 100 coeptare

Claud. 23. sacerdotum libro-
gandorum ius. *Ner.* 2. pro sa-
cerdotil novi introitu *Claud.* 9

Sacramenti metus *Tib.* 8. de-
tractandi causa *Aug.* 24. sacra-
menti mutari poenitet *Galb.* 10
Claud. 13. ad sacramentum ci-
tare tribus. *Ner.* 44. sacra-
mento adigi *Galb.* 16

Sacrarium *Aug.* 5. *Vesp.* 5
Dom. 15. *Tib.* 51. de pene-
trali *Liviae.*

Sagullis comitibus *Vit.* 11

Saltare Turnum *Ner.* 54. *Pyr-*
riicham *Caes.* 39

Saltationis artifices *Tit.* 7

Saltator *Cal.* 54

Saluber princeps *Aug.* 42
suae valetudini Urbem experi-
tur salubrem 72

Sanctitas regum *Caes.* 6

Sandapila popularis *Dom.*
17

Satisfacere *Caes.* 73. *Tib.* 27
deprecari. satisfaceret odio ci-
vium morte voluntaria *Tib.* 66
satisfacientis modo *Claud.* 38

Saxeus murus *Ner.* 38

Scabellum l. *scabillum* *Cal.*
54

Sculptum librarium *Vit.* 2

Sculptura *Ner.* 46. ubi v.
not. *Galb.* 10

Sculptus *Aug.* 50

Scambus *Oth.* 12

Scelerata castra *Claud.* i. v.
not.

Scenam tenere *Tit.* 7. *Scē-*
nā non minore *Cal.* 15. *appa-*
tatu; ostentatione; simulatio-
ne. Cf. *Cic. Epp. fam.* 8; 11.

Scenici *Galb.* 15. *scenici ar-*
tifices *Caes.* 48. *Ner.* 21. *Tit.*

54. *scenicae* saltandi canendi-
que artes *Cal.* 11. ad ope-
ras scenicas Equitibus ulus *Aug.*
43

Schemae exemplar *Tib.* 43

Schola. circa scholas assi-
duus *Tib.* 11.

Scopulus *Dom.* 19. *deminut.*
scopi.

Scriba quaestorius *Claud.* 38
Vesp. 3. *Dom.* 9. *Scribarum*
decuriae *Claud.* 1

Scriptum quaestorium *Vit.*
Hor.

Scriptura brevi et paucis ver-
bis *Caes.* 4. ignorantia scriptu-
rae *Cal.* 41 v. not. bellum uni-
co volumine et continente scri-
ptura expolitum *Gr.* 2

Scrutari salutantes *Vesp.* 12

Scrutatores salutatoribus ap-
positi *Claud.* 35

Secedere Rhodum statuit
Caes. 4. seque e medio amove-
re *Tib.* 10. *Aug.* 98. *de iudi-*
ce *Ner.* 15

Secespita *Tib.* 25

Secessus Campaniae *Tib.* 39
43. *Aug.* 72. 94. 98. *Galb.* 8
Dom. 19

Secreti licentiam nactus *Tib.*
42. secretum petere 25. *Cal.* 25.
Claud. 10. horarum sibi sumi
Dom. 3. agit *Tib.* 21. 60. *Aug.*
72. *Oth.* 10

Sectae prioris poenitentiam
approb. *Aug.* 12. *de partibus*
in republ. Cf. *Inlpp. Plin.*
Paneg. 85.

Secilia pavimenta *Caes.* 46

Sectionibus compendium na-
ctus *Vit.* 2

Secundam exultationem

colligere *Claud.* 7 fama parum
secunda *Aug.* 3, *Caef.* 1

Secundum quietem *Aug.* 94

Secus muliebre *Aug.* 44

Secutores *Cal.* 30

Sed et: non antecedente non
modo *Ner.* 33

Sella castrensis, curulis *Galb.*

18 muliebris *Oth.* 6

Sellaria *Tib.* 43 v. not.

Semel *Caef.* 86 einmal für
allemal.

Semper alias *Tib.* 18

Senatus agitur *Caef.* 88, *Aug.*

35 extr. de orchestra *Claud.*
25

Senio *Aug.* 71 iactus nomen
in lud.

Sensim *Vit.* 9 pro lente.

Seposuit Agrippam *Surren-*
num *Aug.* 65 in Lusitaniam
per speciem legationis sepoli-
tus *Oth.* 3

Seras conditiones pacis ten-
tare *Aug.* 17

Sereno liquido ac puro *Aug.*
95 ubi serenum est pro sub-
siant., ut ap. *Liv.* 21, 12. Cf.
Bentl. ad Hor. Carm. 1, 34.

Serere causas discordiarum
Cal. 26

Sericatus *Cal.* 52

Series litium *Vesp.* 10

Sermo a continua oratione
distinguitur *Tib.* 27 sermo for-
matus hac de re *Ner.* 47 ser-
mo convivii 38

Sermocinari exquilitius *Tib.*
56

Siccus, ne aridi et sicci pue-
ri tradantur rhetoribus *Gr.* 4

Sidus *Cal.* 13 inter blan-
ditias acclam.

Vol. IV.

Signum petenti Tribuno ob-
scenum dat *Cal.* 56, 58 *Claud.*

42 *Ner.* 9 signum pugnae,
scil. dare *Aug.* 16 signum rei-
publicae 94

Signaturis vacuae cerae *Ner.*
17

Significare videtur de hac re
et Cicero *Caef.* 9

Significationes multas nec
dubias iecit *Ner.* 37

Silvae callesque *Caef.* 10

Simulac primum *Caef.* 30
Ner. 43

Simultates quomodo gesserit
deposueritque *Caef.* 73

Soboles enata ex palma *Aug.*
94

Solarium *Claud.* 10 *Ner.* 6
Solio ligneo insidet *Aug.* 82
intell. lavans.

Sollemnis dies cuiusque sol-
lemnes *Aug.* 53

Sollicitari nulla conditione
potuit *Galb.* 5 i. e. moveri.

Sollicitior in dies *Dom.* 14
sollicitissime agit curam Urbis
Claud. 18

Solum, in solo, collocari ius-
sit duas patrimon. partes *Tib.*
48

Solutissimus mos *Aug.* 44

Sordidissimus *Claud.* 5 i. e.
vilissimi.

Sordium turpissimarum ho-
mo *Vesp.* 19 rei, e quorum
sordibus nihil aliud quaerere-
tur *Aug.* 32

Sors, in sortem dare filias
Aug. 31 forte tracta, qua mo-
nebatur *Tib.* 14

Sorticula in urnam demissa
Ner. 21

Ff

Sortitione ducere uxorem *Tib.*

35

Species. per speciem honoris *Tib.* 65. 50. 50 *Species* dominationis 24 principatus *Cal.* 22 per *Species*, non per tempora *scripta historia Aug.* 9

Spectaculorum ruina *Cal.* 31 *Spectaculis* theatri illatus *Ner.* 42 e *spectaculis* detractus *Dom.*

10

Speculatoria caliga *Cal.* 52

Spe nova, i. e. novarum rerum *Vit.* 14 *Ipe* decidit *Oth.* 5

Speculator *Claud.* 35 *Galb.*

18 *Oth.* 5 olim *perperam* *spiculi.*

Sphaeristerium *Vesp.* 20

Spintriae *Tib.* 13 *Cal.* 16 *Vit.* 3

Spiritu ingenti *classicum* exorsus *Caes.* 32

Sponda interior lecti *Caes.* 49 *Cf. Salmas. ad Spart. Aelium* c. 5.

Sportula *Claud.* 21 *demun. gladiat. subit.* publicae coenae ad *sportulas* redactae *Ner.* 16 *Dom.* 7 *sportulas* cum opsonio plebi distribuit *Dom.*

4

Spurcissimae tempestates *Caes.* 60

Stabilire. stabilito imperio, i. e. quum imperium teneret *Claud.* 11

Stabulum *Caes.* 49 i. e. *lupanar.*

Stare. ut stare resp. posset *Vesp.* 16 *stare* alicui ad cyathum *Caes.* 49 nisi principem se stare non posse *Oth.* 5 i. e. *salvum esse, respectu fortunarum.*

Statera examine aequo posita *Vesp.* 24

Statio militum, quae tunc excubabat *Ner.* 21 *statione* disposita per ripas *Tib.* 72 eiusdem cohortis *statione* *Oth.* 6 aliter ad *stationem* susceptam (*imperium*) perventurus non fuisset *Claud.* 38 *stationes* militum per Italiam auget *Tib.* 37 *stationibus* dispositis inhibiti *grassatores* *Aug.* 32 ad *stationem* tabernas civitatibus locare *Ner.* 37

Statura iusta *Galb.* 21 excelsa *Caes.* 45 modica *Oth.* 12 eminens *Cal.* 50 quadrata *Vesp.* 20

Status incolumis si permansisset sibi *Ner.* 54 *status* optimi auctor vult dici *Aug.* 28 in meliorem *statum* resp. vertit *Aug.* 23 *Dom.* 22.

Stilus. prout *stilus* cesserat *Cal.* 53 *stilum* affectatione et morositate obscurat *Tib.* 70 *stilo*, vel necessario, nullam operam dedit *Dom.* 20 *stilo* non succedente *Aug.* 85 *stili* acumen tentare *Rhet.* 5 *obscoenum.*

Stipatus pons impedimentis et calonibus *Cal.* 31

Stipendium quartum *Dom.* 7 v. not.

Strangulatus piro *Claud.* 27

Studendi solatium *Tib.* 61

Studiosi iuris *Ner.* 32 v. not. *studiosius* plaudere *Cal.* 35

Studium. clarior. studio, quam dignitate. *litteris, de historico.* *Galb.* 3

Sua. morte defungi *Caes.* 89

Sub lege, ne *Aug.* 21 exce-

ptione polliceri *Caes.* 78 poe-
na servitutis *Tib.* 36 sub cri-
mine adulter occidit *Ner.* 35
sub exitu vitae *Claud.* 43 *Ner.*
54 sub priore marito *Tib.* 7
sub edicto praefectorum vena-
lis pependit *Claud.* 9 quo ce-
lerius et sub manum annun-
tiari posset *Aug.* 49 *Cf. Plaut.*
Mil. gl. 3, 2, 59. *Sen. Epp.*
71. *pr.*

Subbibere paullulum *Ner.* 20

Subdebile femur *Vit.* 17

Subditivum arguere quem
Ner. 7

Subigere (*sensu obsc.*) *Caes.*
49

Subiicere. subiicit, qui fate-
retur *Ner.* 35 subiicientem sibi
alium panem *Caes.* 48 subie-
cit auctione proposita, et ven-
ditavit reliquias *Cal.* 38 subii-
ci in servos et vaeinire impera-
vit delatores *Tit.* 8 subiectam
sibi vidit matrem *Caes.* 7

Subinde *Aug.* 95 *Ner.* 3
pro deinde.

Subire aquilam humeris *Aug.*
10

Subministrare occasiones
Tib. 61

Submissim *Aug.* 74

Submissiore capillo *Tib.* 68

Submittere auxilia *Caes.* 28
percussores alicui *Ner.* 43 sub-
missis, qui deierarent *Ner.* 18.
32. 34 *Caes.* 43 submittere
barbam capillumque *Caes.* 67
sc. in luctu.

Submonente nullo *Aug.* 53

Submovere a petitione hono-
rum *Caes.* 28 adeuntes submo-
vere *Tib.* 40 Germanos ultra

Albim submovit *Aug.* 21 sub-
moveri administratione reipu-
blicae *Caes.* 16

Subnotare *Cal.* 41 *v. not.*

Subrectum mucrone mentum
Vit. 17

Subrutilum caput *Dom.* 20

Subscribere quaedam *Aug.*
27 subscribens numerum pu-
niendorum *Cal.* 29 nec quic-
quam prius pro potestate sub-
scripsit, quam D HS. *Oth.* 7
v. not.

Subscriptio litterarum publi-
carum *Tit.* 32 *v. not.*

Subsectiva residua *Dom.* 9 *v.*
not.

Subsediſſe quosdam Nuceriae
Vit. 1

Subsellium tribunitium *Clau.*
23

Subſequi male verba dicentis
Caes. 55

Subsidium unicum obaerato-
rum *Caes.* 27 tanti coepti fuit
Oth. 5 aulae subsidia *Cal.* 12

Subfortitio facta *Caes.* 41 *de*
recensis.

Substernere pudicitiam *Aug.*
68

Substringere fasciam propen-
dentem carnem *Galb.* 21

Subsultim decurrere *Aug.* 83

Subuculae thorax laneus *Aug.*
82

Suburbano non laxo conten-
tus *Tib.* 11 *v. not.*

Suburere crura *Aug.* 68

Succedere. non succedente
ſilo *Aug.* 85

Successor ei nominatus *Caes.*
34

Succidere vineta *Dom.* 7

Succollantibus vicissim in castra delatus lectica *Claud.* 10
succollatus *Oth.* 6

Sudabat ad flammam *Aug.* 32

Sufferti aliquid tinnire *Ner.* 20

Sufficiens exemplo, *musterkhaft*, *Vit. Pers.*

Suffigere cruci *Caes.* 74

Suffragatio *Claud.* 40 *Oth.* 5

Suffragator eius *Caes.* 75
Vesp. 25

Suffragio T. Vinii adiutus
Vit. 7 i. e. *suffragatione*,
commendatione

Sumere proelia ex occasione
Caes. 60

Summa respubl. *Caes.* 28 i. e.
res, a qua omnis salus rei-
publ. pendet. Cf. *Drak. ad*
Liv. 8, 26. *Gron. ad* 26, 2.
summa malorum suorum *Tib.* 67
ad summam perdidit non mul-
tum *Aug.* 71 *summarum* au-
ctor *Dom.* 11 *summa* vitae
proposita *Aug.* 9 *ordo* et *sum-*
ma rerum *Caes.* 34 *summam*
omnium rerum privatarum et
publicarum matri permisit *Ner.*
 9 *Dom.* 6

Summatim exponere *Caes.*
 44 *summatim* attigit. poeticam
Aug. 85

Sumptuosus in libidines *Caes.*
 50

Super coenam *Vesp.* 22 su-
per ea re concionem habuit
Caes. 5 *pro d. c.* ut 20. *Tib.*
 15 Cf. *Burm. ad Virg. Aen.*
 1, 29. *super* tali consternatio-
ne referre 20 *super* industriam
itineris *Aug.* 8

Superare competitores *Caes.*
 13

Supersse. pro *adesse* *Aug.*
 56 *Tit.* 1

Superfluit pecunia ex bonis
damnatorum *Aug.* 41

Superiumentarius *Claud.* 2

Supervacuis. pro *supervacuis*
elevat Germanici facta *Tib.* 52

Suppetere. ut frequentia Ur-
bis suppeteret *Caes.* 42 v. not.

Supplemento cornei circuli
digiti scripturae admovet
Aug. 80

Supplicare thure et mero
apud aram dei *Aug.* 35 *Tib.*
 70 *Claud.* 21 *supplicare*, de
candidatis *Aug.* 36

Supplicationes mensinae
Galb. 4 *Caes.* 24

Suppliciter precari *Aug.* 15
Claud. 46

Supplicium antiqui moris
Claud. 34 *Ner.* 49 *Dom.* 11

Supposita colli villa *Galb.* 4
al. superposita.

Supprimebantur ergastulis
Aug. 32

Surgit pilus *Aug.* 68

Suspectus in mortem matris
fuit *Vit.* 14

Suspicionem infirmitatis ne
daret *Tib.* 72

Sustinuit eos pro conditione
cuiusque *Aug.* 17 *sustinere*
onera bellorum rapinis *Caes.* 54
sustinuit nunquam ei nocere 74.
 75

Symphonias inter et choreas
Galb. 37

Syngrapham pacti exigere
Caes. 23

Synthesina vestis *Ner.* 52,

T.

Tabernae diversariae *Ner.*

27

Tabes cadaverum *Vit.* 10

Tabidum corpus *Tib.* 51 *de cadavere.* Cf. *Cal.* 26.

Tabulae duplices *Aug.* 27
tabulae debitorum publicorum
exustiae 32 testamenti *Vit.* 14
Ner. 17 *tabularum* novarum
expectatio mota *Caes.* 42 *ta-*
hulae pictae *Ner.* 11 *tabellae*,
absolutoria, *damnatoria*, *media*
Aug. 33

Talitrum *Tib.* 68

Talorum lusus *Aug.* 71. 83

Tam artifices saltationis, ut
Tit. 7 *tam* extremae conditio-
nis *Cal.* 35 *v. Clavem.* *Cic.* in
h. v.

Tantum quod (*vix*, paullo
ante) appulerat *Aug.* 98 *tan-*
tum quod pueritiam egressus 63
tantum quod exoriente sole *Ner.*
 6 *tantum* quod exemptus deus
Vesp. 5 Cf. *Gron. ad Liv.* 33. 5.

Taxare aliquem *Aug.* 4 *i. e.*
reprehendere; *argenteae ac-*
tatis vox. *taxato* prius modo
summae *Cal.* 38

Telum lucubrationis stringe-
re (*Caligulae verbum*) *Cal.*
 55

Temperare. non temperavit,
 quin iactaret *Caes.* 22 *Dom.* 25
 Cf. *Schwarz. in Plin. Paneg.*
 87. quo minus *Cal.* 45 *tempe-*
raverat venenum minus noxium
Ner. 2 *temperare orbem digi-*
to *Aug.* 68

Templa fori *Ner.* 13 *v. nob.*

Tenax morbus *Claud.* 2 quo

tenaciores armorum essent *Caes.*
 67

Tendebat illa cohors iuxta
 hortos Dolabellae *Galb.* 12. 19
 cohors in extrema parte Aegy-
 pti tendens *Vit. Juvenal.*

Tenere rempublicam *Aug.* 8
gratiam alicuius 13. *rationem*
dicendi splendidam *Caes.* 55
tenet opinio, quasi *Aug.* 6 ut
 publico tenerentur *Cal.* 40 *v.*
not. *matrimonia* teneri 25 *tam*
artifices saltationis, ut mox sce-
 nam tenerent *Tit.* 7

Tenor. in tenore clementiae
 non permanfit *Dom.* 10

Tensa Iovis *Vesp.* 5 *Caes.* 76
tensas deducere *Aug.* 45

Tentare animos ad res novas.
Tib. 12 *condiciones* pacis *Aug.*
 17

Tennis adhuc et obaeratus
Caes. 40

Teretibus membris *Caes.* 45
Terminavit modum *Aug.* 40
Tessellata pavimenta, *Caes.*
 46

Tesserae nummariae *Aug.* 41
frumentariae 40. (*quales ho-*
dieque *superfunt nonnullae*,
velut in Museo Brit.) *teste-*
ram dare *Galb.* 6 *i. e. prae-*
ceptum.

Testatus est eadem *Vit.* 15
testandi gratia signare aliquid
Caes. 20

Tetraones *Cal.* 22

Thalamago nave vehitur
Caes. 52

Thecae calamariae et gra-
 phiariae *Claud.* 35

Thema (*genethliacum*) suum
 vulgat *Aug.* 94

- Threx* (gladiator) *Cal.* 35.
 54 *Tit.* 8 *Dom.* 8
Thyrus lactuculae *Aug.* 77
Tiara deducta *Ner.* 13
Tiro in forum deductus *Ner.* 7
Tirocinium sine ullo honore *Cal.* 10 *tirocinii* dies *Tib.* 54
tirocinio suo *Aug.* 26
Tirunculus miles *Ner.* 21
Titubantia linguae *Claud.* 30
oris Vit. 6
Titulus levior maiestate principali *Claud.* 17 *Tib.* 50 *tituli* Domitiani *Dom.* 23 *titulo* tenuis gessit consulatum *Caes.* 76 *Dom.* 1 *tituli* operum *Claud.* 41 *Cal.* 34 *Galb.* 2
Vesp. 1 *titulo* proposito capitula sua vovebant *Claud.* 14 *v. not.* *Aug.* 59, 75 *Cal.* 32 *Dom.* 10
Togata Afranii *Ner.* 11
Togatarius *Aug.* 45 *v. not.*
Tollere. iustulit hic matrem, iustulit ille patrem *Aug.* 45
Tomentum e culcita *Tib.* 54
Tophinus *Claud.* 21
Toremata *Caes.* 47
Tormenta quaestionum *Tib.* 58, 62 *Claud.* 34
Tortor Apollo *Aug.* 70
Trabeatus *Dom.* 14 *trabeata* fabula *Gr.* 21
Tractare. tractabat militem pari severitate et indulgentia *Caes.* 65 quos tractaret auctores *Tib.* 56 tractavit amicos tanta facilitate *Caes.* 72 non tractari pro spe meritorum *Aug.* 13 tractans lanuginem eius *Ner.* 34
Trahere genus ex *Tib.* 3
cegnomen traxit ioco castrensi *Cal.* 9 trahere bellum diu *Aug.* 16 trahi se a Caesare *Tib.* 31 traxit in contumeliam suam, si *Dom.* 18 tractus ambitione *Tib.* 21 ad se spem trahere *Aug.* 94 sortem trahere *Tib.* 14
Tranquillissime senuit *Aug.* 2
Transduci in gentes patrias *Aug.* 2 Germanos traduxit in Galliam 21 transductis ad se iam pluribus *Caes.* 14 *i. e. ad sententiam suam.*
Transferre. Batonem Ravennam transtulit *Tib.* 20
Transfigurare *Ner.* 28 transfiguratus in speciem simiae 46 *Cal.* 22
Transfretare *Caes.* 34 *Cf. Schwarz.* ad *Plin. Paneg. c.* 8.
Transigere bellum proelio *Aug.* 13 *Oth.* 10 transigere se ferro *Tib.* 45 transactio iam periculo *Dom.* 16 transigere mimum *Aug.* 99
Translatitium ius *Aug.* 10 funus *Ner.* 33 *translatitiae* postulationes patronorum 7
Transmittere dissimulatione *Cal.* 10 omnibus edictis sine omni honore ac mentione transmiserat *Vesp.* 15 transmisit a Brundisio Dyrrachium *Caes.* 58
Tremor terrae *Ner.* 48 *Galb.* 18
Trepidanter effatus *Ner.* 49
Tribus *Aug.* 101 et alibi, de parte populi vilior.
Trierarchi *Ner.* 34

Trifariam, h. e. tribus temporibus (alias, locis) Vit. 13

Triumphalis Aug. 25 triumphalia ornamenta opp. iusti triumphii decus Claud. 17. 24 Tib. 9. 20 Ner. 15 Galb. 8 Vesp. 4

Tuberes Dom. 16

Tueri vicos et regiones Urbis Aug. 30

Tumentes oculi Tib. 7

Tumores crebri in facie Tib. 68

Tumultuanti equiti: strepitum facienti Cal. 55

Tumultuarius rogus Galb. 59

Tumultuosiores litterae Ner. 40

Tumultuosius pollicetur operam suam Caes. 16 tumultuosius inter se agebant regna quaedam Vesp. 8 tumultuosissime Cal. 45

Tumultus distingu. a rebus novis et coniuratione Aug. 9 per tumultum Caes. 34 populares tumultus Tib. 37

Tumulus honorarius Claud. 1

Tunica lati clavi Aug. 94 talaris Cal. 54

Tunicati legunt ossa Aug. 100 stant milites 24 ignominiae causa.

Turbatus mare Cal. 23 turbatiore caelo Tib. 69

Turbatus periculo et religione destitit Ner. 19

Turbulentissimae leges Caes. 16

Tulantibus facile secundum locum Tib. 11

Tutela. post tutelam rece-

ptam Claud. 2 in tutela Claudiorum erant Tib. 6 ad tutelam reipublicae educatur Aug. 94 in tutelam eius reipublicam deventuram Vesp. 5 ad tutelam superi et inferi maris Aug. 49 ripae Rheni 25 tutelam tenuiorum locupletes in se transferebant Caes. 68

Tympanizare Aug. 68

V.

Vacare studiis Aug. 8 epistolis legendis 45 gestationi, quieti Vesp. 21 manumissioni Galb. 10

Vacatio annua Aug. 32 a iudicando Claud. 15 legis Papiae Poppaeae 19

Vacerrosus, pro cerito Aug. 87

Vacuum, in vacuum pendere Claud. 9 v. not.

Valere dicentes singulos appellabat Tib. 72 valebat non perinde coxendice Aug. 80 valuit amore et gratia apud Cal. 9 valuit evadere Claud. 18 i. e. posse, de viribus corporis.

Valetudo ei neque animi neque corporis constitit Cal. 50 valetudine ut olim gravi, ita postea prospera usus Claud. 31 valetudinis infirmitatem magna cura tuetur Aug. 82 valetudo de morbo, valetudinis causam contraxit ex Aug. 98 Tib. 25 Vesp. 7 Tib. 8 Aug. 43 a gravi vix firmus Aug. 8 aggravata 98 valetudines graves 81 Tib. 11

Vapide se habere, *de genere*
quodam languoris, Aug. 87

Varia silvis etc. rura Ner.
31

Variare consulatus Ner. 14
variante morbo Aug. 98 variat-
um est de Vit. 1

Varie et inaequabiliter Galb.
9 vario animo et eventu cen-
suram gerit Claud. 16

Varietate animi mira ius di-
cit Claud. 15

Vectigalia, vectigaliorum Cal.
16 ut saepe flectuntur similia.

Vellebatur Caes. 45 vullo
corpore Oth. 12 velli (*de spa-*
done) Galb. 22

Venalis pendit lege prae-
diatoria Claud. 9 v. not.

Venalitii (*mangones*) Rhet.
1 venalitiae familiae Aug. 92

Venas tentare alicui Tib. 72

Venatio Caes. 10. 59 Aug.
43 Cal. 18. Ner. 4. Dom. 4

Venenari Ner. 33

Venenum ac virus Aug. 17
velocissimum et praesentaneum
Ner. 33 lentum atque tabifi-
cum Tib. 73 veneno ter ten-
tat matrem Ner. 34 interce-
ptus Claud. 1 Cal. 33 Ner. 35

Venerari Consules voce ac
manu Claud. 12

Ventilante aliquo cubat Aug.
82

Verbenatus insulatusque Cal.
27

Verbum Catonis est, i. e.
dictum Caes. 53 verborum re-
conditorum foetores Aug. 86
verborum atrocitate auget im-
mania facta Cal. 29

Verecundia oris Dom. 18 ad

excusandi verecundiam se com-
pult Aug. 35

Vergente iam die Oth. 7

Veritate integra Caes. 56

Vernaculis infensus Vit. 14

Versare pecunias ex fide Galb.

9.
Vertere. medicamentum in
furorem vertit Cal. 50

Vespillones Dom. 17

Vestigium. mansura in vesti-
gio suo fundamenta Aug. 28

Veteramentarius tutor Vit. 2

Vexatio. ad vexationem igno-
miniamque vitandam Tib. 61

Vexatus in turba Aug. 55
morbo Cal. 50

Vexillatio Germanicorum
Galb. 30

Via. alium alia via demere-
bat Oth. 5

Vicem. in Cui vicem Claud.
7 vice mundi Ner. 30 v. not.

Vici Urbis Aug. 30

Viduata morte mariti Galb. 5

Vigens tunc prae aliis citha-
roedus Ner. 20

Victoria plena Caes. 60

Vinari Claud. 40

Vincerent ac sibi haberent
Caes. 1 precantes sc. Cf. Te-
rent. Andr. 5, 3, 21. ibique
Donat. vicissem tot millia Aug.
71 in lusu.

Vinosioris succi pomum Aug.
77

Violare. eodem pugione, quo
Caesarem violaverant Caes. 89

Violentior praesidem nacta
provincia Caes. 35 i. e. impe-
randi cupidum, turbulentum.
violentissimus Tribunorum Caes.

29

Vir omnium mulierum, et omnium virorum mulier *Caes.* 52

Viridarium. pavonem e viridario *Tib.* 60

Vis gravior criminum, inopiae, luxuriae *Caes.* 27 vim vitae suae afferre *Vesp.* 6 ista quidem vis est *Caes.* 82

Visceratio. a Caesare data *Caes.* 38

Vita interior et familiaris *Aug.* 61

Vitulus marinus *Aug.* 90

Ultimi Romanorum Brutus et Cassius *Tib.* 61

Umbris inquietari *Cal.* 59

Unciam panis comedi *Aug.* 76

Unco tractus *Vit.* 17

Unguentaria taberna *Aug.* 4

Unicum subsidium, i. e. summum *Caes.* 27 assestores ac defensores unici *Tib.* 2 affectus unicus *Tit.* 8

Vocare aliquem ad disquisitionem populi *Caes.* 15 vocare desit (ad coenam) *Tib.* 53

Vocatores *Cal.* 39 qui convivas vocant.

Vocatu ipsius Caesaris *Cal.* 39

Volubilitas verborum *Aug.* 86

Voluntatem alicuius retinere *Caes.* 27 voluntate dispari et existimatione administr. prov. *Vit.* 5

Voluptas. a voluptatibus, norum officium *Tib.* 42

Vomicae suas appellat *filiam* et neptes *Aug.* 65

Vox. voces exoletae et reconditae *Aug.* 86 vocis conservandae gratia *Ner.* 25. 20 vox exigua et fusca *ibid.* ad reficiendam vocem *ibid.* vocem de industria augere *Claud.* 33

Urbani (dicaces) *Caes.* 20

Urbant anxiam mentem convicia *Tib.* 66

Urgere. quem urget vis maior criminum *Caes.* 27 urgens valetudo *Vesp.* 24

Usurpare honorem decretum *Caes.* 45 usurpantes civitatem Rom. *Claud.* 25

Ufus mariti *Cal.* 25 usu atque commercio assiduo *Caes.* 85 in communi rerum usu trovavit multa *Dom.* 7 scyphus gratissimi usus *Ner.* 47 nullum vas argenteum in usu haberet *Dom.* 1

Us si quis umquam *Tit.* 7 v. not.

Ut artificio (quod Ciceronē est confidere arti) *Gr.* 9

Utricularius *Ner.* 54

Vulgaris mulier *Vit.* 2 s. mulier de vulgo, s. pluribus copiam suā facere solita. *Cal.* *Dom.* 22.

Fulpes pilum mutat, non mores *Dom.* 22

Vultus paedagogi *Ner.* 37 vultum elferabat *Cal.* 59 vultu adducto *Tib.* 68

GRAECA SÜETONII.

E Caesare.

- C. 82. Καὶ σὺ εἰ ἐκείνων; καὶ σὺ τέκνον; Et tu ex illis?
et tu, fili?

Ex Augusto.

- C. 25. Σπεῦδε βραδέως. Festina lente.
— — Ἀσφαλὴς γάρ ἐστ' ἀμείνων, ἢ θρασὺς στρατηλάτης.
Cautus melior est quam audax imperator.
— 65. Αἰῶ' ὅφελον ἄγαμος τ' ἔμειναι ἄγονος τ' ἀπολέσθαι.
Utinam et sine uxore essem, et sine liberis peris-
sem.
— 70. Δωδεκάθεος. Coena duodecim deorum, Consen-
tium.
— 71. Γερωντικῶς ludere, senum more.
— 86. Μυροβρεχεῖς cincinnati, unguentis madentes.
— 92. Δυσφημία. Verbi infausum omen.
— 94. Θεολογουμένων libri.
— 98. Ἀπραγόπολις. Q. d. Otioppidum.
— — Κτιστῆς insulae. v. not.
— — Κτιστοῦ δὲ τύμβον εἰσαρῶ πυρούμενον. Condito-
ris sepulcrum video ardens.
— — Ὀρχῆς Φάσσι Μαργάβαν τιμώμενον. Viden' ocu-
lis Mafgaban honoratum.
— 99. Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρῆς κτυ-
πήσατε. Date plausum, vosque omnes laeta-
bundi manus complodite.
— — Εὐθανασία. Mors facillima.

E Tiberio.

- C. 21. Ἐμοὶ καὶ ταῖς Μούσαις στρατηγῶν. Mihi et Mu-
sis rem gerens.
— — Νομιμώτατε. Dux optime constitutus ex legi-
bus.
— — Καὶ τοσαύτην ῥαθυμίαν τῶν στρατευομένων. Et
tantam ignaviam militum.
— — Τούτου δ' ἐσπομένοιο, καὶ ἐκ πυρὸς αἰθομένοιο
"Ἀμφω νοστήσαμεν, ἐπεὶ περὶ οἷδε νοῆσαι.
Hoc comite vel ex igne ambo redierimus: adeo
prudencia valet!

C. 57. Πηλὸς αἵματι πεφυρμένος. Lutum sanguine maceratum.

— 71. Ἑμβλημά. v. not.

E Caligula.

C. 22. Εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. Unus esio imperator, unus rex.

— — Εἰς γαῖαν Δαναῶν περάω σε. In terram Graecorum transmittam te.

— 29. Ἀδιατρεψία. Pervicacia mentis.

— 47. Ἀξιοθριάμβευτος. Dignus, qui in triumpho ducatur.

E. Claudio.

C. 1. Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. Felicibus etiam tertio mense soboles nascitur.

— 4. Ἀρτιος. Integer.

— — Ὀλόκληρος. Perfectus omnibus partibus.

— — Ἠλαττώσθαι καὶ βεβλάσθαι, καὶ εἰς τὴν τοῦ σώματος καὶ εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ἀρτιότητα. Neque corporis neque animi integritate praeditum esse.

— — Τὰ τοιαῦτα σκώπτειν καὶ μυκτηρίζειν εἰωθότες. Talia ludere et sabfannare soliti.

— — Μὴ προῦποκαίμενον ἡμῶν. Quum nobis nihil certi ante constitutum fuerit.

— — Μετεώρως. Negligenter, supine.

— — Ἀτυχεῖ πάντῳ ἐν τοῖσι σπουδαίοις λίαν. In rebus gravibus valde labitur.

— — Ἡ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εὐγένεια. Animi generosa indoles.

— — Ἀσαφῶς — σαφῶς. Obscure — plane.

— 15. Καὶ σὺ γέρων εἶ καὶ μωρός. Tu quoque senex es et stultus.

— 34. Αὐτόματον (scenicum).

— 38. Μωρῶν ἀνάστασις. v. not.

— 39. Μετεωρία καὶ ἀβλεψία. Oblivio et inconsiderantia.

— 42. Ἀνὴρ ἐπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπαίνῃ. Ulcisci virum, si quis prior laeserit.

— — Τυρρηνικῶν libri Claudii.

— — Καρχηδονικῶν libri eiusdem.

— 42. Ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται. Qui vulnus fecit, idem sanabit.

E. Nerone.

- C. 38. Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρὶ. Me mortuo
vel pereat igne terra.
- — Ἀλώσις. Excidium.
- 39. Νέρων, Ὀρέστης, Ἀλκμαίων, μητροκτόνοι.
Νεόνυμφον, Νέρων, ἰδίαν μήτερ', ἀπέκτεινεν.
Nero, Orestes, Alcmaeon, matricidae.
Novam nuptam, Nero, propriam matrem occidit.
- — Ἐκατηβελέτης. Sagittarius.
- — Ὑγίαινε πάτερ. Ὑγίαινε μήτερ. Bene valeas, pa-
ter, bene valeas, mater.
- 40. Τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει. Artificium omnis
terra nutrit.
- 46. Θανεῖν μ' ἄνωγε σύγγαμος, μήτηρ, πατήρ. Mo-
ri me iussit uxor, mater, pater.
- 49. Οὐ πρόπει Νέρωνι, οὐ πρόπει· νήφειν δεῖ ἐν
τοῖς τοιούτοις, ἄγε, ἔγειρε σεαυτόν. Non de-
cet Neronem, non decet: sobrio animo esse
oportet; age, excita te.
- — Ἴππων μ' ἀνυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει.
Equorum velocium strepitus aures circumso-
nat.

E. Galba.

- C. 4. Καὶ σὺ, τέκνον, τῆς ἀρχῆς ἡμῶν παρατρώξῃ. Et
tu, fili, imperium nostrum degustabis.
- 20. Ἔτι μοι μένος ἔμπεδόν ἐστιν. Adhuc robur mihi
firmum constat.

Ex Othone.

- C. 7. Τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς; Quo mihi magnis
tibiis?

E. Vespasiano.

- C. 1. Καλῶς τελωνήσαντι. Bene vectigal exercenti.
- — Μακρὰ βιβλάς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος. Magno
gradu hastam magnam torquens.
- 25. ὦ Λάχης, Λάχης, ἐπὶ ἀποθάνης, αὖθις ἐξ
ὑπάρχῃς εἰρήσῃ Κήρυλος. O! Laches, Laches,
quum mortuus fueris, iterum dicere Cerylus.

E Domitiano.

- C. 10. Μὴ καὶ σὺ γαμήσαι θέλεις; An et tu nubere vis?
 — 12. Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη. Non prodest multo-
 rum dominatio.
 — 14. Κῆν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως ἔτι καρπο-
 Φορήσω,
 "Ὅσπον ἐπισπείῃσαι Καίσαρι θυομένῳ.
 Esi me ad radicem depaschas, tamen adhuc fru-
 ctus edam,
 Unde possit libari in Caesarem immolandum.
 Latine reddidit Ovidius. vid. Kuster. ad
 Aristoph. Plut. 1130.
 — 18. Οὐχ ὁράας, ὅς εἰς καλὸς τε μέγας τε; Non-
 ne vides, quam pulcher ego sim et magnus?
 — 25. Ἔσται πάντα καλῶς. Erunt omnia bene.

E Grammaticis.

- C. 2. Παῖδες ἄγῃμα. v. not.
 — 14. Ὁβελίζει. Signo suppositi notat.
 — — Παρεμβεβλημένοι. Infititii, spurii.

E Rhetoribus.

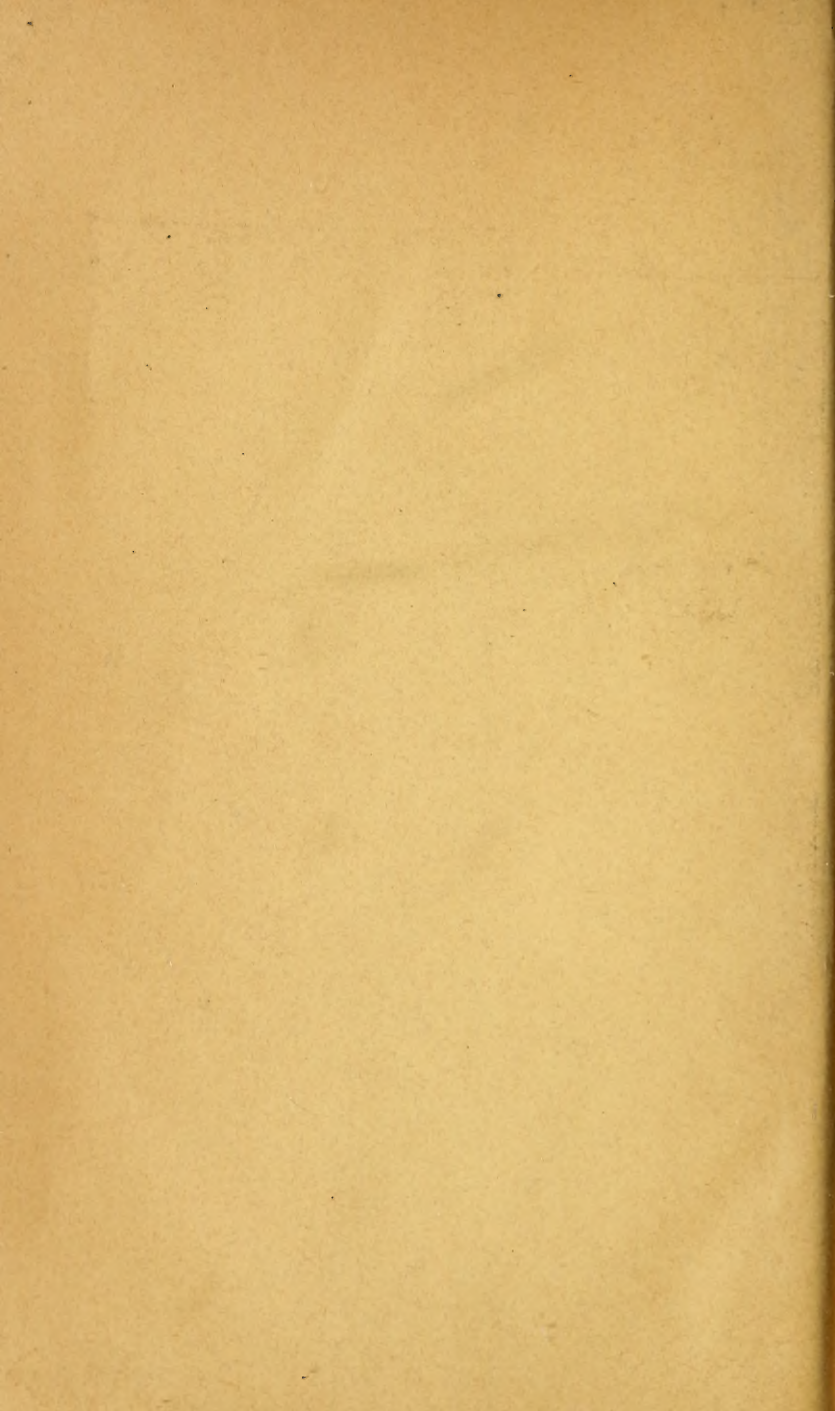
- C. 1. Θέσεις. Sententiae. Quaestiones.
 — — Ἀνασκευαί. Refutationes.
 — — Κατασκευαί. Confirmationes s. demonstrationes.
 — — Συντάξεις. Controversiae.
 — — Ὅτηνυάντατος. Verbum corruptum, vid. not.

FINIS.

HALIS SAXONUM

EXCUDERAT IO. FRID. AUG. GRUNERT⁵ FILIUS.

22452

Suetonius Tranquillus, Caius

Opera... cum Ernestii animadversionibus

... emendat. Casauboni... ed. by Wolf.

vol. 4.

LL

S9449Wo

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 29 04 05 019 6